

20-14

<36618350660011

S

33

<36618350660011

Bayer. Staatsbibliothek

Polem. 1911.

H 2

Bayerische
Staatsbibliothek
München

1 Abnegatione ⁊ Christi.
 abjuratione
 Papa successor ⁊ commendatione idololatri
 Petri in
 2 et sacrificij.
 3 participatione maledicti; Abi
 à me Iathanas, tu es mihi scandalo.

Ceterum nil
 cum Petro
~~communione~~
 communione
 h̄t, sive spe
 ctes
 1 Doctrinam
 2 Vitam, ac ne quidem
 3 Nomen; Nullus n. in tanto Pa
 parum ceu apum examine,
 Petri nomen unq̃ usurpa
 vit, aut si ante papatum
 habuerit, adito papatu,
 statim, statim abiicit, ut
 notat Mohræus p. 118

Nullus Papa Petri nomen nec h̄t nec h̄bit.

GESUITA p̄ anagr.

ITE VIAS retro, quos misit Iherus
 a bonis

Ignatij patrijs, sit vestri nominis omen

ANTI-JANSENIUS

Hoc est

NECESSARIA RE- SPONSIO AD DEFENSIO- NEM FIDEI CATHOLICÆ RO- MANÆ APOSTOLICÆ

Quam

NICOLAUS JANSENIUS

BELGA, ORD. PRÆDICAT. ET SEDIS

*Apostolicæ Missionarius anno superiore edidit & Necessa-
ria Admonitioni ad Ecclesiam Hamburgensem
de Papismo fugiendo opposuit.*

AUTHORE

JOHANNES MULLERUS VRA-

TISLAVIENSIS SS. THEOL. LICEN-

TIATO ET PASTORE AD D. PETRI

IN ECCLESIA HAMBUR-

GENSI.

Adnotatione Domini Cum Auctoris
Indice triplici

Capitum, Dictorum Scripturæ

Inservit Fridenico & Rerum.

Felicitatem Spero Letus Supernam.
HAMBURGI,

Typis JACOBI REBENLINI,

ANNO M. DC. XXXIV.

ARTICLE 17A

SECTION 22A

OF THE

CONSTITUTION

OF THE STATE

OF NEW YORK

ARTICLE 17A

SECTION 22A

OF THE

CONSTITUTION

OF THE STATE

OF NEW YORK

ARTICLE 17A

SECTION 22A

OF THE

CONSTITUTION

OF THE STATE

OF NEW YORK

ARTICLE 17A

SECTION 22A

OF THE

CONSTITUTION

OF THE STATE

Illustrissimo Celsissimoq; Principi ac

Domino, Domino

FRIDERICO

Norwegiæ Hæredi, Sleswici, Holsa-
tia, Stormariæ & Ditmarsia Ducis, Co-
miti in Oldenburg & Delmenhorst
&c. Domino meo Clemen-
tissimo,

Gratiam & pacem à Jesu Christo sempi-
ternam precor.

Illustrissime, Celsissimeq; Princeps Do-
mine Clementissime.

V*alde celebris & decantata est*
controversia, inter Pontificios
& nostrates hætenus venti-
lata de Johanne Papissâ, Fœ-
minâ illâ, quæ sexum mentita virilem, in
Scholis & Academijs insignes fecit pro-
gressus, donec ad Pontificatum eligeretur.
Imprægnata autē à famulo suo, verumq;

Dedicatio.

tempus partus ignorans cum de Sancto Petro in Lateranum tenderet, peperit in viâ, quæ est inter Colosseum & Sancti Clementis Ecclesiam, quo in partu diem extremum obiit, cum annos circiter duos Pontificatum gessisset, teste Crantzio lib. 2. Metropol. quem authorem Pontificij aliàs magnificiunt, hominemq; vocant germanum, qui ante Lutheranas contentiones scripserit, adeoq; nec odio nec amore ductus sit; quæ verba sunt Bellarm. lib. 2. de effectu Sacrament. cap. 18.

Fabulam esse & figmentum hanc de Iobanne Papissa historiam Pontificij communiter clamant. Florimundus Ræmundus Regis Galliarum Consiliarius in libello peculiari Antverpiæ An. 1614 excuso vehementer laborat negare istius historie veritatem, cui tamen sufficienter respondit Alexander Cooke in Dialogo scriptorum Anglicorum, Oppenheimij postea recusis

typis

Dedicatio.

*typis Hieronymi Galleri, sumptibus viduæ
Levini Hulsij An. 1616. quæ rationes Flo-
rimundi solidis argumentis protrivit.*

*Cum annis superioribus Nobilis qui-
dam Pontificius historiæ istius veritatem
negaret, & quæstio hæc ab alterâ parte
ad celeberrimam Electoris Saxonie Aca-
demiæ Wittebergensem devolveretur,
prolixa & nervosa à Reverendo Collegio
Theologico adornata est demonstratio,
qua veritas historiæ ex antiquissimis
authoribus asserta est, quod scriptum u-
tile & necessarium me vidisse memini as-
servatum in celebri Abbatiâ Lunabur-
gensi ad D. Michaelem, cum ante octen-
nium Ecclesiæ illius Pastoratu indignus
fungerer: si typis excuderetur labor opti-
mus, fieret hoc magnâ cum veritatis as-
sertione & ingenti Papatus ignominia
& confusione.*

*Bellarminus Cardinalis, qui omnes
ferè*

Dedicatio.

ferè tangit controversias, banc ipsam
quoq; tractat lib. 3. de Rom. Pontif. cap.
24. aliquot rationes obijciens, quibus ve-
ritatem historiæ infringi posse putat. (1)
Anastasium, Reginum, Lambertum, a-
liosq; plures Historicos partum istius Jo-
hannæ Papissæ non describere prætendit.
(2) Inter Leonem Quartum & Benedi-
ctum tertium sedem Papalem quindecim
diebus vacasse, ait, teste Anastasio, quod
ipsum non consentiat cum Pontificatu isti-
us Fœminæ, quæ per biennium & quin-
quaginta menses gessisse dicatur post Leonem ante
Benedictum. (3) In Sigeberti & Maria-
ni Scoti antiquis manuscriptis negat
quicquam hac de re inveniri. (4) Johan-
nem hunc Anglicum ex Moguntiâ voca-
ri, ait, cum tamen Moguntia non sit in
Angliâ, sed in Germaniâ. (5) Athenis il-
lum literis operam dedisse negat, cum ibi-
dem Gymnasium non fuerit, sed tantum
nomen

Dedicatio.

nomen Academia, teste Synesio, superfuerit. (6) Ex Vaticano, ait, non potuit ire ad Ecclesiam Lateranensem, cum Pontifices eo tempore non in Vaticano sed Laterano habitaverint. (7) Mulier, inquit, uterum gerens, circa tempus partus non processisset instante periculo, ne detegere-
tur. (8) Hoc ipsum, ait, Papa Leo IX. objecit Græcis, quod Fœmina quædam Patriarchatum Constantinopolitanum gessisset, si autem Romanæ sedi hoc accidisset, utiq; Leo Papa alijs non objecisset. (9) Ad sedem perforatam Pontificem duci excusat, ut humilitatis suæ admoneatur, quod de stercore sit elevatus ad solium gloria. (10) Statuam mulieris Senensis, inquit, esse imaginem alicujus Ethnici Sacerdotis, quem famulus suus præcedat. (11) Pontifices illam viam breviorē declinare, non in sceleris istius detestationem, sed quia sit angusta & anfractuosa.

Dedicatio.

Ita, adeoque Pontificio comitatu incommoda.

Miror autem celebrē bunc Cardinalem ita nugari: responsiones hæ sunt frivole nimiumque jejuna, ut ex sequentibus patet.

Primò non valet argumentum à silentio quorundam Historicorum ad rei ipsius negationem; Matthæus, Marcus, Lucas non describunt colloquium Christi cum muliere Samaritanâ, neque miraculum Lazari resuscitati: Jobannes non recenset institutionē Cœnæ Dominicæ, nec tamen sequitur, ista nunquam contigisse. Thuanus plurima omittit quæ in Belgio sunt gesta, quorū veritas tamen exinde nō periclitatur, cū in Metterano alijsque legantur. Non est scriptū, ergò nō est credendum; de articulis fidei docemus in scholis Theologicis: sed in historicis nō valet; non est scriptū, ergò non est factū. Sit ita, Historicos quosdam partū Papissæ hujus nō descripsisse, factū hoc tamen est certis de causis.

Qui

Dedicatio.

Quidam ex metu pœnæ historiã Iobannis octavi omisere, quidã in honorẽ sedis Pontificiæ tacuere, quidã facti istius turpitudinẽ studio præteriẽre, quidam non Pontificum sed Imperatorum ac Regum res gestas principaliter descripsere. Posito autẽ Historicos vel septem esse, qui hanc historiã non describant, nos tamen plures quã viginti producimus, qui facti hujus veritatem testantur. Quæ de re infra part. I. cap. 10. prolixius actum fuit. pag. 255.

Secundò, concedimus quosdam Historicos inter Leonem quartũ & Benedictũ tertium non interserere Iobannã Papissam, multo minus duorũ annorum sed tantum quindecim dierũ vacantia sedis Pontificiæ asserere; sed illi pro libidine addunt vel tollunt præcedentibus sequentibusq; Papis tot annos, quot sufficiunt ad chronologiã Pontificatus Iobannæ Papissæ complendã. Platina scribit Leonẽ quartũ mortuũ esse anno octavo, mense tertio, die sexto, &

Dedicatio.

sedem vacasse duobus mensibus ac quindecim diebus. Onuphrius contra scribit, Leonem mortuum esse anno octavo, mense tertio, die sexto, sedem verò vacasse tribus mensibus, sex diebus, usq; ad electionem Benedicti. Platina scribit Benedictum Tertium mortuum esse anno secundo completo, mense sexto, die nono. Onuphrius autem numerat annos duos, menses octo, dies sedecim. Nicolao Magno Platina attribuit septem annos, novem menses, tredecim dies, Onuphrius autem novem annos, sex menses, viginti dies. Tempus igitur Johanne Papisse studio fuit distributum inter cæteros Pontifices, ut turpitudinis sedis Pontificiæ eò artificiosius tegetur. Onuphrius in annotationibus de Nicolao primo scribit, quod multi Pontifices tempora adeo incerta & obscura habeant ex negligentia Historicorum, ut neq; quo loco, neq; quo ordine eorum nomina

Dedicatio.

mina reponerentur, satis liqueat. Imò Bellarm. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 5. fatetur, quod magna inter authores sit dissensio de tempore, quo Petrus Romam venerit, & de Papis, qui ipsi proximè successerint. Sicut ergo Pontificij non ideo negant Petrum Romæ fuisse, licet de tempore sint incerti, sicut non negant multos Pontifices vixisse, licet loca, tempora & nomina eorum sint incerta, ita quoque negari non poterit Johannem Fœminam Pontificatum gessisse, licet de quibusdam circumstantijs Historici dissentirent.

Tertiò, antiqua manuscripta Sigeberti & Mariani Scoti nondum sunt producta, à testibus fide dignis nondum revisa nec examinata; ad Molanum provocat Cardinalis, sed ubi hoc scribat aut dicat, non addit. Ista præterea manuscripta non sunt autographa ipsorum authorum; multa describuntur, multa etiam omit-
tuntur

Dedicatio.

tuntur & corrumpuntur. Libros castrare, quæ displicent expungere, Pontificijs usitatum est, quod testantur Index expurgatorius, Censura in glossam Juris Canonici, Thuanus castratus, & scripta alia quàm plurima. Imò licet essent autographa, & ista ibidem nō legerentur, certū tamen est, quod à silentio Historicorum quorundam ad rei ipsius negationē nulla valeat consequentia. Præterea Sigebertus & Marianus Scotus non sunt primi, qui hanc historiā descripserunt, vixerunt enim circa Annum Christi 1086. & 1111. Rudolphus autem Flaviacensis illis longè est antiquior, utpote qui vixit circa annū Christi 930. adeoq; prius hanc historiā descripsit. Præterea Wolfius Cent. 9. p. 225. provocat ad alia veterū manuscripta, ut sunt Chronicon Campidonense, Annales Augustini, Chronicon Argentoratense in quibus hanc historiā se legisse asserit. Posito autē in quibusdam antiquis manuscriptis

Dedicatio.

scriptis historia istius nullam fieri mentionē, num credibile est tot gravissimos Authores, tot Clericos papales, adeoq; ipsum Aeneā Sylvium ista finxisse, cum diu ante Lutherum vixerint, & Papatui addicti fuerint, adeoq; suspecti esse non possint.

Quartò, Papissa hac vocatur ab Historicis Johannes Anglicus de Moguntia, non quasi Moguntiam in Anglia sitam esse putent, sed longè alijs de causis. Moguntia illi fuit Patria, ut concorditer testantur, Anglicus autem vel Anglica ipsi fuit cognomen quod ab Anglia sortita est, vel quod in ea fuisse dicitur educata, vel à quodam Anglo amasio, cum quo familiarius vixit, vel à parentibus, vel etiam aliunde. Sic Berengarius olim dictus fuit Normannus, non natione sed cognomine; sic in Germaniā quidam vocantur Itali non quasi ex Italiā sint oriundi, sed quod à proavis cognomē istud acceperint.

Sic

Dedicatio.

Sic Papa Evaristus vocabatur Betblehemites Græcus, non quasi Betblehem sita fuerit in Græcia, sed quod Pater ipsius Betblehemites fuerit, qui filium hunc in Græciâ progenuerat, testibus Platina & Onuphrio.

Quintò, negat Athenis Gymnasium literarũ fuisse, sed tantum nomẽ Academiae superfuisse, teste Synesio, quanquam locum, ubi hoc Synesius scribat, non exprimit. Sed si nomen Academiae ibidem fuit, utiq; vestigium adest, aliquam ibi fuisse Academiam vel Scholam. Sicut in omnibus Academijs mutatio quædam studio-rũ & Studiosorum occurrit, ita ut modò crescant, modò decrescant numero, flore, celebritate, ita etiam Athenis contingere potuit, studia sæpius ibidem collapsa & neglecta, aliquoties etiam restaurata fuisse. Comparatè igitur loquitur Synesius ratione status prioris, Athenis suo tempore

Dedicatio.

pore vix nomen Academia superfuisse.
Et quomodo Bellarminus audet conclu-
dere, tempore Syneſij Athenis studia non
floruerunt, ergo tempore Johannis Angli
non floruerunt? imò per Cæſarem Bar-
dum studia ibidem reſtituta fuiſſe ipſe
Bellarminus ex Cedreno & Zonora
fatetur, ſtudiaq; ibidem reviviſcere cœ-
piſſe poſt mortem Johannis iſtius Anglici,
in fine annectit. Si ergo ſtudia Athenis
ſunt reſtaurata, ſanè ſtudia literarum i-
bidem fuiſſe negari non poteſt. Ita Car-
dinalis ſeipſum implicat & confundit.

Sexto, Papiffam hanc ex Vaticano S.
Lateranum non potuiſſe inviſere, cum in
Vaticano non habitaverit, id nimis fri-
volum eſt, quàm ut veritatem hiſtorie in-
fringere poſſit. Hiſtorici enim id non aſſe-
runt, quod in Vaticano habitârit, & ex
habitatione ſuâ ad S. Lateranum prodie-
rit, ſed quod ex Baſilicâ D. Petri proces-
ſionem

Dedicatio.

tionem habuerit ad S. Lateranum, quia
verò Basilica Petrina contigua est Vati-
cano, hinc à quibusdam ex Vaticano pro-
dijsse dicitur. Pontifices Romani autem
Processiones instituunt ex Basilicà Petri
non ideo, quia in Vaticano aedi Petrinæ
contiguo habitant, sed quia in templo D.
Petri prius Missam celebrant, eâq; pera-
ctâ, ex hac Ecclesia primariâ ceteras Ec-
clesias invisunt. Et licet Papissa hac in
Laterano habitasset, ex Basilica Petrinâ
tamen ad Lateranum redire eam oportu-
isset. Sæpius accidit ut constet de re, &
non constet de modo vel aliâ circumstan-
tiâ, scribit Bellarm. lib. 2. de Rom. Pon-
tif. cap. 5.

Septimum nullius quoque est ponderis,
mulierem gravidam tempore partus non
prodijsse propter imminens periculum, ne
detegeretur. Gravidæ enim norunt men-
ses partus in genere, sed horam & diem.

Dedicatio.

quod Constantinopoli in Patriarchatu factum erat, postmodum Romæ in Pontificatu factum esse à quibusdam malevolis fingi. Sed nuda est assertio, nulla probatio: Bellarminus quoque utitur particulis, fortasse, verisimile, diffidens scilicet connexioni, quam infirmam esse, ipsemet agnoscit. Præterea nec absurdum nec inusitatum est Pontifices ea crimina committere, quæ in alijs reprehendunt vel etiam prohibent: Magiam, concubinatum, idololatriam Pontifices multi prohibere alijsque obijcere, qui tamen ipsi in studio magico, concubinato, idololatriâ alijsque vitijs sunt deprehensi. Imò hic mos est malitiosorum, ut ea scelera, quorum ipsi sunt rei, alijs obijciant, ijsque affricare studeant, multi vident festucas in oculis aliorum, qui tamen ipsi trabem habent in oculis suis Luc. 6. v. 41. Pharisei Christum accusabant seductionis, cuius sce-

ris

Dedicatio.

ris ipsierant rei Matt. 27. v. 6. Multi docent alios, seipsos autem non docent, teste Paulo Rom. 2. v. 21.

Nonno, ad perforatam sedem duci Pontificem Bellarminus negare non potest, sed admonitionis causa fieri excusat, ut scilicet recordetur, sese de stercore ad solium gloriae evectum esse. Ridicula excusatio! quasi non alia & convenientiora essent media, quibus Pontifex ita posset admoneri. Cur non potius alit famulum, qui ipsi quotidie acclamet, memento te de stercore elevatum esse, te cinerem & mortalem esse, exemplo Philippi Macedonis? Aut cur Pontificem recens electum non stercore ipsi potius, quam sella stercoraria imponunt, quo facto longè commodius & clarius humilitatis suae posset admoneri? Præterea verè dici non potest, Pontificem de stercore evehi; evebitur enim ex Cardinalatu ad Pontificatum; celsitudo

Dedicatio.

de causâ Ethnicus iste sacrificulus in seriem Paparum fuisset intrusus? num Ethnicus sacrificulus Pontificatum gefcit? Bellarminus malè sibi conscius non audet asseverare, hæc certò ita se habere, sed, quidam conijciunt, ait, hanc statuam alicujus Ethnici Sacerdotis fuisse: quorundam igitur conjectura fundamentum est totius negationis. Imò non tantum Senis, sed etiam Romæ olim ejusmodi statuam diu erectam stetisse, jussu autem Pij Quinti Pontificis in Tybrim postea dejectam fuisse, testatur Hasenmullerus in Histor. Jesuit. cap. 9.

Frivola tandem est excusatio, quòd Papa viam illam declinet non sceleris detestandi causâ, sed quòd via illa sit nimis angusta Pontificisq; comitatu incommoda. Contrarium testantur qui viam hanc oculis usurpârunt, & Platina scribit, se non abnuere quò minus sceleris detestan-

Dedicatio.

di causâ hoc fiat. Cur ante Johannem
Papissam Pontifices hâc viâ usi sunt?
num illo tempore nondum fuit angusta?
Imo Bellarminus ex Onuphrio testatur
quosdam Pontifices non semel per hanc
viâ iter fecisse; quo ipso tacitè concedit,
viâ hanc Pontificis comitatu usq; adeo
incommodam non esse; quippe cum Pon-
tifex non plebe promiscuâ circumdatus
sed Satrapis ordine locatis stipatus in-
cedat.

Ex hisce omnibus patet, Bellarminum
pudenda meretricis Babylonica tegendo
& excusando potius revelare & toti
Christianæ Ecclesiæ conspicienda expone-
re: splendide disputat primâ fronte, sed
ubi omnia rectius excussa fuerint, nugas
meras subesse, deprehendimus: quo nomi-
ne Disputatorem istum, splendidum nuga-
torem si quis dixerit, nâ illum vera dixis-
se, omnes cordati judicabunt.

Ejus.

Dedicatio.

*Ejusmodi nugas atq; somnia in prosce-
nium Ecclesiæ Christianæ nuper quoq;
produxit vagabundus quidam mona-
chus qui sese vocat Reverendum Patrem,
Fratrem Nicolaum Janssenium Belgam,
Ordinis Prædicatorum, & sedis Aposto-
licæ Missionarium. Provocatus is à ne-
mine nostratum, audaci temeritate in
Ecclesiam Hamburgensem scripto viru-
lento & stylo serpentino irruit, Reveren-
dum Ministerium aliosq; Theologos de
Ecclesiâ Christi meritissimos injurijs &
calumnijs gravissimis oneravit, audito-
res nostros scabiosè contempsit, eos vo-
cando, indoctam plebem, vulgus imperi-
tum, miseram plebem, imperitum popel-
lum. Nec Imperatoribus, Regibus, Electo-
ribus, alijsq; Principibus Protestantibus
pepercit, sed convitijs gravissimis eosdem
proscidit. Carolum Quintum Imperato-
rem gloriôsæ memoriæ accusat socordie*

Dedicatio.

in officio p. 222. Reges Galliae & Angliae
rebellionis accusat contra Ecclesiam pag.
143. Fridericum Sapientem, Electorem
Saxoniae, vocat insipientem p. 141. eun-
demq; doli accusat p. 237. Principes Prote-
stantes calumnijs scholas papisticas one-
râsse p. 19. & mendacijs in Augustanâ Cō-
fessione subscripsisse, ait p. 73. Magistratū
vocat splendidam servitutem pag. 141.
Principes contendit esse oves monachorū
p. 145. Protestantes ait pacem religionis
fregisse, & provincijs suis perfidiā exci-
disse p. 226. cogendos esse eos dē timore exi-
lij, bonorum publicatione & interdum
mortis supplicio p. 227. Hispanicamq; In-
quisitionem in regna Daniae Sueciae, Nor-
wegiae introducendam esse suadet p. 231.

Præter scommata verò & calumnias
in libro isto recoquit veterem Pontificio-
rum cramben, & dogmata Antichristi
jam dudum refutata quasi ex orco redu-

cit:

Dedicatio.

cit: disputat enim de Scriptura imperfe-
ctione, de Sanctorum & inprimis Fran-
cisci satisfactione pro peccatis nostris, de
lacte Mariæ quo redempti simus, de trans-
substantiatione, purgatorio, mortuorum
invocatione, imaginum religiosâ venera-
tione, de processionibus, consecrationibus,
indulgentiis, cælibatu Sacerdotum, votis
monasticis, de merito operum nostrorum
reliquiis Sanctorum, missæ Sacrificio, calicis
benedicti rapinâ, de traditionibus, de ma-
jestate Pontificis Romani, alijsq; tenebro-
sis & monstrosis erroribus quos nostris
Ecclesijs omni conatu obtrudere laborat.

Quamquam verò partim labores offi-
cij mei, partim aliæ meditationes, partim
quoq; tenuior valetudo vix admittant, ut
vagantium monachorum & emissario-
rum somnia & convitia examinem ac re-
tundam, interim tamen provocatus ab
adversario non potui non respondere, præ-

Dedicatio.

*sertim cum effrons iste antagonista me,
obtestetur, ut, si guttula Dialectices in me
sit reliqua, cum ipso in arenam descendam
& argumenta ipsius impugnem. Sisto me
igitur in nomine Jesu Christi Salvatoris
mei, emissario isti Antichristiano, & quæ
succisiviis horis contra volumen Fasse-
nianum meditatus sum, in solem atq; pul-
verem produco.*

*Illustrissimæ autē Celsitudini vestre,
Princeps Potentissime, has tucubrati-
ones mente humilimā offerre volui, certis
de causis. Notus est in universo orbe Chri-
stiano Ill. Celsitudinis vestre amor & Ze-
lus erga religionem verè Evangelicam,
dum Ecclesiæ Orthodoxæ Nutritorem a-
git munificentissimū & Defensorem con-
stantissimum, sacrosanctum verbi di-
vini depositum custodiendo, Confessores
ejusdem promovendo ac protegendo. Con-
fido igitur Ill. vestre Celsitudini hoc o-
puscu-*

Dedicatio.

pusculum non ingratum fore, quod in defensionem veritatis Evangelicæ, unicè conscriptum est.

Accedit Excellentissima illa eruditio Ill. Celsitudinis vestræ, & præclarissima artium ac linguarum, ipsiusq; sacrosanctæ Theologiæ cognitio, quod rarum in Principe donum meritò venerantur omnes. Rectissimè olim dixit Plato, tum demum beatas fore Respublicas, si aut Philosophi imperarent, aut qui imperāt, Philosophiæ operam darent. Illi igitur Patrono opusculum hoc inscribendum fuit, qui de eodem rectissimè judicare posset.

Scriptum præterea istud quale quale est, magno opus habet patrocinio contra malevolorum insultus. Cum virulento Antagonistâ mihi res est, qui in veritate causæ succumbens personalia tractare solet acerrimis criminationibus permixta. In Pasquillo nuper Amsterodami excuso

voca-

Dedicatio.

vocationem meam, officiū, nominisq; honestatē arrodere tentavit, fingendo, quasi rebelliones contra Cæsarem atq; Reges excitaverim, & nuper cum alijs rebellibus in hanc urbem me receperim. Tanti Principis ergo patrociniū implorare debui, qui hasce meditationes pro veritate conscriptas contra monachorum calumnias defendere vellet atq; posset.

Accipe ergo, Princeps Potentissime, levidense hoc opusculum fronte serenâ, & ut Tuæ Celsitudinis patrocinio fruatur, clementissimè concede, contra malignos adversariorum impetus illud tuere, & me meosq; ac studia mea commendata habe: quo beneficio, quanto sum indignior, tantò Clementia Celsitudinis Tuæ reddetur illustrior.

Deum supplex veneror, ut Illustrissimam Tuam Celsitudinē in hisce turbis Romani Imperij alis divinæ clementiæ suæ

cum

Dedicatio.

*cum Illustrissimâ Coniuge ac Sobole prote-
geat, Eandemq; in Ecclesiæ pressæ solatiū,
pacisq; exulantis reductionem diū sospi-
tem conservet. Exaudiat te, Magne
Princeps, Jehova in die tribulationis,
protegit te nomen Dei Jacob. Mittat ti-
bi auxilium de sancto suo, & tueatur te
de Sion, tribuat tibi secundum cor tuum
& omne consilium tuum confirmet. In
hoc voto cōcludo, & Divinæ Omnipoten-
tiæ, Tuam Celsitudinem serijs preci-
bus, Tuæ autem Clementiæ me & mea hu-
milimè commendo. Dabam Hamburgi
Dominica Invocavit Anno 1634.*

Illustriss. Celsitudinis T.

*Humilimus in Christo
servus,*

Johann. Muller L.

Nico-

Ab Monacho Jansenio in defensionis sue appendice dicit
Historiam suam gratulationem tulisse iniussimè;
Hinc putat, Mollerus, Nicolao Janssenio. Latine
responsury ad Calendas Græcas, et fore ut in nundinis
Utopiensibus vendatur, et optat ut sit falsus Vates.
il quod **L**luxere tandem Calenda, Jansseni, non
eventu Græca illa, quas somniabas nuper, sed Ro-
ex hâc mana, aut si mavis Germana, vel etiam
apologia Hamburgenses. Nundinae appropinquant
docuit. non Utopienses illæ, ut sarcasticè fingebas, sed Lipsien-
ses & Francofurtenses. Provocasti me ad disputandū
in conspectu Amplissimi Senatus Hamburgensis; en-
meam liberalitatem in conspectu totius Ecclesiæ Chri-
stianæ tecum disputo. Latine vis, ut tecum agam: sci-
licet propter numerum Bestiæ Romanæ, quem in voce
λαῖεῖνός contineri, jamdudum Irenæus docuit. Præ-
dicas ipse nervositatem, ordinemq; laboris tui: at ego
non nisi meæ infirmitatis cum Paulo mihi conscius sum.
Virtus Dei etiā in infirmitate perficitur. Stylum tuum
jactas & Philosophiam; sed ego cum Apostolo non ve-
nio ad te in plausibilibus humanæ sapientiæ verbis: in
spiritu & virtute regnum Dei consistit. Patres multos
crepas in tuā defensione: ego ad unicum Patrem Pa-
trum provoco, qui nunquam erravit, nunquam erra-
bit, nec de errore aliquo suspectus esse potest. Scomma-
ta immisces multa; sed hoc est muliercularum & il-
lorum, qui de bonitate causæ desperant. Sibilum ser-
pentinum phy, phy, aliquoties repetis, nempe ut ap-
pareat, cujus sis progenies, serpentis scilicet antiqui.
Studio occultas locū, in quo habitas & scribis, secundū
illud; qui mala agit, odit lucem. Cimbricā quidē vocas
Chersonesum; sed cur non Europam sive etiam orbem
terrarū nominasti? ut omnes intelligerent, te esse ter-
ræ filium. Non verba, sed nervum argumentorū tuorū
candidè assumsi, tu fac similiter si quid facturus es. Nō
qua-

quædam excerpfi, sed ordine progressus sum ad omnia,
 tu si bonus es vestigia mea sequere. Omnia refutare ti-
 bi erit tam impossibile, quam impossibile est veritatem
 divinam mentiri. Ad scommata, scurrilia, personalia,
 allegorias & similes declamationes non respondi, ius-
 su Salomonis, ne tibi similis efficiar. Nec ad omnes Pa-
 trum sententias, non enim Patrologia, sed Theologia
 est circa quam versamur. Antiquissimi Patres sunt
 Propheta & Apostoli, hos evolve, ex his disputa. Con-
 tra Calvinistas & Anabaptistas disputas, sed neq; satis-
 facis hisce adversarijs, neq; nostras Ecclesias tangis.
 Ego si stylo tuoq; disputandi modo interdum usus sum,
 æqui consulas spero, quod enim quis juris in alium sta-
 tuit, id in se statui patiatur necesse est: qui quæ vult di-
 cit, quæ non vult, audit. Peregrina de bello admisces,
 sed hæc pertinent ad regna mundi, arma militiæ no-
 stræ non sunt carnalia. Quod superest vale & respi-
 sce, aut si gaudes sordibus, sordesce.

Schediasmata

AMICORUM

Ad Authorem.

Alsoniam medio sparsit Jansenius orbe
 Hæresin, & sacros cōtemeravit agros.
 Non fert hos ausus Mulleri provida cura,
 Sed tetrum prompto Marte Sophisma
 Testis hic est codex, Fidei quæ nobile verū (fugat.
 In varias mundi vult abijisse plagas.
 Gaudet Relligio defensa; Sed incirus error
 Mox, fundamentum dum labat omne, jacet.

Lipsiæ F.

Heinricus Höpffnerus, D.

Joh.

Joh. 20. v. 31. Hæc 1. scripta sunt 2. ut credatis;
quia Iesus est Filius Dei, 3. & ut credentes vitam
habeatis in nomine ejus.

1. **U** Num principium fidei Scriptura, 2. salutis
Una fides medium, 3. nec nisi certa salus.
At 1. dubijs libris Papa nititur, 2. addit opellas
Ter dubias, 3. dubitat deq. salute miser.

Et tamen hunc miserum in Labyrinthum cogere ferro,
Ac nos Pyrrhones reddere, totus amat.

Quos dum tu retegis cæcos, MULLERE, mæandros
Non labor in Domino tantus inanis erit,

Wittebergæ

f.

Paulus Röberus D.

~~~~~

Non debet Modio, Lychni lux clara recodi:

Nō quoque sub Lectis illa locanda venit:

Quin potius par est in aprica sede reponi;

Luceat ut cunctis quos domus illa capit:

Sic quoque divini non est Lux aurea Verbi

Occultanda, aut sub defodienda solo.

Quin potius partes diffundere debet in omnes

Orbis totius liberiùs radios.

Euge Gener MULLERE, frui dans aere Verbi

Sacram divini liberiore facem.

At tu Janfoni cum rafa uncta q; caterva

Ito, & responsum non satis esse, crepa.

Aut tibi vis lucis lufcos perstringet ocellos:

Aut fiet pectus durius ære tuum.

Wittebergæ.

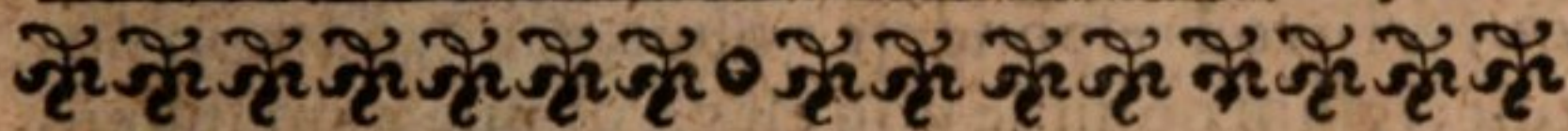
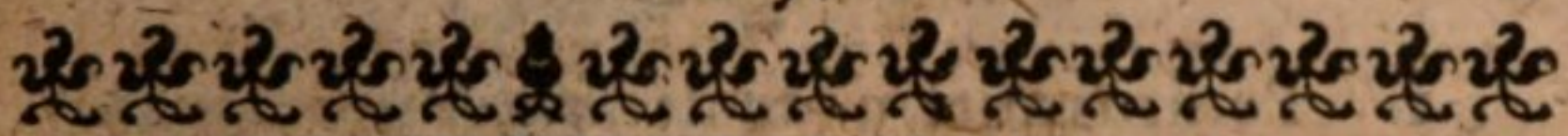
f.

M. Erasmus Schmidt Græc. & Math.

P.P. p. t. Decanus.

✽: (o): ✽

IN NOMINE
Sacrosanctæ & Individuæ
 TRINITATIS.

APOLOGIA

Johannis Mulleri.

Contra Nicolaum Janssenium Mo-
 nachum Dominicanum.
 Proœmium.

quadriennium est, Christiane Le-
 ctor, cum *Dominicus Janssenius* Ordini
 prædicatorum Monachus, con-
 tra Magistratus consensum & volun-
 tatem, in Ecclesiam mihi commissam

irrumperet, & monstrosam Papatus doctrinam,
 publicè missificando & concionando, cum scan-
 dalo & seductione multorum seminaret. Con-
 scientia verò & officij ratio tum temporis exege-
 runt, ut seductori contradicerem, & *Necessariam*
Admonitionem ad Ecclesiam Hamburgensem de
Papismo fugiendo, publico scripto ipsi oppone-
 rem; qui liber secundâ vice excusus, cum fructu in
 manus plurimorum pervenit.

A

2] Peni-

*Hec Admo-
 nitione in
 edita est
 Germani-
 ce.*

2.] Penitus autem tacuit Frater iste *Dominicus*, vel quod respondere noluit, vel quod non potuit; ipsum noluisse non est verisimile, cum ingenti ferocia & temeritate publice pro suggesto, & privatim in conversatione, nostram doctrinam oppugnare solitus fuerit: verosimilius est ipsum non potuisse, cum præter impudentiam & clamores nihil solidi in isto homine deprehensum fuerit. Interea Monachi, ne viderentur causâ cecidisse, varias machinas de illo scripto contra me sunt machinati: Quidam ad summum Magistratum provocarunt, quidam vitæ & corporis periculum minitati sunt, quidam solidas refutationes jactitarunt: tandem *Dominicus* iste Fratrem suum ex *Belgio* in auxilium vocavit, ut laboranti succurreret, & causam desperatam ageret. Prodiit ergo biennio post liber quidam *Antuerpiæ* excusus, cum titulo: *Defensio Fidei Catholicæ & Apostolicæ Romanæ, opposita Admonitioni necessaria Johannis Mulleri, Lutherani, prædicantis Hamburgensis, Auctore R. P. F. Nicolao Janssenio Belgâ, Ordinis Prædicatorum, S. Sedis Apostolicæ Missionario.*

3.] Quamprimum liber iste ad manus meas pervenit, brevem ἀνάλυσιν ejusdem institui, & in libello peculiari, quem *Prodromum Anti-Janssenij* nuncupare placuit, Adversario unicum argumentum proposui, ita formatum: Quæcunq; responsio (1) scatet calumnijs & maledicentiâ in Imperatorem, Reges, Electores, Principes & Theologos;

ologos; (2) In quâ ad multa præcipua capita planè nihil responderetur; (3) In quâ confessio fraudum Pontificiarum invenitur; (4) Quæ multis modis impingit contra regulas logicas, & Leges disputantium; (5) In quâ immiscentur peregrina, non necessaria, ad rem ipsam non pertinentia; (6) In quâ manifestè habentur falsa; (7) In quâ Author contradicit Sacrae scripturae; (8) alijs Authoribus pontificijs; (9) sibi ipsi; (10) ita disputat, ut retorquendo facilimè possit refutari; (11) Mendacia proclamat ea, quæ sunt verissima; (12) otiosis verbis & inani garrulitate paginas complet; illam responsionem oportet esse confusam, erroneam, adeoque reiiciendam: talem verò esse responsionem *Janssenij*, demonstravi per duodecim capita, verba ipsius adscribendo, paginas & loca citando; eamque, propterea confusam, erroneam & reiiciendam esse conclusi.

4] Viso hoc Libello Monachus dentatam schedulam calumnijs & mendacijs refertissimam sub titulo *Appendicis* edidit, in quâ me accusavit, nescio cujus rebellionis excitatae contra Cæsarem & alios Reges, provocans ad Amplissimum Senatum Hamburgensem, quasi de meâ indole & ingenio turbulento sæpius fuerit conquestus; obijciens, quòd cum alijs rebellibus *Hamburgum* me nuper receperim, ne scilicet pœnas darem, minitans sese adventurum instar alicujus Goliathi, cujus minas omnes extimescere debeant: realia verò ipsa, quæ in Prodromo meo ipsi objeci, tribus verbis leviter tetigit & præterijt, sola personalia tractando, quod est certissimum causæ malæ atque perditæ argumentum.

*Brevem hanc admonitionem Auctor edidit Aō 32.
in 4to, quam etiam mibi dno dedit. continet
quingq; arcubus.* Apologia

5] Ad singula istius accusationis capita in *Brevi quadam Admonitione* respondi, solidisq; rationibus evici, ficta & falsa esse omnia mihi obiecta, ad quæ *Janssenius* iste ne γερὺ quidem hætenus respondere potuit. Interea *Defensionem Papatus* à *Janssenio* editam perlustravi, & duas quasi sectiones in eadem deprehendi; in *Primâ* satagit refutare ea, quæ scripseram de *Papismo fugiendo*: in *Secundâ*, *Appendicis* loco *Compendium quoddam Theologiæ pontificiæ* proponit. Utriusq; Examen instituire & vanitatem laboris demonstrare placuit in hoc libello, quod ut fiat cum gloriâ *Nominis divini*, *Ecclesiæ* fructu & veritatis propagatione, faxit *Pater Cælestis* propter *Christum Filium suum*. *Messiam* & *Redemptorem nostrum*.

PARS PRIMA.

Caput primum.

De Tenebris Papatus & in specie de Theologiâ Scholasticâ.

6] **P**refationem meam *Janssenius* aggrediens, nullas unquam in *Papatu* fuisse tenebras lucem *Evangelij* obscurantes, hoc argumento probat, p. 1.2. *vel Ecclesia semper floruit, & nunquam à fide cecidit; vel fallit scriptura, quæ Ecclesiæ sempiternam lucem veritatis promittit*: rationem consequentiæ deducit ex *Esa. 60. v. 1.2. 11. Surge illuminare Jerusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta*

orta est. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos, super te autem orietur Dominus, & gloria ejus in te videbitur, *non occidet ultra Sol tuus, & ambulabunt Gentes in lumine tuo, aperientur portæ tuæ jugiter, die ac nocte non claudentur, ut adferatur ad te fortitudo Gentium.* Exinde concludit lucem Evangelij semper fulsisse, & nullas tenebras doctrinæ irreperere potuisse. Respondetur.

7] 1. Pugnat hoc argumentum cum proprijs Pontificiorum *hypothefibus*, afferentium, veritatem Evangelicam sæpius fuisse obscuratam, & adhuc obscuratum iri. Bellarm. lib. 3. de Eccles. cap. ultimo testatur, quod *Alexander Alensis & Johannes de Turrecremata* docuerint, tempore passionis Christi veram fidem mansisse in solâ virgine Mariâ. Platina de vitis pontificum p. 26. scribit, tempore Xysti veram Ecclesiam ita fuisse obscuratam, ut paucissimi Christiani fidem suam propter imminencia pericula confessi fuerint. Tomo 3. Concil. edit. Colon. An. 1551. p. 819. seq. legitur, quòd duo Cardinales, duo Archiepiscopi & Abbas quidam Episcopalis consilium de reformandâ Ecclesiâ conscripserint, in quo conqveruntur, quòd *assentatoria doctrina* irrepperit, ex quâ effectum sit, ut id liceat, quod libeat; quòd *multi philosophiæ Professores in scholis impietatem doceant*, imò in templis disputationes impurissimæ fiant, & *piæ irreverenter tractentur ita ut nomen Dei per Clericos blasphemetur inter gentes.* Imò Bellarminus lib. 3. de Romano Pontifice cap. 7. & 8. scribit: quòd *Antichristus seducturus sit omnes populos & nationes terræ blasphemijs suis*, quo tempore secundum illorum hypothefin veritas Evangelij

in tantâ omnium populorum seductione gravissimè obscurabitur, & cultus publicus prorsus cessabit. *Janssenius* quoq; infra p. 362. ultro fateatur, *Ecclesiam Christianam in persecutionibus Ethnicorum Imperatorum in tenebras sese abdidiſſe*. Eodem modo igitur contra Monachum argumentor: aut Ecclesia semper floruit & florebit, aut fallit Scriptura in prædictionibus de sempiternâ luce Evangelij: edisserat *Janssenius*, quomodo scripturæ sua constet veritas de Ecclesiâ semper florente, cum tamen Christo patiente vera fides in solâ Mariâ manſerit, & tempore Xysti paucissimi Christiani confessionem fidei ediderint, cum, fatentibus Episcopis & Cardinalibus, impietas & assentatoria doctrina in Scholas & Ecclesiam irreperint, in persecutionibus etiam Ethnicorum, Ecclesia in tenebras se abdiderit, imò tempore Antichristi publicus cultus prorsus abolendus sit? quicquid hic Monachus respondebit, vicissim sibi loco responsionis ſumat.

8] 2. Cum de Ecclesiâ Novi Testamenti loquimur, non tantùm assumenda sunt vaticinia de clementiâ DEI Evangelium conservantis, sed etiam de Justitia DEI contemptum verbi sui punientis. Talia vaticinia sunt: *erit tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi Magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur, 2. Tim. 4. v. 3. 4. Ideo quod charitatem veritatis non receperunt, mittet illis DEUS operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur omnes,*

omnes, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, 2. Theff. 2. v. 10. 11. Spiritus diserte dicit, quod postremis temporibus desciscent quidam à fide, attendentes Spiritibus Seductoribus ac doctrinis Demoniorum per hypocrisin falsiloquorum, qui cautelatam habent conscientiam. 1. Tim. 4. v. 1. 2. Filius hominis quando venerit, num reperturus est fidem in terra? Luc. 18. v. 8. Universa terra sequetur bestiam, quæ faciet, ut omnes parvi & magni, divites & pauperes, liberi & servi accipiant characterem in manu suâ dexterâ aut in frontibus suis. Apoc. 13. v. 8. 16. Promissionibus ergò de conservatione Evangelij hæ minæ de puniendo contemptu Evangelij sunt adjungendæ, ex quibus status Ecclesiæ Novi Testamenti apparebit, hinc Ecclesia comparatur Luna, Cantic. 6. v. 9. quæ sicut diversas habet Phases seu aspectus, dum lumen ipsius augetur & minuitur, ita etiam Ecclesia modò floret & fulget, modò premitur erroribus seductorum & persecutionibus.

9] 3. Distingvendum est inter Ecclesiam [Catholicam seu Universalem, & inter Ecclesiam particularem: Promissiones de Ecclesiâ non interiturâ loqvuntur de Ecclesiâ Catholicâ, quæ super petram firmata est, ut portæ inferorum non possint prevalere contra illâ Matt. 16. v. 18. & hoc respectu mors Domini annūciabitur donec veniet 1 Cor. 11. v. 26. quæ Ecclesia etiam durante papatu à Deo mirabiliter cōservata est, ut infra audiemus. Sed particulares Ecclesiæ hanc promissionē nō habent, in primis Ecclesia Rom. de quâ nobis sermo est, his promissio-

nibus caret. Ita erravit Ecclesia *Corinthiaca*, in qua erant *schismata* 1 Cor. 1 v. 10. 12. cap. 3. v. 3 4. & errores de *judicijs forensibus* cap. 6. v. 1. de *divortio* cap. 7. v. 12. seq. de *libertate Christianâ* cap. 8. v. 1 seq. de *Cæna Domini* cap. 11. v. 21. 22. seq. de *resurrectione* cap. 15. v. 12. seq. Ecclesia *Galatarum*, in qua à Christo in aliud Evangelium translati fuere cap. 1. v. 6. Non obediētes veritati, & Christum iterum crucifigētes cap. 3. v. 1. Ut Apostolus metuat, ne frustra apud eos laboraverit cap. 4. v. 11. Ecclesiæ *Asiaticæ*, *Ephesina*, *Pergamensis*, *Sardensis*, *Laodicensis* Apoc. 2. v. 4. 14. 15. 20. cap. 3. v. 1. Et dum pontifex Romanus Ecclesiam Græcam damnat, quòd in quibusdam erraverit, eo ipso igitur fatetur, Ecclesias particulares errare posse.

10] 4 In specie autem *Romana* Ecclesia est illa ipsa, in qua veritas Evangelij obscurata fuit, de quâ nobis sermo est. Hanc erroribus esse obnoxiam patet ex multis Pauli admonitionibus de cavendo, ne cadat, aut prorsus excidat. *Fracti sunt rami propter incredulitatem, tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time* Rom. 11. v. 20. *Si Deus naturalibus ramis non pepercit, cave ne fortè nec tibi parcat, v. 21. vide igitur benignitatem & severitatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt severitatem: in te verò benignitatem, si permanseris in benignitate, alioquin & tu excideris* v. 22. Monet Apostolus Romanos ut timeant, ut in benignitate permaneant, ut caveant, ne & ipsi cadant & excindantur, ergo potuit *Romana* Ecclesia cadere & errare, alioquin non fuisset opus admonitione Apostolicâ. Quòd autem actu ipso erraverit turpissimè, testantur cen-

tum gravamina Nationis Germanicæ, Onus Ecclesiæ, Cause recusati Concilij Tridentini, Consultatio Cas- sandri, Libellus Nicolai Clemangis, Franciscus Pe- trarcha, Marsilius Patavinus, Hieronymus Savanorola, & alij quam plurimi ex ipsis etiam Pontificijs, quos *Ægidius Hunnius* in præfatione super locum de Ecclesiâ prolixè allegat. Imò collatio dogma- tum papalium cum Epistolâ Pauli ad Romanos scriptâ hoc abundè probat, quam instituit idem *Hunnius* in præfatione super Epistolam ad Roma- nos.

¶ 1] Ejusmodi errores & tenebras plusquam Ægyptiacas aliquot recensui in mea *Admoniti- one*, quas Monacho placuit in quatuor quasi clas- ses distingvere. Prima est quòd de Christo & e- jus merito in Academijs pontificijs parum aut ni- hil fuerit auditum, sed tempus inutilibus & otio- sis quæstionibus fuerit perditum; ad quæ Mona- chus respondet (1) *negando* & *ad Scholasticos pro- vocando*. (2) *Concedendo sed excusando*. (3) *In Lu- theranos retorquendo*. (4) *Dissensiones Scholastico- rum excusando*. p. 3. 4. usq; ad 18. Respondebi- mus ad singula.

¶ 2] 1. *Negat Monachus p. 3. 4. 5. & contra as- serit de merito Christi à Scholasticis in Academijs olim multa fuisse dicta & scripta, provocans ad Lombardum, Scotum, Bonaventuram, Thomam Aquinatem.* Respondeo. Nihil unquam per omnia secula ab ullo hominum in papatu fuisse dictum aut scri- ptum de Christo, ego non asserui, sed in multitu- dine otiosarum quæstionum de Christo & ejus

merito magnum fuisse silentium, dixi, & adhuc dico. Evolvantur Scholastici Lombardus, Petrus Comestor, Burchardus Wormatiensis, Antoninus, Rupertus Linconiensis, Guilielmus Altisidorensis, Astexanus, Gualtherus Episcopus Pictaviensis, Alexander ab Ales, Thomas, Scotus, Occam, Henricus de Gandavo. Evolvantur Herenus de Boio, Brito Carmelita, Rupertus, Durandus de S. Portiano Jobannes de Alerio, Monaldus, Henricus de Urimaria Pisanus, Paulus de perusio, Gregorius Ariminensis, Thomas de Argentina, Rupertus Holco, Petrus de Aliaco Capreolus. Evolvantur Joan: Major, Richardus de mediâ villâ, Nicolaus de Orbellis, Stephanus Brulifer. Hugo de S. Victore. Pelbartus, Franciscus Mayro, Raimundus Ingvén, Petrus de Palude, Gerson, Bonaventura, & alij. Videbis in illis quæstiones otiosas, curiosas, spinosas, inutiles, absurdas, superstitiosas & impias.

[3] Tales quæstiones sunt, utrum in statu innocentia fuisset æqualis numerus virorum ac foeminarum? utrum omnes fuissent nati in sexu masculino? utrum pueri in statu innocentia cum perfecto rationis usu fuissent nati? qualis ignis sit futurus, quo mundus peribit? Quam Magnum, latum, altum sit cœlum Empyreum? an in eo saltandum? an sit satis luminosum? quid Deus egerit ante mundum conditum? Utrum Deus possit aliqua distinctè intelligere, si ad illa non habeat distinctas relationis rationes? utrum possit producere respectum sine fundamento & termino? an possit producere naturam universalem sine singu-

singularibus &c. Utrum natura universi magis sit unibilis, quam natura humana? Utrum homo incarnatus debuerit esse Adam utrum conveniens fuisset eductio carnis Christi de Viro & muliere? Utrum convenientius de Viro? Utrum Filius Dei naturam asini, serpentis, columbæ potuisset assumere? utrum Deus loco Christi potuisset suppositare mulierem? an asinus bibens baptismum sic bibat aquam consecratam? an fuisset bona forma, si Christus instituisset baptismum in nomine Buff, Baff? Utrum possibilis sit propositio Deus Pater odit Filium? Utrum Deus loco Christi potuisset suppositare Diabolum? si Deus suppositasset cucurbitam, quomodo illa fuisset concionatura, quomodo miracula editura, quomodo crucifigenda? an efficax sit baptismus si consecratur in nomine Diaboli? an Pontifex abrogare possit, quod scriptis Apostolicis decretum est? his & similibus stultissimis, absurdissimis ac impijs quæstionibus miseri Scholastici se macerant, & necessaria de merito Christi interea neglexerunt.

14] Perpendat benevolus Lector, quam stultè Scholastici disputarint de illis quæstionibus, an mus arrodens hostiam consecratam arrodatur corpus Christi? an corpus Dominicum in ventre muris sit adorandum? an mus ejusmodi exenterandus, & hostia fideli alicui sit offerenda? In his quæstionibus miseri illi multum temporis & laboris insumperunt. Ulterius quaesitum fuit; quænam poena ejusmodi muri sit infligenda? Quidam scribunt, murem esse combu-
ren-

rendum, & cinerem juxta Altare ponendum, Alij metuunt, ne ipsum corpus Christi in ventre muris simul comburatur, & svadent, ut mus exenteretur, & hostiæ particulæ inquirantur, inventæ abluantur, & pio homini ad edendum offerantur. Alij quærunt, quid faciendum si illæ particulæ in ventre muris non possent inveniri? respondent quidam, esse in excremento quærendas, alij dicunt, quod per sudorem hostia sit emissâ, alij svadent, ut mus excommunicetur, alij verò, ut Sacerdos, si non abhorreat, ob reverentiam corporis Dominici devorare debeat. Has impias & stultas quæstiones magno conatu inter se agitârunt Scholastici, *Lombardus, Bonaventura, Thomas, Alexander Alensis, Johannes de Burgo, Antoninus, Petrus de palude, Gabriel Biel, & alij*, pro ut omnes illorum sententias locis ubiq; citatis collegit *Holderus in Mure exenterato*.

15] Scatent libri illorum stultis hisce, ineptis & impijs quæstionibus, an quis possit baptizari aut in terrâ, cum Christus in eâ sit sepultus? aut in aëre, cum hic sit clarior aquâ? aut in igne, in quo Spiritus Sanctus apparuit? aut in mulso, in lixivio, an in solâ aqvâ Jordanis, an qualibet aqvâ, an incerevisiâ, aqvâ rosaceâ, an in jure carniû, aut brodio piscium? quid faciendum si infans in aquam stercorifaret, si puer in fontem urina-ret? an nive, glacie, grandine, rore, pruinâ, & simili-bus possit baptizare? an sit dicendum ego baptizo, vel nos baptizamus? an pro baptizo sit dicendum mergo, tingo, abluo te? an in nominibus vel in nomine Patris, Filij & Spiritus Sancti sit baptizan-

ptizandum? an in linguâ fictitiâ, *Rothwelsch*? an Sacerdos Græcus latinè baptizans diceret in nomine patria, Filia, & Spiritua Sancta? an infans esset rebaptizandus? an verbis partim germanicis, partim latinis? si quis diceret: Ego baptizo te si Sol est in cancro, & Sol non esset in cancro, an iste baptismus esset ratus? an verba in baptismo possint torqveri? an Syllabæ transponendæ? Si quis interponeret; hæc aqua est nimis calida, da mihi frigidam, an verus esset baptismus? si quis nominibus trium personarum adderet nomen alicujus sancti vel etiam Diaboli, an baptismus esset legitimus? Si quis baptizaret in nomine Genitoris, & Geniti & Procedentis, si quis in nomine Trinitatis generaliter? aut si quis baptizaret in nomine paternitatis, Filiationis, & processionis, aut Patrum & Filiorum, an legitimus esset baptismus?

16] Tales quæstiones fuerunt, si quis balbutiens aut edentulus baptizaret in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, an legitimus esset baptismus? si mutus aliquis mergeret puerum in aquam, & alius quidam brachijs & manibus truncatis adesset, qui mergere non posset, interim verba formalia baptismi proferret, ambo ex intentione baptizandi, quæritur an baptismus esset legitimus? si quis haberet cribrum & longam chordam, infantemq; cribro imponeret, & in flumen aut puteum ita demitteret, verba baptismi proferens, an legitimè puer esset baptizatus? si quis putaret sibi offerri puerum ad baptizandum, esset autem puella, & contra, an baptismus esset legitimus? Si anima alicujus damnati in corpus infantis

tis poneretur, an etiam per baptismum posset veniam consequi? si una anima duobus corporibus infunderetur, & ita duos homines informaret, an sufficeret semel baptizare, vel an baptismus pro utroq; subjecto esset repetendus? Si baptizans moriatur in actu baptismi, quem nondum absolvit, accedat autem alius & suppleat ea quæ in baptismo desunt, quæritur an talis baptismus sit legitimus? an dormiens possit dormientem rectè baptizare? an Angeli, animæ defunctorum, vel etiam Diaboli possint baptizare? Videatur de his quæstionibus *Wilhelmus de Stutgardia in Petitio-rio Exl. tatorio*, qui ex Scholasticorum lacunis magno numero ineptias tales collegit, locis & verbis aut horum ubiq; adscriptis.

17] Tales quæstiones fuerunt *de Transsubstantiatione*, an sit aliqua virtus creata in verbis cœnæ ad transsubstantiationem? an à Christo expressa & instituta sit certa verborum forma ad transsubstantiationem necessaria? an verba illa hoc est corpus meum, proferantur à Sacerdote recitativè vel significativè? an Sacerdos panem virtute præfatorum verborum transsubstantiet in corpus Christi? vel an istis verbis, hoc est corpus meum, solùm insit virtus transsubstantiandi? qualis sit conversio, an formalis, an substantialis, vel alterius generis? ubi accidentia panis fundentur post transsubstantiationem, an in Sacramento, vel in aere, an in se sine ullo subjecto subsistant? quomodo fiat transsubstantiatio? an ad ultimam Syllabam, *lm*, vel ad ultimam literam

literam *M.* Ita quæsitum fuit, de aqua vino appo-
 posita in transubstantiatione, an per se maneat
 vino converso, vel an convertatur in aquam, quæ
 effluxit de latere Christi? an prius in vinum &
 postea mediante vino in sanguinem Christi con-
 vertatur? an panis Eucharisticus hypostaticè as-
 sumatur à verbo, sicut humana natura assumpta
 est? quomodo accidentia panis possint veneno
 infici? quomodo accidentia vini inebrient? quo-
 modo vermes ex accidentibus panis nascantur?
 an corpus Christi etiam masticaretur dentibus?
 an in stomachum descendat, vel an in cœlum ra-
 piatur? an quis corpus Christi possit evomere,
 & quid faciendum sit cum istis particulis? qui-
 dam svadent, esse colligendas, cum vino conte-
 rendas, & à quodam fidei absolveudas, residuum
 vomitus autem esse comburendum, & in terram
 juxta altare ponendum. An Corpus Christi ad-
 sit corporaliter quando gustatur, & postea tan-
 tum Spiritualiter quando non amplius gustatur.
 In his labyrinthis disputationum portentosa-
 rum miseri isti homines oberrarunt. Legatur
*Summa Angelica in titulo de Eucharistia. Item Re-
 solutorium dubiorum circa celebrationem Missarum
 occurrentium per venerabilem Dominum Johannem
 de Lapide Theologum Doctorem Parisiensem, Scotus,
 Durandus & alij.*

18] Hæ & similes quæstiones stultissimæ & in-
 eptissimæ magno numero inveniuntur in scri-
 ptis Scholasticorum, qui de Christo si quid insper-
 gunt, paucis hoc faciunt, aut si faciunt, falsa ut pluri-
 mum

num docent, exemplo *Thomæ Aquinatis*, quem *Janssenius* citat, quod parte 3. quæst: 19. scribat: *meritum Christi nobis potestatem merendi quoque contulisse*, quæ doctrina est ἀγραφῆ, & nullo scripturæ testimonio confirmari potest, imò est ἀντί-γραφῆ, ut infra audiemus. Si verò quid interdum de merito Christi immiscent, quod sacris literis conforme est, illud suo loco relinquitur.

19] 2. Concedit *Janssenius* p. 6. quòd Scholastici interdum magis curiosas quam utiles quæstiones ventilârint, sed excusat eos, quod ingenij exercendi causa hoc fecerint. Respondeo (1) hoc ipsum est quod taxamus in Scholasticis, quod verum disputandi scopum, quæ est Dei gloria & veritas Evangelica, neglexerint, & ingenij exercendi causa tam ineptè, impiè & scandalosè disputarint. (2) Discitentium est ingenij exercendi causa disputare. Scholastici verò isti erant docentes, milites veterani, Doctores Seraphici, qui isto exercitio haud opus habebant (3) Ingenia exercenda sunt in rebus sacris, piâ & modestâ tractatione, non verò in tantâ impietate, nugis & scandalosis quæstionibus, quales modò ex Scholasticorum lacunis enarravimus. (4) Falsum est, quod exercitij causa hoc fecerint: si illorum Commentarij evolvantur, videmus ut plurima seriò fuisse tractata acerrimis disputationibus, exēplo disputationis de Mure hostiam arrodente. (5) Ingenia potius perturbârunt quam exercuerunt hisce nugis. Personam in Trinitate descripserunt, quod non dicat relationem originis, non communem, sed duplicem negatio-

nem

nem communicabilitatis in genere, non extra genus, significans aliquid positivum & intentionem primam non secundam, connotans circumincessionem, quæ sit subsistentis in subsistente realiter, distinctio mutua præsentia litatis, assistentia in eadem essentia, ut annotat Erasmus in Comment: super Novum Testam. 1. Tim. 1. Sic disputârunt, an sensatio possit esse causa totalis & immediata actus judicativi intellectus; an de re non sensatâ possimus formare notitiâ distinctam, utrum conceptiones virtutis formativæ cum æstimativâ præcellant in multiplicatione conceptuum, etiam in brutis super virtutem sensus communis: utrum conceptus sensuum fiat per reflexionem concipientis supra conceptû suum: utrum conceptus cognitivi formaliter cum effectibus sint in triplici genere; an in aliquo sensu possit concedi quod de Deo possimus habere conceptum simplicem, saltem qualitativè, licet non representativè: cæcus an possit formare conceptum proprium, simplicem, absolutum, rei non intuitivæ cognitum: utrum fruitio sit qualitas realiter distincta à delectatione: formaliter & formalitas an sint distinctiones rerum vel propositionum. Si ingenia intricare est exercere, sanè monachi ingenia hisce nugis egregiè exercuerunt!

20] 3. Retorqṽet in Lutheranos argumentum, quod illi ipsi meritum Salvatoris extenuent, & omnem dignitatem illi detrahant, p. 6. & 7. probat hoc (1) exemplo Gerlachij, qui Christo proprium Redemptoris nomen adimat, docendo; Christum sibi nihil promeruisse. (2) Ex communi Lutheranorum sententia, docentium in Baptismo peccatum Originale non tolli in Infantibus, nec in adultis remitti, sed manere, inte-

rim propter Christum non imputari. (3) Ex Luthero, qui dicat, iustum peccare mortaliter in omni opere bono, p. 10. cum tamen ideo nos Christus redemerit ut haberet populum bona opera sectantem p. 11. (4) Ex eodem Luthero docente, quod Baptismus non iustificet, aut profit, p. 12. Ad singula respondebimus.

21] 1. Si Gerlachius Christo adimit nomen Redemptoris, docendo, Christum sibi nihil promeruisse, sequitur quod Christus sui ipsius Redemptor fuerit: quod autem Christus nec se redemerit, nec sibi aliquid promeruerit, patet. (1) *ex incarnatione*, in hac enim humana natura per unionem ipsius λόγος est supra omnes creaturas, ipsosq; angelos evecta, Hebr. 1. v. 5. 6. quâ dignitate major non potest cogitari, ergo non opus habuit sibi aliquid promereri (2) *Ex idiomatum communicatione*, Joh. 5. v. 15. Matt. 28. v. 18. Dan. 7. v. 19. Colos. 2. v. 3. Joh. 2. v. 25. Joh. 5. v. 26. 27. quâ de re alibi fusius agitur; quia ergo Christo data est æterna potentia & gloria divina, non opus habuit isto merito. (3) *ex fine incarnationis & passionis*; nobis, non sibi natus est Es. 9. v. 6. Luc. 2. v. 11. Galat. 4. v. 4. 5. Pro nobis, non pro se passus est Matth. 20. v. 28. 1 Cor. 1. v. 30. 1. Tim. 1. v. 15. In exaltatione suâ autem novam potentiam non accepit, sed antea collatam plenius exseruit & usurpavit.

22] Dicta verò allegata, Hebr. 2. *Videmus Jesum propter passionem mortis gloriâ & honore coronatum, Psal. 109, de torrente in via bibit, propterea exaltabit caput, loquuntur de ordine, in quo exinanitio antegressa est exaltationem: particulæ propter,*

propter, propterea hic in dictis citatis equevidem leguntur, at hæ particulae non semper sunt notae alicujus *causae meritoriae*, sed saepius *consequentiae*. Ita legimus Act. 20. v. 25, 26. faciem meam non amplius videbitis, *quapropter* contestor vos. Hebr. 3. v. 7. *quapropter* nolite obdurare &c. 2. Pet. 1. v. 10. *quapropter* fratres satagite, &c. Johan. 12. v. 39. Deus praedixit incredulitatem Judaeorum, *quapropter* non poterant credere. Rom. 11. v. 32. Deus conclusit omnia sub peccatum, *quapropter* omnium vult misereri. In hisce locis vox *propter* & *quapropter* non notat *causam* sed *eventum*. Ita etiam in locis Psal. 109. & Hebr. 2. vox *dià*, non notat *meritum*, sed *consequens* passionis: idem legitur Phil. 2. v. 8. 9. factus est Patri obediens usq; ad mortem, *quapropter* exaltavit eum Deus, id est, *hinc consecutum est*, ut exaltaretur. Ubi additur *ἐχαρίσθη*, donavit illi nomen ex gratia: si ex gratia, ergo non ex merito, hæc duo enim inter se sunt opposita. Hinc Lucas cap. 24. v. 26. ait: oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam; passio ergo fuit *via*, non *causa*, per quam ad gloriam pervenit.

23] 2. Si meritum Salvatoris extenuatur, docendo, peccatum originale in infantibus manere, non extirpari, sed propter Christum non imputari, sanè ipsa scriptura meritum Christi extenuat, illiq; multum detrahit. Nam. (1) *Matt. 6. v. 12.* jubentur Apostoli & omnes baptizati orare, *remitte nobis debita nostra. Rom. 7. v. 17. 18.* Paulus conqueritur, *quod peccatum in carne sua habitat,*

atque Paulus erat baptizatus. Ita 1. Joh. 1. v. 8. & 10. legitur: *Si dixerimus nos peccatum non habere, mendaces sumus, & veritas non est in nobis.* (2) Si peccatum in Baptismo radicitus tolleretur, cur Scriptura nos tam assiduò admoneret de suppressendis concupiscentijs. *Non regnet peccatum in mortali vestro corpore, ut obediatis concupiscentijs ejus Rom. 6. v. 12 Si secundum carnem vixeritis, moriemini, si autem Spiritu actiones carnis mortificaveritis, vivetis. Rom. 8. v. 13. Renovamini Spiritu mentis vestrae, induite novum hominem qui secundum Deum creatus est, in justitia & sanctitate veritatis Ephes. 4. v. 23. 24.* Hinc (3) Scriptura ait, quod iustis peccata tegantur, & non imputentur: *Beatus cui dimittitur pravaricatio, cui tegitur peccatum. Beatus homo, cui Deus non imputat iniquitatem, Pl. 32. v. 1. 2.* Imò si (4) peccatum in Baptismo penitus tolleretur, labes Originalis à Parentibus baptizatis in liberos non propagaretur, quod tamen fieri videmus. Et unde peccata actualia proveniunt, nisi à peccato Originali inhærente? quod si penitus tolleretur in Baptismo, danda esset alia causa corruptionis & vitiositatis in naturâ.

24] Peccatum ergò duplici modo considerari debet, prout est *avopia* & vitiositas in prædicamento *Qualitatis*, vel ut est damnabile quid, faciens nos reos iræ divinæ in prædicamento *Relationis*. Priori respectu non planè tollitur in Baptismo, manet enim vitiositas in naturâ, licet minuat, sed posteriori respectu tollitur, & baptizati à reatu liberantur. Exemplo nobis sit Paulus baptiza-

ptizatus, qui conqueritur, quod in carne sua peccatum habet, etiam post Baptismum Rom. 7. v. 17. & tamen ait, quod nihil damnabile sit in illis, qui sunt in Christo Jesu. Rom. 8. v. 1. inter quos Paulus seipsum quoque numerat. Hic quaeritur quomodo peccatum sit in carne Pauli, & tamen nihil damnabile sit in eo? Respondetur: peccatum erat in Paulo prout est vitiositas & corruptio naturae, sed sublatum erat à Paulo per Baptismum, prout reatum habet irae Divinae; *materiale* peccati manet, scilicet *ἀνομία*, sed *formale* tollitur, nempe *reatus* irae divinae & aeternae damnationis. Sic 1. Joh. 1. v. 7. legimus, nos sanguine Jesu Christi à peccatis mundari, & v. 8. sequitur, nos mendaces esse, si diceremus nos peccatum non habere: habemus peccatum, hoc est, *ἀνομίαν* in nobis habitantem, mundati autem sumus à peccato sanguine Christi, ita ut peccatum nobis non imputetur ad damnationem. Notanda autem est insignis calumnia Janssenij, dum p. 8. scribit: *Lutheranos declarare re ipsa peccata in adultis baptizatis non remitti*; ex nullo enim authore Lutherano hoc poterit demonstrare, nec per bonam consequentiam ex nostrâ sententiâ deducere. Imò dum dicimus peccatum adultis non imputari propter Christum, eo ipso docemus peccata adultis baptizatis remitti; remittuntur enim ideo quia non imputantur.

25] (3) Citat Lutherum docentem, *Iustum peccare mortaliter in omni opere bono*, Responderemus; veterem hanc Pontificiorum esse cramben de

Luthero, ad quam licet millies responsum sit, tamen eandem Monachus iste recoquit. Lutherus non docet, bona opera *formaliter* esse peccata, sed Christianum peccare in omnibus suis operibus, id est, *omnibus operibus Christianorum vitij aliquid inherere*, quæ sunt verba ipsius Tom. 2. Jenens. Latin. fol. 308. 309. Idem verò docet Scriptura: *Omnes justitiæ nostræ sunt velut pannus menstruatus*, Esa. 64. v. 6. *Sicut sordes in excusso cribro remanent, ita spurcitia hominis in cogitatione ipsius*. Syr. 27. v. 5. *Invenio legem in me, qui bonum volo, quòd mihi malum adjacet*, Rom. 7. v. 21. Imò in omnibus Christianis caro concupiscit adversus Spiritum, & Spiritus contra carnem, *hæc autem inter se opposita sunt, ut non quæcunq; volueritis, eadem faciatis* Galat. 5. v. 17. Quòd si ergo Lutherus peccavit hoc effato, peccârunt etiam *Esaïas, Syrach, & Paulus*. Quòd autem Lutherus vitia bonis operibus adhærentia peccata vocat mortalia, id non sine causâ facit, nam *omne quòd contra legem est, peccatum est* 1. Johan. 3. v. 4. 5. Jam verò hæc vitiositas est contra legem, quæ à nobis requirit *totam animam, totum cor, omnes vires*, Deut. 6. v. 5. *Qui autem in uno peccat, is reus est totius legis* Jacob. 2. v. 10. adeoq; *sub maledictione* Deut. 27. v. 26. rectè igitur Lutherus vitia hæc bonis operibus adhærentia, peccata mortalia vocavit, quia mortem æternam promerentur. Teguntur autem ista peccata Renatorum & Fidelium merito Christi, quòd nobis applicatur per fidem, cujus respectu coram Deo sancti & immaculati sumus, *Peccata teguntur & non imputantur* Psal. 32. v. 1. 2. *livore ejus*

eius sanati sumus Esa. 53. v. 5. *Credenti imputatur fides in justitiam* Rom. 4. v. 5. *Deus sibi mundum reconciliavit in Christo, non imputans delicta ipsorum* 2. Corinth. 5. v. 19. Consequentia ergo, quam exinde Janssenius deducit, quod merito Christi multum detrahatur, per se evanescit.

26] (4) Citat Lutherum, in libro de Captivitate Babylonica docentem, Baptismum non justificare, nec ulli prodesse sed fidem in verbo promissionis. Respondetur: Lutherus Tom. 2. Jenens. Latin. lib. de captiv. Babyl. fol. 270. ita scribit: *In Baptismo observanda est Divina promissio, quæ dicit, qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. Quæ promissio preferenda est incomparabiliter universis pompis operum, votorum, religionum, & quicquid humanitus est introductum. Nam in hac pendet universa salus nostra, sic autem est observanda, ut fidem exerceamus, in ea prorsus non dubitantes nos esse salvos, postquam sumus baptizati. Nam nisi hæc adsit, aut paretur fides, nihil prodest Baptismus, imò obest, non solum tum cum suscipitur, sed toto post tempore vitæ. Incredulitas enim ejusmodi mendacem arguit promissionem divinam, quod est summum omnium peccatorum. Videt benevolus Lector, Lutherum nihil aliud velle, quam quod Baptismus non profit ex opere operato, verum adjunctâ fide, quæ instar manus est apprehendentis beneficia in Verbo & Sacramentis oblata. Quod verò Janssenius exinde concludit, nos tollere meritum Christi ex Baptismo, mera est calumnia, dum enim fidem in baptismo requirimus, eo ipso, meritum Christi docemus, cum fides nostra ample-*

statatur meritum Christi tanquam objectum suum genuinum Rom. 3. v. 25. adeoque per fidem in Baptismo Christum induamus. Galat. 3. v. 27. Huc etiam refero, quæ *Janssenius* addit: *Ex mente Lutheri, plus Exorcismum, quam Baptismum prodesse*, cum tamen *Lutherus* in illo loco, ne verbulo quidem ullam Exorcismi mentionem faciat.

27] 4. Scholasticos excusat, *quòd tantum in rebus adiaphoris, non in Articulis fidei inter se disceptaverint, aut in rebus ab Ecclesiâ nondum definitis, cum contra Lutherani in gravissimis articulis inter sese digladiantur* p. 16. 17. 18. Respondemus: Licet in adiaphoris tantum dissentirent, interim tamen dissentiunt; non enim sequitur, qui in adiaphoris dissentit, is non dissentit. Non verò tantum in adiaphoris, sed etiam in gravissimis fidei articulis dissentiunt. De peccato Originis *Pigghius* dissentit ab alijs, de consecratione *Catharinus* ab alijs: de Transubstantiatione altercantur *Thomas & Scotus*, de accidentibus in Sacramento, *Alphonsus de Castro* contra alios *Papistas* disputat. De jurisdictione Pontificis, quam habet in conscientias, litigant *Franciscus Victorinus & Alphonsus de Castro* cum *Johanne Turrecremata & Dominico Jacobatio*; *Cajetanus & Dominicus à Soto* singularem quoque in hac controversia habent opinionem. Videatur de hisce *Bellarmin.* lib. 4. de Pontif. Rom. cap. 22. quæ omnia de fide esse negari non potest, præsertim cum omnis controversia de primatu Papæ sit de fide, asserente *Bellarmin.* in præf. libr. de Pontif. Hasce & alias plures contradictiones congeffit *Hunnius* in Labyrintho

rintho Papistico, quem librum Pontificij refutare nondum potuerunt. Evolvat Janssenius disputationes Scholasticas Tanneri, Valentiani, Becani & Bellarmini (qui ferè in omnibus controversijs dissensum Scholasticorum recenset,) atq; informationem hanc de re exinde petat.

28] Tales dissensiones adhuc foveant pontificij; *an Electio ad vitam eternam facta sit ex prævisione operum?* negat Bellarm. lib. 2. de grat. & libero arbitr. cap. 9. seq. Becanus adfirmat part. 1. Theol. Scholast. tract. 1. cap. 14. p. 129. seqq. *An Papa possit ab officio deponi* inter se miris modis dissentiunt, prout recenset Bellarminus lib. 2. de Romano Pontif. cap. 30. *An Pontifex in temporalibus & Spiritualibus habeat potestatem* gravis controversia est inter Barclaium & Bellarm. lib. 5. de Rom. Pontifice cap. 1. *Quodvis conjugium inter Christianos contractum esse Sacramentum*, negat Canus lib. 8. cap. 5. p. 394. cui Bellarminus contradicit lib. de Matrimon. cap. 7. Nonne Jesuitæ & Dominicani gravissimam habent controversiam *de libero arbitrio & gratia Dei*, fatente Forero in Bello ubiqvistico p. 264. Sixtus V. communem Bibliorum versionem pro Canonicâ declaravit, Clemens VIII. eandem multorum gravissimorum errorum arguit, ut monstrat Bellum papale circa editionem Hieronymianam à Thoma Jamme Anglo editum. Legatur Lucas Waddingus in legatione Philippi III. & IV. Regum Hispaniæ de finienda controversia de conceptione beatæ Virginis, inter Dominicanos & Franciscanos, ubi mirum certamen describitur, quod Papa ad hunc usq; diem componere nō est ausus.

Qui voluerit sylvam & millenarios dissensionum pontificiarum legere, evolvat *Pappum in contrad. Doctr. Eccles. Romanae*, *Flacium in dissensionibus Pontificijs*, *Hannium in Papatu seipsum destruyente*, *Mortonum in Apol. Cathol.* *Gerbardum de Eccles. § 242.* & qui nuper prodijt *Bottisaccum de Unitate Ecclesiae Romanae*; qui libri methodicè conscripti hoc unicum tractant, ut dissensionem pontificiorum in gravissimis articulis ad oculum demonstrarent: *hic Rhodus, hic saltem Jansseni.*

29] Ulterius excipit Janssenius, *dissensum Scholasticorum esse in rebus ab Ecclesia nondum definitis.* Respond: (1) Cur Ecclesia non definiit? aut noluit, aut non potuit, *si non potuit*, utiq; nō est columna veritatis & fidei magistra, nec habet Spiritus Sancti adfistentiam, quam jactat, *si vero noluit* haecenus, iniqua Mater est, quæ liberos in scandalosis certaminibus derelinquit, quæ tamen facile posset componere. (2) Fides Ecclesiae Romanae haecenus fuisset hiulca, imperfecta & fluctuans, cum tam ardua fidei capita nondum fuerint definita. (3) Imò Ecclesia Romana fuit haecenus omnium miserrima, quæ non potuit definire tam sublimia Religionis capita, sed in perpetuis litigijs & dubitationibus miserè vagata est.

30] Falsissima autem est assertio ipsa, quod tantum in ijs dissentiant, quæ ab Ecclesia nondum definita sint. *Concilium Viennense* definivit infantibus per Baptismum iufundi omnium virtutum comitatum; hoc ipsum tamen negarunt *Durandus, Occam, Gabriel Marsilius*, referente *Tannero* in *Theol. Scholasticâ Tom. 2. Disput. 3. quæst. 4. dub. 2.*
 qui

qvi disput. 6. quæst. 1. & 2. plures recenset controversias, quæ moventur contra Cōciliorum decreta. In Concilio *Basiliensi* decretum fuit ab Ecclesia Romana, beatam Virginem sine peccato esse conceptam, Monachi tamen *Dominicani* contrarium statuerunt. In Concilio *Chalcedonensi* & *Constantinopolitano* primo decretum fuit, Episcopos Constantinopolitanum & Romanos æquales esse debere, quod tamen Leo Epist. 52. improba-
vit; Ergo Pontificij in ijs quoq; dissentiunt, quæ ab Ecclesia Romana definita sunt. Imò ipsæ definitiones & decreta Ecclesiæ Romanæ sibi invicem adversantur. Papa unus alteri sæpius contradixit in eo, quod judicialiter decreverunt, quod *Erasmus* prolixè demonstrat in comment: super 1. ad Corinth. cap. 7. In *Jure Canonico* quot contradictiones inveniuntur, prout demonstravit *Osiander* in libro *Papa non Papa*. Concilia quomodo sibi contradicant, prolixè persequitur *Gerhardus* de Ecclesia § 237. Falsa igitur est assertio, quod in eo tantum sibi contrariantur Pontificij, in quo Ecclesia nihil definiit.

31] Tandem nobis obijcit *Janssenius* dissensiones ex *Florimundo* & alijs, adducens exempla Doctorum quorundam dissentientium; Respond: (1) Id ipsum potuisset obijci Ecclesiæ Apostolicæ, in qua etiam erant dissensiones, *Petro* resistebat *Paulus* Gal 2. v. 11. *Paulo* *Barnabas* Actor. 15. v. 39. In Ecclesia *Corinthiacâ* erant schismata 1. Cor. 1. v. 11. 12. Pseudoapostoli *Hymeneus* & *Philetus* surgebant 2. Tim. 2. v. 17. Post tempora Apostolorum magna certamina fuerunt agitata de tempore *Pa-*
schæ

ſchatis, de Ceremonijs Eccleſiaſticis, de operibus legis, de libero arbitrio. Auguſtinus Tom. 6. in lib. ad quod vult Deum, numerat 88. hæreſes Eccleſiæ primitivæ. (2) prædictum hoc eſt in ſacris, oportet hæreſes eſſe 1. Cor. II. v. 19. Ex vobis ipsis ſurgent viri, qui loquentur perversa Act. 20. v. 30. quid mirum ergo ſi eventus prædictioni respondeat? (3) De Sectarijs dicimus ex 1. Joh. 2. v. 19. ex nobis prodierant, ſed non erant ex nobis, nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utiq; nobiſcum. (4) Abſoluta & perfecta unitas in hoc mundo non datur, obſtant enim intellectus noſtri cœcitas, myſteriorum fidei ſublinitas, Satanæ malitia, & hominum partim ſuperbia, partim negligentia. (5) Si apud Pontificios valebit exceptio, eos diſſentire non in articulis fidei, ſed in adiaphoris, utiq; etiam valebit ex noſtra parte, ubi diſſenſus non in fundamento fidei, ſed circa fidem apud quosdam invenitur.

32] In Formulâ Concordiæ equidem Principes conqveruntur de diſſenſionibus, ſed iſtæ diſſenſiones ex doctrinâ ipſa ortæ non fuerunt. Ex nimia contentione *Strigelio* aſſerenti Synergiam virium humanarum in converſione hominis *Flacius* oppoſuit, humanam naturam non tantum eſſe peccato infectam, ſed & ipſum peccatum eſſe. *Antinomi* cum audirent, legem non juſtificare, ex fervore diſputationis ſtatuerunt, legē ex Eccleſia eſſe exterminandam: hoc verò Patribus ipsis ſæpius accidit, quòd in fervore diſputationis in alteram partem nimium deflexerint. Ex Scholaſticorum lacunis quædam adhæſerunt quibusdam Doctoribus, quod *Stancaro* accidit, qui Chriſtum ſe-

tun-

cundum humanam naturam tantum nostram, justitiam appellavit, ex Lombardo lib. 3. sentent. d. 19. Interdum *in phrasi* tantum fuit discrepantia non in rebus, ut cum Georgius Major docuit, bona opera esse necessaria ad salutem, qui tamen cum Luthero docuit, nos solâ fide justificari. Interdum dissensus fuit *de ritibus* Ecclesiæ salvo fidei fundamento. Interdum ortus fuit dissensus *ex ratione humana* scripturis sese opponente, ut apud Sacramentarios accidit. Quidquid autem sit, plerique errorum istorum, qui tunc temporis spargebantur, profus exspirarunt, ut *Antinomorum, Majoristarum, Elacianorum & Synergistarum. Sacramentarij* à nostris Ecclesijs dudum fuerunt separati. Licet autem aduc adesset dissensus in ritibus & adiaphoris, isti tamen non possent fundamentum fidei tollere aut labefactare. Paulus enim docet fundamento *superædificari posse fœnum & stipulas sed uniuscujusq; opus dies probabit* 1. Cor. 3. v. 11. 12. 13. *Dissonantia jejuniij non tollit consonantiam fidei*

33] *Secunda Classis* Errorum fuit, Christi *incidenter tantum mentionem fuisse injectam in questionibus inutilibus*, ut; an Christus ex duabus naturis sit compositus, conglutinatus, commixtus &c. Respondet Janssenius (1) *Has quæstiones, non esse inutiles, cum doceant, quid gentili Philosopho hac de re quærenti sit respondendum.* (2) Pontificios sæpißime *passionis Christi mentionem facere* (3) *Principes protestantes calumniari, dum dicant, intra quinq; vel sex annos de Christo parum aut nihil fuisse in scholis*
Pon.

pontificiorum auditum. (4) Lutherum voluisse Philosophiam & alias artes exstirpare, & Academias abolere. p. 19. 20. Respondemus ad singula.

34] I. Quâ Conscientiâ Monachus has quæstiones audet proclamare tanquam utiles (quas antea magis curiosas quam utiles dixerat) an hæc propositio, Deus est cucurbita, æque possibilis sit, ac illa, Deus est homo? An Deus singularem vel universalem naturam humanam assumpserit? an propositio sit possibilis, Deus pater odit Filium? an anima Christi potuerit decipi aut mentiri? cui bono disputarunt de quæstionibus, an Filius Dei potuisset animam asini, serpentis aut columbæ assumere? an Deus loco Christi potuisset suppositare mulierem? si suppositasset cucurbitam, quomodo illa potuisset crucifigi, aut mori? an bona forma fuisset Baptismi si Christus in nomine Buff, Baff eum instituisset? an asinus bibat baptismum, si bibat aquam consecratam. Utrum Deus quædam facere possit, quæ nec fecit, nec faciet. Utrum convenientius fuerit Angelum apparere Mariæ in specie humanâ, an vero serpentinâ aut columbinâ? utrum in salutatione genu flexerit? an Maria habuerit rationis usum? an tenuerit omnes artes mechanicas? an dicendum sit in Baptismo, ego baptizo te, vel ego balneo te? Utrum ille, qui sibi virilia præscidit, possit consecrare? an quis rectè celebret Missam credens esse diem, cum tamen sit nox? Utrum Cælum Empyræum in assumptione Virginis fuerit vacuum, quando omnes Sancti & Angeli ei processerunt obviam? Hæc & similes quæstiones futiles & otiosas collegit Binderus in Theolog. Scholast. quæ par-

tim

rim sine risu partim sine tædio legi vix possunt. Edisserat Janssenius quid emolumenti Ecclesia Christiana ex his futilibus impijs & otiosis quæstionibus perceperit? Regerit eqvidem, has quæstiones docere, *quid philosopho gentili sit respondendum*; at isti Philosophi erant Christiani, qui hæc proponebant, discipuli erant Christiani, qui hoc audiebant, Ecclesiæ & Scholæ erant Christianæ, in quibus hæc proponebantur. Si maximè fuissent inspersæ hæ quæstiones, non tamen maximum tempus ijs fuisset consumendum, scriptaq; Prophetarum & Apostolorum interea negligenda.

35] 2. Ait Janssenius, Pontificios in Missa, in horarijs, in rosarijs, in concionibus sæpius mentionem facere meriti Christi. Respond. non quæritur quid nunc faciant, sed quid olim in tenebris densissimis fecerint, de quibus nobis sermo est. Licet autem hodie mentionem meriti Christi sæpius iniiciant, faciunt tamen hoc, meritum Christi potius enervando & supprimendo, quam per veram fidem sibi applicando, dum docent Christum non esse Mediatorem nostrum secundum utramq; naturam, Bellarm. lib. 5. de Christo cap. 2. Sanctos quoque esse Mediatores præter Christum, Bellarm. lib. 1. de Sanct: beatit: Christi officium pro salute nostra susceptum, non fuisse necessarium, & sine satisfactione Christi Deum nobis dona gratiæ potuisse tribuere. Gregor. de Valent: Tom. 4. Disput. 1. quæst. 1. punct. 5. Naturæ humanæ in Christo nullam virtutem divinam fuisse communicatam, adeoq; opus redemptionis nostræ in potentiâ merè humanâ fundari. Gregor. de Valent.

Tom.

Tom. 4. Disput. 1. quæst. 13. punct. 1. *Christum satisfaciendo non persolvisse λύτρον, sed vires per-
rumpendi largitum esse, pretium non numerasse, sed
preparasse. Peltanus de satisfact. sect. 10. pag. 119.
Mariam fuisse adiutricem Christi in opere Redem-
ptionis. De quibus erroribus infra in capite de Con-
temptu meriti Christi pluribus dicetur.*

36] 3. Quæ verò impudentia est istius homi-
nis, quòd Electores & Principes Protestantes calu-
mnie accusat, restantes in Causis recusati Concilij
Tridentini p. 17. Studiolo Theologiæ in Papatu
coram fide dignis enarrasse, se intra quinquen-
nium aut sexennium non audivisse nomē Christi aut Je-
su in scholis Pontificijs, sed ex Lombardo, Scoto, Bo-
naventura, Thoma, Alexandro, spinosis & obscuris
quæstionibus omne tempus fuisse insumptum. Ita to-
tus mundus præferre debet unius monachi nega-
tionem, tot laudatissimorum Electorum & Prin-
cipum, aliorumq; Statuum Evangelicorum soli-
dæ assertioni.

37] Scholastici tot labyrinthis tenebrosis &
tortuosis fuere implicati, ut Christi & satisfactio-
nis ipsi parū meminisse potuerint. Videatur Mei-
nerus in Oratione de Theol. Schol. qui tenebras
istas Scholasticorum in compendiū quasi redegit.
In disputationibus tractarunt passionabiles, po-
tentialitates, susceptibiles, compatibiles,
aptitudinabiles: personarunt omnia pulpi-
ta hæc eitate, homineitate, femineitate. Clamo-
res fuerunt excitati de singularisationibus, effectua-
tionibus, meliorisationibus, specificationibus, infini-
tatio-

tationibus, falsi & verificationibus. Disputabatur de speciebus cōceptibilitatum, attingibilitatum, medilitatum, dogmacisabilitatum. Disputabatur de subalternantijs, de convertentijs, equiparantijs, disviparantijs: dicebantur pleraq; Logicaliter, Ethicaliter, physicaliter, Theologicaliter, proportionabiliter, qualitariè, correlariè, similitudinariè: disputabatur de corollarijs dabilibus, proferibilibus, fixilibus, meliorabilibus, verificabilibus, specificabilibus, exemplificabilibus. Futilia & inutilia hæc fuere, tortuosa & barbara, quibus tempus fuit insumptum, necessaria autem illa & utilia de merito Christi interim seposita fuerunt & neglecta.

38] 4. *Lutherum* voluisse Academias extirpare, & artes ingenuas abolere, est falsissimum. *Lutherus* (1) vixit in Academico officio (2) *Academiam* exornavit & amplificavit excellenti eruditione. (3) In *Academia Wittebergensi* regnum *Antichristi* aggressus est & debellavit. (4) Usq; ad finem vitæ publicè *Theologiam* in *Academia* professus est. Contra *Academias* verò dum duriusculè scripsit, tantum abusum illorum taxavit: in *Academijs* enim *Pontificijs* tum temporis proposito, nec tamen rectè intellecto *Aristotele* *Christiana ingenia* gentilibus opinionibus obruebantur, & pro verbo *Dei* *Papæ* dogmata tractabantur. Hac de re conqueritur *Lutherus* in libro *contra Catharinum* Tom. 2. *Jenens.* *Germ:* uti etiam in libro *de abrogandâ Missâ privatâ*; In *Academijs* *Pontificijs* adolescentes pessimis moribus perdebantur, *Philosophicis, gentilibus, humanis, impijs & sacrilegis questionibus* imbeuebantur, *venenum hauriebant*, quod
C
fortè

fortè nunquam evoment, tenentes pro bono quod malum est, imbuentes & eos quos docendos suscipiunt similibus opinionibus. Hoc respectu, hac de causa taxavit Academias, easq; idolo *Moloch* comparavit locis allegatis.

39] Artibus autem & lingvis Lutherus ipse benè imbutus fuit, quod testantur scripta ipsius præclarissima, hinc bonas artes fideliter quoq; promovit & adjuvit: quæ de causa scripsit *ad Nobilitatem Germanicam* anno 1520. Tom. 1. Jenens. Germ. fol. 301. Se optare reformationem *Academiæ*, quarum magnus fuerat abusus in Papatu. Svadet ibidem, relinquendos esse in *Academijs* libros *Aristotelis*, *Logicam*, *Rhetoricam*, *Poëticam*, sed non omnia esse transformanda in *Disputationes*; Linguas *Latinam*, *Græcam*, & *Hebraicam* esse exercendas cum disciplinis *Mathematicis*, & ejusmodi reformationem opus plane regium & *Cæsareum* vocat. Postea scripsit exhortationem gravissimam *ad Gubernatores Rerum pub. per Germaniam de Scholis Christianis aperiendis & instituendis*, in qua studiis artium & linguarum præclarè consulit: vide Tom. 2. Jenens. Germ. fol. 454. Tumultus *Wittebergæ* quorundam, qui libros suos combusserunt, exortus est in Lutheri absentia, An. 1521. *Carlstadio* imagines è templis exturbante & scholam oppidanam (non Academicam) dissipante, cui Lutherus in reditu sese opposuit, ut testatur *Georgius Fröschelius* Archidiaconus *Wittebergensis* in præfat: libri de Regno Christi.

40] De Pontificijs verius ista possunt dici, quod

*quod illi bonas artes & linguas corrumpant & ever-
tant. Peculiaris ordo Monachorum in Papatu ha-
betur, qui vocantur Fratres ignorantie, quorum
Symbolum est, Litera occidit: ne ignorantia in
mundo pereat, fratres isti omni studio eandem
fovent, & omnem eruditionem averfantur. Pon-
tifex Romanus irascitur, si Episcopi Grammati-
cam discant, vel secundum eam loquantur. Papa
Gregorius distinct: 38. cap. 13 indignum, scribit: In-
dignum vehementer existimo, ut verba cœlestis ora-
culi restringam sub regulis Donati. Item Papa ad
Desiderium Episcopum lib. 9. Epist. 48. distinct. 86.
cap. cum multi, scribit: posthac pervenit ad nos
(quod sine verecundia memorare non possumus) fra-
ternitatem tuam Grammaticam quibusdam expone-
re; quam rem ita molestè suscepimus, ac sumus vehe-
menter aspernati, ut ea, quæ prius dicta fuerint, in-
gemitum & tristitiam verteremus. Platina in vita
Pauli II. refert: humanitatis studia ita oderat &
contemnebat, ut illius Studiosos uno nomine hæ-
reticos appellaret. Hanc ob rem, Romanos ad-
hortabatur, ne filios diutius in studiis literarum pa-
terentur, satis esse si legere & scribere didicissent. Vi-
tia Bibliorum Latinorum vulgatæ versionis col-
legit Hunnius in refut. contr. 1. Bellarm. lib. 2.
cap. 14. Vitia & barbarissimos linguæ latinæ in Ju-
re Canonico collegit beatus Meisnerus in oratio-
ne Jubilæa de jure Canonico. Conradus Heresba-
chius de Laudibus Græcæ Lingvæ recenset histo-
riam de Monacho quodam, qui dixerat, novam
lingvam exortam esse, quam Græcam dicant, quæ omni-*

no cavenda sit; aliam quoque linguam provenire, quæ vocetur Hebræa, quicumque hanc discant, illi certò fiant Judei. Pessimum librum in multorum manibus esse, qui Novum Testamentum vocetur. Tannerus Jesuita in Colloq. Ratisponens. Sess. 12. vocabulo διδακτα]e satis demonstravit, quam præclare in Græcis versatus sit. Contra Meisnerum scripsit Paulus de Czarnkow Prior Glogoviensis ordinis prædicatorum; quot vitia, quot barbarismos, quot solœcismos profert in illo libro, prout vitia istius scripti collegit Augustus Buchnerus Professor Wittebergensis in Triumpho primo Meisneri. De crassâ incitiâ Parochorum papalium audiat testis domesticus Jesuita Schererus, qui in Postilla super 4. Dom. post Trin. Conc. 1. p. 469. ita scribit, de cœco cœcum ducente: Diese Gleichniß trifft auch viel Catholische Pfarrer / Prediger / Beichtväter / welche / ob sie wol den rechten Glauben haben / jedoch so unwissent / ungeschickt vnd ungelehrt seind / daß sünd vnd schandt ist / sollen andere unterweisen / vnd wissen selber nicht / können auff der Eangel weder gisgehen noch gaggehen / können in der Beicht kein Aussatz von dem andern / das ist / kein Sünd von der andern unterscheiden / absolviren ab hoc & ab hac, ja wissen oft die formam absolutionis nicht / vnd solche ignoranten nehmen etlich mit fleiß zu Pfarrern auff / weil sie sich etwa mit einem leichten beschlagen / vnd mit einem geringern einkömen contentiren lassen. Hæc Schererus. Monachi ergo ipsi rei sunt criminis illius, cuius Lutherum falsò accusant.

4.] Tertia Classis errorum fuit de Missa multiplici;

tiplici; celebrabant enim Missas de spineâ coronâ Christi; de tribus clavis, de præputio Christi; Missas pro navigantibus, pro peregrinantibus terra, pro equitantibus, pro gravidis, parturientibus, sterilibus, pro febricitantibus tertiana vel quartana; pro iis qui in purgatorio sedent. Item de figmentis alijs, ut sunt, Imagines Sanctorum, veneratio religiosa imaginum, peregrinationes ad sepulchra Sanctorum, reliquiæ Sanctorum, & religiosi illorum cultus, consecratio altarium, campanarum, imaginum, ciborum distinctio, processiones, Uctiones, rasura in vertice, vexillâ; Cymbala, campanulæ, aqua consecrata, Sal, cinis, herbæ, consecrata: ordinatio Cardinalium, Prælatorum & aliorum Officialium in Curia Romanâ, ordo Ostiariorum, Lectorum, Exorcistarum, Acoluthorum, Subdiaconorum, Diaconorum & Sacerdotum, regulæ Monachorum, opera supererogationis, cultus electitij, consilia Evangelica, limbus patrum, limbus infantum non baptizatorum, apparitiones animarum, vigiliæ Sanctorum, Canonizatio, character Sacramenti, confirmatio per chrism, indulgentiæ, annus jubilæus, thesaurus satisfactionum, quæ alijs applicantur & sexcenta alia. Respondet Janssenius (1) si licet orare, tunc etiam esse sacrificare. (2) Lutheranos tollere jure sacrificium ex Ecclesiâ exemplo Antichristi Dan. 11. (3) Lutherum ipsum sacrificium Missæ agnovisse.

42] Antequam respondeamus, notetur Monachum istum nihil ad rem respondere: debebat demonstrare ex sacris *Missas alias esse de præputio, alias de corona spinea, alias de tribus clavis: missas*

esse institutas eo fine, ut temporalia beneficia iisdem possent acquiri; ubi Christus pro navigantibus, eqvitantibus, gravidis, parturientibus instituit coenam, ita ut conatus illorum promoverentur? ubi Paulus iussit Missas celebrare in sanitatem febricitantium? ubi legitur in sacris steriles concipere si Missas audiant? vel si Missæ pro illarum foecunditate celebrentur? neq; Christus in sua institutione, neq; Paulus in suâ ad Corinthios admonitione unico verbulo istorum omnium mentionem facit; ubi Missa pro mortuis instituta est? citetur locus scripturæ: ad hæc omnia Monachus tacet.

43] *Inquit (1) si licet orare, ergò etiam sacrificare: sed consequentia nulla est, orare enim à Christo nobis est injunctum Matth. 6. v. 10. at Missam celebrare, & quidem pro parturientibus, sterilibus, navigantibus, febricitantibus, nullibi nobis injunctum est, imò formula Missæ, quâ Pontificij utuntur, post Christi & Apostolorum tempora demum inventa est. Platina in vitâ Xysti 1. p. 26. scribit. Olim nuda hæc erant, & simpliciter omnia tractabantur. Petrus enim ubi consecraverat, oratione Petrus noster usus est. Auxit hæc mysteria Jacobus Episcopus Hierosolymitanus: auxit & Basilius: auxere & alij. Nam Celestinus Missæ introitum dedit: Gregorius Kyrie Eleison; Gloria in excelsis Deo Telesphorus: Collationes Gelasius primus: Epistolam & Evangelium Hieronymus: Halleluja sumptum est ex Ecclesiâ Hierosolymitanâ: Mortuorum commemorationem Pelagius invenit: Tbus Leo III. Osculum pacis Innocentius primus: ut caneretur agnus Dei, Sergius*

Sergius Pontifex instituit : quia igitur ista omnia diu post Christi & Apostolorum tempora inventa fuere, frustra comparatur Missale sacrificium, cum Oratione quæ in sacris nobis injecta est.

44] (2) *Lutheranos exemplo Antichristi sacrificium jure tollere*, ait, Dan. 11. Respondemus: Daniel vaticinatur in illo loco, quod Rex Antiochus sacrificium à Deo institutum sit abrogaturus, quod in Antiocho etiam impletum est, 1. Macc. 1. v. 23. & ita ipsi Pontificij hunc locum explicant, ut *Viegæ* comment. 2. in Apoc. 13. cap. sicut verò *Antiochus* est Typus *Antichristi*, ita *sacrificium Leviticum* fuit typus *sacrificij* Christi in cruce peracti Hebr. 10. v. 2. 9. 10. hoc sacrificium Antichristus abrogabit, quod facit Pontifex meritum Christi extenuando, & quasi non sufficiens esset, ad expianda peccata, novum sacrificium excogitando. Et quia Missa est Antichristianum, quid, ideo à Daniele per sacrificium intelligi non potest: imò sicut Daniel prædixit de Antichristo, *quod Deum suum Mausim honoraturus sit auro, argento, gemmis, & illis terram distributurus*, qui ipsum juvabunt Deum istum colere Dan. 12. v. 38. 39. ita hoc in Papatu impletur, dum Deus Panaceus auro, argento, gemmisq; honoratur, qui Deus Apostolis prorsus ignotus fuit. Daniel itaq; non prædixit, quod Antichristus Missam sit abrogaturus, sed potius eandem adornaturus & amplificaturus, sicut hodie in Papatu fit: ista ergo instantia me non ferit.

45] (3) *Objicit Lutherum etiam credidisse sacrificium Missæ.* Respondetur: hac ratione pos-

set objici, Paulum fuisse persecutorem Ecclesiæ, sed *ante suam conversionem*: ita etiam Lutherus superstitionibus papalibus totus immerfus fuit, *sed ante conversionem*: illuminatus autem à Deo, rejecit ea quæ antea docuerat, & in specie contra Missam pontificiam acriter disputavit. Legatur Tom. 2. Jenens. Germ. fol. 14. 20. Tom. 5. f. 120. Tom. 6. fol. 90. seq. & loca alia plurima. Cætera figmenta Papatus quæ objeci, rejicit ad capita posteriora examinanda, quorsum etiam nostram responsionem differemus.

46] *Quarta Classis errorum continet exorcismos & incantationes creaturarum, balsami, aquæ, salis, herbarum, campanarum.* Tales formulæ fuerunt: *Exorciso te creatura aquæ in nomine Dei Patris omnipotentis, & in nomine Jesu Christi, Filij ejus Domini nostri, & in virtute Spiritus Sancti, ut fias aqua exorcisata ad effugandam omnem potestatem inimici, & ipsum inimicum eradicare, & explantare valeas cum angelis suis apostaticis &c.* *Exorciso te Creatura salis per Deum vivum, per Deum verum, per Deum Sanctum, per Deum qui te per Helizæum Prophetam in aquam mitti jussit, ut sanaretur sterilitus aquæ, ut efficiaris sal exorcisatus in salutem credentium, ut sis omnibus te sumentibus sanitas animæ, & corporis, ut effugiat, atq; discedat ab eo loco, quo aspersus fueris, omnis phantasia, & nequitia, vel versutia Diabolice fraudis, omnisq; Spiritus immundus adjuratus &c.* *Domine sancte Pater, &c.* *Tu bene & dicere, & sanctificare digneris has Creaturas herbarum, sicut benedixisti quinq; panes in deserto, & duos pisces,*

sces, & satiasti quinq; millia hominum virorum, omnesq; qui utuntur ex eis bene † dicere, san†ctificare digneris, ut eis sit sanitas animæ, & corporis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus † Sancti: & omnibus hominibus, pecoribusq; qui ex hoc gustaverint, omnem putredinem, & omnia phantasmata Diaboli, & omnem morbum, & omnem pestilentiam, & dolorem expellere digneris &c. Videantur de hisce formulis exorcisandi Durandus in *Rationali* lib. 4. cap. 4. & *Pontificale Romanum* fol. 107, 108. Effectus dicuntur esse peccatorum, in primis venialium expiatio, Satanae & Spectrorum depulsio, animæ & corporis sanatio, recensente Durando in d. 1.

47] Has incantationes seu exorcismos, sive consecrationes, ut Janssenio nominare placuit, nos improbamus, moti sequentibus rationibus. (1) *Ex bonitate Creaturarum*: non opus est istâ consecratione propter qualitates à Creatore inditas. Balsamum est nobilis Dei Creatura, naturâ in sese habens virtutes sanandi & recreandi, quo olim Reges & Pontifices ungebantur. Aqua itidem est creatura Dei utilis, homini ad varios usus inserviens, & elementum terre in sacramento Baptismi, quo abluimur in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti in remissionem peccatorum. Sal itidem nobilissima Dei Creatura est, optimumq; condimentum: panis, vinum, carnes, ova, casei, herbae à Deo creata & ordinata sunt ad certos fines: quid ergo opus est consecrationibus istis? vidit Deus omnia quæ fecerat, & ecce erant valde bona Gen. 1. v. 31. Si valde bona, id est, perfecta in summo gradu, seu debita perfectione, utiq; nihil boni poterit ab

hominibus hisce creaturis addi. (2) *Ex silentio Scripturæ*. Ex quo loco Scripturæ liquet istas Creaturas in usum Spirituale esse usurpandas ? aqua in Baptismo & vinum in Cœna adhibentur ex institutione divina, sed ad alios usus Spirituales non licet homini has vel alias creaturas adhibere. Aquâ consecratâ Dæmones fugari, salem consecratum dare salutem animæ, abigere versutias Diaboli, oleo consecrato Spiritum Sanctum communicari, nullibi legitur in sacris, & tamen isti homines creaturis tribuunt virtutes præter & contra voluntatem Creatoris. (3) *Ex armorum proprietate*, quibus Diabolus pellitur : *Paulus Eph. 6. v. 13.* seqq; recenset *πανοπλίαν* & armaturam, quâ Christiani debent in pugnam contra Satanam uti, enarrat ibi *balteum veritatis, thoracem justitiæ, scutum fidei, galeam salutis, gladium Spiritus & preces*, sed salis vel aquæ exorcisatæ nulla fit mentio. Quomodo Apostolus ista potuit ignorare ? quomodo Spiritus Sanctus ista potuit reticere ? *Satanas ferrum reputat quasi paleas, æs quasi lignum, putridum; non fugabit eum vis sagittarum, quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit hastam vibrantem Job. 41. v. 18. 19. 20.* si gladius, hasta, ferrum, malleus non fugant Satanam, multo minus aliquot guttulæ aquæ istius exorcisatæ hoc facient. (4) *Ex abusu nominis Divini* : quicumq; utitur nomine Dei eo modo & fine, quem Deus non præcepit, is abutitur eodem nomine, sicut enim verum usum ex præcepto, ita abusum ex silentio æstimamus; atqui pontificij in his Exorcismis utun-
tur

tur nomine Divino eo modo & fine, quem Deus non præcepit; ergò abutuntur eodē nomine, quod est peccatum contra secundū Decalogi præceptū.

48] Ne autem Janssenius videatur tacuisse, hoc unicuique responderet; in *Papatu Magiam non doceri; artem Dæmones pellendi in eo non inveniri*. Respondeo. Contrarium verum est. Habetur *Enchiridion impressum Lugduni An. 1607. apud Gvichardum Jullieron*, in quo recensentur formulæ incantatoriæ, quibus Leo Pontifex adjuravit tela, gladios, tormenta, imò ipsos Spiritus malignos, ne nocerent: recensentur ibidem characteres & vocabula Magica, ut sunt *barnassa*, *Lentias*, *bucella*, *agla*, interponitur illis formula crucis. Prophanantur ibidem nomina divina *Adonai*, *Jesus*, quæ omnia homo Christianus sine horrore legere nequit. *Pistorius* edidit librum Magicum *Francofurti An. 1598. de Curatione pestis* per certa verba, contra quem *Heilbrunnerus* scripsit in *Demonomania Pistoriana*. *Hasenmullerus* in *Historiâ Jesuiticâ* cap. 8. refert, Monachos granis quibusdam de *Rosario Lojolæ* Dæmones expulisse: verba ita se habent: *Lojola fratri de suo Rosario dat granum seu globulum ligneum, olim à Pio V. consecratum, & dicit fratri: Tu à tergo hominem obsessum accede, & hoc grano ipsius tergum attinge: voceq; submissa his verbis alloquere Dæmonem: Adjuro te in nomine Beate Mariæ, & jussu Patris mei Lojolæ, & virtute hujus grani benedicti, ut de hoc servo exeas. Ibi vix adhibito ad vestimenti oras grano, Dæmonem exclamasse: Quid me Lojo-*
la

ia torques? Omnes circumspexisse, neq. Lojolam vidisse. Admirantibus autem Dæmonem dixisse: Granum Lojola fortius est omnibus vestris exorcisationibus. Sicq. hominem liberatum & ad Societatem conversum, eos filios Dei pronunciaffe. Sanctus Franciscus frusto panis de quo comederat Dæmonem expellere potuit, si obsessis panem illum comedendum porrexit, ut habetur in Legendis a Sedulio editis p. 97. Plurima exempla incantationum & exorcismorum Magicorum in papatu florentium recensent Delrio in disquisitionibus Magicis, Bodinus in Demonomania, & Wierus de præstigijs Dæmonum.

49] Sub finem de Idolo Mausim scribit Jansenius p. 26. quod illud sit Rex Septentrionis, in quem pugnabunt Australes atq. Itali; imò Lutherum seu Melancthonem Mausim esse posse. Respondetur: Nos cum Luthero per Idolum Mausim intelligimus cultum Missarum in Papatu usitatum, & per aliquot secula observatum, quod hisce probatum damus argumentis. (1) Ex significatione vocis *Mautz* vel *Mausim* quæ significat robur seu præsidium: Missa verò est robur & præsidium Papatus, quicquid enim Papa sibi arrogat in cælo, terra, purgatorio, id mediante Missa sese efficere putat, unde missa rectè dicitur papatus robur & universale præsidium; sicut Gesnerus in Disput: super Danielem hanc vocem exponit. (2) Ex veneratione Dei *Mausim* Dan 12. v. 38. in hebræo est vox divinos honores significans; ita Pontificij venerantur Deum *Mausim*, panem inclusum adorando, circumgestando, spem in eo ponendo, quasi peccata expiet statu-

statuendo, qui honores soli Deo vero competunt. (3) *Ex novitate Dei Mausim*, fuit enim *Patribus ignotus* v. 38. de Missâ hoc est verissimum. Patres enim, hoc est, sancti Apostoli nihil sciverunt aut docuerunt de Transsubstantiatione, de sacrilegio calicis, de canone Missatico, de oblatione pro vivis & mortuis. (4) *Ex cultu per aurum & argentum*: Ita enim pontificij missam honorant, aureis tintinnabulis, argenteis monstrantijs, quorum pertinet aurum & argentum quod pontifex celebratione Missarum acquirit, fit hoc per pecuniarias satisfactiones, per bonorum legationes, per nundinationes indulgentiarias, per venditiones sacrorum ordinum & modo simili. (5) *A premijs quæ distribuuntur cultoribus Mausim*, ut sunt gloriæ multiplicatio, dominiorum super multos constitutio, terræ distributio v. 39. Cõpletur hoc in Cardinalibus, Archiepiscopis, Prælati, qui evehuntur supra regiam dignitatē, regna & principatus possident, ac in summis divitijs & honoribus vivunt. (6) Lutherus urget *allusionem vocabuli Mausim ad Missam*, in Explicat: cap. 12. Daniel.

50] Falsum est autem per *Mausim* notari *Regem Septentrionis*, contra quem *Australes, Itali & Romani* sint pugnaturi, illumq; *Regē esse, Lutherum seu Melanctonem*: nam (1) hæc interpretatio est cõtra inconstantē *Bellarminū*, qui lib. 3. de *Roman. Pontif.* cap. 14. scribit: Deum *Mausim* esse *vel Antichristum, vel Diabolum ipsum*, quem Antichristus sit adoraturus. (2) Confundit *Janssenius Deum Mausim & Regem Septentrionis*, qui adoraturus est Deum *Mausim*. Daniel enim hæc duo distinguit cap. 12. v. 38.

v. 38. ergo Deus Mausim non potest esse Rex ipse aliàs Rex aqvilonis seipsum adoraret. (3) Sicut Antiochus (typus Antichristi) vocatur Rex Septentrionis, Philometor autem (Ecclesiæ typus) Rex Austri & Ægypti, ita per Regem Aqvilonis in Antitypo intelligendus est Antichristus Romanus, per Regem verò Austri principes Christiani, qui se se opposuerunt tyrannidi Romanorum pontificum. Tales fuerunt *Ludovicus Caroli Magni Filius, Otto qui Jobannem deposuit & Leonem substituit, Henricus III. qui tres Papas abdicavit. Henricus IV. qui bella movit adversus Gregorium VII. Fridericus Barbarossa, qui Romam expugnavit, & alij plures.* (4) Per Regem Austri non possunt intelligi Romani, Antichristus enim, qui est Rex Septentrionis, dicitur consternandus esse rumoribus ab oriente & Septentrione; Roma autem & tota Italia obtinent plagam occidentalem, Antichristus verò Romanus *ab Oriente*, hoc est, cœlitus per Spiritum oris Christi, *à Septentrione*, hoc est ab Ecclesijs Septentrionalibus per Angelum Apoc. 14. v. 6. revelatus est: quia igitur Italia occidentem versus sita est, Itali non possunt dici Australes, adeoque per Regem Austri non intelliguntur. (5) Lutherus & Melancton non possunt per Mausim intelligi, divinis enim honoribus à nemine coluntur, nec auro, nec argento, nec pretiosis monilibus abundarunt, præmia nulla distribuntur illis, qui illorum doctrinam amplectuntur, in paupertate potius illi vixerunt, illorum sectatores contemptui, exilio & persecutionibus sunt obnoxij. Ex quibus omnibus patet, non Lutherum aut Melanctonem

lanchthonem, sed sacrificium Missaticum per Idolum Mausim apud Danielem intelligi.

Caput Secundum.
De Contemptu Scripturae Papistico.

51] **H**Actenus contra *Prefationem* meae *Admonitionis* Janssenius disputavit: sequitur nunc *Opusculum* ipsum, quod severo examine aggreditur. Tria verò *Capita principalia* in eo tractantur; *Primò* producuntur aliquot *argumenta*, quibus demonstratur *Papismum* esse fugiendum. *Secundò* duobus *argumentis* ostenditur, doctrinam Lutheri *Evangelicam* esse amplectendam & retinendam. *Tertiò* paucis respondetur ad ea, quae Pontificij nobis *obicere solent*. Janssenius ista omnia assumit refellenda, cujus *responsiones κατὰ πόδα*, ut ajunt, insequar & excutiam.

52] *Pro Papismo deferendo* novem produxi *argumenta* (1) est *Contemptus Scripturae* (2) *Regulae fidei* prorsus illegitimae & erroneae (3) *Contemptus meriti Christi* (4) *variae Traditiones* praeter & contra scripturam excogitatae (5) *Tortura conscientiarum* & consolationis defectus (6) *Compilatio ex Ethnicismo*. (7) *Cōtemptus Magistratus*. (8) *Fraudum & fallaciarum multitudo*. (9) *Caput Antichristianum*: quae omnia in Papatu inveniri, demonstravi,

stravi, adeoque Papatum ipsum propterea' evitandum esse conclusi. Primum argumentum desumptum a contemptu *Scripturae Papisticae*, quem quatuor duntaxat membris demonstrandum assumi, (1) fuit quorundam Pontificiorum, ut *Costeri*, *Hosii*, *Haij* Confessio. (2) Lectionis Bibliorum prohibitio. (3) Fuga Scripturarum apud Pontificios, ubi ad certamen deventum fuerit. (4) Scripturae ipsius depravatio. Ad quæ Janssenius respondet hoc modo.

53] 1. Negat *Costerum*, *Hosium*, *Haium* ea *Scriptasse*, quæ in *Admonitione* mea citaveram p. 29. seq. Respondeo: verissima sunt omnia quæ scripsi, prout ad oculum demonstrabo. *Costerus* cap. 1. de *Scriptura* p. 42. ita scribit: *Christus Ecclesiam suam, nec a chartaceis scriptis pendere, nec membranis mysteria sua committere voluit, quod Moses olim magna ex parte fecerat populo carnali, sed cum spiritua-lem constitueret Ecclesiam, suo Spiritu Sancto informatam, usus est sublimiori charactere, scribens digito Dei in corde Ecclesiae.* & p. 43. *Istæ scil. Scripturae sunt litera mortua, scripta atramento in membrana, vel charta, quam si quis, vel truncare velit, vel torquere, vel pravis expositionibus corrumpere, nihil sentiat.* Et post pauca: *proinde hoc est instar vaginae, quæ quemlibet gladium admittit, non modò chalybeum, sed etiam plumbeum, ligneum æreum: patitur enim se quavis interpretatione trahi.* Verba sunt manifesta, in quibus *Costerus* non ex mente Hæreticorum, sed ex mente propriâ de Scripturis judicat.

54] *Stanislaus Hosius* lib. 3. de autor. Script: sacrae Edit: Colon. p. 530. expressè asserit: *pro*
sensu

sensu scripturas posse equiparari fabulis Æsopi, si destituantur autoritate Ecclesiæ. Verba formalia ita se habent: Fingamus autem nunc verum esse, quod tu scripsisse, nescio quem narras: nam nomen non exprimis, ac fieri potest, ut sit commentum tuum: Scripturas valere quantum fabulas Æsopi, si destituantur autoritate Ecclesiæ. Cedo Brenti, num hic minus reverenter de scripturis locutus est, quam qui vocat eam librum hæreticorum, cum tamen nullorum sit minus quam hæreticorum: est enim Catholicorum propria, qui tot seculis in ejus possessione præscripserunt. Et potuit illud tamen pio sensu dici, quem homo pius, qui charitatem habet, quæ non cogitat malum, ex ijs verbis eliceret. Nam revera, nisi nos Ecclesiæ doceret autoritas, hanc scripturam esse Canonicam, per exiguum apud nos pondus haberet. Similia scribit Pistorius contra Mentzeri disput. primam hodogetico illius oppositam, falso 898. Imo quod noiter Janssenius in hoc loco negat de Hosio scribente, illud infra p. 515. veritate & conscientia convictus fateatur, Hosium defendere effatum illius qui scripserat, Scripturas valere quantum fabulas Æsopi, si Ecclesiæ autoritate destituantur; resorbet itaq; affirmando quod in hoc loco negando effutiverat.

55] Quæ beatus Hutterus ex Hajo Jesuita citat, ficta non sunt: in Locis Theol. p. 69. ita scribit: eò usq; progressi sunt audaciæ vel potius blasphemie, ut Jesuita quidam Scotus, cognomento Johannes Hajus scribere non exhorruerit, p. 114. 119. de Ecclesiæ autoritate; his extremis temporibus non modò imperfectam & inutilem esse scripturam, sed plane perniciosam ac proinde ab Ecclesia exterminandam. Assignat

Hutterus nomen, librum, paginā, formalia verba: Hutterus habuit Hajum in sua Bibliotheca, Autorem, locum & verba produxit, & tamen Monachus pro figmento ista omnia habet. Frustra ergo tumultuatur Janssenius negando ista in Costero, Hosio, Hajo inveniri: judicent ipsi doctiores pontificij de impudentia hominis negantis, quæ omnium oculis sunt exposita. Quæ de obscuritate Scripturæ p. 34. 35. 36. adducit, illa *nihil ad rhombum*; quæstio enim non est, *an Scriptura sit obscura in locis quibusdam*, sed *an in Costero, Hosio & Hajo citata testimonia inveniantur*? Nos scripturam equidem lucidam & perspicuam esse dicimus Deut. 30. v. 1. Psal. 19. v. 9. Psal. 119. v. 105. Prov. 6. v. 23. interim tamen media interpretationis non tollimus, sed obscuritatem in quibusdam ultrò fatemur, quæ tamen non ex fictis traditionibus, sed ex visceribus ipsius Scripturæ declaranda sunt, exemplo Christi Discipulos informantis Luc. 24. v. 27.

56] 2. Objecit, *quod in Papatu prohibeatur lectio Scripturarum*, id confirmavi ex Bellarmino asserente *lectionem Bibliorum facile præbere occasionem peccandi*. Item ex Hosio scribente *Biblia Laicis legenda permittere, esse idem ac si Sanctum daretur canibus, & margaritæ porcis projicerentur*. Adduxi capitale esse in Hispania & Italia si quis deprehendatur legēs Biblia in lingua vernacula &c. Respondet Monachus (1) *Ecclesiam permittere omnibus lectionem Scripturæ in lingua Hebræa, Græca & Latina, non autem in versionibus, quæ sint vitiosæ*. In lingua vulgari equidem concedi *lectionem Bibliorum*, ubi prius pastorum judicio examinata fuerint, *ijs autem quorum vir-*

tus probata sit. (2) Ex Florimundo integram declamationem citat, in qua versio Lutheri Germanica multorum vitiorum accusatur. (3) Periculum seductionis ex lectione Bibliorum metuit. (4) Objicit Lutherum vocasse Biblia librum haesum. (5) Negat in Hosio locum citatum inveniri. p. 37. usq; ad 46. Respondemus ad singula.

57] 1. Ecclesia Romana fucum facit Laicis multiplicem. (1) Concedit illis lectionem Bibliorum in lingvis Hebraea & Graeca, sed quotusquisq; est ex Laicis, qui lingvas istas intelligat? in ijs ergo lingvis permittit lectionem Bibliorum Laicis, quas tamen Laici non intelligunt. (2) In lingua latina etiam concedit, sed non in versionibus propter vitia adhærentia; atqui ipsa lingua latina quoq; est versio. Patres Concilij Tridentini declarant quidem illam versionem pro authenticâ, verum nec Prophetæ nec Apostoli in illâ scripserunt lingua; contradictio igitur est, concedere Laicis lectionem Bibliorum non in versione, sed in lingua Latina, in quam tamen Biblia sunt versa & translata. (3) Ob vitia non permittit lectionem Bibliorum in versionibus; atqui Latina Biblia scatent vitijs supra modum. Evolvat Monachus, quæ scripsit *Ægidius Hunnius* contra *Belarm.* Tom. 2. Oper. Latin. p. 147 seq. videbit vitia Latinæ versionis plurima, quæ nullo modo excusari possunt; falsum igitur est, quod Pontificij jactant, se Lectionem Bibliorum permittere in ijs lingvis ubi errores non irrepserunt. (4) Hac ratione nec in Hebræa nec Græcâ lingua Bibliorum Lectio à Pontificijs concedi posset,

D 2

cum

cùm *Bellarminus* contendat fontes Hebræos & Græcos quoq; corruptos esse lib. 2. *de verb. Dei* cap. 2. & 7. Quod etiam *Melchior Canus* facit in *Locis Comm;* lib. 2. cap. 13. (5) *Judicio Pastorum prius examinata esse debere*, ait *Janssenius*, *quæ Laicis legenda permittuntur*; atqvi Pastorum judicium non est authenticum; imò hoc ipsum est in quæstione an Pastores in Papatu de sacrâ scripturâ rectè judicent: & si Laicus desideret ipsam Scripturam sine commentis & glossis humanis, quid judicio Pastorum opus erit? (6) *His quarum virtus probata est, Lectionem Bibliorum concedi*, ait: at quænam est ista virtus? scil. *superstitio Pontificia*, quæ radices egit in corde alicujus hominis, qui non nisi præconceptis opinionibus, animo jam præoccupato scripturam legit. Ex hisce omnibus patet universo mundo fraus & fucus insignis quem Ecclesia Romana in Lectione scripturarum Christianis obtrudit.

58] Vitia autem in versione vulgatâ, quam *Janssenius* incorruptam putat, inveniuntur quam plurima, quædam sunt *Graphica*, ut *Judic. II. v. 2. adultera mater*, pro *altera mater*. *Luc. 15. v. 8. evertit domum*, pro *everrit*. *Joh. 21. v. 12. sic volo eum manere*, pro, *si volo eum manere*. *Hebr. 12. v. 8. adulteri non filij estis*, pro, *adulterini filij estis*. Quædam vitia fontibus directè sunt contraria *Gen. 19. v. 18. quæso Domine mi*, pro, *ne quæso Domine mi*. *Gen. 49. v. 24. dissoluta sunt vincula brachiorum ejus*, pro *roborata sunt brachia manuum ejus*. *1. Cor. 15. v. 51. Omnes quidem resurgemus*, sed *non omnes immutabimur*, pro, *non omnes quidem obdormiemus*, omnes tamen

tamen immutabimur. 1. Pet. 2. v. 23. tradebat autem
judicanti se injustè, pro justè. 2. Pet. 1. v. 16. indo-
ctas fabulas secuti, pro, doctas. 1. Joh. 5. v. 16. Est
peccatum ad mortem, pro, non ad mortem. Vitia
qvædam sunt Chronographica Gen. 8. v. 4. dies vi-
gesimus septimus, pro, decimo septimo. Gen. 11. v.
13. anni trecenti tres, pro quadringentis tribus.
cap. 37. v. 2. Joseph fuit annorum sedecim, pro se-
ptendecim. Sic vitia Dogmatica sunt Gen. 3. v. 15.
ipsa (Maria) conteret caput serpentis. cap. 4. v. 13.
Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear, pro
consequar. Rom. 12. v. 19. non vosmetipsos de-
fendentes, pro, ulciscentes. Gal. 3. v. 24. Lex pæda-
gogus fuit in Christo, pro, ad Christum. Sic in fon-
tibus multa habentur, quæ in latina versione o-
mittuntur Gen. 34. v. 29. diripuerunt quicquid in
domo qualibet erat. Matt. 6. v. 4. in propatulo. Joh.
5. v. 16. & studebant illum interficere. Talia multa,
ubi aliquid deest, inveniuntur Luc. 2. v. 40. Rom.
14. v. 6. 1. Cor. 15. v. 54. 1. Tim. 6. v. 5. 1. Pet. 4.
v. 14. Ejusmodi vitia occurrunt quam plurima in
illâ versione, quod agnoverunt Jacobus Faber Sta-
pulenſis, Pagninus, Benedictus Ariasmontanus, Era-
smus & alij Pontificij plures, qui propterea tum
in versionibus tum in expositionibus suis à vulga-
ta editione recesserunt, eamq; correxerunt.

59] 2. Citat Janssenius ex Florimundo declama-
tionem in quâ taxat Lutheri versionem, eamq; multo-
rum errorum accusat. Respondemus: hoc diu fe-
cerunt Ullenbergius, Prateolus, Emserus, Cocbleus &
alij, qui in exagutandâ Lutheri versione suam libi-
dinem expleverunt, sed nemo inter eos repertus

fuit, qui eam potuisset alicujus erroris solidis argumentis convincere: imò illi ipsi, qui contemnebant versionem Lutheri, eandem usurparunt, ut *Emserus & Tietenbergius*, ipso scilicet facto testantes, sese vitulo Lutheri arasse. Videatur hac de re Epistola *Lutheri* proluxa in Tom. 5. *Jenens. Germ.* fol. 140 Ubi de *Emsero* scribit, quod fassus sit, idioma Lutheri elegans esse, nec se melius vertere posse Novum Testamentum, & tamen *Emserus* sub suo nomine illam ipsam versionem Lutheri de verbo ad verbum paucis mutatis edidit, præfatione Ducis Georgij præfixâ. Si verò *Lutheri* versio tot scateat vitijs, miror, cur *Janßenius* aut *Florimundus* ea non produxerint.

60] 3. *Periculum seductionis metuit Janßenius ex Florimundo & Bellarmino p. 41. 45. Verba Bellarmini sunt: Populus caperet detrimentum ex scriptura, acciperet enim facilius occasionem errandi, tum in doctrina fidei, tum in præceptis vite & morum.* Respondemus: Lectio Scripturæ non potest esse causa errorum in doctrina. Nam (1) Christus testatur *Matt 22. v. 29.* non lectionem sed ignorantiam Scripturarum esse causam errorum (2) Non lectio sed detorsio & depravatio Scripturæ errores causatur; concedimus ergò Laicis lectionem, at detorsionem & depravationem prohibemus (3) Paulus testatur: Scripturam utilem esse πρὸς ἐλεγχον *2. Tim. 3. v. 16.* Scriptura igitur est instar munimenti, quo errores in doctrina possunt profligari, argui & refutari. (4) Concedimus Laicis, ut juxta Scripturæ normam de articulis fidei judicent & Spiri-

Spiritus probant, prout docetur *Matt. 7. v. 15. 1. Thes. 5. v. 20. 1. Job. 4. v. 1.* Sed ut secundum proprium iudicium aut rationis principium scripturam explicent, hoc nec Laicis, nec Clericis concedimus. (5) Concessum est quidem Laicis ex sacris iudicare, sed non publicum Ministerium continere, pro publicis fidei & Religionis iudiciis se venditare, verum dona Dei in Doctoribus & superioribus reverenter agnoscere, quorum manu ductione in legendis Scripturis utuntur. (6) Apostoli periculum erroris in fide ex Lectione Scripturarum non timuerunt. Petrus potius laudat illos ad quos scribit *2. Epist. cap. 1. v. 16. quod Scripturis Prophetis attendant, velut lucernæ in loco caliginoso lucenti.*

61] Periculum erroris in vitâ Pontificij quoque frustra metuunt. Nam (1) hæc accusatio in Deum redundat, qui voluit peccata Sanctorum annotari. (2) Talia Sanctorum delicta non sunt scripta ad imitationem, sed cautionem, correctionem & consolationem, cum ejusmodi delictis semper adjungatur vel poena, vel factâ poenitentia, peccati venia. (3) Distingvendum est inter id, quod ex natura rei fluit, & inter illud quod accidentarium est; si quis scandalum acciperet ex lectione peccati Sanctorum, id non proveniret ex intentione Dei, aut scopo Scripturæ, sed ex perversâ legentis naturâ: quod autem rei per accidens obtingit, non potest tollere rem ipsam, aut proprium ipsius usum. (4) Cur Pontificij non sunt solliciti de tollendis ijs rebus quæ ex se scandalum pariunt?

riunt? Lupanaria publica certè magno sunt scandalo & periculo Christianis, & tamen Pontifex Romanus ea publicè tolerat. Lectio Amadis & aliorum librorum amatoriorum juventutem miserè seducit, cur ergò publico Pontificis edicto tales libri non prohibentur? Quot scandalosæ imagines passim in templis Pontificiorum inveniuntur, quas Monachi tolerant sine metu erroris in vitâ. Trabem igitur ex proprijs oculis isti Hypocritæ prius eruant, quàm scripturam quasi scandalosam accusent. (5) Veteres longè aliter de Scripturis judicarunt: *quid in sacris libris potest turpe memorari?* scribit Hieron. in Apolog. adversus Ruffinum p. 108. *Scriptura sacra vitalis est & nihil offendiculi habet in fidelibus*, ait Epiphan. Hæres. 69. p. 342.

62] 4. Objicit Janssenius Lutherum sacram scripturam contempsisse, dum eam vocavit librum hæresium. Respondemus: Lutherus non ex sua mente, aut ex naturâ Scripturæ ita judicat, sed quid fiat ex malitiâ hominum refert: *Quidam stulti vocant Biblia librum Hæreticorum* scribit Tom. 1. Jenens. Germ. fol. 152. *Satan*, ait, *hoc excitavit, cum tamen scriptura deberet esse Imperatrix Christianorum* Tom. 3. Jenens. Germ. fol. 336 Tom. 7. Jenens. fol. 127. *conqueritur, quod mundus clamet, ex Scriptura provenire hæreses & errores: quod depingat Biblia quasi librum hæreticorum*, sicut Pontifex Biblia vocat. Aliàs Lutherus Biblia magnificat, quod testantur labores ipsius immensi, quos impendit versioni Germanicæ, uti etiam commentarijs librorum Scripturæ. *Biblia vocat librum Christianorum* Tom.

Tom. 6. fol. 72. *Deus nobiscum loquitur in Biblijs,*
 Tom. 8. Jenens fol. 323. *Pontificij autem fugiunt*
Biblia sicut Diabolus crucem Tom. 1. Jenens, fol.
 375.

63] 5, Tandem negat Janssenius locum allegatum
 in Hosio inveniri : Sed omninò ibidem invenitur,
 Tom. 1. Operum Coloniae An. 1584 impressi: de
 expresso verbo Dei p. 640. Unde nobis tot lites ? tot
 contentiones ? tot seditiones, tot pugna ? tot haereses ?
 tot sectae ? quibus miserandum in modum dissectam
 Ecclesiam videre licet, nisi ex eo, quod dum expres-
 sum Dei verbum ad se quisq; rapit, dum sibi quisq; pro-
 priè conatur illius intelligentiam usurpare, scripturis
 legendis, nihil minus quaeritur, quam ut charitas edi-
 ficetur. Rude vulgus etiam & indoctum intolerabili
 quadam superbia manibus, quod ajunt, & pedibus il-
 lotis imprudenter ad S. Literarum lectionem acede-
 re, quin & stultas hoc sibi mulierculas arrogare vide-
 mus &c. Sed sic visum est Haresiarchae nostri temporis
 qui primus dare sanctum canibus, & ante porcos
 ausus est projicere margaritas, quorum pedibus
 quam fedè cōculcentur, quis est, qui sine lachrymis ad-
 spicere queat ? Notetur autem quod Janssenius p.
 46. impudens mendacium vocet istam Hosij citati-
 onem, quam tamen verissimam esse infra p. 517.
 verbis ibidem adscriptis fateri cogitur. Ita modò
 negat, modò adfirmat Monachus iste Authorum
 allegata pro libidine, quod est certissimum argu-
 mentum negligentiae & levitatis, dum authoribus
 non inspectis citata negat, postmodum verò con-
 victus veritate adfirmat; de quâ levitate & negli-

gentiâ quid sentiendum sit, doctioribus Pontificijs
judicandum relinquo.

64] Idem repetit *Alphonsus de Castro adver-*
sus hæreses, lib. 1. cap. 13. fol. 35. Edition. Antwerp.
apud Johannem Steelsius, An 1556. *Christianos*
decebat sacris Literis illam exhibere reverentiam, ut
non passim omnibus legenda traderentur, sed iis dun-
taxat, qui fide & aliquanta cæterarum rerum scien-
tia probati sunt. Nam de fide dicitur apud Esaiam:
nisi credideritis non intelligetis. Et de scientiâ rerum
humanarum, quod hæc sæpe sit necessaria ad sacræ scri-
pturæ intelligentiam, jam alias docuimus. Utrumq;
Dominus uno orationis contextu insinuavit, dicens:
no!ite sanctum dare canibus, neq; mittatis margaritas
vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus
suis, & conversi disrumpant vos. Quod exponens
Theophylactus ait: Canes sunt infideles, porci autem
vitam porcinam agentes. Mystera igitur incredu-
lis non sunt prodenda. Porci enim conculcant, quæ
dicuntur, canes autem conversi lacerant eos: quod
fecerunt Philosophi cum audirent Christum Crucifi-
xum. Dilacerant autem vos ratiocinando impossibi-
le esse cavillantes: Hæc Theophylactus. Quapropter
laudandum meritò venit edictum Illustrissimorum,
Catholicorum videl: Hispaniæ Regum, Ferdinandi
scilicet ejusq; Conjugis Elisabethæ, quo sub gravissi-
mis pœnis prohibuerunt, ne quis sacras literas in lin-
guam vulgarem transferret, aut ab alio translatas
quoquo pacto retineret. Timuerunt namq; pruden-
ter plebi suæ, quam regendam susceperant, ne ulla
occasio illi daretur errandi: nec tamen gratis & sine
causa timuerunt: quoniam longâ experienciâ com-
perimus

pertum fuerat, plures hac occasione hereses fuisse olim suscitatas. Ex hac siquidem radice prodierunt Valdenses, qui alio nomine pauperes de Lugduno appellantur &c.

64] 3. Objeci, Pontificios fugere scripturam in disputando, quod exemplo Pigghij, Eccij, Jesuitarum in Colloquio Ratisponensi probavi. Re-gerit Janssenius (1) hos Doctores esse privatos (2) Pigghium voluisse, ut nullo modo disputassent Clerici cum Luthero. (3) Eccij testimonium esse falsum. (4) Jesuitis Bavaricis quoque affingi, quasi dixissent, nullam heresin ex scriptura absolute fuisse refutatam, p. 47. 48. Respondemus ad singula.

65] 1. Bellarminum, Hosium, Costerum, Pigghium, Eccium esse privatos Doctores, quâ fronte Janssenius hoc asserit; nonne Bellarminus fuit Cardinalis & Jesuita, magna Ecclesiæ Romanæ columna & propugnaculum? nonne Hosius fuit Cardinalis & Episcopus Varmienfis, vir magnæ auctoritatis in Pontificatu? Pigghius & Eccius fuerunt celeberrimi viri, in primis Eccius, qui Luthero acriter restitit, & totam Ecclesiam Romanam propugnavit, qui aderat vocatus in comitijs Augustanis. Costerus fuit Jesuita magni nominis, cujus Enchiridion Theologi Moguntini, Colonienses, Lovanienses, & Trevirenses approbarunt, & tamen Janssenius hos Doctores, Jesuitas, Episcopos & Cardinales audet proclamare Doctores privatos? Quia igitur Scripta istorum Virorum prodierunt consensu & auctoritate superiorum, qui à Pontifice constituti sunt librorum Censores, & Pontifex Romanus

Scri-

Scripta ista hucusq; nullibi improbavit, sequitur certe hos Authores nequaquam privatos dici posse.

66] 2. *Piggbium excusat, quasi mens ipsius fuisset, nullo modo cum Luthero fuisse disputandum; non tamen ex metu & diffidentia certamen ex Scripturis defugisse; verum quæ mens fuerit Pigghij ex proprijs ipsius verbis patebit, lib. 1. de Hierach: Eccles. cap. 4. Dum ostentandi ingenij & eruditionis gratia cum Luthero in certamen descenditur scripturarum, &c. excitatum est hoc, quod nunc, proh dolor, videmus, incendium.* Quæritur hic: an Pigghius certò crediderit dogmata pontificia fundata esse in Scripturis? si hoc credidit, potius suadere debuisset, continuanda esse certamina ex scripturis, exemplo Christi & Apostolorum, qui ea non subterfugebant, sed continuabant. Sic *Christus* non fugebat certamen cum Saducæis, sed convincebat eos ex Scripturis *Matth. 22. v. 31. 32. Deum non esse Deum mortuorum, sed viventium.* Surgebant Pharisei ex Scripturis contra illum disputantes, at convincebat illos iterum ex scripturis *v. 37. 44. 45. 46. Ut nemo quicquam ipsi potuerit respondere.* Sic *Paulus* convincebat Judæos *Jesum esse Christum Act. 9. v. 22. Apollo* Judæos ex scripturis disputantes, Scripturis iterum convincebat, & publicè demonstrabat, *Jesum esse Christum Act. 18. v. 28.* Si ergo Christus & Apostoli non alio modo detinuerunt adversarios, aut ad palinodiam ipsos adegerunt (ut Janssenius loquitur) quam per Scripturas; utiq; vos Pontificij non alio modo debuissetis, & adhuc debetis Luthero & Lutheranis, resi-

resistere, quàm ex scripturis eos convincendo. Quia verò *Pigghius* dissuasit certamen ex scripturis, innuens alio modo Lutherum debuisse coerceri, eo ipso demonstravit, dogmata pontificia in scripturis fundata non esse, adeoq; ex metu & diffidentia certamen scripturarum subterfugit.

67] 3. *Eccium* fassum fuisse coram Duce Bavariæ Confessionem Augustanam non ex scripturâ, sed ex Patribus posse refutari, Janssenius vocat mendacium, addens, quod Lutherus in propria causâ ut testis audiri non debeat. Respondeo, non Lutherus sed Georgius Spalatinus in Comitibus Augustanis hoc audivit ex aliquot Bavaris, qui testati sunt *Wilhelmum* Ducem Bavariæ dixisse: de Doctrinâ Lutheri sese antea longè aliter fuisse informatum, atq; nunc audivisset, cui Eccius responderat: non ex Scripturis, sed ex patribus sese hanc doctrinam refutare posse; quo audito, Dux Bavariæ faciem avertens abiit. Tom. 5. Jenens. fol. 41.

68] 4. Accusat me quasi affingam Jesuitis Bavaricis, eos in Colloquio Ratisponensi dixisse: nullam hæresin ex Scriptura fuisse refutatam; at legitur hoc expressè in Colloquio Ratisponensi Spiræ excusso, Seß. 8. p. 175. ubi Tannerus dixit nulla, nulla, nulla harum hæresium enumeratarum sufficienter ex Scripturâ est refutata. Miror Janssenium tam audacter negare ea, quæ omnium oculis sunt exposita.

69] 4. Objecit depravationem Scripturarum, quas ex mente & sensu Pontificis Romani explicant, exemplo dictorum *Matth. 16. v. 18. & cap. 26. v. 27.* additis testimonio *Bellarmini*, & historiâ *Sleidani* de novem viris Lugduni combustis, qui
nega-

negaverant scripturam suam auctoritatem ab Ecclesiâ habere. Respondet (1) otioso garritu principium petendo p. 49. 52. (2) Dictorum allegatorum explicationem Papisticam defendendo, p. 53. (3) negando Pontificios docere, auctoritatem Scripturæ ab Ecclesiâ dependere p. 54. (4) Exempla aliquot proferendo, quibus demonstratur sensum Scripturæ non nisi ex Ecclesiæ auctoritate haberi posse, p. 55. 57. Respondimus ad singula.

70] 1. Otioso garritu meras petitiones principij committit; ita enim scribit p. 49: Mullere, Catholici quotquot sunt, maximo honore & reverentiâ dignantur Scripturam: quod vel ipse liver fateatur, si eorum libros & monumenta perlegerit. Scripturæ verò verbis & testimonijs omnes Fidei articulos libenter ac meritò confirmant, non aliter illa intelligentes, quàm orthodoxæ Ecclesiæ Doctores in primitivâ Ecclesiâ interpretati sunt. Atque adeò, non est cur falsò objicias, illos Scripturæ verba in alium sensum pro se torquere, suasque opiniones verbis & phrasibus, quas præscribit Pontifex, involvere. Quanquam ubi is aliquid credendum aut docendum præcipit; cum Caput sit ejus Ecclesiæ, quam Spiritus Sanctus in controversijs Fidei decidendis semper docuit & nunquam deseruit; Catholici lubenter ejus sententiæ acquiescunt, certi nihil ab eo sustineri posse adversus scripturam, & quicquid ille statuerit, id priscis etiam Ecclesiæ patribus fuisse approbatum, aut, si hodie viverent, ab iisdem receptum iri. Consideret Lector responsionem, videbit omnia gratis dici sine testimonio, sine ratione: quod Catholici scripturam honorent, quòd omnes fidei articulos verbis Scripturæ confirmant,

ment, quod ea non aliter intelligant, quàm olim Doctores Ecclesiæ orthodoxi intellexerunt, quòd Pontifex sit caput Ecclesiæ, quòd Spiritus Sanctus eam nunquam deferat, quòd prisci patres approbarint ea quæ Pontifex statuatur, quòd essent approbaturi si hodie viverent: hæc omnia effutit otioso garritu sine demonstratione, cœlum terrâ miscendo, & quæstiones diversas confundendo.

71] 2. *Dictorum Scriptura Matt. 16. v. 18. Matth. 26. v. 27. explicationem Pontificiam defendere satagit; sed frivole satis & jejune.* Ad prius enim, *Matt. 16. respondet: Petrum primò accepisse pontificatum à Christo, postmodum mediante Petro ipsius Successores: hoc est nihil respondere & principium petere, id enim est, quod quæritur, an Christus Petrum constituerit Pontificem & Universalem Episcopum Ecclesiæ, Petroq; mediante alios Pontifices Successores. Tu es Petrus, inquit, & super hanc petram, scil. quam Petrus fuerat confessus, edificabo Ecclesiam meam. Confessio autem Petri erat, Christum esse Filium Dei viventis; qui Filius Dei viventis dicitur Petrus 1. Cor. 10. v. 4. Manet itaq; pontificios hoc dictum explicare ex proprio sensu, quem Scripturis ingerunt, cum tamen sensum ex scripturis efferre & eruere deberent.* Ad posterius *Matth. 26. respondet: vocem Omnes (bibite ex hoc omnes) non solos Ecclesiasticos notare seu Clericos, sed illos tantum, qui tum aderant, scil. Apostolos. Verum tripliciter errat Monachus. Primò enim contradicit alijs pontificijs, qui vocem Omnes per solos Clericos explicant.* *Christophorus Majer Jesuita*

ta Viennensis in controversijs Fidei p. 86. cap. 6. expressè scribit, hæc verba *de solis Clericis esse intelligenda*: cur ergò negat *Janssenius* hanc explicationem esse Pontificiorum? Deinde si concedatur solos Apostolos notari hac voce, manet tamen ultrò, solos Clericos notari, Apostoli enim utiq; erant Clerici, Pontificijs non dissentientibus, nisi fortè *Janssenius* novam opinionem introducat, Apostolos fuisse Laicos. Tandem si per *to omnes*, soli intelliguntur Apostoli, ut *Janssenius* ait, quæro, cur Clerici in Papatu ex calice benedicto bibant, cum illi non sint Apostoli, & sub voce omnes non comprehendantur. Ita Monachus iste sese confundit, & cæteris Pontificijs contradicit. An verò vox bibite, sit vox præcepti, quoniam per vocem omnes intelligantur, & quid Lutherus docuerit de hoc capite Christianæ doctrinæ, infra suo loco sufficienter demonstrabitur.

72] Ejusmodi interpretationes Scripturæ ex proprio sensu Pontificis intrusæ, magno numero occurrunt in Jure canonico & Epistolis decretalibus. *Nicolaus III.* locum Gal. 6. v. 16. *Ego stigmata Domini Jesu in corpore meo porto*, de religione Franciscanorum explicat, quasi Christus Stigmatibus suæ passionis eandem confirmasset. *Sexti Decretal. lib. 5. tit. 12. de verbor. signif. cap. 3. Exijt qui seminat.* *Bonifacius III.* locum Luc. 22. v. 38. *Ecce duo gladij hic*, interpretatur de potestate Spirituali & temporalis in Ecclesia. *Extravag. comm. lib. 1. tit. 8. de major. obedientia cap. 1. unam Sanctam.* In Ceremoniali Eccles. Romanæ lib. 1. fol. 85. Dicta Matt. 28. v. 18. *data est mihi omnis potestas in*
cælo

cælo & in terrâ. Psal. 72. v. 8. *dominabitur à mari usq;*
ad mare, de summâ potestate temporali Pontifi-
 cis Romani explicantur. *Becanus in Manual. Con-*
trov. lib. 1. cap. 1. quest. 2. p. 5. illud Gen. 11. v. 1.
& erat autem terra labij unius & sermonum eorun-
dem, falsò interpretatur de authoritate authen-
 ticâ vulgatæ editionis latinæ. *Costerus in Enchir,*
Controv. cap. 8. p. 332. vaticinium propheticum
Esa. 11. v. 10. & erit sepulcrum ejus gloriosum: de
 asservatione & inclusione hostiæ consecratæ ex-
 ponit. *Bellarmin. lib. 2. de sacram. in Gen. cap. 20. di-*
ctum illud Ezech. 9. v. 4. de signo Thau super fron-
tibus virorum gementium, explicat de Characterē in-
 deletibili, quem Sacramenta imprimant ex Pon-
 tificiorum opinione. *Barradius in comm. Evangel.*
Tom. 2. lib. 7. cap. 24. p. 475. Verba in Oratione
Dominicâ; panem nostrum quotidianum da nobis
hodie, de pane Eucharistico interpretatur. Hoc
 est privato Spiritu scripturas interpretari, sensum
 ex humano cerebro inferre, non efferre.

73] 3. *Mendacium plenum fatuitatis & malitiæ*
vocat, si quis dicat, Ecclesiam Romanam docere, Scri-
pturæ authoritatem ab Ecclesiâ dependere, & ejus ex-
plicationem non esse accipiendam aliam, nisi quæ pla-
cuerit Ecclesiæ Romanæ. Respondeo: Os impudens
 oportet esse istius Monachi negantis ea, quæ o-
 mnium oculis sunt exposita. *Bellarmin. lib. 4. cap.*
2. de Notis Eccles. scribit expresse: quæ sit vera præ-
dicatio verbi, id ab Eccl. nâ discimus. *Thomas Boetius*
lib. 16. de sign. Eccles. cap. 10. quicquid divina
scriptura authoritatis habet, id totum fuit, atq; est ab
Ecclesiâ. *Stapletonus in Relect. princip. fidei contr. 4.*
E
quest.

qvæst. 5. p. 497. scribit : Inter Scripturam & Ecclesiam hoc discrimen est, quod illa est quidem vox Dei, sed non simpliciter, nec semper. Nam & Diabolus & impostor hæreticus Scripturam loquitur sua voce, non Dei. Est autem Scriptura vox Dei, quando Ecclesia illam loquitur, per quam Deus loquitur, vox autem Ecclesiæ est simpliciter & semper vox Dei, quia nunquam nisi ex Deo loquitur, quando de fide loquitur & nunquam vel fallit vel fallitur. Ibidem. Ad Canonizationem seu consignationem authenticam Scripturæ concurrens Ecclesia, superiorem quandam auctoritatem exercet, non solum respectu illorum, quibus eam pronūciat, & canonicā facit, sed etiam respectu scripturæ ipsius, quatenus canonica. Huntlaus Jesuita in Epitome controversiarum Tom. 1. Contr. 2. cap. 15. p. 228. scribit : Dicunt Adversarij Ecclesiam nudum dare testimonium Scripturis, quale dedit S. Johannes Christo, sed non dare illis testimonium necessarium seu auctoritatis. Verum quod testimonium Ecclesiæ sit omnino necessarium, ut à quo dependeat auctoritas ipsa Scripturarum, satis constat ex his, quæ diximus precedente capite. Et post pauca : dat Ecclesia Scripturis non nudum testimonium, sed testimonium auctoritatis, ex quo videlicet auctoritas Scripturarum pendet Imò ipse Janssenius cogitur fateri p. 516. Hosium lib. 3. de auctoritat. Script: defendere illud dictum ; Scripturas valere quantum fabulas Æsopi, si destituantur Ecclesiæ auctoritate. Eat itaq; nunc & dicat, mendacium esse, pontificios docere, Scripturam habere ab Ecclesiâ suam auctoritatem.

74] *Sleidanium* quoque mendacij arguit, recensentem historiam de novem Viris Lugduni combustis: atque *Sleidani* historia privilegio Cæsareo fuit confirmata, neque hactenus pontificij solidis argumentis ipsum potuerunt alicujus mendacij convincere. Et si *Sleidani* historia mendacij scateret, cur *Florimundus* ad *Sleidanium* provocat, prout *Janssenius* testimonium *Florimundi* p. 137. citat. Ita verò sese habet historia *Sleidani* ex *Lib. 25. An. 1553. Combusti sunt Lugduni novem Viri, inter quos quidam Ludovicus Marsacus, cum multa protulisset Scripturæ dicta pro Confessione suâ, Inquisitores hereticæ pravitatis dixerunt: unde tu scire potes hos esse sacros libros? nonne Catholicæ Ecclesiæ auctoritate tibi hac in re standum est? Præfectus etiam Regius addidit, duos tantum esse Evangelistas, Matthæum & Johannem: reliquos duos & Paulum etiam veluti quosdam centones censuit: & nisi Ecclesiæ Doctores eam Paulo tribuerent auctoritatem, ait, se non pluris facturum ejus Epistolas, quam *Æsopi* fabellas. Quumq; *Marsacus* invicem diceret de *Pauli* vocatione & munere præclara extare testimonia, præsertim *Gal. 1. cum*, nihil, inquit ille, ad rem istud facit, nam sibi testimonium ipse dicit.*

75] 4. Exempla quædam profert, quibus demonstrare satagit, multa esse Scripturæ testimonia, quorum legitimus sensus non possit haberi nisi ex traditione & auctoritate Ecclesiæ, ut sunt (1) formalia verba, quæ in Baptismo adhibemus. (2) Numerus septenarius Sacramentorum. (3)

pedobaptismus. (4) Scripturam utriusq; testamenti esse verbum Dei, p. 55. 58. Quamquam verò ista omnia ἀπαιδεύτως afferantur, cum quaestio non sit de quibusdam dogmatibus, an illa per bonam consequentiam ex sacris literis possint deduci, sed de dictis Scripturæ, an illorum sensus sine traditione Ecclesiæ pateat; ad singula tamen respondebimus.

76] 1. *Verba formalia in Baptismo*, Ego te baptizo in nomine Patris, Filij & Spiritus Sancti, *non ex traditione Ecclesiæ, sed ex deserto Christi mandato habemus* Baptismum instituentis Mar. 16. v. 15. 16. Euntes docete omnes gentes, & baptizate eos in nomine Patris, Filij & Spiritus Sancti. Hisce verbis (1) Christus mandat, ut Apostoli baptizent Gentes. (2) Formam Baptismi exprimit, quæ consistit in immersione hominis baptizandi in aquam, seu quod perinde est, in affusione aquæ, & in recitatione verborum institutionis. Neq; enim baptismus est muta ceremonia, sed talis actio, in qua minister exponit, quid agat, & quâ authoritate id agat: si quis ergo omitteret verba formalia baptismi, is peccaret contra Christi institutionem, nec verum Baptismum administraret, perinde ac si quis sine aquâ baptizare vellet, cum Christus utrumq; instituerit, ut aquâ baptizemus, & ut in nomine SS. Trinitatis Baptismum administremus.

77] Nec obstat, quod Apostoli dicuntur baptizasse in nomine Jesu Act. 10. v. 48. &c. Verba enim illa non sunt intelligenda de causâ formali, sed

sed de causa *efficiente*, hoc est, non exprimitur verborum forma, quâ Apostoli sunt usi, sed tantum docetur, eos in nomine Christi Baptismum administrasse, hoc est, in fidem doctrinam & agnitionem Christi baptizasse. Sicut enim Israëlita dicuntur *baptizati in Mosen* 1. Cor. 10. v. 2. hoc est per mare rubrum à Mose ducti sunt, & eo ipso fuerunt obligati ad credendum ea omnia, quæ Moses jussu Dei ipsis præcipiebat, ita Christiani in nomine Jesu dicuntur baptizari, quo ipso obligantur ad credendum ea, quæ Jesus docuit, ad amplectendum hunc unicum Mediatorem, ut pote *in cujus mortem baptizati sumus* Rom. 6. v. 3. Quapropter cum Apostoli audiverint vocem Patris cœlitus delapsam, de audiendo Filio, quis dubitaret, eos quoque Filium audivisse, & secundum formam verborum institutionis ipsius gentes baptizasse. Dependunt igitur ista non ex auctoritate Ecclesiæ, sed ex ipsis scripturarum testimonijs.

78] 2. *Numerum Sacramentorum*, ait, in *Scriptura non esse definitum*; ergo, ex testimonio Ecclesiæ *dependere concludit*, addens, *Catholici habent suum septenarium ex scripturâ, tum ex traditione & declaratione Ecclesiæ*. Notetur hic contradictio Monachi: *Numerus Sacramentorum non expressus est in Scripturâ*, & tamen ait *Catholicos septenarium suum habere ex scriptura*, p. 55. si numerus Sacramentorum non est definitus in scriptura, quomodo ergo potestis illum numerum ex scripturâ habere? Nos credimus & docemus in Novo Testamento tantum duo esse Sacramenta, cum non dentur plures, quàm duo ritus, quibus proprietates Sacra-

mentorum competunt. Tales proprietates sunt (1) ut adsit aliquod externum & visibile elementum quod ritu externo tractetur. (2) Ut Elementum istud externum à Deo sit institutum (3) & quidem in Novo Testamento. (4) Ut non ad tempus, sed usq; ad finem mundi sit institutum. (5) Ut adsit promissio divina de annexâ gratiâ, ita ut signû Sacramenti externum hac gratiâ quasi vestiatur. (6) Promissio hæc non sit in genere beneficiorum corporalium sed Spiritualium, & sit promissio gratuitæ reconciliationis & peccatorum remissionis (7) Illa promissio necesse est exhibeatur & applicetur virtute Dei singulis, qui utuntur Sacramentis fide. Hæc requisita cum in Baptismo & coenâ Dominicâ inveniantur rectè concluditur, ea esse Sacramentorum propria, & naturam Sacramentorum ex ijs esse æstimandum.

79] Demonstramus ergò *binarium Sacramentorum numerum in Novo Testamento* (1) *ex requisitis Sacramentorum* modò enumeratis, quæ tantum Baptismo & coenæ Dominicæ competunt. (2) *Ex materiâ*, quæ ex Christi in cruce pendentis latere profluxit, quæ erat aqua & sanguis Joh. 19. v. 35. aqua Baptismum, Sanguis coenam denotabat, prout Patres Ecclesiæ primitivæ unanimiter declarant. (3) *Ex testimonio Jobannis I. Epist. 5. v. 8.* qui ait: *tres sunt qui testificantur in terrâ, Spiritus, aqua & Sanguis*: per Spiritum denotatur ministerium Evangelij, per aquam Baptismus, per Sanguinem Coena Dominica. Verbo igitur adjunguntur duo testes visibiles, hoc est, duo Sacramenta, Baptismus & Coena Domini. (4) *Ex Analogia Sacramen-*

*mentorū Veteris Testamenti, in quorum locum
successerunt Sacramenta Novi Fœderis: duo au-
tem tantum erant Sacramenta, Circumcisio & A-
gnus Paschalis; in locum Circumcisionis successit
Baptismus Coloss. 2. v. 11. 12. in locum Agni Pascha-
lis Cœna Dominica Matt. 26. v. 28. hanc analogi-
am monstrante Paulo: nolo vos ignorare Fratres,
quoniam Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & o-
mnes per mare transierunt, & omnes in Moſen bapti-
zati sunt in nube & mari, & omnes eandem escam
Spiritualement comederunt, & omnes eundem potum
Spiritualement biberunt: bibebant autem de Spirituali
consequente eos petram: petra autem erat Christus, 1.
Cor. 10. v. 1. 2. 3. 4. Videt ergo Janssenius nos bi-
narium Sacramentorum numerum ex sacris ha-
bere πρωτως & primariò, adeoque Romanæ Ec-
clesiæ autoritate minimè opus esse.*

89] 3. *Pædobaptismum objicit ex solo Ecclesiæ sen-
su & Traditione probari, non verò ex sacris literis. Ci-
tat Christi dictum Joh 4 ubi notari velim insci-
tiam istius Monachi, Christus enim non loqui-
tur de Baptismo Johan 4. sed Johan, 3. v. 5. Pædo-
baptismum verò non ex sola Romanæ Ecclesiæ
traditione, sed ex verbo Dei probare possumus,
quod patet ex rationibus sequentibus (1) Ex man-
dato Christi Universalis Matt. 28. v. 19 Euntes docete
omnes Gentes & baptizate eos, ubi particula omnis
excludit discrimen populi, sexus, ætatis, ideo Apo-
stoli integras familias baptizarunt. Act. 16. v. 15. 33.
cap. 18. v. 8. 1. Cor. 1. v 16. (2) Ex peccati origina-
lis contagio, quo etiam infantes sunt infecti Eph.*

2. v. 3. *Rom.* 5. v. 14 *Pf.* 51. v. 7. Infantibus ergo aut æternum est pereundum, aut regeneratione opus habent : illud Deus non vult *Matth.* 18. v. 14. *non est voluntas Patris vestri, ut pereat unus de pusillis*, ergo regeneratione opus habent per ordinarium baptismi medium, & huc pertinet dictum *Joh.* 3. v. 5. *nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest regnum cælorum introire.* (3) *Ex affectu Dei Paterno* infantes sibi offerri jubentis, eosq; clementer suscipientis *Gen.* 17. v. 7. *Ero Deus tuus & seminis tui post te* *Matth.* 19. v. 14. *finite parvulos ad me venire, talium enim est regnum cælorum, & imposuit eis manus.* *Act.* 2. v. 39. *Vobis & Filijs vestris facta est promissio.* Quorsum etiam pertinet dictum modò citatum *Matt.* 18. v. 14. Hinc concludimus; quorum Christus Deus est, quos vult sibi adduci, quorum est regnum cælorum, quos Christus suscipit, quibus promissio facta est, illi non sunt arcendi à Baptismo; atqui de Infantibus hæc omnia leguntur, etiã de tenellis, qui τὰ ἑρπύλλια vocantur *Luc.* 18. v. 15. ergo illi à baptismo non sunt arcendi. Imò *Janssenius* immemor sui ipsius infra p. 430. pædobaptismum quoq; ex Scripturis probat, quia fronte igitur in hoc loco negat, eum in scripturis fundari?

81] 4. *Janssenius* quærit, unde constet, *Scripturam utriusq; Testamenti esse verbum Dei, nisi ex auctoritate Ecclesiæ*? Respondemus: Ecclesiæ solius auctoritas & Testimonium non sufficit. Nam (1) Libri utriusq; Testamenti sine testimonio Ecclesiarum auctoritatem verbi Divini obtinuerunt, cum

cum Apostoli primò Evangelium prædicarent. (2) Ecclesia ipsa non nisi è libris canonicis Scripturæ rectè cognosci potest, utpote quæ Ecclesiam signat & notat. (3) veræ Ecclesiæ membra ut plurimum sunt inconspicua, ergò non semper possunt publicè testificari. (4) Ecclesiæ testimonium per se non potest esse fidei Theologicæ fundamentum. (5) Eatenus Ecclesiæ testimonium est infallibile, quatenus cum Scripturis consentit. (6) Si Paganus rideret Ecclesiam, aut etiam de Ecclesiâ dubitaret, testimonium Ecclesiæ Divinitatem Scripturarum ipsi demonstrare non posset. Longè alia sunt *γνώρισμα* quibus Divinitas Scripturarum innotescit.

82] Talia sunt (1) Dei de se loquentis Majestas: Sic dicit Dominus, os Domini locutum est: hæc dicit Dominus Deus Israel &c. (2) Mysteriorum supercœlestium veritas, ut sunt mysterium Trinitatis, Incarnationis, Redemptionis, Justificationis, Sacramentorum, peccatorum Remissionis, mortuorum Resurrectionis, glorificationis in alterâ vitâ, quæ mysteria omnem Angelorum & hominum captum transcendunt. (3) Visionum, Divinarum admiranda varietas in Ezechiele, Daniele, Zacharia, Amos, in Actis Apostolorum &c. (4) Vaticiniorum demonstrata veritas, quibus sese Deus ipse à Dijs gentilium separat Esa. 46. v. 9. 10. Talia sunt: de Captivitate Babylonicâ & Judæorum ex eâ liberatione, de adventu Messia, de serie quatuor Monarchiarum, de Imperij Romani magnificentia & distractione, de tempore, Matre, Patriâ,

miraculis, passione & morte Christi, de refectione Judæorum, de Antichristo &c. (5) Præceptorum Sapientissimorum sanctitas, quæ in libris gentilium & Judæorum non invenitur (6) Styli & sermonis singularitas. (7) Librorum utriusq; Testamenti harmonia & concinnitas. (8) Doctrinæ ipsius in animis percellendis & penetrandis efficacitas Jer. 13. v. 29 Hebr. 4. v. 12. (9) Librorum Canoniconum & Doctrinæ antiquitas (10) Miraculorum per Prophetas & Apostolos factorum celebritas. (11) Martyrum qui suo sanguine hanc doctrinam obsignarunt, magnanimitas. (12) Totius mundi, qui hanc doctrinam, licet à sensu & ratione abhorreat, recepit, autoritas. (13) vindictæ divinæ severitas adversus eos, qui hanc doctrinam violarunt, ut in Tyrannis & persecutionibus Ecclesiæ apparet. (14) Internum Spiritus Sancti testimonium loquentis in cordibus nostris, 2. Cor. 1. v. 22. *Eph. 1. v. 13. 14. 1. Job. 4. v. 6. Κριτήρια* hæc conjunctim sumpta solidè evincunt sacram Scripturam esse verbum Dei viventis. Agnoscunt hoc ipsum *Bellarmin. lib. 1. de verbo Dei cap. 2. & Gregor. de Valent. Anal. lib. 1. in cap. prioribus*, qui iisdem argumentis utuntur pro Scripturarum divinitate demonstrandâ

83] Ad hæc omnia tandem accedit Ecclesia, quæ testimonium perhibet historicum de Authoribus librorum Biblicorum, per consequentiam verò de mûm de Scripturæ autoritate, dū scilicet hominē deducit ad interna *γνώσιμα* quibus cōscientia hominis convincitur Scripturā esse verbum Dei

Dei. Sicut enim mulier Samaritana *Job. 4. v. 29.* primò de Christo fidem faciebat suis popularibus, illi tamen videntes Christum, credebant non amplius propter sermonē mulieris, sed propter ipsius Christi sermonem, quem audiebant *v. 42.* ita Ecclesia ad Scripturam primò hominem deducit, divinitatē autem scripturæ homo non amplius propter Ecclesiā, sed propter interna *κρίθηρια* credit, quæ in sacris literis invenit. Ecclesia ergò Scripturæ authoritatem non cōfert & ingenerat, sed collatam & ingeneratā agnoscit tantum & testimonio suo proficitur. Theologi nostrates hoc argumentum satis luculenter & prolixè tractarunt alibi. Vide *Hunnum Tom. 1. de Majest. scriptura. Zeemannum in Basi Fidei. Schröderum de principio Theologiae*, & alios plures.

Caput Tertium.

De Sanctorum Patrum Authoritate.

84] **P**atres dicimus Doctores Ecclesiasticos, qui à tempore Apostolorum usq; ad Lōbardum docuerunt: vocantur illi Patres, nō tantum propter venerandam canitatem & antiquitatem, cujus ratione magnū in Ecclesia nomē obtinent, sed etiā propter officium, quia multos in Christo genuerūt filios per Evāgelij prædicationem & transplātationem. Scripta istorum Ecclesiæ Doctorum magnificimus in Ecclesijs nostris, legimus ista, & lectionem illorū alijs svademus non tantum propter historiā Ecclesiasticā, religio-

ligionis propagationem, hæresum refutationem, sed etiam propter Scripturæ interpretationem, videmus enim in *scriptis* illorum, quibus medijs ad verum Scripturæ sensum pervenerint; quæ impedimenta obstiterint, quo minus ad verum Scripturæ intellectum interdum penetrare potuerint: animadvertimus dona Dei in quibusdam excellentiora, donum interpretandi exactius & profundius in uno quam in altero: antiquitas doctrinæ nostræ in ijs confirmatur, cum videamus olim post tempora Apostolorum eos eandem nobiscum fidem confessos esse; discimus ex illis, quomodo thesauri admonitionum & doctrinarum ex sacris eruendi sint; quam cautè verbum Dei tractandum sit, ne in errores incidamus. Hoc nomine monumenta Patrum magnificimus; unde quidam Theologorum nostrorum egregia cōpendia ex prolixis Patrum Commentarijs conscripserunt, ut *Chemnitius in Exam. Concil. Trident. Heilbrunn: in Papatu Acatbolico, Eccardus in Compend. Patrum, Pelargus in Jesuitismo novo* & alij plures:

85] *Scripta* verò *Sanctorum Patrum* pro infallibili fidei principio acceptare non possumus propter novē rationes, quas in admonitione protuli (1) quia fuerunt homines erroribus obnoxij (2) non habuerunt promissionem de immunitate errorum (3) erraverunt sæpius ipso actu (4) mutarunt sæpius doctrinam suam (5) contradicunt sibi (6) multa ipsorum scripta perierunt (7) falsa & supposititia scripta pro Patrum scriptis venditantur (8) Impossibile est homini omnia Patrum volumina

mina legere. (9) Bellarminus fatetur ipsos non esse regulam credendi. Contrarium asserit Janssenius p. 60. 61. & ad datas rationes excipit hoc modo.

86] 1. Ait : *si patres non sunt regula fidei, propterea, quia fuerunt homines, (omnis autem homo mendax) sequitur Lutherum & Lutheranos Predicantes quoque esse Mendaces, & errare posse, nihil itaque illis credendum est, etiam cum dicunt se verbum Dei predicare.* Respondetur (1) puerile est Sophisma & turpis ignoratio Elenchi : quaeritur an Patres sint regula fidei? nego ego, quia errare possunt; objicit Monachus, Lutherum quoque & alios Lutheranos posse errare : sed resp. Lutheri & Lutheranorum scripta non obtruduntur pro regulâ fidei & principio Primò ac infallibili. Ergo instantia ista impertinenter objicitur, cum scopum non feriat, & conclusionem argumenti non tangat. (2) Cum Scriptura ait Rom. 3. v. 4. *omnis homo mendax*, non intelligit omnes homines actu semper mentiri, sed naturam hominis esse ita corruptam, ut ad errores & mendacia inclinet : ita nos non dicimus, Patres semper & ubique errasse in omnibus, sed asserimus Patres fuisse homines erroribus obnoxios propter naturam corruptam, intellectus cœcitatem, & humanam infirmitatem. (3) Est æquivocatio in voce Mendax ; interdum notat eum, qui falsum dicit decipiendi causa, ut Joh. 8. v. 44. interdum verò notat omnem falsitatem, fraudem, errorem in doctrina & vita. Sic Eph. 4. v. 25. Paulus jubet deponere mendacium. Rom. 1. v. 25. dicitur de Ethnicis, quod veritatem Dei in mendaci-

um commutaverint. Et David orat Psal. 119. v. 29. viam mendacij amove a me. Psal. 116. v. 11. omnis homo mendax: ubi errandi proclivitas intelligitur. Ita Paulus Rom. 3. v. 4. comparat Deum & homines, Deum vocando veracem, id est, ipsam veritatem & bonitatem, quæ errare non possit, omnes autem homines mendaces, qui erroribus sunt obnoxij, & ad infirmitates proni.

87] 2. *Patres non habuisse! Promissionem de infallibili assistentia Spiritus Sancti, retorquet in Lutheranos quod nec illi talem promissionem habeant; imò Patres eam habuisse probat ex Matth. 28 v. 20. Ecce ego vobiscum sum usq; ad consummationem seculi. Joh. 14. v. 16 Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum. Respondeo. Iterum committitur ignoratio Elenchi; conclusio mea est; Ergo Patres non sunt regula fidei, opponit Janstenius huic aliam propositionē: Lutheranos non habere promissionem de infallibilitate: atqui Lutherani sua scripta non obtrudunt Ecclesiæ pro infallibili fidei Principio & norma religionis independente, id quod Pontificij faciunt de scriptis Patrum itaq; hæc instantia impertinenter obijcitur & conclusionem non infringit.*

88] *Quod autem Patres promissionem de assistentia Spiritus Sancti, habuerint, respondeo: (1) non tantum ad Patres, sed ad omnes fideles pertinere illam promissionem Matt. 28 v. 20. Joh. 14. v. 16. sicut autem non sequitur, omnes Fideles habent promissionem Spiritus Sancti, Ergo in suis scriptis & colloquijs sunt fidei principia; ita quoq;*
de

de Patribus similis consequentia non poterit necesse. (2) Promissiones de assistentiâ Spiritus Sancti sunt conditionatæ, si nimirum homines verbo Dei obediverint, *si manseritis in sermone meo, Discipuli mei eritis, & veritatem cognoscetis* Joh. 8. v. 31. 32. Joh 17. v. 17. *Conserva eos in veritate, sermo tuus veritas est.* Quando igitur Patres recesserunt à verbo Dei, facile potuerunt in errorem delabi. (3) In hac vitâ tantum *primitias* Spiritus Sancti accipimus Rom 8. v. 23: intellectus noster in tantâ perfectione non illuminatur, ut omnis vetustas carnis aboleatur, ideo assistentiâ Spiritus Sancti infallibilitatem & ab omni errore immunitatem non infert, sed requirit, ut homines semper & in omnibus ductum Spiritus Sancti sequantur, quod in hac imperfectione & naturæ corruptibilitate est impossibile.

89] *Pererius Disput. 20. in cap. 14. Johan. dictum illud Job 14. v. 16. ad solos refert Apostolos, ita enim ait: præstat illa verba, ut maneat vobiscum in æternum, non in commune de universo fidelium cœtu & Ecclesiâ interpretari, sed propriè de ipsis Apostolis, quibuscum tunc sermocinabatur Dominus, id enim & Christi proposito & sententiæ verborum ejus, & ijs quæ antecesserunt, & quæ deinceps proximè sequuntur, magis consentaneum videtur. Contradicit ergo Janssenius Pererio, & hoc dictum de Patribus interpretatur, cum tamen Pererius de solis Apostolis intelligat. Distingvendum verò est inter assistentiâ Spiritus Sancti immediatam & mediatam: Apostoli habebant immediatâ inspirationem oraculorum divi-*

divinorum. Spiritus Sanctus in die pentecostes incredibili sapientiâ illos replebat, & in omnem veritatem illos ducebat, sed talis immediata & miraculosa adfidentia post tempora Apostolorum non est promissa, verum Christiani sunt ad verbum scriptum alligati, *hoc fœdus meum cum ijs dicit Dominus: Spiritus meus qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, dicit Dominus à modò & usq; in sempiternum Esa. 59. v. 21.* Cum ergò sancti Patres non habuerint immediatam & miraculosam Spiritus Sancti adfidentiam, sed mediante verbo à Spiritu Sancto ducti fuerint, patet hinc latis liquiddò, eos à proclivitate errandi & erroribus ipsis non fuisse immunes.

90] Ad 3. *Quod Patres actu ipso sæpius erraverint, respondet Monachus p. 64. 65. eos idèò errasse, quod à communi Ecclesiæ sententiâ discesserint, qui verò manserint in sensu Ecclesiæ, eos nunquam errasse.* Respondetur. Notandum est *Janssenium* fateri *Patres quosdam errasse*, quod dum concedit, non amplius potest asserere Patres ab errore omni esse immunes. Causam errorum adducit, *quod à communi Ecclesiæ consensu discesserint.* Sed malè, nam (1) Christus causam errorum in religione non eam nominat, cum quis à consensu Ecclesiæ, sed cum à Scripturâ recedit; *erratis nescientes scripturas Matt. 22. v. 29* (2) Ecclesia ipsa ad Scripturam est alligata *Esa. 8. v. 20. nisi secundum legem & testimonium dixerint, non erit illis matutina lux: attende lectioni 1. Tim. 4. v. 13. scrutamini Scripturas Joh. 5. v. 39. quotquot secundum regulam hanc incedunt,*
super

super illos pax & misericordia Gal. 6. v. 16. ergo consensus Ecclesiæ per se non valet, nisi in scripturis fundetur; & si quis à consensu Ecclesiæ recedens erret, non ideo errat, quod à consensu Ecclesiæ recedit, sed quia à tali consensu recedit, qui in Scripturis fundatus est. (3) Ipsi Patres fatentur se veritatem doctrinæ suæ non habere à consensu Ecclesiæ, sed à consensu Scripturarum, à quibus si recesserint, nolunt scriptis suis fidem haberi. Videatur *Augustin. de bono perseverant: cap. 21.* Item *Epist. 3. & lib. 2. contra Manich. Justinus Martyr. qu. 119.* & alij, non negante *Bellarmino lib. 3 de verbo Dei cap. 10.*

91] 4. *Ad inconstantiam Patrum, qui suas opiniones sæpius mutarunt, respondet: in Articulis fidei hoc nunquam factum esse, Lutherum potius suam sententiam sæpius mutasse.* Respondetur (1) impertinenter id Luthero objicitur, cum ejus scripta pro ipso fidei principio non habeamus, sicut Pontificij de Scriptis Patrum asserunt; mutatio autem sententiæ nihil ignominia Luthero infert; mutavit Paulus quoque suam sententiam, cum ad veram fidem se converteret, item Augustinus & alij, quod laudi potius quam ignominia cedit omnibus illis qui errant. (2) Si Patres maximè in adiaphoris & alijs circa fidem quæstionibus tantum suam sententiam mutassent, eo ipso tamen pateret, eos fuisse erroribus obnoxios, qui enim semel errat, sæpius errare potest, tali absolute non est credendum. (3) Patres in articulis fidei non errasse, est falsissimum; notum enim est, quid docuerint *de Christi agnitione per philosophiam, de regno Christi*

terreno, de Solis adoratione, de generatione λόγος non ab aeterno, de carnis Christi ἀπαθεία, de annihilatione animarum impiorum, de salute gentilium, de viribus hominis ad legem implendam ex natura sufficientibus, de Spiritu Sancto, quod non sit persona. Hos & similes errores non tantum noster Cennitius passim in Examine Concil. Trident. in primis in prefatione super Locos Comm. annotavit, sed ipsi etiam Pontificij eosdem agnoscunt in Justino, Irenæo, Clemente Alexandrino, Origene, Arnobio, Lactantio, Hilario & alijs. Videatur Sixtus Senensis lib. 5. & 6. Biblioth. Sanctæ, ubi errores & incongruas locutiones Patrum recenset atq; taxat.

92] 5. Quod Patres sibi contradicant sæpius, in primis de explicatione dicti 1 Cor. 3. v. 13. respondet non esse dissensum de articulo fidei. Nos respondemus (1) Purgatorium esse apud Pontificios communis est articulus fidei. Purgatorium in sacris & quidem in loco citato fundari, omnino ad fidem apud Pontificios pertinet, ergo de articulo fidei disceptarunt. Augustinus intellexit dictum illud de afflictio vitæ statu. Hieronymus de examinatione judicij, Gregorius de igne purgatorio. Per traditiones 2. Thess. 2. v. 15. multi Patres intelligunt traditiones ἀρχαίφες; Ambrosius ipsum scriptum Evangelium. Per opera legis, sine quibus nos justificari Paulus asserit, Origenes & Hieronymus Ceremonialia; Augustinus & Ambrosius totam legem intelligunt. De dicto Gal. 2. v. 11. ubi Paulus Petro restitisse dicitur, dissentiunt Augustinus & Hieronymus. Ille Paulum existimat ingenuè
& ex

& ex animo locutum, hic simulatè : ubi si hunc probas, illum improbes necessum est. Res verò illa summa contentione multisq; Epistolis ultro citroq; missis, fuit disputata. *Hieronymus* septem antiquiores Patres pro sua opinione citavit ; *Augustinus* alios opposuit. Post *Augustinum* motæ sunt turbæ de libero arbitrio à Doctoribus Galliarum & *Cassiano*, quibus *Prosper* Augustini discipulus, & postea *Celestinus* Papa restitit. Magnus ergo Patrum fuit dissensus in rebus non leviusculis, sed magni momenti ; in hisce verò contradictionibus dubium est, utri parti adstipuleris, donec tandem ad Scripturam ipsam recurras & veritatē ex eā elicias. Imò in articulis fidei Patres dissentire patet ex collatione illorū, qui adorationē Solis, Christi agnitionem per Philosophiam, generationem *Λόγος* non ab æterno Spiritum. Sanctum non esse personam docuerunt (de quibus n. præced.) cum Orthodoxis qui hosce Patres refutarunt & veritatem fidei Christianæ propugnârunt. Qui Paulisper evolvit Bellarminum, Maldonatum, Barradium, mirari cogitur dissensum Patrum circa gravissimas fidei quæstiones, in singulis ferè capitibus allegatum.

93] 6. Quòd multa Patrum Scripta interierint, respondet *Janssenius*, inde non sequi, Patres non posse esse regulam fidei, cum multi libri Scripturæ perierint, ut tria millia parabolarū Salomonis, quing. millia carminū, & Epistola Pauli ad Laodicenses, nec tamen sequi, Scripturam non esse regulā fidei Respondetur : multa Patrum Scripta interijisse pontificij nō pos-

sunt negare, ex tribus enim seculis prioribus paucissima ad nos pervenerunt, quis autem nobis fidem faciet, illos Patres qui perierunt, eadem docuisse cum his, qui adhuc supersunt? fortè & illi multa retractarunt, multa correxerunt, in multis sibi contradixerunt, quâ de re cum certi esse non possumus, consensum omnium Patrum pro normâ fidei infallibili acceptare nequimus. Ait Janssenius *interiisse quosdam libros Scriptura, nec tamen sequi, Scripturam non esse regulam fidei.* Respondetur: etiamsi longè plures libri interiissent, de constantissimâ tamen veritate Bibliorum dubitari non posset; Spiritus Sanctus enim sibi non contradicit, non corrigit aut retractat sua vaticinia, sicut Patres fecerunt, in ijs ergo qui perierunt, contrarium non fuit propositum illi dogmati, quod proponitur in libris biblicis, quos in manibus habemus, quâ de re certi sumus; de scriptis autem Patrum, quæ interierunt, id certò asseverare non possumus.

94] Parabolas & Carmina Salomonis quod attinet, quorum mentio fit 1 Reg. 4. v. 33. monstrat Contextus libros illos fuisse Physicos, ita enim legitur: *locutus est ter mille sententias, & Cantica ejus fuerunt millia & quinq;*, & *locutus est de arboribus à Cedro Libani usq; ad hyssopum nascentem ex pariete. Locutus est etiam de jumentis, de volucribus, de reptilibus, de piscibus.* In his libris, aut mera fuerunt naturalia, aut si mysteria fidei fuerunt intermixta, nihil tamen alienum potuit Salomon dicere ab ijs, quæ in cæteris Scripturæ libris proponuntur, quod de Patribus nemo audet asseverare.

rare. Epistolam Pauli ad Laodicenses scriptam interijſſe nullibi legitur: Paulus Coloss. 4. v. 16. ait: *facite ut eam Epistolam, quæ Scripta est ex Laodicea, vos quoq; legatis.* Hic non fit mentio Epistolæ alicujus ad Laodicenses scriptæ, sed Epistolæ ex Laodicea scriptæ. Chrysostomus & Theodoretus statuunt, illam Epistolam fuisse à Laodicensibus ad Paulum scriptam, quam à Colossensibus quoq; legi voluit. Quod si verò maximè ejusmodi Epistola à Paulo scripta esset, & intercidisset, Canon biblicus tamen non esset imperfectus; illius enim integritas non consistit in numero librorum, sed in paterna Dei voluntate, quæ humano generi tantum communicat, quantum ad salutem necesse est. Notandum verò est, quod Janssenio contradicat Sixtus Scnenſis lib. 2. *Biblioth. Sanctæ* fol. 87. 88. qui hanc Epistolam adhuc superesse ait, eandemq; ibidem recitat. Quomodo ergo isti fratres Cadmæi inter se conveniunt?

95] Ad 7. *multa supposititia scripta Patrum nomine prædiſſe*, respondet Janssenius, Calvinianos & Lutheranos hujus criminis reos esse, quod ex Florimundo demonstrare satagit. Respondetur: Notandum est, Janssenium non posse negare, *multa supposititia pro veris Patrū scriptis obtrussa esse*, quod iustificat. Robertus Cocus in Censurâ Scriptorum veterum Londini impressâ An. 1623. solidè demonstrat multa scripta nomine patrum substituta esse, talia sunt, Aristæ Historia, Lentuli Epistola, Christi Epistola ad Abagarum, Canones Apostolorum, Liturgia Marci & Jacobi, Epistola Pauli ad Senecam, Epistola Mariæ Virginis ad Ignatium &

Florentinos, Opera Hermæ, Constitutiones, Recognitiones ac Epistolæ Clementis, Analectæ Epistolæ, Liber Abdiæ, Opera Dionysij, Liber passionis Andreæ, aliquot Epistolæ Ignatii, Libri Hege-syppei, quædam Opera Hippolyti, Tertulliani, Origenis, Cypriani, Eusebij Alexandrini, Arnobij in Psalmos, Victorini in Apocalypsin, Poëmata Lactantij, quædam Opera Athanasij Eusebij Emis-seni homiliæ, Cyrilli Hierosolymitani Epistola ad Augustinum, quædam Opera Basilij & Ambrosij, Hieronymi ac Ruffini, Gregorij Nysseni ac Chry-sostomi, quædam Opera Augustini ac Theodoret-ti, quædam Prosperi Virgilij & Fulgentij, quædam Gregorij Magni & Isidori Hispalensis, quædam Bedæ, Damasceni, Anselmi & Bernhardi. Hæc & plura alia scripta supposititia esse, argu-mentis & testimonijs evidentissimis Robertus Cocus demonstrat. Calvinianos autem & Lutheranos hujus criminis reos esse, quomodo probat ex Florimundo Janssenius? ait, *quod qui-dam Opera Patrum vertere & interpretari conati sint* Resp: *Vertere, & interpretari non est supponere aut substituere scriptum, ipsi pontificij multa vertunt & interpretantur, non tamen volunt videri, quasi ea substituunt, falsa pro veris venditantes. Si Janssenius falsam versionem & interpretationem in-telligit, loca corrupta producat necesse est.*

96] 8. *Impossibile esse dixi, ut omnium Patrum scripta omnia perlegantur; respondet: nihil esse faci-lius eo labore. At testor ego tuam Conscientiam, Jansseni, & omnium Pontificiorum, quod nec u-nus quidem sit in vestrà Ecclesiâ Romanâ, qui o-mnium*

mnium Patrum scripta omnia perlegerit à capite ad calcem usq; : angustum vitæ humanæ spatium non sufficeret homini uni ad labores hosce perficiendos. Assumantur Patres, Ignatius, Justinus, Irenæus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Cyprianus, Dionysius Alexandrinus, Eusebius, Athanasius, Basilus, Gregorius Nissenus, Gregorius Nazianzenus, Arnobius, Lactantius, Epiphanius, Hilarius, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus, Cassianus, Fulgentius, Cassiodorus, Gregorius Magnus, Isidorus, Damascenus, Theophylactus, Anselmus, Bernhardus, quorum quidam grandia Opera & multa scripserunt Volumina : Non sufficit unum alterumve legisse, & quasdam sententias ex Patribus citare posse, sed requiritur accurata omnium & singulorū lectio. Si accederent Tomi & Volumina Conciliorum, quæ Pontificij etiam pro regula fidei venditant, impossibile esset uni homini, etiam longævo, omnia perlegere, vel non nisi in summâ senectute finire, ita de fide ipsâ dubitandum esset usq; ad extremam mortis horam.

97] 9. *Ex Bellarmino adduxeram testimonium lib. 2. de Concil. cap. 12. fatente : Patres non esse regulam, nec habere auctoritatem obligandi. Respondet Monachus : Bellarminus hoc tantum incidenter negat. Dico ego, siue incidenter neget, siue datâ operâ neget, certum tamen est, ipsum hoc negare. Bellarminus expressè ait : Gratianum dixisse, decreta Pontificum esse Scripturas Canonicas, ut distinguantur à scriptis sacris Patrum, quæ non sunt regule, nec habent auctoritatem obligandi. Ita ar-*

gumentor: quicquid non est regula, nec habet auctoritatem obligandi, illud pro norma fidei non potest haberi; sed scripta Patrum, ex mente Bellarmini, non sunt regulæ, nec habent auctoritatem obligandi, ergo pro normâ fidei non possunt haberi; imò contradictorium esset, credere Scripta Patrum non esse regulam obligatoriam, & tamen dicere velle, ea esse regulam fidei. Ejusmodi textus plures in Bellarmino inveniuntur. *Constat quosdam Patres ex præcipuis eorum non leviter in quibusdam esse lapsos, ait, lib. 3. de verbo Dei cap. 10. Scriptura est regula ad quam examinari debent Scripta veterum Patrum ut ea recipiamus, quæ Scripturæ consona sunt, illa rejiciamus, quæ Scripturæ adversantur, scribit lib. 4. de Verbo Dei cap. 12.*

98] Notandum verò est, Pontificios fraudulentè nobiscum agere, quando tam fervidè disputant de scriptis Patrum, quasi sint regula fidei, ipsi enim tubante conscientia de Patribus ita scribunt & sentiunt, ut ex proprijs hypothefibus satis refutari possint. (1) Eatenus tantùm recipiunt Scripta Patrum, quatenus cum Ecclesiâ Romanâ consentiunt, Janßenius fatetur p. 65 illos Patres errare qui ab Ecclesiæ Romanæ sententiâ discedunt, qui verò eam retinent, illos de falsitate & errore suspectos non esse. Ergo quando Patres aliquid docent, quod Ecclesia Romana, id est Pontifex non statuit, non sunt audiendi. (2) Fatentur Scripta Patrum sacris Biblijs non posse æquiparari, *Hofius de auctorit. script: p. 584.* (3) Opponunt Patres Patribus, fatente *Hofio de auctor. Script. p. 577.* Exempla multa occurrunt apud *Canum lib. 7. L. C. p.*

C. p. 347. apud *Bellarminum* lib. 1. de verbo Dei cap. 3. Apud *Maldonatum* Tom. 1. in *Matth.* cap. 19. v. 11. & alios plures. (4) Fatentur Patres in quibusdam graviter errasse, quod facit *Salmeron*, *Disput.* 4. *super* 2. *Tim.* 3. & *Bellarm.* lib. 3. de *Verbo Dei* cap. 10. (5) Fatentur esse difficile ex multis Patribus certitudinem cognoscere, quo in casu Pontificem debere aliquid decernere & concludere in rebus fidei, scribit *Gregor. de Valent.* lib. 8. *Analys.* cap. 8. p. 119. (6) Imò propriam opinionem Patribus sæpe opponunt ac præponunt, quod facit *Canus* lib. 7. *Locor. Com.* cap. 1. p. 348. *Maldonatus* in *Matth.* cap. 11. v. 11. 13. cap. 16 v. 18. 19. cap. 19. v. 11. & alibi. Quod ipsum dum Pontificij faciunt, eo ipso demonstrant, se ex animo Patrum scripta non venerari, sed tantum ad suos errores palliandos torquere, ac orbi Christiano fucum obtrudere.

99] Imprimis notetur singularis Papistarum *Calliditas*, quâ utuntur in doctrinâ de Ecclesiâ & Patribus; quando enim quærimus, *quis sit verus Scripturæ sensus?* respondent: *quem Ecclesia Romana habet*; si ulterius quærimus, *unde novit Ecclesia Romana se habere verum Scripturæ sensum?* respondent: *ex Patribus*; si quæritur ulterius, *unde certum est Patres habere verum Scripturæ sensum?* respondent: *quia sentiunt cum Ecclesiâ*. Ita Ecclesiæ consensus est norma Patrum, & Patrum consensus est norma Ecclesiæ; quæ probatio est circularis, adeoque inepta & reiicienda.

100] Nos verò Patres ex animo veneramur, & lectionem scriptorum illorum salutarem & u-

tilem esse, candidè profitemur, certis tamen cum conditionibus. (1) Ut secundum Scripturam omnia probentur, & quæ Scripturis sunt consona, retineantur. (2) Ut distinguantur genuina à supposititijs Patrum Scriptis. (3) Ut si alicubi errarint ex humanâ infirmitate, eos propterea non contemnamus, sed propter zelum, pietatem, eruditionem, & multa dona excellentia, magnificiamus ac honoremus. Stant itaq, firma & inconcussa omnia, quæ de Patribus & illorum scriptis in Necessaria Admonitione fuerunt adducta.

Caput Quartum. De Conciliorum Autho- ritate.

101] **C**onciliorum magnam esse authoritatem atq; usum in Ecclesiâ non diffitemur; profunt enim ad sinceram doctrinam confirmandam & propagandam, faciunt ad reprimendas hæreses & falsa dogmata, sunt utiles isti congressus Synodales ad disciplinam Ecclesiasticam emendandam, sunt etiâ nervi amicitiae & conjunctionis Spiritualis in Ecclesiâ. Dupliciter autem considerari possunt decisiones Conciliorum. Primò *absolute*, in quantum sunt decisiones Synodales, deinde *limitate*, in quantum sunt ex Scripturâ deductæ & in ijs fundatæ. Modo posteriori sunt certissimæ & infallibiles, nō equidem propter se, sed propter verbum Dei, in quo fundatur. Priori modo simpliciter infallibiles esse contendunt Pontificij, *praesertim si à pontifice,*
Roma.

Romano confirmantur, utpote qui gaudeat absoluto nō errandi privilegio. Huic opinioni opposui novē rationes (1) quod homines in Concilijs sedeant, qui possint errare. (2) Quod non habeant promissionem de immediata Spiritus Sancti adfistentiā. (3) Quod fatente Bellarmino Episcopi possint errare cum sint soli, ergo etiā cū sint congregati. (4) quod contraria dogmata sæpius deciderint (5) Si pro se non errant, quid ergo opus est Pontificis cōfirmatione? (6) certant adhuc Pontificij, an Papa sit supra Concilium, vel Concilium supra Papā. (7) Errarunt sæpius, teste Scripturā (8) Post Apostolorum tempora plurima errarunt, ut demonstravit Gesnerus. (9) Bellarminus quoque id tādē agnoscit. Respondet Janssenius aliquot testimonia Scripturæ ex Bellarmino adducēdo p 72. quæ ordine videbimus.

102] *1. Matt. 18. v. 20. Ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, illic sum in medio eorum.* Respondemus (1) Promissio hæc est generalis data omnibus fidelibus. Sicut autem nō sequitur ex hac promissione, omnes fideles habere absolutum non errandi privilegiū, ita etiam non sequitur, Episcopos in Concilio illo privilegio gaudere (2) Dictum ipsum loquitur de præsentiā Christi *Θεαυθρῶτα*. Aliud autem est præsentia Christi, aliud privilegium nō errandi, quod Christus in hoc loco nō promittit; quod ex præsentiā Christi etiam non sequitur. Christus in terris discipulis suis visibiliter erat præsens, nec tamen illi ab erroribus erāt immunes, ut testatur opinio de regno Christi terreno, multo minus ex invisibili ipsius præsentia talis non errandi prærogativa sequetur. (3) Non equidem negamus

Samus, pios in nomine Christi congregatos veritatem posse inquirere, sed cum hac conditione, si verbo Dei adhæreant, *si in sermone meo manseritis, Discipuli mei eritis* Joh. 8. v. 31. Immunitas verò ista errorum non à personis congregatis dependet, sed à verbo Dei, cui personæ sunt alligatæ. (4) Pontificios in nomine Christi congregari in Concilijs negamus, depravant enim veram fidem in Christum, opponunt merita operum suorum merito Christi, docent dubitandum esse de remissione peccatorum, præter Christum, Mariam & Sanctos invocant, contra verbum Dei scriptum, decidunt, & hominum traditionibus Christum honorant, imò omnipræsentiam Christi negant. Tali congregationi Christus non vult adesse, Spiritum potius vertiginis illis immittit, ut Oracula Prophetarum & dicta Apostolorum illis sint *instar libri clausi*, Esa. 29. v. 11.

103] 2. Johan. 16. v. 13. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*. Respondeo: Multiplex fallacia hic committitur: (1) Loquitur Christus propriè hæc ad Apostolos, quibus adventum Spiritus Sancti miraculosum promittit: *multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modò, cum autem venerit Spiritus ille veritatis, deducet vos in omnem veritatem*. Pontificij autem Episcopi talem miraculosum adventum Spiritus Sancti non habent promissum in Concilijs. (2) Pertinet postea promissio illa eadem ad omnes fideles, qui non nisi Spiritu Sancto in veritatem ducuntur; sicut autem non sequitur, neminem fidelium posse errare propter hanc promissionem, ita de Concilio-
rum

rum congregatione hoc etiam non potest sequi.
(3) In Græco non habetur vox *docebit διδάξει*,
ut putat Monachus, sed *ὁδηγήσει ducet*, non enim
promittit Christus, quasi Spiritus Sanctus sit *no-
vam* doctrinam traditurus in verbo patefacto an-
tea non revelatam, ut fit in Papatu per Concilia &
Traditiones, sed quod Spiritus Sanctus sit ductu-
rus Apostolos in veritatem, *illam* scilicet, quam an-
tea Christus docuerat, hinc addit: *non loquetur de
semetipso, sed quaecumq; audiet, loquetur, item de meo
accipiet, & renunciabit vobis*: malè itaq; Concilia
Pontificiorum hoc dictum pro se citant.

104] 3. Act. 15. v. 28. *Visum est Spiritui Sancto
& nobis* inquit Apostoli in Concilio Hierosoly-
mitano. Respondeo (1) Spiritus Sanctus imme-
diatè & miraculosè Apostolis adstitebat, quod E-
piscopi Pontificij de se non possunt adfirmare,
propter defectum promissionis. (2) Apostoli non
cudebant dogma aliquod novum in illo Concilio,
sicut Pontificij faciunt in suis Concilijs, sed defen-
debant antiquam illam Prophetarum doctrinam:
*hominem justificari per fidem in Christum sine operibus
legis, sicut olim Patres salvati sunt* v. II. Contradi-
cunt pontificij huic dogmati & decidunt; homi-
nem salvari operibus suis, quibus vitam æternam
promereri possit. Ergo hoc exemplum ad illos
plane non pertinet.

105] 4. Matth. 28. v. 20. *Ecce Ego vobiscum
sum omnibus diebus usq; ad consummationem seculi.*
Respondeo (1) Dictum illud quoq; loquitur de
præsentia Christi *Θεοῦ παῶς*, Christus enim ad
Patrem

Patrem abiturus solatur discipulos, quod eundem præsentiam visibilem illis sit subtracturus, interim secundum modum gloriæ & Majestatis suæ ineffabilis sese præsentem illis adfuturum promittit usq; ad cōsummationem seculi: præsentia autem Christi non infert absolutum non errandi privilegium, exemplo Apostolorum, qui errabant, cum Christum haberent visibiliter præsentem. (2) Concilia Pontificia non habent Christum præsentem, nam ipsi non concedunt, ut sit solus & supremus Conciliorum Præses: dicant enim nobis an Christus illis adsit vel mediatè vel immediatè; si mediatè per Verbum, eo ipso nos victoriam obtinuimus, hoc enim volumus, Spiritum Sanctum non alio medio nisi verbo Dei & Sacramentis efficacem esse in cordibus nostris, Christumq; *per fidem habitare in cordibus nostris Ephes. 3. v. 17.* Sin autem immediatè illis adest sine verbo, & sententias ipsis miraculosè instillet, monstrèt nobis promissionem ipsis factam de tali miraculosâ adfistentiâ, quod si nō fecerint, erunt Enthusiastæ; verbū enim manet mediū ordinariū *Joh 8. v. 47. Joh. 10. v. 27.*

106] 5. 1. *Tim. 3. v. 15. Ecclesia Dei viventis est columna & firmamentum veritatis.* Respondeo: (1) Distingvendum est inter *fundamentum & firmamentum.* Ecclesia non est fundamentum & Principium veritatis, hoc enim soli Christo attribuitur *Eph. 2. v. 20. ille est lapis angularis 1. Cor. 3. v. 11. illius vocem audire jubemur Joh. 10. v. 27.* sed tantum est firmamentum seu columna, ut Apostolus ait, columna autem sicut est fundamento superstructa, ita Ecclesia verbo & effatis Christi. (2) Ecclesia dicitur

dicitur firmamentum veritatis, quia confirmat illam custodiendo, explicando, vindicando, propagando, non autem novos fidei articulos tradendo, quod fit in Concilijs Pontificijs, verbo scripto contrariantes, eatenus enim esset non firmamentum, sed fundamentum. (3) Distingvendum semper est inter Ecclesiam *veram*, & inter Ecclesiam *Romanam*: de Ecclesiâ Romana adhuc manet κρινόμενον, an sit vera Ecclesia Dei viventis, quod nos negamus, & demonstramus eam nō esse Christianam, quod fecit *Nicolaus Hunnius* in Tractatu: *Ecclesia Romana non est Christiana*. (4) Aliud est *Ecclesia*, aliud sunt *Episcopi* in Concilijs congregati. Prælati non sunt tota Ecclesia, sed unicum tantum ordinem repræsentant, Ecclesia autem plura hominum genera complectitur, quod ergo de tota Ecclesia dicitur, id Episcopi ad sese solos applicare non possunt, cum præter illos plures sint status atq; membra Ecclesiæ.

107] 6. *Luc. 22 v. 32. Rogavi pro te, ne fides tua deficeret.* Respondeo: hoc dictum impertinenter allegatur. Nam (1) Loquitur hæc Christus ad Petrum non ad Pontificem Romanum, & quia Pontifex Petro non succedit in Apostolico munere, nec doctrinam illius sequitur, pro se hoc dictum allegare non potest. (2) Non de tantâ fidei firmitudine loquitur Christus, in qua Petrus simpliciter non possit errare & Spiritum Sanctum vel ad momentum offendere, erravit enim paulò post *Matth. 16. v. 22. 23.* & cum Christum abnegaret *Matth. 26. v. 70. 74.* verum loquitur de *finali defectione*, à quâ Petrum custodiri Christus

Itus Patrem suum rogaverat; cum ergo Petrus ab omni errore non fuerit immunis, multò minus Pontifex Romanus erit. (3) Nos quærimus de Concilijs, an decisiones illorum sint per se infallibiles? an Episcopi in illis congregati errare non possint? siue Pontifex confirmet, siue non; ita argumentor: Concilia aut per se veritatem semper tuentur, aut per Pontificis confirmationem; si posterius, ergo non opus erit Concilijs, solus enim Pontifex veritatem sine Concilijs posset stabilire; si prius; non opus habebunt Concilia confirmatione Pontificis, sine quâ etiam veritatem tueri possent.

108] 7. *Luc. 10. v. 16. qui vos audit, me audit.*
Hebr. 13. v. 17. Obedite prepositis vestris. Respon-
 deo (1) Si hæc dicta faciant Episcopos immunes ab omni errore, sequitur nec Judam potuisse errare, nec cæteros Apostolos, de quibus tamen testatur Scriptura, quod ille Christum tradiderit, hi altercando, regnum Christi terrenum sibi imaginando, passionem & resurrectionem non credendo, graviter errarint. (2) Hæc dicta in genere pertinent ad omnes verbi Præcones, interim non sequitur, quia per illos Christus auditur, ergò non possunt errare, contrarium enim manifesta experientia in multis testatur; simili modo de Episcopis in Concilio congregatis non potest sequi. (3) Quomodo Episcopi Romani hoc sibi solum applicant, quam illi prærogativam præ alijs Doctoribus habent, edisserant? Christus non solum per Romanos Episcopos, sed per omnes fideles verbi Ministros loquitur, 2. *Cor. 5. v. 20. Deus per nos*

nos adhortatur. (4) Quam diu præcones verbi verbum sequuntur, tam diu non possunt errare, atqui hoc etiam potest fieri extra Concilium, ergo hæc immunitas errandi ad Concilia non est alligata. Videt igitur Janssenius dicta ex Bellarmino adducta Conciliorum immunitatem ab erroribus prorsus non stabilire. Transit nunc Adversarius ad meas rationes.

109] Ad primam & secundam rationem, quod Episcopi sint homines qui possint errare, nec habeant promissionem assistentiæ Spiritus Sancti immediatæ, respondet: *ad eas superiori Capite esse responsum.* Igitur ego provoco ad Caput proximè antecedens in hoc libro, in quo responsum Monachi est refutatum. Dictum Job. 10. v. 14. *Ego sum Pastor bonus, & cognosco oves meas,* non pertinet ad solos Episcopos Romanos, sed ad omnes fideles, qui sunt oves Christi, dum vocem ejus audiunt.

110] Ad tertiam rationem, quod Episcopi, si possunt errare soli, etiam in Concilio hoc possint conjuncti, respondet, *quod in Concilio à Pontifice indicto & confirmato habeant infallibilem Spiritus Sancti assistentiam.* Atqui hoc ipsum in quæstione est, nugatur *αὐτόλογος* iste, tale enim foret argumentum: qui habet infallibilem Spiritus Sancti assistentiam, is habet infallibilem Spiritus Sancti assistentiam; sed Episcopi in Concilio à Pontifice indicto & confirmato congregati eam habent; ergo habent eam. Ipsum *κρινόμενον* non potest esse medius terminus in confirmatione.

111] Ad quartam rationem, Concilia sæpe

contraria decreta fecisse, respondet Monachus duo (1) quod Gangrense Concilium decreverit, esse abhorrendum à presbyterio non illi, qui uxorem habuisset, sed qui adhuc haberet. (2) Si in Arelatensi Concilio ante 1200. annos celebrato, conjugium Clericis sit interdictum, sequi Philippum Melancthonem, mentiri, qui dicat art. 23. ante annos 400. cœlibatum Clericis esse impositum. Respondeo ad prius: evolvatur Socrates lib. 2. cap. 3. qui expresse testatur, quod Eustathius in isto Concilio sit condemnatus, quod præcepit benedictionem & communionem presbyteri habentis uxorem, quam lege, cum esset Laicus, duxisset, tanquam scelus declinandum. Vides quod loquatur de Clerico uxorem habente, quam antea duxerat, de tali Clerico, qui non tantum uxorem habuerat, sed etiam habebat. Ad posterius autem dico: quod in Augustanâ Confessione Art: 23. non dicatur primò ante quadringentos annos legem de cœlibatu esse factam, sed quod ante quadringentos annos Clerici primò violenter à Conjugio ad vota cœlibatus fuerint coacti, qui masculè restiterunt violentiæ Pontificis Hildebrandi, ita ut Episcopus Moguntinus, mandatum Pontificis urgens, ferè interfectus fuisset: aliud igitur est violenter cogere ut abstineant Clerici à Conjugio, aliud est decernere & mandare, quod in Synodo Arelatensi secundâ factum est. Interim tamen manet, Concilia sibi sæpius contradixisse in contrarijs decretis, quod Monachus negare non potest. Concilium Nicenum probat imagines, Eliberinum & Constantinopolitanum VII. easdem damnat. Laodicense libros, Tobiam Judith

dith & Maccabæos expungit è libris Canonicis, *Carthaginense III* autem eos in numerum Canonicorum recipit. Concilium *Gangrense* concedit, ut Presbyter in Conjugio vivat, uti jam demonstratum, *Arelatense* autem hoc prohibet. Plures ejusmodi Conciliorum contradictiones lege apud *Szegedinum in speculo Pontificum* p. 36. 37.

112] Ad quintam rationem; si Concilia per se non possunt errare, non opus habent, ut à Papâ confirmantur, respondet: *quod Pontifex sit Caput Concilij* p. 74. verum hoc in quæstione est, an istud Caput Concilij sit infallibile? infallibilitas Capitis æquè est dubia, atque ipsius Concilij. Et si Pontifex Caput Concilij est per se infallibile, quid opus habet Concilijs congregandis, cum solus sine Concilijs posset definire. Merum igitur principium Monachus hoc responso petit. Notet autem benevolus Lector fucum Pontificum: dicunt Concilium errare non posse à Papâ confirmatum, cum Papa sit Caput Concilij. Deinde scribunt, *quod Pontifex, sententiam suam fuisse à Deo, certò intelligat, cum à Concilio approbatur, ut ex Bellarm. lib. 2. de Concil. cap. 11.* Janssenius ait p. 75. Hic discursus est Circularis adeoque nugatorius. Quæro enim, unde habeat Concilium infallibilitatem? respondent: *ex Pontifice*, quæro ulterius, unde Pontifex noverit, sese à Deo habere suam sententiam? Respondet Janssenius ex Bellarm. *quia à Concilio approbatur.* Ita Pontificis infallibilitas à Concilio,

lio, & Concilij infallibilitas à Pontifice dependet, quæ probatio circularis tota est nugatoria.

113] Ad sextam rationem, quod disputent, an Concilium sit supra Papam, vel Papa supra Concilium, respondet p. 75. 76. *quod Concilio generali à Christo data sit potestas judicandi tempore Schismatis, quis sit verus Papa, & providendi Ecclesie de vero Pastore, quando nullus est, aut dubius, quod Concilium Constantiense fecit.* Respondeo (1) Ubi hanc Christus tradidit potestatem Concilio, quo libro, quo Capite, quo versu? (2) Papa est *non Ens* in sacris, quomodo ergo de Papa in Concilijs aliquid fuit traditum & commissum. (3) Constantiense Concilium non habuit Caput, ergo non potuit quidquam veri definire, nam p. 74 *Janßenius* ait: tum demum Concilia non errare, si Caput illorum non erret. Tunc temporis autem erant tria Capita, tres Pontifices, hoc est nullum Caput verum & certum, dubius enim Papa est non Papa fatente Janßenio p. 57. & 202. Ergo istud Concilium nihil certi potuit definire. (4) Contradicit sibi *Janßenius*. p. 76. ait: *Concilium generale habere potestatem judicandi quis sit verus Papa:* p. 75. autem ait ex Bellarmino: *Concilium Constantiense non fuisse generale.* Cur igitur istud Concilium definivit, quis sit verus Papa? Ita miserè sese implicat Monachus iste turpissimis Contradictionibus. Manet igitur Pontificios non esse certos, an Concilium sit supra Papam, ut in *Constantiensi*, vel Papa supra Concilium, ut in *Tridentino* Concilio

cilio factum? quod ipsum fatetur *Tannerus Tom. 3. Theol. Schol. disp. 1. q. 4 d. 8. n. 309. 310.* dicens in questione; an Papa sit infra Concilium? affirmativam heresi esse proximam, quamvis nondum sit definita. Si nondum est definita, ergo manet in dubio. Concilium potest Papam deponere, ergo est supra Papam. Papa confirmat Concilia, ergo est supra Concilium. Manet itaq; questio hæc in dubio.

114]] Ad Septimam Rationem. Concilia Babilitarum, Judæorum, sæpius errasse ante Christum, tempore Christi, & post Christum, responder (1) illa Concilia non fuisse legitima. (2) fuisse prædictum (3) In facto quædam errasse (4) Non errasse, Synedrium sed populum. Misere sunt hæc responsiones. Nam (1) non fuisse legitima Concilia concedo; interim putabant sese legitimè esse congregata, sicut hodie Pontificij putant, & pugnant sua Concilia esse legitima, cum tamen non sint, ut mox audiemus. (2) Fuisse prædictos Judæorum errores, concedo, atqui hoc etiam est prædictum, Pontificios & alios omnes erraturos si discesserint à verbo Dei 2. Tim. 4. v. 3. 4. 2. Thes. 2. v. 10. 1. Tim. 4. v. 1. 2. Luc. 18. v. 8. Apoc. 13. v. 14. 16. Imò multi errant sine prædictione, interim non sequitur, eos non errare, cum non sit prædictum; ἀνομία manet ἀνομία sive prædicta sit, sive minus. (3) Errasse quædam in facto, ait, sit ita, interim tamen errârunt: sive in facto, sive in dogmate quis erraret, errat tamen, nec sequitur, ille in facto errat, ergo non errat. (4) Non Synedrium sed populum errasse inquit. Jer. 26. v. 11. Malitiosè Monachus

disputat; ego hoc exemplum non allegavi, itaq; sibi fingit larvas, quibuscum pugnat. *Concilium Judeorum Act. 4. v. 5. 6. ait, me habere pro legitimo*, in eo manifestam mihi facit iniuriam, dico illud *Concilium errasse*, quia verò non sequebatur doctrinam Christi & ductum verbi divini, ex eo potius inferendum erat, illud *Concilium me pro legitimo non habere*. Notandum autem est, Monachum nihil respondere ad exemplum *Matt. 22. v. 15. Job. 11. v. 47. seqq.* ubi Concilia manifestò errarunt.

115] Ad Rationem octavam, *Gesnerum* lib. 2. de *Concil.* cap. 8. prolixè demonstrare, quædam Concilia errasse, Monachus ait, *esse ineptias & stuporem*. Non sunt ineptiæ; evolvatur liber ille, videbis *Gesnerum* ordine refutasse omnes *Bellarmini* exceptiones de Conciliorum infallibilitate, & demonstrasse, quam plurima Concilia erraverint, etiam per Pontificem approbata, ut *Neocasariense, Nicenum I. Chalcedonense, Arelatense II. Laodicæum, Carthaginense III. & IV. Toletanum I. & Constantinopolitanum III. Nicenum II. Videatur præter Gesnerum Wuttackerus de Concil. q. 6. c. 277. seq.* ubi ad oculum errores Conciliorum demonstrantur.

116] Ad rationem nonam, *Bellarminum* fateri lib. 1. de *Concil.* cap. 6. quædam Concilia errasse, respondet, ea fuisse *Arrianorum & hæreticorum*. Respondemus: recenset *Bellarminus Antiochenum, Mediolanense, Ariminense, Ephesinum, Constantinopolitanum*; hæc Concilia, ait, fuisse generalia, ergò generalia possunt errare; hæc Concilia
puta-

putarunt sese esse legitima, uti hodie Pontificij de suis jactant, ergo talia, quæ se legitima esse putant, possunt errare. Imò jam antea dixi, Laodicaeum, Nicenum I. Chalcedonense & alia modò enumerata, *fuisse à Pontifice confirmata*, & tamen errarunt. Ergo etiam Concilia à Pontifice confirmata errare possunt.

[17] Subjungit hisce omnibus Janssenius duo, (1) *quòd nos Lutherani ideò extenuemus Concilia, quia expavescamus à flagello nostro* (2) Ex Bellarmino adducit locum, Lutherum fuisse hostem Conciliorum p. 77. 78. 79. 80. Respond. Nos Concilia non expavescimus, quasi flagella nostra, sed petimus Concilia legitima & libera adornari, ad quæ semper provocamus. Legitima & libera si esse debent, requiritur (1) ut sint in Germaniâ, ubi lites sunt exortæ (2) ut Papa non præsit, est enim materia litis, & pars altera litigans (3) Fiat judicium ex sacrâ Scripturâ, ceu infallibili fundamento fidei. (4) Non decidatur secundum votorum pluralitatem, sed juxta Scripturæ infallibilitatem, ut olim factum. (5) Absolvat Pontifex Prælatos à juramento fidelitatis, quo ipsi obstricti sunt, alias liberè non poterunt adesse. (6) Audiantur quoq; nostri Theologi, & habeant vota decisiva, non minus ac Pontificij (7) Detur salvus conductus non tantum personis, sed etiam causæ principali. His conditionibus si Concilium adornetur, non detrectamus adesse, sicut prolixè hoc deducunt Electores, Principes & Status protestantes in Causis

recusati Concilij Tridentini, & *Gesnerus contra Bellarm.*, has conditiones defendit egregiè lib. 3. de *Concil. cas. ultimo, quod* Caput Monachus sedulo legat, peramanter peto.

118] Interim hoc dicimus, difficultates non exiguas moveri posse, si hoc statu turbulento Concilium generale deberet convocari. Si enim Papa convocaret Concilium, nos ad mandatum ejus non comparebimus, propter causas modò allatas. Si Imperator convocaret, Clerici Papales non stabunt mandatis ipsius, cum negent hoc ad Imperatorem pertinere. Assessores Concilij essent vel soli Papistæ, contra quos protestabimur & judicio illorum non stabimus, cum sint pars litiganti; vel soli Lutherani, & tunc Pontificij reclamabunt; si verò Lutherani & Papistæ conjunctim, tunc numero futuri esset vel pares vel impares, si impares, major numerus votorum pluralitate vincere posset etiam in malà causâ, atq; ita altera pars laderetur, si pares, tunc duplex decisio prodiret, quævis enim pars pro sua sententia decisura esset, adeoque re infectâ Conciliū dimitteretur. Si verò pōtificij voverint sine Cōcilio has difficultates tollere, sequeretur, difficultates maximas sine Concilij quoque posse tolli, adeoque Concilij non opus esse, quod tamen pontificij hætenus noluerunt admittere.

119] *Lutherum* verò hostem fuisse Conciliorum ex *Bellarmino* probat, narrante, *Lutherum* scripsisse, non opus esse Concilij, cum celeberrima erraverint, & quilibet Pastor aut Ludimagister in Ecclesia non minus possit, quam maxima Concilia: & si Conciliorum decreta simpliciter essent amplectenda, se-

qui

qui, nobis abstinendum esse à sanguine & suffocato, quod in Concilio Hierosolymitano fuit decretum. Imò ait ipsum reiecisse Concilium Nicenum, cujus decreta, fœnum, stramen ligna & stipulas vocavit & impro-
bavit, quod Concilium petat, ne qui se absciderunt, sacris ordinibus initientur, & ne Clericus ullam domi sue fœminam habeat. Resp. Janssenius ista omnia de Luthero probat non ex scriptis Lutheri, sed ex *Bellarmino*, qui mos probandi est ineptissimus; perinde ac si ego de Romano Pontifice aliquid ex Luthero probarem: quicquid autem sit, non video, quid Lutherus peccaverit in hisce effatis Nam (1) Concilia plurima errasse, n. 114. 115. 116, fuit probatum (2) Quemvis Pastorem aut Ludimagistrum in Ecclesia non minus posse, quam maxima Concilia, rectè dicitur. Cum enim Pastor & Ludimagister ex sacrâ Scripturâ articulos fidei docent, non minus faciunt, quam Concilium, quod ex sacra Scriptura eosdem articulos docet. Imò talis Pastor & Ludimagister interdum superant Concilia contra scripturam decernentia, quo nomine *Lutherus Tom. 7. Jenen. Germ. f. 260. scribit; plus Theologiae in Catechismo puerorum, quam in multis Concilijs tradi & inveniri.* (3) de Concilio Hierosolymitano rectè docuit, si illius decreta sint observanda, sequi, nobis abstinendum esse à sanguine & suffocato; quia verò nec ipsi Pontificij ab his abstinere, manifestè sequitur, decreta Conciliorum non simpliciter esse amplectenda. (4) Luthero affingitur querela de turdis, aviculis, leporeis, capreis, cervis, anseribus, jusculis & farcinibus, quod vel inde patet, quod neq; Bellarmi-

nus neq; Jansenius *Librum* aut *Caput* Lutheri citare potuerint, ubi hæ quærelæ describantur.

120] Neq; *Lutherus* Concilio Niceno injuriam fecit vocando illius decreta quædam, *fœnum, stipulas, paleas*; addit enim rationem (quam Jansenius suppressit) *quia ipsa Ecclesia Romana quædam decreta istius Concilij non servat* Tom. 7. *Jenen. Germ.* fol. 221. seq. Exempli causa Can. 11. illius Concilij legitur, *quod ille, qui religionis causa à bello sese abdicavit, postea verò ad bellum iterum transit, toto septennio pœnitentiam agere debeat.* Can. 19. legitur, *quod illi, qui à Paulinistis & Cataphrygis ad Ecclesiam Christianam transeunt, sint rebaptizandi*; ista verò in Papatu ipso hodie non observantur, itaq; Pontificij frustra clamant, nos ad Conciliorum decreta observanda obligari. Imò canone 4. 8. 9. 13. 14. 15. 17. 19. inanes Sacerdotum contentiones tractantur, quas recte *fœnum, stipulas & paleas* omnes cordati dicent. Imprimis *Lutherus* reiecit ea, quæ Can. 1. & 3 leguntur, *quod Clericus nec feminam in ædibus suis habere, nec sese castrare debeat*: exinde sequitur Clericum in unctionibus illicitis & libidinosis vivere debere, quod est contra Paulum qui scribit, *melius est nubere, quam uri*, 1. Cor. 7. v. 9. donum verò castitatis extra cōjugiū jejunijs laboribusq; imò nec precibus omnes consequi nō possunt; exemplo *Francisci, Benedicti & aliorum*, qui carnem suam nivibus & spinis macerarunt, nec tamen donum continentiae consequi potuerunt, quia *non omnes capiunt hoc verbum* Matth. 19. v. 11.

121] Habent autem ipsi Pontificij quod domi agant in doctrinâ Conciliorum ; Pontifices ægerrimè admittunt convocationes Conciliorum, in quibus sæpius à Pontificatu detruduntur, ut in Concilio Constantiensi factum est, nihil magis in-
visum ac suspectum est Pontificibus quam Conci-
lium, quæ de re videatur *Zwingerus in Theatro* p. 737.
& *Jovius lib. 2. Histor. in Leone X. Clemens VII.*
Carolo. V. Imperatori severè contradixit Conci-
lium postulanti, ut patet ex Colloquio Pontificis
& Imperatoris apud *Cælestinum Tom. 1. f. 8. 9.*
Bellarmin. lib. 2. de Concil. cap. 7. & lib. 4. de Rom.
Pontif. fatetur, Episcopos in Concilio congrega-
tos errare posse etiam conjunctos in casibus cer-
tis & particularibus, præsertim ante confirma-
tionem Pontificis ; si igitur in uno possunt erra-
re, quæ causa est, quod in alijs ab errore immu-
nes sint ? An Concilium sit supra Papam ut in Con-
stantiensi, Pisano & Basiliensi, an verò Papa sit su-
pra Concilium, ut Tridenti, fatentur incertum
esse, Bellarm. lib. 2. de Concil. cap. 14. Gregor. de
Valent. lib. 8. Anal. cap. 7. Staplet. Relect. Controv.
6. quæst. 3. art. 5. imò libros historicos Concilio-
rum negligenter asservatos esse conqueritur Bel-
larm. lib. 1. de Conc. cap. 2. Ex quibus omnibus
patet, pontificios re ipsâ tantam auctoritatem
Concilijs non tribuere, quantam quidem se ver-
bis tribuere videri volunt. Conclusionis loco
notetur Concilia quædam à pontificijs citari,
quæ tamen sunt spuria & supposititia ; talia
sunt Synodus Antiochena, Concilium Sin-
vessanum,

vestanum, Concilium Romanum sub Sylvestro I. Concilij Niceni canones 80. ex Arabico conver-
si, Acta Concilij Niceni primi, quidam Canones
Concilij Sardicensis, decreta 9. Concilij Consti-
nopolitani Sexti, quædam decreta Concilij Flo-
rentini, recensente & demonstrante Roberto Co-
co in Censurâ Scriptorum veterum.

Caput Quintum.

De Traditionibus Ecclesia- sticis.

121] **T**raditiones ἀγράφως pari pietatis af-
fectu cum scripto verbo Dei esse acceptan-
das docent Pontificij Scriptores, qui-
bus opposui quinque rationes in mea
Admonitione (1) pontificios nescire, quænam sint
veræ Traditiones, nec earum Catalogum in Col-
loquio Ratisponensi potuisse proferri. (2) Apo-
stolos non tradidisse contrariam doctrinam ver-
bo, quod scripserunt, quales enim fuerunt absen-
tes per Epistolas, tales fuerunt præsentibus in facto
2. Cor. 10. v. 11. (3) Pharisaicum esse traditioni-
bus non scriptis inniti. (4) Pontificum Traditio-
nes quasdam esse aliàs in verbo Dei fundatas, quas-
dam pertinere ad historias, quasdam pugnare
cum Scripturis, quasdam rejici ab ipsis Pontificijs.
(5) Scripturam esse sufficientem fidei regulam,
quæ hominem perfectum reddere possit 2. Tim. 3.
v. 17.

123] *Janssenius* verò anteqvam respondeat ad has rationes, Pontificiorum sententiam exponit p. 82. distinguendo inter Traditiones *Apostolicas*, quæ parem cum Scripturis authoritatem habeant, & vocentur verbum Dei non scriptum, & inter *Ecclesiasticas*, quæ non sint ab Apostolis profectæ, nec parem authoritatem habeant cum Scripturâ, interim tamen meritò à Christianis servari & retineri. De illis, inquit, Paulus loquitur 2. Thess. 2. v. 15. *tenete traditiones*, de his Augustinus loquitur Epist. 116. Addit Pontificios dicere, *Scripturam sine traditionibus Apostolicis non sufficere* in controversijs fidei decidendis, quod Lutherani pervertant Pontificios accusando, qui doceant, *Scripturam sine traditionibus humanis* esse imperfectam, quod tamen sit mendacium.

124] 1. Distinctionem inter verbum Dei *scriptum & non scriptum*, quod attinet, illam non simpliciter negamus, fuit enim tempus quo habebatur verbum Dei non scriptum, ut in Veteri Testamento ante Moysen, in Novo Testamento ante libros Apostolicos: ista divisio autem non est *realis*, quasi sint duo diversa, verbum scriptum & non scriptum, & quasi in non scripto longè alia contineantur, quam in scripto; verùm est distinctio *modalis* rei unius ejusdemq; diversimode considerata. Verbum enim non scriptum, & primò per vivam vocem traditum, est illud ipsum verbum, quod postea fuit in literas consignatum, & cum fidelibus communicatum, sicut mandatum Regis unum idemq; est, quod primò viva voce profertur, postea verò in literas refertur, & calamo

mo exprimitur. Verùm Pontificij per verbum non scriptum intelligunt singularia fidei dogmata, à Deo quidem revelata, sed in Scripturis non comprehensa, & de manu in manum viva voce per singulas Ecclesiæ ætates tradita. Talia dogmata utiq; ambabus manibus acceptare vellemus si modò Pontificij nobis darent *ἀποδείξειν*, ea ab ipso Christo & Apostolis infallibiliter & immediate provenisse, quod ipsum, dum nec Janssenius nec alij hætenus probarunt, dogmata ista verbi non scripti nobis meritò suspecta manent, nec nos salvâ fide & conscientiâ ea possumus amplecti. Ad testimonium Ecclesiæ Pontificij provocare non possunt, cum illud nobis sit suspectum, nec Pontificij in causâ propriâ sibi ipsis testimonium dare possint, cum illorum Ecclesiâ sit pars altera litigans, cujus testimonium in nullo judicio admitti potest.

125] 2. Locum 2. *Thes.* 2. v. 15. *state fratres & tenete traditiones quas accepistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram*, Janssenius de verbo non scripto intelligit, sed errat. Nam (1) Epistola hæc scripta est primo tempore Novi Testamenti, antequam Evangelium Matthæi scriberetur, teste *Ireneo* lib. 3. *adv. hæres.* cap. 1. hoc tempore autem canon Novi Testamenti incipiebat, plurima restabant usq; ad finem, quapropter mirum non est, si Paulus quædam per sermonem tunc temporis tradidit. Quæritur autem inter nos & Pontificios non de illo tempore antequam Canon Novi Testamenti absolveretur, sed de

de hoc tempore, quo absolutus est, an tales traditiones supersint præter verbum scriptum, & ex hoc capite demonstrari posse negamus, cum à tempore Canonis absolvendi ad tempus canonis absoluti nulla sit consequentia. (2) Si Pontificij habent aliquas traditiones à Paulo profectas, quas ex hoc loco demonstrare satagunt, necesse est nobis probent, suas traditiones esse *illas ipsas*, quas Paulus Thessalonicensibus præscripserit, quod dum non faciunt, nos certe sine probatione non adducimur, ut hoc credamus. Edisserant Pontificij quomodo illæ Traditiones à Thessalonicensibus in illorum manus devenerint. (3) Paulus potius hortatur Thessalonicenses, ne patiantur se perturbare ejusmodi traditionibus, 2. Epist: cap. 2. v. 2. & dicit; *ne citò dimoveamini à mente, neq; turbemini vel per Spiritum, vel per sermonem, vel per Epistolam, tanquam à nobis profectam*, quæ adhortatio ad nostram Ecclesiam quoq; pertinet. Probatio igitur ex hoc loco pro Traditionibus prorsus nulla est.

126] 3. Augustinum citat Janssenius de Traditionibus loquentem Epist. 118. sed Augustinus eo in loco exprimit, quid intelligat per Traditiones, scil. *quod Domini passio, Resurrectio & ascensio in cælum anniversaria solennitate celebrentur*: hæc verò pertinent ad ritus & Ceremonias in Ecclesiâ, non ad nova dogmata, qualia continentur in traditionibus illis, quas Apostolicas esse jactitant, de quibus nobis sermo

mo est. Quapropter iste locus Augustini impertinenter allegatur.

127] 4. *Mentiri deniq; nos, ait; quando dicimus, Pontificios docere, quod scriptura sine traditionibus humanis sit imperfecta, non enim humane censentur, sed divinae & Apostolicae istae Traditiones, quas Pontificij Scripturae, in decidendis fidei controversijs, adjungunt.* Respond: illae ipsae Traditiones, quas Pontificij jactitant esse divinas, non sunt demonstratae ut divinae; in eo enim consistit cardo Disputationis, hoc Pontificij debent probare. Quod dum non fecerunt hactenus, nos illas Traditiones humanas esse dicimus, quas Scripturis in controversijs fidei decidendis adjungere volunt. Quicquid non demonstratur esse divinum, illud pro divino cognoscere non possumus.

128] Hisce praemissis aggreditur Janssenius refutationem mearum rationum. Ad primam, quod pontificij nesciant, quænam sint verae Traditiones, respondet: *Hosium, Bellarminum eas descripsisse, imò Collocutores Ratisponenses plurimas auctoritates ea de re edidisse.* Respondeo (1) Confundit Janssenius diversas quæstiones, ego dico, Pontificios *non potuisse certum Catalogum istarum traditionum proferre*, ut sciat Ecclesia Christiana quænam & quotnam sint istae traditiones, de quo argumento tractent: Hosius autem & Bellarminus traditiones illas *distingunt tantum non verò recensent aut numerant*, de quo tamen quæritur. (2) Falsum est, Collocutores Ratisponenses traditiones protulisse. Cum enim D. Hunnius & Heilbrunnerus peterent, ut traditiones enumerarent, Pontificij

tificij simpliciter noluerunt, sed Serenissimus Dux
 Bavariae *Maximilianus* interposuit suam authori-
 tatem, *sufficere quod Judicem nominassent*, ut ex
Sess. 1. dilucidè apparet. (3) Si conferatur Tradi-
 tionum Catalogus apud diversos authores Pon-
 tificios videbimus, quod neq; in numero, neq; in
 ipsâ descriptione conveniant. *Fevar* *ardentius* super
Irenæum lib. 3. cap. 3. numerat *quindecim* traditi-
 ones: *Calicem Eucharistiae aquâ esse temperandum*;
Filium Dei esse Patri ὁμοούσιον; *Spiritum Sanctum*,
esse Deum; *Mariam esse Θεοτόκον*; *Duas in Christo*
naturas esse impermixtas; *Evangelium Matthæi esse*
Matthæi; *tres esse Personas in Trinitate*; *B. Mariam*
esse Virginem; *Baptismum hæreticum non esse iteran-*
dum; *ritus Baptismi non esse spernendos*; *quatuor car-*
dinalia Festa esse celebranda; *Apostolos esse baptiza-*
tos; *jejunè esse communicandum*; *Exorcismum in Ba-*
ptismo esse adhibendum; *pro mortuis esse orandum &*
sacrificandum. *Alphonsus Salmeron* Tom. 13. Diss.
 8. in *Epist. Pauli* decem recenset: *Signum crucis es-*
se adhibendum; *Symbolum Apostolicum esse suscipi-*
endum; *Missam & sacrificium esse celebrandum*;
Christum obtulisse panem & vinum; *eodem die chri-*
sma ipsum confecisse; *diem Sabbati in diem Domini-*
cum rectè mutatum esse; *Jejunium quadragesimale*,
esse observandum; *quarto & sexto die cujuscunq; se-*
ptimanæ esse jejunandum; *Virginitatem & vitam*,
Monasticam esse amplectendam; *Sacerdotes debere*,
esse cælibes. *Bellarminus* lib. 4. de *Verbo Dei* cap. 2.
divinas esse, ait, traditiones, quæ pertinent ad ma-
teriam & formam Baptismi; *Apostolicas, ut Jeju-*

nium quadragesimale & quatuor temporum : *ecclesiasticas*, ait, esse vel *de fide* vel *de moribus*, vel *perpetuas* vel *temporales* &c. recenset quasdam : ut *quatuor esse Evangelia* ; *Mariam mansisse Matrem post partum* &c. *Lindanius lib. 3. cap. 8. Panopl.* quoque recenset quasdam, sed cum alijs in numero & descriptione non convenit. *Chemnitius ex Petro à Soto* recitat traditiones alias ; *oblationem sacrificij Altaris* ; *unctionem Chrismatis* ; *invocationem Sanctorum* ; *merita operum* ; *primatum Romani Pontificis*, *consecrationem aquæ in Baptismo* ; *totum Sacramentum Confirmationis* ; *Elementa, verba & effectus Sacramenti ordinis, matrimonij & extreme unctionis*, *orationes pro defunctis* ; *enumerationem peccatorum Sacerdoti faciendam* ; *necessitatem satisfactionis* ; *part. 1. Exam. p. 76. Clemens Alexandrinus* in libris *Stromatum* recenset alias traditiones ; *Græcos per Philosophiam fuisse iustificatos* ; *Christum uno anno prædicasse*, *Apostolos post mortem etiam mortuis prædicasse*, *eosque mortuos per prædicationem Evangelij ex inferno ereptos esse* ; *Christianos non debere contendere coram iudicio* &c. Dicant igitur Pontificij *quænam* sint veræ traditiones *quoriam* illarum numerentur, exhibeant nobis certum illarum *Catalogum*, quod dum non faciunt, manet omninò doctrinam de traditionibus esse rem perturbatissimam, de quâ ipsi Pontificij certi esse non possunt.

129] Ad rationem secundam quod Apostoli non tradiderint contraria ijs, quæ in scriptis annotarunt 2Cor. 10. v. 11. respondet Janssenius, sese nullas habere traditiones cum verbo Dei pugnantes. Imò
verò

verò pugnant plurimæ illarum cum sacris. *Invocatio Sanctorum* pugnat cum locis Matth. 4. v. 10. Apoc. 14. v. 7. Psal. 50. v. 15. Esa. 42. v. 8. Joh. 14. v. 13. cap. 16. v. 23. 1. Tim. 2. v. 5. Joh. 14. v. 6. 1. Joh. 2. v. 12. Rom. 8. v. 34. Eph. 3. v. 12. Rom. 10. v. 14. Jerem. 17. v. 5. 7. Esa. 64. v. 16. Joh. 14. v. 21. Apoc. 19. v. 10. Act. 10. v. 26. cap. 14. v. 15. *Cœlibatus Sacerdotum* pugnat cum dictis 1. Tim. 3. v. 2. 4. Tit. 1. v. 6. Hebr. 13. v. 4. 1. Cor. 9. v. 5. Gen. 5. v. 22. Levit. 21. v. 7. Matth. 8. v. 14. Act. 21. v. 9. 1. Cor. 7. v. 9. Matth. 19. v. 11. Gen. 2. v. 24. Joh. 2. v. 11. Dan. 12. v. 37. 1. Tim. 4. v. 1. 2. 3. *Sacrificium Missæ* pugnat cum dictis Hebr. 7. v. 26. 27. cap. 9. v. 12. cap. 10. v. 10. 11. 12. 13. 14. cap. 9. v. 22. Joh. 19. v. 30. Hebr. 1. v. 3. cap. 5. v. 9. 10. Eph. 5. v. 2. 1. Cor. 11. v. 24. 25. *Ciborum delectus* pugnat cum dictis Act. 10. v. 15. Matth. 15. v. 11. 1. Cor. 10. v. 25. Coloss. 2. v. 16. 1. Tim. 4. v. 4. Act. 15. v. 28. 29. 1. Tim. 4. v. 1. 2. 3. Rom. 14. v. 17. 1. Cor. 8. v. 8. Hebr. 13. v. 9. *Votum Paupertatis* pugnat cum dictis Deut. 15. v. 4. Eph. 4. v. 28. 1. Tim. 6. v. 18. 19. *Castitatis*, Matt. 19. v. 11. 1. Cor. 7. v. 2. 7. 9. primatus Papæ pugnat cum dictis Eph. 4. v. 11. Luc. 22. v. 25. 26. Matth. 28. v. 19. Joh. 20. v. 23. Eph. 5. v. 23. 1. Pet. 5. v. 2. 3. 4. Hæ & aliæ plures traditiones cum sacra Scripturæ oraculis manifestè pugnant, pro ut inferius de singulis suo loco demonstrabitur.

130] Ad tertiam rationem, periculosum esse ejusmodi traditiones accipere exemplo Phariseorum, quos Christus propter has traditiones taxat Matth. 15. v. 9. respondet Janssenius, quod Pharisei suas traditiones malo fine observarint superstitionis causâ, inanem gloriam & sanctitatem sibi

imaginando p. 83. 84. Respondetur : hoc ipsum est, quod in Pontificijs quoque taxamus, eos malo fine traditiones suas observare. Judæi fingebant *Mosen* in monte *Sinai* a Deo duplicem legem accepisse, aliam quæ sit *scripto* tradita, aliam quæ *oretenus* per *Mosen* ad posteros sit translata, *Mosen* dicunt eam tradidisse *Josua*, *Josua* *Senioribus*, *Seniores Prophetis*, *Prophetas Viris Synagoge magnæ*; videatur *Galatinus de Arcanis Cath. verit. lib. 1. cap. 2. lib. 4. cap. 4.* Ejusmodi traditiones *Pharisæi* addebant *Scripturis* tanquam necessariam partem cultus divini, id quod erat superstitio: *Christus* verò in genere hæ traditiones αὐτὰ φέρει damnat, & ad unicum *Scripturam* eos revocat *Matth. 5. v. 21. cap. 15. v. 6. 9. Luc. 16. v. 29. Luc. 24. v. 27. Job. 5. v. 39.* Idem faciunt Pontificij: fingunt illi more *Judæorum* præter verbum scriptum, aliud verbum ab *Apostolis* fuisse traditum, quod postea *oretenus* sit ad *Ecclesiam* translatum; addunt has traditiones verbo scripto, tanquam necessariam partem cultus divini, quod superstitiosum est; sanctitatem magnam sibi imaginantur has traditiones servando, mandata verò *Domini* interim negligunt. Quod verò *Christus* *Pharisæis* id nos Pontificijs opponimus, traditiones has reiicientes, & eas ad verbum *Scriptum* revocantes. Manet ergò Pontificios *Judaizare*, dum traditiones suas non scriptas jactant.

¶ 31] Ad quartam rationem; *Traditiones esse vel articulos fidei, qui ex Scripturis aliàs noti sunt, vel historica, vel ceremonialia ad fidem non pertinentia,*
imò

imò *quasdam* ab ipsis Pontificijs reijci; respondet, *esse mendacia & calumnias*. Resp. Non sunt mendacia & calumniae mi Jansseni, sed ego verissima esse demonstrabo. Pontificij habent *quasdam traditiones*, quæ tamen sunt *articuli fidei* in verbo scripto satis fundati. Tales sunt: *Spiritum Sanctum esse Deum; tres personas esse in Deitate; duas in Christo naturas esse impermixtas, Filium Dei esse Patri ὁμοούσιον*. Hæc autem dogmata in sacris literis dilucidè sunt expressa, quid ergo opus est ea probari ex traditionibus incertis? ita argumentor: dogmata ista aut in Scripturis fundantur, aut in traditionibus; si in traditionibus, dogmata ista erunt incerta, cum traditiones ipsæ incertæ sint, nec ullus Pontificum demonstraverit, eas ab Apostolis certò provenisse: si in Scripturis, tunc non opus est traditionibus, probatio talis esse superflua, utpote quæ majorem Scripturis certitudinem inferre non posset, Scripturam enim esse *θεόπνευστον* scimus, traditiones verò istæ unde provenerint, ignoramus, nec Pontificij Apostolicam originem demonstrare possunt.

132] *Quædam traditiones Pontificiæ sunt historica, ut, Apostolos esse baptizatos, quod ipsum ex Scripturis per bonam consequentiam potest deduci, notante Augustino Epist. 108. Ita pertinet ad historiam, Evangelium Matthæi esse à Matthæo conscriptum, quod ipsa inscriptio Evangelij satis arguit, ut non opus sit traditionibus. Quædam traditiones pertinent ad ritus & Ceremonias Ecclesiasticas, ut, signum Crucis esse adhibendum; quatuor*

Cardinalia festa esse celebranda, jejunium quadragesimale esse observandum. Hæc & similia cum non sint dogmata fidei, non pertinent ad quæstionem nostram controversam. Quasdam traditiones ipsi etiam Pontificij rejciunt, ut, Christum unico tantum anno prædicasse, anno ætatis quinquagesimo mortuum fuisse, Christianos non debere contendere coram judicio. Hæc olim Clemens Alexandrinus pro traditionibus non scriptis habuit, & tamen moderni Pontificij ea non admittunt. Quædam traditiones manifestè repugnant scripturis, ut invocatio Sanctorum, Calibatus Sacerdotum, Missæ Sacrificium, delectus ciborum, votum Paupertatis & Castitatis, primatus Romani Pontificis, pro mortuis esse orandum & similia, de quibus n. 129. dictum est.

133] Non itaq; est calumnia, ut ait Janssenius, sed verissimum est & manet, traditiones Pontificias esse rem perturbatissimam & incertissimam. (1) *ratione originis*, non enim demonstratur infalibiliter eas à Christo & Apostolis provenisse. Christus Discipulis suis mandat: *quod vobis in tenebris dico, dicite in luce, & quæ in aurem auditis, supra tecta prædicate Matth. 10. v. 27.* Christus ipse in fidei mysterijs nihil occultavit, *Ego palam locutus sum mundo, semper docui in Synagoga & in Templo, in occulto nihil locutus sum Joh. 18. v. 20. Paulus 1 Tim. 3. v. 14. 15. scribit: hæc tibi scribo ut scias, quomodo oporteat te in domo Dei versari. Illa Epistola verò adhuc in nostris est manibus. Omne Consilium Dei annuntiaverunt nobis Apostoli Act. 20. v. 27. & sicut Christus omnia, quæcumq; à Patre audivit, Apostolis nota fecit Joh. 15. v. 15 ita illi quæ au-*
dive-

diverunt & viderunt nobis annunciarunt & scripserunt 1 Job. 1. v. 1. 2. Falsum igitur est, Christum & Apostolos quædam vivâ voce tradidisse solis Prælati & Episcopis ad posteros propagandum. (2) *Ratione numeri* quoque sunt incertæ. *Fevardeus* super *Irenæum* numerat *quindecim*, *Salmeron* numerat *decem*, *Becanus* in *Manuali* numerat *tres* de dogmatibus fidei, & *octo* de moribus, *Bellarminus* alio numero eas recenset. Dubij igitur adhuc sunt Pontificij de numero, quem nondum potuerunt definire. (3) *Ratione diversitatis* sunt incertæ: Pontificij enim ipsi pro veris traditionibus non habent, quæ olim à Patribus, quibusdam habebantur. *Christum uno anno prædicasse*, *quingagesimo ætatis mortuum esse*, *Græcos per Philosophiam fuisse salvatos*, *supplicia posthanc vitam cessatura*, *in Sabbato jejunandum non esse*, *intra Pascha & Pentecosten genua non esse flectenda*, *in precatione ad orientem faciem esse convertendam*, *hec & similia* olim pro veris vendebantur traditionibus, quas Pontificij saniores hodie rejiciunt. Quid si ventura secula traditiones hodiernas Pontificiorum etiam rejicerent? Ex hisce omnibus apparet, verissima esse ea, quæ de confusione & perturbatione traditionum Pontificiarum superius scripta sunt.

134] Ad quintam rationem, *quod Scriptura possit hominem perfectum reddere ad omne opus bonum* 2 Tim. 3. v. 17. adeoque non opus sit traditionibus, excipit *Janssenius* hoc non sequi; idem enim esse, ac si quis dicat: *utilis est cibus*, ergo su-

pervacaneus est potus. Item pietas est ad omnia utilis, ergò Sacramenta, oratio & jejunium sunt supervacanea p. 87 Respondetur: Scriptura potest hominem perfectum reddere ad omne opus bonum, sine traditionibus, sed cibus non potest hominem perfectè nutrire sine potu, utrumq; enim ex Dei ordinatione & naturæ indigentia cōcurrat necesse est. Instantia de pietate, quod utilis sit ad omnia, interim non sequi, Sacramenta, orationem &c. non esse utilia, magnam ἀπαρδευσίαν Monachi arguit, Nam dum Paulus ait, Pietatem ad omnia esse utilem, includit Sacramenta, Orationem, jejunium, Eleemosynas, & omnia ad pietatem excitandam & exercendam pertinentia, sine quibus omnibus pietas non posset stare, atqvi sine traditionibus Scriptura potest consistere. Impertinenter itaq; ista instantia opponitur. *Lex Domini perfecta est convertens animas* Psal. 19. v. 8. *cui nihil addendum nihil detrahendum* Deut. 4. v. 2. ita ut etiam Angelus de cœlo anathema esset, si aliud Evangelium prædicaret Gal. 1. v. 8. *omne consilium Dei nobis in eo annuntiatur* Act. 20. v. 27. omnes partes Christianismi in eo continentur, διδασκαλία, ἔλεγχος, ἐπαινόρθησις, παιδεία, ut homo Dei perfectus sit ad omne opus bonum 1. Tim. 3. v. 16. 17. Scriptura est efficax ad timorem Dei addiscendum Deut. 17. v. 19. ad Christum cognoscendum Joh. 5. v. 39. Luc. 24. v. 27. ad doctrinam & consolationem percipiendam Rom. 15. v. 4. ad fidem hauriendam Joh. 20. v. 31. ad certitudinem fidei Luc. 1. v. 3. 4. ad mores Jos. 23 v. 6. 7. 8. 1. Tim. 3. v. 16. ad

16. ad gaudium 1. Joh. 1. v. 4. ad eternam deniq; salutem consequendam Luc. 16. v. 29. Joh. 5. v. 39. cap. 20. v. 31. 2. Tim. 3. v. 15.

135] Ex Florimundo quasdam traditiones assignat Janssenius sub finem Capituli, (1) *Symbolum Apostolicum esse suscipiendum*, quod in Scripturis non extet. Resp. Quoad formam verborum in sacris eadem non exstat, interim quoad rem totam ibidem invenitur, hoc enim Symbolum continet fidei articulos, qui omnes sunt *ἐγγραφοί*, prout Canisius in Catechistico Opere suo de verbo ad verbum demonstrat. (2) *Nihil esse recipiendum, quod in sacris non sit expressum*; Resp. hoc probant omnia illa argumenta, quæ scripturam esse perfectam probant, & verbo Dei nihil addendum esse demonstrant (3) *Mariam semper mansisse Virginem*, Resp. Virginitas Mariæ in partu est articulus fidei, quem ex sacris credimus Esa. 7. v. 14. Luc. 1. v. 27. Virginitas post partum non est articulus fidei, interim Hieronymus contra Helvidium eum ex Scriptura etiam demonstrat ex Ezech. 44. v. 2. *de porta clausa*, imò particula *donec* Matt. 1. v. 25. perpetuitatem notat, exemplo scripturæ Psal. 110. v. 2. 1. Reg. 15. v. 29. 2. Reg. 6. v. 25. (4) *Infantes esse baptizandos* supra cap. 2. ex Scripturis demonstravi, imò Janssenius p. 430. eundem pædobaptismum ex Scriptura probat: duo esse Sacramenta ex Scripturis cap. 2. deduxi (5) *Baptismum non esse iterandum*, non est de fide sed circa fidem, interim ex sacris probatur, cum Circumcisio non fuerit iterata, & nullum mandatum de tali ite-

ratione exstet. (6) *primam non ultimam septimanæ diem esse diem quietis*, est ritus non dogma fidei, nihilominus ex sacris deduci potest nam *Apoc. i. v. 10.* fit mentio *κυριακῆς ἡμέρας*, quam Paulus, *I. Cor. 16. v. 2.* *unam Sabbatorum nominat* (7) *Leges Ceremoniales & Forenses esse abrogatas*, constat ex sacris *Dan. 9. v. 24. Matth. 11. v. 13. Coloss. 2. v. 16. Gen. 49. v. 10.* (8) non amplius esse observandam Apostolorum doctrinam *de non comedendo sanguine*, patet ex *Coloss. 2. v. 16.* (9) *Lustricos parētes esse in baptismo adbibendos*, nō est dogma fidei, (10) *fæminas à Cæna nō esse excludendas*, patet ex eo, quod Apostoli nullibi excluserint, nec Christus in institutione disertis verbis id mandaverit, quin potius omnes iussit edere & bibere, pro quibus mortuus est, si modò sese possint *probare*, docente Paulo *I. Cor. 11. v. 28.* Ex hisce patet traditiones Pontificias novi quid præter Scripturam sacram in articulis fidei non posse inferre.

136] Sub finem notandum est, Pontificios ineptè demonstrare *ἡν δὲ ἐν τῇ* traditionum ex testimonio Ecclesiæ Romanæ: ita enim argumentantur: quas traditiones Papa habet pro Apostolicis illæ sunt Apostolicæ & certū fidei principiū, atqui has Pontificias Papa habet pro Apostolicis, ergo sunt Apostolicæ & fidei principiū. Hic incertū per incertū probatur, major petit principium, Pontificis autoritas æque dubia est, ac istarū traditionū. Si nos disputaremus, *Augustanam Confessionem* esse infallibilem credendi regulā, ideo quia Lutherana Ecclesia vel Lutherus hoc asseruit, ineptissimū hoc esset: pari modo disputāt pontificij, suas traditio-

nes

nes esse Apostolicas, cū Pontifex & Romana Ecclesia hoc asserant, quod nō est disputare, sed nugari.

137] Nos verò in nostris Ecclesijs non simpliciter omnes traditiones rejicimus, *sed cum distinctione* quasdam acceptamus. (1) Traditiones vocantur interdum *dogmata* in Scripturis expressa, ut *Act* 6 v. 14. *1 Cor.* 11. v. 23. *2 Thess.* 2. v. 15. quæ acceptamus (2) Traditiones etiam vocantur *Ceremoniæ* & ritus Ecclesiastici. qui in sacris eqvidem expressi non sunt, interim si ordinem decentem in Ecclesiâ conservare faciant, eas acceptamus, ex Pauli admonitione *1 Cor.* 14 v. 40. quamquam de simplici necessitate esse non judicamus. (3) Traditiones etiam vocantur *historica*, ut Evangelium Matthæi esse à Matthæo conscriptum, & similia, quæ libenter acceptamus. (4) Traditiones autem quando vocantur *dogmata fidem concernentia*, quæ præter & contra verbum scriptum proferuntur, prout Pontificij suis traditionibus faciunt, eas omninò rejicimus, propter causas in hoc capite enumeratas & evictas. Videatur *Chemnitius in Exam. Concil. Trident: part. 1. super decr. 1. Sess. 4.* qui nervosè de his omnibus scripsit.

Caput Sextum.

De Contemptu Meriti Christi in Papatu.

138] **Q**UAMVIS Pontificij statuant causam meritoriam nostræ Justificationis esse Christum, *sinceritatem* tamen

tamen hujus doctrinæ multis modis labefactant : negant enim Christum esse Mediatorem nostrum secundum utramq; naturam, & solum secundum humanam naturam credunt Bellarm. lib. 5. de Christo cap. 1. Negant Christum in passione sensisse iram Dei & pœnas infernales, Bellarm. lib. 4. de Christo cap. 8. contra dicta Psal. 16. v. 10. Psal. 13. v. 6. Psalm. 49. v. 16. Psal. 69. v. 15. Psal. 86. v. 13. Docent Christum satisfacisse pro peccatis quidem, sed non pro pœnis temporalibus, pro quibus nobis satisfaciendum

ipse so est, cum tamen Christus *pro nobis* torcular cal-
carit carit Esa. 63. v. 3. Fingunt Mariam contrivisse ca-
put put serpentis, & fuisse adjutricem Christi in opere re-
demptionis demptionis. Addunt merito Christi perfectissimo
merita merita Sanctorum, eidem Christi merito nostra sub-
ordinant ordinant opera, quod Christus illis promeruit vir-
tutem vitam æternam promerendi ; disputant Christum sibi quoq; aliquid promeruisse. In mea Ad-
monitione quinque tantum assumpsi argumenta. Pontificiorum, quibus meritum Christi labefa-
ctetur. (1) Dum Mariæ Virgini opus Redemptio-
nis adscribunt (2) Dum virtutem peccata expian-
di sanguini humano tribuunt (3) Merito Christi merita Sanctorum addunt. (4) Christum pro peccato Originali non satisfacisse docent. (5) No-
stram satisfactionem merito Christi perfectissimo addunt.

139] Janſſenius antequam respondeat, ait, Pontificios meritum Christi ita extollere, ut doceant, illud nobis quoq; merendi potestatem contulisse, ut pos-
simus virtute ejusdem Demones & Infernum debella-
re,

re, secundum illud *Philip. 4. v. 13. omnia possum in eo qui me confortat.* Imò Pontificios asserere, *Christum absolvisse redemptionis nostræ opus merito passionis suæ p. 90.* Respon: Notetur contradic-
tio Monachi asserentis, *Christum absolvisse* meri-
to suo opus redemptionis nostræ; interim tamen
docentis, *nostrâ satisfactione quoq; opus esse.* Si Chri-
stus totum opus absolvit, utiq; merito nostro
non est opus, aut si opus est merito nostro, Chri-
stus certè id non absolvit, hæc enim sese mutuò
tollunt, quicquid etiam Monachi dicant. Ita ar-
gumentor: quicumq; absolvit rem aliquam, ita ut
adhuc opus sit aliorum operibus rei absolutæ ad-
dendis, is certè non potest dici, rem illam verè ab-
solvisse; sed Christus ex mente Pontificiorum ita
absolvit opus nostræ redemptionis, ut interim no-
stris adhuc opus sit operibus merito Christi ad-
dendis, ergo Christus opus redemptionis nostræ
verè non absolvit.

140] Quod Christus nostris operibus virtu-
tem promeritus sit, vitam æternam promerendi,
ex dicto allegato *Phil 4. v. 11. 12. 13.* non proba-
tur. Paulus ait, *novi humilis esse, novi & excellere:*
ubiq; & in omnibus institutus sum, & saturari & esu-
rare, & abundare & penuriam pati, omnia possum,
per Christum, qui me confortat. Hic loquitur de a-
nimo suo temperato, quod possit secundam & ad-
versam fortunam æquâ mente tolerare, quod in
secundis non efferatur, in adversis non deprima-
tur, sed vires & patientiam innuit se habere, non
â se ipso, verùm â Christo. *Omnia possum per Chri-*
stum, qui me corroboret. Illud ergo, *Omnia possum,*
non

non indefinite extendendū est ad omnia objecta, quasi etiam vitam æternam operibus suis possit promereri, sed intelligendum est *de subjecta materia*, quod omnia possit tolerare in rebus secundis & adversis. Malè igitur dictum hoc præter scopum Apostoli allegatur, ut ex toto contextu apparet. *Virtute meriti Christi omnino Satanam & infernum debellamus*, ut ait Monachus, sed hoc non fit per opera, verum per fidem, *fides est Victoria nostra vincens mundum* 1 Job. 5. v. 4. fides quoque non debellat Satanam & mundum *quasi meritum*, sed *ut medium*, Christum apprehendens, & in Christo apprehenso mundum & Satanam vincens, prout suo loco fufius diceretur.

[41] Hisce præmissis aggreditur *Janssenius* refutationem primæ objectionis quatuor membris. Primò, ait Gen. 3. *Ipsa* scilicet *Maria* conteret caput serpentis, ita explicatur; *Deipara* virtute seminis sui, id est, *Christi*, contrivit caput serpentis. Respondeo (1) in fonte Hebræo non legitur נִמְנָה ipsa, sed נִמְנָה ipse, Masculinum non fœmininum; quæ voces possent distingui mediâ literâ, etiam si sine punctis legendum esset, itaque Monachus Scripturam corrumpit & pervertit (2) Septuaginta Interpretes reddiderunt per αὐτός ipse, quod est masculinum, & ad Mariam nullo modo referri potest. (3) Textus cohærentia convincit, dum dicit; *ipse conteret tibi*; ubi in hebræo habetur verbum masculinum *Jeschubecha*, quod non ad mulierem, sed ad semen est referendum. (4) Quod *Maria* virtute seminis sui caput serpentis.

peccatis contriverit, falsissimum est, Paulus enim Gal. 4. v. 4. distingvit *mulierem & Filium*, mulierem vocat *matrem*, ex *quâ* natus est filius Dei, hunc *filium* dicit *legi fuisse subiectum*, & nos à lege redemisse, quod Mariæ non potest adscribi. Matri ergò tribuitur nativitas, Filio autem redemptio à lege, & capitis serpentini contritio. (5) Non sequitur, Maria genuit Filium, qui caput serpentis contrivit, ergò & ipsa illud caput contrivit; causa enim causæ est quidem causa causati, *sed in eodem causandi genere seu ordine*. Simili modo posset concludi, Mariam pro nobis fuisse crucifixam, quia genuit filium, qui pro nobis crucifixus est: Matrem Josephi fuisse Dominam Ægypti, quia genuit filium, qui fuit Dominus Ægypti; aut matrem Davidis percussisse Goliathum, quia genuit filium, qui Goliathum percussit, ineptè. (6) Alij Pontificij dicunt, Mariam caput serpentis contrivisse *per suam obedientiam*, & piam humilitatem, in libello *Canticorum Dillingæ excuso*, anno 1573.

142] Secundo respondet Janssenius, Mariam vocari Liberatricem, Redemptricem, Mediatrixem eo modo, quo Moses vocatur Mediator Gal. 3. scil. pro hominibus intercedendo, & precibus suis eos liberando. Ita Joseph, Osboniel, Joachabz vocati fuerunt Salvatores. Imò, ait, Mariam vocari *viam*, *spem* & *portam cæli*, eo sensu, quo Paulus 1 Thess. 2. v. 19. 2 Cor. 2. v. 15. suos auctores *vitam* & *spem* nominat; quo Johannes Apoc. 21. v. 12, Patriarchas & Apostolos portas *cæli*

cæli nominat, eo sensu, quo Moses Deus Pharaonis vocatur Exod. 7. v. 1. quo Magistratus & Sacerdotes Dî dicuntur, quia Dei ministri sunt, & voluntatem ejus annunciant, imò Sancti sunt conformes divinæ naturæ 2. Pet. 1. v. 4. hinc Dî Deeq; appellari possunt, p. 91. 92.

143] Respond. (1) Moses Deut. 5. v. 5. ait: *Ego sequester & medius fui inter Deum & vos*, ex quo loco Paulus Gal. 3. v. 19. *Mosen Mediatorem* vocat, sed Moses tunc temporis in terris vivebat, Maria verò amplius in terris non superest, Moses impropriè vocabatur Mediator, erat enim interpret Dei ad populum in promulgatione legis; Mariam verò vocant Mediatrix, quæ peccata remittat, gratiam & Spiritum Sanctum donet, ut testatur Psalterium Mariale Venetijs & Parisijs excusum, cum confirmatione Pontificum Romanorum Sixti IV. & Innocentij VIII. *Bernhardinus de Bustis* in Mariali lib. 2. cap. 2. scribit: *Turris fortissima nomen Domine, ad ipsam confugiet peccator & salvabitur.* Moses vivus in hac vita intercedebat pro populo Dei, sed de Mariâ in alterâ vitâ hoc nullibi legitur, quod ita intercedat pro nobis, ut per & propter intercessionem illius accessum habeamus ad Deum, id quod solius Christi est, qui sedet ad dextram Patris & interpellat pro nobis Hebr. 7. v. 25. 1. Job. 2. v. 1. Rom. 8. v. 34. Adde quod Moses in sacris Mediator & sequester disertè appellatur, id quod de Virgine Dei parâ nullibi scriptum legitur; Moses fuit typus Christi unici illius inter Deum & homines Mediatoris, quod de Mariâ dici non potest.

144] *Josua, Othoniel & alij Judices Hebræorum omnes dicuntur Salvatores populi*, quia fuerunt *typi Jesu Nazareni*, qui sicut salvaturus erat populum spiritualiter de manu hostium *Luc. 1. v. 74.* ita illi Israëlitas liberabant corporaliter. Ubi verò Maria populum Dei instar alicujus Judicis & Herois corporaliter liberavit? *atqui precibus suis liberavit multos*, inquit Janssenius: hac ratione omnes pii viri & foeminae essent nostri Liberatores & Redemptrices, qui quotidie pro salute Ecclesiae orant & precibus suis proximum à malis liberant. Spes nostra Maria dici non potest, sicut enim Deus non vult, ut habeamus Deos alienos præter illum, ita etiam vult, ut simpliciter sibi confidamus, *hinc maledictus vir qui spem suam ponit in hominem Jer. 17. v. 5.* hinc opponuntur in sacris Deus, in quem unice sperare debemus, & homines, qui mentiuntur ac sæpius fallunt, *Psal. 62. v. 9. 10. Psal. 146. v. 3. & 5.* populariter equeidem dicimus, *in te reposita est omnis spes mea*, sed additâ clausulâ, post Deum, quo innuimus, homines esse *instrumenta*, quibus Deus nobis benefaciat. Hoc autem sensu Maria in Papatu non dicitur spes nostra, sed intelligitur esse objectum proprium spei & fiduciae, quæ beneficia nobis impetret & mereatur. Locus 1. *Thess. 2. v. 19.* ubi Paulus ait: *quæ est nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum estis in adventu ejus?* nihil facit ad rem; Paulus enim auditores suos non ideo vocat spem suam, quasi in ipsos, ut in Deum, ponat fiduciam suam, sed quod in eorum testimonio in adventu Domini ad judi-

I

cium

cium gloriari se posse confidit. Apostolus vocat se *odorem vite ad vitam* 2Cor. 2. v. 15. ratione doctrinæ Evangelicæ, quæ est virtus Dei salvans omnem credentem, hinc Paulus ait v. 14. *Deus manifestat odorem agnitionis suæ per nos in omnibus locis*, quod factum est per doctrinam Apostolorum; ubi autem & quando Maria in Apostolatu docuit?

145] Apostoli dicuntur *portæ & fundamenta sanctæ civitatis* Apoc. 21. v. 14. respectu doctrinæ & ministerialiter, sicut Christus dicitur fundamentum Ecclesiæ ratione personæ & principaliter; Maria autem in Apostolatu non docuit; hoc igitur ad eam applicari non potest. *Deam*, inquit Janssenius, *Mariam quoque posse vocari*, eo sensu, quo olim Sacerdotes & Reges Dii dicebantur, hoc verò nomen illis tribuebatur propter officium divinum, quo fungebantur; Maria autem nec Sacerdotium nec Principatum politicum unquam gessit, igitur eo respectu Dea dici non potest. *Divinæ naturæ reddimur consortes* 2Pet. 1. v. 4. per gratiosam Dei inhabitationem, sed propterea Dii *Deæque* in sacris nullibi dicimur; imò si propter illam gratiosam Dei inhabitationem, & Divinæ naturæ participationem Maria vocatur Dea, sequitur omnes pias foeminas esse Deas, quia Spiritum Sanctum habent in se gratiosè habitantem. Ethnicismum sapiunt ista quæ Janssenius de tot Dijs & Deabus scribit. Quam Deam Pontificij intelligant, dum Mariam ita vocant, apparet ex illâ precatiunculâ quæ in hortulo Mariæ invenitur, ubi Mariam ita alloquuntur: *Gaude Matro.*

Matrona cœlica; tu ancillam Jesu Christi te vocare voluisti, sed ut lex docet divina, Tu ipsius es Domina. Nam jus habet & ratio, Matrem præesse filio, ergo ora suppliciter & præcipe sublimiter, ut nos in mundi vespera, ad regna ducat supera. Deam talem intelligunt, quæ sit Domina Filij sui, cui præest, imò cui præcipere & imperare potest, quid ipsi faciendum sit.

[46] Tertio excipit Janssenius in *Mariali Argentoratensi* e quidem legi, *Mariam in corde suo vulnera sensisse, quæ Christus in corpore sensit tempore passionis suæ, sed in sensu allegorico hoc asserere non esse impietatem; secundum illud Simeonis Luc. 2. v. 35. tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Respond: non quæritur an Maria anxietates cordis senserit tempore passionis Filij sui, de quo nullum est dubium, pientissimam Matrem ingenti mœrore fuisse perculsam, sed hoc quæritur, an fuerit adjutrix filij sui in passione, hoc est, an & ipsa pro peccatis totius mundi dolores illos cordis perpeffa sit? hoc asseritur in *Mariali Argentoratensi*, cum Christus loquens introducit: *Ego torcular calcavi solus, & Vir de gentibus non fuit mecum; cui respondetur: Verum est Domine, vir tecum non fuit, sed fœmina (Maria) quæ in corde suo vulnera sensit, quæ tu in corpore gessisti.* Ita *Bernhardus de Buslis* in *Mariali* lib. 1. cap. 3. scribit: *Dominus fuit cum Maria, & ipsa cum Domino in eodem labore, & in eodem opere redemptionis: hoc verò nos negamus, & Christum pro solo & unico Mediatore agnoscimus, qui sine adjumento Mariæ & aliorum hominum opus nostræ*

nostræ redemptionis perfecit. *Allegoriam* dum Janssenius prætendit, sequetur Mariam allegoricam esse Mediatricem, merita ipsius quoque esse allegorica, redemptionem & liberationem ejus allegoricam, remissio igitur peccatorum exinde quoque allegorica sequetur, & tandem, *Cælum allegoricum, quod fortè erit cælum Monachorum.*

[147] Quartò ad carmen Bonarscij dicentis nos lacte Mariæ à peccatis mundari, excipit, carmen illud valde pium esse, nam Pœtàm hoc velle, per incarnationem Christi, quæ facta est in utero Virginis, & per passionem ipsius, in qua sanguinem effudit, remissionem peccatorum nos consequi, addit etiam quod Maria dederit filium, quem lacte Virginali nutrit, Filius autem dederit sanguinem, quem ex Mariâ sumpsit; imò si læva Christum quis apprehendat, eo ipso Christus collocetur ad dextram, adeoque Mariæ præferatur, cum hominis apprehendentis læva illud apprehendat, quod ad ipsius dextram collocatur.

[148] Resp. Mira σκεπή σμαλα confuit iste Monachus, quibus errores suorum gregalium tegere possit. Versus Bonarscij in Amphitheatro honoris Iesuitici, lib. 3. cap. 8. ita se habent:

Hæreo Lac inter meditans, interq; Cruorem,
 Inter delicias Uberis, & Lateris;
 Et dico, (si fortè oculos super ubera tendo,)
 Diva Parens, mammae gaudia posco tuæ!
 Sed dico, (si deinde oculos in vulnera verto)
 ô Jesu, lateris gaudia malo tui!
 Rem scio. Prenfabo, si fas erit, ubera dextrâ:
 Lævâ prenfabo vulnera, si dabitur

Lac

Lac Matris miscere volo cum sanguine Nati;
Non possem antidoto nobiliore frui.

(1) Hic Pœta non loquitur de Incarnatione λόγος, sed de lacte Matris, de delicijs uberis Mariæ, de gaudijs mammæ, ambigit an ubera matris, aut vulnera filij debeat apprehendere. Tandem ait, se velle lac Matris cum sanguine Filij miscere *ad antidoton animæ*: hoc verò est idololatricum & ἀντίγραφον, lac Mariæ velle cum sanguine Christi commiscere ad expiationem peccatorum. De solo Sanguine Christi Scriptura testatur, quod *mundet conscientiam nostram ab operibus mortuis* Hebr. 9. v. 14. *quod mundet nos ab omni peccato* 1 Job. 1. v. 7. *Christus enim sanguine suo nobis factus est propitiatorium* Rom. 3. v. 25. *non auro, nec argento*, (adeoq; nec lacte Mariæ) *sumus redempti, sed pretioso Christi sanguine*, 1 Pet. 1. v. 18. 19. (2) Mater equidem nutrit Filium lacte suo, sed exinde non sequitur, propterea lac Matris esse antidotum animæ; Christus quoq; nutritus fuit piscibus, panibus, carne agni paschalis, interim non sequitur, pisces illos, panes illos, & carnem illam esse antidotum animæ ad peccata expianda. (3) Misera exceptio est, *quod objectum ad hominis sinistram inter duo objecta obtineat locum dextrum* (adeoq; si Christus sinistra & Maria dextera apprehendatur, Christus tamen locum superiorem accipiet) non enim quæritur, *quo ordine* Christus & Maria inter se collocentur, sed *quo animo, quo affectu, quâ fiducia* Christus & Maria apprehendantur, ubi Maria Christo præponi-

tur à *Bonarſcio* ubera Mariæ dexterâ suâ apprehendente, vulnera autem Christi lævâ, id est, majorem fiduciam in Mariam quam in Christum collocante, non enim corporalis sed Spiritualis apprehensio hic intelligitur.

149] 2. Objeceram in Admonitione meâ, quod *Gretſerus lib. 2. de Discipl. cap. 8.* scribat; *sanguinem ab homine pio ex amore Christi & desiderio pœnitentiæ in flagellatione effusum, expiare peccata, & destruere potenter regnum Diaboli.* Janssenius verò ad hoc totus fileat, non negat, liber enim est in manibus, non excusat, trepidat enim conscientia sua, silentio igitur præterit, adeoq; innuit, sese impiam doctrinam hanc defendere non posse.

150] 3. Objeceram, merito Christi in Papatu quoq; addi merita Sanctorum, inprimis Francisci, cum *Legenda Francisci* doceant, intuitum ænei serpentis in deserto Franciscum significasse, num. 39. ad vitam eternam nos duci à Christo per merita sancti Francisci, num. 42. Deum æquè per Franciscum ac per Christum Crucifixum homines salvare; respondet Janssenius, se librum illum non legisse, nec habere; non pauca legenda esse Apocrypha; similitudinem Christi & Francisci esse veram; sed nihil in re ponere, & si Francisci meritis salvemur, hoc tamen fieri virtute meriti Christi, quod operibus Francisci dederit virtutem regnum cœlorum promerendi, Deum enim esse mirabilem in Sanctis *Psalm. 67.* imò Paulum dicere, quod salvos faciat suos auditores *Rom. II. 1. Cor. 9. p. 94. 95*

151] Respond: (1)bruta responsio est Monachi, dum

dum ait, *se legenda non legisse, neq. ad manus habere.* Legat & evolvat Frater iste ignorantiae librum *Conformitatum Francisci, Mediolani Anno 1510 excusum, cuius titulus, liber aureus.* Item *Actorum Franciscanorum Francofurti anno 1542. excusum, & veritatem deprehendet.* (2) *Non pauca Francisci Legenda Ecclesiam, ait, habere pro Apocryphis;* cur ergo in Papatu Monachi hisce Legendis Apocryphis Ecclesiam deceperunt? cur Monachi Franciscani hodierno die ad ista legenda adhuc provocant? Cur Imperatores, Pontifices, Cardinales ista Legenda suis privilegijs confirmarunt? Legenda omnium Sanctorum Coloniae excusa Anno 1593. per *Johannem Gymnicum Imperatoris privilegio sunt confirmata.* Legenda Francisci à *Sedulio* edita, & *Antverpiæ per Johannem Morenum* Anno 1597. excusa, confirmantur commendatione Leonis X. Alexandri IV. Gregorij IX. Romanorum Pontificum qui errare nō possunt. Novem distinctæ editiones Legendorū Francisci mihi sunt ad manus, edisserat Monachus, quānā ex illis sint Apocrypha, & audiemus postea iudiciū Monachorum Franciscanorum. (3) *Veras, ait, esse similitudines de Christo & Francisco excogitatas quoad externam formam, sed eas nihil in re ponere.* Mōstrofa hæc est responsio; fatetur Monachus has similitudines esse excogitatas, & tamen veras, quomodo sunt veræ, si sunt excogitatae? ait, *eas esse veras quoad formam externam, quæ in re nihil ponat.* Si non est realis illa similitudo, quomodo potest esse vera? in formā externā, ait, consistere illam similitudinem, sed cur Monachi de formā inter-

internâ hoc declarant, nos æqvè Francisci ac Christi vulneribus salvari? imò de formâ externâ adhuc quæstio est, & unde Monachus probabit, Franciscum Christo similem fuisse in formâ externâ, hoc est, *in vulneribus*, *Canus lib. 11. L. C. cap. 6. p. 533. 534.* scribit: *in Legendis Sanctorum multa esse ficta, ut sine pudore non possint legi, Ethnicos vitam Philosophorum melius scripssisse, quam Christianos vitam Sanctorum.* Non levis igitur suspicio est, hanc Francisci similitudinem externam quoque fictam esse.

152] Meritum Christi operibus Francisci contulisse virtutem promerendi nobis vitam æternam, ait Janssenius, sed unde hoc probat? Franciscus in Scripturis est *non Ens*, Scriptura à merito Christi excludit omnium hominum merita, *non est in alio quoquã salus* (adeoque nec in Francisco) *neq; est aliud nomen hominibus datum sub cælo* (adeoque nec Francisci nomen) *in quo salvari possint*, nisi (excluditur hic Franciscus) *in nomine Jesu Act. 4. v. 12. Sed Deus mirabilis est in Sanctis suis*, ait Monachus ex Psal. 67. hæc verba leguntur v. 5. Psal. 66. *Deus est mirabilis operibus suis inter homines.* Recenset Psalter in illo loco opera Dei, *mare mutantis in aridum v. 6.* ut sic pedes homines possint pertransire, quomodo verò hæc evincunt, Franciscum nobis vitam æternam promeruisse? aut Christum Francisco vim merendi contulisse? à baculo ad angulum argumentatur ἄλογος iste Monachus. Paulus *Rom. 11. 1. Cor. 9.* ait, *se salvare suos auditores*, sed à Paulo ad Franciscum nulla est consequentia, de illo Scri-
ptura

ptura hoc disertè exprimit, de hoc autem ne verbum aut jota in sacris reperies. Paulus quoque, dum salvos fecit auditores suos, non hoc fecit vitam æternam operibus suis promerendo, ut de Francisco docent isti homines, sed ministerialiter, gratiam Dei & meritum Christi per verbum & Sacramenta applicando, quia de causa ministri dicuntur *οὐνεργοὶ θεῶ* 1. Cor. 3. v. 9. non in opere meritorio, quod soli Christo adscribitur, sed in applicatione & annunciatione illius meriti, quo in sensu Timotheus dicit, *quod sese ipsum & suos auditores salvet*, 1 Tim. 4. v. 16.

153] 4. Objeceram in meâ Admonitione, quod Pontificij doceant, *Christum tantum pro peccato Originali satisfecisse* ex Gregor. de Valent: lib. 2. de Missa cap. 2. Respondet Janssenius, *Catholicos ita non docere, nec Gregorium hoc velle; peccatum Originale Pontificijs verum esse peccatum* p. 96. 97. 98. 99. Respond. (1) Adduxi locum Gregorij de Valentia ex lib. 2 de Missa cap. 2. docentis, *Christum in Cruce pro peccato Originali semel se obtulisse, cum id semel possit contrahi, sæpius autem se offerre in Missâ pro peccatis actualibus, quia sæpius committuntur*. Quæritur hic, an Valentianus seriò docuerit, *Christum in cruce pro peccato actuali etiam se obtulisse*? negativa ex hoc loco apparet, nervus enim totius discursus Valentiani est iste: *quod peccatum semel contrahitur, pro illo semel Christus se obtulit, quod autem sæpius committitur, pro illo sæpius sese offert: & contra; quod peccatum sæpius committitur, pro illo Christus semel se non obtulit* opponuntur enim sibi *crebra peccati iteratio, & unica oblatio*, ita ut alte-

rum alterum tollat ex discursu Valentiani. Jam verò infertur, *peccatum actuale sæpius committi, ergo pro illo semel in cruce non satisfecit*, quod aperte exinde sequitur. Imò si pontificij seriò statuunt, Christum in cruce etiam pro peccatis actualibus satisfecisse, quid ergò opus est oblatione in Missa? *uno sacrificio in æternum cōsummavit eos qui sanctificantur Hebr. 10. v. 14.* Quod si ergo Valentianus in alijs locis contrarium docet, facit, quod isti homines facere solent, qui Spiritu vertiginis ducuntur, & in omnibus ferè sibi ipsis contradicunt. (2) Miserrimè sese confundit Janssenius dum Gregorium de Valentia excusare satagit; p. 97. ait: *quod Christus non offeratur in sacrificio Missæ pro peccato Originali, cum pro eo in cruce abundantissimè satisfecerit*; ibidem autem docet, quod *Christus in cruce pro peccatis actualibus etiam satisfecerit.* Ex eo sequeretur, Christum in Missâ pro peccatis actualibus non offerri, ita enim argumentor: *pro quo peccato Christus in cruce abundantissimè satisfecit, pro illo in Missâ non offertur: atqui pro peccatis Originali & actuali in cruce abundantissimè satisfecit, ergò nec pro peccato Originali nec actuali in Missâ offertur.* Major & minor sunt Janssenij, Conclusio est contra doctrinam communem Pontificiorum.

154] Negat Janssenius Pontificios docere, quod peccatum originale non sit peccatum: ita est, ægrè ferunt Pontificij sibi hunc errorem assignari, verum *tales illi de peccato originali habent hypotheses, ex quibus non potest non sequi, peccatum origi-*

originale non esse verum peccatum. Bellarminus lib. 1. cap. 1. de amiss. grat. & statu peccati scribit; nihil habet propriè rationem peccati, nisi sit voluntarium; subsumo, peccatum Originale non est voluntarium, ergò non est propriè peccatum. Ibi- dem ait; peccatum est nomen operationis male, quæ opponitur operationi virtutis; atqui in infan- tibus talis operatio mala non datur, ergò nec peccatum. Lib. 5. cap. 9. ait: propter naturalia, nemo justè reprehendi potest; atqui peccatum ori- ginis in Infantibus est naturale quid, ergò justam reprehensionem non meretur. Bellarm. ait lib. 1. de amiss. grat. & statu pecca: cap. 1. p. 75. Lex propriè non datur nisi ijs, qui habent usum liberi arbitrij; si autem subsumatur; infantes non habent usum liberi arbitrij, sequitur, nec illis legem datam esse, adeoq; peccatum originis, quod habent, non esse à voluntate. Quid quod Pontificij com- muniter doceant, Concupiscentiam non esse pec- catum; cum tamen peccatum originale per con- cupiscentiam se potissimum exferat. Ex hisce fuit conclusio, peccatum Originale peccati propriè dicti rationem non habere.

155] 5. Objeceram, Pontificios præter meri- tum Christi requirere opera hominum satisfacto- ria, teste Canisio in Catechesi, & Bellarm. lib. 4. de Justif. cap. 7. contra Scripturam Gal. 2. v. 16. Rom. 11. v. 6. quæ opera nostra simpliciter exclu- dit. Respondet Janssenius (1) opponendo aliquot dicta Scripturæ de merito operum loquentia. (2) homines in tres status dividendo & mentem.

Pon.

Pontificiorum explicando. (3) Ad dicta à me allegata respondendo. p. 101. ad 107. Assumamus ordine singula.

156] 1. Ad Dicta Scripturæ ex Bellarmino lib. 4. de Justif. cap. 8. desumpta, respondemus Philip. 2. v. 12. *cum metu & tremore salutem vestram operamini.* Resp: vox ἐργάζεσθαι seu operari ita nude & simpliciter posita, nunquam significat bona opera facere, & faciendo vitam æternam efficere aut promereri, nam & homines dicuntur *operari iniquitatem* Sap. 3. v. 14. *Matth. 7. v. 23.* verum operari in scripturis plerumq; idem significat *acquerere vel acquirere* aliquid, quamvis res acquisita non ex merito, sed ex dono vel gratiâ habeatur. Ita Christus jubet *operari cibum non pereuntem, sed permanentem in vitam æternam* Joh. 6. v. 27. hoc est, *qværere vitam æternam*, non ex merito impetrandam, sed sine merito & gratis, addit enim insequentibus, *Filium hominis daturum ipsis hunc cibum sine illorum labore & merito*, sicut cibum corporalem paulo ante dederat. Et cum Judæi qværent, quid faciendum sit, ut operentur opera Dei, jubet eos credere, hoc enim est *opus Dei, ut credant in eum, qui misit me*, inquit v. 29. Apparet ex hisce, quid sit *operari salutem suam*, cum enim opus Dei, quod pii debent operari, sit *fides, operari salutem nihil aliud erit, quam credere in Christum, illam fidem quotidie exercere, & in eâ perseverare*, quæ interpretatio cōformis est doctrinæ Pauli in omnibus locis meritum operum in negotio salutis reiicientis, & fidei tantum salutem

nostram adscribentis, quæ tamen fides per bona opera sese exerat.

157] 2Cor. 7. v. 10. *Tristitia quæ secundum Deum est, pœnitentiam in salutē stabilem operatur.* Respond: Apostolus in hoc loco duplicem tristitiam introducit, unam *hujus mundi*, quæ oritur ex Spiritu mundano, & est propria filiorum hujus seculi, qui dolent vel propter jacturam bonorum corporalium, vel tristantur ex impatientiâ castigationis, vel sentiunt morsus conscientie sine ullâ verbi consolatione; altera autem *secundum Deum*, nascitur ex Spiritu Dei movente corda circa res spirituales, ut de jacturâ illarum, & de peccatis doleamus. Hæc posterior tristitia semper conjuncta est cum vivifica Spiritus Sancti consolatione, qui enim tristantur secundum Deum in salutem, hi salutariter à Deo quoque Consolationem percipiunt, qui est *Deus omnis consolationis* 2Cor. 1. v. 3. *qui habitat cum Spiritu humili & contrito, & vivificat Spiritum humilium, & Cor contritorum* Esa. 57. v. 15. De hac tristitia, inquit Apostolus, *quod operetur pœnitentiam eis* σωτηρίαν ἀμείαμελῆλον scilicet propter consolationem illam vivificam, cujus non aliter reddimur participes, nisi per fidem in Christum, qui sanctissimâ suâ obedientiâ & perfectissimâ satisfactione vitam æternam nobis promeruit, ideo qui credit in eum, habet vitam æternam.

158] 2Cor. 4. v. 17. *Momentaneum & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur nobis.* Respond: Non est

est mens Apostoli, quasi patientia & afflictiones nostræ mereantur vitam æternam. Nam (1) negat hoc in alijs locis, *passiones hujus seculi non sunt condigna gloriâ futurâ in nobis revelandâ* Rom. 8. v. 18. *si ex gratiâ, jam non ex operibus* Rom. 11. v. 6. unde vita æterna *χάρισμα* dicitur Rom. 6. vers. 23. *donum gratiosum*, quod absq; merito datur. (2) Dum Apostolus *passiones hujus seculi* vocat *leves & momentaneas*, gloriam autem futuram, *æternam & ponderosam*, eo ipso docet, nullam esse proportionem inter afflictiones hasce & illam gloriam, quæ enim est proportio momentanei ad æternum, levis ad pondus? adeoq; meritum vitæ æternæ ab afflictionibus removet. (3) *Vox*

κατεργάζεσθαι non notat causam efficientem, meritoriam, sed *ordinem*, quo Deus utitur, dum vitam æternam pijs confert, quod fit afflictionibus illos subjiciendo, & postea ad gloriam evahendo, per *multas enim tribulationes oportet nos ingredi regnum cælorum* Act. 14. v. 22. Ita dicimus quod labor operetur eruditionem, quo innuitur, Deum uti hoc medio, & per laborem nobis eruditionem largiri. (4) Vocem *operari* non semper denotare causam meritoriam patet ex Rom. 4. v. 15. ubi Paulus ait: *Lex iram operatur*. Vox *operari* hic certè non notat causam efficientem meritoriam, *bonum enim præceptum nobis mors non potest fieri*, teste Paulo Rom. 7. v. 13.

159] Rom. 8. v. 13. *si Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis*. Resp. Nulla est consequentia,

tia, homo vivet, si mortificabit carnem, ergò ista mortificatione meretur vitam æternam : peccando meremur quidem mortem æternam, sed non benè operando vitam æternam, causa est, quia peccamus ex nobis ipsis, carnem verò mortificare non possumus ex nobis ipsis, vivere secundum carnem est perfectè malum, sed mortificare carnem non est perfectè bonum : Paulus innuit hanc diversitatem dum ait : *Stipendium peccati mors est, donum autem Dei vita æterna in Christo Jesu* Rom. 6. v. 23. cum ergò mortificatio carnis requiritur ad vitam, non fit ideò quasi sit meritum & causa salutis, sed ut fructus fidei, quia fides iterum potest amitti, si in peccatis contra conscientiam vivamus, qui enim bonam conscientiam repellunt, *faciunt naufragium circa fidem* 1 Tim. 1. v. 19. & propter peccata Paulus docet *venire iram Dei super filios incredulitatis* Coloss. 3. v. 6.

160] Rom. 10. v. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem*. Respond: Paulus describit in hoc loco veram fidem, qualis illa sit, quæ salutem consequatur, nempe viva & efficax, pariens fructus confessionis & invocationis, ita David inquit, *credidi propter quod locutus sum*, Psal. 116. v. 10. *habentes eundem Spiritum fidei & nos credimus, propter quod & loquimur* 2 Cor. 4. v. 13. sed ex eo non sequitur, ergo Confessio, seu aliud bonum opus promeretur salutē, sed hoc sequitur, ergo requiritur ad contestandam fidem & salutē, quæ per fidem in Christum acquiritur, hinc illa phrasis, ad Salutē, non denotat causam salutis,
sed

sed ordinem, quo ad salutem pervenimus. Vera enim fides licet non sit in adultis sine externa confessione, ipsa tamen confessio fidei, essentiam non ingreditur, nec unâ cum fide justificat, sed tantum ex fide oritur, sicut enim *fides est efficax per dilectionem Gal. 5. v. 6.* ita quoque est efficax per confessionem. Videatur *Mentzerus Tom 1. Disp. Giss.* qui hoc integrum caput nervosissimè explicat.

161] *Jacob. 1. v. 25. Qui perspexerit in legem, perfectam libertatis & permanserit in eâ, non auditor obliviosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit.* Respond: docet Jacobus in hoc loco bona opera habere relationem ad hominem beatum, tanquam adjuncta ad subjectum, non verò ad beatitudinem ipsam hominis tanquam causa ad effectum: opponit enim *nudâ auditioni actionem*, ita ut pronunciet, beatitudinem sitam esse, non in auditione nudâ *αὐτῶς*, sed in *ἔργῳ*, *estote factores verbi, nō auditores tantum, fallentes vos ipsos v. 22.* Istud factum verò aut *facere* nihil est aliud, quam *permanere in lege Dei*, ut Jacobus loquitur, hoc est verbū Evangelij corde fideli recipere, & juxta præscriptum legis piè vivere, secundum illud Christi, *si manseritis in sermone meo Discipuli mei eritis Joh. 8. v. 31.* Quomodo autem sequitur? beatus est homo qui manet in sermone Christi, & facit voluntatem Dei, ergò faciendo & permanendo vitam æternam promeretur vel operatur. Facere istud & permanere non est causa meritoria beatitudinis, sed pertinet ad ordinem, quo Deus utitur, dum credentibus salutem æternam confert.

162] *Jacob. 2. v. 24. 26. Videtis, quomodo ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum, fides sine operibus est mortua.* Respond: *Bellarmin. lib. 2. de Justif. cap. 16.* negat hunc locum esse intelligendum de formâ Justificationis, ait enim *justitiam, quâ formaliter justificamur, non esse actualem sed habituales*, adeoq; hoc dictum de secundâ justificatione exponit *lib. 4. de Justif. cap. 18.* Janssenius ergo in hoc *Bellarmino* est contrarius. Notandum verò est, *Jacobum* usurpare voces *fidei & justificationis*, non ut *Paulus*, dum ait: *nos solâ fide justificari*, sed sensu peculiari. *Paulus* per fidem intelligit *fiduciam*, *Jacobus* *notitiam solam* articulorum, & *fidei Christianæ* professionem. *Paulus* per justificationem intelligit *peccatorum remissionem*, *Jacobus* autem *justitiæ declarationem*, seu *justi judicationem* fatente *Bellarmin. lib. 2. de Just. cap. 16.* ait enim *ostende mihi fidem tuam v. 18.* ita vox hæc usurpatur *Matth. 12. v. 37. ex sermonibus tuis justificaberis*, id est, *justus declaraberis.* Sensus igitur *Jacobi* est talis: *Homo non ex fide tantum, sed etiam ex operibus justificatur, id est, non sufficit externa fidei professio, & notitia articulorum fidei, sed requiruntur etiam opera verè Christiana, ex quibus de homine justificato potest judicari. Probat hanc suam sententiam (1) à simili v. 15. 16. 17. Non enim illum habere veram fidem, qui fratri indigenti non subvenit. (2) Quia illa externa fidei professio sæpe reperitur in impijs & immisericordibus v. 15. 16. (3) Quia fides, si opera non habeat, mortua sit per se, v. 17. id est, mortua esse arguitur v. 26. nam causa, effectu deficiente, perit.*

(4) Quia ex operibus fides ostenditur v. 18. & perficitur, id est, perfecta declaratur v. 22. homines enim nequeunt intueri corda (quod solius Dei est, 1 Reg. 8. v. 39.) sed ex operibus judicant de fide.

(5) Quia Diaboli etiam credunt & cohorrescunt v. 19. sæpe enim professus est Satan, Christum esse Filium Dei *Matth. 8. v. 29. Mar. 1. v. 24. cap. 3. v. 11. cap. 5. v. 7. Luc. 4. v. 34. cap. 8. v. 28. Act. 19. v. 15.* (6) Quia Abraham *justificatus*, id est, justus declaratus est ex operibus v. 21. id quod ostenditur ex Scripturæ testimonio Gen. 22. v. 12. & 15. v. 6. & tandem ita concludit Apostolus v. 24. *videtur igitur quod ex operibus justificetur homo, & non ex fide tantum*; quasi dicat, si velis haberi pro homine verè Christiano & justo, non tantum externa voce profitearis te baptizatum esse, & in Christum credere, sed opus est, ut hanc fidem tuam ostendas, exeras, declares bonis operibus, tanquam certis effectis.

(7) Adducitur etiam exemplum *Rahab*, quæ & ipsa operibus suis ostendit & probavit, se longè aliam fidem habuisse, quam mortuam: ideoque verâ & vivâ fide justificata est, unde Hebr. 11. v. 31. dicitur: *per fidem suscepit Rahab exploratores.* Videatur Meism. Anthropol. Disput. 28. thes. 24.

163] II. Monachus *distingvit hominē in tres status*, & mentem Pontificiorū explicat, statuentiū, quod homo (1) *per observationem mandatorum Dei & Ecclesie in ipsâ justitiâ per gratiâ Christi acceptâ crescat fide bonis operibus cooperante, adeoque magis justificetur ex Apoc. 22. Jacob. 2.* (2) *pœnitentiam post lapsum includere peccati detestationem, oris confessionem, & operum bonorū satisfactionem pro pœna temporali, quæ non*

non semper remittatur 2 Reg. 12. & 24. Num. 12. & 20. (3) per fidem nos ideo justificari, quia sit initium salutis & fundamentum justificationis, gratis autem, nihil enim quod precedit justificationem, nec fides nec opera ipsam gratiam justificationis promerentur. (4) Hominem per bona opera magis justificari, & abundare posse cum omni opere bono 1 Cor. 15. opera autem satisfactoria ex gratia Dei talia esse Dan. 4. Prov. 16. ac juxta hæc debitam illis deberi mercedem vitæ æternæ Rom. 8, p. 102. 103. 104. 105. 106. Respondebimus ad singula.

164] 1. docet hominem per gratiam Jesu Christi semel justificatum, per observationem mandatorum Dei & Ecclesiæ magis justificari, adeoque in justificatione per bona opera crescere, ex Apoc. 22. Eccles. 18. Jacob. 2. Dicta verò citata hoc non evincunt. Apoc. 22. v. 11. qui justus est, justificetur adhuc. Quidam Pontificij hoc dictum citant pro infusione justitiæ, quam vocant primam justificationem, Monachus autem iste citat pro justificatione per bona opera, quam aliàs vocant secundam; itaque inter se dissentiunt. In illo autem loco distinguitur justificatio à sanctificatione, & additur, qui sanctus est, sanctificetur adhuc. Vox ἐτι autem seu adhuc est ambigua, interdum notat rei incrementum, interdum continuationem, priori sensu sumitur in sanctificatione posteriori autem in justificatione; justificatio enim magis & minus nō potest recipere, cū sit relatio nō qualitas. Justitia nostra est Christus 1 Cor. 1. v. 30. qui totus apprehenditur à fide parvâ & magnâ, ἐτι ergo nō denotat μᾶλλον vel τῷ λείον sed πρὸ ῥωπρον

seu *ulterius* : quasi dicat, qui justus est, justificetur adhuc, qui veniam peccatorum suorum consecutus est, studiosè vivat, ut hoc imputatæ justitiæ beneficium retineat, instet quotidie petendo, ut delicta remittantur, post lapsū in peccata subinde redeat ad Deum. Sicut enim peccatorum remissio, ita quoque justificatio nostra quotidie renovatur.

165] *Syr. 18. v. 22. Non expectes usq; ad mortem justificari & Deo reconciliari, sed in tempore peccatorum ostende conversionem.* Hoc dictum non loquitur de incremento aliquo justificationis per opera, sed hortatur hominem, ut abstineat à peccatis & vitam emendet, dum peccare potest, aliàs in morte homo non relinquit peccata, sed peccata relinqvunt hominem, & multi subitanè a morte abripiuntur, anteqvam pœnitentiam agere possunt. Dictum Jacob. 2. v. 24. non tantum ex fide, sed etiam operibus nos justificari, explicatum est pag. præced.

166] 2. Docet Janssenius tria ad pœnitentiam requiri, peccati detestationem, oris confessionem, cum absolutione, & operis satisfactionem pro pœnâ temporali, quæ non semper remittatur, Num. 12. 2. Reg. 12. & 24. Respond. veterem cramben recoqvit: rejicitur iste discursus de pœnitentiâ (1) quia fides exterminatur, cujus tamen respectu peccata remittuntur. (2) Quia isti tres actus locum quoque in ijs habent, qui veram & salutarem pœnitentiam non agunt, ut hypocritæ. Atqui *Davidi & Israelitis Deus pœnam intulit 2. Reg. 24. Num. 12. Ergo remissa culpa manet debitum pœnæ luendæ.* Respond: hac ratione sequeretur in Baptismo etiam non omnem

omnem poenam remitti, cum post Baptismum infantes varijs morbis & morti sint obnoxij, consequens autem est absurdum & falsum, ergo & antecedens. Non equidem negamus Deum imponere calamitates etiam reconciliatis, interim nec semper, nec omnibus imponit, exemplo *Paralytici Matth. 9. Mulieris peccatricis Luc. 7. Publicani Luc. 18. Zachæi Luc. 19. Petri Matth. 26.* Ergo non est universale ac perpetuum, ac proinde non potest vocari debitum, quod semper esset exsolvendum. Causæ verò cur Deus reconciliatis imponat calamitates non sunt merita remissionis peccatorum, vel satisfactiones pro peccatis, verum sunt admonitiones de reliquijs peccati in carne adhuc hærentibus, sunt frena ad coercendam carnem, ne in posterum peccato indulgeat, sunt exempla, quibus alij ad peccati odium incitantur, sunt instrumenta Dei gloriæ inservientia, quod eleganter explicat *Chemnitius in Exam. Concil. Trident: part. 2. cap. de satisfact.* Proveniunt autem istæ Calamitates non à Deo irato, ut apud Impios, sed à Deo placato, *qui humiliat Filios hominum, sed non abiicit Thren. 3. v. 33.* sunt castigationes paternæ, adeoq; propriè non possunt dici poena, quæ remittitur culpa remissa. Cum verò Israëlitæ, David & alij jejunarunt, in cinere & sacco poenitentiam egerunt, eo ipso non satisfecerunt pro poenis peccatorum, quod nullibi dicitur, nec Monachus locum aliquem citare potuit. Fatentur enim ex gratuita misericordiâ propter Messiam sibi peccata remitti *Psal. 130. v. 5. 4. Psal. 143. v. 1. 2. Dan. 9. v. 7. 16. 17.* verum testati sunt istis afflicti-

onibus seriam cordis contritionem, eamq; in calamitatibus publicis & privatis exsuscitarunt.

167] 3. Docet, *cur fide & gratis dicamur justificari, quia scilicet fides sit initium, radix & fundamentum justificationis, & nihil eorum, quæ præcedunt, mereantur justificationem.* Respond: Dicimur fide justificari, quia fides est illud medium, quo apprehendimus Christum, *qui nobis factus est justitia.* Fides illa in Christum non tantum est initium, sed vera causa organica justificationis *Rom. 3. v. 25 Deus Christum proposuit propitiatorium per fidem in sanguinem ejus Rom. 4. v. 5. fides imputatur ad justitiam Act. 13. v. 39. omnis qui credit in Christum, justificatur* Gratis autem & sine operibus dum dicimur justificari, Monachus equidem opera præcedentia tantum excludit, sed Scriptura *omnia* opera excludit, tam sequentia quam præcedentia *Rom. 3. v. 20. Rom. 4. v. 2. Gal. 2. v. 16. Eph. 2. v. 8. Tit. 3. v. 5. Phil. 3. v. 9.* probamus hoc (1) quia tota lex adeoq; omnia legis opera opponuntur fidei in justificatione *Rom. 3. v. 20. 21. Gal. 2. v. 16. 17. cap. 3. v. 18.* (2) Quia Apostolus indistinctè ait, ex operibus legis non justificari carnem. (3) Quia omnia opera glorationem parientia (qualia etiam sunt ea, quæ fidem sequuntur) excluduntur *Rom. 4. v. 2.* (4) Quia de operibus impiorum nunquam fuit disputatum à Pseudoapostolis, quod illaificent, sed de operibus piorum. (5) Quia opera sequentia justificationem, non possunt justificare, dum enim justificationem sequuntur, eo ipso præsupponitur, justificationem esse peractam sine operibus. (6) Quia opera *Abrahami Rom. 4. v. 1. 2.*
Davi.

Davidis Psalm. 143. v. 2. Galatarum cap 2. v. 16. ipsius Pauli Phil. 3. v. 8. (qui omnes fuerunt renati & justificati) illos non poterant justificare. (7) Quia Paulus disertè opponit Legem & Evangelium, fidem & opera, credere & facere Fide justificamur Rom. 3 v. 28. sine operibus, ibid. non operando, sed credendo cap. 4. v. 5. imputatione secundum gratiam, ibid. ex gratiâ cap. 3. v. 24. propter Christum, ibid. sine lege, cap. 3. v. 21. non nisi per fidem Gal. 2. v. 16.

168] 4. Docet Janssenius *per opera hominem magis justificari*, ex 1. Cor. 15. Dan. 4. Prov. 16 *interim opera illa mereri vitam eternam, propter dignitatem Spiritus Sancti.* Respond: dicta allegata hoc prorsus non evincunt. 1 Cor. 15. v. ult. hortatur Paulus Auditores suos, ut *sint constantes & in bono opere Domini abundantes.* Quomodo autem hinc sequitur, nos operibus bonis justificari? qui abundat in bono opere, is per bonum opus justificatur, unde Monachi hanc consequentiam probant? Dan. 4. v. 24. *Redime peccata tua, Eleemosynis.* In textu Hebræo non habetur in *Eleemosynis*, sed צדקה in justitiâ; ideo Lutherus vertit: *Mache dich loß von deinen Sünden durch Gerechtigkeit / vund ledig von deiner Missethat / durch Wohlthat an den Armen* Sensus talis est: age veram pœnitentiam (hoc innuit vox justitiæ) & expia peccata tua misericordia & beneficentia erga pauperes, hoc est, ostende coram hominibus liberalitate in pauperes, te veram pœnitentiam egisse. Quidam ex-

plicant de *pœnarum temporalium ablatione*, Rex enim Nebucadnezar fuit injustissimus, qui gravissimis expilationibus subditorum peccaverat, æquum itaq; erat, ut pœnitentiam seriam per beneficentiam in pauperes subditos quoq; declararet, & pœnas temporales averteret, secundum illud, *beatus qui beneficus est pauperi, in die malâ liberabit illum Dominus Psal. 41. v. 2.* Daniel quoq; tali verbo utitur in suâ lingvâ, quod significat *abrumperere, sistere*, quasi dicat, abrumpe tua peccata in justitiâ, qualem verò justitiam intelligat, declarat cap. 9. v. 18. *non in justitijs nostris prosternimus deprecationes nostras in conspectu tuo, sed in miserationibus tuis multis.* Ex eo rectè deducitur à nonnullis, intelligi in hoc loco peccata non præterita sed futura, hoc est, cum bona opera exercentur, mala præcaventur, Deo Sanctos conservante, ne in peccata dilabantur.

169] *Prov. 16. v. 6. Misericordia & veritate redimitur iniquitas.* Quidam respondent, misericordiam non hominis sed Dei in hoc loco intelligi, præsertim cum v. 7. dicatur, *cum Jehova vias alicujus benevolentia prosequitur, inimicos quoq; ejus convertit ad pacem.* Sin autem hominis misericordia hic intelligatur, non nisi de pœnis temporalibus sermo est, quæ per misericordiam erga Pauperes avertuntur. Quicquid sit; certum est, redimere à peccatis esse opus solius Christi, quo Salvatore opus non fuisset, si beneficentiâ & Eleemosynis peccata expiari potuissent; redemptio enim est opus infinitæ potentia, justitiæ & bonitatis, quod à solo Christo peractum est.

170] III. Monachus respondere satagit ad dicta. Gal. 2. v. 16. *opera tantum præcedentia à justificatione excludi*, ad quod pag. præceden: responsum est. Ad dictum verò Rom. 11 v. 6. *Lutheranos esse falsarios, nec enim in veteri vulgata editione, nec in Hieronymi translatione illa legi*. Respond: Græcus textus est authenticus, in quo leguntur hæc verba: *si autem ex gratia, non jam ex operibus, alioquin gratia non jam est gratia, si autem ex operibus, non amplius est gratia, alioquin opus non est opus*: Monachus ergo dum hoc dictum non integrum legit in codice biblico, falsi crimen committit, cujus tamen nos accusat; ita quoque legunt *Arias montanus, Pagninus & alij Pontificij*. Lutherus autem in translatione Bibliorum non nuda respexit verba, sed *ipsum sensum expressit*, cum ergo græcus textus habet ἐξ ἔργων Lutherus vertit *ex merito operum*, hoc enim Paulus intelligit, gratiam & opera opponendo; gratia excludit meritum, & opera scilicet meritoria excludunt gratiam: nihil ergò Monachus ad hoc dictum respondet, sed manet assertio nostra, gratiam Dei in opere justificationis omnia opera meritoria excludere.

171] Tandem objeceram, *Pontificios meritum Christi verbis extollere, sed in re ipsa obscurare & deprimere hominum satisfactionibus*. Respondet ad hæc Monachus (1) *Meritum Christi esse infinitum*, at si infinitum est, cur ergo addunt Monachi opera sua? infinitum non patitur additionem in suo genere, alias non esset infinitum: sed meritum Christi, ait Janssenius, est infinitum, scilicet, quatenus est meritum, seu quoad virtutem merendi:

Ergo additionem alius meriti non patitur. (2) Ait, *Lutheranos fateri, Catholicos in Papatu, hoc est, Idololatrias in Idololatria posse salvari.* Sed nugator iste cōtra conscientiam pervertit sensum nostrū. Nos dicimus *in Papatu multos salvari per Christi agnitionem*, non verò per Papatus doctrinam; aliud est *salvari hominem in Papatu*, aliud *per Papatum*. (3) Negat Pontificios docere, quod Christus non abundè satisfecerit; imò hoc docet ipse Janssenius in hoc Capite, dum astringit merita nostrorum operum. Aut Christus abunde satisfecit, aut opera nostra satisfaciēt, sed hoc docet Janssenius magno cum labore, ergò Christum non abunde satisfecisse credat necesse est, abundantia enim satisfactionis respuit omne additamentum. (4) Ait, *Christū suo merito nostris operibus communicasse virtutem satisfaciendi & vitam eternam promerendi*, sed ne unicum (notet hoc Lector) ne unicū Scripturæ dictum adducit, neq; p. 32. quorsum provocat, adducere potuit, quo ista doctrina contineatur, est igitur somnium Romani Pontificis & Monachorum. (5) Negat docere Pontificios, *Christum non esse solum Mediatore generis humani, & ad superiora provocat*; atqui ego hoc demonstravi in principio Capituli, quorsum provoco. (6) Ait, *Catholicos non pugnare in doctrinā de merito Christi & merito operū*; omnino pugnant. Si merito operū salvamur, ergo Christus nō satisfecit; aut si satisfecit, nostrā satisfactione nō opus est, ut sæpius demonstravi. Cætera quæ annectit, sunt otiosæ præcedentiū repetitiones, & principij petitiones. Stāt igitur firma & inconcussa omnia, quæ in hoc Capite Admonitionis meæ adduxi.

Caput Septimum.

*De miserrimo Morientium in Papatu
Solatio.*

172] **C**onjungit Janssenius duo Capita Admonitionis in hoc unico, scilicet de ijs, *quæ Pontificij præter & contra Scripturam docent, & de Consolationis defectu apud morientes in Papatu.* Contra prius adduxi loca Deut. 4. v. 2. Esa. I. v. 12. Mar. 7. v. 7. 8. Et in specie dogmata ista præter & contra Scripturam excogitata enumeravi. Rejecit autem Janssenius responsionem ad specialia in Capita posteriora, ac in genere tantum respondet ad locum Deut: 4. v. 2. *non addetis, neq; auferetis ex eo, non declinabitis ad dextram neq; ad sinistram; Deum præcipere, ut præcepta Mosæica integrè observentur, & in illorum observatione nihil addatur nec detrahatur, non autem hoc intelligi quasi nova præcepta non essent addenda, aliàs non licuisset præcepta de Trinitate, Baptismo & Eucharistia addere.*

173] Respondeo: utrumq; Deus in hoc loco per Moysen præcipit, ut scilicet mandata sua integrè serventur, & ut mandatis suis nihil addatur vel detrahatur; summam, de theoriâ & praxi loquitur Deus in hoc præcepto, & ad utrumq; homines obligat. Quod verò Prophetæ & Apostoli multa postea addiderint, hoc factum est autoritate divinâ, de quâ hic non loquimur, Deus enim non sibi sed hominibus hoc præceptum dedit; Prophetæ & Apostoli non humano arbitrio, sed divinâ inspiratione id fecerunt
neq;

neq; addiderunt ἐπερὶ τῆς αἰνῆς aliquid ad legem, sed eam plenius exposuerunt & vaticinia de Messia clarius explicarunt, unde etiam profitentur se *nil docere extra Moysen & Prophetas Act: 26. v. 22.*

174] Ex Becano urget Janssenius, si illa praecepta pertinent ad omnes homines, utiq; ad Lutheranos etiam pertinent, qui sese non circumcidunt, nec alias leges Ceremoniales observant, imò aliquid de lege Dei auferunt. Sed respondemus; Circumcisionem & Leges Ceremoniales ideo non observamus, quia Christus abrogavit, quod Pontificij aliàs non negant, neq; enim se ipsos circumcidunt. Deus Pater hoc praeceptum de non auferendo non dedit sibi aut Filio suo, sed nobis, neq; nos hoc abrogavimus, sed *Christus*, quo in carne exhibito, circumcisione non amplius opus est, quippe in cuius locum Baptismus successit *Coloss. 2. v. 11. 12.* Nos aliquid auferre de Lege Divinâ (præter ea, quæ Christus abrogavit) accusamur equeidem, sed Janssenius nullo exemplo hoc probat. Judaicarum & Pontificiarum traditionum similitudinem Capite præcedente satis evicimus.

175] Transit jam Adversarius ad locum *de solatio morientium in Papatu*, quod solatium nullius ponderis & virtutis esse demonstravi (1) ex dubitatione de fide & gratiâ Dei (2) Ex dubitatione Baptismi cuius veritas dependeat ex intentione Baptizantis, de qua nemo certus sit. (3) Ex enumeratione omnium peccatorum in Confessione, in quâ facilius quædam possint omitti. (4) Ex legis impletionem, quæ in hac vitâ sit impossibilis (5) Ex ope-

operum satisfactione, quæ nulla sit. (6) Ex paucorum hominum ad vitam æternam prædestinatione (7) Ex purgatorii terribili recordatione. (8) Ex dubitatione redemptionis ex purgatorio, de qua moriens certus esse nequeat. Hæc omnia Monachus vocat *fabulas & quisquiliæ*, quibus plebs nostra fallatur, & ad singula respondet sequentibus.

176] I. Docet neminem in hac vitâ habere posse certitudinem de fide suâ, nisi quibus Deus hoc speciali revelatione indicet, quod probat quatuor dictis Eccles. 9. Eccl. 5. 1 Cor. 4. Philip. 2. Sed vetus crumbe est, quam Monachus recoqvrit, dicta illa ad rem nihil faciunt.

177] Primus locus Eccles. 9. v. 1. *Sunt iusti & sapientes & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit, sed in futurum servantur omnia incerta*. Respond: (1) Si hic locus simpliciter intelligatur, sequetur nec iustos scire an sint in gratia, nec iniustos vel impios, an sint in odio; Salomo enim de quovis homine loquitur in genere, sed consequens est absurdum ergo & antecedens (2) Vitio laborat vulgata versio in hoc loco, quæ addit, *omnia in futurum servantur incerta*, quæ in textu Hebræo non leguntur, quod etiam vidit Pagninus Pontificius, qui verba illa non legit, ex vitiosâ igitur versione, vitiosum Pontificij nectunt argumentum. (3) Adhuc in dubio est, quid per gratiam & odium hoc in loco intelligatur, odium divinum vel humanum; Pontificij intelligunt divinum, sed nos humanum, nam v. 4. & 5. dicitur, *quod viventes quidem diligantur, sed*
post

post mortem cesset & amor & invidia & odium eorum, canis enim vivens melior leone mortuo. Declaratio igitur per odium humanum conformis est textui (4) Si maximè de odio & gratiâ divinâ hic esset fermo, illa tamen incertitudo aut alienâ aut propriam concerneret gratiam; si alienam, hoc nihil absurdi est, nemo enim potest scire infallibiliter an proximus suus sit in gratia vel odio, signa enim externa sæpius decipiunt, ut videmus in hypocritis. Si propriam; intelligitur hoc cū limitatione, hominem nescire an sit sub gratia, si scilicet ab externo eventu judicare velim, de quo ibi Salomon loquitur. (5) *Salmeron* 1 *Cor.* 12. *Disp.* 14. negat ex hoc textu probari posse incertitudinem gratiæ divinæ, cui Janssenius noster contradicit.

178] Secundus locus legitur in *Ecclesiastico cap. 5. v. 5. De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adicias peccatum super peccatum, & ne dicas: misericordia Dei magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur*, de quo loco ait Janssenius, illum mirifice *pungere omnes hæreticos*. Respond: in hoc textu nihil legitur de fide dubitante, aut incertâ peccatorum remissione, sed monet Ecclesiasticus ne quis peccet spe veniæ futuræ, verba enim, *de propitiato peccato*, in fonte Græco non leguntur, sed versio vitiosa vitiosum Pontificijs gignit argumentū Ita sonant verba: *περὶ ἐξιλασµῶς μὴ ἂν φοβῶ* *γίνῃς ἐν τῷ λεονασµῶ*, id est, *de propitiatione non sis sine metu supra modum*; hoc est, ne tibi imagine-
ris propitiationem dum peccas, & in spem divi-
næ misericordiæ delinquis. Hunc sensum dicti
expli-

explicant verba sequentia, *Et ne dicas, miseratione Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.* Dictum igitur hoc de dubitatione remissionis peccatorum semel factæ non loquitur.

179] Tertius locus est *Pauli, 1 Cor. 4. v. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum, qui autem judicat me, Dominus est.* Respond: (1) Dubitatio de gratiâ Dei & remissione peccatorum ex hoc loco non potest deduci. Paulus enim non loquitur dubitanter, sed asseveranter, non ait, nihil quidem mihi conscius sum *sed nescio an hinc justificatus sim*: verum ait, nihil mihi conscius sum, *sed in hoc non justificatus sum*, Expresse igitur omnem justificationem & vim justificandi suis operibus derogat, novit enim opus suum esse tum debitum, tum imperfectum, cui multa venialia peccata adhærent. (2) Paulus loquitur principaliter in hoc dicto de fidelitate in ministerio suo, versu enim secundo ait, in dispensatore hoc requiri, ut fidelis inveniatur, ergo innuit, quod sibi equidem non sit conscius, ac si negligens fuisset in officio & ministerio suo, propterea tamen ait, *se non posse esse justificatum, aut de omnimodâ perfectione gloriari*, Dominus enim judicat me, hoc est, Dominus novit, an meo officio satisfecerim. (3) Si maximè Paulus loquatur de bonis operibus suis in genere, ex hisce tamè verbis incertitudo justificationis non potest colligi, Paulus enim alibi scribit *Rom. 5. v. 1. justificati fide pacem habemus, v. 2. fide accessum habemus ad gratiâ, in quâ stamus & gloriamur Rom. 8. v. 38. 39. Mibi persuasum habeo, quod neque mors,*
neque

& peccata vitandi, quod Dei respectu est filialis reverentia, respectu Diaboli est vigilantia, respectu mundi & carnis est Spiritus, constantia ac fidelis perseverantia. Dicta igitur ista omnia pro dubitatione justificationis itabiliendâ, nihil faciunt.

181] Revelationes autem cœlestes, ex quibus Janssenius supra dixit, certitudinem justificationis esse petendam, rejicimus, (1) quia nullum, Scripturæ dictum de ijs afferri potuit, sicuti neq; mandatum, neq; exemplum probatum in Sacris reperitur, fuisse quempiam de suæ justificationis certitudine per revelationes informatum. (2) Quia Diabolus transfigurans se in Angelum lucis 2 Cor. 11. v. 14. hujusmodi revelationibus homines facile decipit, exemplo Muntzeri & Anabaptistarum, qui ante hos centum annos revelationes cœlestes jactabant, quas tamen Satanæ ludibria fuisse eventus docuit. (3) Ipse Pontifex Romanus has revelationes improbat, tertiâ parte Decret: de consecrat: distinct. 1 cap. 26. *placuit*. Decret: Gregorij lib. 1. Tit. 9. Cap. 10. *nisi cum pridem*; in hisce locis negat sciri posse, an occultæ inspirationes verè sint cœlestes. Imò Gretserus in Defens. 1. Bellarm. p. 1893. seq. scribit: instinctus internos sæpe esse mendacissimos & ab ipso Diabolo inditos; imo hac doctrinâ somnijs & somniorum præsidibus Morphæo, Icelo, Phantaso quidvis effigendi & efformandi materiam dari.

182] Nos certitudinem Justificationis & gratiæ divinæ ex Sacris potenter hætenus astruximus, (1) Habemus dicta, fidei certitudinem mani-

festè docentia Roman. 5. v. 1. 2. Justificati ex fide
 pacem habemus ad Deum, per Dominum nostrum
 Jesum Christum, per quem habemus accessum fide in
 gratiam istam, in qua stamus & gloriamur. Eph. 3.
 v. 12. In Christo habemus *παρρησίαν* fiduciam &
 accessum in confidentiam per fidem ejus. Jac. 1. v. 6.
 postulet quis in fide nihil basilians. 1 Johan. 3. v. 14.
 Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad
 vitam, quoniam diligimus fratres. Hiob. 19. v. 25.
 Scio quod Redemptor meus vivit. (2) Habemus te-
 stimonium Spiritus Sancti in cordibus nostris
 Rom. 8. v. 15. Non accepistis Spiritum Servitutis i-
 terum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis fi-
 liorum Dei, in quo clamamus, Abba Pater, v. 16. 17.
 ipse Spiritus testimonium reddit Spiritui nostro, quod
 simus Filij Dei, si autem Filij, utiq; & Hæredes. 2.
 Corintb. 1. v. 21. 22. 23. Qui confirmat nos vobis-
 cum in Christum, & qui unxit nos Deus, qui & signa-
 vit nos & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.
 Ephes. 1. v. 13. 14. Credentes signati estis Spiritu
 promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ
 Cap. 4. v. 30. Nolite contristari Spiritum Sanctum,
 in quo signati estis in diem redemptionis. 1 Johan. 5.
 v. 10. qui credit in Filium Dei habet testimonium
 Dei in se. v. 11. & hoc est testimonium, quoniam vi-
 tam æternam dedit nobis Deus. (3) Habemus exem-
 pla Sanctorum, qui certi fuerunt de suâ notitiâ.
 Rom. 4. v. 18. Abraham Pater credentium contra
 spem in spem credidit, ut fieret Pater multarum gen-
 tium, v. 19. non fuit infirmus in fide, nec considera-
 vit corpus suum emortuum. v. 20, non hesitavit in
 pro-

promissione Dei diffidentia sed confortatus est fide, dans gloriam Deo v. 21. plenissime scivit, quia quaecumque promissit Deus, potens est & facere. v. 22. ideo & reputatum est illi ad justitiam. Hiobus cap. 19. v. 25 ait, Ego scio, quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus sum, & rursus, circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alienus. Paulus Rom 8. v. 38. 39. ait. Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque creatura alia potest nos separare à charitate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro.

183 } (4) Habemus exauditionis certitudinem, quae dubitationem non admittit. Matth. 18. v. 19. Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo qui in caelis est. Matth. 21. v. 22. Omnia quaecumque petieritis in oratione, credentes accipietis. Marc. 11. v. 24. Omnia quaecumque orantes petitis, credite, quia accipietis, & evenient vobis Johan. 16. v. 23. Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. (5) Habemus Sanctissimum Dei juramentum, quo obsignat suas promissiones: Ezech. 33. v. 11. Vivo ego dicit Dominus nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat. Johan. 5. v. 24. Amen, amen dico vobis, qui sermonem meum audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam aeternam, & in condemnationem non veniet, sed à morte transivit in vitam, ad quod juramentum provocat Paulus

*Hebr. 6. v. 16. 17. (6) Habemus efficaciam Sacramentorum, quibus tanquam sigillo confirmamur de certitudine gratiæ per absolutionem Ministrorum, in quâ peccata in terris remissa, in cœlis quoq; remittuntur Matth. 18. v. 18. Joan. 20. v. 23. (7) Imò si non daretur certitudo gratiæ & fidei, sequeretur fidem non esse fiduciam, Deo super omnia non esse confidendum, quod tamen tabula prima requirit, Deum esse mendacem & periurum, 1 Joh. 5. v. 10 Orationem nostram esse inefficacem, conscientiam nostram semper debere esse inquietam, nullam solidam in cruce nobis superesse consolationem, absolutionem peccatorum esse inanem & vanam, Sacramenta incertæ esse efficaciæ: quæ omnia cum sint absurda, & ad desperationem viam præparent, ipsa quoq; incertitudo pontificia absurda & falsa esse judicatur. Et quomodo Monachi conciliabunt suas hypotheses, quas aliàs foveant, cum hoc dogmate incertitudinis, docent enim *legem à renato in hac vitâ perfectè impleri posse, peccatum originis in Baptismo totaliter exstirpari, omnem actum charitatis absolutè mereri vitam æternam, Monachos habere opera supererogationis, quæ alijs possunt communicare in meritum vitæ æternæ, remissionem peccatorum habere omnes, qui Romam excurrunt & indulgentias petunt, hæc & similia cum fidei incertitudine stare non possunt, cum omne dubium tollant, aut si dubitatio de fide adstruatur, necesse est, has hypotheses esse falsissimas, nulloq; modo hæc inter sese conciliari posse.**

184] 2. Docet Janssenius *intentionem Ministri*
in

in Sacramento esse necessariam ad Sacramenti perfectionem, aliàs enim sequi consores quoque baptizare, si vel jocosè verba Baptismi recitent, & hominè calidè affundant, imò si quis verba Cœnæ Dominicæ recitaret super panem & vinum, sequi consecrationem panis & vini in convivio domestico, si Minister non decrevisset absolvere, & tamen verba absolutionis recitaret, sequi hanc ratione absolutionem verè esse factam. Concludit ergò opus esse intentione Ministri sive actuali, sive virtuali ad perfectionem Sacramentorum.

185] Respond: Janssenius hoc dogma de intentione Ministri ex lacunis Scholasticorum hausit, illi enim distinguunt inter intentionem, quæ fertur in Objectum, ab eâ, quæ fertur in finem; hanc dicunt esse duplicem, vel specialem vel generalem; quævis autem harum iterum dicitur esse triplex, actualis, virtualis, habitualis. Virtualis dicitur, cum quis ex virtute intentionis actualis præviæ procedit ad aliquos actus, actualiter tamè non intendens ad illud, ad quod primò intendebat. Actualis autem dicitur cum agens intendit habere actum elicited respectu illius, quod intendit, videatur *Thomas part. 3 q. 24. art. 8.* Dicit ergò Janssenius, in Ministro opus esse intentionem, vel actuali vel virtuali, si Sacramentum perfectum esse debeat; aliàs actus omnes jocularis, quibus verba Baptismi & cœnæ recitarentur, essent Sacramentales actus.

186] Errat autem Socius iste nam (1) Sacramenta non sunt mimica actio, aut ridiculus lusus, sed sunt actiones sacræ & solennes divinitus institutæ, in usu Ecclesiastico debitâ reverentiâ ad

ministrandæ, ubi ergo illa Christi institutio non observatur, Sacramentales actiones dici nec esse queunt. (2) Ipsi actus externi lotionis tonsoriæ, recitationis verborum Cœnæ Dominicæ in vulgari convivio satis ostendunt, ibi non administrari Sacramentum illud solenne Novi Testamenti à Christo institutum, sed esse communem aliquam lotionem (3) Peccaret ejusmodi tonsor aut balneator, verbo & nomine Dei ad lusus mimicos & jocularis abutendo, contra secundum præceptum Decalogi. Quomodo igitur ejusmodi abusus nominis & verbi Divini posset pro actu Sacramentali æstimari? non ergo ex intentione, sed ex naturâ & proprietate actionis judicamus, an ejusmodi lotiones aut recitationes possint esse Sacramenta.

187] Distinctio verò inter intentionem virtuales & actuales inepta & contradictoria est. *Virtualiter* dicitur intendere Monachus cum non intendit actualiter, sed tantum antea intentionem habuerit: hoc verò est *non intendere*. Detur exemplum, si Clericus Papalis intendat servare castitatem, & postmodum fornicetur, quomodo talis posset dici, quod intendat castitatem intentione virtuali, antea quidem intendebat, jam verò in actu fornicationis illa intentio cessat. Ita si Judas ante actum proditoris habuerit intentionem, post factum autem perpetratum, cum doleret de crimine admissio & desperaret, quomodo potuisset dici, quod adhuc intenderit Christum prode re intentione virtuali? Ita si Minister intendat baptizare ante Baptismum, postmodum verò in actu Baptismi id non intendat, certè non potest dici, quod

quod tum virtualiter intendat; *intentio est actio transiens, non autem qualitas permanens.* Dum ergo Minister amplius non intendit agere, non potest dici, quod intendat virtualiter, cum intentio illa diu cessaverit. Distinctione igitur istâ nugatoriâ Monachi dogma de intentione Ministri non propugnabunt.

188] Intentio autem Ministri non donat efficaciam Sacramentis (1) Quia non pertinet ad causas Sacramenti, nec ad efficientem, neq; ad finem, nec ad materiam nec formam. (2) In verbi prædicatione Deus salvat etiam sine intentione prædicantis, cum Christus *per accidens* prædicatur *Phil. 1. v. 18.* ergò etiam in Sacramentorum administratione (3) Seqvetur hac ratione majorem vel minorem intentionem habere majorem vel minorem efficaciam, intentio enim majus & minus recipit, ergò major, vel minor fructus Baptismi & Cœnæ acciperetur à Ministro pro gradu intentionis suæ, quod absurdū. (4) Seqvetur ex hoc Principio, virtutē Dei hominis incredulitate evacuari, nam Deus nō posset operari in Sacramentis propter defectum intentionis in Ministro, quod tamen est contra Paulum *Rom. 3. v. 3. 2 Tim. 2. v. 13* (5) Bileam efficaciter benedicebat Israël, etiam cum non intendebat hoc facere *Num. 23. v. 8. 9. 10.* ita Minister efficaciter administrat Sacramenta, etiam cum non intendit (6) Intentio Dei dat efficaciam Sacramentis non intentio Ministri, nō enim *qui rigat aut plantat est aliquid, sed Deus qui dat incrementum* 1 Cor. 3. v. 7. (7) Si intentio Ministri dat efficaciam Sacramento, seqvitur Monachos

illos in Episcopatu Bambergensi nuper combustos, per annos benè multos nullum infantem rectè baptizasse, cum in torturâ facti fuerint, quod ex pacto cum Dæmone semper intenderint baptizare in nomine Dæmonis; quid igitur actum esset de salute istorum infantium? num Monachi eos non rebaptizant nova cum intentione?

189] 3. Ex enumeratione peccatorum singulorum in confessione, dixi, solatium omne adimi, aut facilimè quædam posse omitti. Respondet Janssenius, *si quis voluntariò peccatum mortale, non autem veniale omittat in confessione, impediri remissionem omnium, non verò si quis ex oblivione id faciat.* Respondemus: totam hanc opinionem esse erroneam, nam (1) non habemus mandatum in Sacris de confessione auriculari, quod sit ad absolutionem simpliciter necessaria. (2) Non habemus exempla Scripturæ probata, Christus potius à peccatis etiam sine confessione auriculari absolvit *Paralyticum Matth. 9. v. 2. Peccatricem Luc. 7. v. 48. Filium perditum Luc. 15. v. 18. 19. Latronem in cruce Luc. 23. v. 42.* qui omnia peccata sua mortalia non enumerarunt. (3) Impossibile hoc est, omnia peccata enumerare, cum justus in die septies cadat *Proverb. 24. v. 16.* & homo omnes suos errores vix observet *Psal. 19. v. 13.* imò sæpius contra voluntatem peccet *Rom. 7. v. 15. 19.* (4) Torquentur conscientiaè miserè hac confessione auriculari, vehementer angustantur, ne fortè aliquod peccatum omittant, & ita reliquorum peccatorum remissionem non consequantur. (5) Scandalosè agunt Monachi dum Peccatores cogunt omnia sua

sua delicta adhibitis circumstantiis enumerare, facta sæpe talia, à quibus piæ & castæ aures abhorreant. Sic in Summa Angelica fol. 152. recensentur quæstiones conjugatis proponendæ in Confessione; an maritus usus sit matrimonio extravas vel modo indebito? an in Ecclesiâ? an per tactus habuerit pollutionem extravas? an cognoverit satiandæ libidinis causa? an cognoverit habens intentionem ad aliam? &c. (6) Non fuit usitata in primitiva Ecclesia, fatente *Fero* in Cap. Matth. 11. p. 147.

190] Excipit Janssenius *hoc tantum intelligi de peccatis mortalibus, quorum unum si voluntariè omitatur in Confessione, impediatur remissionem reliquorum*. Sed Respond. (1) de Jure divino nec mortalium nec venialium peccatorum enumeratio requiritur, ut modò probatum. (2) Non tantum peccatorum mortalium, sed etiam circumstantiarum circa illa peccata enumeratio requiritur, ut vult *methodus Confess.* p. 216. *quis, quid, ubi, per quos, quoties, cur, quomodo, quando peccasti, dices, ut sit Confessio vera.* (3) Pontificij causam enarrant, de qua talis enumeratio sit necessaria, quia peccati non cogniti, absolutio dari non possit, *Concil. Trident. Sess. 14. cap. 5. Can. 7.* hæc verò causa venialium peccatorum enumerationem etiam requirit, subsumo enim, peccata venialia à Sacerdote non cognoscuntur, ergò non remittuntur, igitur, propter hanc rationem homo etiam ad venialium peccatorum enumerationem obstringitur. (4) Pontificij nondum ediderunt Catalogum peccatorum tum mortalium, tum ve-

nialium, ex quo Laici informantur de natura peccatorum enumerandorum, neq; enim adhuc conveniunt, quænam peccata propriè sint venialia. (5) In Catechesi Romana docetur, concupiscentias contra nonum & decimum præceptum, quoq; esse numerandas in Confessione, atq; concupiscentiæ à Pontificijs referuntur inter peccata venialia: (6) Imò, etsi sola mortalia essent enumeranda, foret tamen hoc difficilimum, & ex eo semper de absolutione peccatorum dubitandum esset.

191] 4. Ex legis impletione, dixi, nullum morientibus superesse solatium, cum cuilibet sua ditaret conscientia, impletionem legis esse impossibilem. Respondet Janſſenius, *quod ille dicatur legem impleviſſe, qui poſt ultimam pœnitentiam non peccavit; legem quoq; poſſe impleri, cum Deus impoſſibilia non præceperit Matth. 11. Job. 5.* Respondemus: legem implere eſt Deum diligere *ex toto corde, ex totâ animâ, ex totis viribus, & proximum ſicut nos ipſos, Lev. 19. v. 18. Deut. 6. v. 5. Custodire univerſa mandata Domini in omni tempore, ut Deus ipſe loquitur Deut. 5. v. 32. 33. Permanere in omnibus, quæ ſcripta ſunt in libro legis Deut. 27. v. 26. qui enim in uno peccat, reus eſt omnium, Jacob. 2. v. 10. hoc eſt legem implere ſecundum Scripturæ ſenſum.* Talis autem legis impletio homini eſt impoſſibilis in hac vitâ (1) Ex diſerto teſtimonio, *impoſſibile fuit legi: (iuſtificare hominem, quia infirmatur per carnem,) iuſtificaret autem, ſi perfectè impleretur, Rom. 8. v. 3. iugum legis Moſaice neq; Patres neq; aij potuerunt portare Act.*

Act. 15. v. 10. (2) Ex assertione Scripturarum, omnes homines peccato esse obnoxios *1 Reg.* 8. v. 46. *Eccles.* 7. v. 21. *2 Paral.* 6. v. 36. *1 Johan.* 3. v. 4. (3) Ex luctâ carnis & Spiritus, quæ in renatis etiam manet *Gal.* 5. v. 17. hæc verò est certissima nota imperfectionis. (4) Ex Sanctorum exemplis, qui suam imperfectionem agnoverunt *Psal.* 19. v. 13. *Esa.* 6. v. 5. *1 Job.* 1. v. 8. *Luc.* 5. v. 8. hæc omnia monstrant impletionem legis in hac vitâ esse impossibilem.

192] Non autem sequitur *Deum esse crudelem, quia impossibilia præcipiat*, nam (1) hæc fuerunt nobis possibilia in statu integritatis ante lapsum, cum homo integris adhuc viribus esset præditus. Possibilia quoque erunt in vitâ alterâ glorificatis, quapropter non sunt simpliciter impossibilia. (2) post lapsum equidem nobis sunt impossibilia, sed ex proprijs viribus extra Christum; in Christo verò sunt possibilia, dum enim Christum fide apprehendimus, apprehendimus illum, qui legem pro nobis implevit, nostraque justitia factus est *1 Cor.* 1. v. 30. *Rom.* 10. v. 10. 11. quæ ergò sunt impossibilia naturæ, fuerunt possibilia gratiæ. (3) Posito autem nobis præcepta Divina observatu impossibilia esse simpliciter, non tamen sequeretur Deum propterea esse crudelem, justè enim Deus exigit debitum à debitore, instar Regis illius *Matth.* 18. v. 25. debemus ipsi hanc obedientiam, poteramus eam quoque perfectè præstare in statu integritatis, recedendo autè à mandato Divino cōtraximus debitum, quod Deus justè à nobis exigit. (4) Licet præcepta Dei perfectè à nobis nō possint impleri, habent

habent tamen suos usus, agnoscimus enim exinde mentis nostræ perfectionem ante lapsum, corruptio naturæ nostræ nobis exinde rectè innotescit, coercentur homines hoc fræno ad externam disciplinam præstandam, renati in illis habent exactam vivendi regulam; discunt exinde quæ sit meta perfectionis, & quam multum illis desit, invitantur ad preces, & ad Christum adducuntur.

193] Matth. II. v. 30. Equidem Christus ait, *jugum meum suave & onus meum leve est*, sed (1) non de *jugo legis* loquitur, hoc enim fuit tale jugum, quod nemo portare potuit *Act. 15. v. 10.* sed (2) de *jugo Crucis* loquitur, crux dicitur jugum Christi, quia Christus illud portavit, & ipse portando jugum crucis in corpore suo nostrum jugum sanctificavit, imò & nos portare jussit. *Leve* dicitur hoc jugum, quia *Deus non tentat nos supra vires*, 1 Cor. 10. v. 13. *crux nostra momentanea & levis est* 2 Cor. 4. v. 17. Suave dicitur propter consolationem suavissimam Spiritus Sancti, quâ nobis adest, ut etiam *in medijs afflictionibus gaudeamus* *Coloss. 1. v. 24.* (3) Si autem vel de *jugo doctrinæ* Christi hic sermo esset, tale jugum tamen esset *leve* in respectu ad jugum legis, quod est *jugum oneris* *Esa. 9. v. 4.* *importabile* *Act. 15. v. 10.* cui Christus se subjecit, & nos à maledictione ipsius liberavit, leve hoc fit jugum, dum Spiritus Sanctus in corda nostra hanc legem inscribit, viresq; suppeditat, ut Deo obedientiam spontaneam præstare possimus, 1 *Job. 5. v. 3.* *Mandata Dei non sunt gravia*: Sunt gravia respectu perfectæ impletionis, non sunt gravia respectu imputationis, quæ non potest

potest excludi, fides enim (in quâ Christi justitia nobis imputatur) vincit mundum v. 4. *quis est qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est Christus v. 5.* non sunt gravia respectu inchoationis, nam Spiritus Sanctus renatos renovat, & veram dilectionem in illis accendit, ut libero Spiritu Deo obediant, ut *delectentur lege Dei Rom. 7. v. 22. sint zelotæ bonorum operum Tit. 2. v. 14.* & licet multæ imperfectiones illis adhæreant, teguntur tamen Christi perfectione, quam fide apprehendunt, atq; ita *nihil condemnationis est in his qui sunt in Christo Jesu Rom. 8. v. 1.*

194] 5. Defectum bonorum operum obieci in Admonitione, respondet Janssenius, in præcedentibus sese hæc explicasse; ego quoq; ad præcedentia provoco, in quibus à me demonstratum est, bona opera nullo modo meritoria esse posse.

195] 6. Obieci Bellarminum docere, *absolutam prædestinationem: paucos homines nudo Dei decreto ad vitam æternam esse præordinatos.* Respondet Janssenius hæc non legi in Bellarmino, & paucos admodum Electos esse ex Matth. 20. asserit. Respondetur: Bellarminus omnino id docet lib. 2. de grat. & lib. arbitr. cap. 9. Deum paucissimos ex genere humano prædestinasse ad vitam æternam, ita quidem, ut illius prædestinationis ratio nulla ex parte nostrâ assignari queat. Si nulla in nobis ratio potest assignari, utiq; nec fides assignabitur, adeoq; Deus ex absoluto beneplacito sine intuitu fidei homines ad vitam æternam elegit. Paucos esse electos scimus, sed non est quæstio de electorum paucitate, verum de Electionis causâ, an illa sit nudum Dei beneplaci-

placitum, vel an Deus propter fidem prævisam nos elegerit. Elegit vos Deus ab initio *in salutem in sanctificatione Spiritus & fide veritatis* 2 Thess. 2. v. 13. *prædestinati sumus secundum propositum ipsius, qui ante in Christo Jesu speravimus* Ephes. 1. v. 11. 12. *quos præscivit Deus, illos etiam prædestinavit* Rom. 8. v. 29. Paulus equidem 1 Cor. 9. v. 27. ait, *se laborare, ne reprobus efficiatur*, dum alijs prædicat, in eo autem non dubitat de salute suâ, multo minus ait, se ex nudo beneplacito electum esse, sed digitum intendit ad carnis mortificationem, in qua se subinde exercebat, securitati resistebat, & ita cum metu & tremore salutem suam operabatur.

196] 7. & 8. Purgatorium objeceram, quo moribundi terrentur in papatu tempore ultimi agonis, de quo incerti sunt, quod citò exinde possint liberari. Respondet Janssenius: *Purgatorium non opus habere eos, qui sine reatu culpæ & pænæ ex hac vitâ discedunt, Ecclesiam quoque vota & preces facere pro ijs, qui in purgatorio degunt, licet pauperrimi fuerint; sed hoc est nihil respondere; quotusquisque est, qui sine reatu culpæ & pænæ ex hac vitâ discedere potest secundum Pontificiorum hypothesen. Bellarminus lib. 1. de Purgat. cap. 5. scribit: Sanctos Martyres, & Infantes post baptismum morientes mox in cælum recipi sine ullo transitu per ignem. Peltanus cap. 6. de Purgat. p. 252. addit Martyribus & infantibus Viros illustri sanctimoniâ & vitæ perfectione claros. Paucissimi verò morientium ad hunc numerum possunt referri,*

ferri, quotusquisq; est in numero Martyrum, infantium paucissimi moriuntur, de quonam verè poterit affirmari, quod sit perfectè justus? Imò Pontificij expressè docent illos descendere in purgatorium, qui cum peccatis venialibus, vel cum reatu pœnæ, gravioribus criminibus debitæ moriuntur, licet crimina ipsa sint remissa. *Stapletonus part. 2. prompt. Catholici p. 286.* scribit: *iste ignis expurgatorius nec infideles, nec hæreticos, aut Schismaticos, nec impœnitentes Catholicos, sed eos solos expiabit & purgabit, qui vel cum venialibus tantum peccatis moriuntur, vel cum reatu pœnæ gravioribus criminibus debitæ decedunt culpis ipsis jam remissis & condonatis.* Sed quam pauci sunt hominum, qui sine peccatis venialibus ex hac vita discedunt, quotusquisq; aut Monachorum aut Romanorum Pontificum hoc de se poterit affirmare propter summam carnis nostræ infirmitatem; precibus etiam Sanctorum & optimis illorum operibus quædam adhærent imperfectiones; hæc igitur exceptio morientem in tentationibus solari nequit.

197] *Vota & preces*, quas Monachi fundunt pro animabus in purgatorio, moribundos quoq; solari nequeunt, nam (1) precum istarum efficacia planè suspecta est, ex ipsis pontificiorum hypothefibus; docent illi, indulgentias Papales in articulo mortis morientes à pœnis purgatorii prorsus immunes reddere, imò unctionem extremam omnes peccatorum reliquias abstergere, si igitur indulgentiarum & extremæ unctionis

unctionis tanta vis est, ut omnes peccati reliquias abstergat, & à pœnis purgatorij immunes reddat, quid istis precibus opus erit, enodent Monachi prius hoc dubium, aut enim preces istæ sunt tantum emungendæ pecuniæ causa, aut indulgentiarum, & unctionis extremæ efficacia nulla est. (1) Cum ista vota & preces Monachorum fiant propter pecuniam, sequetur pauperes, qui pecunias in monasteria dare non possunt, hoc solatio erigi non posse. *Lombardus lib. 4. Sent. distinct. 45. expressè scribit, divites citius ex purgatorio liberari, quam pauperes; cum quo Loricus consentit in Thesauro p. 1635. n. 7. divites citius quam pauperes liberari, cum plures missæ & preces pro divitibus fiant.* (3) Vota ista & preces pro liberatione mortuorum in sacris nullum habent fundamentum; citatur equidem locus 2. *Macc. 12.* sed à Monachis perperam intelligitur, prout inferius de purgatorio demonstrabitur. Quod si moribundi quærant indubitatum fundamentum ex Sacris Christum vel Apostolos has preces præcepisse, & liberationem propter has preces promississe, quomodo hic Monachi responsuri essent? (4) Si Missæ & preces Monachorum liberant animas ex purgatorio, sequetur *purgatorium iam esse vacuum*, cum quotidie in omnibus Monasterijs tot fiant Missæ & preces, quot homines vix moriantur; consequens autem est absurdum ex mente Pontificiorum, ergo & antecedens.

198] Manet itaq; Pontificios in mortis agone certum & efficax solatium non habere, quo tentato succurrant; non *gratiâ Dei*, de quâ semper dubi-

dubitandum est, ut Janssenius prolixè defendit; *non Baptismo*, cujus efficacia ex intentione Ministri dependet, ut Janssenius defendit, de quâ nemo certus esse potest; *non Absolutione suâ*, quæ nulla esse potest, si fortè peccatum aliquod vel circumstantiam peccati omisit, licet non ex malitiâ, ex rubore tamen & verecundia: *non ex legis impletionem*, quæ homini impossibilis est, ut modò demonstravi; *non ex operum merito*, quod nullum est, imò quod Monachi præter Scripturas excogitarunt, ut ostendi: *non ex electione per Christum in fide factâ*, cum Deus fidem nostram non respexerit in electione, sed decreto absoluto nos elegerit: *non vitæ æternæ gaudijs*, quæ visurus non est, nisi prius in purgatorio à Diabolis cruciatus fuerit, de quibus cruciatibus, *si pauper fuerit, tam citò liberari non poterit.*

199] Notetur autem miserrima consolandi ratio, quam Janssenius p. 118. proponit. (1) Ait: *meritum Christi per Sacramenta nobis communicari*, superius tamen acriter disputavit, neminem certum esse posse de gratiâ in Deum, & fide suâ in Christum; ista communicatio igitur meriti Christi moribundum in papatu solari non potest, cum semper de fide suâ & gratiâ Dei illum dubitare oporteat. (2) Ait, *præsumi posse probabiliter moribundum esse inter filios Dei*; ô miserum solatium, quod in *præsumptione probabili* consistit! quid si moribundus regerat sese probabiliter præsumere, quod *non sit* inter Filios Dei? si tantum est probabilis præsumptio, cur Monachi per indulgentias & extremam unctionem certò promittunt vitam

æternam? Abraham, Paulus, Hiobus & Sancti alij, quorum fidem supra introduxi, non præsumebant probabiliter, sed credebant firmiter se esse filios Dei, se esse in gratiâ apud Deum (3) Ait; si in actu Baptismi à Ministro quid prætermisum sit, *piè credendum esse, quod Deus id supplere velit*: sed undè constat de hac voluntate Dei in papatu? si de totâ justificatione nostrâ, quæ nobis tamen certò promittitur, dubitandū est, ut illi docent; de hac voluntate Dei nullibi patefacta quoq; dubitandum erit. (4) pergit, quod Deus *videatur suos Catholicos segregare in consortiū filiorum Dei*: videtur tantum Monachis, hoc est, ita putant, ita opinantur. Quid si tentatus in morte, illud *videtur* refutet, per *non videtur*, quid Monachi essent responsuri? fides est *ὁπὸς αἰσῖς* Hebr. 11. v. 1. hoc est, fiducia certa, quæ non videtur nobis, sed quæ scimus, nos esse in gratiâ apud Deum. (5) *Merito operum* Janssenius moribundos solatur; si verò regerat tentatus, se nulla merita agnoscere in operibus suis nisi meritū inferni? quænam merita operū habebat Latro in cruce Luc. 23. v. 41. 42. qui fatebatur sese *accipere in tormentis suis ea, quæ operibus suis meruerat*, & Christū rogabat, ut, non propter merita operum, sed per gratiosam sui mentionē in Paradisum illū recipe-
ret. (6) *Si ab omni labe purus* (ait Janssenius) *quis ex hac vita discedat, illū rectā ad cælos volare*; sed illud SI moribundus in agone pro solatio nō potest admittere, quæstio enim est AN ille sine omni labe discedat, annon peccata venialia etiam ipsi adhæreant? si asinus volat habet pennas, interim nō sequitur asinū volare; ita si moribundus sine omni
labe

labe discedat, volabit ad cœlū, interim non sequitur illum sine omni labe discedere; hypothetica propositio non admittit absolutam conclusionē. (7) *preces & sacrificia* moribundū nō possunt solari, si pauper fuerit, adeoq; pecunijs istas preces & sacrificia emere nō poterit, quod tamē fieri, & divites citiūs quā pauperes liberari, Pontificij docēt ut supra ex Lombardo demonstravi. Manet itaq; doctrinā Pontificiā esse torturā conscientiarum ac Monachos esse Consolatores miseros, uti Jobus amicos suos vocabat c. 16, v. 2. cū fontes consolationis præcipuos obstruant, conscientias miserè torqueant, & in tentationibus erigere non possint.

Caput Octavum.

De Communionē Pontificiæ Religionis cum Ethnicismo.

200] **F**raudulenter Janssenius in hoc Capite agit, dum meum argumentum non adscripsit integrum, in alijs locis verba mea fere omnia solet adscribere, sed hoc in loco tribus verbis meam sententiam recitat; mutilatè tamen, ne alij Pontificij nervum argumenti videant. Ita verò argumentor: quicumq; cœtus cum Ethnicis communicat in rebus fidem, cultum & religionem concernentibus, ille vera Ecclesia Dei esse nequit; atqui Romana Ecclesia cum Ethnicis communicat in rebus fidem, cultum & Religionem concernentibus, ergò Romana Ecclesia vera Ecclesia esse nequit.

201] Minore probavi: Ethnicij jactabant apparitionē Jovis, Veneris & aliorū Deorū, ita jactant

Pontificij apparitionem Mariæ. Sacerdotes Ethnici usurpabant fraudes, quibus simplices terre-
bant, ita quoq; Monachi fraudes usurpârunt, dum
finxerunt animas ex purgatorio rediisse, Sanctos
apparuisse, quibus simplices deceperunt, Ethnici
denominarunt Deos suos â loco, ut Appollinem
Delphicum, Dianam Ephesiam, Æsculapium cor-
tinium, Musas Parnasides, ita Pontificij denomi-
nant Sanctos suos â loco; Mariam Hallensem, Ma-
riam Lauretanam, Mariam Ottingensem &c. Eth-
nici in honorem Deorum suorum Neptuni, Dia-
næ, Appollinis templa ædificabant, ita Pontificij
in honorem Sanctorum templa ædificant. Ethni-
ci imaginibus Deorum ornabant templa sua; ita
Pontificij imaginibus Sanctorum. Ethnici stude-
bant ornatui in vestibus Sacerdotalibus; ita Pon-
tificij magno pretio comparant vestimenta Sacer-
dotalia. Ethnici accendebant lucernas in hono-
rem Deorum; ita Pontificij faciunt in honorem
Sanctorum: Ethnici Sacerdotes avaritiæ supra-
modum erant *dediti*; ita Sacerdotes Pontificij o-
pes & regna mundi avaritiâ suâ ad se attraxerunt.
Ethnici faciebant vota Dijs sub opinione cultus
& meriti, Pontificij similiter vovent Sanctis. Eth-
nici peregrinationes instituebant ad templum,
Herculis, Apollinis; Pontificij similiter peregri-
nantur ad Mariam Lauretanam & alia loca opi-
nione cultus & adipiscendæ remissionis peccato-
rum. Ethnici instituebant processiones, in quibus
se flagellabant, nudis pedibus incedebant, fron-
des circumgestabant; idem faciunt Pontificij pro-
cessionibus instituendo candelis, suffitu, vexillis, cruce
lignâ

lignea & similibus. Ethnici colebant Deos suos jejunando; idem faciunt Pontifices, qui in jejunio cultum & meritum ac satisfactionem quaerunt. Ethnici jactabant miracula, ex quibus (licet fictis) religionem suam confirmabant; idem faciunt Pontifices miracula jactantes, & ex ijs veritatem religionis suae demonstrantes. Ex hisce & similibus Ethnicismi æmulationibus dixi, conflatum esse Papatum, provocando ad Tractatum *D. Nicolai Hunnij Lubecensis Ecclesiae Superintendentis*, qui inscribitur, *Ecclesia Romana non est Christiana*.

202] Quid verò ad hæc Janssenius? respondet p. 122. seq. (1) olim quosdam Epicureos hoc Christianis objecisse. (2) Negat in margine Catholicam religionem ex Gentilismo compilatam esse (3) Ex Florimundo citat aliquot pagellas, quibus asseritur superstitionem Ethnorum fuisse imaginem & introductionem Christianae religionis. (4) Reijcit responsionem ad objectiones meas in sequentia Capita. (5) Hunnij librum vocat turpem libellum. (6) Loco quodam Theodoreticoncludit. Assumemus singula & ordine respondebimus.

203] 1. Misera exceptio est, jam olim quosdam Epicureos & Apostatas hoc Christianis objecisse, præterquam enim quod Monachus Autores probatos non affert, qui hoc asserant & demonstrent, ex nudâ objectionem falsitatem non potest deducere. Si olim Pontifices, quos per Christianos Janssenius intelligit, ex Ethnicismo multa mutuò sumpserunt, & hoc ipsis objectum est, sane qui hoc objecerunt, in eo non peccârunt. Neq; sequitur, olim hoc fuit Pontificis objectum, ergo hodie

superstitiones Ethnicas in suâ Religione non fov-
vent. Si Jansenius demonstraret hodiernas super-
stitutiones Pontificiorum fuisse ab Apostolis institu-
tas & usurpatas, ipsisq; Apostolis hoc fuisse ob-
jectum, ea instantia aliquid roboris haberet, quod
nec fecit, nec in posterum facere poterit, cum istæ
novitates post Apostolorum tempora in Ecclesi-
am Romanam irreperint.

204] 2. *Negat Janssenius religionem Pontificiam
ex Gentilismo esse conflatam.* Notetur circa hanc
negationem (1) Quod in sequentibus hoc ipsum
fateatur, dum ex Florimundo docet, *ex mirabili
Dei Providentiâ factum esse, ut Ethnica religio fue-
rit imago & introductio ad Christianismum, neq; o-
pus fuisse totali immutatione, sed saltem dextrâ expli-
catione, hoc est manifesta contradictio, Ethnicis-
mum fuisse introductionem ad Christianismum (qua-
lem scil. Pontificij habent) & Papatum ex Eth-
nicismo compilatum non esse; quomodo illud quod
ex Ethnicismo fuit introductum non potest dici
ex eo esse compilatum. (2) Licet Jansenius hoc
in totum negaret, fatentur tamen id alij Pontifi-
cij. Polydorus Virgilius lib. 5. cap. 1. expressè scri-
bit: *nunc peregrinos ritus ab Ethnicis, id est, Genti-
bus, non Christianis (ἔθνος enim gens dicitur) acce-
ptos, atq; reliqua persequemur, quæ nostri jam susce-
pti muneris. Cum igitur multa ab Hebræis & non
pauca à Romanis, cæterisq; Ethnicis ad nos instituta
manaverint, poscit locus, ut appositè eæ proinde com-
memoremus, quæ ab his acceperimus, atque minimè
convenit tacita relinquere, quæ ab ijs sumus mutuati.*
cum*

cum præsertim illa ipsa fecerimus & ad meliorem usum adhibuerimus. lib. 6. c. 8. ait atq; ita bellè Ethnicos perinde in hac re, ut nimis multis alijs emulamur. Habes hic apertam Confessionem, à Gentibus in Ecclesiam Pontificiam multa recepta fuisse.

205]3. Ex Florimundo Janssenius ait, *superstitiones Ethnicas fuisse typū & introductionē ad Christianismū*, quod aliquot exemplis demonstrat, ubi fabulas Ethnicorū recenset, quæ typus fuerunt nostrorum fidei articulorum; imò etiam nos leges & doctrinam de virtute, de Deo & adoratione Dei ab Ethnicis accepisse. Respondemus (1) Non dicimus omnia esse mala, quæ Christianismus communia habet cum Ethnicismo. Ethnici namq; credebant Deum Rom. 1. v. 19. eumq; colendum esse Act. 17. v. 23. credebant Dei iudicium, mali vindictam post mortem expectandam, & similia. Verum hoc dicimus, quod si Christiani quædam ab Ethnicismo accipiant, & in suam religionem transferant, quæ in verbo Dei non inveniuntur, neq; ab Ecclesiâ veteri Apostolicâ usurpata fuerunt, in illis peccent, & à naturâ veri Christianismi deficient; & de hisce nobis sermo est. (2) Quomodo Florimundus & ex eo Janssenius audet asserere Ethnicismum fuisse introductionē ad Christianismū, cum Pontifex Romanus illos pronunciet Apostatas qui vel tantillū cū Ethnicis commune habeant. In Decreti Secundâ parte causa 26. quæst. 7. c. 13. nō licet iniquas observationes agere Calendarū & otijs vacare gentilibus, neq; lauro aut viriditate arborum domos cingere, omnis enim hæc observatio paganismi est. Ibid. c. 14. si quis Calendas Januarias &

*brumam ritu paganorum colere, vel aliquid plus novè facere propter novum annum, aut mensas cum dapibus vel epulis in domibus preparare &c. præsumpserit, quod magna iniquitas est corā Deo, anathema sit. ibid. c. 17. Pontifex recenset aliquot superstitiones Ethnicorū, & ait, quia talia agant, sciant se fidē Christianā & Baptismum pravaricasse, & ut pagani & Apostatam, id est, retrò abeuntem, & Dei inimicum iram Dei graviter in æternum incurrisse. Si Pontifex Romanus seriò prohibet Christianis communionem cum Ethnicis seu Paganis, quomodo Florimundus aut Janssenius eam poterunt approbare? aut Pontifex errat, aut Janssenius cum suo Florimundo errat, tertiū nō dabitur. (3) Paulus nō concedit Ethnicorū superstitiones & abominationes typū & introductionem ad Christianismū fuisse. Rom. 1. v. 21. 22. scribit: *evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est cor insipiens eorum, dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt, v. 25. 28. 29. commutaverunt veritatem Dei in mendacium, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniunt, repleti omni iniquitate & malitia. Eph. 4. v. 18. 19. Tenebris obscuratum habuerunt intellectum, alienati à vitā Dei, per ignorantiam, quæ est in illis, per cæcitatem cordis ipsorum. Quomodo verò stultitia ad sapientiam, mendacia ad veritatem, iniquitas & malitia ad pietatem, ignorantia ad scientiam, tenebræ & cæcitas ad lucē potuerunt esse introductio & typus? Paulus igitur isti Monacho in faciem contradicit, & ne Christiani in similē stultitiam & cæcitatem ruant, seriò admonet. (4) Monachus confundit typum Christianismi & emula-*
*tionem**

tionem Christianismi seu veritatis Evangelicæ; Satan in Ethnicismo non præfiguravit suis mendacijs veritatem, multò minus ad eam introductionem fecit, sed æmulatus est eandem in contemptu veri Dei. Satan enim est Simia Dei omnipotentis, qui libenter æmulatur ipsius opera, & æmulationib9 istis cæcos Gentiles miserè decepit & ilulit. Christiani non à Paganis, sed Pagani à Judæis & Christianis ista acceperunt, quod Florimundus non diffitetur, dum scribit, citante Janssenio p. 124. *quicquid Homerus Hesiodus & alij cecinerunt, ex libris Moſis eſt hauſtum.*

206] 4. Reijcit Janssenius responſionem ad ea quæ objeceram de Ethnicismo, in Capita ſequentia: ſed jam erat reſpondendum; quo fine præterit Monachus verum reſpondendi tempus & locum? jamjam erat reſpondendum, quod Catholici æmulentur Ethnicos in Sanctorum apparentium jactantiâ, in Sacerdotum fraudulentia, in Sanctorum denominatione, in templorum Sanctis dicatorum erectione, in imaginibus Sanctorum, in ornatu Sacerdotali, in candelarum accensione, in Sacerdotum avaritiâ, in peregrinationibus ad templa & ſepulcra Sanctorum, in Proceſſionibus, in miraculorum jactantiâ & ſimilibus, quæ omnia Monachus ſub prætextu reſponſionis in alio loco quærendæ præterit, nec tamen in ſequentibus ullibi reſpondet.

207] 5. Citaveram D. Nicolai Hunnij Libellum, qui inſcribitur *Eccleſia Romana non eſt Chriſtiana*, reſpondet Monachus, eſſe *Libellum vulgarem, ac turpibus mendacijs & calumnijs plenum.* Ge-

neralis hæc est responsio, quâ omnia omnium Pontificiorum Scripta possent refutari. Scripsit prædictus Hunnius in libello citato exactam Ethnicismi & Papismi Harmoniam, quam nemo Pontificiorum refutabit in æternum. Edidit nuper *Apostasiam Ecclesie Romanæ ab antiquâ Apostolicâ Doctrinâ*, quem librum nulli Pontifices nulli Cardinales, nulli Monachi refutabunt. Ecclesiam Romanam colludere & communicare cum Ethnicis, demonstravit (1) Ex Pontificiorum Confessione (2) Ex mediolorum designatione, quibus Ethnicismus penetravit in Ecclesiam. (3) Eo, quod Pontificij excusent ac defendant receptionem abominationum Ethnicarum. (4) Quod Romana Ecclesia cultum Ethnicum Christianis imitandum proponat. (5) Quod Pontificij partes quasdam suæ religionis probent ex cultu Ethnico. (6) Quod ipsos errores & abominationes Ethnicas ita receperint, ut progressu temporis in legem & consuetudinem imò in publicam doctrinam abierint; demonstrat hoc posterius ex eo, quod Pontificij ex Ethnicismo ad se doctrinam Ethnicam de medio salutaris doctrinæ petrauerint, itē doctrinam de medijs expiationis peccatorum, ut sunt aqua lustralis & flagellatio; quod formam totam regiminis Ecclesiastici ex Ethnicismo desumpserint, ut sunt nomina Clericus, cœlibatus, vestitus, rasura capitis, vita sine labore, primitiarum & decimarum redditus, nomina Pontificis, Patriarchæ sanctissimi, potestas summa Spiritualis & secularis eminentia super Magistratum Politicum, dominium super regna & Provincias, Pontificis factus,

fastus oscula pedum, gestatio in humeris magnatum, triplex corona purpura, distinctio Clericorum & Episcopatum, ordines Monachorum & Monacharum &c. Quod Pontificij modum & rationem cultus Ethnici ad se pertraxerint in celebratione festorum, in nomine Missæ, in sacrificio Eucharistiæ, in manuum lotionem apud Sacerdotes, in silentio quo Missa peragitur, in processionibus ab uno templo ad aliud, ad fontes; quod cerei, sacræ imagines gestentur in processionibus quod interdum coronati, nudis pedibus; quod orantes ad Orientem se convertant, vim precum in prolixitate ponant, orationem certis & canonicis horis adstringant, manuum lotionem (ut preces Deo sint gratæ) requirant quod ad sonitum campanarum & tintinnabulorum orent. Dum Angelos religiosè colunt, itè Sanctos defunctos, dum opera divinæ providentiæ inter Sanctos distribuunt, dum Sanctos canonizant, illorum ossa & reliquias religiosè venerantur, templa ædificant in cultum illorum religiosum, illisq; dedicant propter illorum cultum, idq; ex voto: dum templa auro, argento, gemmis, vestibus, ramis lauru exornant, dum altaria Sanctorum cultui & honori consecrant, dum imagines colunt, velant, crucem Christi adorant, cultum imaginum prætextu intentionis ad prototypum directæ palliant, cultum Sanctorum pro diversitate locorum & imaginum gratiorè judicant, imagines in compitis & viis publicis cultu gratia exponunt, imagines in bellis auxilij causâ circumgestant, thuribus incensis eas religiosè honorant, sacris vestibus ex religiosâ deveneratione exornant. Dum
cercos

cereos & lampades Sanctis accendunt, tabulas & arma in honorem Sanctorum suspendunt, donaria sanctis offerunt, festis solennibus magno numero eos colunt, in nomine Sanctorum jurant, epulas Sacras in cultum illorum instituunt, jejunia in cultum eorum indicunt, peregrinationes ad loca, templa, sepulcra & reliquias illorum instituunt. Dum templa faciunt sceleratorum Asyla, dum sacras imagines coronant, dum vexilla diebus Paschatos in templis suspendunt, campanas adversus vim Satanæ & tempestatum pulsant, ignes sacros lustrationis causa excitant, cereum agni Paschalis benedictionibus conficiunt, jubilæum celebrandum indicunt, computum Calendarium tanquam rem Ecclesiasticam curæ Romani Pontificis committunt, dum Pontifex rosam auream certo tempore consecrat, & cuidam Principi donat. Dum purgatorium docent, ritus sepulchrales instituunt, faces ardentes in funeribus gestant, sacrificia pro salute mortuorum offerunt, sacra anniversaria & novendialia pro salute illorum instituunt. animas lustrant & expiant. Hæc & alia plura D. Hunnius in citato Libello enumerat à p. 363. usq- ad p. 797. non otiosa garrulitate, sed nervosâ demonstratione Ethnicorum ritus enarrando & ex confessione Pontificiorum, æmulationem cultus religiosi adducendo, ad quæ omnia nullus Janssenius, nullus Forerus, nullus Pontifex in æternū solidi quid respondere poterit.

208] 6. Concludit Janssenius loco quodam Theodoretī, qui docuerit *Martyrum memoriam celebrari loco Deorum gentilium, pro solennitatibus Jo-*

vis & Bacchi solemnitates Sanctorum peragi &c. sed respond: Theodoretus collationem instituit idolatriæ gentilis cum cultu & devotione Christianorum, quod illâ longè purior sit & Sanctior; ex ipso autem Ethnicismo hæc orta esse, prorsus non asserit, imò etiam si assereret, certum tamen est: Scripturam Sacram Theodoro longè esse antiquiorem, in quâ Deus ejusmodi introductionem Ethnicismi, aut dextram explicationem, ut Janssenius ex Florimundo loquitur, simpliciter prohibuit Deut. 12. v. 32. *Quod precipio tibi: hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam nec minuas* Deut. 12. v. 29. seqq. *quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingrederis possidendas, & possideris eas atq; habitaveris in terrâ earum, cave ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subverse, & requiras Ceremonias earum, dicens: sicut coluerunt gentes istæ Deos suos ita & ego colam. Non facias similiter Domino Deo tuo, omnes enim abominationes, quas aversatus Dominus fecerunt Dijs suis offerentes filios & filias & comburentes igni. Quod precipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam nec minuas.* Deut. 18. v. 9. seqq. *Quando ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium: nec inveniatur in te, qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem; aut qui ariolos sciscitetur, & observet somnia atq; auguria, nec sit maleficus, nec incantator, neq; qui Pythones consulat, nec divinât, & quærat ex mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo,*

209] Imò Deus exemplis demonstravit sibi non placere rituum Ethnicorum translationem in cultum Dei veri, sed eam improbavit tanquam maximam abominationem. Ægyptij colebant Serapin sub imagine bovis, quod Israelitæ viderant; in deserto autem volebant hoc Israelitæ corrigere, & vitulum aureum conflagabant, non in honorem Serapidis, ut Ægyptij fecerant, sed in honorem *Jehovæ*, qui eos liberaverat ex Ægypto, faterente Aarone, *hi sunt Dij tui Israel, qui te duxerunt de terrâ Ægypti, cras solennitas Jehovæ est v. 4* s. ista verò cultus Ethnici translatio ad cultum veri Dei *Jehovæ* displicuit, ut Mosi diceret, *dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos & deleam eos v. 10*. Cogitet Janssenius an non Satanas fuerit inventor superstitionis & Idololatriæ Ethnicæ, quomodo autem inventa Satanæ ad cultum veri Dei possunt aut debent reduci vel adhiberi, quis credat Deo placere, si colatur ejusmodi cultu, quo olim Ethnici Satanam coluerunt? Sicut ergò Janssenius Caput suum concludit, *agnosce Mullere quid vetus Ecclesia* (scil. Theodoretus, qui isti Monacho est vetus Ecclesia) *senserit, ita ego concludo; agnosce Jansseni, quid sacra Scriptura & in eâ fundator Ecclesiæ Deus de cultu Ethnico senserit.*

Caput Nonum.

De Contemptu Magistratus Papistico.

210] **M**agistratum Politicum in Papatu gravissimè lædi & contemni, novè argumentis in meâ Admonitione

ne

ne demonstravi (1) Dum spoliant eum libertate Spirituali, Scripturæ lectionem prohibendo, calicem benedictū eripiendo, dogma de dubitatione in causâ justificationis nostræ obtrudendo. (2) Dum docuerunt Magistratum esse statum Deo minus placentem. (3) Dum Pontificem dicunt superiorem esse omni Magistratu Politico, qui à Pontifice omnem suam potestatem habeat. (4) Dum eripiunt Magistratui potestatem Synodos & Concilia convocandi, Bona Ecclesiastica administrandi, de personis & bonis Clericorū judicandi, jus Episcopos Romanos confirmandi. (5) Dum promissa Imperatorum rescindunt, exemplo Concilij Constantiensis fidem Johanni Hussio frangentis, quam tamen Imperator dederat. (6) Dum Imperatores & Reges ad truculentiam incitant, & propter pacem cum Lutheranis initam, duriter increpant. (7) Dum Magistratui regna & Principatus eripiunt, exemplo Sixti V. Pontificis, regnum Angliæ eripientis Elisabethæ Reginae, illudq; Hispano donantis, donationis itidem Constantini Magni, quam fingunt Pontifici obtigisse. (8) Dum docent Magistratum esse interficiendum, exemplo Jacobi Clementis Henricum III. Galliae Regem interficientis, quod factum Pontifex Romæ in Confessu Cardinalium laudavit: exemplo Rectoris in Collegio Jesuitico Parisiensi incitantis Petrum Barrierum ad necem Henrici IV. exemplo quoq; Jesuitarū in Anglia internecionem Regis & Principum molientium, quos regicidas Mariana laudat & heroū instar commendat. (9) dum tandem Impe-

Imperatores pedibus calcant, Reges de imperio deiiciunt, & Magistratum miris modis illudunt. Janssenius dupliciter ad hæc respondet, primò *instantiam de Lutbero Magistratum contemnente & vituperante affert*, deinde *ad quædam argumenta mea respondere conatur* : faciam ὕστερον πρῶτον, & responsionem ad argumenta primo loco examinabo.

211] 1. Ad spoliū Scripturæ, Calicis benedicti, fiduciæ certæ de gratiâ Dei, respondet p. 140. (1) *Magistratum esse oves, quid autem his permittat Ecclesia, de eo supra cap. 2. enucleatè scriptum esse, interim Magistratum nihilo minus sua judicia ad normam legis exigere.* (2) *De Calice supra c. 2. aliquid dictum esse, Magistratum quoq; sine calice fieri participem sanguinis effusi, ut inferius se demonstraturum promisit.* (3) *de dubitatione in causâ justificationis nostræ supra c. 8. esse dictum, & in quo libertas Christiana consistat, me nō satis intellexisse.* Respondetur.

212] 1. Magistratum esse Oves distinctè admit-
timus, sunt Oves Christi, sed non sunt Oves Monachorum, qui Monachorum somnijs & libidini instar brutarum Ovium se subijciant; *oves enim Christi audiunt vocem Pastoris sui & alienum non sequuntur* Johan. 10. v. 45. Provocat Janssenius ad cap. 2. in quo docetur, quid Romana Ecclesia ovibus suis permittat, & ego provoco ad cap. 2. hujus refutationis in quo inveniet Monachus, quam malè ab Ecclesiâ Pontificiâ hoc fiat. Magistratum *ad normam legis divinæ officium suum debere exigere*, ait, sed quomodo hoc faciet, si lectio legis divinæ ipsi non conceditur, imò eâ ipsâ de causâ lectio

atio Bibliorum Magistratui concedenda est, quia ad normam legis divinæ officium suum administrare debet.

213] In nostris Ecclesijs docemus, Magistratum lectioni scripturarum sacrarum omni studio debere incumbere (1) propter generale mandatum, quo Deus jubet *omnes Scripturis attendere Deut. 6. v. 7. 8. cap. 31. v. 11. 12. omnes legere Coloss. 4. v. 16. 1 Thess. 5. v. 27.* (2) propter speciale mandatum Principibus datum, ut legant & meditentur in verbo Domini *Deut. 17. v. 18. 19. Jos. 1. v. 8.* (3) propter exempla Principum, qui commendantur propter lectionem scripturæ, ut fuerunt *Josias 2 Reg. 22. v. 10. 11. 2 Reg. 23. v. 3. Dynasta Regina Candaces Roman. Act. 8. v. 28. seq.* (4) propter finem lectionis Scripturarum qui ad Magistratum quoque pertinet, beatitudo, justitia, & salus æterna, *Psal. 1. v. 2. 3. Rom. 15. v. 4. 2 Tim. 3. v. 15. 16. Apoc. 1. v. 3. 2 Pet. 1. v. 19.* (5) Propter officium Magistratus, quod est custodia utriusque tabulæ *Deut. 17. v. 19. 20. Jos. 1. v. 7. 2 Reg. 11. v. 12. 2 Chron. 23. v. 11.*

214] 1. Magistratum quoque fieri participem sanguinis benedicti in pane, asserit quidem Monachus, sed nos negamus hoc. (1) quicquid Christus non iussit, ut cum pane accipiamus, illud nec Magistratus cum pane benedicto accipit; sed sanguinem suum non iussit ut cum pane accipiamus, ergo nec Magistratus sanguinem Christi cum pane accipit. (2) Si in pane benedicto participamus etiam de sanguine Christi, sequitur Monachos bis de illo participare, semel in pane, semel in Calice, absurdum est consequens ergo & antecedens. (3)

N

Si

Si cum pane accipimus sanguinē Christi, sequetur nos cum calice etiam accipere corpus Christi, consequens est falsum & Scripturæ contrarium, ergo & antecedens. (4) Si cum pane etiam de sanguine Christi participamus, sequitur solam comestionē panis esse integrum Sacramentū, imò in Cœnā esse duo Sacramenta, comestionem panis & bibitionē sanguinis, si enim illa comestio panis facit hominē participē sanguinis, ista bibitio sanguinis faciet quoque hominē participem corporis, absurdum & falsum est cōsequens, ergo & antecedens (5) Confundunt Monachi præsentiam naturalem & Sacramentalem: naturaliter corpus Christi præsentem sibi habet sanguinem, de quā præsentia nō quæritur, *sed an sanguis Christi in corpore cum pane unito Sacramentaliter sit præsens*, de eo est quæstio, de hac autē Sacramentali præsentia non ex cœcā ratione sed ex solā Christi institutione judicandum est, à præsentia præterea naturali ad præsentiam Sacramentalem nulla est consequentia. Provocat Monachus ad posteriora Capita suæ defensionis, ego quoque provoco ad posteriora Capita hujus refutationis, in quibus de hoc themate agetur.

215] 3. *De dubitatione in causā justificationis nostræ superius*, ait, *actum esse*; sed omnia Cap. 7. sunt refutata, quæ Monachus iste pro asserendā hac dubitatione attulit. *Me non satis intelligere*, ait, *quæ sit libertas Christiana*: Satis pro imperio Monache: Libertas Christiana est, quā secundum præcepta Christi quilibet debet scrutari Scripturam Job. 5. v. 39. à Pseudopropheta sibi cavere Matth. 7. v. 15. non omni Spiritui credere, sed Spiritus probare qui

natus

nam ex Deo sint, 1 Job. 4. v. 1. omnia probare, quod bonum est tenere 1 Thes. 5. v. 21. quæ omnia cum magistratui in Papatu eripiantur, rectè dicimus, illis libertatem Christianam eripi; illosq; in miseram Monachorum cæcorum servitutem redigi.

216] *Ad 2. rationem respondet negando Pontificios unquam docuisse, neminem Deo placere posse in statu Magistratus: Fridericum Electorem Saxonie ideo fuisse gavisum de libro Lutheri, quia illud Scriptum, dederit occasionem Principibus, ut excusso jugo legis humane & divine in bona Ecclesiasticorum involarent. Sed respondetur: Quicumq; docet Magistratū non debere ingredi Ecclesiā, curias esse simulacrorum immolationes, adeoq; Clericum curias non debere ingredi sub fulmine anathematis, is Magistratum habet pro ordine Deo minus placente, cū nemini Deo placenti ingressus in Ecclesiā prohiberi possit: sed Pontificij hoc docent, ergo Magistratum pro ordine Deo minus placente æstimant. Minor probatur: In Concilio Elibertino Anno 305. tempore Marcelli primi habito canone 56. tale legitur decretum, Magistratum eo anno, quo Duumviratum agit, prohibere placet, ut ab Ecclesia sese cohibeat. In Concilio Romano, Anno 324. tempore Silvestri primi habito Can. 16. legitur tale decretum: Nemo Clericus vel Diaconus aut Presbyter propter causam suam quamlibet intret in curiam, quoniam omnis curia à cruore dicitur, & immolatio simulacrorum est: quoniam si quis Clericus in curiam introierit, anathema suscipiat; nunquam rediens ad matrem Ecclesiam. Oportet igitur Curias esse immundas, Magistratū in Curiā sedentem ordinem esse immundū,*

cum in Ecclesiam non debeat ingredi, cum nec Clericus Curias ingrediens ad matrem Ecclesiam redire possit, scilicet propter summam immunditiam in curijs contractam.

217] Enorme autem mendacium est Janssenij docentis, *Lutherum scripto suo de Magistratu politico dedisse occasionem omne jugum legis divinae & humanae excutiendi & in bona Ecclesiastica involandi.* Habetur liber iste Tom. 2. Operum Jenens. Germanicorum Lutheri, in eo docet Lutherus, Magistratum esse Dei ordinationem, Christianos debere obedire Magistratui, etiã in Novo Testamento jus gladii esse illi concessum, prohibitionem vindictae privatae non tollere potestatem Magistratus, conscientias non posse cogi externâ violentiâ, statum Ecclesiasticum & Politicum non esse commiscendum, Episcopos Ecclesiae esse praefectos, ut verbum Dei doceant, non verò ut Principum instar regant, regimen Episcoporum non esse Imperium sed ministerium, quomodo Princepes erga Deum, erga Consiliarios, erga subditos, erga seipsum sese gerere debeant: hoc libello viso Elector Fridericus Sapiens prae lætitiâ exultavit, ac sublati in cœlum manibus Deo gratias egit, quod ex sacris literis jam cognitum atq; exploratum haberet, se in tali ordine constitutum esse, qui Deum autorem habeat, in quo bonâ conscientia vivere, Deoq; placere possit. Ex hisce verbis colligitur, quod in Papatu olim de Magistratu Politico sinistrè prorsus Monachi judicarint. Jugum verò humanum aut divinum esse excutienda, bona Ecclesiastica esse rapienda, Lutherus in hoc scripto non

non docuit, quod tamen Janssenius lingvâ maledicâ ipsi adscribere non veretur.

218] Ad 3. rationem, quod Monachi doceant, Pontificem esse superiorem omni Magistratu Politico, qui omnem suam potestatem à Pontifice habeat, respondet Janssenius: *Magistratum Politicum subditum esse Episcopis in his, quæ ad Ecclesiæ regimen spectant, quod ex Theodoro probat.* Respondetur: de eo non quæritur, an Magistratus potestati Ecclesiasticæ sit subiectus in spiritualibus, hoc enim & nos docemus, Magistratum debere obedire Pastoribus suis in omnibus, quæ ex verbo Dei proferunt; sed hoc est in quæstione, an Magistratus Politicus suam potestatem immediatè à Deo habeat, qui hunc ordinem in Veteri & Novo Testamento instituit & confirmavit; vel an à Pontifice Romano potestas ista Politica proveniat. N.
N.
N.

219] Hoc asserunt Pontificij, Papam habere omnem Regalem & Imperialem potestatem in mundo, Reges esse Vasallos Pontificis Romani, quos possit instituere, & regnis exuere, Christum dedisse Pontifici Romano jus utriusq; gladii, quæ omnia docentur & defenduntur in jure Canonico. Evolvantur *Clementinae lib. 2. Tit. 11. de sent. & re judic. cap. 2. Pastoralis. Lib. 1. Decret. Gregor. Tit. 6. de Elect. cap. 34 Venerabilem. Extravagant: Job. XXII. Tit. 5. de sede vacante Cap. unico, si fratrum.* Docetur in hisce locis Reges & Principes esse Pontificis Vasallos, imò Pontificem jurisdictionem habere super ipsum Romanum Imperium. Ita scribit *Michael Lonigius* in Consilio Pontifici Gregorio XV. dato de confirmatione Ducis

N3.
—

Bavariæ ad Electoratum, potestatem Electorum à Pontifice Romano dependere, qui jus habeat eosdem confirmandi. Hanc potestatem *Bellarminus* dixit *lib. 5. de Rom. Pont. cap. 6.* Pontifici tantum indirectè competere, *scilicet in ordine ad bonum spirituale*, quæ moderatio Sixto V. Pontifici displicuit, ita ut *Barclaius* scribat in libro de potestate Papæ *cap. 13.* parum abfuisse quin ex censurâ Pontificis omnia opera Bellarmini totaliter abdita fuerint.

220] Contrarium verò docet Scriptura Magistratum esse à Deo ordinatum *Rom. 13. v. 1. 2. Proverb. 8. v. 15. 16. qui Reges instituat & de regno deturbet Dan. 2. v. 21. hinc Pilatus calitus acceperat suam potestatem Job. 19. v. 11. hinc Magistratus dicitur Dei minister Rom. 13. v. 4. qui iudicium administret non hominibus sed Deo 2 Chron. 19. v. 6.* contra fidam autem Pontificis potestatem scripserunt prolixè *Guilielmus Barclaius* in libro de potestate Papæ; *Petrus Molinaus* in libro de temporalis Monarchiâ Pontificis, Londini excuso Ann. 1614. *Sibrandus Lubbertus* in dissertatione de Papa. Olim quoque publicè scripserunt contra hanc potestatem Pontificis *Marsilius Patavinus*, qui se vocat Petrum de Vineis in libro pro defensione Ludovici Bavari Imperatoris contra Papam edito Anno 1324. *Autor oneris Ecclesie, Carolus Molinaus* in Oratione Tubingæ habitâ, & alij plures.

221] Ad 4 rationem tacet Monachus, scilicet Magistratus officium esse *Synodos convocare*, exemplo *Salomonis 1 Reg. 8. v. 1. Jehu 2 Reg. 10. v. 19. Josie 2 Reg. 23. v. 1. Ezechie, 2 Chron. 29. v. 4.*
bena

bona Ecclesiastica administrare & dispensare exemplo Assæ 1 Reg. 15. v. 15. Ezechia 2 Chron. 31. v. 4 Josie 2 Reg. 22. v. 4. de causis civilibus, bonis & personis Clericorum, judicare, exemplo Christi Magistratui se subiicientis Matth. 17. v. 27. Pauli Act. 25. v. 10. & omnem animam subditam esse debere potestati civili docentis Rom. 13. v. 1. Pontifices Romanos confirmare; Otto I. Imperator elegit & confirmavit Leonem VII. Henricus IV. confirmavit Gregorium VII. Concilia Generalia convocare, Exemplo Constantini Magni Synodum Nicenam contra Arrium convocantis; Theodosij Majoris constantinopolitanam contra Macedonium: Theodosij Junioris Ephesnam contra Nestorium; Marciani Chalcedonensem contra Eutychen convocantis, quæ de re videatur Wittackerus de Concil. quest. 2. c. 3. Hæc omnia Pontificij Magistratui Politico eripiunt, summo cum potestatis civilis contemptu, ad quæ Monachus nihil respondere potuit.

222] Ad 5. rationem quoq; tacet, quod Pontificij potestati Magistratus violentas manus inferant, dum promissa & decreta Imperatorum rescindunt. Sigismundus Imperator saluum conductum Johanni Hussio in Concilio Constantiensi dederat, qui fretus tutela Romani Imperatoris iter suum Constantiam versus instituit, suumq; adventum Pontifici & toti Concilio notificat. Postquam verò quatuor hebdomadas ibidem permansisset, vocatus est in Curiam Papæ & Cardinalium, in qua finito brevi colloquio sub custodia armatorum detentus & in fœdum carcerem conjectus fuit. Comites ipsius de violatione datæ

fidei & salvi conductus fuerunt conqvesti, & ex Concilio Pisano An. 1410. habito produxerunt hæreticis damnatis saluum conductum & libertatem domum redeundi fuisse datam, Hussium verò nec convictum, nec satis auditum esse. Imperator quoq; instanter postulavit, ne in honorẽ suæ Majestatis fides salvi conductus data violaretur; Nobiles quoq; præstantissimi quidam fidem suam voluerunt pro Husso interponere, ut ex vinculis liberaretur, Patres tamen Concilij hoc denegarunt, sub prætextu hæreticis fidẽ nullo modo habendam esse. Tandem improbitate Cardinalium & Episcoporum Imperator persuasus est, ut fidei suæ renunciaret, cum sanctio jûris Pontificij publicam fidem aut defensionem non admittat illi, qṽi pro hæretico declaratus sit, quo facto tandem rogo adductus & concrematus est. Testatur hoc exemplum Reges & Imperatores à Clericis istis iniquissimis cogi in Papatu, ut fidem datam rescindant.

223] Ad 6. argumentum ex Tacito quoq; respondet: *Clericos Papales Magistratum ad truculentiam & Tyrannidem incitare*, cum tamen clementiâ thronus regalis roboretur *Prov. 20. v. 28. Bellarminus lib. 3. de Laicis cap. 21.* docet, illos, qui Romanæ Ecclesiæ non sint addicti, capitaliter esse puniendos & ad fidem Romanam cogendos. *Paulus Windeck in Prognostic. fol. 117. 249.* docet, hæreticos uestionibus, sectionibus, bellorum vi & impetu sine morâ ullâ opprimendos & excindendos esse, exemplo Hispanicæ crudelitatis, quã Christianis Principibus commendat & ad imitationem

tionem proponit. *Sleidanus lib. 26.* commemorat, quod Paulus IV. Pontifex Romanus per Cardinalem Farnesium fœdus pacificationis impedire studuerit, imò confirmatâ illâ pacificatione Imperatorem Carolum & Regem Ferdinandum ad arma concitarit hoc consilio, *potius contra Lutheranos, quam contra Turcas expeditionem bellicam, esse suscipiendam*, idem Cardinalis Farnesius, cum ex Italia in Germaniam ad bellum Smalcaldicum proficisceretur, dixit sese tantam stragem in Germaniâ editurum, *ut in cruore Lutheranorum equus ipsius posset natare*, teste *Sleidano lib. 17.* Ejusmodi consilijs truculentis effecerunt Papicolæ ut in Germania, Hollandia, Anglia, Gallia multum sanguinis innocui effusum fuerit. Solus *Ferdinandus Albania Dux* jactavit suo mandato intra paucos annos homines circiter Octodecim mille publicè & privatim in Belgio è medio sublatos esse. *Laniena Parisiensis* quot millia hominum sustulit, quæ rabies omnes Galliæ Provincias pervasit, ut in urbibus & agris plusquam centies mille hominum fuerint occisi, quorum cruore amplissima flumina turbata fuerunt, de quâ carnificinâ Pontificiâ legatur *Tbuanus Anno 72.* Ita Papicolæ ad truculentiam & Tyrannidem Principes suos stimulant & cogunt sub prætextu hæreticos capitaliter esse puniendos contra praxin & doctrinam Christi & Apostolorum, quæ de re inferius suo loco prolixè tractabitur.

224] Ad 7. Argumentum quoque tacet, quod Pontifex regna & Principatus Magistratui eripiat. Ex donatione Constantini ait Pontifex se posside-

re tot regiones Italiae, quam tamen fictam esse *Æneas Sylvius*, qui postea in Pontificatu Pius II. dicebatur satis demonstrat. De *Venetis* notum est, quod rogati à Pontifice, quo jure vectigalia in mari Adriatico possiderent, responderint, privilegia sua extare in Cancellariâ Romanâ in alterâ parte folij, in cujus priore donatio Costantini extet. Quo jure Pontifex urbem *Romam*, adeptus sit, adhuc in dubio est; Imperatores dicuntur Romani ab urbe Româ, quam olim possederunt, de quo nullum est dubium, quia de causa in literis rescriptis suis Romam vocarunt, nostram urbem; cur autem Pontifex Imperatores hac urbe & Principatu expulit? Si maximè Pontifici omnia regna mundi fuissent oblata, exemplo tamen Christi non debuisset eadem occupare, Christus enim videns regiam potestatem sibi offerri aufugit & honorem Principum detrectavit *Johan. 6. v. 15.* Egregio autem artificio Pontifex usus est, quo regna mundi ad se attraxit, excogitavit dogma perniciosum; Christum non plenariè satisfecisse pro pœnis peccatorum, quæ committuntur post baptismum, sed nobis hanc satisfactionem incumbere, quæ in hac vitâ pœnis satisfactorijs, post mortem verò igne purgatorio sit peragenda. Istas pœnas relaxandi potestatem sese Pontifex habere professus est, hinc natæ sunt indulgentiæ, annus jubileus, taxa pœnitentiaria, nundinationes Missaticæ, Privilegia Altarium, venditio beneficiorum & pallij Episcopalis, hisce medijs Papa opes & regna mundi ad se attraxit, & Principibus alijsq;

divi-

divitibus thesauros figmento hoc artificiosissimo eripuit, ita ut Roma non malè à rodendo deriveretur. Sic Pontifex audet regna huic Principi eripere, alijsq; donare. Sixtus V. Reginae Elisabethae regnum eripuit, illudq; Regi Hispanorum donavit, mittebatur classis armata in Angliam, ut regnum occuparet, quæ ingenti cum damno & ignominia Pontificis dispergebatur, quæ de re Thuanus poterit legi.

225] Ad argumentum 8. quoq; tacet, quo demonstratum est *Pontifices & eorum Satellites insidiari vitæ Regum & Principum*. Ex instinctu Jesuitarum Johann. Castelle Henricum IV. Galliarum Regem interficere voluit, teste *Thuano lib. 3. an. 94. Jacobus Clemens Monachus Dominicanus Henricum III. Galliarum Regem cultro interfecit, fatente Mariana lib. 1. cap. 6. 7. de Rege & Regis institutione*. Rector Collegij Jesuitici Parisijs *Petrum Barrierium* ad internecionem Regis Galliarum Henrici IV. incitavit, quâ de causâ Parlamentum Parisiense Jesuitas tanquam *turbatores pacis & hostes Regis proclamavit*, teste *Thuano an. 94.* Ex instinctu *Garnetti* & aliorum Jesuitarum insidiæ positæ fuere regio Parlamento in Angliâ, quod per imperum pulveris tormentarij è medio sublatum fuisset, nisi Deus ex gratia singulari sceleratissimum hoc facinus detexisset, quæ de re legi potest *Conjuratio Sulphurea Regis Jacobi*. Imperator Henricus septimus hostiâ veneno infectâ è medio sublatus est per Monachum quendam Dominicanum, teste *Platina in Clemente V. p. 355. & Zwingero in Theatro volum. 2. lib. 7. p. 466.*
Regi-

Regicidia ista scelestissima approbant Pontifices & eorum Satellites quasi res præclarè gestas. Regicidium Henrici III. in Galliâ approbavit Sixtus V. Pontifex Romanus, qvi in conventu Cardinalium solenni Jacobi Clementis factum *laudavit, & cum opere miraculoso Incarnationis Christi & Redemptionis generis humani ore scelesto & blasphemio comparavit* teste *Tbuano, lib. Historiar. 96. anno 89.* Idem factum commendat *Mariana lib. 1. de Rege & Regis institutione cap. 6.* dum ita scribit: *Specie alias literas in manus tradendi, cultro, quem herbis noxijs medicatum manu tegebat, supra vesicam aliud vulnus inflixit: insignem animi confidentiam, facinus memorabile.* Et post pauca: *Cæso Rege ingens sibi nomen fecit: cæde cædes expiata, ac manibus Guisij Ducis perfidè perempti Regio sanguine est parentata.* Cap. 7. in quo Mariana de Tyrannis per dolum aut venenum tollendis agit, expressè inquit; *si evaserint (isti scilicet sicarii & Regicidæ) instar magnorum heroum in omni vitâ suspiciuntur; si secus accidat, grata superis, grata hominibus hostia cadit, nobili conatu ad omnem posteritatis memoriam illustrati.* Attendite vos Reges atq; Principes, quomodo Monachi vitæ vestræ insidientur, quid Caput Ecclesiæ vestræ Pontifex sentiat de vestrâ interneccione; attendite & tandem aliquando malitiam istorum hominum cognoscite.

226] Ad hæc omnia Janssenius tria verba mustitat, *neminem debere mirari, si Pontifices Romani iustas pœnas sumpserint de Regibus & Principibus, qui Ecclesiæ rebellaverint.* Imò Ambrosius Theodosio Imperatori sacris interdixit p. 143. Respond. Etiam si Eccle-

Ecclesia Romana vera esset Ecclesia (quod simpliciter negamus) Pontifex tamen nullo jure Reges & Principes Romanæ Ecclesiæ sese opposcentes posset interficere. (1) *propter mandati defectum*, ubi hoc Christus aut Apostoli mandarunt, Clericos debere interficere illos Principes, qui Ecclesiæ se opponunt, citetur liber, caput, versus. (2) *Propter exemplorum defectum*, ubi Christus interfecit Herodem, Pilatum, qui veræ Ecclesiæ se opponebant? ubi Paulus Neronem, cæteriq; Apostoli alios Tyrannos interfecerunt, qui Christianæ Ecclesiæ se opponebant. (3) *propter praxin Ecclesiæ primitivæ*, quæ à Nerone, Traiano, Juliano alijsq; Tyrannis gravissimè premebatur, neq; tamen Patres istos Tyrannos occidebant, licet veræ Ecclesiæ se opponerent, Excipit Bellarminus *defuisse Christianis vires*; atqui venena & fraudes non defuerunt, quibus potuissent istos persecutores è medio tollere, quod licitum ipsis fuisset ex doctrina Jesuitica. (4) *Exempla Ecclesiæ Veteris & Novi Testamenti* contrarium monstrant; veram Ecclesiam non ferro aut veneno Tyrannos sustulisse, sed illorum persecutiones fide & patientiâ precibusq; pertulisse. Israelitæ erant vera Ecclesia, sed *Pharaonem* non interficiebant, licet is veræ Ecclesiæ se opponebat. Jussu *Abasveri* Regis omnes Judæi debebant interfici, sed Mardocheus gladio aut veneno Regem non è medio tollebat, verum ad preces & jejunium confugiebat. *Nebucadnezar* totam Judæam vastaverat, & captivos ad Idololatriam vi cogebat *Dan. 3. v. 5. 6.* Jeremias autem illum non interficiebat sed ad patientiam & obedientiâ hortaba-

tabatur *cap 27. v. 12. cap. 29. v. 7.* Paulus coram *Ne-
rone* accusatus non occultabat cultrum sub veste,
& in Tyrranni pectus adigebat, quod tamen faci-
le potuisset facere, sed ipsam mortem pro Christi
gloria patienter sufferebat. Exemplum Ambrosij
ad rem nihil facit, is enim Theodosio *sacris inter-
dicebat*, non autem interficiebat cultro vel veneno,
id quod tamen in questione est.

227] Argumentum 9. fuit, quod Pontifices Ro-
mani *summum Magistratum turpiter contemnant.*
Alexander enim tertius pedibus conculcavit col-
lum Imperatoris Friderici Barbarossæ dicens: su-
per Aspidem & Basiliscos ambulabis. Alexander V.
Vladislaum Hungariæ Regem regno suo priva-
vit. Gregorius septimus Henricum IV. Impera-
torem in medio hyemis frigore unâ cum Conju-
ge & liberis â mane ad vesperam usq; nudis pe-
dibus, esuriente stomacho, vestibus laceratis sta-
re voluit, ad quæ omnia Monachus iste magis *mu-
tus* est, quàm piscis.

228] In genere tandem probat *Pontificem in
summâ veneratione habendum esse ex Esa. 43.* quo
in loco, ait, prædictum esse: *Summum Pontifi-
cem adoratum iri â Regibus & Principibus*, & hunc
honorem ipsi Christo exhiberi probat ex *Johan.
13. Luc. 10.* exemplo Episcopi Philadelphiæ, an-
te cujus pedes adoratus fuerit. Sed respondemus
(1) aliam esse quæstionem, *an Pontifici veneratio
debeat*? aliam verò, *an Pontifex debeat inter-
ficere Reges & Principes, illisq; debitum honorem
detrabere per suos satellites?* ad hanc responden-
dum fuit Monacho, non ad illam. (2) *Johan. 13.
& Luc.*

Et Luc. 10. equidem dicitur, qui accipit, si quem misero, me accipit, qui vos audit, me audit, sed hæc ad Pontificem non pertinent, cum is nunquam potuerit demonstrare, se à Christo missum esse. Antichristus non mittitur à Christo, Pontifex autem est magnus Antichristus, ut in capite de Antichristo probatur, ergò à Christo non est missus, adeoq; hæc dicta ad Pontificem applicari nō possunt. (3) Ineptè Monachus ait *Christum adorari* Hebr. 1. *Et tamen Angelum Philadelphensem quoq; fuisse adoratum*; adoratio enim cum de hominibus usurpatur, externam reverentiam denotat, non cultum religiosum, ita Loth adoravit Angelos Gen. 19. v. 1. putans illos esse homines; Abrahamus filios Heth Gen. 23. v. 7. Fratres Josephum Gen. 42. v. 6. ita quoq; Episcopi prono corpore honorabantur, sicut Act. 16. v. 29. *custos carceris ad pedes Pauli Et Silæ prostratus, procidit*. Talis honor, cum Episcopo exhibetur, non ipsi Christo exhibetur, cum honor Christo debitus non sit externa reverentia, sed religiosus & internus animi cultus. Quomodo autem ab Episcopo Philadelphensi ad Papam licet argumentari, cum hic vocationem suam hætenus demonstrare non potuerit, quippe in templo Dei ut Antichristus sedeat, ut inferius probatur.

229] Dictum *Esaie cap. 49. v. 7. Et 23. ridiculè de Pontifice Romano Janssenius explicat, ita se habent verba: hæc dicit Dominus ad servum Dominorum, Reges videbunt Et consurgent Principes Et adorabunt propter Dominum, qui elegit te, erunt Reges nutri-*

nutritij tui & Regina nutrices tuae. Vultu in terrā demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent. Per *servum Dominorum*, ait Janssenius, intelligi Pontificem, quasi servū servorum Dei, sed errat vehementer, infert enim hanc glossam in textum. Vir ille, de quo Esaias loquitur, vocatur *servus Dominorum*, at Monachus vocem *Dominorum* declarat per *Servorum Dei*: unde hæc declaratio probatur? *Dominos* in hoc loco significare *Dei servos*, ex quib9 circumstantijs textus, ex quā cohærentiā, quibus consequentijs? Loquitur Propheta in hoc loco de Ecclesia Novi Testamenti, & de Capite illius Christo, de quo ait v. 1. *ipsum vocatum esse de ventre Matris suæ*, v. 2. *os ipsius positum esse instar gladij acuti*, v. 5. *ipsum reducturum Jacob ad Deum* v. 6. *& conversurum fæces Jacob*: datum esse illum in lucem Gentium, ut sit salus Dei usq; ad extremum mundi. Hunc servum suum alloquitur Deus v. 7. eumq; vocat *servum Dominorum quem suscitaverit* v. 9. *ut diceret vinctis exite, & qui in tenebris erant, revelamini.* Ista verò omnia soli Christo competunt, qui Jacob reduxit, fæces Israelis convertit, qui datus est in lucem gentium & salutem omnium populorum, qui vinctis (peccatorum ligamine) dixit, *exite, & illis qui in tenebris* (peccatorum scilicet & umbra mortis) *sederent, revelamini*; quæ omnia de Pontifice Romano intelligi nequeunt, nisi fortè stolidus Papa sese in lumen gentium & salutem populorum datum esse jactare vellet.

230] Vocatur autem Christus in hoc loco *servus* & quidem *servus Dominorum* certis de causis. Servus dicitur (1) quia formam servi assumpsit
Phil.

Phil. 2. v. 7. (2) Quia inter Discipulos versabatur ut servus, ego in medio vestrum sum, ut qui ministrem
Luc. 22. v. 27. Dominorum servus dicitur, quia imperio Cæsaris Matth. 17. & alijs Dominis sese sub-
 jecit in passione sua, *Annæ, Caiphe, Herodi, Pilato,*
 à quibus ludibrio & contemptui habitus fuit. Sors Christi autem est etiam sors Ecclesiæ Christianæ, quæ conformis redditur in hac vita imagini ipsius *Rom. 8. v. 29. & sæpe Dominorum ac Tyrannorum servitio subjicitur, quod fit in persecutionibus & varijs afflictionibus, è quibus tãdem divinâ gratiâ emergit, ita ut Reges sint nutritij & Reginae nutrices ipsius.* Sic tempore Christi & Apostolorum conversi sunt ad veram Ecclesiam *Nicodemus Job. 3. v. 2. seq. Joseph ab Arimathea Job. 19. v. 38. Joanna Cusij Regis Procuratoris uxor Luc. 8. v. 3. Centurio Capernaticus Matth. 8. v. 8. seq. item Regulus ille Job. 4. v. 53. Cornelius Centurio Act. 10. v. 2. & alij plures.* Tandem Deus excitavit Patronos Ecclesiæ *Constantinum Magnum, Theodosium & alios Magnates; qui liberaliter Ecclesiam sustentarunt, ab injurijs externis vindicarunt, Scholas erexerunt, & Filium Dei osculati sunt, Psal. 2. v. 12.* Hic est sensus dicti apud Esaiam: de Romano autem Pontifice, *qui non Ens* est in scripturis, ne γέν quidem in hoc loco invenitur.

231] Lutherum verò osorem fuisse Magistratus, qui seditiones & rebelliones contra Superiores excitaverit, supra *Janssenius* ex Florimundo narravit, sed non demonstravit. Vetus hæc est cantilena, quam dudum cecinerunt *Pistorius, Scop-*

pius, Vetterus, Schererus, Tannerus & alij. Respond: (1) Lutherus dignitatem Magistratus gravissimè tuetur contra criminationes papales. Deum hujus status authorem esse demonstrat Tom. 2. Jenens. Germ. p. 173. veras hujus officij functiones recenset, scilicet gloriam Dei, salutem subditorum promoverè, justitiam administrare &c. ib. p. 151. 153. 186. distinguit regimen politicum ab Ecclesiastico ibid. p. 174. Tom. 6. Jenens. Germ. p. 148. & totam de Magistratu doctrinam tam piè & eruditè tractat, ut in papatu ante Lutherum nemo Doctorum & Scholasticorum unquam tractavit, vide Libellum de Magistratu Tom. 2. Jenens. p. 172. & Tom. 5. Jenens. Germ. p. 148. Tom. 6. p. 175. (2) Dum contra Regem Angliæ, Georgium Saxoniae & Ducem Brunsvicensem duriusculè scripsit, distingvendum est inter personam & officium: officium honoravit, sed personas propter flagitia reprehendit; considerata autè est causa, quæ Lutherum impulit ad hanc severitatem, scilicet illi Principes Christum blasphembant, Evangelium persequuebantur, Lutheri personam & officium criminabantur, vitæ ipsius pericula struebant, cum itaq; Lutherus ratione officij & doctrinæ ipsis non esset subjectus rectè ipsorum scelera illis exprobravit. (3) Prophetæ & Apostoli longè severius & durius increparunt impium Magistratum, vocando illos viros mortis, 2. Sam. 12. v. 7 Turbatores Israël, 1. Reg. 18. v. 18. quorum sanguinem canes lingent, 1. Reg. 21. v. 19. qui venundati sunt, ut faciant malum in conspectu Domini v. 20 quos canes comedent v. 23. Principes Sodomorum Esa. i. v. 10. Lupos rapientes prædā ad effundendum sanguinem,

vinem, & ad perdendas animas Ezech. 22. v. 27. Leones rugientes, lupos vesperè, non relinquentes in mane Zoph. 3. v. 3. Infideles, socios furum Esa. 1. v. 23. prætereuntes sermones Domini pessimè Jer. 5. v. 28. Principes pueros & mulieres Esa. 3. v. 4. 12. qui convertunt in absinthium iudicium & iustitiam in terrâ relinquunt Amos 5. v. 7. qui odio habent bonum & diligunt malum, qui violenter tollunt pelles eorum desuper eis, & carnem eorum desuper ossibus eorum, qui comedunt carnem populi Dei & pellem eorum desuper excoriant, & ossa eorum confringunt, & concidunt sicut in lebere, & quasi carnem in medio ollæ. Qui ædificant Sion in sanguinibus Jerusalem in iniquitate, & in muneribus populum iudicant Mich. 3. v. 2. 3. 10. 11. Qui malum manuum suarum dicunt bonum, quorum optimus est, quasi paliurus, & qui rectus, quasi spina de sepe Mich. 7. v. 3. 4. iniquos, qui nesciunt confusionem Zoph. 3. v. 5. vulpes Luc. 13. v. 32. Hypocritas Luc. 13. v. 15. Filios Diaboli Job. 8. v. 44. Filios gebennæ Matth. 23. v. 15. Cæcos & Stultos v. 19. qui comedunt domos viduarum v. 14. qui claudunt regnum cælorum ante homines v. 13. parietes dealbatos Act. 23. v. 3. Leones 2. Tim. 4. v. 17. Tyrannos 1. Macc. 7. v. 30. sceleratos & omnium flagitiosissimos v. 34. durâ cervicē & incircumcisis cordibus & auribus, qui semper Spiritui Sancto resistunt, proditores & homicidas Act. 7. v. 51. 52. (4) Sicut itaq; David & Salomo correptiones tales æquo animo & benigno susceperunt. Psal. 141. v. 5. Syr. 21. v. 24 prov. 27. v. 6. Syr. 21. v. 22. ita etiam isti Principes debuissent Deo gloriam dare, respiscere & Evangelium amplecti

(5) Imò Lutherus ipse rationes exponit, cur tam acriter contra istos Principes scriplerit, *quia scilicet petendo, supplicando, humiliando nihil efficiebat, imò hypocriseos accusabatur Tom. 2. Jen. Germ. fol. 145. Tom. 3. f. 334.* (6) Contra Cæsarem scribens taxavit pessimos Consiliarios & persecutores Evangelij, qui abutebantur nomine Cæsaris, scilicet *Clementem Papam & Campegium Cardinalem. Tom. 5. Jenens. p. 289. Cæsarem verò ipsum excusat Tom. 5. p. 280.*

232] Ad bella verò & seditiones neminem excitavit, quamvis dixerit, doctrinam suam turbas & seditiones excitare, nam (1) Christo hoc potuisset objici, qui dicebat *Matth. 10. v. 34. 35. Nolite arbitrari, quia venerim pacem mittere in terram, non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem adversus Patrem suum, & filiam adversus matrem suam & nurum adversus socrum suam. Quo nomine etiam ut seditiosus accusabatur Luc. 23. v. 5.* (2) Apostolis idem potuisset objici, illis enim docentibus Evangelium Christi, varij tumultus & turbæ excitabantur *Act. 15. v. 1. cap. 17. v. 5. cap. 23. v. 7.* (3) In primitiva Ecclesia hoc obiciebatur Christianis, quod illorum doctrina esset seditiosa, quæ tamen solide refutabantur à *Clement. Alexand. lib. 7. Stromat* (4) Distingvendum est inter ea, quæ turbas pariunt *ex sese*, vel *per accidens*, Evangelium parit seditiones non *ex sese*, sed *per accidens*, propter malitiam hominum, qui Spiritui Sancto contradicunt & Evangelium persequuntur. Contra seditiones ex professo scribit *Tom. 2. Jenens. Germ. fol. 62. Tom. 3. Jenens. fol. 148.*

Tomo 6. Jenens. fol. 7. Fusius ad hæc omnia responsum est in Luthero Defenso, qui liber, Deo volente, brevi prodibit, quorsum Janssenium remitto.

233] Notabile autem exemplum calumniæ Pontificiæ hic observetur in Janssenio, & (quem citat) Florimundo: accusant illi Lutherum, *quod in libro de Captivitate Babylonica scribat: non esse ullam spem restaurandæ libertatis Evangelicæ, nisi humanæ leges penitus aboleantur: sese effecturum, ut nec Ecclesia Christiana, neq; Evangelium ullum agnoscat Magistratum, imò ut nesciat, quid sit Magistratus, hæc enim esse hominum inventa & meram tyrannidem: sibi compertum esse, nullam Remp. legibus bene ac feliciter posse administrari &c.* Verùm hæc & similia in libro de Captivitate Babylonica nō inveniuntur, quippe in quo non de Magistratu Politico sed de septem Sacramentis agit: evolvatur Liber ille & legatur vel ab hostibus Lutheri; Citata ista ibidem non inveniuntur. Accusat quoq; Lutherum scribentem *quod Imperator sit Turca baptizatus, qui pcior sit Turca non baptizato*, sed locum adscribere non potuit: pro figmento igitur ista habeantur necesse est, donec Lutheri verba cum citato loco producantur.

Caput Decimum.

De fraudibus & dolis Pontificiorum.

234] **R**eligionem Pontificiam fraudibus & mendacijs propagari demonstravi in mea Admonitione novem articulis
(1) Prohibent Magnatibus lectionem
O 3 libro-

Librorum Evangelicorum, ne scilicet veritatem cognoscant. (2) Depravant scripta Patrum (3) Aliud Laicis proponunt, aliud autem credunt. (4) Miraculis fictis homines decipiunt. (5) Animas mortuorum redire fingunt (6) Reliquiis Sanctorum Christianos fallunt (7) Æquivocationes usurpant (8) Fœminam in Pontificatu vixisse negant. (9) In Legendis Sanctorum plurima mendacia enarrant. Ad singula Janssenius aliquid excipit. Singulas exceptiones videbimus & respondebimus.

235] 1. Magna est fraudulentia quod Pontificij Principibus & Magnatibus libros Lutheranorum eripiunt & illorum lectionem prohibent, ô si Imperator, Electores, si Reges & Principes in Papatu haberent libertatem nostratum Scripta evolvendi, & quomodo purgatorium, indulgentias, auricularem confessionem, Paparum Dominium & conscientiarum torturam refutamus, inquirendi, sine omni dubio de nostra religione optimè judicarent. Ita factum est in Comitij Augustanis, cum Principes quidam Pontificij auscultassent lectioni Augustanæ Confessionis, falsi sunt, sese antea longè aliter de Lutheranorum Religione fuisse informatos, ac si Sacrosanctam Trinitatem negarent, Christum & Matrem ipsius blasphemarent, Coenam Domini administrarent instar Convivij vulgaris, Magistratum contemnerent, conjugio abrogato bestiarum more viverent. Ita procul dubio hætenus crassissima mendacia de nostra religione sparserunt in aulis Magnatum, eosq; ad odium & persecutionem nostræ

stræ religionis stimularunt, scriptis autem nostratium suppressis & prohibitis. Nos Magnatibus in Ecclesia Lutheranâ non tantum non prohibemus lectionem librorum Pontificiorum, sed etiam suademus, ut ipsi inquirant & Monachorum cœcitatem & amentiam exinde cognoscant. *Janssenius* autem respondet in Papatu hæc rectè fieri (1) *Quia Lutherani à vera fide defecerunt ad errores, qui serpunt cancri instar 2.Tim. 2. v. 17.* (2) *Quia si Paulus jubet hereticos esse vitandos 2.Tim. 3. v. 5. Tit. 3 v. 10. utiq; libri illorum quoq; erunt vitandi.* (3) *Principes esse Oves, quibus standum sit judicio Ecclesiæ.* (4) *Imperatorem Carolum V. Libros Lutheri prohibuisse singulari mandato.* (5) *optandum esse ut protestantes Principes sine præjudicio scripta Pontificiorum evolverent p. 145. 146.*

236] Respondemus (1) *Lutheranos defecisse à verâ fide est ipsū κρινωμενον, de quo inter nos & Pontificios controversatur, hoc ergo pro indubitato principio non potest præsupponi. Pharisei dum contra Christum & Apostolos similiter disputabant, eos à verâ fide defecisse, dicebant, doctrinam illorum esse novam Marc. 1. v. 27. cum tamen ipsi Pharisei essent Apostatæ, quos Christus ad veterem Mosis & Prophetarum doctrinam revocabat. Ita Pontificij nobis objiciunt, nos à fide verâ defecisse, cum tamen illi ipsi defecerint, & à nobis ad veterem Christi & Apostolorum doctrinam revocentur & adigantur. Ejusmodi Apostasias monstrat *Egidius Hunnius* in collatione doctrinæ Apostolicæ antiquæ & hodiernæ Romanæ, quâ Lector in præfatione super Epistolâ ad*

Romanos invenerit. Talem Apostasiam demonstravit *Nicolaus Hunnius* in Libro *Apostasie Ecclesie Romanae*, in quo demonstrat eam à verâ doctrinâ ad Judæorum, Ethnicorum, & veterum hæreticorum abominandas superstitiones defecisse. In parte secundâ huius scripti infra quoq; demonstrabitur, nihil esse in antiquitate Apostolicâ quo Pontificij suos errores palliare possint. Ratio itaque hæc nulla est. (2) Non sequitur, si colloquia hæreticorum sunt vitanda, ergo etiam ipsorum libri, nam colloquia hæreticorum non absolute prohibentur, sed conditionatè, si nimis crebro, nimis amicè, si non recto fine instituantur, qui est omnium probatio, hæresium cognitio, & hæreticorum conversio. Si verò interdum hoc fiat, animo probandi, cognoscendi, bonum eligendi, hæreticos convertendi, licitum est cum hæreticis cōversari & libros illorum evolvere, de non cognitis enim nemo rectè judicare potest. (3) *Principes esse Oves Monachorum*, qui brutorum instar mendacijs Monachorum se subjiciant, negamus: debent illi quoq; *omnia probare* 1. Thess. 5. v. 20. *Spiritus probare* 1. Joh. 4. v. 1. & *in veritatem inquirere*. Si ex Scripturis Pastores aliquid proponant, obediendum est Principibus, tanquam ovibus Christi, sed ut ad quamvis libidinem & somnia Monachorum obligentur, illis nullibi est injunctum. (4) *Imperatorem Carolum V. prohibuisse*, ait, *libros Lutheri*; respondit Lutherus ipse ad illud decretum, nomine Imperatoris, à quibusdam hostibus Evangelij illud fuisse editum, qui sub autoritate Imperatoriâ volebant Lutheri doctrinam suppressere.

mere. Videatur *responsio Luther. Tom. 2. Jenens. Germ.* Posito autem Imperatorem, imò omnes Reges & Principes libros Lutheri prohibuisse, ex eo tamen falsitas doctrinæ nostræ non sequeretur. Quoties Senatus Hierosolymitanus Apostolorum Conciones, quoties Ethnici Imperatores libros Christianorum prohibuerunt, neq; tamen exinde sequitur libros istos imò ipsa Biblia esse libros hæreticos, eosq; jure prohibitos fuisse. (5) Principes Lutherani liberè evolvunt scripta Pontificiorum; Janssenius ait, *utinam candido affectu & sine præjudicio hoc facerent!* imò Monache, habemus per Dei gratiam in nostris Ecclesijs Principes & Magnates, qui de libris ejusmodi longè rectius judicant, quam tota Monachorum caterva. Principes Lutherani in tantâ conscientiarum servitute & torturâ non tenentur captivi, ut sit in Papatu, legunt Biblia, calice benedictò utuntur, justificationis suæ per fidem sunt certi, legunt scripta vestratium, imò Romam quidam abeunt, & abominationes Meretricis Babylonicæ oculis usurpant, adeoq; quid à nobis doceatur & quomodo Papatus depingatur accuratè & verè judicare possunt: rationes igitur istæ non evincunt libros Lutheranorum in Papatu rectè prohiberi.

237] Legimus eqvidem *Act. 19. v. 19. multos ab Apostolis conversos, libros curiosos & vanos contulisse & combussisse*; sed libri isti fuerunt Magici, quales uti etiam famosos & manifestè blasphemos nos prohibendos imò comburendos esse concedimus. Sed nos quærimus de libris eruditis, qui de Religione ex verbo Dei, licet non rectè intellecto

differunt, si modeste & sine convitijs scripti sunt, utique ejusmodi libri non possunt prohiberi (1) Quia deest mandatum Dei expressum. (2) Praxis Christi & Apostolorum aliud monstrat, qui lectionem Scriptorum Pharisaicorum & Sadducæorum non prohibuerunt: sic nullibi legimus Apostolos prohibuisse lectionem librorum, quos Pseudoapostoli spargebant (3) Divinae admonitiones non cōcedunt, *omnia probate, quod bonum est tenete* 1 Thess. 5. v. 20. *nolite omni Spiritui credere, sed probate Spiritus an ex Deo sint*, 1 Joh. 4. v. 1. non omnia sunt credenda, nec omnia reiicienda, sed facto examine bona eligenda, mala vitanda, quod fieri nequit si lectio librorum prohibeatur. (4) Suspicio malæ causæ adhæret ejusmodi prohibitionibus, Tyranni enim veritatem coelestem opprimere quærunt, libros prohibendo & comburendo, ut exempla testantur Jer. 36. v. 23. 1 Maccab. 1. v. 59. Ergo jure divino hoc Pontificij non faciunt, dum libros quosvis sine discrimine, vel verè hæreticos, vel quos hæreticos esse putant, Christianis eripiunt, & lectionem illorum prohibent, quia in re Ethnicos potius imitantur ad quorū exemplum in eadem causâ Bellarminus provocat lib. 3. de Laicis cap. 20.

238] 2. Insignis dolus est, quod Pontificij Scripta Patrum corrumpunt & adulterant. Extat liber, *Index Expurgatorius librorum qui hoc seculo prodierunt, vel doctrina non sanæ erroribus inspersis, vel inutilis & offensivæ maledicentiae fellibus permixtis, juxta Sacri Concilij Tridentini decretum: Philipp. 11. Regis Catholici jussu & autoritate, atq; Albani Ducis consilio, ac Ministerio in Belgia concinnatus Anno*

1571. cum signo Typographico Regis ejusdem impulsu Antverpiæ ex officina Christophori Plantini Prototypographi Regij An. 1571. In hoc libro Pontificij dicta Patrum expungunt, quæ non faciunt ad superstitiones Papales confirmandas, interdum alia dicta substituunt, & ita Patres corruptos Ecclesiæ Christianæ obtrudunt. Respondet Janssenius p. 149. non fuisse depravationem, sed ab erroribus & mendis vindicationem, hæreticos potius corrupisse Patrum Scripta. Pontificios autem, in isto indice ista correxisse & errores expunxisse.

239] Respondetur (1) ita corruptores Bibliorum fraudulentiam suam excusare possent, non esse corruptionem, sed errorum, quos hæretici insperferant, correctionem, & à mendis vindicationem, imò omnes omnium rerum corruptores & depravatores hoc generali responso possunt uti, & suam fraudulentiam excusare. (2) Si Hæretici ante aliquot secula corruperunt Scripta Patrum, necesse est, Janssenius demonstret id factum esse in illis locis, & quidem in omnibus locis, quos Pontificij correxerunt, nominet personas; describat tempus, locum, modum & alias circumstantias, (quod Pontificij alias à nobis requirunt) ut certi simus, ubi & quando hoc factum sit, nisi hoc fecerit, nec apud nos nec alios cordatos fidem merebitur. (3) Quinam fuerunt isti hæretici? Lutherani esse non potuerunt, cum Pontificij statuant, ante Lutherum neminem fuisse Lutheranum. Quomodo autem Hæretici Lutherani, qui tamen ante Lutherum non fuisse dicuntur nihilominus ista

ista Patrum scripta potuerunt corrumpere ? Omnia enim ferè loca, quæ expungunt, ideo corrigunt, quod Lutheranis faveant. (4) Falsitatem commenti hujus quidam agnoverunt in Concilio Tridentino, qui contradixerunt huic fraudulentiae, nominatim hoc fecit *Thomas Sanfelicianus* Episcopus, atq; ordinis Eremitarum Generalis, ut testatur *Spavis in Histor: Concil: Trident: p. 532.* (5) Si Pontificij bonam foveant causam, cur Serenissimi Regis Hispaniæ mandato sanxerunt, ut Index iste Expurgatorius privatim custodiretur, nec ullum exemplar alijs communicaretur. Si erroribus hæreticorum putant se contradicere, cur non palam in conspectu Ecclesiæ hoc fecerunt ? Scilicet, *qui mala agit, odit lucem Job. 3. v. 20.* (6) Contra praxin Ecclesiæ primitivæ clancularia ista repurgatio facta est. Patres olim cum animadverterent falsa dogmata & scripta, non clanculum, sed palam, non fraude sed veritate oppugnarunt Spiritus istos erroneos, non regijs interdictis, sed æqvâ communicatione scriptis & disputationibus hoc fecerunt : testantur hoc Conciliorum acta & Patrum scripta, in quibus Porphyrij Celsi, Juliani, Manichæorum, Pelagianorum & aliorum verba ac disputationes publicè examinarunt & refutarunt. Pontificij aliàs semper crepant Ecclesiam antiquam, sed hoc in facto ab exemplo illius turpiter defecerunt.

240] Ejusmodi fraudulentiam commiserunt in scriptis *Sancti Ambrosij* corrupendis, de quâ *Franciscus Junius in præfatione ad Lectorem super Indic. Expurg:* historiam à se visam narrat. *Rem-
meis*

meis oculis visam ad exemplum adferam. Ante annos viginti septem, quum Lugduni agerem (egi autem anno 1559. & sequente) correctore quodam typographico usus sum familiariter, cui Ludovico Saurio fuit nomen. Habitabat ille non procul à Mercuriali vico, in edibus conjunctis trium columbarum signo. Quum ad salutandum hominem venissem casu vel potius singulari Dei providentia accidit, ut versantem eum, offenderem in recognoscendis D. Ambrosij operibus, quæ tum Frelonius excudebat. Varijs autem sermonibus ultro citroque habitis, quum me avocamento esse ab opere nolle ostenderem, ille retorsus lectionem unius paginae, videsne, inquit, hanc formam Ambrosianæ editionis nostræ? quam sit elegans, accurata, & in speciem omnibus anteponenda alijs quæ adhuc in lucem prodierunt? postea contuenti opus & probanti elegantiam ejus dixit: Ego verò si quod exemplum Ambrosiani operis mihi emendum esset, quodvis exemplum aliud potius quam hoc quod vides compararem. Sciscitatus sum hujus dicti causam. Tum ille de forulis sub mensa sua latentibus aliquot paginas promens, (erant autem paginae, ut loquuntur Græci, κειραμένηαι sive cancellatae, aliae ex parte & aliae universè) hæc est, inquit; prima forma paginarum, quas his paucis diebus ad exemplum veteris & certi exemplaris optima fide impressimus: Franciscani autem duo pro auctoritate has omnes paginas dispunxerunt, ut vides, & illas substitui in locum priorum curaverunt præter omnem nostrorum librorum fidem: quæ res sumptum & molestiam Frelonio creavit gravissimam:
nam

nam pretium chartæ operarumq; amisit universum; temporis iacturam passus est, & typographicas illas priores plagulas commutari novis ad libidinem istorum oportuit, magno malo nostro & admiratione mea. Complura ejusmodi exempla proferri cum veritate possent, nisi hoc unum quod meis oculis vidi putarem sufficere ad demonstrandam audaciam in libris interpolandis intolerabilem.

241] 3. Fraudulenter agunt Pontificij dum aliud credunt, aliud verò populum docent. Bellarm. lib. 2. cap. 22. de Imag: Sanct: docet non esse dicendum ad populum imagines debere adorari cultu latrias. Respondet Janssenius Bellarminum distinguere inter cultum latrias per se & propriè, & inter cultum latrias per accidens & impropriè; illo negare, hoc autem concedere Bellarminum imagines esse honorandas: adducit exempla Cherubinorum, Arce, Scabelli pedum Dei Exo. 25. Psal. 95. quæ omnia fuerunt adorata cultu latrias per accidens & impropriè. Respond: Bellarminus lib. 2. de Imag. Sanct: cap. 21. expressè docet: Imagines Christi & Sanctorum venerandæ sunt non solum per accidens vel impropriè, sed etiam per se & propriè, ita ut ipsæ terminent venerationem, ut in se considerantur, & non solum ut vicem gerunt exemplaris. Cultum hunc imaginum refert ad cultum latrias cap. 25. dum expressè scribit: imaginibus deberi cultum qui reducat ad latriam, tanquam imperfectum ad perfectum. Queritur quid credat Bellarminus de cultu imaginum? credit eas debere adorari cultu tali, qui ad latriam est referendus, ut verba formalia cap 25. monstrant, & quidem

dem per se & propriè ex cap. 21. Ulterius quoque quid docendum sit hac de re coram populo? respondet Bellarminus cap. 22. non esse docendum imagines debere adorari cultu latrias, quod ipsum tamen antea docuerat. Imò addit non esse sermonem de re vel de sensu, sed tantum de modo loquendi, quo scilicet coram populo sit docendum cap. 22. Gretserus lib. 1. de cruce cap. 49. docet expressis verbis crucem colendam esse cultu latrias, hoc est cultu divino cum respectu ad prototypum; Bellarminus autem suadet coram populo hoc non esse dicendum nec enim de sensu (cujus respectu concedit) sed de verbis sermonem esse.

242.] Exemplum ex sacris adductum nihil faciunt ad rem, Ex. 25. non legitur, quod Israelitæ adorarent imagines Cherubinorum, neque Num. 21. habetur, quod arcam adorarent, non, inquam, ista in locis citatis inveniuntur, sed hoc habetur, quod coram arcâ fœderis, cùm Cherubini erant impositi, adorarent verum Deum, non autem ipsam arcam aut Cherubinos. Faciebant verò hoc ex mandato divino Ex. 25. v. 22. cum istâ arcam præfiguraretur Christus, in quo habemus accessum ad Patrem cœlestem, & quia Deus præsentiam suam illo in loco Israelitis promiserat; verum in Novo Testamento non habemus mandatum de adoratione Dei corâ imagine in loco aliquo certo, sufficit si in Spiritu & veritate Deum adoremus Joh. 4. v. 23. 24 Et si Israelitæ ipsam arcam seu ipsos Cherubinos adorassent, æquè peccassent ac faciebant in cultu anei serpentis 2. Reg. 18. v. 4. In Psal. 99. v. 5. textus hebraeus non legit adorare Scabellum, sed לְהָרֹם ad sca-

scabellum pedum ejus. Quid sit istud scabellum auctores diversimodè explicant; quidam intelligunt *ipsam terram*, quæ à Stephano *scabellum Dei* dicitur *Act. 7. v. 49.* quidam intelligunt *pavimentum templi*, in quo Deus quasi pedibus suis quievit, sed rectius intelligitur *arca fœderis*, coram quâ Israelitæ adorabant verum Deum. *Lyranus* super hunc locum ita explicat: *adore scabellum, id est, ante scabellum pedum ejus, & istud scabellum dicebatur arca Testamenti, quæ erat sub propitiatorio, quod erat quasi sedile Dei, & arca Testamenti tanquam scabellum illius sedis.* Israelitæ ergò non arcam, non Cherubinos, non scabellum, sed coram arcâ & Cherubinis, ad scabellum pedum Dei Deum ipsum adorarunt, igitur istis exemplis ad excusandum Bellarminum Monachus uti non potest.

243] 4. Insignis dolus est, qui in Papatu fictis miraculis perpetratur. Lubecæ in templo Cathedrali imago *D. Mariæ* habetur, quæ olim in Papatu ad preces procumbentium modò faciem, modò tergum obvertit; creditum hoc fuit fieri ex miraculo, *αυτοψία* autem monstrat certa adesse instrumenta, quibus Monachi in loco ad fraudem apto imaginem istam pro libitu moverunt & traxerunt. Vratislaviæ in templo *Dorotheæ* vidi imaginem lapideam *D. Mariæ* capite excavato, cui si aqua affundebatur pisciculis quibusdam insitis ad motum istorum piscium guttulæ aquæ ex oculis Mariæ destillabant, quâ fraude olim Monachi deciperunt Laicos, quasi Maria ista lapidea lacrimata fuisset. *Fabulas esse*, ait *Janssenius* p. 152. Resp. Non sunt fabulæ; vidi utrumq; dolum, Lubecæ & Vra-

& Vratislaviæ, & mecum Viri alij fide dignissimi, non Lutherani tantum, sed etiam Pontificij, qui rubore suffunduntur ad intuitum istius fraudulentæ, eamq; excusare fatagunt miris modis. In Legendis Francisci per Sedulium editis legitur, *diabolos fuisse expulsos ab obsessis, si modò comederint de pane Francisci p. 97. frenum equi Francisci alligatum utero gravidae partum statim promovisse p. 97. Franciscum post mortem fuisse bubulcum p. 156. ovem ex ipsius adhortatione flexis genibus coram altari sacramentum adorasse p. 61.* Zwingerus in Theatro p. 1334. notabile exemplum diabolici cujusdam miraculi recenset: *Magdalena Cruzia, sive de la Cruz, Hispana, Cordubæ primaria Bæticæ urbe, in prima pueritia à parentibus obscuris, incertum pietatis an paupertatis causa, in cœnobium D. Clare detrusa (quod illa post ex collata stipe defundamento novum extruxit) demonis cujusdam, sub Æthiopis specie sese offerentis, miris blanditijs, quibus ea ætas potissimum capitur, inescata, familiariter illo uti cœpit, severa tamen interminatione interposita, ne quisquam mortalium hoc rescisceret. Illa interim quum Dæmonem in colloquium singulis penè diebus admitteret, supra ætatem sapere, & indolis causa omnibus admirationi cœpit esse, incredibili sanctitatis opinione, quam morum elegantia vitæq; austeritas cffingebant. Vix dum duodecimum ætatis annum attigerat, cum malus ille genius Magdalene in solidum possidenda ansam captans, phaleratis verbis conjugij mentionem inijcit, facileq; adeo, ex ejo quã jam degustaverat sanctimonie successu, simplici & ambitiose puellæ persuasit. Dantur manus, fiunt sponsalia, concumbitur deniq;*

Dotis loco Magdalena sui corporis usum fructum, colloquendo, conversando, concumbendo pollicetur. Æthiops vicissim contra dotem splendidissimam offert; effecturum se, uti Magdalena per XXX. & amplius annos ea sanctimonie autoritate per universam Hispaniam frueretur, quæ omnes, qui eo laudis genere unquam fuere celebres, vel æquaret, vel etiam superaret. Neque verò mendax ille Spiritus hac in parte falsus videri voluit, ut universæ scilicet Hispaniæ per hanc suam sponsam imponeret. Quandocumque furtivis voluptatibus fruerentur, sponsi famulus (nam majestatis causa famulum quoque veterator ille Æthiops sibi adjunxerat) tanquam Sosie quidam supposititius, foris in templo & cœnobio, Magdalene larva assumpta, illius vultum, gestus, incessum cantando, orando, comedendo exactè imitabatur. Si quando verò secessus illius voluptuarij pertæsa hera in publicum prodiret, ne quid interea temporis otiosè periret, per orbem terrarum, vagando, quæcumque digna memoratu acciderent, Magdalene renunciabat. Sic de Francisci I. Gallorum Regis captivitate, sic de Romanæ urbis direptione certior facta, divinitus hæc sibi ab Angelo revelata dictitans, in Principum Virorum dignationem summam pervenit, & Abbatissæ dignitatem, ultrò cedentibus tantæ sanctimonie reliquis monialibus meruit, maxima totius ordinis Seraphici cum lætitiâ, qui ad se quoque, tanquam ad Præceptores & institutores, partem gloriæ hujus pertinere putabant. Miraculis interea clarebat plurimis, sed inanibus atque ludicris. In solenni pompa festorum dierum, ad tres & amplius cubitos in sublime efferebatur: sæpe etiam imaginem Jesu recens nati manibus gestans, imbre lacrymarum profuso, comam

comā ad talos usq; repente enatā producebat, quæ sen-
sim evanesceret. Quotiescunq; Monachæ statis diebus
communione sacra uteretur, sacrificulo ex dinumera-
tis priq; diligenter mystici panis orbiculis uno semper de-
erat, quē Magdalena ministerio Angelorū acceptum se
in ore habere palam ostendebat. Interdū quoq; paries
ad spectandā hostiam dividebatur. Hinc tanta ei san-
ctitatis fama accrevit, ut Pontifices, Imperatores, Re-
ges, per literas ejus sese precibus commendarent, atq;
adeo Caroli V. uxor Philippum filium ijs fascijs, quas
Magdalena suis precibus consecrasset, primum excipi
curari & involvi. Exactis annis ad minus XXX. in hoc
diabolico conjugio, tandē sub annum Sal. 1546 Dei opt.
max. benignitate, nullo suo merito ad seipsam Magda-
lena redire & Demonem detestari cœpit. Agerrimē
autem ferente Æthiope hanc apostasiam, & multis mo-
dis eā vexante, visitoribus ordinis, quos vocant, præ-
ter omnē expectationem scelus ingenuē aperit, peccatū
fateretur, auxilium implorat, carceri includitur. Neque
tamē interea Demon loco excedere, sed matutinis pre-
cibus cum summo monacharum stupore & terrore sub
larva Magdalene interesse, saepe etiā alia obire munia.
Monachæ larvatam Abbatissam (quam per XII. annos
pertulerant) abhorrentes, multis vix tandem precibus
impetrarunt, ut cognita ex integro causa, Magdalena
cœnobio excluderetur, ut sic demum præstigia cessarent.

244] Imiscet Monachus ex ignorantia pædi-
as logicæ quædam pro miraculis adstruendis (non
enim majorem sed tantum minorē suam debebat pro-
bare. Nec enim quæritur in hoc loco, an miracula
sint Ecclesiæ signum, sed an miracula Papatus sint vera
vel ficta?) ad quæ etiā respondebimus (1) Ait: mira-

cula sunt promissa Job. 14 Mar. 16. (2) Sunt necessaria, quia doctrina barbaris gentibus hodie est nova. (3) Lutherani carent miraculis (4) Omnes heretici miracula Christi pro se citant. (5) Lutherum confiteri se se miraculis carere, & tamen ab Anabaptistis miracula petisse. (6) Miracula quædam in Papatu eundem ficta esse, illa verò à Catholicis explodi p. 153. 156. Respond: ad singula.

245] *Job. 14. v. 22. Qui credit in me, opera quæ ego facio, faciet, & majora ijs faciet, quia ego ad Patrem vado. Respond: Hæc verba simpliciter, prout externè sonant, intelligi non possunt, sequeretur enim aliàs, omnem hominem in Christum credentem posse miracula facere, quod falsum esse concedunt ipsi Pontificij, qui in Christum se credere dicunt, nec tamen miracula facere possunt, imò in primitivâ Ecclesiâ multi crediderunt in Christum, nec tamen miracula facere potuerunt. Vivo adhuc Christo in terris multi credebant in illum, nec tamen miracula faciebant, quærenda igitur est διάφορα & verus sensus. Christus his verbis solabatur Discipulos suos, qui conturbabantur propter abitum suum, quem prædixerat, quasi diceret; ne contristemini super abitum meum, exinde enim magnum vobis emolumentum proveniet, post abitum meum facietis eadem opera, quæ ego feci, imò majora facietis, statimq; subjungit, & quod petieritis patrem in nomine meo hoc faciam. Quæritur autem quanam opera hic Christus intelligat, & quanam sint illi, qui opera illa Christi, imò majora operibus Christi sint facturi? Loquitur Christus de illis operibus quæ tum Apostoli*
tum

tum alij credentes in Ecclesiâ primitivâ non tantum in miraculis, sed etiam in Evangelij prædicatione erant facturi. Probatur hoc (1) ex verbo præsentis *facio*, opera quæ ego facio, scil. in ministerio meo, erant verò opera doctrinæ pariter & miraculorum. (2) Ex antecedentibus verbis, in quibus Christus tum ex miraculis, tum ex doctrinâ suam Deitatem demonstravit; de istis operibus suis ait, quod Apostoli eadem facturi sint. (3) Ex scopo, qui erat solatiû Apostolorum, qui contristabantur propter abitum Christi, illos volebat erigere, quod nihilominus magna miracula essent edituri, & gentes ad regnum cœlorum conversuri. (4) Ex loco parallelo Mar. 16. v. 20. ubi Christus cooperationem suam Apostolis promittebat in verbi prædicatione & miraculis; illi verò profecti prædicaverunt ubiq; Domino cooperante & sermonem confirmante signis sequentibus. Sensus igitur est, quod Apostoli & Viri Apostolici majora opera sint facturi tum in miraculis tum in Evangelij prædicatione. Opera majora fecerunt in Evangelij prædicatione. (1) Quia Christus fuit Minister circumcisionis, & tantum Judæis prædicavit, solas micæ gentibus distribuens *Rom. 15. v. 8. Matth. 15. v. 27.* Apostoli autem post effusionem Spiritus Sancti in toto terrarum orbe Evangelium prædicarunt ex Christi mandato *Matth. 28. v. 19. Mar. 16 v. 15. 16. Rom. 10. v 18. Colos. 1. v 6.* (2) Christus prædicavit in unâ tantum linguâ, scil. Syriacâ, Apostoli autem dono omnium linguarum à Spiritu Sancto fuere instructi, ita ut in omnibus lingvis Evangelium prædicarent *Act. 2. v. 4.*

seqq (3) Christus nondum per integrum quadriennium ministerio docendi functus est, Apostoli autē per plures annos officio prædicationis sunt functi. (4) Per Christi prædicationem pauci Judæi fuerunt conversi, sed per Apostolorum ministerium multitudo Gentium. Opera Majora etiam fecerunt in miraculorum operatione. (1) Quia plura miracula fecerunt, omnis generis morbos sanando, varijsq; lingvis loquendo. (2) Quia miraculis suis pluribus hominibus benefecerunt. (3) Quia fructus miraculorum Apostolicorum fuit uberior, cum Gentes iisdem ad Evangelium fuere protracti. Christus igitur in hoc loco loquitur non de omnibus omnium temporum credentibus, sed tantum de suis Apostolis, & quibusdam Viris Apostolicis in Ecclesiâ primitivâ, quibus hoc donum peculiari Dei gratiâ fuit concessum, quia majora opera operibus Christi fecerunt ratione objectorum, locorum, temporis & successus. Sicut autem in Ecclesiâ primitivâ prædictum est, in eâ futura esse miracula, ita de Ecclesiâ ultimorum temporum prædictum est, quod Antichristus falsis miraculis errores suos in eâ confirmaturus sit. *Math. 24. v. 24. Mar. 13. v. 22. 2 Thess. 2. v. 9. Apoc. 13. v. 13.* Prolixam hujus dicti explicationem Lector inveniet in parte tertia *Harmoniae Evangelicæ Johan. Gerhardi*. Alterum verò dictum *Mar. 16.* item ad Apostolos & alios paucos credentes in primitiva Ecclesiâ restringitur, quod nisi Janssenius concesserit, sequetur, omnes credentes omnium seculorum edidisse & adhuc edere posse miracula, quod falsum esse experientia docet.

246] *Gentibus & Barbaris doctrina Evangelica hodie nova est, ergo miracula hodie etiam requiruntur.* Respondemus (1) Distingvendum est inter id, quod in se novum est, & quod opinione hominum novum est. Licet miracula requirerentur ad doctrinam in se novam, non tamen requiruntur ad doctrinam, quæ opinione hominum nova est. (2) Quando Pontificij in locis quibusdam Lutheranos ad fidem suam convertere satagunt, doctrina Pontificiorum nova est illis Lutheranis, quam antea non cognoverunt, cur ergo Pontificij non edunt miracula vel in Silesiâ, Austriâ, Bohemiâ, nihil audimus de ejusmodi miraculis, quamvis Pontificia doctrina illis hominibus sit nova. Proprio igitur exemplo Pontificiorum, falsum est, nova miracula semper requiri apud illos quibus doctrina aliqua nova esse videtur. (3) Miracula non probant doctrinam, sed doctrina probat miracula Deo hoc mandante *Deut. 13. v. 1. 2. 3.* quæ de re fusius infra in Capite de miraculis.

247] 3. *Lutherum carere miraculis* obijcit. Respondemus: ultimis temporibus non est necessarium, ut fides & doctrina miraculis probetur (1) cum desit mandatum & promissio Dei, miracula Moïsi Christi & Apostolorum fuere prædicta & promissa *Exod. 4. v. 3. 4. Esa. 35. v. 5. 6. Mar. 16. v. 17.* talem verò prædictionem aut promissionem de ultimo seculo non habemus (2) scriptura contrarium dicit, ultimis temporibus errores in fide miraculis confirmandos esse, *surgent Pseudochristi & Pseudoprophetae, & facient miracula ac prodigia ma-*

gna Matth. 24. v. 24. adventus Antichristi fiet in signis mendaciorum 2 Thess. 2. v. 9. bestia faciet miracula Apoc. 13. v. 13. (3) Miracula sola nihil faciunt, nisi doctrinâ adjunctâ, hinc in veteri Testamento miracula non permovebant populum, nisi doctrina vera adesset Deut. 13. v. 1. 23. & Christus Discipulis Johannis mandat, ut videant, scilicet miracula, & audiant, scilicet prædicationem doctrinæ Matth. 11. v. 4. 5. 6. (4) Quamplurimi habuerunt veram doctrinam, quam tamen miraculis nō confirmarunt, Amos, Obadia, Zacharias, Johannes, Job. 10. v. 41. (5) Satanas per Magos etiam facit miracula Ex. 7. v. 22. transformans se in Angelum lucis 2 Cor. 11. v. 14. imò hæretici & Ethnici miraculis abundarunt, nec tamen veram Ecclesiam habuerunt, quid ergo mirum est, etiamsi nos miraculis careamus?

248] 4. *Omnes hæreticos miracula Christi, ait, pro se citare.* Sed respondemus: non ex solis miraculis, sed ex doctrinâ simul annexa veritatem fidei probamus; quæcunq; doctrina non est Christi doctrina, illa quoq; non habet Christi miracula; sed Anabaptistarum & Arrianorum doctrina non est Christi doctrina, ergo nec Christi habet miracula: Nos contra urgemus nostram doctrinam esse Christi doctrinam, illudq; per omnes fidei articulos demonstramus, rectè igitur Christi miracula nostra quoq; sunt miracula.

249] 5. *Lutherum fateri se miraculis careere, & tamen ea ab Anabaptistis petere, ait; sed responde-* mus: Anabaptistæ jactabant doctrinam suam esse novam, eamq; ex Angelorum colloquio cœli-
tus

tus esse patefactam, docebant quoque signa à Deo esse petenda, teste *Sleidano lib. 5.* meritò igitur Lutherus petebat miracula & signa, quæ à Deo petenda esse docebant, ita & nos à Pontificiis in Germania miracula petimus, cum eadem semper crepent, sed hætenus nec muscam mortuam resuscitarunt, nec claudum equum sanarunt, imò si miraculorum gloriâ fulgent, cur hætenus non refutarunt & convicerunt Lutheranos miraculis suis, sicut olim hæreticos convicerunt, ut testatur *Bzovius Ann. 1199. §. 43.*

250] 6. Tandem fatetur *quædam miracula in Papatu à nebulonibus ficta esse, sed Ecclesiam Catholicam ea detestari.* Respondemus autem, ex quibusdam miraculis fictis omnia miracula nobis suspecta esse: si Christus & Apostoli deprehensi fuissent in uno miraculo ficto, certi esse non possemus, an non reliqua miracula quoque fuissent ficta, idem de Papatu est judicandum. Edant Pontificij certa & indubitata *κρίτηρια*, quæ miracula vera à fictis in suâ Ecclesiâ discernant, & rem præstabunt laude dignam.

261] 5. Fraudulentiam committunt *apparitionibus animarum post mortem.* Exemplum adducit *Erasmus in Epistolis*, quod quidam Parochus vivos cancos cereolis ardentibus affixis clam in cœmiterium immiserit, qui cum reperent inter sepulcra, & noctu terribile spectaculum ederent, Parochus docuit populum hoc spectaculo attonitum & consternatum, esse animas defunctorum ex purgatorio, quæ flagitent missas & eleemosynas. Fucus verò tandem est proditus, quando

cancrī quidam cum extincto careolo in cæmeterio invenirentur, quos Parochus non recollegerat. Tale exemplum recenset *Sleidanus lib. 9. Histor.*: Monachos Franciscanos quendam juvenem super testudinem templi collocasse, qui strepitum magnum excitavit, de quo Viro bono cuidam, persuaserunt esse animam Uxoris ipsius defunctæ, quæ pro liberatione ex purgatorio Missas petat, quæ fraudulentia tandem fuit detecta insigni cū pudore Monachorum. Exemplā talia quamplurima fictarum apparitionum invenies in Libello *Meisneri de purgatorio cap. 8.* qui ex varijs authoribus ista collegit. Quid verò ad hæc Janssenius. (1) *non potest negare, quæstus causâ id factum esse ab imperitis & avaris quibusdam.* (2) *verè tamen hoc interdum fieri, ait, exemplo Samuelis, 1 Sam. 28 Eccles. 46. exemplo Sanctorum cum Christo resurgentium.* (3) *ex Patrum assertione* (4) *limitat tandem hæc facere animas, non pro arbitrato, sed Deo ita permitte p. 156. Respondemus*

252] 1. Ambabus manibus Confessionem Monachi amplectimur *ab avaris & imperitis hominibus in Papatu hoc fieri*: sed unde certus esse possum, alias apparitiones animarum fuisse veras & non similiter fictas. Edat Monachus certa & indubitata indicia, quibus veræ & fictæ apparitiones possint discerni, res tota nobis suspecta est; si daretur occasio inquirendi in istas animarum apparitiones procul dubio omnes à Monachis sunt fictæ, aut diabolicâ fraude paratæ. In hac rhodo Janssenius saltet.

253] 2. *Exemplum Samuelis adducit, sed vehementer*

menter errat : nō animam Samuelis, sed spectrum Diabolicum in specie Samuelis Sauli apparuisse, dicimus & probamus (1) v. 6. dicitur, *quod Dominus Sauli non responderit, nec per somnia, nec per Prophetas*, si non per Prophetas, utiq; nec per Samuelem, qui inter Prophetas refertur *Act. 3. v. 24.* Si Deus non per vivos Prophetas Sauli respondit, utiq; nec per mortuos, quos audire prohibuit in lege *Deut. 18. v. 11.* (2) Nec anima nec corpus Samuelis fuit ista apparitio; nō anima, quæ non minus ut animæ aliorū Sanctorū fuit in *in manu Dei Sap. 3. v. 1. in sinu Abrahamæ Luc. 16. v. 23. in fasciculo viventium. 1 Sam. 25. v. 29.* Diabolus autem non potest animas Electorum excutere ex manu Dei, easq; in hanc vitam pro lubitu revocare, imò phantasma illius apparuit in formā corporeā alicujus *senis pallio amicti, v. 14.* anima verò est *ἀσώματος*, quæ nec vestitur nec videtur. Corpus Samuelis quoq; esse non potuit, Deus enim *custodit ossa piorum Ps. 34. v. 21.* adeoq; Diabolo potestatem in ea non permittit. Spectrum illud habebat pallium, quali Samuel in vitā suā usus fuerat, pallium verò illud tot annorum spatio diu fuit in terrā corruptū. Corpus mortuū quoq; est expers motus & sensus, hoc autē phantasma ambulabat, neq; credendum est, Deum fuisse cooperatum Sathanæ & Pythonissæ in opere hoc abominando, vel animā Samuelis ad incantationem misisse, vel corpus ejus Diabolo assumendum concessisse. (3) Spectrum istud expressè ait ad Saulem, *cras tu & filij tui mecum erunt v. 19.* at Saul ad Samuelem post mortem non pervenit nec quoad animam,

mam, in desperatione enim sibi ipsi violentas intulit manus, nec quoad corpus, quod sepultum est in *Jabes, c. 31. v. 13.* (4) Si verus Samuel fuisset divinitus excitatus, Saul certè propter magicam illam revocationem non fuisset divinitus punitus, quod tamen Scriptura disertè affirmat: mortuus est Saul propter iniquitates suas, eò quod pravaricatus erat mandatum Domini, ac insuper pythoniissam consuluerat, nec interrogaverat Dominum, propter quod interfecit eum *1 Chron. 11. v. 13. 14.* (5) Si verus Samuel fuisset, procul dubio Sauli aliquid boni consilij dedisset, & ad poenitentiam eum exhortatus fuisset, quod non fecit, sed in desperationem eum coniecit, cum tamen Saul bonum consilium ab eo peteret *v. 15. vocavite, ut ostenderes mihi quid faciam.* (6) Idem docent Patres fuisse spectrum diabolicum sub specie Samuelis, ut *Tertull. in lib. de animâ cap. 57. Author questionum veteris Testamenti quest. 27. apud Augustinum. Locum Syracidis* quod attinet, liber ille non est in Canone, quod fatetur *Thomas, part. 1. quest. 89. Art. 8.* qui propterea non simpliciter admittit fuisse verum Samuelem; quicquid autem Syrach loquitur in isto loco, loquitur de Samuele secundum opinionem Saulis & Pythoniissæ, qui existimarunt verum Samuelem fuisse resuscitatum.

254] Ipse Pontifex in Decret: part. 2. causa 26. quest. 5. Cap. 14. *nec mirum*, id confirmat, indignum omninò facinus esse, si secundum verba Historiæ commodetur assensus. Quomodo enim fieri poterat, ut arte magicâ attraheretur Vir & nativitate sanctus, & vitæ operibus justus? aut si
non

non attractus est, consensit? quod utrumq; de iusto credere adversum est. Si enim invitus adductus est, nullum suffragium habet iustitia: si autem voluntarius, amisit meritum spiritale, quod positus in carne quæsierat, quod valde absurdum est: quia qui hinc iustus recedit permanet iustus. Porro autem hoc est præstigium Satanæ, quo, ut plurimos fallat, etiam bonos in potestate se habere confingit. Quod Apostolus inter cætera ostendit, dicens: ipse Satanas transfigurat se in Angelum lucis 2 Cor. II. v. 14. Ut enim errorē faceret, in quo glorificaretur, in habitu Viri iusti & nomine se subornavit; ut nihil proficere spem, quam prædicabant Dei cultores, mentiretur: quando hinc exeuntes iustos finxit in suâ esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, quod de morte Saul, & filij eius non sit mentitus: quasi magnum sit Diabolo ante occasum, mortem corporis prævidere: cum signa quædam soleant apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota videtur; quanto magis Diabolo, quem Angelicâ potestate sublimen prophetica oracula fuisse testantur: de cuius magnitudine Apostolus ait: an ignoratis altitudinem Satanæ 2 Cor. 2. v. 11. Quid mirum ergo, si imminenti propè mortem potuit prævidere; cum hoc sit unde fallit, & se in Dei potestate vult adorari; nam tantâ hebetudine demens affectus est Saul ut ad Pythonissam confugeret. Depravatus enim causa peccati, ad hæc se contulit, quæ damnaverant, sed si quis propter historiam, & ea, quæ verbis expressa sunt, putet non prætermittenda, ne ratio historię inanis sit,

fit, rectè faciet quidem : si tamen minimè istud veri rapit rationem, sed ad visum & intellectum Saul. Neq; enim reprobus factus poterat bonum intellectū habere. Historicus enim mentem Saul, & habitum Samuelis descripsit; ea quæ dicta & visa sunt exprimens, prætermittens si vera, an falsa sint. Quid enim ait : audiens, in quo habitu esset excitatus : intellexi, inquit, hunc esse Samuelem. Quid intellexerit, retulit : & quia non benè intellexit, contra scripturam alium adoravit, quam Deum, & putans Samuelem adoravit Diabolum, ut fructum fallaciæ suæ haberet Satan. Hoc enim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si enim illi verè Samuel apparuisset, non utiq; vir justus permisisset se adorari, qui prædicaverat Deum solum esse adorandum. Et quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, dicebat ad Virū pestilentia; dignum ardore gehennæ : Cras mecum eris; his duobus titulis subtilitatē fallaciæ suæ prodidit improvidus Satan; & adorari se permisit sub habitu, & nomine Samuelis, contra legem, & virū peccatis pressum, cum magna distantia peccatorum & justorum sit, cum Samuele justissimo futurum mentitus est. Verum potest videri si de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cum Diabolo futurus erat : ad eum enim transmigravit, quē adoravit. Semper ergo Diabolus sub velamine latens, prodit se, dum ea confingit, quæ horreant personis, per quas fallere nititur. *Hæc Pontifex in suo jure Canonico, Loc. citat.*

255] Exemplum illorum, qui cum Christo resurrexerunt, Monach⁹ valdè ἀπαυδένως allegat:

Sancti

Sancti illi resurgebant virtute divinâ cum Christo qui resurrectionem ad vitam æternam morte & resurrectione suâ promeruerat, nec solæ animæ, sed corpora ipsorum viva apparebant, neq; petebant illi Missas, ut ex purgatorio liberarentur, sed cum Christo triumphabant de morte. Nos autem quærimus *an solæ animæ post mortem redeant, & strepitu ac ululatu liberationem ex purgatorio petant?* ad hanc quæstionem exempla allegata prorsus nihil faciunt.

256] 3. Patrum assertio, quam Monachus producit, hoc non evincit, opponimus enim Patribus alios Patres, qui negant animas post mortem redire. Tertull. lib. de anima cap. 57. docet, quod Spiritus nequam sub personis defunctorum delitescat. Augustinus lib. 10. de civit. Dei cap. 11. scribit: *Dæmones simulare animas defunctorum.* Idem docet Chrysostomus homil. 29. in Matthæum, ubi adducit exemplum Lazari, cujus anima in sinu Abrahæ quievit; Stephani, qui Spiritum suum Christo commendavit; Pauli, qui cupiebat dissolvi & esse cum Christo; Patriarcharum, de quibus scriptum est, quod ad Patres suos congregati fuerint.

257] 4. Limitat tandem Janssenius, quòd Deo permittente animæ redeant in hanc vitam, non pro arbitratu. Resp. ita quidem ait, sed non probat Deum hoc unquam permisisse, vel adhuc permittere: scimus equidem Deum hoc posse per absolutam suam potentiam, verum non sequitur, Deus potest, ergo hoc fecit vel facit, imò nec sequitur, Deus hoc potest, ut animabus reditum permittat, ergo Spiritus quidam, qui apparue-

runt,

runt, fuerunt animæ defunctorum, cum Diaboli in Angelum lucis se transformare possint.

258] Sexta fraudulentia committitur *cum reliquijs Sanctorum*, quibus Ecclesia aliquandiu miserè decepta fuit. Olim in Papatu ostensæ fuerunt reliquiæ Christi & Sanctorum. Tales fuerunt reliquiæ digitorum, pedum, ossium, capitum, brachiorum, frustula crucis, coronæ spineæ, tunicæ Christi. De cruce Christi tot particule sunt inventæ, quot navis oneraria vix vechat; Clavorum quibus Christus cruci affixus est, quatuordecim inventi sunt in diversis locis; pedes asini, quo vectus est Christus, exereverunt ad sedecim usq; : ex cauda asini Christi, & ex laqueo Judæ factæ sunt reli-

quiæ sanctorum, de quibus omnibus prolixè scripsit Franzius in libro de reliquijs Sanctorum Wittebergæ & Halæ inventis. Respondet Janſſenius (1) *corpora Sanctorum non esse contemnenda vel abiicienda, cum fuerint templa Spiritus Sancti.* (2) *Ossibus Elisei fuisse mortuum quendam resuscitatum 2 Reg. 13. quæ ossa Josias asservari jussit 2 Reg. 23.* (3) *Sudaria Apostolorum Act. 19. & umbram Petri Act. 5. egrotos sanasse* (4) *Quamvis de cruce Christi plures particule deciderint, nullam tamen diminutionem factam esse, quod Patres testentur.* (5) *In Augustino inveniri, olim istis reliquijs miracula fuisse facta.* (6) *Abusum reliquiarum quidem irrepsisse sed ab Ecclesiâ Romanâ approbatum non fuisse.* Ad singula respondemus.

259] 1. *Corpora Sanctorum esse abiicienda vel contemnenda nos non dicimus, neq; hoc est in quæstione inter nos & Pontificios.* Scimus enim
& nos

Judas
et Pau
pisten
lig.

& nos corpora talia fuisse templa & organa Spiritus Sancti, verum hoc quæritur, *an reliquiae Sanctorum sint venerandæ cultu religioso*, ut fit in Papatu. Cultus iste consistit in sequentibus capitibus; ossa illa monstrantur populo religiosè veneranda, offeruntur spectantibus osculanda, docetur genua coram illis esse flectenda, peregrinationes ad illa esse instituenda, preces ibi factas citius exaudiri, valere cultum illum ad indulgentias impetrandas, reliquias illas coli debere accensis candelis, serico, corollis & alijs ornamentis. Pontificem hoc posse decernere per suam canonizationem, ut tales reliquiae ita colantur: ex devotione & fiducia in Deum & Sanctos, eas posse in collo portari, eas imponi posse ægrotis & langventibus ad sanitatem recuperandam, credendum esse omnes reliquias, quas ostendunt, verè reliquias esse de corporibus Sanctorum. In hisce cultum reliquiarum religiosum consistere non tantum viva praxis in Papatu docet, verum etiam *Costerus in Enchiridio cap. 15. Bellarm. lib. 2. de Imag: cap. 30. Stapletonus in Prompt: Cathol. part. 1. p. 292.* & alij plures asserunt. De hoc cultu reliquiarum quæritur, de hac sceletolatriâ & lipsonolatriâ disceptatur: nos negamus hanc rectè institui propter sequentia argumenta.

260] (1) Caret mandato divino, in quo omnis cultus religiosus unicè fundatur, ut patet ex Deut. 4. v. 2. Esa. 8. v. 20 Ezech. 20. v. 19. Rom. 12. v. 2. &c. cultum verò electitium Deus repudiatur Deut. 12. v. 8. Matth. 15. v. 9. Coloss. 2. v. 20. Tale mandatum de cultu reliquiarum Papatus

Q

non

non potest produci. (2) Contrarium potius in sacris habetur mandatum, ossa Sanctorum terræ esse demandanda & sepelienda, ut in pulverem convertantur Syr. 40. v. 1. Gen. 3. v. 19. Esa. 26. v. 20. (3) Nullum probatum exemplum invenitur in sacris vel in Novo vel in Vet. Test. quod posteriores maiorum suorum ossa religiosè coluerint. (4) Contraria potius exempla reperiuntur, Abraham Saram suam sepelivit Gen. 23. v. 19. cum tamen fuerit mater credentium, 1 Pet. 3. v. 6. Abraham Pater credentium sepultus fuit à filiis suis Isaac & Ismael Gen. 25. v. 9. Isaac, Jacob, Josua, David fuerunt sepulti. De Johanne testatur Christus, quod inter natos mulierum non surrexerit major Matth. 11. v. 11. sed Discipuli corpus ipsius sepelierunt cap. 14. v. 12. Stephanus fuit sepultus Act. 8. v. 2. (5) Deus ipse Moysen sepelivit in valle terræ Moab, & nemo potuit sepulcrum ejus invenire Deut. 34. v. 6. alias Israelitæ procul dubio reliquias ipsius coluissent (6) Superstitiosum est gratiam, auxilium & beneficia in vestibus, fasciis & ossibus Sanctorum quærere, quæ tamen solum in verbo & Sacramentis quærenda tanquam medijs, quibus ista beneficia nobis exhibentur (7) Absurdissimum inde sequitur absurdum; si omnia sunt religiosè colenda, quæ Christus tetigit, sequitur asinum quoque super quo sedens Hierosolymam ingressus est, esse venerandum; imò olim veneratio ista ad corrigiam calceamenti Christi, & ad terræ pulverem, quem calcabat, sese extendebat, teste *Stapletono part. 1. prompt. Cathol. p. 292. Corona spinea, scuticum, clavi lancea & similia fuere instrumenta.*
cru.

crudelitatis Judæorum, si ista colenda sunt, sequeretur etiam Judam, milites & crucifixores esse colendos, qui similiter corpus Christi attigerunt. (8) Contradicunt etiam quidam Pontificij, ut Erasmus in Annotat. super Matth: cap. 23. Cassander in Consultatione Art. 21.

261] 2. *Ossa Elisæi cum tangerent mortuum quendam militem, continuo in vitam revocatus est* 2. Reg. 13. quapropter Rex Josias jussit ossa illa aservari, cum delubra idolorum everteret, 2. Reg. 23. Respondetur (1) Fatemur fuisse miraculum insigne, quod tactu ossium Elisæi Deus militem mortuum, resuscitavit, sed non legitur in illâ historiâ, quod Israelitæ ante illud miraculum hominem mortuum dato studio in sepulcrum Elisæ deportarint, ut contactu ossium resuscitaretur, verum casu inopinato hoc factum est, dum non haberent spatium foveam fodiendi, cadaver istud subito in sepulcrum Elisæ projecerunt. Pontificij autem datâ operâ ad ejusmodi ossa Sanctorum concurrunt & miracula ab iis expectant. (2) Post editum istud miraculum non legimus ossa Elisæi fuisse e sepulcro eruta, in locum sublimiorem collocata, circumgestata, serico & candelis honorata, religiosè culta, tangenda, exosculanda, spectanda hominibus proposita, sed relictâ sunt & asservata à Rege Josiâ usque ad diem Resurrectionis universalis. Pontificij autem contrarium faciunt, qui Sanctorum ossa in sepulcris non relinquunt, sed venerationis causa aliò transferunt. (3) Neque legimus peregrinationes ab Israelitis ad ossa Elisæi fuisse institutas, preces ad sepul-

pulcrum fuisse factas spe gratiæ & auxiliij impetrandi, quæ tamen Pontificij faciunt. Exemplum igitur hoc nihil aliud evincit, quam Deum per reliquias Sanctorum miracula interdum edidisse, ossaq; illorum honorificè sepelienda & asservanda esse, cultum verò Pontificium ex hoc loco nemo probare poterit.

262] 3. *Umbra Petri Act. 5. v. 15. & Sudarijs Pauli Act. 19. v. 11. 12. quidam sanati sunt.* Respondetur (1) verum est; Deus utebatur umbra Petri & sudarijs Pauli in operatione miraculorum, sed nullibi legitur religiosum cultum umbræ & sudarijs fuisse exhibitum, de quo tamen propriè quæritur. (2) Umbram illam certò fuisse umbram Petri, sudaria illa certò fuisse sudaria Pauli, Christiani illic cognitum habebant, sed de Sanctorum reliquijs fraudulentis, supposititijs, nullam habemus certitudinem, prout in sequentibus dicetur. (3) Petrus & Paulus cum in vivis essent, nolebant permittere, ut homines coram ipsis prociderent Act. 10. v. 26. cap. 14. v. 14. 15. multò minus umbris & sudarijs suis religiosum cultum deferri passi fuissent. (4) Singulare prorsus & extraordinarium illud fuit, quod Christus per umbram Petri & semicinctia Pauli miracula ista operatus fuit, verum de cultu religioso exinde nulla regula potest extrui, & cum istud donum miraculorum Ecclesiæ primitivæ fuerit proprium, nec promissio existet in sacris, de postremis hisce temporibus, frustra ejusmodi miracula à reliquijs Sanctorum expectantur, vel etiam cultus religiosus illis deferatur.

263] 4. *De cruce Christi*, ait Janssenius, *plures particulas olim decidisse, sed crucem ipsam non fuisse diminutam*, teste Cyrillo Hierosolym. & Paulino Nolano. Respondetur (1) Ubi hoc testantur *Cyrillus & Paulinus*, in quo libro, qua pagina? Monachus ista omnia supprimit, citatio igitur suspecta est. (2) Fraus communis est Pontificiorum, ut dicant reliquias Sanctorum sese multiplicare, particulas inde decidere nec tamen ipsa corpora diminui, sed unde hoc probant, ubi habent exempla in sacris, ubi promissionem hæc futura esse his temporibus? solis Monachorum assertionibus non creditur, qui sæpius in imposturis & fraudibus deprehensi fuerunt, non diffitente Janssenio, ut mox dicetur. (3) Monachus ad rhombum non respondet, non enim est quæstio, an quædam contigerint in cruce Christi miraculosè, sed hoc quæritur, an cultus religiosus illis particulis lignæ crucis, vel alijs ossibus, sceletis, cranijs, fascijs & vestibus fuerit exhibitus, idq; ex mandato divino? ad hoc Janssenius respondere debuisset.

264] 5. *Ad Augustinum provocat, qui lib. 20. de Civit. Dei cap. 8. testatur, reliquijs Stephani cæcam, & feminam visum recepisse, mortuum quendam resuscitatum fuisse.* Respond: falsi crimen est: in illo capite ne verbulo quidem Augustinus tractat de reliquijs Sanctorum vel de miraculis, verùm agit de alligatione & solutione Diaboli, & tamen audaculus iste ad Augustinum provocat. Evolvat Lector Librum & Caput Augustini citatum, inveniet falsitatem Monachi. Posito autem (quod tamen non est) Augustinum hoc testari, non tamen se-

queretur omnes alias reliquias Sanctorum miracula edere, vel etiam reliquias illas religiose colendas esse, de quo tamen quaeritur.

265] 6. Tandem fatetur Janssenius abusum reliquiarum irrepsisse apud imperitos p. 159. & hoc est, quod nos volumus, qui semel malus, semper praesumitur malus, Monachi autem saepius in fraudibus & imposturis deprehensi fuerunt circa reliquias Sanctorum, ergo semper tales praesumuntur. Romae inventus fuit liber quidam circa annum 1525. editus, de spolijs, exuvijs & reliquijs Sanctorum, in quo mira recitentur. Charrovienses Monachi de-

Reliquiae res, crines, etiam praeputium Christi (horrescit mens
capitulum pra his blasphemijs) hominibus, ut reverentur, ostendunt,
logus praeputium idem Romae etiam in templo Lateranensi affer-
 vatur: mendacium arguit loci diversitas, Sanguis Jesu
 Christi plus quam in centum locis: ut Rupelle a Nicodemus
 Chirothecis suis excepta aliquot guttula. Mantua
 magna Phiala plena illius sanguinis, Bilioma in Avernia
 in Crystallo ostensus adoratur, nec illinc procul & in alijs
 locis, & praesertim Romae in Eustachij templo aliquot
 fidelias plenas habent, & octingentis annis post ejus mortem
 demum repertum esse, non sine grandi blasphemia, &
 pessudatione preciosissimi Jesu Christi sanguinis, mentiuntur.
 Aquam insuper cum sanguine mixta, quae fluxit de latere
 Christi, Romae in templo Lateranensi, ostendunt. Praesepe
 ejus Romae in aede Mariae majoris veneratur: in D. Pauli
 aede ibidem, ut & in Hispania in Salvatoris templo
 lodices Christi habentur, item cunabula, & indusia
 ejus: Romae colitur altare, in quo fisebatur Christus,
 columnaque, quam nitebatur Hydriae illae sex habentur
 aliqua Ravenna, Pisis, Cluniaci, Andegavi, & in Hispania
 Praga in Aula Caesarea ista hydria una monstratur,
 in sorto prope arcem.

nia, in templo Salvatoris : Aureliæ vinū ex aquā factū
cōservatur : calcei Christi in Sācto Sanctorū Romæ cul-
tu proscindūtur Idololatrīco : mensæ, super quā cœnam
Christus administravit, in tēplo Lateran. Romæ honor
impēditur. Panis particula, quā distribuit Apostolis, in
Hispaniā in tēplo Salvatoris ceu Deus adoratur Trevi-
ris cultum, quo agnus paschalis dissecabatur, asservāt :
prope Lugdunum in templo Mariæ Insulanæ, iū in Hel-
vetiā in Augustinorū aliquo monasterio, calix ille Christi
Discipulis cū sanguine porrectus, qui unicus tantū erat,
ostenditur : Romæ & Genuæ, & Arelatæ, his tribus in
locis patinā agni paschalis unicā habere credunt : sup-
parum Christi Romæ Lateran. templū sibi vendicat, idē
etiā Aebi in Germania reperitur : frustrū quing, panū
Romæ in novæ Mariæ ede, aliud frustrū in Hispaniā in
Salvatoris ede commōstratur, ut & palma, quā Hiera-
solymā adveniens gestasse fabulantur : terra, cui institit
Lazarū resuscitans, passim sacra habetur. Nec minori
cum superstitione adhuc Tolossæ inscriptio crucis Christi
retineri putatur, Romæ in S. Crucis ede eandē reperiri,
ā mendacibus traditur. Clavi tres quibus Christus cru-
cifixus est, in quā plurimis locis asservari dicūtur, Hele-
na filio suo, ut Theodoritus perhibet, unū super galeā ejus
posuit, reliquos duos freno equi ejus appendit, sed Am-
brosius inquit, Coronæ Constantini unum impositum, ex
altero frānum fabrefactum, tertiū Helenā reservasse :
nihilominus Mediolanenses, illum frāno appensum cla-
vum se habere gloriantur. Carpentoracēses eundē sibi
vendicant, duo præterea Romæ, in templo Helenæ alter
ad S. Crucem deprehenduntur, itē unus Senis, alius ve-
netijs : etiā alij duo in Germania, alter Colonia, alter
Treviris esse, ut & parisijs in sacello S. unus creditur,

Carmelite quoque unum habent, in S. Dionysij templo Gallie iidem unus, alius unus Draguiniana, item alius in Abbatia, quæ à forpice aurifabri nomen habet, cum veneratione asservatur, Bituriges, se quoque unum habere superstitiosè autumant.

266] *Cuspis sarissæ, quæ latus Christi transfossus, quatuor in locis, Romæ, Parisijs, in Monasterio forpiceis aurifabri apud Xantones, & Selvæ prope Burdegalim adhuc conservatur. Spinea Corona Christi in omnes regiones dispersita est. Parisijs tertia ejus pars, Romæ magna pars pro numine custoditur, Senis Vincentiæ, apud Bituriges, Vesontij in Monte regio, in Hispania Compostellæ, & in templo Salvatoris, in Helvetia, Tholossæ, Mantisconæ, Chatrovij, Cleriaci, Sanfloridi, Sanmaximini in provincia, Sallæ, Novioduno, & alibi rami de ea, aut toti fasciculi, potius nidum ciconiarum, quam coronam efficientes, tanquam res sacra & divina coluntur. Purpura Christi respersa sanguinis guttilis alibi adhuc remanet. Tunica ejus inconsutis in pago Argentoliæ prope Lutetiam parisiensium, item Treviris, item in Turcia à Mahometistis custoditur. Tesserarum militum altera Treviris, altera in Hispaniâ in templo Salvatoris, velut sacrosanctæ res, asservatur. Sudarium Christi Niceæ, Aquis in Germania, Trajecti & Vesontij, Cadonij, Lemovici, in Lotharingia, & Romæ in Vestalium aliquo Monasterio devotè à superstitiosa plebe honoratur. Arundo quæ Christo pro sceptro dabatur Romæ in Lateranensi templo & spongia in æde S. Crucis superest. Triginta Jude argentei religiosè adhuc, quasi res sacra conservari creduntur. Caudam asini, quem inequavit Christus, Genuæ (o sanctas reliquias) ostendunt, & magis ante eam,*

eam, quam ante nomen Domini sese Antichristi humiliant. O maledicta pravitas, in asini cauda gloriari, & Dominū gloriæ blasphemijs onerare! Spiritus Sanctus vult, ut osculemur filiū, ne irascatur: hæ infernales bestiae, pontificij, caudam, vab caudam asini deosculantur.

267] Piscis particulam Christo a Petro oblatis, item vestigia Christi aliquot, item lachrymas Christi & sanguinem, aut ex hostijs aut ex imaginibus Christi quarum multæ ubiq; adorantur, profluxum divino prorsus cultu afficiunt. Has & infinitas alias idolomanias Pontificij cum Christi reliquijs, ut impiè nominantur, quotidie cum extrema animarum iactura committūt: sed in his nō acquiescunt, verū Mariæ omnibusq; Sanctis, eorumq; reliquijs ita sedulo vota sua solvunt, pertinaciter adorant, & impensè adeo honorant, ut, Deum omnipotentem nomen & gloriam suam idolis his, & inanibus rebus concessisse, populus superstitiosus omnino persuasum habeat. B. Mariæ lactis tanta copia in Papatu passim creditur, adoratur & colitur, ut centū mul-ctralia eo commodè impleri possent. Crines ejus, pectē, indusia, vestes, pepla, Josephi crepidas & caligas cū admiratione suspiciunt, Apostolorū autem doctrinā cum indignatione despiciunt, vide, quo prolapsus sit Antichristus! Michaelis Archangeli pugio & clypeus, quibus usus est in monomachia cū Sathana, à Turonensibus adoratur & ostendūtur. Johannis Baptiste (ut ad Apostolos etiā veniamus) Synceput Ambiani id ipsum incolæ Johannis Angelici etiā se habere jactant: occiput Melite, illud ipsum etiā Nemorolæ, maxillæ ejus Vesontij, alia pars Parisijs, auricula Arueniæ, frons cum capillitio in Hispania, Neviioduni etiā pars quædā magnis ceremonijs ubiq; commonstratur. Nihilominus Romæ integrū

caput Johannis in Silvestri cœnobio reperitur: brachium ejus Senenses habent, digitus quo Christum com-
monstravit, Vesontij unus est, Tholossæ item unus, Lug-
duni quoq; unus, apud Bituriges unus, unus Florentiæ,
& prope Mascum in eade Johannis Fortuiti. Sex hi sunt
digiti, & unum illum, quo Christum ostendit, solum mo-
do à conflagratione immunem fuisse fabulantur. Cal-
cei ejus Parisijs residui adhuc sunt, ante 20. annos alter
surreptus fuit, sed admodū citò alius, nescio unde exor-
tus est. Romæ vestis ejus de piliscamelorū visitur, ut & al-
tare, super quo cū in eremo orasse tradūt: Avinone gla-
dius, quo plexus erat, Achi in Germania florea ei sub-
strata, aliq; multa de Joh: B. passim extare finguntur.

268] Petri malam cum barbâ, cerebrum (quod o-
pertum Genevæ adorabatur, sed cum scrutarentur ho-
mines, invenerunt pumicem) sellam & vestem Episco-
palem altare, gladiū, baculum, calceos, catenam & co-
lumnâ, quibus alligatus erat, omnia hæc & alia mihi
incognita se habere, Pontificij somniât, Corpus ejus unâ
cum Pauli Romæ sepultum est. Tholossatenses sex Aposto-
lorum corpora: videlicet utriusq; Jacobi, Andrea, Si-
meonis, Philippi, & Judæ secum esse, gloriantur: Mat-
thiæ corpus Patavij aliud Romæ, aliud Treviris, mem-
braq; aliqua alibi jacent. Matthæi corpus Salerni posi-
tum est, caput, brachiū & ossa quædam Treviris inveni-
untur. Thomæ Corpus Orthonnæ esse, ferunt. Bartholo-
mæi corpus Neapolis, item Romæ in templo ei sacrato,
& cutem pisis papicolæ asservari dicunt. Andreas etiā
aliud corpus Melphis, ut & Philippus & Jacobus Minor
habent, Romæ alia corpora, præter superiora, item Si-
mon & Judas ad S. Petrum etiam jacere dicuntur, &c.
Hæc & alia plura Reliquiarū Pontificiarū figmen-
ta

ta ex Libro Romæ invento recitat Wolfius Cent: 16. p. 233. seqq. Ita Ecclesia Christiana à Monachis & Sacrificulis miserè decepta fuit per fictitias illas reliquias. Dicant autem Pontificij *unde* certus quis esse possit, reliquias, quas hodie monstrant, non similiter esse fictas; edoceant nos *signa* quibus veræ & falsæ reliquiae Sanctorum possint discerni, quod dum nec faciunt, nec facere possunt, tota ipsorum doctrina de Sanctorum reliquijs, tanquam fraudulenta meritò universæ Ecclesiae Christianæ suspecta manet.

269] Septimò, *Æquivocationes etiam objeci*, quibus Pontificij Lutheranos decipiunt, promittunt sæpius exercitium religionis nostræ, subintelligentes, *quamdiu Romana Ecclesia non fuerit perniciosum*: docet hæreticis aliquid posse promitti, sed cum ea conditione, *quamdiu Pontifex hoc concesserit*. Adduxi exemplum Garnetti Jesuitæ in Angliâ, qui librum de æquivocationibus censendo subscripsit, & ad Tractatum Meisneri de *Æquivocationibus* provocavi. Respondet Janssenius (1) *Esse manifesta mendacia p. 159. 161* (2) *Lutberum hoc docuisse, quod hæreticis fides non sit servanda p. 161. 162.* (3) *Calvinistas subsidium & societatem Turcici Imperatoris petisse, teste, Florimundo* (4) *De Garnetto esse ingentem calumniam*. Respondemus.

270] 1. Non sunt mendacia quæ scripsi de Pontificiorum æquivocationibus. Docent illi (1) *quod quis iniquè interrogatus, licet sceleris reus sit, possit tamē judicem eludere per quasdam amphibologias, dicēdo; nescio, scilicet, ut tibi dicam; non memini, scil. ad dicendum; tali modo posse judicē eludi, inter omnes*

con-

convenit, ait Gregor. de Valentia Tom. 3. Diss. 5. quæst. 13. p. 2. colum. 1350. (2) Concedunt, quod etiam factum absolute liceat negare, ut Gregor. de Valent: dicto loco, colum. 1350. (3) Statuunt talem negationem quæstioni factæ directè oppositam, non esse mendacium, videatur Valentianus col. 1351. In specie docent equivocationes licitas esse (1) in causis matrimonialibus, ut Valent. refert ex Navarr: d. l. colum 1351. (2) In quæstionibus ad peregrinos tactis si alibi pestis grassetur, ut Toletus lib. 4. de Instruct. Sacerd cap. 21. num. 6 (3) In quæstionibus temerarijs. Toletus d. l. n. 7. (4) In iuramentis coactis, Toletus lib. 4. cap. 22. (5) In iuramentis quibusdam dum in certis casibus nō tenemur fateri veritatem. Exempla adducunt Jacobi dicentis ad Patrem: Ego sum filius tuus primogenitus Esau, scil. privilegio & jure, Gen. 27. Christi dicentis: de die vel hora illā nemo scit, neque Angeli in Cælo, neque Filius, scil. ut legatus & hominum Doctor Mar. 13. Item Job. 7. Ego non ascendam ad diem festum hunc, scil. modò, vel manifeste ut soleo, videatur Toletus lib. 4. cap. 21. (6) In causis quibusdam civilibus mutuum concernentibus Azorius part. 3. Instit: lib. 13. cap. 25. (7) In negotio religionis, quādo libertas religionis promittitur, sed cum tacitā conditione, scil. quatenus & quamdiu Pontifex approbat, Menoch. lib. 1. Consil. 100. num. 219. expresse docet, fidem hæreticis datam non esse servandam, cum data fides est ad detrimentum Ecclesiæ Catholicæ. (8) In salvo conductu, Becanus Tom. 3. quæst. Batav. 15. p. 171. salvum conductum Hussio datum æquivocè excusat, scil. ut interea liceat Judici Ecclesiastico in erro-

errores talium Personarum inquirere, eosq; punire, quomodo justitia suadet.

271] Exemplum talium æquivocationum sunt Franciscus Assisius, qui interrogatus à lictoribus, an illuc homicida transisset immixtis manibus intra manicas respondit, *hac non transiit*, scilicet *per manicas*. Leo X. cuidam Paulo Balliano saluum conductum dedit, ipsiq; tamen caput amputare jussit, quem saluum conductum amphibologicè datum fuisse ait *Menachius lib. 1. cons. 100. n. 224*. Ita Garnettus æquivocè respondit coram Legatis Regijs etià admonitus ut sine æquivocatione responderet, referente *Hospin: in Histor. Jesuit: p 227*. Richomus negavit Henricum (de Rege Gallia quærebatur) vocatum fuisse Tyrannum, intelligebat autem Henricum Valesium. Sic Franciscus Treshamus cōjurationis Hispanicæ adversus Regem Angliæ cōvictus agonizans juravit, se Garnettum sedecim transactis annis ne vidisse quidē, cū tamē Garnettus ipse & Anna Vaulx uxor Treshami faterētur eos superiori biennio sæpius cōvenisse, sed æquivoce subintelligebāt, *se Romæ aut Venetijs Garnettum nō vidisse*, ut testatur actio proditoria Regni Angliæ in Garnettum & socios *p. 34. seq.* Fatetur etià manifestam veritatem Jesuita Paulus Laiman in *Theol. Morali lib. 4. Tract: 3. cap. 13. fol. 616*. qui ordine enarravit autores Pōtificios æquivocationē approbantes Ex nostratibus de æquivocatione tractatū scripsit Meisnerus, in quo fundamēta artis æquivocandi examinavit. Hos libros Monachus evolvat, & si micam pudoris & honestatis habet, erubescet.

272] 2. Lutherum accusat Janssenius quasi docuerit

erit, fidem hæreticis non esse servandam. Citat Tom. 2. Jenens. Germ. fol. 53. aut 65. an. 94. in quadā Epistola ad Electorem Saxonie. Legitur Epistola illa fol. 107. in qua Lutherus adhortatur Fridericum Electorē Saxonie, ut promoveat Concionatorem Evangelicū ad officium publicum etiam cōtradicientibus Clericis, addit rationem cur ista contradictio non debeat attendi, licet jactarent jus Patronatus, *quia potestas non sit data ad Evangelij destructionem sed edificationem, imò nullum jus, nullum Magistratum, nullum sigillum valere adversus veritatem Evangelicā, cum Deo oporteat magis obedire quā hominibus.* Malitiosè igitur monachus affingit Luthero ac si docuerit, hæreticis fidē non esse servandam, cum doceat *Deo magis quā hominibus esse obediendum, nec hominum jura, potestates aut sigilla aliquid contra Deū valere.* Si autē in hoc Lutherus peccavit, peccarūt etiam Apostoli, qui idem docuerunt *Act. 5. v. 29.* Sacerdotes procul dubio, Apostolis objecerūt penes se esse jus patronatus, potestatē, literas, sigilla, consuetudinē, præscriptionem & alia Sexcenta, nec licitum esse alijs, ut ad prædicandum surgāt; sed Apostoli nec jura, nec sigilla, nec potestatē curarūt, & Deo magis quam hominibus obediverunt. Tātum ergo Lutherus hac in re peccavit, quantum Apostoli, hoc est nihil.

273] 3. Calvinianis obijcit, quod à Regibus suis ad Turcam factā fide transire voluerint; ad nos autem hoc non pertinet, qui nec illorum errores in religione probamus, nec defectioni tali (si modò Calviniani eam concesserint) subscripsimus.

274] 4. Ingentem Calumniā esse ait, quæ de Garnetto scripsi.

scripsi Non est calumnia; Hospinianus in historia Jesuitica lib. 4. cap. 2. fol. 228. hac de re ita scribit, Liber quoque paulo ante mortem Elisabethæ Reginae editus est hoc titulo, Æquivocationis tractatus à Garnetto Jesuitarum in Angliâ provinciali & Blackvello Angliæ Archipresbytero non solum visus sed etiam approbatus. In principio autem Garnettus suâ ipsius manu verbû hoc tituli æquivocationis delevit, & sic mutavit: Tractatus contra æquivocationes & falsas dissimulationes. In fine etiam Blackvellus librû hunc approbavit & commendavit his verbis: Tractatus iste verè doctus & verè pius & Catholicus est: certè Sacrarum Scripturarum, Patrum, doctorum Scholasticorum, Canonistarum & optimarum rationum præsijs plenissime firmat æquitatem æquivocationis, ideoque dignissimus, qui typis propagetur, ad consolationem afflictorum Catholicorum & omnium piorum instructionem. Hæc Hospinianus.

275] Octavo Pontificij fraudulenter agunt, dū manifesta mendacia spargunt: negant fœminam gessisse Pontificatum; de Luthero spargunt eum hausisse & didicisse doctrinam suam à Diabolo; ipsum infami morte periisse: Lutheranos bella & seditiones concitare; Sanctos ab illis contemni &c. Respondet Janssenius (1) Historiam de fœminâ Pontifice esse fabellam à Florimundo refutatam (2) Lutherum omnino Theologiam suam à Diabolo didicisse iterum ex Florimundo prolixè deducit p. 166. 170 ex ipsa Lutheranorum cōfessione. 171. 172. ex Serario, 173. (3) Lutherum morte subitanea obiisse & horribiles exequias habuisse ait p. 174 Tandem provocat ad Caput 9 quo ait; se demonstrasse Lutheranos esse turbatores pacis, multaque bella cōcitasse. Resp: ad singula.

276] 1. Fabulam esse historiam de fœminâ Pontifice

fice, Janssenius quidem ait, sed non probat : pro-
 vocat ad *Florimundum* qui hoc demonstret, sed ca-
 put vel paginam nō citat, neq; unicam rationem
 adfert, quā Florimundus hujus historiæ falsitatē
 demonstret. Contrarium asserunt viri fide dignis-
 simi, qui diu ante tempora Lutheri vixerūt. *Rudol-*
phus Flaviacensis Monachus primus hanc historiā
 descripsit, cujus Rudolphi mentionē facit *Tritbey-*
nius, vixit ille anno 930. *Marianus Scotus* ex Scotia
 in Germaniam profectus, in tribus Benedictinorū
 Monachorum cœnobijs vixit, nempe in Coloniēsi,
 Fuldēsi & Moguntino, in quo an. 1086. mortuus
 est, is collegit Chronicō ex vetustissimis illorū cœ-
 nobiorū ita etiā aliorum libris, in quo historiā de
 Johanna Pōtifice descripsit. *Sigebertus* Monachus
 Gemblacēsis collegit annales ex historicis fide di-
 gnis, in quibus puerperiū istius Papæ describit, vixit
 circa annum IIII. *Martinus Polonus* ordinis prædi-
 catorū Monachus & Papæ Nicolai tertij pœnitēti-
 arius, postea Archiepiscopus Consentinus quoq;
 hanc historiam describit, vixit is circa annū 1278.
 habuit is tanquā pœnitentiarius Papæ Bibliothē-
 cam Vaticanam apertam & Pontificum res gestas
 eo nomine melius scire potuit, historiā ille his de-
 scribit verbis : *Post Leonem IV. Joannes Anglus, nati-*
one Moguntinus, sedit annis duobus, mēsisbus quinq;, di-
ebus quatuor, & cessavit Pontificatus mense uno. Mor-
uus est Romæ. Hic fertur fœmina fuisse : & cum in
puellari ætate à quodam suo amasio, in habitu viri-
li Athenas ducta fuisset : in diversis scientijs ita
profecit, ut nullus par sibi inveniretur, adeo ut post
Romæ triviū legens magnos magistros discipulos & au-
ditores haberet. Et cum in urbe, vita & scientia magnæ

opinionis esset, in Papam concorditer eligitur. Sed in Papatu per suum familiarem imprægnatur. Verum, tempus partus ignorans, cum de Sancto Petro in Lateranum tenderet, angustiata partu inter Colosseum & sancti Clementis Ecclesiam peperit in viâ. Et postea mortua, ibidem (ut dicitur) sepulta fuit. Et propterea, quod Dominus Papa eandem viam semper obliquat, creditur omnino à quibusdam, quod ob detestationem facti hoc faciat. Nec igitur ponitur in Catalogo Sanctorum Pontificum, tam propter muliebrem sexum, quam propter deformitatem facti. Veritatem hujus historiæ asserunt quamplurimi, Otto Episcopus Frisingensis, Robertus Gallus, Wilhelmus Occam, Martinus Minorita in Chronico, Franciscus Petrarca, Johannes Bocatius, Chronicon Constantiense, Antoninus, Platina, Chronicon Norinbergense, Fasciculus temporum Werneri Rollewinck, Baptista Mantuanus, Tritheimius in Chronico, Cranizius, Volateranus, Cornelius Agrippa, Jacobatius Cardinalis, Bernardus Girardus Regis Gallie Historicus, Cælius Rhodiginus, Leander Albertus Bononiensis Monachus, Felix Malleolus, Johannes Nauclerus, Joannes Stella Sacerdos Venetus, Onus Ecclesie, Christianus Masseus in Chronico & alij plures, quos omnes uti & testimonia illorum recenset Wolfius in Centurijs Lect. Memorab. Centen. 9. p. 224. sequent. Imò Æneas Sylvius qui tandem Pontifex factus est, hanc historiam quoque descripsit in sextâ mundi ætate p. 170. Operis historici.

277] Patet itaque veritas historiæ (1) ex continuata & consentiente in omnibus seculis tot historicorum serie, quibus si fides denegetur necesse

R

est

est omnem fidē historicam cadere. (2) Ex eo quod ipsi Monachi & Episcopi, imò Æneas Sylvius postea Pontifex factus historiam unanimiter describant, qui suspecti esse non possunt. (3) Ex eo quod diu ante Lutheri tempora hæc fuere scripta, sicuti etiā ante Lutherū nemo hanc historiā in dubium vocavit. (4) Ex sellā pertusā, quæ hodie adhuc Romæ apud Johannem Lateranensem invenitur, ita aptatā, ut Pontifex electus in illā collocetur, & per duos fide dignos de clero ejus testiculi de sexu virili testimonium præbentes tangantur, ut testatur *Felix Malleolus in Dial. de Nobil.* (5) ex imagine hujus scorti, quæ reperitur *Senis* in templo Cathedrali ad D. Catharinā, ubi sculptæ facies Romanorū Pontificū habentur, scriptis verbis, *Fœmina Angla*, teste Crollio in Italico Itinerario. Huc pertinet, quod ab anno 855 quo ista Meretrix in sedē Pontificiā evecta, usq; ad annū 1521. quo Lutherus Wormatiæ coram Imperatore Meretrici Babylonicæ publicè contradixit, numerentur anni 666. qui est numerus bestię Apocalyptice Apoc. cap. 13. v. 18.

278] 2 *Lutherum hausisse doctrinam suam ex Diaboli informatione* prolixè asserit Janssenius; fingit sibi quoq; me responsurum, *esse mendacia, & à Papis in Tomos Lutheri inserta p. 170.* sed errat vehementer. Objectionem hanc Pontificijs communē diu refutarunt solidè *Balduinus contra Serarium, Zæmannus contra Bingerstorff, Lælius contra Sixtum Sartorium, Garthius in Colloquio Pragensi cum Jesuitis habito, Meisnerus contra Lessium & alij plures.* Brevissimis repetam. Lutherus à Diabolo fuit tentatus, de qua tentatione ipse scribit Tom. 6. Jansen.

nens. Germ. fol. 82. 83. Ich bin einmal zu Mitternacht auffermacht/ da fieng der Teuffel mit mir in meinem Herzen eine solche Disputation an (wie er den mir gar manche Nacht bitter vnnnd saur genug machen kan) höret ihrs / Hochgelehrter / wisset ihr auch/daß ihr fünffzehnen Jahrlang/habt fast alle Tage winkelmesse gehalten/ wie / wenn ihr mit solcher Meß hettet eitel Abgötterey getrieben/vnd nicht Christi Leib vnd Blut/sondern eitel Brodt vnd Wein da angebetet/vnd anzubeten andern fürgehalten? Ich antwortet/bin ich doch ein gewenheter Pfaff / habe Ehresem vnd Wenhe vom Bischoff empfangen/ dazu solches alles auß Befehl vnd gehorsam gethan/ wie solte ich den nicht haben gewandelt / weil ich die Wort mit ernst gesprochen / vnnnd mit aller müglischer Andacht Messe gehalten / das weißtu fürwar. Ja/ sprach er/ es ist war/aber die Türcken vnd Heyden thun auch alles in ihren Kirchen / auß befehl vnd ernstlichem gehorsam / die Pfaffen Zerobeam zu Dan vnd Bersebe theten alles / vielleicht mit grösser Andacht / weder die rechten Priester zu Jerusalem/ wie wann deine Wenhe / Ehresem vnnnd Consecriren auch vnchristlich vnd falsch were / wie der Türcken vnnnd Samariter. Hie brach mir warlich der Schweiß auß / vnd das Herz begont mir zu zittern vnnnd zu pochen / der Teuffel weiß sein Argument wol anzusehen vnnnd fortzudringen / vnnnd hat eine schwere starcke Sprache / vnd gehen solche Disputation nicht mit langen vnnnd viel bedenden zu/ sondern ein Augenblick ist ein Antwort vmbß ander.

279] Ex hisse verbis Lutheri patet (1) quod

R 2

Sata-

Satanas Lutherum aggressus fuerit animo tentandi & ad desperationem adigendi propter Idololatriam in Missa commissam. (2) Quòd Satan non docendi & informandi, sed pervertendi & perdendi causa hoc fecerit. (3) Satan vero non semper mendacia, sed etiã veritatem interdum loquitur. Vera locutus est Job. 2. v. 4. *Omnia quæ habet homo, dabit pro anima sua.* Matth. 8. v. 9. *Jesum Nazarenum esse Filium Dei, & venisse ut torqueret Diabolos.* Act. 16. v. 17. *Apostolos esse servos Dei supremi, eosq; viam salutis annunciare*: cum autem loquitur veritatem, malo fine hoc facit; exaggerat Dei misericordiam illis, quos in peccata precipitat, Dei justitiam illis, quos ad desperationem adigit, vera quidem loquitur, justitiam & misericordiam Dei exaggerando, sed omnia malo fine. (4) Hoc cum ita sit, quæritur an Satan in colloquio cum Luthero veritatem dixerit, cum ipsum idololatriæ accusavit? ad hoc respondetur; ex verbo Dei Diabolum vera omninò dixisse, sicut in Capite de Missâ demonstratur. (5) Sicut autem non sequitur, Satan tentavit Capernaitas & Gergesenos dicendo: Jesum esse Filium Dei (in quo dixit veritatem) ergo illi homines Diabolum habuerunt Magistrũ, à Diabolo hoc didicerunt, adeoq; falsam habent doctrinam, Jesum esse Filium Dei; ita non sequitur; Satan Lutherum tentavit idololatriam Missæ exaggerando desperationis causa, ergo Diabolus est Lutheri Magister, adeoq; Lutherus falsam de Missâ habuit doctrinam.

280] Missam verò esse Idololatriam Lutherus primò à Diabolo non didicit, à quo nihil omninò disce-

discere volebat, ut scribit Tom. 2. Jenen. German. fol. 182. sed diu ante hoc colloquium cum Diabolo ex Scripturis didicit. Primam Missam celebra- vit Anno 1507. cum verò à Diabolo tentaretur, scribit sese ante annos 15. in Missâ sacrificasse, illa igitur tentatio anno 1522. facta est: Jam verò Lu- therus diu ante illud tempus contra Sacrificium Missæ docuerat ut patet Tom. 1. Jenen. Germ. fol. 335. 336. 338. quo tempore Satan illum nondum tentaverat, ex eo manifestè liquet, quod Lutherus abrogationem Missæ à Diabolo primum non di- dicerit, cum diu ante illam tentationem Sacrifi- cio Missæ contradixerit. Dum verò Lutherus ait, sese plus uno salis modio cum Diabolo comedisse, eo ipso loquitur de insidijs Satanæ fraudulentis, qui- bus insultat pijs, est enim apud Germanos talis loqvendi formula, modium salis comedere cum aliquo, quâ describitur multiplex conversatio cū aliquo homine: ita de Christo dicere possemus, ipsum cum Juda proditore modium salis come- disse, hoc est, per aliquot annos cum ipso conver- satum esse.

181] *Istæ verò tentationes Lutherum nullius malitiæ aut collusionis cum Dæmone possunt cōvincere; quot Sancti vixerunt in ejusmodi ten- tationibus? Caput Sanctorum Christus in cruce clamabat ex summis angustijs animæ & tentatio- nibus inferni ac Satanæ, se à Deo esse derelictum. Matt. 27. v. 46. Jobus in summis tentationibus quæ- rebatur, Deum sibi factum esse infensum, precabatur animæ suæ mortem & suspendium Job. cap. 13. v. 15. 24. cap. 7. v. 15. 16. David in summis tentationibus*

conqueritur: dolores inferni circumdederunt me Ps. 18. v. 6. sagittæ tuæ infixæ sunt mihi Ps. 38. v. 3. Paulus conqueritur in suis tentationibus, quod Angelus Satanae ipsum colaphizet 2 Cor. 12. v. 7. imò de omnibus Christianis dicitur, quod eos pugnare oporteat cum Principibus tenebrarum Eph. 6. v. 11. 12. sicut autem non sequitur exinde, Christum, Davidem, Jobum, Paulum & alios Sanctos Diabolum habuisse pro Magistro, licet in diabolicis tentationibus exercitati & probati fuerint, ita etiam simile quid de Luthero concludi non potest; imò per inversionem dicimus, Lutherum oportet fuisse insigniter sanctum, cum Diabolus tentationibus & stimulis suis illum petierit, scimus enim antiquum serpentem semen suum proprium non odisse, sed semen mulieris, cui insidiatur Gen. 3. v. 15.

282] 3. Lutherum morte subitaneâ obijisse & horribiles exsequias habuisse ait Janssenius p. 174. citans historiam Florimundi. Respondemus (1) Ejusmodi mendacia sparsa fuere vivo adhuc Luthero; evolvatur Tomus 8. Jenen. Germ. fol. 206. ubi Lutherus recenset, quæ Pontificij de morte & sepulturâ ipsius sparserunt, & miratur impudentiam Dæmonis, qui ipso adhuc vivo talia commenta proferat (2) Lutherum placidè obijisse in Domino, non morte subitaneâ sed lentâ, morbo præcedente, testantur D. Justus Jonas, & M. Michael Cælius, qui fuerunt ἀντίστοιχοι, mortis Lutheri descriptio ipsa reperitur Tom. 8. Jenen. Germ. fol. 384 seq. Idem testatur D. Pomeranus in concione funebri Lutheri, item Matthesius in concionibus

bus de Luthero scriptis, ubi Lector inveniet, quibus Scripturæ dictis & precationibus sese ad mortem præparaverit, quibus medicamentis usus fuerit, quid de horâ in horam factum fuerit morbo durante usq; ad mortem, quæ ultima verba Lutheri fuerint. (3) Si Lutheranis fides non habetur, videatur *Thuanus Pontificius*, qui idem de Luthero testatur in *histor* lib. 2. an. 46. Lutherum pia colloquia ante mortem habuisse, de vita æterna & statu beatorum in cœlis, adeoq; rectè ad mortem sese præparasse. (4) Dissensus Pontificiorum de morte Lutheri falsitatem manifestè arguit, *Bozius* lib. 23. de sign. Eccles. cap. 3. & *Gretser* in Tomo 1. defens. Bellarm. col. 855. scribunt; Lutherum serâ vespere bene potum sese dormitum contulisse, & medîa nocte suffocatum fuisse. *Claudius Santes* repetit. 1. de *Enchirid* cap. 10. scribit, quod Lutherus seipsum laqueo suspendere, statim verò in domo illâ fuisse prohibitum, ne rem divulgarent. *Bredembach Colloq. Sacr.* lib. 7. cap. 39. scribit; molossus ingentem Luthero apparuisse, ipsumq; ante mortem terruisse, imò Diabolos ipsos in morte Lutheri visos fuisse. Ita fratres isti Cadmæi inter se consentiunt de morte Lutheri, sicut testes de blasphemîâ Christi Mar. 14. v. 56. 57. 58. 59. aut duo senes de adulterio Susannæ, quæ discrepantia non obscurum falsitatis signum est. (5) Lutherum non horribiles, sed Christianas & splendidas exsequias habuisse, non tantum *Iustus Jonas*, *M. Cælius* & alij testantur in descriptione sepulturæ Tom. 8. *Jenens. Germ.* p. 387. sed etiam *Cochleus* hostis Lutheri infensissimus, cui (si fides nobis non adhibetur) Janssenius

credet, & p. 303. veram narrationem de sepultura in historia ipsius de Luthero evolvat. Quæ bella, quot turbas Lutherani excitarint, ait Janssenius supra sese descripsisse; nos dicimus ad ea quoque supra responsum esse.

283] Nona fraudulentia committitur à Pontificijs, dum in Legendis Sanctorum mirabilia fingunt. Tale commentum legitur in Francisci Legendis, Satanam aliquando Monachum ad inferos vivum rapuisse; accedens autem Franciscus increpavit Diabolum, eumque ita coangustavit, ut coactus fuerit cucullum Monacho exuere, eumque in monasterio relinquare propter summam sanctitatem, fratrem verò sine cucullo ad inferos secum deduxit, unde articulus fidei provenit de sanctitate cucullorum, quibus etiam *et adhuc* Reges & Principes olim se involvebant in mortis agone, sperantes se sanctitatis cucullorum participes fieri posse. *hodie.* Respondet Janssenius (1) se nescire an ista fabula ibidem exstet, nec numerum esse citatum. (2) Melancthonem statuisse Franciscum & Dominicum sanctos fuisse, quorum historiam nemo possit negare. (3) Ipsos Catholicos ridere stultas istas fabellas de Francisco (4) Meipsum mentiri asserendo Pontificios docere equivocationes, fidem hæreticis non esse servandam, cum primis calumniâ Garnettum fuisse oneratum. (5) Lutherum in multis insigniter mentitum fuisse. Respondemus.

284] 1. Bruta responsio est Monachi, dum ait, se nescire an fabula illa in Legendis Francisci habeatur; tantus helluo Legendorum ista omnino scire debebat. Inveniet hanc fabulam Num. 406. Articulus fidei autem de cucullis Monachorum Francisc-

ciscanorum in quibus etiam indulgentiæ & peccatorum remissio inveniantur, describitur in *Compendio privilegiorum ordinis Minorum num. 6.* Commento isto impio & fatuo olim Reges & Principes persuasi sunt, ut voluerint in cucullis Monachorum mori & sepeliri. Tales fuerunt Jacobus & Alphonsus Arragoniæ Reges, Robertus & Fridericus Siciliæ Reges, Manuel Comnenus Imperator Constantinopolitanus & alij plures, recensente *Sedulio in commentario ad vitam Francisci p. 393.*

285] 2. *Lutherus & Melanchton*, ait, Janssenius, *agnoverunt hos viros esse Sanctos, credenda ergo sunt, quæ historici de illis scribunt.* Respondetur: Lutherus & Melanchton, Dominicum, Franciscum vocarunt Sanctos partim ex vulgari consuetudine, partim per *μίμησιν* sicut nos Pontificiorum Sanctos solemus Sanctos appellare, quos tamen non statuimus esse Sanctos; partim etiam hoc nomine notarunt, non quales fuerint sed quales esse debuerint. Lutherus *Tom. 2. Lat. Jeneus. fol. 480.* Franciscum vocat Virum *mirabilem* seu ridiculū propter fatua & ridicula, quæ de isto Francisco alijsq; Sanctis papalibus leguntur. Bonaventura scribit in *Legendis Francisci Antverpiæ An. 1547. excusis*, Francisci pietatem tantam fuisse, ut etiam lepus quidam eam animadverterit, adeoque de sinu eius discedere noluerit. In *Vinea Francisci cap. 44. fol. 113* leguntur quædam de corvo, qui ex informatione Francisci circumvolavit in ædes, & fratribus panem & carnē attulit, cumq;

aliquando eqves admonitus de corvo, monachis aliquid donare nollet, corvus pileo equi abrepto avolavit, quem dum eqves insequebatur, corvus pileum reliquit & eqvo insedit, frenaq; eqvitis ore suo arrepto cursu velocissimo eqvitavit. *Surius Tom. 4. fol. 341.* ait: vidisse Dominicum in cœlo Mariam Virginem sub pallio suo ingentem numerum Monachorum Dominicanorum occultare. Deum Patrem habere duos filios, unum ex corde progenuisse, scil. Dominicum, alterum verò ex ore, scilicet Christum, legitur in *Legendis Domini ci lib. 2. cap. 14.* Qvis credat generationem Domini esse sublimiorem generatione Christi, cum ille ex corde, hic verò tantum ex ore Patris progenitus esse impio & blasphemo ore asseritur. In libro *Conformitatum Francisci, Mediolani Anno 1510. excuso p. 119.* legitur Franciscum iussisse, ut Frater quidam nudus in publico cōcionem haberet, & præmij loco vitam æternam certò expectaret. Fatuum est, his levitatibus (nudo corpore concionari) vitam æternam acquiri. Huc pertinet quod legitur in *Legendis Francisci à Sedulio editis p. 38. 40.* Franciscum in morbo suo collum fune circumdedisse, & nudum ad patibulum protractum esse; illoq; in loco prædicasse.

286] Janssenius porro p. 276. accusat Lutherum calumniæ, quâ Ecclesiam Romanâ petijisse videtur *Tom 1. Germ. Witt. præfat. 3. apud Johannē Lust 1539.* *Nostri, inquit. Papistæ Christum non aliter in corde suo observant, quam veluti inanem fabulam, aut gentile idolū.* Item *ibid. fol. 84.* Papistæ asserunt, si quis in Christum crediderit, esse condemnatū. *Ibid. fol. 311.* Christū agno.

agnoscere & in illum credere, Papistæ sentiunt idololatriam esse. Ibid. Carthusiani tenent, se non salvari per Christum, sed per regulam suam & constitutiones. Item in Colloq. Mensal. fol. 99 apud Urbanum Gaubisch 1567. Quod in Papatu nō amplius cantetur, Christus resurrexit, neq; ullus cantare ausit, nemo in culpā est quā Papa, qvi suis copiosam pecuniam offert, ut affirmet, Christus non resurrexit. Sed Respond. Calumnia hoc est, dum Lutherus acculatur calumniæ. Tom. 1. Germ. Witteb. præfat. Tert. conqueritur de malitiā Pontificiorum, quod videri velint Christum colere & confiteri, cum tamen illos, qvi Christum doceant, colant & confiteantur, persequantur; dum hoc faciunt, inquit, eo ipso monstrant, quod Christum verè non colant, sed velut inanem fabulam habeant. Quicunq; enim jactat Deum, alios autem Deum illum confitentes & colentes, persequitur, is illū Deum quem jactat, verè non colit, aliās cultores illius Dei non persequeretur. Provocat etiam ad vitam Curtisanorū in Aulā Romanā & universā Italia, qvi vitā pessimā Christum abnegent. Is est sensus Lutheri in loco citato prout α υ ι ο ψ ι α textus monstrat. Ibid. fol. 84 Lutherus exaggerat, quod Scriptura dicat, qvi credit in Christum salvabitur; Pontificij autem doceant, non qvi in Christum credit salvabitur, sed qvi opera facit salvabitur. Credere in Christū, certè à Pontificijs nō habetur pro medio salutis unico & vero, sed opera urgent meritoria, quod etiā Janssenius facit; qvi ergo docet, nō per fidē solā sed per opera meritoria salvari, is utiq; docet, fidē in Christum nō facere ad salutē, sed damnare, nisi opera meri-

meritoria accesserint, eâq; de causâ Pontificij irrident doctrinam nostram de sola fide, vocantes nos fidesolarios, qui fictam & putativam habeant fidem; dum ergo per opera salutem docent consequendam, per Christum certè damnationem sequi necesse est, cum Scriptura opera & fidem in Christum, in nostrâ justificatione opponat: verè hanc mentem Lutheri esse in loco allegato, monstrant omnes textus circumstantiæ. P. 311. eodem sensu loquitur, Papistas tumultuari contra fidem in Christum & per regulas ordinum salutem quærere, quod verissimum esse sola Francisci Legenda testantur; de Christo quidem loquuntur, sed sine verbo ex figmento rationis, qui autem credit in Christum & per fidem ad salutem contendit, illum quasi idololatram rident, reiiciunt, persequuntur, cum tamen ipsi in Missa & cultu fictitio idololatriam committant. Colloquia mensalia Luthero consentiente & approbante non sunt edita, ex illis igitur nulla peti potest probatio: Ego quoq; in colloquijs Anno 1568. Francofurti excusis citata non invenio, neq; p. 99. neq; in toto loco de Christo.

287] Pontificij potius rei sunt calumniarum, quas spargunt de Luthero & Lutheranis. *Gabriel Prateolus Marcossius, Doct. Theol. in Elencho Hæreticorum quem scripsit Lutetijs parisijs Anno 1568. uti excusus est Colonia apud Arnoldum Qventelium Anno 1605. sub privilegio S. Cesar. Majest. hanc in Lutheranos calumniam evomit lib. 1. hæresi 77. quæ est Atheorum, ita scribens: In qua opinione (Atheorum) hoc nostro seculo, impietate Satanica, multi*
ex

ex nostris Evangelicis conquiescant. Desideratam nempe (ut verbis Guilbelmi Lindandi utar, quibus in suo Dubitatio adversus hanc improbitatem utitur) ambitiosissimè illam Dei optimi similitudinem, cuius preposterâ superbissimâq; cupiditate ex paradiso, cœlestibusq; sedibus est ejectus, etiamnum ambire non desinit improbus, superbusq; ille Spiritus, adeo quidem, ut hac tempestate, apud eos ipsos Evangelicos rebus suis pro voto confectis, hoc est, Christo per eorum quosdam cœlis extracto, ac in tartara misso, Deo Opt. Max. abnegato, sese Deum esse illis non modò persvaserit, sed colendum etiam, idq; accuratius quam Catholici Deum colimus, præscripserit. Illi enim Catholici prisca de consuetudine Deum vivum & verum per diem adoramus novies; ita isti Satanici demonem - Deum (ô Cœlum, ô terra) decies invocant atq; colunt. Facti quidem illi ex Christianis non modo Antichristiani, Judæi, Turcæ, & Mahometani, sed & diaboli cultores atq; adoratores. Immo si verum mihi credere licet veri athei atq; impij, qui nec Christum, nec Deum, nec deniq; Diabolum, nec cœlum, nec infernum esse profitentur. Ita Jodocus Cocus in Thesauro Catholico scribit: Lutherum docuisse non esse Deum, non esse tres personas in Trinitate, Filium Dei non esse unius essentiæ cum Patre, Christum non esse unicum mundi mediatorem, qua de calumnia infra pluribus agetur. In Comitijis Augustanis Cancellarius Hispaniæ narrabat Melanchtoni, sparsum fuisse in Hispaniâ, Lutherum negasse Trinitatem, Mariam & Christum blasphemasse, Magistratum contempsisse, Cœnam Domini ut Cœnam vulgarem habuisse. In Gallia rumor in-

crebue-

crebuerat, quod Lutherani non conjugium, non Magistratum, non Ecclesiam curarent sed brutorum instar promiscuè viverent. Videantur *Acta Histor. August. Confess. & Præfat. Lutheri, in Articulos Smalcaldicos.*

Caput Undecimum.

De primatu Pontificis Romani.

288] **G**enerale principium Religionis Pontificiæ est, Papam Romanum esse Caput & directorem totius Ecclesiæ Christianæ, utpote qui sit infallibilis, & omnium Controversiarum Iudex: in hoc principium tota religio Papistica potest resolvi. Falsitatem verò istius, hypotheseos Pontificiæ novè argumentis demonstravi in mea Admonitione (1) est scripturæ silentium (2) Christi responsum (3) Modus demonstrandi ex Philosophia (4) Pontificum in veteri & Novo Testamento fallibilitas. (5) Paparum errores (6) Impotentia Papæ in decidendis controversiis (7) Notæ Antichristi in Pontifice (8) Christi solus primatus. (9) pluralitas Paparum uno eodemq; tempore. Ad singulas rationes Janssenius excipit.

289] Primò Scriptura fileat in universum de tali Capite. *Hæc scripta sunt, ut credatis, & credentes vitam habeatis, ait Job. 20. v. 31.* quicquid igitur non est scriptum, sub necessitate salutis non est credendum, dari autem visibile Caput Ecclesiæ in terris præter Christum, illudq; esse Pontificem Romanum, nullibi scriptum est, ergo non est credendum *Eph. 4. v. 11.* Paulus recenset totam Hierarchiam Ecclesiasticam, dum ait; *Christus dedit Apostolos, Prophetas, Evangelistas,*

listas, Pastores & Doctores, Episcopi autē Oecumenici & Capitis generalis Ecclesiæ nulla fit mentio, unde recte concluditur, tempore Pauli primatū illū Papæ fuisse ignotū, aut Paulū extremē fuisse invidum, qvi de tam præclaro thesauro Ecclesiā erudire noluit. Janſenius respondet (1) Paulū non delineasse totam Hierarchiam Ecclesiasticā in hoc loco, cum Presbyterorum & Diaconorum nulla fiat mentio (2) dici posse totam Hierarchiam hic esse delineatam, adeoq; Pontificis (qvi Caput sit illius Hierarchie) mentionem implicite fuisse factā, qvi sub aliquo ordine intelligatur. (3) Baldunum sese confundere, qvi dicat in Disputatione quadam Pontificis, in hoc dicto nullam confusam nec expressam mentionem fieri. (4) Sub nomine Ecclesiæ in Symbolo intelligi Pontificem, sicut enim posito exercitu Caesaris Dux supremus tacite intelligatur, ita etiam in hoc dicto in enumeratione ordinū Ministerij Pontificem tacite intelligi, in primis Petrum, qvi Pastor fuerit Ordinarius & ejus Successores p. 179. 180. Respondebimus ad singula.

290] 1. Quod Paulus nō delinearit totā Hierarchiā contrariatur Bellarmino, qvi lib. 1. de Rom. Pontif. c. 9. nō potest negare, totā Hierarchiā Ecclesiasticā hic esse descriptā, unde etiā primatū Romani Pontificis, ait, sub Apostolatu cōprehendi; imō Janſenius ex malā cōscientiā paulo post cōcedit dici posse, hic scribi totā hierarchiā. Monſtrat verò scop⁹ Apostolici textus, eū totam Ecclesiasticam Hierarchiam voluisse describere v. 10. docet: *Christum ascendisse supra omnes cælos*, interim tamē curā habere Ecclesiæ suæ in terris, quā corpus Christi vocat v. 12. ut verò hoc corpus Christi mysticū edificetur, & Sācti ad
opus

opus Ministerij perficiantur, ait Christum quinque ordines Ministrorum Ecclesiæ dedisse, *Apostolos, Prophetas, Evangelistas, Pastores, Doctores*. Apostoli sunt primarij Doctores à Christo immediatè vocati, & in Scholâ ejus instituti, qui primò ad Israelitas tantùm *Matth. 10. v. 6.* sed post resurrectionem Christi ad omnes gentes in toto mundo ablegabantur *Matt 28. v. 19.* habebant illi promissionem singularem de Spiritu Sancto *Act. 1. v. 4. Luc. 24. v. 49. de potestate miraculorum Mar. 16. v. 17.* In locum Judæ proditoris Matthias electus *Act. 1. v. 26.* quibus Paulus extraordinariè accessit *Act. 9 v. 15.* qui se quoque Apostolum vocat *Rom. 1. v. 1.* *Prophetae* fuerunt Viri Apostolici in Ecclesiâ primitivâ qui Spiritu Paridico erant præditi, casus & eventus futuros prædicendi, talis erat *Agabus*, qui prædicebat famem, & vincula Pauli *Act. 11. v. 28. cap. 21. v. 11.* quo dono etiam foeminae quædam fuerunt instructæ, ut *quatuor filiae Philippi Act. 21. v. 9.* quidam etiam singulari dono Spiritus Sancti Scripturarum sensum absconditum poterant eruere & interpretari, tales fuerunt *Barnabas & Simon Act. 13. v. 1.* de quibus loquitur Apostolus *1 Cor. 14. v. 24. 31.* *Evangeliste* fuerunt, quos Apostoli sibi interdum in prædicatione Evangelij comites adjugebant, ut *Timotheus Act. 16. v. 1. Titus 2 Cor. 8. v. 19. Philippus Act. 21. v. 8 & alij.* Specialiter autem denotantur hoc nomine quatuor illi amanuenses Spiritus Sancti, qui Evangelicam de Christo historiam literis complexi sunt, inter quos fuerunt duo Apostoli *Matthæus, Johannes, & Marcus* Petri, ac *Lucas* Pauli comes, *Eusebius lib. 6. Histor. cap. 13.*
Pasto.

Pastores fuerunt illi, qui mediatè vocabantur, & ordinariè mittebantur in certum aliquem locum ad docendum verbum Dei & Sacramenta Christi administranda, erantq; illius Ecclesiæ ordinati & perpetui informatores. *Doctores* autem fuerunt in Scholis, qui Scripturæ interpretationi, corruptelarum refutationi incumbabant, quorum quidam referunt *Catechetas* Gal. 6. v. 6. *Zenan Legisperitum* Tit. 3. v. 13. tales erant in Scholâ Alexandrinâ Pantæus, Origenes, Clemens, & hodie in Scholis atq; Academijs Professores, qui informant illos, qui ad Ministerium Ecclesiasticum sunt vocandi. Atqui *Presbyteri & Diaconi* hic non recensentur, ait Janssenius, respondetur: isti comprehenduntur sub nomine Pastorum: Pastores enim ad certam Ecclesiam mediatè vocati, erant vel Presbyteri seu Seniores, qui vel in verbo & in doctrinâ laborabant 1 Tim. 5. v. 17. vel morum & disciplinæ Ecclesiasticæ inspectionem habebant 1 Cor. 12. v. 28. Rom. 12. v. 8. Hebr. 13. v. 7. 17. 1 Tim. 4. v. 13. vel erant Diaconi, qui tum curam pauperum habebant 1 Cor. 12. v. 28. Act. 6. v. 2. tum Presbyteris in munere docendi & Sacramenta administrandi conjuncti erant Phil. 1. v. 1. 1 Tim. 3. v. 8. hi benè ministrantes gradum sibi bonum acquirebant, 1 Tim. 3. v. 13. Quanquam diaconatus in Ecclesia Apostolica ordo potius œconomicus quàm Ecclesiasticus fuerit Act. 6. v. 3. 4.

271] 2. Ait Janssenius, posse dici, mentione Pastorum & Doctorum totam Hierarchiam ministrorum Ecclesiæ hic fuisse significatam, Pontificisq; implicitam mentionem factam fuisse. Resp. Notetur contradi-

ctio & inconstantia istius Monachi; modò dicebat, *Paulum non descripsisse in hoc loco totam Hierarchiam*, jam asserit dici posse, *totam Hierarchiam fuisse descriptam*. Duarum propositionum contradictoriarū una tantum potest esse vera, sed Janssenius fluctuat dubitatione conscientiae, ut nesciat, quid ipsi constanter sit asserendum: consequentia autem est miserrima quam nectit monachus, *tota Hierarchia hic describitur, ergò Pontificis implicita, fit mentio, qui est Caput illius Hierarchiae*. Quæritur an in hoc loco Pontifex introducatur ut caput Ecclesiae? affirmat Janssenius & probat, quia tota Hierarchia Ecclesiastica hic describatur, adeoq; Pontificis etiam fiat mentio, cum is sit Caput Ecclesiae: hoc est idem per idem probare, *Papa est caput Ecclesiae, quia est caput Ecclesiae*: atqui hoc est in quæstione, quæstio de qua dubitatur, non potest præsupponi tanquam certa & indubitata quædam propositio, quod ὁ λόγος iste Monachus nondum didicit. Ait verò sub nomine *Pastorum & Doctorum* comprehendendi ordines ministrorum Ecclesiae, adeoq; *Papam*. Contradicit autem Bellarminus lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 9. & docet, sub *Apostolatu* Pontificatum fuisse comprehensum; ita fratres isti Cadmæi inter se dissentiunt.

292] 3. *Balduinum* ait & *Mullerum* sese confundere, cum *Balduinus* dicat in isto loco Pontificis nullam vel confusam vel expressam mentionem fieri, atqui hoc ego etiam dixi in mea Admonitione & adhuc dico, nec implicitè nec explicitè hic fit Pontificis mentio: non explicitè, nullibi enim nomen

nomen vel primatus ipsius exprimitur; non implicite, nec enim est Apostolus, nec Propheta, nec Evangelista, nec Pastor certæ alicujus Ecclesiæ (totius enim Ecclesiæ Dominium sibi arrogat) nec Doctor aliquis in Scholâ; ergo prorsus nulla mentio Pōtificis hic habetur, adeoque nec Baldvinus sese, nec ego me confundo, Monachus potius se confundit, & gladio proprio sese jugulat.

293] 4. Potissima responsio in eo consistit, in Symbolo Apostolico sub nomine Ecclesiæ (credo Ecclesiam Catholicam) principaliter intelligi Pontificem Romanum, sicut enim vocato Cæsaris exercitu summus Dux includatur, ita etiam Ecclesiâ nominatâ subintelligi Pontificem, Petrus enim fuit Pastor ordinarius cui Pontifex succedit. Respond. ô miseram probationem (1) non disputatur jam de Symbolo Apostolico, sed de loco Paulino ad Ephesios 4. v. 11. quæritur an Paulus in totius hierarchie Ecclesiasticæ descriptione Papam quoque introducat? ad hoc respondendum erat, sed Janssenius relinquit ex desperatione hunc locum, & ad Symbolum Apostolicum transit, perinde ut milites, qui cum de aliquo propugnaculo defendendo desperant, fugiunt, & in aliud sese conferunt. (2) Bellam. lib 3. de Eccles. cap 17. circa finem scribit; una persona non potest dici Ecclesia, atqui subsumo, Pontifex est una persona, ergo non potest dici Ecclesia, neq; in Symbolo Apostolico, neq; in alio loco; transigat ergo Janssenius cum suo Bellarmino, quid hic sit respondendum. Ecclesia est nomen collectivum denotans congregationem fidelium, verbo Dei & Sacramentis rectè

utentium, Pontifex autem est persona unica, qui si rectè uteretur verbo & Sacramentis non Ecclesia, sed membrum Ecclesiæ dici posset. (3) Simile illud de exercitu Cæsaris prorsus ineptum est: toto exercitu denominato intelligitur quidem Dux supremus, cum certum sit Ducem talem esse exercitui præfectum; sed totâ Ecclesiâ denominatâ non statim intelligitur Pontifex & caput Ecclesiæ visibile, cum adhuc controvertatur an ejusmodi Pontifex universalis & Caput Ecclesiæ in terris detur, & sicut meritò rideretur ille, qui quærenti an *Petrus Generalis esset Dux exercitus alicujus*, responderet omninò, quia posito exercitu ponitur Dux generalis, cum tamen quæratur *de Petro an ille sit Dux Generalis*; ita meritò exploditur Monachus, qui quærenti an *Papa sit caput Ecclesiæ*, respondet, omninò *quia nominatâ Ecclesiâ caput ipsius includitur*, cum tamen quæratur, an Papa sit illud caput Ecclesiæ? præsupponit igitur Monachus Papam esse caput Ecclesiæ, quod tamen quæritur & de quo dubitatur, an Papa sit caput Ecclesiæ? qui modus disputandi crassam Logices ignorantiam in isto Monacho arguit. (4) *Petrum fuisse Pastorem*, ait, *ordinarium, cæterisque majorem, cui Pontifices succedere, sed ait tantum, non demonstrat.* Bellarminus enim d. l. non sub Pastoratu sed sub Apostolatu docet Pontificatum contineri, cum quo Janßenius prius transigat. Imò si Petri primatus sub Pastoratu continetur, cur Pastoratus quarto demum loco ponitur in dicto loco, cum tamen ipsi ut Pontifici & Capiti Ecclesiæ primæ deberentur. Petrum verò cæteris Apostolis non fuisse majorem,

jorem, Pontificesq; ipsius Successores non esse, infra in capite peculiari de Petro demonstrabitur.

294] *Secundò*, Christus quoq; tacet de tali capite Ecclesiæ, rogatus à Discipulis, quis inter ipsos major futurus esset in regno cœlorum, hoc est, in Ecclesiâ, in regno Messia, non respondit: *Petrus erit major, & post eum Romanus Pontifex*, hoc modo omne dubium, omnis disputatio fuisset sublata, Discipuli ita rectè fuissent informati; Christus nec directè, nec obliquè ita respondet, verùm cogitationes de Capite & Principe Apostolorum removet, omnibus par officium commissum esse docet, & solam humilitatem ac ministerium illis commendat *Matth. 18. v. 2. 3. cap. 20. v. 25. seq. cap. 23. v. 11. 12. Luc. 22. v. 25. 26.* Quis credat autem Christum hoc dogma sublime non expressisse, sed studio subticuisse? Respondet Janssenius (1) *omnino Christum stabilivisse primatum in Ecclesiâ* *Responsione suâ, qui major est in vobis* (2) *Licet illum non nominaverit, qui primus esse debeat, erudit tamen Discipulos, quomodo sese ille gerere debeat, qui hanc dignitatem esset administraturus, nempe ut cæteris serviat & humilitate illis sit submissior, talis autem sit Pontifex Romanus, qui se vocet servum servorum Dei, & licet alios interdum titulos assumat, hoc tamen non fieri superbiæ causa, sed ut potestatem officij sui indicet, instar alicujus Regis.* (3) *Dominium à Christo concedi, ait, sed sine libidine dominandi, qualis est in Regibus gentium, qui plerumq; sunt Tyranni* p. 181. 182. Respondemus.

295] 1. Janssenius ait *Christum omninò his ver-*

NB/ *bis primatum in Ecclesiâ docuisse; qui major est in vobis, fiat minor, eo ipso concessisse, dari aliquem in Ecclesiâ cæteris majorem sed hoc est falsum (1) hac ratione Christus non respondisset ad quæstionem, Apostoli quærebant de personâ, quis major est in regno cælorum Matth. 18. v. 1. si autem Christus de modo respondisset, utiq; Discipulos non rectè informasset, quæstio enim de persona, & responsio de modo, inter se non conveniunt. (2) Christus accusaretur hac ratione malitiæ & negligentiae, videbat omnes affectare primatum, si ergo cãdidè eos voluisset docere, & quæsito satisfacere, Petrum utiq; nominasset, & cæteros ad obedientiam adhortatus fuisset; sed horum nihil fecit, ergò etiam primatum Petro & alijs dene-gavit, in articulis enim fidei valet regula Patrum, quod Scriptura tacet, tacendo negat (3) Contrarium expressè docet; *Reges gentium dominantur Luc. 22. v. 26. vos autem non sic*, quasi dicat; dominium Monarchicum non habetur in Ecclesiâ, sicut in Politiâ, vos non decet auditores ita regere, ut Reges & Principes suos regunt subditos; ex vestro Collegio non eligetis Monarcham, qui sit superior cæteris omnibus. Hæc responsio propriè tangit Apostolorum quæstionem, quærebant illi, quis sit major futurus? respondet Christus prohibendo tale imperium, in quo quis sit major omnibus cæteris. (4) Quidam volebant esse majores, ut filij Zebedæi, quorum alter ad dextram, alter ad sinistram sedere volebat in regno Christi, sed Christus respondet illis: *qui-cunq; voluerit fieri major, erit vester minister, & qui-cunq;**

cunq; voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus Mar. 10. v. 43. 44. Liqueat ex hisce verbis non fuisse quenvquam in Collegio Apostolorum, qui ex Christi concessione major fuerit reliquis, sed fuisse quosdam qui majores esse voluerunt. (5) Si per *πρῶτον & ἡγούμενον* Monarcha Ecclesiæ intelligitur, sequeretur omnes Apostolos debuisse esse Monarchas, ita enim argumentor: qui debuit alijs ministrare, is est major & Pontifex; at qui omnes Apostoli debuerunt ministrare, ergo omnes Apostoli hic sunt constituti Pontifices. Major propositio est Janssenij qui convertibilia putat esse, majorem esse & alijs servire, applicat enim hoc ad Romanum Pontificem, qui se dicat servum servorum, & tamen reliquis omnibus sit major.

296] 2. *Modum dominandi à Christo descriptum, esse, ait Janssenius, ut scilicet Monarcha talis ceteris inserviat, in humilitate, quod Pontifex faciat, sese servum servorum nominando, & pedes pauperum lavando.* Respondetur (1) Non de modo, sed de re ipsâ fuisse quæsitum & responsum, in præcedenti theoremate est demonstratum. (2) Ex hoc principio potius contra Papatû argumentamur: quicumq; in regno Christi vult esse primus, sit minister & servus; Papa Romanus autem non est minister & servus, ergo nec est, nec esse potest primus. Minor est vera, licet enim se vocet servû servorum, re ipsa tamen sese Dominum Dominorum esse declarat, dum sibi, ait, omnem potestatem datâ esse in cœlo & in terrâ, dū Imperatores & Reges de throno audet deturbare, regna & Principatus illis

illis eripere, dum sese Imperatore superiorem esse jactitat velut Sol Lunâ, vel aurum plumbo est superius, dum pedibus suis omnia subjecta esse ait, dum omnes judicat, â nemine autem vult judicari, dum sibi dominium esse jactitat in omnes Reges atq; Principes, qui ipsi etiam in temporalibus subjecti esse debeant; hoc non est servire, sed imperare, Christus autem non intelligit servitium tale quod in nudis consistat verbis, dum sese quis servum esse profiteatur, sed quod verum & propriè dictum sit servitium. (3) Nos ita argumentamur: Quicumq; verè imperat & dominatur, is propriè nō est servus eorum, quibus imperat, contradictorium enim esset, uni subjecto simul servire & imperare; atqui Pontifex Romanus verè imperat & dominatur Ecclesiæ, ergo propriè illius non est servus seu minister.

297] *Pedes Pauperum Pontifex lavat., & in eo singularem humilitatem & serviendi studium sectatur*, ex mente Janssenij, sed respondemus illam lotionem esse meram hypocrisin (1) Quia pedes pauperum prius benè sunt loti, & aquâ odoriferâ imbuti, non igitur fit mundandi causa, sed ex simulatâ quadam humilitate. (2) Quia aliquam vim Sacramentalem huic lotioni tribuunt. Salmeron Tom. 9. Tract. 8 scribit, impudenter â Bucero affirmari, illam lotionem esse nudam ceremoniam & Spiritu Dei destitutam, cōfert eam cum Eucharistia & Baptismo, & tanquam exercitium fidei commendat. (3) Quia peculiarem & mimicam hanc lotionem sectantur, negligentes internam & Spiritualem lavationem, quæ â Christo præ-
figura-

figurata est. (4) Pedes aliorum lavant, corda autem & manus superbiæ, avaritiæ & aliorum peccatorum sordibus conspersa retinent, ut illud merito illis obijciatur, quod Christus Phariseis objecit *Matth 23. v. 25. 26.* (5) Lavant illi pedes quorundam, sed verorum Christi Confessorum sanguinem interim effundunt, & veloces habent pedes ad sanguinem piorum effundendum *Esa. 59. v. 7.* (6) Vim aliquam meritoriam huic lotioni tribuunt, docent enim quemlibet actum charitatis mereri vitam æternam. (7) Etiam si Pontifex digito uno vel altero affundat aquam pedibus quorundam (hoc ipsi vocant lavare pedes) non tamen in eo servit Ecclesiæ Dei, nam servitium, quod Pastores Ecclesiæ debent, principaliter consistit in prædicatione Verbi & Sacramentorum administratione; pedes lavare & alia Charitatis officia exhibere, omnibus Christianis incumbit, etiam qui non vivunt in Ministerio verbi. (8) Collatio unici istius actus humilitatis, & cæterorum actuum superbiæ, quæ pompâ plusquam regiâ perficiuntur, monstrat fictam esse humilitatem & meram hypocrisin, quam Pontifex in ista pedum lotionem exhibet. Ex hisce omnibus apparet titulum Papæ dum se servum servorum vocat, in solis verbis & externâ specie consistere.

298] 3. Ait: *Pontificē exercere dominium à Christo concessum, sed sine libidine dominandi, qualis sit apud Reges Gentium qui plerumq; sunt Tyranni.* Respond: vetus hæc cantilena est Bellarmini, Gretseri & aliorum; sed Christus non tantum Tyrannicum regiminis modum, verum omnem prima-

tum & regimen ipsis hic prohibuit nam. (1) Discipuli non quærebant de modo, *Domine quo modo*, an Politico & Tyrannico aliquis ex nobis major esse debet, sed de re ipsa, *Domine quis est major in regno cœlorum?* itaq; nisi velimus dicere, Christum non rectè respondisse, de ipso regimine, ipsum fuisse locutum fatebimur (2) Christus in responso nō limitatè, sed absolutè nō de imperij vicio, sed de ipso imperio loquitur, *vos nō sic*: quæ verba id remonent, quod prius assertum fuit: non ait Christus, Reges gentium dominantur tyrannicè, vos autem dominemini equeidem sed alio modo, verum simpliciter ait, reges Gentiū dominantur, *vos autem non sic*, ubi verba, *vos non sic*, non sunt limitatio prædicati, sed ipsum prædicatum (3) Christus distingvit inter Reges dominantes & Apostolos non dominantes, & differentiam ponit in eo, quod Reges dominantur, Apostoli minus, si verò Christi responsio de Tyrannide interdicta intelligatur, discrimen istud concidet, quia nec Reges Tyrannicè imperare debent. (4) Quia de talibus Regibus loquatur Christus, qui sunt *ἐυεργέται*, sed hi non Tyrannicè gubernant, aliàs non essent *ἐυεργέται*, ergo per verba *non sic*, non intelligitur modus regendi; sequeretur enim aliàs neq; Apostolos instar Evergetarum & beneficorum imperare debere. (5) Quia Christus non tantum Petrum, sed omnes Apostolos his verbis alloquitur, *vos non sic*; si autem modum regiminis tyrannicum prohiberet, & ipsum regimen admitteret, sequeretur omnes duodecim

Apo-

Apostolos fuisse Monarchas & Pontifices : quicquid enim verbis *istis*, denegat, id omnibus denegat, quicquid concedit, id omnibus concedit, omnes enim alloquitur (6) Quia Christus subjungit admonitionem, *qui voluerit inter vos magnus esse, sit vester minister, & qui voluerit inter vos primus esse, sit vester servus*; hinc fluit argumentum: Quos Christus vult esse ministros & servos, eos non vult esse dominos, atqui omnes Apostolos vult esse ministros & servos, ergo non vult esse dominos & Monarchas. (7) Quia Christus *Luc. 9. v. 48.* omne dominium prohibet, dum vult, ut major sit *μικρότερος ἐν πᾶσι* inter omnes minimus; quis credat autem Pontificem, cui omnes Creaturae, ipsi etiam Angeli sunt subiecti, esse *μικρότερον ἐν πᾶσι*. Quicquid huic titulo contrariatur, illud Christus prohibuit; esse autem Monarcham totius Ecclesiae huic titulo contrariatur, ergo id Christus prohibuit. (8) Quia Christus *Matth. 18. v. 4.* statuit puerulum in medio discipulorum & dixit; *qui humiliavit se sicut puerulus iste, hic est major in regno caelorum*. Jam vero nullus puerulus potest esse Ecclesiae Monarcha, omnis autem Minister Ecclesiae debet esse sicut Puerulus, ergo nullus Episcopus potest esse Ecclesiae Monarcha. Ex hisce omnibus manifestum est, quod Christus non tantum modum dominandi tyrannicum, sed ipsum dominium in Ecclesia prohibuerit.

299] Tertio dixi, Monarchiam Papalem principaliter ex Principio Philosophico confirmari;

mari; præcipua enim ratio, ut patet ex Bellarmino, est, quia regimen Monarchicū omnium est optimū, in quo themate defendēdo integros libros conscribunt, ut *Bellarminus Nicolaus Sanderus, Jacobus Gretserus* & alij fecerunt. Non autem quæritur de formâ Ecclesiæ Aristotelicâ sed Apostolicâ, non de regimine Politico, sed Ecclesiastico, ab illo ad hoc nulla valet consequentia, cum regimen Ecclesiæ administrari debeat non secundum Principia Aristotelis, vel alius Philosophi, sed secundum effata Christi, quia enim in illo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ fuere reconditi, optimè novit, quænam forma regiminis Ecclesiastici sit optima. Aristoteles ipse jubet, ne fiat *μετάβασις εἰς ἄλλο γένος* in disputando, qui autem ex Philosophia conclusiones Theologicas format, is utiq; de genere in aliud genus transit, contra Philosophi præceptum. Respondet Janssenius (1) *Bellarminum præsupponere apertam voluntatem Christi, qui unum Ecclesiæ caput præfecerit, & autoritate Scripturæ primatum Petri stabiliverit. (2) Articulas fidei non ita pugnare cum rectâ ratione, ut non liceat eos ex ratione probare, quod etiam voluerit Theodoretus & Lipsius. (3) Philosophiam à nobis contemni, eam tamen esse antiquiorem Theologiam. (4) Philosophiam non contrariari Theologiam, cum veritati omnia consonent. (5) Prolixè declamat Esauum & Jacobum fuisse typum Philosophiæ & Theologiæ, & concludit, articulos fidei rationibus Philosophicis rectè probari, p. 173. usq; ad 187.*

300] *Bellarminum ait, præsupponere Christi voluntatem.*

luntatem, qui unum Ecclesiæ caput præfecerit. Respond. (1) Illud quod est in quæstione probandum, non potest præsupponi, tanquam indubitatum; exempli causâ, quæritur à Photinianis an Christus sit verus Deus? si quis autem hoc vellet probare, dicendo, se præsupponere, scripturâ hoc asserere, Christum esse verum Deum, talis disputator meritò esset ridendus, ita etiam iste Monachus putat ea præsupponi ante quæstionem, quæ tamen in quæstione ipsâ sunt probanda, an scilicet Christus Monarcham Ecclesiæ suæ prætecerit. (2) Bellarmino Janssenius facit injuriam, is enim non præsupponit, Christum præfecisse Monarcham suæ Ecclesiæ, sed assumit hanc quæstionem probandam aliquot rationibus, primam deducit ex argumento Philosophico, *quod Monarchia sit optima Reipub. forma, lib. 1. de Rom. Pontif: cap 2. postea* verò assumit dicta scripturæ, *c. 10. & seq.* ex quibus voluntatem Christi deducit, ut ex inspectione Bellarmini patet.

301] 2. Ait, *Articulos fidei cum rectâ ratione ita non pugnare, ut non liceat eos ex ratione probare, teste Theodoreto & Lipsio.* Respond. Ratio humana non est regula articulorum fidei. (1) Quia Scriptura tota filect de hac re, & nullibi ad iudicium rationis in rebus fidei nos remittit. (2) Quia ratio humana in rebus divinis cæca est; *animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. stultitia enim est illi, & non potest intelligere, 1. Cor. 2. versu. 14. tenebris obscuratum habemus intellectum, alienati à vitâ Dei per ignorantiam, quæ est in nobis,*

bis, propter cæcitatem cordis nostri Ephes. 4. v. 18.
 (3) Quia Scriptura jubet, ut *rationem captive-*
mus sub obsequium fidei, 2 Cor. 10. v. 5. si ratio ca-
 ptivanda est in fide, utique mysteria fidei ex ra-
 tione non poterunt probari. (4) Quia exempla
 fidelium docent, quod illi contradicente ratione
 crediderint, ut *Abraham Rom. 4. v. 18. Paulus*
Gal. 1. v. 16. mulier laborans prefluvio Matth. 9. v.
20. 21. (5) Contrarium docent exempla illorum,
 qui rationem in divinis consuluerunt, sed gravis-
 simè errarunt, tales fuerunt, *incredulus Tribunus*
in Samaria 2 Reg. 7. v. 2. Nicodemus Joh. 3. v. 4. 9.
Thomas Joh. 20. v. 25. Saducei Matth. 22. v. 23.
seq. Opponimus ergo Theodoro & Lipsio (qui
 tamen in loco allegato longè aliud vult) autho-
 ritatem Scripturæ, quæ major est omnium homi-
 num autoritate.

302] 3. Obijcit, *Lutheranos Philosophiam con-*
temnere, eamq; pro Sophisticâ profanâ habere, cum
tamen sit antiquior Theologiâ: sed iterum menti-
 tur os impudens; Philosophiam in Scholis tri-
 vialibus & Academijs docemus; Juventuti, ut
 in eâ se exerceat, svademus, eam pro dono Dei
 & radio sapientiæ divinæ splendidissimo agno-
 scimus. Nonne prostant libri nostratum eru-
 ditissimi, in quibus Logicam, Rhetoricam, Ma-
 theseos partes omnes, Physicam, Metaphysicam
 & Philosophiam practicam excoluerunt & illu-
 strarunt; imo neminem ad Theologiæ penetra-
 lia admittimus, nisi prius in Philosophicis se ex-
 ercuerit, animuniq; ad sublimiora præpararit.
 Provocare possum ad omnes Academias Luthe-

ranorum, imò ad omnes cordatos Theologos, qui in Philosophia sese exercuerunt egregiè, antequam Theologiam susceperint. Sit nobis unus instar omnium beatus Meisnerus, quem Monachus iste *impium & imperitum* vocat, qui tamen in Philosophiâ ita versatus fuit, ut ad hunc usq; diem nemo vel ex adversariis ipsius Sobriam Philosophiam refutârit. *Philosophiam verò esse antiquiorem Theologiam*, unde hoc Monachus probabit? si Theologiam consideres, vel ut in Deo est Archetypa, vel ut in homine est Ectypa, utroq; modo antiquior est Philosophiâ. In Deo quidem, qui ab aeterno novit ea, quæ sint Dei, & quæ ad hominum salutem pertineant; in homine autem, cui imago Dei in prima creatione fuit indita, cujus beneficio Deum rectè poterat agnoscere, eiq; servire in sanctitate & iustitiâ. Philosophia autem, quia occupatur potissimum circa creaturas, ideoq; ex creaturarum contemplatione tandem exorta est, unde patet Theologiam Philosophiâ antiquiorem esse, & non contra.

303] 4. *Philosophiam, ait, Theologia non contrariari cum veritati omnia sint consona*, sed respondemus: bonus iste locus congruentiam Philosophiæ & Theologiæ nondum satis intelligit. Nihil est verum in Theologia quod sit falsum in Philosophiâ, & contrâ; nihil est falsum in Theologia quod sit verum in Philosophiâ, ratio est, quia quælibet istarum Disciplinarum propria sua habet objecta, circa quæ altera

altera illa disciplina non versatur: dum itaq; Philosophia ignorat objecta Theologiæ, nihil veri aut falsi de illis potest asserere, & contra. Exempli causâ, quæritur an hæc propositio sit vera aut falsa, *Maria Deipara est Virgo & simul Mater ex obumbratione Spiritus Sancti?* Philosophia de hac propositione nihil potest iudicare, eam nec veram nec falsam asserere, cum prorsus ignoret, quid sit Deipara, quid Spiritus Sanctus, quid ejus operatio: ita quæritur, an Christus sit Redemptor generis humani? Philosophia hoc neq; affirmat, neq; negat, cum ignoret, quid sit Christus, quid mundi Redemptor. Sic in nostro exemplo, *quæritur an Ecclesia debeat regi Monarchicè*, Philosophia novit equidem quid sit Monarchia, sed quid sit Ecclesia, quid regimen Ecclesiæ, prorsus ignorat, ideoq; hanc propositionem nec affirmat nec negat. Non autem exinde sequitur, ut Monachus concludit, *res Theologicas ex Philosophiâ posse probari*. Sicut enim conclusiones Medicæ ex Jure Civili non probantur, licet duæ istæ disciplinæ sibi non contrariantur, ita etiam res Theologicæ ex Philosophiâ probari nequeunt, licet duæ istæ disciplinæ contrarietatem non habeant. Imò quæ disciplina ignorat propositiones Theologicas illas non potest probare, atq; Philosophia ignorat propositiones Theologicas, ergo illas probare nequit.

304] 5. *Ex typo Esavi & Jacobi Monachus congruentiam Theologiæ & Philosophiæ vix probabit; præterquam enim quod similia nihil probent, sed rem probatam tantum illustrent, dico potius dis-*

dissonantiam utriusq; disciplinæ exinde deduci, sicut enim Esau Jacobum odio habuit, ita ut etiam Jacobus ex metu fugerit, ita sequeretur Philosophiam adversari Theologiæ; & sicut Jacob sese tandem humiliavit coram Elavo ex metu, ita sequeretur Theologiam esse inferiorem Philosophiâ; simile igitur istud Esaviticum Monachi assertiones potius destruit quàm adstruit.

305] Nos verò usum rationis & Philosophiæ ex Theologiâ non simpliciter tollimus, verum certo respectu libenter admittimus. Ratio humana requiritur ad res Theologicas percipiendas tum *passivè* tum *activè*, passivè quia subjectum Theologicæ cognitionis est humana ratio, nemo enim potest verbum (ex quo fides oritur) sine ratione audire & percipere. Activè autem, tum respectu *notitiarum connatarum* theoreticarum & practicarum, quæ in discursu theologico utiliter possunt adhiberi, à notiori ad ignotius, à generali ad specialius progrediendo; tum etiam respectu *suarum operationum*; ratio enim terminos simplices apprehendit, quid sit Christus, quid fides, quid justitia, componit & dividit illus, Christum esse Deum, hominem non justificari operibus, tandem discurret, ut, si ex operibus venit justitia, Christus frustra mortuus est. Specialia postmodum rationis axiomata suum quoque usum habent in Theologia, faciunt enim ad meliorem intelligentiam quorundam terminorum, ad expositionem Scripturæ, quæ ex Physicis multa admiscet, ad hæreticorum refutationem, & si interdum mixtæ quæstiones in Theologicis occurrant, ad secunda-

riam illarum demonstrationem. Ita etiam Philosophia infervit Theologiæ in instrumentalibus & realibus disciplinis. Grammatica enim docet in Scripturis dictiones & constructiones, Rhetorica figuras modosq; loqvendi, Logica conclusiones & cohærentias. Reales autem disciplinæ habent usum suum in terminorum quorundam explicatione, in accuratâ Scripturæ interpretatione, in hæreticorum confutatione, & secundariâ quorundam demonstratione, qva de re alibi fufius agi solet.

306] Notandum verò est, Philosophiæ usum in abusum degenerare (1) quando ratio judicat, secundum regulas Physicas, Metaphysicas, Ethicas, de mysterijs fidei, & credere recusat, quod cum istis regulis non congruit (2) cum axiomata Philosophica opponuntur Scripturæ, ijsq; verbû Dei in sensum peregrinum detorqvetur, ea de causa, qvia literalis sensus apparet regulis Philosophicis esse contrarius. (3) Quando ratio modum mysteriorum divinorum inqvirit, & ab ignoratione modi ad negationē rei procedit. Hoc modo Scriptura malè de tribunali dei jcitur, & cæca ratio pro normâ fidei venditatur. Philosophia igitur nō debet contemni, quasi infructuosa Theologo, neq; eâ debemus abuti, quasi sit norma fidei, sed medio incedendum est modo, prout jam exposuimus.

307] Sed ad scopum: *queritur an Ecclesia debeat Monarchicè regi?* hoc Monacho fuisset confirmandum, nos negamus (1) cum in sacris sit prohibita ista forma Ecclesiam regendi Luc. 22. v. 25. 26. Mar. 10, v. 42. Matth. 20, v. 26. 27. ut antea fuit expli-

explicatum. (2) cum sit impossibile istud regimen in Ecclesiâ, nemo enim tam potens est, qui universum mundum sibi potest subijcere, omnes regiones expugnare, omnes hæreses tollere, nemo tam sapiens est, ut omnes controversias Theologicas & politicas in toto mundo occurrêtes possit decidere (3) Quia vinculum iniiceretur conscientijs, dū iste Monarcha omnes ad fidem suam cogeret, regnumq; ipsum facile in tyrannidē mutaretur (4) Quia nō omnes Scriptores, ad quos Pontificij provocant, Monarchiam pro optimâ habent regiminis formâ *Josephus lib. 1. antiquit cap. 8. Aristocratiam cæteris præfert Reip. formis, Patritius Senensis lib. 1. de instit: Reip. cap. 1. Aristocratiam Monarchiæ quoq; præfert.* (5) Imò ipse *Bellarmin: lib 1. cap. 3. Monarchiæ simplici mixtam & ex Aristocratia temperatam præfert.*

308] Quartò, in mea Admonitione objeci, Pontificem non posse Caput Ecclesiæ dici, cum homo sit erroribus obnoxius *Jac. 3. v 2. Rom. 3 v 4 cum Aaron erraverit Ex. 32. v. 2. 4. 5. Caiphas similiter Job. 19. v. 6. Petrus quoq; cum Christo passionem dissuaderet Matth. 16. v 22. cum Christum abnegaret Matth. 26. v 70. cum quosdam cibos putabat esse impuros Act. 10. v. 14. cum hypocriticè cum Judæis conversaretur, quo nomine Paulus ipsum reprehendit Gal. 2. v. 14. Respondet Janssenius prolixè p. 189. usq; ad p. 196. singula videbimus.*

309] 1. Ait, *supra cap. 3. sese respondisse ad ea dicta, quæ homines omnes errare docent, Papam verò non posse errare propter preces Christi Luc. 22. Resp. quæ supra attulit, supra quoq; sunt refutata: summa*

est, omnes homines posse errare, nisi habeant immediatam Spiritus Sancti adfistentiam; Patres vero & Pontifices destitui promissione de tali assistentia, & licet actu non semper errent, proclives tamen sunt ad errores, adeoque naturam erroribus obnoxij. Preces vero Christi Luc. 22. v. 32. dicentis ad Petrum, *rogavi pro te, ne fides tua deficiat*, non inferunt Pontifici immunitatem errandi, nam (1) preces istae ad Petrum tantum pertinebant, quem solum Christus alloquebatur, ergo nec Romani Pontifices, nec alius quispiam illas preces pro se potest allegare. (2) Petrus erravit etiam post has preces, quando Christum abnegabat Luc. 22. v. 57. 58. 60. ergo hae preces non absolutam errandi immunitatem Petro contulerunt, multo minus alijs conferunt. (3) Christus etiam rogavit pro cæteris Discipulis omnibus, imò pro omnibus fidelibus Joh. 17. v. 17. 20. interim non sequitur nullum Discipulum, nullum, verbi Ministrum, aut nullum fidelem posse errare. (4) Christus rogavit pro Petro ne fides ipsius finaliter deficeret; cum enim Christum abnegasset, non penitus ad finem usque defecit fides ipsius, sed per poenitentiam ad Christum se convertebat. (5) Si istae preces Christi dant Pontifici immunitatem ab erroribus, cur ergo *Honorius* Papa delapsus est in haeresin, teste *Cano lib. 6. L.C. cap. ult. p. 345.* Cur *Liberius* fuit haereticus teste *Baronio an. 351 §. 21.* imò cur *Bellarminus* docet *lib. 2. de Pontif. cap. 30. Papam haereticum manifestum per se desinere esse Papam*; si ergo Papa potest fieri haereticus manifestus, utiq; errori erit obnoxius,

310] 2. *Aaronem, respondet, errasse in facto tantum non in doctrinâ, neq; eum tum fuisse Pontificem, quando erravit.* Respon: Quicumq; docet cultum, à Deo non præceptum, sed Idololatrium, is in doctrinâ errat: atqvi Aaron docuit Israelitas cultum à Deo non præceptum Ex. 32. nam. v. 2. *jubeat afferre populum in aures aureas, v. 4. format vitulum, cumq; placeret hoc populo, edificavit altare v. 5. coram eo, & præconis voce clamavit, cras est sollemnitas Domini.* Aaron itaq; & voce & exemplo docuit Israelitas istum cultum idololatrium, ergò in doctrinâ erravit; hinc Moses corripit Aaronem v. 21. *dicens: quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum?* Aaronem non fuisse tum temporis Pontificem, est falsum, nam cap. 28. v. 1. à Deo jam erat denominatus & constitutus.

311] 3. *Caipham* verò errantem Janssenius miserè excusat, dicendo, *quod erraverit quidem in doctrinâ, sed Christo præsentem, quomodo Esaias cap. 9. v. 14. 15. Pontifices erraturos prædixit.* Respond: Concedit Janssenius Caipham in doctrinâ errasse, ergo certum est summum Pontificem in doctrinâ posse errare, Christi verò præsentia errorem Caiphæ non excusat, sed potius exaggerat, quod eo tempore, quo Messias in carne fuit exhibitus, cujus conciones audivit, miracula vidit, nihilominus Messiam reiiciendo erravit. Si autem Pontifex erravit, cum Christum haberet visibiliter præsentem, multo magis errare poterit hoc tempore, quo Christus post ascensionem visibili & naturali modo ipsi non est præsens. Prædictum esse

hunc errorem Esa. 9. v. 14. est falsissimum, in illo loco Caiphæ nulla fit mentio, in genere v. 15. & 16, dicitur de quibusdam Prophetis quod doceant mendacia & seducant populum: intelligit autem Prophetas qui vivebant tempore everfionis decem tribuum, ut contextus monstrat. Ponamus autem hunc errorem Caiphæ fuisse prædictum, interim non sequitur, ergò non fuit error, aut ergò est error iste excusandus, imò de Antichristo Romano similiter prædictum est, ipsum erraturum 2 Thef. 2. v. 4. 9. 10. Caiphas itaq; cum Pōtifice Romano manent erroribus obnoxij. Janſſenius addit rationē, cur unus sit in Ecclesiā Rector, scilicet ut conservetur unitas, quæ fuisset disrupta inter Judæos Caiphā præſidente, nisi Christus suā præſentiā errorem discussisset. Vitia hic occurrūt plurima. (1) Si sub præſidio Caiphæ potuit unitas disrumpi, ergò etiam sub præſidio Romani Pōtificis, qui eodem officio cum Caipha vult fungi. (2) Si propter Christi præſentiam fuit error Caiphæ discusſus, sequitur propter Christi abſentiam in terris (quam Pontificij docent, & pro quā Forerus hætenus acriter pugnavit) hodie errores istos in præſidio Pontificum non discuti. (3) si talis unitas conservatur in Ecclesiā Romanā Papa Præſidente, qualis inter Judæos Caipha præſidente, sequitur unitatem Ecclesiæ Romanæ contra Christū esse directam, talis enim erat illa unitas Judæorū in Concilio Christum ad mortem condemnante. Ita Monachus iste causam Pontificis Romani magis ac magis suspectam & peiorem reddit.

312] 4. Jam errores Petri excusare satagit
Matth.

Matth. 16. v. 22 (1) Petrus dissuadebat Christo passionem, quæ de causâ Dominus illum increpabat, & Satanam appellabat, respondet Janssenius, *quod tum temporis Ecclesiæ non fueris præfectus*, hoc stante Pontificiorum hypothese manifestè falsum est, nam *v. 18.* Christus dixerat, *tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*; in hoc loco dicunt Pontificij unanimiter, Petrum Ecclesiæ fuisse præfectum, & Janssenius ipse infra *cap. 3.* ex hoc loco vult demonstrare Petrum fuisse caput Ecclesiæ; postea *v. 23.* ait Dominus ad Petrum: *Vade post me Satana, scandalum mihi es, quia non sapis ea, quæ sunt Dei, sed quæ sunt hominum.* Ergo Petrus erravit etiam tum, cum ex mente Pontificiorum summum Ecclesiæ Caput ante constitutus esset.

313] (2) Petrus ter abnegavit Christum *Matth. 26. v. 70. 72. 74.* Respondet Janssenius, *quod Dei gratiam sed non fidem amiserit; quod hoc factum sit ante præfecturam Ecclesiæ, quam adeptus sit Job. 21. v. 15. seqq.* Respond: gratia Dei & fides hominis formaliter quidem differunt, interim sunt inseparabiliter connexa, ita ut fides à gratia Dei separari non possit. *Eph. 2. v. 8. ex gratiâ salvati estis per fidem*; qui ergo gratiam Dei amittit, is amplius fidem retinere non potest, cum illa gratia nobis contingat in respectu fidei Christum apprehendentis, *ex gratiâ per fidem justificamur Rom. 3. v. 24.* Si ergo Petrus gratiam Dei amisit, ut fatetur Janssenius, ergo etiam fidem amisit ipsam, quæ sine gratiâ Dei consistere nequit. Imò fides vera consistit in fiducia cordis, *Psal. 2. v.*

ult. Esa. 26 v. 3. Prov. 3. v. 5 Psalm. 31. v. 1. Joh. 16. v. ult. Rom. 4. v. 18. 19. 20. 21. & in confessione oris, si quis de fide quærat: *corde creditur ad justitiam, ore fit confessio ad salutem Rom. 10. v. 10. Estote parati ut rationem reddatis spei quæ in vobis est. omni quærenti 1. Pet. 3. v. 15. Qui me abnegaverit coram hominibus, illum iterum abnegabo coram Patre cælesti*, inquit Christus Matth: 10. v. 33. in hisce locis confessio oris nobis præcipitur, ita ut si quis ore abneget Christum (hoc enim est negare coram hominibus) illum Christus iterum in extremo die velit abnegare. Fides autem & abnegatio fidei simul stare non possunt. Imò si Petrus fidem retinuit, Christum non abnegavit, nam fidei retentio & Christi confessio sunt conjuncta. Monstret ergò nobis Janssenius vel unicum dictum si-ve exemplum Scripturæ asserentis veram in Christum fidem cum Christi abnegatione stare posse, & herbam ipsi porrigemus. Petrum verò in Christi abnegatione nondum fuisse præfectum Ecclesiæ, est contra ipsos Pontificios asserentes, quod Matth. 16. præfectura universalis Ecclesiæ ipsi collata fuerit; & infra p. 374 cap. 15. art. 2. Janssenius ex eodem dicto primatum Ecclesiæ Petro collatum fuisse demonstrat, adeoque proprio suo gladio se jugulat.

314] (3) Petrus cibos quosdam immundos esse putabat, qui tamen mundi erant Act. 10 v. 14. Respondet Janssenius: *hoc factum fuisse in excessu mentis*; sed hoc non sufficit ad errorem excusandum, qui enim errat in excessu mentis, is quoque errat. Lex ceremonialis debebat tolli & abrogari, quor-

quorum ciborum discrimen Mosaicum quoque pertinebat, sed Petrus putabat illam legem adhuc vigere, & cibos quosdam immundos esse: quodque in excessu mentis dicebat, id ante excessum mentis credebatur; causa igitur erroris non fuit mentis excessus, quippe in quo Petrus singulari modo ab humanis ad visionem coelestem rapiebatur, & à Deo corrigebatur, verum inveterata sententia de distinctione ciborum in lege data; Duo igitur ista visio coelestis notabat, primo discrimen ciborum olim in lege datum, in Novo Testamento non amplius esse observandum, prout alibi hoc explicatur Coloss. 2. v. 16. 1. Tim. 4. v. 3. deinde discrimen populorum, Judæorum scilicet & Gentium in Novo Testamento non amplius attendi, utrisque enim patere aditum ad Evangelium Act. 10. v. 35. Ephes. 2. v. 14.

315] (4) *Paulus* Petro restitit in faciem propter hypocrisin commissam Gal. 2. v. 14. Respondet Janssenius multipliciter; scilicet errorem Petri fuisse in facto, non in fide; Petrum incautè simulasse Judæismum, unde Gentiles ansam scandali acceperint, superiores rectè posse corripì ab inferioribus; Ista reprehensionem à Paulo simulatè factam esse, quin potius fuisse admonitionem, quid alijs in Petro reprehenderint, licet hoc immeritò & injurià fieri Paulus intelligeret &c. quæ omnia latè deducit p. 190. ad p. 195. Respondemus: nervus quæstionis in eo consistit, an Petrus verè erraverit, & propter illum errorem à Paulo verè reprehensus fuerit? Petrus benè noverat observationem legum Judaicarum non esse necessariam ad salutem, nam (1) divinâ visio-

ne Act. 10. v. 11. 12. seqq. fuit edoctus, discrimen ciborum Leviticum in Novo Testamento esse sublatum, conversationem Judæorum cum Gentilibus non esse illicitam, Circumcisionem & alia legis opera non esse ad salutem necessaria. (2) Ipse prædicaverat, apud Deum non esse respectum personarum, per nomen Jesu accipere remissionem peccatorum omnes, qui credunt in eum Act. 10. v. 34. 43. (3) Cum accusaretur à Judæis, quod cum Gentibus manducasset, gravissimè se defendit, ut adversarii agnoscerent, Deum Judæis & Gentibus eandem dedisse gratiam Act. 11. v. 17. (4) In Concilio Hierosolymitano Petrus cum reliquis Apostolis publicè decrevit, gentiles conversos legibus Judæorum non esse onerandos Act. 15. v. 10. Sciebat ergò Petrus hæc omnia, & vera esse seriò credebatur, sed coram Judæis nolebat hæc confiteri, ne aliquam existimationis jacturam pateretur in Judæa, ubi ipsi docendum erat. Peccavit ergò Petrus *verè* (1) quod suam doctrinam ex metu nolebat profiteri. (2) Quod suâ subductione gentilibus conversis ansam opinandi præbebat, quasi adhuc immundi essent, nec verè justificati nisi juxta legem Mosaicam viverent, circumcisionem & discrimen ciborum admitterent, & hoc vocat Paulus Gentes cogere ad Judaizandum (3) Quod alios implicabat simulatione suâ, ut vel in fide titubarent, vel in istam hypocrisin consentirent. (4) Quod Pauli libertatem factò suo damnabat. Gravissimum igitur hoc fuit Petri peccatum, in quo non recto pede ad veritatem Evangelij inces-
sit.

316] His præsuppositis, quæritur an Paulus verè reprehenderit Petrum verè peccantem? id verò nos quoque adfirmamus. Nam (1) restitit ipsi in faciem, seu κατὰ πρόσωπον, quæ loquendi formula non significat simulationem, ac si Paulus non seriò sed simulatè Petrum reprehendisset, verùm significat publicè seu valam; eodem modo Paulus usurpat hanc vocem 2. Cor. 10. v. 1. ubi ait, κατὰ πρόσωπον humilis sum inter vos; ubi Paulus non intelligit, ac si simulatè humilis esset, sed quod coram omnibus publicè suam humilitatem testetur. (2) Objurgatio ista facta est ἐμπροσθεν πάντων coram omnibus v. 14. Paulus publicè docuit quoniam sit verus justificandi modus, scilicet per fidem in Christum, non per opera legis, ac in publico coram omnibus Petrum reprehendit, quod suâ simulatione ansam dederit dubitandi de isto justificationis modo. (3) Totus contextus evincit seriam hanc fuisse objurgationem; si enim concesseris Paulum simulatè Petro restitisse, concedas quoque necesse est, Paulum simulatè & non verè de justificatione docuisse. Cohærent enim immediate Petri objurgatio, & doctrinæ de Justificatione nostrâ declaratio v. 11. 12. 13. 14. 15. 16. (4) Petrus vocatur à Paulo καλεγνωσμένῳ, id est, ut habet versio vulgata, à qua Pontificijs non licet discedere, reprehensibilis, seu condemnatione dignus v. 11. si igitur fuit reprehensibilis, Paulus utique non potuit non verè ipsum reprehendere. (5) Seriò Paulum in omnibus egisse & scripsisse patet ex gravissimâ attestatione hujus

Episto-

Epistolæ cap. 1. v. 20. dum ait: *Ecce coram Deo, quæ scribo vobis, non mentior.* (6) *Augustinus Epist. 8. 9. 10.* ejusdem sententiæ est, & graviter refutat opinionem Hieronymi, qui hanc Pauli reprehensionem simulatam fuisse docuit. Ex hisce patet Petrum verè peccasse, & ipsum verè absq; simulatione à Paulo objurgatum fuisse. Videatur *Lutherus Tom. 1. Lat. Jenen. p. 406. & Tom. 4. Lat. Jenen. p. 38. seq.*

317] Objicit Jansenius p. 194. *Petrum idem fecisse quod Paulus se fecisse gloriatur 1. Cor. 9. Act. 16. qui Timotheum circumcidit, atq; ita legem Moſis simulatè servavit, quam tamen observatione necessariam non putabat.* Respondetur: diversa est ratio in exemplo, nam (1) Paulus circumcidit Timotheum infirmitati Judæorum inserviens, qui circumcisionem adhuc magnificiebant; sed sine opinione necessitatis; cum autem Judæi circumcisionem urgebant quasi necessariam ad salutem, Paulus illis restitit, ac propterea Titum non circumcidit. Petrus autem suâ simulatione docuit necessariam esse abſtinentiam à cibis, cogeſbat enim Gentes Judaizare: in qua voce (*cogeſbat*) tota ratio erroris ſita eſt, ut Lutherus rectè monet. (2) Paulus traducebatur à calumniatoribus, quaſi totam legem abieciſſet, & gētes ad Epicureiſmum introduceret Act. 21. v. 21. has calumnias ut declinaret, neceſſariæ deſenſionis cauſâ fecit ea, quæ aliàs potuiſſet intermittere pro libertate Chriſtianâ, ne talis eſſe videretur, qualis accuſabatur. Petrus autem id non fecit alicujus deſenſionis cauſâ, nulla de ipſo ſpargebatur calumnia,
nulla

nulla talis de ipso erat suspicio, sed peccabat *ex metu* v. 12. ubi vox *metus* non notat sollicitudinem officij, ut Janssenius putat, sed meticulositatem, vitiosam, quæ erat vera causa, cur Petrus à gentilibus sese subducebat, & propter quam à Paulo objurgabatur; officij enim sollicitudo potius fuisset laudanda, quia verò iste metus à Paulo reprehenditur, patet fuisse meticulositatem, in quâ Petrus recto pede secundum veritatem Evangelij non incessit, aliosq; in simulationem adduxit, ac gentes Judaizare coegit.

318] Erravit igitur Petrus verè, *non equidem in capite doctrinæ sed in conversatione vitæ, non in ipso dogmate, sed in praxi & dogmatis applicatione*; quem errorem Janssenius tandem p. 195. confiteatur, dum ait: *Petrum incautè simulasse Judaïsmum, & postulante necessitate à Paulo rectè fuisse reprehensum*, quod sufficit. Exceptio illa, quod superiores ut Petrus, ab inferioribus rectè possint reprehendi, adeoq; Petrus nihilominus manserit caput Ecclesiæ, huc non pertinet, non enim quæritur, an Petrus fuerit caput Ecclesiæ, ideo, quia Paulus illum reprehendit? Sed quod erroribus varijs obnoxius fuit, quæ infallibilitas dum de Petro negatur, dignitas supremi Capitis & Præsidis simul tollitur. Imò (qui scopus est disputationis) si Petrus Apostolus vir aliàs Sanctissimus, tot infirmitatibus fuit obnoxius, sequitur modernos Pontifices, qui immediatam Spiritus Sancti adfistentiam non habent, erroribus longè pluribus & majoribus obnoxios esse.

319] Quintò objeceram in Admonitione, multos

multos Pontifices fuisse seductores, necromanticos, hæreticos, alijsq; flagitijs contaminatos; re-gerit Janssenius p. 196. *esse convitia & calumnias, ne unum quidem ex tot Pontificibus Romanis, notâ hæreseos infamem aut vixisse aut obiisse.* Respon-detur: Imò historiæ id satis testantur. Marcellinus Pontifex metu mortis idolis sacrificavit, teste jure Canonico *Distinct. 21. cap. 7.* & licet co-actus hoc fecerit, erravit tamen, qui enim coactus errat, is quoq; errat, imò erravit in eo, quod Ido-lolatriam commisit, ut mortis periculum effugeret, cum tamen mors ipsi vel decies obeunda fuisset, antequam ad cultum Idolorum se cogi passus fuisset. Anastasius secundus communionem habu-it cum Photino & hæreticis Arrianis, quod in i-pso taxat ius Canonicum, *distinct. 19. cap. 9. Hiero-nymus in Thren. & in Catal. Script. Ecclesiast.* testa-tur, quod Liberius & Felix II. fuerint Arriani. Ba-ronius quoq; An. 351. §. 21. testatur, Liberium fuisse hæreticum. Honorium fuisse hæreticum Canus liberè fatetur *lib. 6. Loc. Com. cap. ult. p. 345.* Wilhelmus Occam peculiarem scripsit tractatum de erroribus & hæresibus Johannis XXII. in quo 21. errores & 7. hæreses istius Pontificis recenset. Acta Concilij *Constantiensis Sess. II.* testantur Johan-nem XXII. (alij numerant XXIII.) accusatum fuisse, quod animæ immortalitatem & corporum nostrorum resurrectionem negaverit. Eugenius Quartus in Concilio *Basiliensi Sess. 41.* proclamatus est hæreticus & Schismaticus, quod scripta hære-tica in publicum sparserit. Bellarm. *lib. 4. de Rom. Pont. cap. 8.* ait, credibile est, Zepherynum Ponti-ficem

ficem à Montanistis perſuafum eſſe. Platina in Benedicto IV. inquit p. II 8. 149. *quosdam Pontifices fuiſſe Necromanticos, quosdam Simoniacos, imò Portenta & mōſtra*. Idem Platina teſtatur, quod Stephanus VI. acta Formoſi condemnaverit; acta Stephani VI. Johannes IX. rejecerit, acta Johannis VI. verò Sergius III. iterum condemnaverit, in iſtorum Pontificum decretis eſt manifeſta contrarietas, id eò iſti omnes ab errore non potuerunt eſſe immunes. Sylveſter II. celebris fuit Necromanticus, ut Platina, Martinus Polonus & alij teſtātur. Quis verò credat Spiritum Sanctum ejusmodi impuris & ſcleratis hominibus aſſiſtere, qui ſolis pijs & credentibus promiſſus eſt, Job: 14. v. 16. animam verò malignam non intrabit, nec habitabit in corpore peccatis ſubdito Sap. 1. v. 4. 5.

320] Sextò objeceram Pontificem controverſias in Papatu non poſſe decidere, quod tamen ad caput Eccleſiæ neceſſariò pertinet. Controverſiam illam Monachorum, *an Virgo Deipara in peccatis ſit concepta & nata* in hunc uſq; diem non potuit decidere. Leo X. Græcum Teſtamentum Eraſmi commendavit; Paulus IV. verò damnavit. In Concilio Tridentino quæſtionem de dubitatione circa gratiam Dei & ſalutem æternam decidere non potuerunt. Reſpondet Jansſenius ſequentia.

321] (1) *Controverſiam Monachorum, ait non eſſe eam, an Deipara in peccato Originali ſit nata, ſed an in inſtanti conceptionis peccatum Originale contraxerit, an verò ante primum inſtans conceptionis à peccato ſit præſervata? Hanc quæſtionem, ait, non equi-*
dem

dem decisam esse, cum ad fidem non usq; adeo pertineat, interim Pontificem posse eam decidere p. 197. Respond: de ista controversia peculiarem tractatum scripsit *Lucas Waddingus* in libro cui titulus, *Legatio Philippi III. & IV. Regum Hispaniorum de finiendâ controversiâ immaculatæ conceptionis B. Virginis*, *Lovan.* 1624. In hoc libro controversiæ status ita proponitur, *an Virgo Deipara sicut alij homines, sit in peccato Originali concepta?* Franciscani hoc negant, & immaculatam conceptionem defendunt; Dominicani autem affirmant. Hæc Controversia non est levis momenti, ut eam Iansenius extenuat. Orator enim Regis Hispaniæ contendit hanc controversiam ad fidem pertinere, cum principiis fidei eam habere maximam connexionem. Recensentur ibidem argumenta utriusq; partis: Dominicani contendunt, dogma de maculatâ conceptione Mariæ esse in sacris fundatum, communi Patrum consensu confirmatum, contrarium dogma esse hæreticum & blasphemum eoq; Scripturas depravari. Imò dogma de maculatâ conceptione esse per sedem Apostolicam & Generalia Concilia determinatum. Franciscani contra defendentes immaculatam conceptionem beatæ Virginis, dicunt Dogma hoc esse in sacris fundatum, ab ipsis Apostolis profectum à Patribus approbatum, à Romanis Pontificijs confirmatum, Concilijs stabilitum, Miraculis & revelationibus confirmatum contrarium dogma esse hæreticum, diuq; damnatum &c. Misit ergò Rex Hispaniæ Romam Oratorem, qui præter literas Regis Hispaniæ etiam alias attulit literas

teras omnium Academiarum, Ecclesiarum, Prælatorum, Regnorum & civitatum Hispaniæ, in quibus à Pontifice petunt, ut hoc mysterium velit aperire. Moriente Philippo III Filius Philippus IV. succedit, cui legationem confirmavit. Distinctæ orationes coram Pontifice hac de re habitæ fuerunt. Accesserunt literæ intercessoriæ Isabellæ, Ferdinandi Cardinalis, Margareta Austriacæ & aliorum Principum, Pontifex autem istam Controversiam decidere non potuit, verum in literis ad Philippum IV. Regem Hispaniæ se excusavit scribens: *Ne quid novi tantâ in re decernatur, monet tum negotij magnitudo, tum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum exemplum. Spiritus Sancti enim voci auscultare, non humanarum rationum ponderibus rem examinare debemus, qui in divine sapientiæ Cathedrâ Christiano orbi à Deo præfati sumus. Quare cum nondum eterna sapientia Ecclesiæ suæ tanti mysterij penetralia patefecerit, in Dei Romanorumq; Pontificum auctoritate debent fideles populi conquiescere.* Apparet ex hisce omnibus, Pontificem Romanum non potuisse hanc controversiam decidere, Spiritum Sanctum (cujus adstantiam Papa aliàs jactitat) ipsi mysterium hoc non revelasse. Ita Spiritus Sanctus cogitur ferre culpam ignorantia & malitiæ istius Pontificis, & cœci Monachi interea coguntur ambulare in tenebris dubitationum de conceptione Mariæ Virginis, donec Pontifex certi quid eâ de re statuerit. O miserum Ecclesiæ Caput, quod hanc controversiam, decidere nequit! Notetur autem ridiculus controversiæ status, quem Janssenius format,

mat, an scil. Maria ante primum instans conceptionis à peccato originali sit præservata? Maria ante primum instans conceptionis suæ nondum fuit in rerum naturâ, ergo peccato Originali nec inquiri, nec ab eo præservari potuit, non entis enim non dantur affectiones.

322](2) Quod Leo X. Testamentum Græcum Erasmi approbarit & commendaverit, negat Jansenius prætendens esse fabulam: Os impudens, evolve Novum Testamentum Erasmi Basileæ impressum Anno 1527. videbis in facie secundâ folij primi Epistolam Leonis X. ad Erasmus scriptam his verbis: *Dilecte Fili Salutem & Apostolicam ben. Valde nos delectarunt lucubrationes tuæ in Testamentum novum jam pridem editæ, non tam quia nostro nomini dicata fuerant, quam quod non vulgari, sed nova & insigni quædam eruditione præstabant, omniumq; Doctorum calculo plurimum laudabantur. Quas nuper à te recognitas, & pluribus additis annotationibus locupletatas, illustratasq; fuisse certiores facti, non mediocriter gavisi fuimus, ex primâ illâ editione, quæ absolutissima videbatur, conjecturam facientes, qualis hæc futura, quantumve boni sacræ Theologiæ Studiosis ac orthodoxæ fidei nostræ sit allatura. Macte igitur istius animi tui esto, ac publicæ utilitati studens, operi tam Sancto, ut in lucem exeat, sedulò invigila, dignam quidem tot laborum mercedem ab ipso Deo relaturus: à nobis verò meritam commendationem, & cunctis Christi fidelibus perpetuam laudem consecuturus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris Die X. Septem. 1518. Pontificatus nostri Anno sexto, Eat nunc Jansenius & dicat Leo-*

nem X Erasmi labores in Novo Testamento enucleando, non commendasse.

323] (3) Num de gratia Dei & æternâ salute dubitandum sit, dixi, Concilium Tridentinum nihil definiisse; respondet Janssenius hoc factum esse *Concil. Trident. sess. 6. cap. 9.* Respond. Ego in hac Objectione digitum intendi in summam Pontificis potestatem, quod non possit omnes Controversias definire, prout caput Ecclesiæ decet, adeoque; nec illam quæstionem decidit, an aliquis (etiam Pontificus) possit esse certus de gratia Dei & justificatione suâ (scilicet quam per infusum justitiæ habitum adipiscitur secundum Pontificiorum sententiam) hoc dubium Pontifex in Concilio Tridentino non potuit decidere. In loco citato equidem Concilium Tridentinum rejicit *inane hereticorum fluciam*, (ita se habent verba) & docet, *neminem* (scilicet hæreticorum ut habet Titulus) *de suâ justificatione posse certum esse*; verum an ipsi Pontificij de sua justificatione, quam fingunt se adipisci per infusum justitiæ habitum, certi esse possint, de hoc quæritur Quæstionem verò hanc in Concilio non fuisse decisam testatur Catharinus Archiepiscopus Minorien-
sis in libro contra Dominicum Sotum, Monachum Hispanum qui Catharinus ipsi Concilio interfuit, verba ipsius sunt: *Secundò suppono, imò ex eo quod jam præsuppositum est, deduco: contra hanc nostram sententiam, quæ non nostra est, sed sanctorum Patrum, nihil pronunciasse Synodum Tridentinam, quod ego in primo meo detexi libello, quem ad Præsidentes ipsi Concilio (quorum alter, Deo*

gratia, summus est Pontifex Julius tertius) & ad ipsam Sacrosanctam Synodum destinavi, eos alloquens his planè verbis; addo, quod sæpius hoc protestati sint ambo præsidentes, & specialiter in hac controversia, tum in conventu Patrum, tum verò in congregatione Theologorum, & ambos audimus contestantes, non videri sibi quæstionem hanc discussam satis ad decisionem. Imò ipsam & sacrosancta Synodus bis declaravit hujus rei definitionem tunc omittendam esse, & in aliud tempus servandam, sicut in Actis possit apparere. Denig, ipse titulus novi capitis hoc manifestat abundè, qui sic habet: Contra inanem hæreticorum fiduciam. Hæc ego ibi. Videatur hac de re Flacius de *Dissension. Pontif. p. 85.* Manet itaq; Pontificem neq; hanc quæstionem dubiam decidere potuisse.

324.] Sed longè plures restant dubiæ quæstiones, quarum decisionem solidam Pontifex nondum in lucem edidit, Gravissima quæstio est, *an Electio hominum ad vitam æternam facta sit ex prævisis meritis operum?* Negat hoc Bellarminus lib. 2. de grat. & lib. arbit: cap. 9. affirmat hoc Becanus parte 1. Theol. Scholast. Tract. 1. cap. 14. p. 129. seq. cur dubiam hanc quæstionem Papa non decidit? De latinâ Bibliorum versione gravis est Paparum contradictio. Nam Sixtus V. vulgatam illam versionem publico decreto approbavit, & pro emendatissimâ haberi voluit, post mortem ipsius Clemens VIII. judicavit eam scaterere difficilimis & gravissimis erroribus, ut testatur Thomas Jammes Anglo Londinus in libro, quem inscripsit *Bellum Papale, sive Concordia Discors Sixti V. & Clementis VIII. circa Hieronymianam editionem.* Uter ex his Pon-

tifici.

tificibus verum dixit, propter contrarietatem sententiarum necesse est alterutrum errasse. Uterq; sedit in Cathedrâ Petri, uterq; Spiritus Sancti ad-sistentiam jactavit, impossibile autem est Spiritum Sanctum sibi ipsi contradicere & improbare per Clementem illud, quod per Sixtum approbaverat. Gravissima est Disputatio inter Jesuitas & Dominicanos de *viribus liberi arbitrij & concursu gratiæ divinæ in conversione hominis.* Sententiam Jesuitarum defendit Bellarminus *lib. 6. de gratiâ & lib. arbitr. cap. 15. p. 806.* & docet hominem excitatum & adjutum liberè moveri in Deum, quoniam vocationem Dei recipere & reijcere potest, ex Concilio Tridentino; cur itaq; Pontifex hanc controversiam non decidit? Ita Janssenius disputat contra Franciscanos; *Legenda Francisci esse Apocrypha*, quod Franciscani negant, & strenuè pro suo Francisco pugnant, expectabimus hic quid Pontifex de hac controversiâ sit judicaturus. Si *Legenda Francisci Apocrypha* esse dixerit, apocryphum quoq; dogma erit de vulneribus, sanctitate & merito Francisci; sin verò minus, Janssenius causâ suâ cecidit, & dogmata Franciscanorum amplius reijcere non poterit. Quot altercationes sunt *de potestate Pontificis in temporalibus, de Papæ depositione in Concilio.* ut recenset Bellarm. *lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 30.* alijs qve plurimis capitibus, quas tamen Papa nō audet componere, aut enim non vult, aut non debet, aut non potest; si *non vult*, est homo invidus, infidelis & negligens; si *non debet*, ergo nō est Judex universalis, si *non potest*, malè ad ejus judicium provocatur.

325] Septimò objeceram, notas Antichristi inveniri in Pontifice Romano, dum (1) Deum Deorum blasphemat (2) alium Deum adorat (3) facit quod lubet (4) Extollit se supra omne id quod Deus est (5) Prohibet matrimonium & cibos (6) Sangvinem Christianorum effundit. (7) Signa mendacia facit (8) habitat super septem montes. (9) est institor animarum ex Daniele & Apocalypsi. Ad hæc Janssenius excipit (1) *ista esse inepta, absurda & blasphema.* (2) *Historiam recenset de quodam nobili Holsato, qui dixerat sese Pontificem pro Antichristo nō habere propter opera pietatis, quæ exerceat, dum ad pauperum pedes sese prosternat, eosq; abluat, cibum & potum pauperibus offerat, dum per gradus sanctos adscendat, quos Christus in edibus Pilati ascendit, quæ omnia sint humilitatis signa Antichristo non communia.* Resp. (1) Inepta, absurda & blasphema me scripsisse dicit, sed nō probat, si hoc est refutare, tribus verbis refutabo omnia adversariorum scripta dicendo, esse inepta, absurda & blasphema: turpissima principij est petitio & ineptissimus disputandi modus. (2) Historia illa de Nobili Holsato non evincit, Papam cum Antichristo nihil commune habere, nam (1) dubitatur de historię veritate (2) Etiam si esset verissima, iste tamen Holsatus non esset regula decidendarum controversiarum, cujus judicio nobis standum sit. (3) Quid si nobilis iste Janssenium irrisionibus & sarcasmis exceperisset, joco ista dixisset, aut studio veritatem dissimulasset? (4) Quid si alij proferrent duos vel decem alios nobiles Holsatos, qui contrarium adfirmarent, & Papam pro Antichristo agno-

agnoscerent? (5) Si discursus iste redigeretur in Syllogismum, tale prodiret argumentum; quicumq; pauperibus abluir pedes, & gradus ascendit, quos ipse Christus ascendit in prætorio Pilati, is non potest esse Antichristus, atqui Pontifex hoc facit, ergò non est Antichristus. Major est incertissima, pedes enim abluere & gradus Pilati ascendere possunt etiam scelestissimi homines & hypocritæ, si pedum ablutio & scalarum ascensio faciunt Sanctum, sequeretur omnes, qui aliorum pedes lavant, esse Sanctos, imò ipsum Pilatum fuisse Sanctum, qui istas scalas procul dubio ascendit. Lotionem pedum esse actionem hypocriticam supra n. 297. fusius demonstravi. Scalas verò Pilati vel canes interdum possunt ascendere. Sed, inquit, *Pontifex flexis genibus adrepit per scalas in memoriam passionis Christi*; atqui hoc etiam possunt Empectæ & hypocritæ; fiunt ista præterea sub opinione cultus Divini & alicujus meriti, imò fiunt sine mandato: in Christi & passionis ipsius recollectionem cœnam Dominicam celebrare jubemur *Matth. 26. v. 26. 27.* sed scalas Pilati in memoriam passionis Christi ascendere nullibi mandatur; memoriam passionis Christi is benè recollit, qui sese peccatorem agnoscit, & illam passionem pro peccatis nostris à Christo exantlatam, verà fide apprehendit, sibiq; applicat: ascensus mentis verà fide in Deum, non ascensio corporis in gradus Pilati ad memoriam passionis recolendam requiritur.

326] Ad rationes autem, quibus Pontificem Antichristum esse demonstravi, respondet

Jansenius extra ordinem p. 391. *quod ista omnia*
Deū blasphemare, Deum novū adorare, facere quod lu-
bet, extollere se supra omne quod Deus est, prohibere ci-
bos, matrimonium &c. etiā alijs hæreticis competant
AntiTrinitarijs, Manichæis, Encratitis &c. Respond.
 (1) In Pontifice ista omnia inveniri non negat, dū
ergo nō negat tacitè concedit, si non concederet,
utiq; negasset, quod probè notandum est. (2) Li-
 cet in alijs hæreticis ista inveniantur, non tamen
 sequitur, Papam non esse Antichristum, qualis e-
 nim est consequentia, quædam notæ Antichristi
 in hæreticis inveniuntur, ergo Papa non est Anti-
 christus, hæreticorum inclusio non est Papæ ex-
 clusio, præsertim cum Papatus nihil aliud sit quā
congeries & cloaca omnium hæresium. (3) Argu-
 mentum nostrum ex eo procedit, quod in Ponti-
 fice Romano notæ istæ omnes & singulæ invenian-
tur; in nullo hæreticorum nisi in solo Pontifice
istæ notæ Antichristi omnes concurrunt, rectè er-
gò concludimus, Pontificem Romanum esse ma-
gnū illum Antichristum. *Sedet is utiq; in Baby-*
lone Apoc. 17. v. 5. in magna illa civitate quæ im-
perium habuit in Reges terræ v. 18. in qua septem
montes inveniuntur v. 19 quam Romam esse fa-
tentur Ribera in Apoc. cap. 14. Bellarm. lib. 2. de Rom.
Pontif. cap. 2. & alij plures. Extollit is sese supra o-
mne id, quod Deus est 2 Thess. 2. v. 4. non obstante
Christi institutione calicem Laicis eripit. Potest
dispensare contra Apostolum, Glossa distinct. 34.
cap. Lector in verbo, fiat. Angelis etiam potest im-
perare, ut patet ex Bulla indulgent. Clem. VI. non
est purg homo, Glossa in præmio Clement. in verbo
Papa,

Papa, ideo potest recipere adorationes, licet soli Deo convenient. Si totus mundus sentiret contra Papam in aliquo negotio, videtur quod sententia Papæ standum esset, *Glossa*, *caus. 9. qv. 3. cap. nemo*, in verbo *neg. ab omni Clero*. Papa potest aliquid ex nihilo facere, *glossa*, in *decret. Gregorij lib. 1. tit. 7*. Imperator Romanus stratoris officium ipsi debet exhibere tenens frænum equi ipsius, *Decret. part. 1. distinct. 96. cap. 14*. Sic Pontifex *amores fœminarum* scil. conjugales non curat. *Dan. 11. v. 37*. prohibet potius Matrimonium, *1 Tim. 4. v. 3*. & quidem Clericis, tanquam impurum quid *caus. 32 qv. 1. cap. 12. nuptiæ terram*; imò quod expellat Spiritum Sanctum *causa 33. qv. 2. cap. 4. Connubia*; impediens preces & usum sacrae coenæ, *causa. 33. qv. 4. cap. 1. sciatis*; quæ omnia non possunt stare cum eo, quod Papa conjugium pro Sacramento habet. *Cibos à Deo creatos Pontifex prohibet*, jubet enim certo tempore abstinere ab esu carnis, lactis, casei, butyri, ovorum, sub opinione cultus, meriti & satisfactionis, imò quidam Monachi per omnem vitam ab esu carnium abstinere, solis herbis & radicibus vescere, idq; ex opinione singularis sanctitatis, etiam spe meriti & satisfactionis. Pontifex etiam *novum Deum* (Mausim seu Missam) *adorat*, quem Deum Patres, Prophetæ & Apostoli imò Christus ipse ignorarunt, & quicumq; hunc Deum venerantur illos constituit dominos terræ *Dan. 12. v. 58. 39*. hoc est, Cardinales extollit supra Reges, Episcopos supra Principes. *Fidē & doctrinā suam sanguine propagat* & cruentis persecutionibus, ut Hispanica inquisitio, & truculenta bella

passim testantur, ita ut ebrius sit sanguine Sancto-
rum & Martyrum Jesu *Apoc. 17. v. 6.* Negotiatio-
nes exercet animabus hominum *Apoc. 18. v. 13.*
dum indulgentias vendit pro peccatis, in quibus
etiam futura peccata remittit; dum remissionem
peccatorum, homicidij, parricidij adulterij, incæ-
stus, Sodomix, pecunijs vendit, ut testatur *Taxa*
pœnitentix. Ita institor ille negotiatur per avariti-
am verbis fictis, *2 Pet. 2. v. 1.* putans pietatem esse
negotiationem, *1 Tim. 6. v. 5.* Sedet quoq; in templo
Dei in Ecclesiâ Christianâ, ac de miraculis suis fi-
ctis multa gloriatur *2 Thess. 2. v. 9.* Numerus bestix
Apoc. 13. v. 18. ipsi competit, quem *Irenæus lib. 5. Cap.*
30. in nomine λατρευος inveniri scribit. In Latio
enim Papa fixit sedem suam. Revelatus quoq; est
extremis hisce temporibus, prout Paulus de eo
vaticinatur *2 Thess. 2. v. 3.* Quæ omnia uti & alia
plura in Papa Romano conjunctim inveniri pro-
lixè & solidè jam diu probavit *Heilbrunnerus in*
Papatu Acatbolico Art. 14. Cap. 3. de Antichristo, quæ
omnia hic repetere libri hujus angustia non
admittit; si placet Janssenio disputationem de
Antichristo seorsim instituere, nos nostro loco
& officio non deerimus.

327] Octavò objeceram, Christum solum vo-
cari Caput Ecclesiæ *Eph. 1. v. 20. 21. Coloss. 1. v. 18* spon-
sum Ecclesiæ *Joh. 3. v. 29. 2 Cor. 11. v. 2.* Sacerdotem
summum Novi Testamenti *Hebr. 7. v. 21.* Archiepisco-
pum, *1 Pet. 5. v. 4* De nullo hominum hæc legun-
tur aut dicuntur præter Christum, dicere autem
Pontificem esse Caput, Sacerdotem & Sponsum
Ecclesiæ, hoc esset Christo honorem eripere, &
homi-

hominibus eundem appropriare. Respondet Janssenius: *Papam esse Caput sed Ministeriale, eo autem ipso non eripi Christo suum honorem, sicut enim Rex Hispaniorum constituit Proregem Neapolis, nec tamen desinit esse Rex, ita & Christus Vicarium in terra creavit, nec tamen Caput Ecclesiae esse desijt, sed gratia influxu Ecclesiam velut Caput Membra rigat.* Respondetur; simile hoc valdè esse dissimile, Rex enim Hispaniorum, quia non potest præsens esse Neapoli & alijs regnis suis, ideo constituit Vicarium seu Proregem, Christus autem Ecclesiae suae semper est præsens *Matth. 18. v. 20. Matth. 28. v. 20.* Incrementum & instaurationem dat corpori suo non per Vicarium, sed per Ministerium Apostolorum, Prophetarum, Evangelistarum, Doctorum, Pastorum, quos ipse post suum in caelos ascensum Ecclesiae dedit, quibus in terrâ prædicantibus ipse præsens cooperabatur *Mar. 16. v. 20.* unde nemo illorum Christi Vicarius, sed omnes *Συνεργοὶ Θεοῦ, Dei cooperarii* vocantur, *1 Cor. 3. v. 9.* Hinc Christus in caelum ascensurus nullum hominem legitur substituisse quasi Vicarium, cui primatum in Ecclesiâ commendasset, sed Spiritum Sanctum promisit Apostolis, *spiritum veritatis, qui eos in omnem veritatem sit ducturus Job. 14. v. 26. cap. 16. v. 13.* hujus influxu & directione Christus regit Ecclesiam suam, ita ut Prorege Romano, hoc est, Pontifice, non opus habeat.

328] Tandem Objeci diversis temporibus fuisse duos vel tres Pontifices, quod si Pontifex sit caput Ecclesiae, sequi, Ecclesiam esse monstro bicipiti aut tricipiti similem, imò interdum sede

Ponti-

Pontificis vacante Ecclesiam esse ἀκεφάλου
 & monstrum sine capite. Respondet Janssenius,
 si multi sint Papæ simul, idem esse ac nullum esse Papā,
 & sedem vacare: quando autem sedes vacat, Chri-
 stum suo afflatu divino Ecclesiam regere & defendere
 p. 202. Respondetur: Stapletonus in Relect. Princip.
 Fidei contr. 1. quest. 5. art. 3 numerat viginti quinque
 schismata Paparum. Onuphrius ista omnia enarrat
 quam acriter inter se de dignitate Pontificali di-
 gladiati fuerint Novatus & Cornelius, Liberius
 & Felix, Damasus & Ursicinus, Bonifacius & Eu-
 lalius, Symmachus & Laurentius, Bonifacius &
 Dioscorus, Sylvester & Vigilinus, Petrus & Theo-
 dorus, Theodorus & Paschalis, Theophilactus &
 Paulus secundus, Constantinus & Philippus, Zin-
 zinus & Eugenius, Anastasius & Benedictus Ter-
 tius, Formosus & Sergius, Leo quintus & Chri-
 stophorus, Johannes XII. & benedictus V. Boni-
 facius VII. & Benedictus VI. Johann. XVII. Gre-
 gorius V. Sylvester III. & Benedictus IX. Clemens
 III. & Gregorius VII. & alij plurimi, qui recen-
 sentur ab Onuphrio in Appendice Platina. Tempo-
 re Imperatoris Wenceslai schisma fuit memora-
 bile quod duravit per annos 50. referente Onu-
 phrio, tempore Concilij Constantiensis acriter
 digladiabantur de Pontificatu Gregorius XII. Be-
 nedictus XIII. Johannes XXIII. Quæritur an non
 Ecclesia Romana monstro tricipiti aut bicipiti
 fuerit simillima tempore istorum Schismatum?

329] Janssenius ait ex Bellarmino, *Dubius Pa-
 pa est non Papa*; atqui hoc negarunt isti Papæ dum
 qui-

quivis sese verū Papā esse propugnavit, nullus istorum concessit sese dubiū esse Papam. Tres Pontifices tempore Cōcilij Constantiensis mutuō sese lacerabant, alter alterū fulmine Anathematis percutiebat, alter alteri Episcopatus & beneficia eripiebat, quilibet sese verum Pontificem esse acriter defendebat. Gregorius XII. equidem sponte à Pontificatu se abdicabat, eā tamen spe, se propter istam humilitatem à Concilio iterum ad Pontificatum evectum iri, quod cum non fiebat, præ dolore moriebatur. Benedictus XIII. simpliciter volebat cedere, donec à Concilio violenter deponeretur. Johannes autem XXIII. accusatus & convictus multorum scelerum tandem quoque depositus fuit. Ubi tum temporis fuit successio? ubi sedes Petri? ubi Spiritus Sanctus? ubi Papæ auctoritas? qui nemini subjectus est, ubi electio Pontificis? ubi fulmen anathematis? ubi sanctitas Pontificis? qui errare non potest; hisce omnibus neglectis Papæ isti litigantes sunt depositi, quo ipso universo innotuit mundo, auctoritatem Papæ tantam non esse, quantam Pontificij jactitant.

330] *Sede vacante autem*, inquit Janssenius, *Christus suo afflatu regit Ecclesiam.* Respond: (1) monstretur textus ex sacris, ubi Christus promisit mediatum per Pontificem, vacante autem sede pontificali, immediatum præsidium & afflatum Ecclesiæ suæ? (2) Si Christus sine Vicario regere potest Ecclesiam suam sede Pontificis vacante, cur non idem posset omni tempore? eandem utiq; retinet omnipotentiam, eandem sapientiam. (3) **Hoc modo expirant omnia argumenta, quæ Pontificij**

tificij afferunt pro Monarchiâ Papali de Vicariatu & Capite visibili, semper enim urgebo afflatum Christi divinum quo suam Ecclesiam regit sede Pontificis vacante, adeoque Capite visibili & Vicario opus non esse. Nisi ergo Pontificij expressum textum dederint de duplici regimine Ecclesiæ, quorum alterum est mediatum per Pontificem, alterum immediatum sine Pontifice, nunquam credent Lutherani Monarchâ visibili in Ecclesiâ opus esse.

321] Firma igitur & inconcussa stant argumenta omnia & singula, quæ contra Papatum in meâ Admonitione producta fuere, de quibus omnibus iudicium Christianæ Ecclesiæ committo.

Caput Duodecimum.

De Augustanâ Confessione ejusdemq; fundamento.

332] **F**uerunt hætenus *Novem argumenta* pro Religione Pontificiâ reiiciendâ, sequuntur nunc duo fundamenta *pro Lutheranâ religione amplectenda & retinenda, Norma scilicet Scripturæ, & Modus propagandi divinus*; ita enim argumentamur: Quæcunq; Religio (1) per omnes articulos fidei consentit cum Verbo Dei (2) Non per humana sed divina media est propagata & conservata, illam sanctam & divinam esse oportet: talis autem est Religio Lutherana, Ergo est sancta & divina. Minor sufficienter probata est in meâ Admonitione per singula membra.

333] Prius membrum fuit fundamentum
Scriptu-

Scripturarum, cum quibus Religio nostra per omnes fidei Articulos consentit. Augustana Confessio est Compendium illorum, quæ in nostris Ecclesijs docentur & creduntur, cujus singuli articuli cum Verbo Dei conveniunt, prout in Admonitione meâ per omnes Articulos demonstra-
vi. Notetur autem hic insignis malitia Janssenij, qui prolixè recitat Articulos Augustanæ Confessionis p. 203. 206. meam verò collationem Articulorum cum sacrâ Scripturâ in libello suo studiosè supprimit. Articulus primus de Deo fundatur *Deut. 6. v. 4. 1. Job. 5. v. 7.* Articulus secundus *de peccato Originali* fundatur *Job. 14. v. 4. Psal. 51. v. 7. Job. 3. v. 6. Rom. 5. v. 12.* Tertius Articulus *de Personâ & officio Christi* fundatur *Job. 1. v. 1. 2. Rom. 9. v. 5. 1. Job. 5. v. 20. Luc. 1. v. 32. Job. 1. v. 14. 1. Tim. 2. v. 5. Esa. 53. v. 6. Act. 20. v. 28. 1. Johan. 2. v. 1. 2.* Quartus articulus *de Justificatione* fundatur, *Rom. 3. v. 24. 25. Rom. 4. v. 4. 5. Cap. 11. v. 6. Gal. 2. v. 16. Ephes. 2. v. 8.* Articulus quintus *de Ministerio Ecclesiæ* fundatur *Matth. 28. v. 19. Ephes. 4. v. 11. 12. Rom. 10. v. 14. 2. Cor. 5. v. 20.* Articulus sextus *de bonis operibus* fundatur *Gal. 5. v. 6. 22. Jacob. 2. v. 17. 1. Johan. 3. v. 6. 9. Jacob. 2. v. 26.* Articulus septimus *de Ecclesiâ* fundatur *Matth. 28. v. 20. 1. Corin. 11. v. 26. Matth. 16. v. 18. 1. Pet. 2. v. 5. 1. Corin. 14. v. 33.* Articulus octavus *de mixtura bonorum & malorum in Ecclesiâ*: *2. Timoth. 2. versu. 20. Matth. 13. versu. 47. Matth. 3. versu. 12. Phil. 1. versu. 28.* Articulus nonus *de baptismo*: *Johan. 3. versu. 6. Act. 2. versu. 38. 1. Pet. 3. versu. 21. Matth. 28. v. 19.*
Matth.

*Matth. 19. v. 13. Articulus decimus de Cœnâ Domini-
nicâ: Matth. 26. v. 26. 27. 1 Cor. 10. v. 16. 1 Cor. 11.
v. 27. Articulus undecimus de Confessione: Psal. 19.
v. 13. Articulus duodecimus de pœnitentia: Ezech.
33. v. 11. Rom. 5. v. 20. Luc. 7. v. 44. 50. Ez. 18. v. 24.
25. Eph. 2. v. 8. Tit. 3. v. 5. Articulus decimustertius
de usu Sacramentorum 1. Job. 5. v. 8. Rom. 4. v. 11.
Matth. 16. v. 16. Matth. 26. v. 27. Articulus dici-
musquartus de Ordine Ecclesiastico: Jer. 23. v. 21. Rom.
10. v. 15. Hebr. 5. v. 4. Articulus decimus quintus
de Ritibus sive Ceremonijs Ecclesiasticis: 1 Cor. 14. v.
26. 40. Matth. 15. v. 9. Colos. 2. v. 16. 18. Esa. 1. v. 12.
Articulus decimus sextus de Ordine Politico: Prov.
8. v. 15. Rom. 13. v. 1. 2. 3. 1. Pet. 2. v. 13. 14. Articulus
decimus septimus de extremo iudicio: 2 Cor. 5. v. 10.
Matth. 25. v. 31. Dan. 12. v. 2. Articulus decimus o-
ctavus de libero hominis arbitrio: Rom. 2. v. 14. 15.
1 Cor. 2. v. 14. 2 Cor. 3. v. 5. Colos. 2. v. 13. Articulus
decimus nonus de causa peccati: Psal. 11. v. 7. Psal.
5. v. 5. Jacob. 1. v. 13. 14. 1 Job. 3. v. 8. Articulus vi-
gesimus de Fide & bonis operibus, convenientiam ha-
bet cum articulo sexto. Articulus vigesimus primus
de cultu Sanctorum: Matth. 4. v. 10. 1 Job. 2. v. 1.
Hebr. 6. v. 12. Apoc. 19. v. 10. Hæc omnia debuiſſet
Janſſenius bonâ fide adſcribere, aut ſi noluiſſet
adſcribere, ſaltem debuiſſet refutare, ſed neutrum
iſtorum fecit, nec adſcripſit, nec refutavit. Ne au-
tem proriſus tacuiſſe videatur, objicit (1) *Mutationem*
iſtius Confessionis (2) *Imperfectionem* (3) *Disso-*
nantiam quorundam articulorum à Scripturis. (4)
Fraudulentiam. Singula ordine videbimus.*

334] Primò *Mutationem* objicit à Melanchrone
factam,

factam, de quâ ex colloquio Altenburgensi & Reginaldo prolixam citat querelam, à p. 207. ad p. 210. Lutheranosq; nescire ait, quodnam verum sit illius Confessionis exemplar. Respondemus (1) Si nostra Confessio reiicienda esset propter mutationem, sequeretur ipsum Codicem Biblicum quoq; reiiciendum esse, qui interdum mutationibus & variationibus partim hæreticorum, partim Typographorum miserè torquetur. Satan Matth. 4. v. 6. mutilatè citavit verba Psalmi 91. Pontificij corrumpunt dictum Gen. 3. v. 15. quod de semine mulieris, non de ipsa muliere loquitur. Judæi corruptionem verbi divini sæpius tentarunt. Quis nescit malitiam Arrianorum quædam dicta de Christi Deitate expungentium. Verbo interim divino & ejus dignitati ex hisce mutationibus nihil potest derogari. Mutatio & castratio Patrum, glossatio Juris Canonici & aliorum Scriptorum Pontificijs ignota esse non potest, ex quâ tamen conclusionem admittere nolunt, scripta ista esse dubia & abiicienda. (2) Mutationes Augustanæ Confessionis sunt distinctæ; quibusdam exemplaribus incuriâ Typographorum quædam vitiosè inserta sunt, quæ nemo hominum unquam approbavit aut defendit. Quædam exemplaria verba habent transposita, aut syllabas leviusculè variatas, quæ procul dubio ex Correctorum negligentia fuere exorta; In quibusdam sunt Periodi mutatæ, quoad ordinem & verba, sed in rebus ipsis nihil mutatum deprehendes; In quibusdam realia sunt mutata, potissimum in illâ Philippi Melanchtonis, qui non germanicam (hæc enim incorrupta per-

manſit) ſed latinam verſionem articulo inprimis decimo mutavit, delendo verba, *adſint & diſtribuantur*, ac ſubſtituendo, *exhibeantur*, clauſulamq; adjectam prorſus tollendo, & *improbant ſecus docentes*, de qua mutatione potiffimum quæritur (3) Suſpecta meritò redderetur noſtra Confefſio, ſi ipſi Principes & ſtatus Imperij Romani, qui iſtam Confefſionem exhibuerunt, eandem quoq; mutaffent, aut mutare juſſiffent, ſi integræ Eccleſiæ, quarum eſt iſta Confefſio, hoc feciffent: ſed id non factum eſt, verum unus homo ſuo iudicio hoc fecit, Philippus Melancthon, ut ipſi Põtificij fatentur, idq; eo fine, ut mollioribus loqvendi formulis anſam daret Calvinianis eandem Cõfefſionem quoq; acceptandi, ut fatentur *Badenſes Motiva rat. 4. p. 232*. ſi quid ergò ab homine privato factum eſt ſine juſſu & præſcitu Eccleſiarum, id ipſis Eccleſijs imputari non poteſt (4) Contra dictum eſt huic mutationi à beato Luthero, qui ægrè ferebat totius Eccleſiæ Confefſionem ab uno homine privato mutari: Teſtatur *hiſtoria Auguſtana Confefſionis p. 365*. quod Lutherus Philippum graviter objurgarit de iſtâ mutatione, cum eam ſine mandato iſtituerit. *Johannes Wigandus Episcopus Pomezaniensis* ſcribit in præfatione quadam ſuper Auguſtanam Confefſionem: *Conſtat Dei beneficio ſatis, Lutherum haſce tam crebras mutationes Confefſionis Auguſtana nequaquam approbaſſe. Cum adhuc eſſem Studiosus audiui Witebergæ ſæpius M. Georgium Rorarium Virum integerrimum & Scriptorum Lutheri collectorem, & correctorem alacrem & fidelem narrantem, Lutherum ad Philippum dixiſſe.*

dixisse : Philippe, Philippe, non est tibi integrum toties mutare librum, qui est totius Ecclesiae. Meminerunt & alij Viri graves D. Hieronymum Nopum Superintendentem Ratisponensem sibi narrasse, quod Lutherus intellectâ mutatione Confessionis, magnâ cum indignatione prohibuerit, ne in lucem prodiret. Elector quoq; Saxoniae per Cancellarium suum, D. Pontanum Philippum graviter reprehendit, quod Confessionem totius Ecclesiae privato iudicio sine aliorum vel iussu vel præscentu mutare ausus fuerit. (5) Philippus ipse cum videret, hanc mutationem Ecclesiae displicere in Colloquio Ratisponensi eandem abrogavit, & verba in decimo Confessionis articulo de Cœnâ olim mutilata, integrè restituit, dum fatetur, in cœnâ Christi corpus & Sangvinem verè & realiter esse præsentem, & cum pane & vino vescentibus distribui, reijcitq; illo in loco omnes qui hoc negant; Tom. 4. p. 736. (6) Contradixerunt mutationi Principes & Civitates, & sese non nisi invariata Confessionem amplecti, protestati sunt. In Conventu Principum Naumburgensi simpliciter provocarunt ad invariata Confessionem. Augustus Elector Saxoniae fassus est sese constanter adhæsurum invariatae Confessionis, quæ Carolo V. Imperatori sit exhibita. Wolffgangus Princeps Anhaltinus ad Electorem propria manu scripsit, sese libenter subscribere Confessionis, sed illi quæ olim Imperatori Carolo, V. sit exhibita, variatae autem subscribere vocat levitatem. Duces Lunæburgenses Henricus & Wilhelmus Fratres

tres ad Electorem scribunt, sese permansuros ad mortem usq; in illâ Confessione, quæ olim Imperatori sit exhibita. Senatus Norimbergensis ad Wilhelmum Palatinum An. 1561. rejiciunt istas mutationes & de novo ad Confessionem invariata provocant, de quibus omnibus historia Augustanæ Confessionis à Saxonis Theologis scripta videatur p. 550. seq. In præfatione super Formulam Concordiæ protestantes Electores, Principes, Comites & Civitates hac de re suam dilucidè proferunt sententiam. *Ideo ne Adversariorum nostrorum calumnijs de ingenio suo confictis, quibus jactant, ne nobis quidem constare, quæ sit vera & genuina illa Augustana Confessio, aliqui se turbari sinant: sed & ij, qui nunc in vivis sunt, & posteritas etiam disertè & firmiter doceatur, ac certior reddatur, quænam illa pia confessio sit, quam & nos & Ecclesiæ ac Scholæ nostrarum ditionum omnibus temporibus professæ & amplexæ fuerint: post sinceram & immotam verbi Dei veritatem, solam primam illam Augustanam Confessionem Imperatori Carolo V Anno 1530. in celebribus illis comitijs Augustanis exhibitam, solam (dicimus) nec ullam aliam amplecti nos velle luculenter testamur: cujus exempla in Archivis Antecessorum nostrorum excellentis memoriæ, qui ipsi Carolo V. in Comitijs illis eam exhibuerunt, reposita, per fide dignos homines, ne quid ad accuratissimas rationes diligentiae in nobis desideraretur, cum eo, quod Imperatori ipsi exhibitum est, & in Sac. Rom. Imp. archivo asservatur, conferri volumus: & certi sumus nostræ & Latina & Germanica exempla per omnia sibi conformi sententia invicem respondere. Quæ etiam de*
causa

*causa, Confessionem illam tum exhibitam, nostræ, quæ
his subiicitur, declarationi, sive libro Concordiæ, inse-
rere volumus: ut omnes intelligant, quod in nostris
ditionibus, Ecclesijs & scholis nullam aliam doctrinam
ferre constituerimus, quam quæ Augustæ anno 1530. à
commemoratis supra Electoribus, Principibus & Im-
perij Ordinibus solenni Confessione approbata fuit.
Hanc Confessionem etiã, Deo nos benè iuvante, usq;
ad ultimos Spiritus, piè ex hac vitâ ad cœlestem Patri-
am migraturi, tenebimus: excelso & intrepido animo
purâq; Conscientiâ comparituri coram tribunali Do-
mini nostri Jesu Christi. Speramus itaq; adversarios no-
stros posthac & nobis, & Ecclesiarum nostrarum mini-
stris, parsuros esse: nec consuetis illis & gravissimis cri-
minationibus usuros, nos de fide nostrâ nihil certi apud
nos ipsos posse constituere, eamq; ob causam ferè singu-
lis annis, imò verò mensibus, novas Confessiones cu-
dere.*

336] Lutheranos verò ignorare, quodnam sit
verum Exemplar Augustanæ Confessionis, ut Jans-
senius blaterat, est falsissimum. Nam (1) in Ar-
chivis Romani Imperij primum & originale ex-
emplar custoditur extra omne dubium, neq; Pon-
tificij ipsi id hætenus potuerunt negare. (2) The-
ologi Electoris Saxonæ provocant ad exemplar
genuinum & incorruptum in *Pupilla* cap. 8. quod in
Archivis Electoralibus ad hanc usq; horam cu-
stodiatur. (3) Protestantes Electores & Principes
in præfatione super formulam Concordiæ testan-
tur sese collationem instituisse Confessionis ge-
nuinæ & incorruptæ per Viros fide dignissimos,
eamq; invaritatam & incorruptam Confessio-

onem Libro Concordiæ inseruisse. (4) Theologi Electorales in Refutatione *libri Staffortici*, ut vocabant, p. 57. testantur; quod Augustus Elector Saxoniae eo tempore, quo liber Concordiæ conscribebatur, verum & Originale exemplar Augustanae Confessionis ex Archivis Imperij petierit, & factâ inspectione & collatione accuratâ illud in locum suum remiserit, ut eò certiores essent Confessores de vero & incorrupto exemplari. (5) Moderni quoque Theologi Electorales in defensione Pupillæ verum & immaculatum exemplar Augustanae Confessionis reperiunt, quod licet Forerus & alij Monachi calumnijs & mendacijs arroserint, ab iisdem tamen Theologis solidè & prolixè responsum est in *Apologia magna ejusdem Pupillæ cap. 20. 21. seq.* quorum Jansenium quoque remitto.

337] 2. Imperfectionem Augustanae Confessionis obijcit p. 210. recensendo quædam capita Christianæ fidei, de quibus in Confessione nihil sit definitum, ut de numero Sacramentorum, de Sacrificio novæ legis incruento, quod in Missâ offertur, de una Christi hypostasi; an Christus passus & mortuus sit una vel utraq; natura? an humana ejus natura sit ubiq;? de usu legis, & Christi ad inferos descensu, de electione hominû ad vitâ æternam. Respondemus autem ad veterem hanc Cantilenam (1) hac ratione Symbolum Apostolicum tanquam mancum posset reijci, in illo nihil invenies de Scripturâ, de Baptismo, de Cœnâ, de Imagine Dei, de peccato Originis, de prædestinatione; imò nihil ibi legitur de Papâ, indulgentijs, Purgatorio, Missâ, Con-

Confessione auriculari & similibus. (2) Symbolum Athanasij eodem argumento posset rejici, in illo enim nihil legitur de Scripturâ, Baptismo, cœnâ, peccato Originis, Imagine Dei, de Magistratu &c. & tamen hoc Symbolum publicè ab Ecclesiâ Christianâ recipitur. (3) Distingvendum est inter modum, quo quid alicubi continetur, interdû hoc fit explicitè verbis expressis, interdû implicitè per bonam consequentiam. Creatio Angelorum expressè non habetur in Symbolo Apostolico, interim tamen continetur sub Articulo de creatione; de Sacramentis nihil ibidem legitur, continentur autem sub articulo de Ecclesia, cujus bona proprie sunt Sacramenta. Ita quoq; in August: Cōfess: quædam habentur implicitè, quæ per bonâ consequentiâ ad certos Articulos possunt referri, & ex iisdem deduci. *Pontificis dominatus* refertur ad Articulum 7. *abusum* de Episcoporum potestate; purgatoriû rejicitur ex Articulo 3. *abusum*, quo negatur pro mortuis debere sacrificari; *Indulgentiæ* damnantur ex articulo 4. quo docetur, remissionē peccatorû per fidē in Christum nos consequi, & ex articulo 3. *abusum*, quo damnatur nundinæ Pōtificis, in quibus remissionē peccatorum pecuniâ vendidit, Idē de alijs articulis esto judicium. (4) Confessores in Epilogo Confess: libenter fatētur, sese potuisse plures articulos proferre, sed brevitatis causâ quosdā omisisse, interim Principales esse annotatos, ex quibus judiciû de cæteris facîle posset ferri Verba illorum sunt: *Hi sunt præcipui articuli, qui videntur habere controversiam. Quanquam enim de pluribus abusibus dici poterat, tamen, ut fugeremus prolixita-*

tem, præcipua complexi sumus, ex quibus cætera facile judicari possunt. Tantum ea recitata sunt, quæ videbantur necessario dicenda esse, ut intelligi possit in doctrinâ ac Ceremonijs, apud nos nihil esse receptum contra Scripturam aut Ecclesiam Catholicam, &c. Si quid in hac Confessione desiderabitur, parati sumus latior informationem, Deo volente, juxta Scripturas exhibere. (5) In Comitijs Augustanis Imperator quæsiuit an Principes protestantes plures articulos vellent offerre, illi verò habitâ deliberatione, responderunt, sese reiicere omnia falsa dogmata & omnes abusus, qui contrariantur Doctrinæ & articulis in Confessione oblatis. Quod si tamen adversarij nolent quiescere, sese paratos esse ad prolixiora scripta, ut testatur Chytræus in *Histor. August. Confess.* fol. 97. 98. (6) Confessores testantur Art. 20. Art. 3. & 5. Abus. sese non adornasse plenariam consignationem omnium articulorum fidei, sed tantum præcipuorum, qui opus habebant declaratione contra calumnias & obtrectiones adversariorum. (7) Evolvant modo Pontificij Apologiam Augustanæ confessionis à Philippo in Comitijs scriptam, & postea locupletatam, videbunt facile quid de articulis cæteris, qui secundum litteram non exprimuntur, Confessores tum temporis judicârint.

338] Ex hisce omnibus patet, quid respondendum sit ad articulos à Janssenio prolatos. De numero Sacramentorum agitur, dum duo tantum & non plura numerantur Sacramenta, Baptismus & Coena Art. 9. & 10. De sacrificio Missatice agitur, & quidem prolixè Art. 3. abusum ubi reiiciuntur

untur nundinae Missaticae, sacrificium pro vivis & mortuis, & opinio illa, quasi per Missam ex opere operato sine fide gratiam Dei consequamur. Provocant Confessores ibidem ad Pauli tempora, quibus Missae Papisticae non fuerint in Ecclesiâ, docentq; unum esse sacrificium cruciatum pro omnibus peccatis nostris, Mortem scilicet Christi. *De unâ Christi hypostasi* agitur Art. 3. dum expressè dicunt duas naturas esse in Christo ad unam personam unitas, unumq; Christum esse Deum & hominem. *An Christus sit passus & mortuus secundum utramq; naturam*, non equidem disputant, interim nota est Confessorum sententia, quid in nostris Ecclesijs doceatur, *Totum Christum fuisse passum & mortuum*, Deitatem autem in se nec pati nec mori posse, cum sit Spiritus, interim Deum fuisse passum & mortuum in carne assumptâ, Deum suo sanguine acquisivisse Ecclesiam Act. 20. v. 28. Principem vitae fuisse interfectum Act. 3. v. 15. Dominum gloriae fuisse crucifixum 1. Cor. 2. v. 8. *De descensu Christi ad inferos* expressa sunt verba in Art. 3. *Electionem filiorum Dei* ad vitam æternam non expresserunt, nulla enim tum temporis hac de re movebatur controversia. *De usu Legis* ex articulo de bonis operibus & justificatione constat, quod Lex justificare non possit, interim in Ecclesiâ Legem non esse tollendam, cum sit regula vitae. *De Christi omnipresentiâ* articulo tertio docetur, dum fatentur Christum adscendisse ad cœlos, sedere ad dextram Dei, ut æternum dominetur super omnes creaturas. *Dextera illa Dei est dextra Majestatis* Hebr. 1. v. 3. *quæ facit miracula* Ex. 15 v. 6.

omnia mutare potest Psal. 77. v. 11. est præsens in cælo in inferno, in mari Psal. 139. v. 8. 9. 10. fundavit terram & metitur cælos Esa. 48. v. 13. ad hanc dextram sedet Christus, hoc est. regnat, ita enim vocula sedere usurpatur Psal. 47. v. 9. Psal. 99. v. 1. ut etiam Paulus omnipotens istud dominium explicat 1. Cor. 15. v. 25. Eph. 1. v. 20 21 22. Exercet verò hoc dominium non absens instar Regum mundanorum, sed præsens, dominatur enim in medio inimicorum Psal. 110. v. 2. est nobiscum usq; ad consummationem seculi Matth. 28. v. 20. implet omnia, Eph. 1. v. 23. quæ de re alibi fusius docetur.

339] Obijcit Janssenius *dissonantiam quorundam articulorum Augustanæ Confessionis à sacra Scriptura: Quartus articulus de justificatione, si fidem Majorum attendimus, ait, longè est alius quam Lutherani somniant. At quæ est ista fides majorum? nostri Majores fuerunt Prophetæ & Apostoli, qui docuerunt Christum peccata nostra portasse Esa. 53. v. 4. 5. 1 Pet. 2. v. 24. nostra peccata ipsi imputata in ipsum conjecta fuisse Esa. 53. v. 6. ipsius verò justitiam nobis donatam & nobis imputatam esse Rom. 4. v. 5. 2. Cor. 5. v. 21. ex gratia nos salvari Eph. 2. v. 8. Rom. 3. v. 30. & quidem per fidem sine oporibus Legis Rom. 3. v. 28. Job. 3. v. 16. opera omninò excludi à nostrâ justificatione Luc. 17. v. 10. Articulus sextus de bonis operibus non longissimè distat, ut Janssenius ait, sed fundatur in Scripturis. Docetur in illo bona opera esse facienda ex Matth. 5. v. 16. 1. Tim. 2. v. 10. 1. Tim. 6. v. 17. 18. 2. Pet. 1. v. 6. 7. illa opera non debere esse electiva, hæc enim à Deo prohibentur, Num.*

15. v. 39. *Deut.* 4. v. 2. *cap.* 5. v. 32. *Coloss.* 2. v. 18. *Esa.* 1. v. 12. *Matth.* 15. v. 9. *sed à Deo mandata,* *taliaq; opera ex fide debere provenire Gal.* 5. v. 22. *Rom.* 14. v. 23, *Hebr.* 11. v. 6. ista verò opera esse imperfecta *Esa.* 64. v. 6. 1. *Job.* 1. v. 8. *Psal.* 19. v. 13. 1. *Cor.* 13. v. 9. *Jacob.* 2. v. 10. adeoq; nos nihil prorsus mereri posse iisdem apud Deum, prout supra n. 156. seqv. demonstratum est.

340] Decimus articulus, ait Janssenius, *sententiam Catholicam exprimit*, Resp. quomodo igitur potest referri inter illos, qui repugnant Scripturis, nisi fortè ipsi Catholici Scripturis repugnent. Ait *Synusiam in illo reijci, Lutheranos autem refinxisse hunc articulum & alia verba substituisse, ne viderentur cum Pontificijs Transsubstantiationem credere;* sed salva res est, mi Jansseni, Lutherani hoc non fecerunt publico Ecclesiarum nomine, sed solus Philippus Melancthon proprio & privato hoc fecit iudicio, ut modò dictum est. In decimo articulo habentur eequidem verba *sub specie panis & Vini Corpus & sanguinem Christi exhiberi*, sed non eo sensu, quasi panis in corpus, & vinum in sanguinem Christi substantialiter transmutentur; verum *species* in illo articulo notat externum & visibile signum panis & Vini, quo exhibentur corpus & sanguis Christi. Ita legitur *Luc.* 3. v. 22. quod Spiritus Sanctus descenderit *corporali specie*, quo in loco non intelligitur columbæ in Spiritum Sanctum substantialis mutatio, ita ut externa species seu schema columbæ remanserit, verum notatur ibi Spiritus Sancti cum columbâ istâ singularis unio, ita ut Spiritus Sanctus in specie columbæ

bæ unitæ apparuerit. Ita communiter dicimus cœnam distribui apud nos sub *utrâq; specie*, in Bohemiâ Protestantes communiter vocabantur, Status sub *utrâq; specie*, ubi intelligitur utrumq; Symbolum externum, non transmutatum, sed unitum cum corpore & sanguine Christi.

[41] Articulus Undecimus cum Scripturis quoq; non pugnat: Confessio auricularis ibidem rejicitur, idq; non sine ratione, caret enim mandato & exemplo probato in Sacris, est simpliciter impossibile omnia peccata enumerare, cum peccata multa infirmitatis nos lateant *Psal. 19. v. 13.* Confunditur in illâ Confessione Lex & Evangelium, conscientia miserè torquentur, prout alibi fusius explicatur. Objicit Janssenius *Act. 19. v. 18.* *legi, multi credentium veniebant confitentes & annunciantes actus suos*; sed hoc dictum non pugnat pro auriculari confessione. Jesuita *Lorinus* in Cōmentario super hunc locum fatetur, se certò non posse asseverare, hic agi de auriculari confessione, addit rationem, *cum incertum sit, an isti homines baptizati fuerint, apparere enim ex textu, eos fuisse Catechumenos*, qui fidem Christianam primò quærebant, auricularem verò Confessionem non nisi à baptizatis posse fieri. Posito autem fuisse Christianos baptizatos, vocula tamen, confitentes, non evincit quasi peccata sua confessi fuerint; sed confessi sunt actus suos, hoc est, ea quæ prædicando, miraculis & exhortationibus suis effecerint, sicut septuaginta Discipuli *revertentes confitebantur & enarrabant, quæ effecerant Luc. 10. v. 17.* Sive rò maximè concederetur, quod peccata sua con-

fessi

fessi fuerint, auricularis tamen Confessio, qualis est Pontificiorum, inde non exstruitur. Quomodo enim sequitur, confessi sunt peccata sua, ergò omnia peccata cum omnibus circumstantijs, sub metu, ne tota absolutio irrita fiat, sicut in Papatu fit. Vide quæ supra n. 189. 190. de Confessione auriculari dicta sunt.

342] Articulum decimum tertium Confessionis Janssenius taxat, quod damnentur in eo, omnes illi, qui docent, *Sacramenta justificare ex opere operato, sine fide*. Adducit quædam Scripturæ dicta Job. 3. Act. 2. cap. 22. Tit. 3. ubi salus & vita æterna baptismo tanquam causæ instrumentali attribuitur, & opus operatum describit, quod sit ipsa actio externa, quæ consistit in applicatione formæ ad materiam, & utriusq; ad suscipientem Sacramentum. Respondemus: distingvendum est inter media, quibus gratia Dei nobis confertur, quædam sunt ex parte Dei & respiciunt *δόσιν*, quædam ex parte hominum & respiciunt *λήψιν*, illa sunt verbum & Sacramenta, ex parte hominis accipientis autem est fides. Ista media duplicia sese non tollunt mutuo, sed potius ponunt; sicut enim fides non excludit verbum & Sacramenta, ita vicissim verbum & Sacramenta non excludunt fidem, sed salus potius medijs hisce ex utraq; parte attribuitur; ex parte Dei porrigentis, verbo & Sacramentis, ex parte hominis accipientis, fidei. Dum ergò Janssenius quædam dicta adducit, quæ Baptismo salutem tribuunt, fit hoc respectu Dei porrigentis, qui hoc medio utitur, dum nobis salutem donat,

donat, sed hoc medium porrigentis non excludit medium accipientis, hoc est fidem, *sine fide enim impossibile est placere Deo Hebr. 11 v. 6. & sicut Evangelium est virtus Dei in salutem, sed Credentibus Rom. 1. v. 16.* ita Sacramenta sunt virtus Dei in salutem, sed illis qui credunt, *nam qui credit & baptizatur salvus erit Mar. 16 v. 16. si credis toto corde, potest fieri ut baptizeris,* Philippus dicebat ad Eunuchum, *Act. 8. v. 37.* Et sicut verbum Dei credentibus est odor vitæ ad vitam, non credentibus est odor mortis ad mortem, ita etiam Sacramenta credentibus profunt, non credentibus non profunt, *qui enim indignè manducat corpus Domini, is iudicium sibi manducat 1. Cor. 11. v. 29.*

343] Opus operatum verò quid sit, Janssenius ex sua mente describit, à vetustioribus autem Pontificijs vehementer discrepat. *Bellarmin. lib. 2. de Efficac: Sacram. cap. 1. scribit: opus operatum non solum excludit dignitatem ministri, sed etiam fidem, & motum internum ab efficientiâ gratiæ Sacramentalis. Concil. Trident, Sess. 7 de Sacram. Can. 6. opus operatum describit, quod conferat gratiam, saltem obicem non ponentibus.* Ubi requirit in voluntate hominis non positionem boni alicujus, hoc est, fidem, sed tantum negationem mali, si modò quis obicem non ponat & malitiosè non resistat. Scholastici quoque sicut per opus operantis devotionem internam susipientis, ita per opus operatum intellexerunt perfectionem operis sine motu interno, ut prolixè demonstrat *Gerhardus in loco de Sacramen: n. 86.* In Articulo XV. XX. XXI. quædam desiderat Janssenius, sed alibi se tractare

ait

ait, cap. 6. & 15. ego quoque ad illa capita Refutationis meae Lectorem remitto.

344] 4. Tandem insignem fraudulentiam Jansenius objicit, quâ Protestantes usi sint in Augustanâ Cōfessione, dum scripserunt: nihil in eâ inesse, quod discrepet ab Ecclesiâ Catholicâ vel Romanâ, sed tantum dissensionem esse de quibusdam abusibus, qui irrepperunt; hoc, ait, eo fine scriptum esse ut Principes fallerentur, quasi nihil ab Evangelicis illis esset inventum aut introductum, quod integritatem fidei Catholicae seu Romanae labefactaret. Respondetur: Leguntur hæc verba in conclusione articuli XXI. Jure consulti Dilligentes eadem quoque objecerunt in Compositione pacis cap 2. quæst. 13. p. 38. in hisce tamen verbis Protestantes nec fraudulentiam usi sunt nec Ecclesiam Pontificiam illo in loco intellexerunt. Nam (1) ad Scripturam sacram tanquam fidei suæ regulam primâ fronte appellant, dum dicunt; hæc ferè est summa doctrinæ apud nos, in qua cerni potest, nihil inesse, quod discrepat à Scripturis vel ab Ecclesiâ Catholica vel Romana, hinc ita argumentor: Quæcunque Ecclesia fundamento scripturarum in doctrinâ suâ nititur, illam Cōfessores intellexerunt, atqui non Pōtificia Romana hodierna hoc facit, hæc enim Scripturam pro sufficiente regulâ fidei non habet, sed Ecclesia Romana veterior Apostolica; Ergo Cōfessores nō modernam Pontificiam sed veterem Apostolicam Romanam intellexerunt (2) Cōfessores in illo loco de tali Ecclesiâ loquuntur, in quam abusus & errores irreperant. Jam verò illi errores & abusus

non

non irrepererunt in Ecclesiam Romanam Pontificiam, hæc enim ipsa errores & abusus introduxit, quippe nihil aliud est, nisi coetus illorum, qui in abusibus suam conservant religionem, verum in Ecclesiam veram Romano Apostolicam veterem, quæ secundum Epistolam Pauli ad Romanos docuit & credidit, in hanc, dico, abusus introducti sunt; hanc ergo Apostolicam Romanam Ecclesiam, non illam Pontificiam Confessores intellexerunt. (3) Inspiciatur ipsa Confessio, statim apparebit, an Confessores cum Ecclesiâ Romanâ Pontificiâ consentiant, de peccato *Originali*, *art. 2. de Justificatione Art. 4. de Pœnitentia, Art. 12. de Cœnâ, Art. 10. de Invocatione Sanctorum Art. 20. de merito operum Art. 21. de utraq; specie, Conjugio Sacerdotum, de Missa, de Confessione, de ciborum discrimine, de votis Monachorum, de potestate Ecclesiasticâ*, in hisce Papatui manifestè contradicunt, imò Art. 20. expressè dicunt, *quod doctrina de fide, quam oportet in Ecclesia præcipuam esse, diu ignota jacuerit in Papatu, quod de fide, justitia fuerit altum silentium in concionibus*: eo ipso fatentur, sese cum papatu non consentire, sed potius errores & abusus à Papatu in veram Christi Ecclesiam introductos abijcere. (4) In Præfatione articulorum de abusibus dicunt Confessores, quod illos taxent abusus, *qui novi seu noviter recepti sint*; jam verò Ecclesia Pontificia novos errores in veterem Apostolicam introduxerat, ergo Ecclesiam veterem Romanam verè Catholicam intellexerunt. Apparet ex hisce omnibus quod Confessores fraudulentiam usi non sint, verum ita stylum formarint, ut Impera

perator & Principes satis intelligere potuerint, quam scilicet Ecclesiam Catholicam intellectam velint, dum dicunt se ab ea non discrepare.

345] Sicut autem Confessio Augustana in sacris Scripturarum oraculis fundatur, ita universam fidem nostram in illis fundari simpliciter est necessarium. Adduxi testimonia in meâ Admonitione, Christum in deserto contra Satanam scripturis pugnasse *Matth. 4. v. 4. 7. 10.* Nobiles Judæos Berroenses in scripturâ inquisivisse, an vera essent, quæ ex Paulo & Sila audiverant *Act. 17. v. 11.* Scripturam esse lucernam pedum nostrorum & lumen in semitis nostris *Psal. 119. v. 105.* debere nos attendere sermoni Prophetico tanquam lucernæ lucenti in loco caliginoso *2. Pet. 1. v. 19.* Informavi Christianum quid faciendum sit ipsi, si â Scripturis ad Patres, Concilia, & Traditiones advocetur, eo nomine, quasi Scriptura sit obscura, scilicet (1) quod Deus per Scripturam non intendat nos studio intricare aut decipere, sed ad salutem informare. (2) Quod difficilia loca in Genealogijs, Topographia & Chronologia quidem occurrant, sed ista ad salutem scitu necessaria non sint. (3) Quod in articulis fidei magna perspicuitas inveniatur, in loco de justificatione evolvantur dicta *Job. 3. v. 16. Rom 3. v. 24. 25. Rom 4. v. 5. Eph. 2. v. 8. 9.* & res erit manifesta (4) Quod si obscuriora quædam in articulis fidei occurrant, clariora sint quærenda, adeoque sensus ex scripturis eruendus sit & efferendus, non in illam inferendus, scriptura enim non est privatæ interpretationis *2 Pet. 1. v. 20.* (5) Quod Deus sit invocandus, ut

intellectum aperiat exemplo Davidis *Psal. 119 v. 18.* precibus assidua scrutatio & inquisitio sit adiungenda, ex mandato Christi *Job. 5. v. 39.* Scrutamini Scripturas; & Pauli; attende lectioni, *1. Tim. 4. v. 13.* Respondet Ianssonius sequentia.

346] 1. Ait, *hac ratione quemvis privatum constitui Judicem in rebus fidei controversis.* Respond. Distingvendum est inter Judicem in rebus fidei. Judex vel est Principalis, qui est author Scripturæ seu Spiritus Sanctus cujus inspiratione locuti sunt Sancti Dei homines *2 Pet. 1. v. 21.* qui mundum arguit de peccato *Job. 16. v. 8.* nos in omnem veritatem ducit *v. 13.* imò nos omnia docet *Job. 14. v. 26.* & *Job 2. v. 27.* vel est Ministerialis, scilicet Ecclesia, quam jubemur audire *Matt. 18. v. 17.* quæ est columna & firmamentum veritatis, *1 Tim. 3. v. 15.* Judex iste Ministerialis vel est publicus, ut Ministerium Ecclesiasticum, vel privatus, ut membrum aliquod Ecclesiæ. In meâ informatione privatum hominem seu membrum Ecclesiæ constituo judicem non principalem, non publicum, sed privatum; idq; ex voluntate Christi, qui jubet *ut caveamus à falsis Prophetis Matth. 7. v. 15.* *ut audiamus vocem suam, alienum non sequamur,* adeoq; *vocem Christi ab aliorum vocibus discernamus, quod proprium est ovium Christi Job. 10. v. 27.* Sic Paulus præcipit auditoribus suis, *ut observent eos, qui dissensiones excitent Rom. 16. v. 17.* *ut ipsi judicent, quid dicat, 1 Cor. 10. v. 15 cap. 11. v. 13.* *ut omnia probent quod bonum est, teneant, 1 Thes. 5. v. 20.* & *Job. 4. v. 1.* *monemur ne omni spiritui credamus, sed probemus spiritus an sint ex Deo.* Quod si ergo Deus jubet, ut audire-

ditores caveant à Pseudoprophetis, ut discernant vocem Christi à voce aliorum, ut observent, judicent, non omni spiritui credant, sed spiritus judicent, eo ipso certè jubet, ut privatim in rebus fidei, judicent. Dum itaq; ego quodvis membrum Ecclesiæ privatum judicem esse dico, non minus pecco ac Christus & Apostoli qui Auditoribus suis judicium & probam fidei demandarunt.

347] 2. Obijcit, *hac ratione infinitas dissensiones & lites excitari, omnes enim Lutheranos hoc pretendere, quod legant, orent, scrutentur, nihilominus tamen in gravissimis fidei articulis dissentire.* Respond. (1) potuisset hoc obijci Christo & Apostolis, qui docebant Scripturas esse scrutandas, precibusq; instandum; faciebant hoc Pharisei, Sadducei, Essæi, nihilominus lites & contentiones inter se habebant. Quicquid ergo Christus & Apostoli respondissent, Pontificijs quoq; sit responsum. (2) Potuisset hoc obijci Christianis in primitivâ Ecclesiâ, qui Scripturam ut fidei normam atq; judicem acceptabant, scripturam legebant Arius, Nestorius, Manes, Marcion & alij, qui tamen lites & contentiones magnas excitabant; quicquid Christiani in primitivâ Ecclesiâ hic respondissent, Pontificijs quoq; responsum sit. (3) Imo si ob contentionem in religione Scriptura non potest esse norma & Judex, sequitur nullam prorsus fidei regulam in Ecclesia Christianâ unquam inveniri. Semper enim hæreses fuerunt, adhuc sunt, & futuræ sunt, secundum illud; *oportet hæreses inter vos esse 1 Cor. 11. v. 19.* (4) Quod Pontificij nobis obijciunt propter Scripturam, id meritò retorquemus in illos

propter Papam: si Scriptura non est iudex propterea quia illi, qui provocant ad Scripturam, fovent lites, sequitur Papam multo minus esse iudicem fidei, quia illi, qui provocant ad hunc iudicem, ingentes fovent contentiones & contradictiones, quod solidè demonstrarunt *Hunnius in Labyrintho Papistico*, *Pappus in Contradiet: Bellarm. Mortinus in Apologia Catholica*, *Flacius in dissensionibus Pontif. & alij.* (5) Falsum quoque est Lutheranos dissentire in gravissimis fidei articulis: in fundamentalibus de fide per Dei gratiam convenimus omnes, iminus principalibus circa fidem, si adsunt dissensus, ipsa tamen fides non tollitur, secundum illud: *Dissonantia jejunii non tollit consonantiam fidei.* Dissensus denique tales tandem exspirant, pro ut supra *cap. 1. n. 32.* fusius hac de re actum est. (6) Contentiones tandem illorum, qui ad aliquem Iudicem provocant non proveniunt ex Iudicis infirmitate, sed ex controvertentium malitiâ, qui vel præconceptas habent opiniones, vel rationem Scripturæ præponunt, vel alijs de causis à vero aberrant; ideo Judæi olim ad Scripturam provocantes, ex Scripturâ tamen condemnabantur *Johan. 5. v. 45.*

348] 3. Excipit, *Patres antiqui Scripturas legerunt, assiduò Deum rogarunt, ergò recurrendum est ad illorum expositiones, & amplectendum, quod unanimi consensu affirmant, nisi velimus resistere Spiritui Sancto, qui cum Ecclesiâ manet in æternum Job. 14. v. 16. & per eam divina oracula manifestat, secundum illud Malach. 2. v. 7. labia Sacerdotis custodiunt scientiam. Oratio præterea illorum non exauditur,*

tur, qui fastu & animo obfirmato explodunt Ecclesiæ & Patrum Interpretationes. Parvuli esse debemus si Scripturam intelligere volumus, Parvulus autem non fidit suo ingenio, sed confugit in sinum matris, illiq; credit, quæ docet & affirmat. p. 218. 219. Respond: (1) Non simpliciter repudiamus omnes omnium Patrum interpretationes, sed eas cum gratitudine amplectimur, quæ sunt fidei analogæ, secundum illud Roman. 12. v. 6. *omnis interpretatio sit fidei* *ὅσα λόγος*, quæ de re fusius c. 3. egimus. (2) Ad dictum illud Job. 14. v. 16. supra quoq; cap. 3. prolixius est responsum, actum itaq; hic non agamus. (3) Dictum Malachiæ loquitur de iudice Ministeriali publico: Ministerio Ecclesiastico omninò demandatum est munus docendi & Scripturam interpretandi. Sicut autem Propheta v. 8. increpat Sacerdotes Israeliticos, *vos recessistis de viâ, offendiculo fuistis multis in lege, corrupistis pactum Levi*, ita nos quoq; de Pontificijs verè dicimus; Sacerdotes illorum recesserunt de viâ, offendiculo multis fuerunt in lege, & corruerunt pactum Dei, Sacram Scripturam misere distorquentes & lacerantes ineptissimis & ridiculis expositionibus, cum tamen illorum labia scientiam custodire debebant. Falsissimum verò est, quod nos fastu & animo obfirmato omnes Ecclesiæ & Patrum expositiones explodamus. Ecclesiæ Pontificiæ detorsiones equidem averſamur, sed Ecclesiæ verè Catholicæ expositiones gratâ mente amplectimur. Quod Patres attinet, non equidem spernimus illorum expositiones, si fidei sint analogæ, sine illis tamen.

Scripturam non posse intelligi aut declarari, hoc est quod negamus. Primum enim auditores Prophetarum & Apostolorum intellexerunt sensum Scripturæ sine expositione Patrum, imò ipsi Patres alios Patres ante se non habuerunt, & tamen in multis Scripturam intellexerunt. Si Deus hodiernâ die de cœlis ad nos loqueretur, loquelam ejus utiq; possemus sine Patrum expositionibus intelligere, ideo enim ad nos loqueretur, ut sensum voluntatis suæ intelligeremus, cur idem non posset fieri in Scripturis intelligendis?

349] Simile illud de parvulis valdè claudicat. Salvator ait: *nisi fueritis ut Parvuli, non poteritis ingredi in regnum cœlorum Matth. 18. v. 3.* In hisce verbis non docet modum interpretandi Scripturas, sed arguit superbiam discipulorum, qui de primatu inter sese contendebant, adhortatur illos ad humilitatem, *quisquis demiserit seipsum sicut puerulus iste, is est maximus in regno cœlorum v. 4.* In Scripturâ verò interpretandâ & intelligendâ jubemur pueriles ineptias & levitates vitare; *non sumus amplius pueri qui fluctuamus & circumferamur quovis vento doctrinæ, hortatur Apostolus Ephes. 4. v. 14.* Imò sicut parvuli acquiescunt in doctrinâ & mandatis parentum, non petentes explicationem à servis & ancillis aut ab alijs peregrinis, ita & Christiani acquiescant in doctrinâ & mandatis Patris sui cœlestis, non curantes quomodo homines glossis suis & commentis mandata Dei distorqueant; *si manseritis in sermone meo, discipuli mei eritis, inquit Salvator, Johan. 8. versu. 31.*

350] 4. Negat porrò omnes fidei articulos in Scripturis perspicuè esse traditos, quia Osiander scribat in Confutatione Philippi, inter Confessionistas viginti diversas sententias de justificatione versari, p. 219. Respond: (1) Cur Janssenius non citat capita & paginas Scripti, si fides citationi habenda est? (2) Si maximè Osiander hoc scribat de justificatione, quomodo exinde sequitur, nullos fidei articulos in Scripturis perspicuè tradi. Præter articulum enim de justificatione sunt plures alij. (3) Non quærimus, quid illo tempore factum fuerit, sed quid hodiè fiat? controversiæ illæ diu sunt sopitæ. In nostris Ecclesijs per Dei gratiam de justificatione non amplius dissentimus, sed unanimiter credimus & profiteamur, *nos salvari per gratiam Jesu Christi, quemadmodum & Patres nostri, Act. 15. v. 11.* (4) Vitiosissima est consequentia: quidam dissentientes provocant ad Scripturam, ergo Scriptura non habet perspicuè articulos fidei. Judæi provocabant ad Moysen contra Christum, Moyses tamen perspicuè docebat & Judæos condemnabat Joh. 5. v. 45. Pontificij ipsi provocant ad Patres, qui tamen in plurimis locis contra Pontificios perspicuè docent. Litigantes in foro sæpius provocant ad jura civilia, quæ tamen perspicuè alterutram partem condemnant, error itaq; non est in norma & Judice, sed in controvellentibus, qui imbuti præconceptis opinionibus leges & Scripturas malè intelligunt. (5) Eo ipso dum omnes controvertentes ad Scripturam provocant, authoritatem judicandi & decidendi Scripturæ tribuunt.

351] 5. Jam ad dicta Scripturæ Janssenius respondet, p. 220. 221. Scriptura vocatur lumen *Psal. 119. 2 Pet. 1.* addit, sed rectè explicata, cum David dicat: *declaratio sermonum tuorum me illuminat.* Respond: Licet Scriptura rectè explicata, etiam luminis instar sese habeat, in locis tamen citatis non propriè explicatio, sed ipsa Scriptura intelligitur. Nam si Scriptura rectè explicata hic dicitur lumen, sequitur non Scripturam sed explicationem ejus esse lumen. David autem perspicuè ait *v. 105. Lucerna pedi meo verbum tuum*, non explicatio verbi tui. Petrus perspicuè ait: *sermo Propheticus est lux lucens v. 19.* non ait; explicatio sermonis Prophetici. Malitia igitur est, explicationem verbi pro verbo ipso substituere. Verba autem illa: *declaratio sermonum tuorum me illuminat*, leguntur equidem *v. 130.* in vulgata versione, sed fontes Hebræi longè aliter legunt. Habetur ibi vox *פתח* quam vertit Arias montanus *apertionem*; Pagninus vertit *ostium*. David ergo non intelligit explicationem & glossam hominum, verum ipsam Scripturam, quæ est ostium sapientiæ divinæ, & quasi apertio ad mysteria regni coelorum. Posito autem quod explicatio & declaratio verbi hic intelligatur, non tamen sequitur quamvis declaratione esse acceptandam, sed eam, *quæ est fidei ἀνάλογος Rom. 12. v. 6.* quæ nõ adversatur Scripturæ, quæ ex ipsis textus visceribus eruitur, quæ requisita, dum plurimis expositionibus in Ecclesiâ Pontificiâ defunt, illas ut genuinas amplecti non possumus.

352] Berroenses *Act. 17.* ait; fuisse Catechumenos,

nos, & sic non fuisse mirum, quod scrutari fuerint ea, quæ Apostolus predicaverat: imò mulieribus, inquit, Ecclesia permittit lectionem Scripturæ, si hebraicè, græcè aut latinè intelligant, dum utuntur biblijs non depravatis. Respond: Catechumeni olim dicebantur, qui in fide Christiana primò informabantur, hisce licebat scripturas scrutari propter informationem de fide in Christum, ut Janssenius in hoc loco fatetur; atqui hunc finem omnes Christiani intendunt, dum Scripturas legunt, ut de Christo & veritate cœlesti rectè informentur. Ita argumentor: Qui quærit informationem de fide in Christum illi lectio Scripturæ est concessa; atqui omnes veri Christiani quærent informationem de fide in Christum; ergò omnibus veris Christianis lectio Scripturæ est concessa. Minor est verissima. Majorem Janssenius quoque concedit exemplo Catechumenorum, Conclusionem itaque negare non poterit. Nobiles illi Berroenses erant Laici, ergo Laicis quoque concessum est Scripturas legere & scrutari. Ridiculum verò est, quod Janssenius ait, *Ecclesiam Romanam mulieribus quoque concedere lectionem bibliorum, si modò hebraicè, græcè & latinè intelligant, & biblia illa ab hæreticis non sint corrupta.* Nam (1) hoc est nihil concedere, cum fœminæ in his lingvis non sint versatæ, vel rarissima tantum exempla doctarum fœminarum occurrant. (2) Cur non conceditur illis lectio in alijs lingvis, Spiritus Sanctus in die Pentecostes Apostolos replebat dono omnium linguarum, prædicabant illi magnalia Dei non tantum in hæbræâ, græcâ & latinâ lingvâ sed varijs lingvis, pro ut Spi-
ritus

ritus Sancto dabit eloqui illis, Act. 2. v. 8 ita ut Parthi, Medi, Elamite, item qui habitabant in Mesopotamia, Judæa, Cappadocia, Ponto, Asia, Phrygia, Pamphilia, Ægypto, Lybia, in Creta & Arabia audirent eos loquentes in suis linguis, versu. 9. 10. 11. si autem licitum est Dei magnalia audire, licitum quoque erit eadem legere in varijs lingvis, cum eodem fine scripturam legamus & audiamus. (3) Biblia non corrupta, ait Janssenius, mulieribus esse concedenda, & tamen Biblia latina illis permittit, quæ sunt corruptissima, mendisq; ac vitijs sca- tent quam plurimis, ut supra n. 58. demonstratum est. Fucum itaq; Monachi Christianis vendunt dum lectionem Bibliorum in lingua peregrina, quam non intelligunt, ipsis permittunt.

353] *Ad dictum Job. 5. v. 39. respondet, quod Christus solummodo Phariseis & Legisperitis dixerit; scrutamini Scripturas. Sed errat, nam (1) in illo ca- pite non legitur, quod solummodo cum Phariseis & Legisperitis sermonem habuerit, verum in genere cum Judæis, qui ipsum persequebantur, & quærebant trucidare v. 16. hos ducit ad Scripturas & lectionem illarum. (2) Ad quos pertinet vita æterna & Christi cognitio, illos ad scrutinium Scripturæ deducit, dum ait: scrutamini Scripturas, quia vos videmini vobis in ipsis vitam æternam habere, & illæ sunt, quæ testificantur de me: atqui non tantum ad Phariseos & Legisperitos verum ad omnes etiam Laicos Christi cognitio & vita æterna pertinent, ergo omnes etiam Laicos ad scrutinium Scripturarum in hoc loco ducit. Ad dictum 2. Tim. 3. v. 16. excipit, quod Paulus le- ctionem*

tionem Scripturæ commendaverit, sed Timotheo Episcopo. Respond: (1) Paulus ait versu. 15. quod Timotheus à pueritiâ, sacras literas didicerit, at Timotheus à pueritiâ non fuit Episcopus, quomodo ergò solùm in respectu officij Episcopalis ipsi Scriptura commendatur? (2) Ad quos pertinet finis Scripturæ scilicet informatio ad salutem & fidem in Christum illis Scripturæ lectio commendatur v. 15. atqvi finis iste non tantùm ad Episcopos, sed ad omnes, etiam Laicos pertinet, ergò Scripturæ lectio non tantùm Episcopis, sed omnibus hominibus commendatur. Imò ad quos pertinet perfectio & bonorum operum instructio, illis Paulus commendat Scripturam v. 17, atqvi non tantùm ad Episcopos, sed etiam Laicos ista perfectio & bonorum operum instructio pertinet, ergò non tantùm Episcopis, sed etiam Laicis Scriptura à Paulo commendatur. Manet itaq; Sacrosancta Scriptura verum & genuinum Augustanæ Confessionis & totius fidei Christianæ principium & fundamentum, nec à lectione illius Laici jure ullo arceri possunt.

Caput decimum tertium.

*De Medijs propagandi Religionem & de
Hispanicâ Inquisitione in specie.*

354] **M**Embrum secundum jam sequitur in argumento nostro pro religione Lutheranâ, quod est desumptum à medijs plane divinis, quibus ista Religio est propagata; ita enim argumentamur: quæcunq;

eunq; Religio per omnes fidei articulos cum verbo Dei consentit, non per humana sed divina media est propagata & conservata, illam sanctam & divinam esse oportet; Religio Lutherana talis est, ergò eam sanctam & divinam esse oportet. Membrum secundum minoris probatur per remotionem mediorum falsorum, & positionem mediorum divinorum. Falsa media sunt (1) Exercitus & vis bellica (2) mandata Principum (3) divitiarum & dignitatum illecebræ, (4) Hispanica Inquisitio: media hæc Lutherus non usurpavit in propagandâ religione. Vera autem & divina media sunt (1) Verbi prædicatio (2) ardentissima precatio, quibus medijs olim Apostoli uti sunt in transplantando Evangelio *Mar. 16. v. 20. 1 Cor. 1. v. 21. Act. 1. v. 14. Act. 2. v. 42. Act. 4. v. 31.* Hisce medijs Lutherus usus est, ut prolixè fuit probatum. Quibus accessit illud, quod nullâ violentiâ nullâ machinatione Pontificiorum Vir iste Θεόδοτος potuerit cogi, è medio tolli, aut labor ipsius impediri, Deo mirabiliter ipsū protegente, & manu potentissimâ Evangelium suum per hoc organon transplantante. Quid Janssenius ad hæc? in genere concedit *eam religionem esse divinam, quæ ope divinâ & medijs legitimis propagatur & defenditur, atqui hoc religioni Lutherana contigisse penitus negat sequentibus.*

355] 1. Ait, Lutherum turbas excitasse, supra cap. 11. esse probatum. Adducit præterea quædam loca Lutheri in quibus scribit, totam Romanæ Sodome colluviem armis esse impetendam, ex qua Admonitione rustici seditionem excitarunt. Postmodum celebrat
arma

arma victoricia, quæ Pontificij hac tempestate circumferant, p. 222. 223. Respond: quæ supra cap. II. fuerunt allata, de turbis à **Luthero** excitatis, ibidem quoq; sunt refutata. Locus citatur ex libro **Lutheri contra ordinem falsò Ecclesiast. dictum**, wieder den falschgenandten Standt der Geistlichen/ sed pagina libri illius nō additur. **Lutherus** quoq; in illis verbis non quærit propagationem violentam suæ religionis, de quâ nullum verbum ibidem legitur, sed concedit defensionem legitimam contra Tyrannidem Pontificis & Episcoporum, quomodo enim illi in Spiritualibus pariter & temporalibus sævierint, Ecclesiamq; Christianam miserè cruciaverint, prolixè in illo libro ostenditur, mallet **Janssenium** ista omnia adscripsisse. Locum citat *contra Sylvestrum Prieratem*, sed neq; Tomum, neq; paginam istius libri addit, unde conijcitur **Janssenium** ista in ipso **Luthero** non legisse, sed tantum ex alijs descripsisse.

356] Quoties verò **Lutherus** duriora Papatui imprecatur, toties (1) enarrat quid Papa Tyrannide suâ promeruerit, non vero docet violentas manus inferendas, & armis externis Antichristū esse tollendum, quippe qui interficiendus est Spiritu oris Christi 2. *Thess. 2. v. 8.* (2) Conditionaliter loqui solet, nisi Papa destiterit Evangelium violenter eradicare, violenter ipsi resistendum esse ex jure omnium gentium. (3) Ejusmodi resistentiam svadet non per seditionem, sed legitimè per Principes & Magistratus, tanquam Patronos & Tutores Ecclesiæ esse suscipiendam. (4) De bello sæpius loquitur spirituali, verbo precibusq; gendo,

rendo, quæ omnia si observentur, facilimè sensus genuinus talium dictorum Lutheri potest erui. Falsissimum verò est, *quod Rustici Luthero instigante seditionem adversus Principes excitârint*. Lutherus namq; seriò docuit obedientiam Magistratui esse præstandam, & seditionem præcavendam *Tom. 3. Jenen. fol. 106.* Rusticis quoq; seditiosis respondit, articulos eorum refutavit, & à seditione, eos dehortatus fuit *Tom. 3. fol. 121.* in Scripto peculiari demonstravit Principes pontificios ansam dedisse huic seditioni *Tom. 3. Jenen. fol. 114.* ad Principes pariter & Rusticos scripsit, ac utrosq; ad concordiam revocavit *Tom. 3. fol. 122.* Imò *Bellarmin. lib. 3. de Laicis cap. 2.* non diffitetur quod Lutherus seditiosis Rusticis sese opposuerit. Quam seriò autem Lutherus bella & seditiones religionis causâ dissuaserit, pacisq; amantissimus fuerit, prolixè legitur, *Tom. 2. Jenen. Germ. f. 62. Tom. 3. f. 148. Tom. 6. f. 7.* Victricia porrò Pontificiorum arma dum Janssenius celebrat, nimis audacter hoc facit. Credo eqvidem, dum ista scripsit, svavissima somnia habuit præsentium, sed de futuris non cogitavit. Sors belli est inconstans, de quâ ante exitum nemo potest gloriari, multò minus religionis veritatem ex eâ probare, ut suo loco dicetur.

357] 2. Excipit, *Mandata & Decreta Principum in causa religionis esse divina non humana*, probat hoc dictis *Rom. 13. Deut. 17. Proverb. 19. Esa. 28. Proverb. 29. Psal. 77. Psal. 82. 1 Cor. 5. 1 Tim. 1.* postmodum invehitur in Principes protestantes quod pacem religionis fregerint, svadetq; armis subjugandum & am.

Et amputandū esse omne pestiferū in corpore Reipub. id quod dicta citata velint. Resp. principaliter quæritur an Lutherus mandatis, coactionibus & minis Principum suam religionem propagarit, hoc Janssenio vel negandum vel asserendum erat. Digreditur autem à minore ad majorem propositionem & mandata cogentia & minitancia, quibus religio propagari possit, ex Scripturis defendere satagit, sed satis miserè, ut ex sequentibus patebit.

358] *Rom. 13. v. 4. Magistratus non gerit gladium frustra, minister enim Dei est, si malum faceris time; jam verò Sacerdoti non obedire & hæreticum esse, malum est, ergò hæretici non solum leviter puniendi, sed etiam occidendi sunt.* Respondetur (1) per malum hic non intelligitur propriè falsitas doctrinæ, sed malitia vitæ. Paulus enim non ait, quod Magistratus sit vindex in iram *ἵνα ψεύδῃς διδασκῶν*, mendaciū docenti & hæresin spargenti, sed *ἵνα κακὸν πράσσῃ*, hoc est, moraliter peccāti, ergò ad hæresin coercendam hoc dictum malè allegatur. (2) Qui non est Conscientiæ Dominus, is mandatis & poenis suis conscientias cogere nequit; Magistratus autē nō est cōscientiæ Dominus, sed corporis & bonorū fortunæ, Deus enim sibi soli reservavit, ex nihilo aliquid producere, futura præscire, & conscientijs dominari, ergò Magistratus mādati & poenis conscientias cogere nequit. (3) Vox gladii hic non sumitur strictè pro gladio materiali, aut supplicio capitali, sequeretur enim hac ratione, quod Magistratus omnes etiam in minimis delinquentes, ebrios, rixosos, helluones, immorigeros gladio

dio deberet ē medio tollere, quod nec ipsi Pontificij concedunt; sed in genere hic gladius accipitur pro potestate coercendi & puniendi delinquentes; unde sequitur, quod Magistratus etiam hæreticos possit coercere & punire, sed ex eo non statim infertur, ergo capitaliter. (4) Semper admittimus distinctionem inter hæreticos qui sibi errant, & inter seductores blasphemos & seditiosos, hos gladio coercendos esse non negamus; de illis autem capitale supplicium esse sumendum ex hoc loco probari nequit.

359] Deut. 17. v. 11. 12. *si quis superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, morietur ille homo, & auferes malum de Israel, cunctusq; populus audiens timebit.* Hinc concludit Janssenius, ergo hæretici sunt occidendi, ut ceteri timeant. Respond: (1) si in genere hæc lex ad Christianos omnes in Novo Testamento pertinet, sequitur omnes illos esse occidendos, qui vel Sacerdoti vel judici parere nolunt, quod quàm absurdum sit, ipsi vident Pontificij. (2) Circumstantiæ textus monstrant, quod non de crimine hæreseos hic propriè agatur, sed de inobedientiâ in causis forensibus gravioribus, fit enim ibi mentio Litis inter sanguinē & sanguinē, plagam & plagam v. 8. item portarū urbis, in quibus non Ecclesiastica, sed forensia judicia tractabantur; talis causa forensis jubetur deferri v. 9. ad Synedrium, quod erat supremum iudicium, in quo sedebant Ecclesiastici pariter & politici, qui juxta legem Dei pronunciabant, si quis ergo huic iudicio nolebat obedire, is capitaliter puniebatur. (3) Si maximè Idololatræ in hoc iudicio capi-

capitaliter fuissent puniti, demonstrandum tamen est in Novo Testamento hanc legem vigere, producendum est mandatum de imitatione huius facti, quod dum Pontificij facere nequeunt, capitale supplicium hæreticorum in Novo Testamento non probabunt.

360] *Proverb. 19. v. 25. Flagellato pestilente stultus erit sapientior, non de erroribus doctrinæ, sed vitæ Salomo loquitur. Sic cap 29. v. 15. virga & correptio tribuunt sapientiam, de pueris rectè educandis loquitur. Hinc in sequentibus addit: puer autem, qui relinquitur voluntati suæ, confundit matrem suam. Esa. 28. v. 19. sola vexatio dat intellectum, loquitur de cruce & afflictione divinitus immisâ quæ probat Christianos, & attentionem verbi in illis excitat. Psal. 77. recensentur plagæ, quibus Deus impoenitentes & contumaces Judæos afflixit, qui tandem humiliati ad Deum convertebantur. Quid autem hoc ad mandata Principum subditos ad religionem cogentium? Psal. 82. v. 17. imprecatur David hostibus Ecclesiæ, ut Deus in irâ suâ eos confundat, ut tandem quærant nomen ipsius; ubi de modo religionem propagandi, & in animos hominum vi coactivâ transplantandi ne verbum quidem extat. Sic Paulus I. Cor 5. v. 7. jubet vetus fermentum expurgare, non violentis mandatis & coactionibus Principum, dominium in conscientias sibi vendicantium, sed veritate doctrinæ & sinceritate vitæ. 8. I. Tim. 1. Paulus Hymenæum & Alexandrum tradit Satanae, sed de vi coactivâ & externâ violentiâ ne verbum quidem addit. Misere itaq; Monachus dicta*

ista torquet ad suum propositum, quæ tamen sunt aliena, & thema nostrum (an homines debeant mandatis minitantibus ad religionem cogi?) simpliciter non attingunt, ne dum probant.

361] An verò *Bohemi sint perduelles, an Principes protestantes fregerint pacem religionis, an perfidia suâ provincijs exciderint*, ut Janssenius blaterat, id prorsus est politicum & ad forum judiciumq; Monachorum non pertinet. Judici vivorum & mortuorum hæc omnia committamus, qui malitiosa papicolarum consilia & molimina adventu suo glorioso confundet, suamq; Ecclesiam ex sangvinolentis persecutionibus manu potenti liberabit. Verissimum itaq; est, nec Lutherum, mandatis cogentibus in propagando Evangelio usum fuisse, nec modum istum religionem propagandi divinum esse. Impius Nebucadnezar mandato publico subditos cogebat ad cultû idoli aurei Dan. 3. v. 4. seq. Crudelissimus Antiochus mandatis & torturis cogebat Judæos ad Idololatriam 2. Macc. 7. Christus verò & Apostoli hisce medijs veritatem cœlestem non propagarunt.

362] 3. Excipit, quod *Bellarminus felicitatem temporalem notam Ecclesiæ quidem doceat, sed Ecclesiæ defensoribus divinitus collatam; illecebris autem divitiarum & dignitatum Pontificios neminem convertere ad suam religionem, Lutherum potius avaritiæ & crudelitati fenestram aperuisse in libro de libertate Christianâ, & Lutheranos propter opes ac dignitates ad Ecclesiam Pontificiam nolle transire*, p. 228. 229. Respondemus: Si Bellarminus felicitatem temporalem divinitus datam docet esse

se signum Ecclesiæ, utiq; felicitate temporali homines ad Ecclesiam Papisticam allicit, qui enim aliquid pro notâ rei ponit infallibili, is eo ipso hominem ad rem istam cognoscendam & amplectendam irritat atq; incitat. Sed ait Janssenius, *divinitus* datam felicitatem esse intelligendam. Malè; nam & impijs felicitas temporalis divinitus datur, *Deus enim ventrem illorum replet abscondito suo*, expressè legitur Psal. 17. v. 14. Quoties Turcæ divinitus victoriam reportarunt contra Christianos? de manu Domini etiam impij accipiunt divitias, honores, liberos & omnia bona hujus vitæ, *omnia enim dona proveniunt à Patre luminum Jac. 1. v. 17.* itaq; felicitas temporalis etiam divinitus collata non est nota Ecclesiæ. Scriptura potius multam crucem prædicit veris Ecclesiæ membris in hac vitâ, *per quam oportet nos ingredi in regnum cælorum Act. 14. v. 22. quipie vivere volunt in Christo persecutiones patientur 2. Tim. 3. 12. vos plorabitis & lamentabimini, mundus autem gaudebit Job. 16. v. 20. si essetis de mundo, mundus, quod suum est, diligeret, quia autem vos selegi de mundo, ideo mundus vos odit Job. 15. v. 19.* Impiis contrâ magna vitæ hujus felicitas prædicitur Job. 21. v. 7. 8. 13. Psal. 73. v. 5.

363] Sed *Defensores* intelligit Janssenius, qui *victorias reportant ab hostibus*; malè & hoc: Quoties Philistæi Israelitas, Turcæ Christianos, Calviniani Hispanos in Hollandiâ vicerunt, nec tamen ideo Philistæos, Turcas, & Calvinianos Monachi agnoscunt pro verâ Ecclesiâ. Cives in Ai percu-

tiebant Israelitas Jos 7. v. 4. 5. seq. Philistæi 30000. Virorum in Populo Dei interficiebant 1. Sam. 4. v. 10. Rex Josias in prælio succumbebat 2. Chron. 35. v. 34. Maccabæi sæpius vincebantur 1. Macc. 9. v. 2. Imò Antichristus ipse vincet Sanctos Apoc. 13. v. 7. nec tamen sequitur istas victorias esse veræ Ecclesiæ notas infallibiles. Et quid? nonne Angli profligarunt classem Hispanam in magnâ illâ expeditione nauticâ? nonne Hollandi terrâ mariq; Pontificios heroicè & magnanimiter vicerunt sæpius vel intra hoc sexennium; nonne Serenissimus Sveciæ Rex beatæ memoriæ aliquoties stupendam Pontificiorum aciem copijs paucioribus & inferioribus mirabiliter vicit hætenus? sequetur ergo nunc Anglos, Hollandos, Svecos esse veram Ecclesiam propter has victorias, aut falsum est principium, quod victoria sit certum & infallibile veræ Ecclesiæ signum. *Fides* potius est victoria Christianorum 1. Joh. 5. v. 4. *qui sanguine agni & verbo testimonij vincunt Satanam*, illi sunt veræ Ecclesiæ membra, etiamsi hic succumbant, & vitam suam ad mortem usq; non ament Apoc. 12. v. 11.

364] Quod verò Janssenius negat, Pontificios ad suam religionem homines spe lucri & dignitatum adigere, illi contrariatur experientia, loquuntur Silesia, Bohemia, & regiones quamplurimæ ubi apostatæ ad dignitates evehuntur, divitijs augentur, qui verò characterem bestię gerere nolunt, exilio, carcere & paupertate mulctantur. *Tannerus in Anat. August. Conf. part. 2. Dem. 5. § 224.* Lutheranis paupertatem scabiose obijcit, Et Janssenius

senius noster fatetur, felicitatem temporalem divinitus datam Ecclesiam signare. Quæ Luthe-
ro obijcit ac si in libro de libertate Christianâ avaritiæ fenestram aperuisset, gratis dicuntur, nec ver-
bulum, nec periodus citatur, in quâ Lutherus doceat, divitiarum & dignitatum causâ religionem esse amplectendam. Falsum deniq; est, Lutheranos, ex amore divitiarum & dignitatum suam religionem nolle deferere, & ad castra Pontificia ire. Contrarium enim docent vel multa millia Exulum ex Austria, Moravia, Boemia, Silesia, alijsq; locis apud nos oberrantium, qui omnia bona sua potius reliquerunt, quam Antichristo adhærere voluerint. Cum Mose prætulerunt paupertatem Christi omnibus thesauris Ægypti & Romanæ Sodomæ Hebr. 11. v. 25. 26.

365] 4. Descendit Janssenius ad Hispanicam inquisitionem, eamq; commendat proluxâ declamatione p. 231. 232. 233. 234. in qua tamen præter otiosa verba nihil reperias. Ad Scripturam provocat, & quidem ad exempla Moïsis, qui 23000. hominum interfici præcepit Ex. 32. Eliæ, qui 450. Baalitas gladio interfecit, 1. Reg. 18. Phineæ, qui Principem Tribus Simeon pugione transfixit Num. 25. Davidis Psal. 100. Zachariæ cap. 13. Petri interficientis Ananiam & Sapphiram Act. 5. Dei ipsius, qui sanxerit inquisitionem Hispanicam Deut. 13. Christi, qui flagello expulit sordidos negotiatores ex templo Joh. 2. Pauli imprecantis Principi Sacerdotum Act. 23. & falso Prophetæ cœcitatem immittentis; quorundam etiam Imperatorum, qui hereticos interfecerunt. Respondet deniq; ad tacitas objectiones Matth. 13. & 18. Examinabimus singula.

366] 1. *Mosis exemplum Ex. 32. præipientis interficere 23000. idololatrarum*, nihil ad rem facit. nam (1) non est quæstio, quid in veteri Testamento factum fuerit, sed quid in novo fieri debeat. (2) Exempla sola non valent, nisi addatur præceptum, jam verò nullibi legimus mandatum de imitando Mosis facto, quapropter solo exemplo nihil evincunt Pontificij. (3) Moses hoc fecit ex mandato divino, ita enim Israelitis dixit: *Hæc dicit Dominus Deus Israel, ponat vir gladium super femur suum, & occidat unusquisque fratrem suum & amicum Ex. 32. v. 27.* tale mandatum erat speciale ad casum istum directum, quæ Pontificij in Novo Testamento non possunt producere (4) Moses non interfecit omnes Idololatrias sed tantum 23000. pro cæteris deprecatus est apud Dominum v. 28. 29. 30. seq. sequeretur ergo ex hoc exemplo non omnes sed tantum quosdam hæreticos esse occidendos. (5) Levitæ v. 28. occiderunt illos idololatrias, sequeretur ergo quod Ecclesiæ ministri hæreticos interficere deberent, quod absurdum & falsum. (6) Israelitæ illi non erant simplices hæretici, sed idololatræ, errabantque non ex infirmitate sed ex malitiâ & *πρῶτα ἡμεῖς*, inierant antea fœdus cum Deo, quod turpiter violabant, quod Moses vocat v. 30. *peccatum maximum*. Exemplum itaque istud Hispanicam Inquisitionem stabilire nequit.

367] 2. *Elie exemplum mactantis Sacerdotes Baaliticos* multò minus aliquid evincit. Nam (1) nudum est exemplum de quo imitando manda-

tum

tum non habemus. (2) Erat factum heroicum ex peculiari Spiritus Sancti instinctu profectū, quomodo enim Elias 450 Prophetas Baal & 400 Prophetas Lucorum interficere potuisset, vir unicus tot homines nisi heroico indutus Zelo; hinc inquit. *Zelo zelatus sum pro Domino exercituum 1. Reg. 19. v. 10.* facta autem heroica non sunt imitanda. (3) Elias non erat iudex aut Rex, sed Propheta, sequeretur ergo ministros Ecclesiæ & Doctores verbi debere hæreticos interficere, quod absurdum, nec ipsi Pontificij concedunt (4) Magnum discrimen est inter falsos Prophetas Baaliticos & inter simplices hæreticos hoc tempore: illi errabant in praxi circa cultum divinum, hi potissimum errant in theoria circa doctrinam, illi erant seductores & populum à vero Deo abducebant, hi sunt seducti ab alijs, qui sibi tantum errant, nec alios seducunt; illi erant contumaces, videntes enim miraculum ignis de cælo cadentis, nihilominus malitiosè perseverabant; hi rationibus & dictis scripturæ possunt commoveri & convinci; illi erant seditiosi, animosq; Achabi & Jesebelis ad persecutionem turculentam incitabant, hi potissimum sibi vivunt, aliena non curant, multominus quæquam ad truculentiam incitant. A seductoribus autem à seditiosis, contumacibus & manifestis idololatræ ad simplices hæreticos nulla valet consequentia.

368] 3. Exemplum Phineæ interficientis Principem de tribu Simeonis, scortantem cum Moabiticâ feminâ. Num. 25. v. 8. huc non pertinet Nam (1) nō habemus mandatū de facto isto imitādo. (2) Dux

iste de tribu Simeonis non errabat in doctrinâ, non fovebat hæresin, scortabatur cum Midiani-
de, sequeretur ergo ex hoc exemplo, non hæreti-
cos sed scortatores & adulteros esse interficien-
dos. (3) Phineas filius Eleazari, filius Aronis hoc
faciebat, Phineas autem iste non erat Judex, sed
Sacerdos, sequeretur igitur Ministros Ecclesiæ ha-
bere potestatem & jus gladij super scortatores &
adulteros, quod est ἀγραδον & absurdum. (4)
Factum hoc fuit singulare, heroicum & extraor-
dinarium, interfectis enim istis scortatoribus ces-
savit plaga à filijs Israel; dixitq; Dominus: Phinees a-
vertit iram meam à filijs Israel quia Zelo meo commo-
tus est contra eos, zelatus est pro Deo suo, & expiavit
scelus filiorum Israelis v. 9. 10. 11. 13. laudatur
quoq; hoc factum Psal. 106. v. 30. & 1. Macc. 2. v.
54. unde liquet Phineam Zelo heroico indutum
hosce delinquentes occidisse. (5) à pœnâ scorta-
torum & adulterorum ad pœnam hæreticorum
& modum convertendi homines ad veritatem E-
vangelij, nulla valet consequentia.

369] 4. Davidis dictum Psal. 101. v. 8. In matu-
tino interficiebam peccatores terræ, ut disperderem o-
mnes operantes iniquitatem, Hispanicam inqvisi-
tionem non confirmat. Nam David non loquitur
de Hæreticis, qui falsam foveant doctrinam, sed de
impijs, qui peccant in vitâ, & operantur iniquita-
tem. Tales enumerat v. 5. 7. detrahentes proximo
seu calumniatores, superbos & insatiabilis corde,
mendaces, hos David disperdebat, seu ut fontes
loqvuntur, succidebat, exstirpabat. Ubi ne verbu-
lo

lo quidem hæreticorum mentionem facit ; dictum itaq; hoc impertinenter allegatur.

370] 5. Zach. 13. v. 3. Leguntur eqvidem hæc verba : *Et erit, cum prophetaverit quispiam, dicent ei pater & mater ejus, qui genuerunt eum, non vives, quia mendacium locutus es in nomine Domini, & configent eum pater & mater ejus genitores ejus cum prophetaverit* : Capitale supplicium verò hæreticorum hic non stabilitur. Sermo est de statu Novi Testamenti, ut antecedentia & consequentia monstrant, in specie de abrogatione idololatriæ & pseudoprophetarum : metaphoricè autem loquitur Propheta, nam (1) Configere non est supplicium Pseudoprophetarum à Deo mandatum, verum lapidare ; quapropter confixio seu transfixio propriè non potest intelligi. (2) Affectui parentum naturali non convenit eos transfigere, quos genuerunt, Parentes gladio non occidunt liberos proprios. (3) Versu sequenti dicitur de istis Pseudoprophetis, *confundentur*, seu pudore afficientur, qui autem gladio sublatus est è medio, quomodo is amplius potest, pudore affici aut confundi ? (4) Pseudopropheta introducitur non occisus sed castigatus, & ad pœnitentiam redactus, quæ omnia monstrant propriam transfixionem hic non posse intelligi. Verum ista confossio seu transfixio est spiritualis, quæ fit gladio Spiritus Sancti, ut excommunicatione & falsorum dogmatum refutatione, nullo habito personarum respectu ; *arma enim militiæ nostræ non sunt carnalia* 2. Cor. 10. v. 4. Hinc phrasis, *non vives*, de privatione vitæ naturalis non potest intelligi, sed de

amissione vitæ Spiritualis & æternæ, qui enim falsam spargit doctrinam, *alienatus est a vitâ, quæ est Dei* Eph. 4. v. 18. *nec partem habiturus est in alterâ vitâ* quo sensu vox, *vivere*, usurpatur Ez. 18. v. 24. cap. 33. v. 12. Metaphoricum verò hunc sensum evincit tota fidei analogia de hæreticis convertendis, de qua, paulo post dicitur, *omnis verò interpretatio fidei debet esse analoga* Rom. 12. v. 6.

371] 6. Exemplum Petri adducit, Ananiam & Sapphiram morte percutientis Act. 3. quod tamen legitur Act. 5. Sed hoc nihil ad Hispanicam Inquisitionem. Nam (1) Ananias & Sapphira non ob hæresin sed ob hypocrisin subitâ morte fuere puniti quæstio autem nostra loquitur de hæreticis. (2) Nos quærimus quânam poenâ Magistratus debeat coercere hæreticos, Petrus autem non fuit Magistratus, sed Apostolus, qui poenam non intulit, sed à Deo inferendam denunciavit. (3) Petrus non nisi verbo utebatur, quo Ananiam interficeret, sed Pontificij utuntur ferro & igne, magna igitur est instrumentorum diversitas. (4) Exemplum hoc solum nihil evincit sine mandato, tenent hoc Monachi an solo verbo quemquam hæreticorum possint occidere, nempe carent verbo, carent promissione adeoque ipso effectu & operatione. (5) Singulare igitur & extraordinarium est hoc factum, quod hætenus nemo imitari ausus est, adeoque ad regulam aliquam communem reduci non potest.

372] 7. Deut. 13. jubentur Pseudoprophetæ occidi Sed nec hoc Hispanicam inquisitionem stabilire potest Nam (1) Quædam leges forenses nō amplius obli-

obligant in Novo Testamento, maledicens Parentibus aut percutiens eos non amplius interficitur, quod tamen præcipitur Ex. 21. v. 15. 17. Bos hominem percutiens non amplius lapidatur, & Dominus bovis non amplius occiditur, quod tamen præcipitur v. 28. 29. Filia Sacerdotum si fornicantur, igne non comburuntur, quod mandatur Lev. 21. v. 9. Templâ idololâtrica non amplius destruuntur, quod tamen jubetur Deut. 12. v. 2. seq. itaq; leges quædam Mosaicæ Christianos amplius non obligant, Põtificijs ipsis nõ diffitentibus. Proferatur ergo ratio de hac solâ lege, cur nos eadem obligemur? Lex de capitali supplicio hæreticorũ ad solos pertinebat Judæos, quos Deus legibus arctioribus voluit cõstringere certis de causis. In populo Israelitico voluit Ecclesiã suam ordinariè cõservare, rigorosis igitur edictis voluit præcavere, ne novũ cultũ fingeret, & totã Ecclesiã everterent. Habebat populus iste legẽ clarissimã, habebat miracula frequentissima, dona innumera & singularia, unde scelus augebatur, si quis à vero Deo ad peregrina numina colẽda trãsibat, adeoq; supplicio graviori puniendũ erat. Ex hoc populo oriũdus erat Messias, ne, itaq; distraheretur, fidesq; promissionũ & nativitas Messia dubia redderetur, rigorosis supplicijs maximè opus erat, in novo autem Testamento lex ista sublata est Luc. 9. v. 55. (3) Nõ de simplici hæretico ibi est sermo, qui ex infirmitate judicij errat, sed de blasphemõ & seditioso Idololatrã v. 2. & 5. qui à vero Deo populum avertebat ad Deos alienos & cultum illorum; nos verò de nudis hæreticis loquimur, non de blasphemis & sc.

& seditiosis. (4) Eodem capite v. 13. seqq. mandatum exstat de urbibus succendendis & evertendis, in quibus idololatria fuerit exercita; atqui si ista lex nos obligaret, quot urbes essent succendendæ, & in cineres redigendæ? leges igitur istæ Mosaicæ forenses Ecclesiam Christianam amplius non obligant.

373] 8. *Christus flagellis expulit negotiatores in templo Job. 2. v. 15.* Respond; (1) Christus non occidit, sed ejecit ex templo negotiatores, nos autem non de ejectione sed de occisione quærimus. (2) Homines illi non erant hæretici, non ob hæresin eiiciebantur, sed quia mercibus & negotiationibus suis templum Dei prophanabant, nos autem de hæreticis loquimur. (3) Factum hoc fuit singulare & extraordinarium, de cuius imitatione mandatum non habemus, Christus enim implebat vaticinium illud: *Zelus domus tuæ me comedit* Psal. 69. v. 10. (4) Christus eiiciebat istos nummularios, nos autem quærimus de Magistratu politico, quanam poenâ debeat hæreticos coercere, Christus autem non Magistratus, sed Doctoris Ecclesiastici officioungebatur. (5) Hac ratione Ministri Ecclesiæ etiam deberent violentas manus hæreticis inferre, quod nec ipsi Pontificij admittunt. (6) Christus utebatur flagello, sed Papiæ utuntur ferro & igne, adhibent tortores & carnifices; unde patet Hispanicam inquisitionem in hoc exemplo neutiquam fundari.

374] 9. *Paulus Elymam imprecando excæcabat Act. 13. v. 11. & Principi Sacerdotum maledicendo respondebat: percutiat te Deus paries dealbate Act.*

23. v. 3. Respond: exempla ista prorsus impertinenter allegantur. Nam (1) Paulus erat persona Ecclesiastica, nos quærimus de Magistratu politico, quomodo is hæreticos debeat coercere (2) Elymas erat incantator, Princeps Sacerdotum erat judex injustissimus, Paulum iniquè percutiens, non autem quæritur de incantatoribus & injustis prætoribus, sed de hæreticis. (3) Paulus verbo imprecatorio excæcabat Elymam, Pontificij autem à verbis ad verbera transeunt, ignem, funem, rotam & ferrum adhibent. (4) Exempla ista monstrant quod Paulus ex Spiritu heroico fecerit, mandatum verò deest de imitatione, repugnat etiam simplex ἀδυναμία, etiamsi enim Monachi millies Lutheranis imprecantur, solis tamen verbis neminem excæcabunt. (5) Paulus non interficiebat Elymam, sed cœcitatem à Deo inferendam imprecando ipsi denunciabat, nos autem loquimur de hæreticis interficiendis. Exempla igitur ista inquisitionem Hispanicam non stabiliunt.

375] 10. *Exempla quædam affert Janssenius, quod olim hæretici fuere interfecti.* Sed respond: (1) non quæritur de consuetudine humanâ, sed de jure divino, non quid homines fecerint, sed quid Deus faciendum præceperit. (2) Imperatores in casibus peculiaribus certis de causis ista fecerunt, unde communis regula extrui non potest (3) Neq; nos simpliciter negamus hæreticos capitaliter esse puniendos, de blasphemis, seditiosis & sanguinarijs hæreticis hoc libenter concedimus, quales Donatistæ fuerunt, hi, ne alios tollant, è medio

medio tollendi sunt. (4) Non omnes Imperatores hæreticos capitaliter puniverunt, Constantinus Magnus poenam exilij illis intulit, Theodosius mulctam pecuniariam addidit, Justinianus quoque hæreticos tantum expulit, non interfecit, quos gradus poenarum ab Imperatoribus fuisse observatos, fateri cogitur *Bellarmin. lib. 3 de Laicis cap. 21.*

376] Ut autem videat benevolus Lector, quid sit Hispanica Inquisitio, quam fraudulenter & crudeliter miseri Christiani in illa tractentur, adscribam verba *Florimundi Ramundi ex lib. 5. cap. 6.* quem authorem Pontificij alias magni faciunt. Sic verò ille : *Quicumque hæreseos suspectus fuerit, ab officario quem Familiarem vocant, coram inquisitoribus comparere jubetur. Nulla hic fuga, nulla dilatio. Nihil fassus liber dimittitur, constituto tamen Coryceo qui omnia ejus nihil tale cogitantis dicta & facta observet. Si quidquam Romanæ Ecclesiæ contrarium in eo animadvertatur, inquisitorum jussu comprehenditur, & judicio sistitur. Illud verò notatu dignum est, quod tam contra accusatorem, quam reum diligens habetur questio, utrum scilicet vir bonus sit, ac precipue num inter ipsum & delatum inimicitie intercedant. Sed & quem familiarem vocari diximus Officiarius talis eligitur, qui in ijs, quæ ad religionem pertinent inculpatus, & qui à quarto gradu usque, tam paternæ quam maternæ cognationis est Christiana prosapia sit ortus. Audito ac dimisso reo, provisor, seu Vicarius, vel Diocesanus vocatur, & ad ejus relationem accusatus vel liber pronuntiatur, vel in vincula conjicitur. Eugientem Alguazil seu licitor inquisitionis persequitur utique, Hermandatus seu fraternitas, de qua supra : tantoque major hic adhibetur dili-*

diligentia quanto fugiens majoris est autoritatis & cō-
ditionis, Capti bona omnia consignantur, damnati con-
fiscantur. In his omnibus administrandis iudices sum-
mam adhibent integritatem, qui omnes opulenti sunt,
& ab avaritia & corruptionibus alieni. Ut verò leves ac
temerarie accusationes impediatur, is qui falso aliquē
aut per invidiā accusasse deprehensus fuerit, severe pu-
nitur. Captivis omnia præter vestē auferuntur. Ubi octi-
duū circiter in carcere desederit, à custode carceris mo-
netur, ut à iudicibus audientiā petat, qua impetrata,
ab iisdē monetur, suppresso interim accusatoris nomi-
ne, ut culpam sua sponte fateatur, promissa, si id fecerit,
impunitate; & e contra terrore mortis ob oculos posito,
si nihil fassus fuerit, in carcerē reducitur, ac deinceps i-
terū atq; iterū iudicio sistitur, utq; sue cōscientiæ ratio-
nem habeat, monetur, si omnibus artibus nihil ab eo ex-
sculpi queat, Crux & Missale apportantur, super quibus
juramentum facere recusans, statim damnatur. Jura-
tus, nō tamen statim absolvitur, sed infinitis quæstioni-
bus de patriā, amicis &c. urgetur. Ubi nihil fateri cum
iudices vident (qui enim benè instructi sunt, nunquam
seipsos accusant, nec prius loquuntur, quā ea quorū ac-
cusantur intellexerint) tum accusationē ei aperiunt, te-
stium tamen aut delatorum nomina reticent, de quibus
divinare magis ex privatis inimicijs, quam certi ali-
quid scire licet. Inde Procuratorem seu Advocatum si-
bi eligit, qui ab eo informatus, ad singula respondeat:
quod melius est, quam si ē vestigio respondere cogatur.
Duo testes fide digni atq; irreprehensibiles ad rei da-
mnationem sufficiunt, non tamen semper, præsertim si
de capite agatur, Prætor verò apud quem captivi
asservantur, solus sufficit, unus tamen testis ad
tortu.

torturam non sufficit, nisi certas conjecturas aut alias graves habeat rationes. Postquam diebus aliquot reus de testibus seu delatoribus conjecturam fecerit, productus inquisitores interrogat; num ab his vel illis inimicis scilicet suis, sit delatus. Quamvis autem testium nomina divinare aut scire non possit, alijs tamen rationibus purgare se potest, nimirum si probaverit se cum Ecclesiasticis habuisse amicitiam, observasse praecepta Ecclesiae, dies festos, jejunia, Missas audisse, & cetera quae haeretici impugnant, obijisse. Ad haec producenda novem dies integri reo conceduntur. Exploratis omnibus, inquisitores, qui sunt Ecclesiastici ordinis & Theologi, de fide responsa examinant: quibus si innocentiam ille suam sufficienter probaverit, absolvitur, non tamen sine dura aliqua poenitentia, si metus aut suspicionis causa adhuc subsit, sicq; in carcerem ducitur donec de fide ejus plenè cognoscatur. Quod si ex ore ejus nulla probatio extorqueri possit, quae vel ad condemnationem vel absolutionem sufficiat, torturâ res agitur, quae in Hispania fidiculis tantum fit aut aqua, etiam quodcumq; ob delictum. Sed & supplicia ibi non tam atrocia sunt, ut in Germania, Gallia, & Italia. Haeretici igne puniuntur, cetera suppliciorum genera quae rota, corporum dissectionibus in quatuor partes, equorum distractionibus &c. fiunt, Hispaniae ignota sunt. Ad incutiendum verò terrorem, reus cum Vicario suo in locum subterraneum, horroris plenum ducitur, ubi jam ante judices consederant. Interim Carnifex nigro habitu ac tecta facie, spiritus infernalis specie, ei occurrit, & ad judices abripit, qui precibus & minis ab eo contendunt, ut ultronea confessione tormentorum dolores redimat. Nihil fateri volentem, judices car-

nifici

nifici torquendum tradunt. Si quæstione hac quoque nihil ab eo exprimatur, infinitæ aliæ artes illaqueandi hominem adhibentur. Subornantur qui hæresis causa se quoque captivos simulant, & familiariter cum ipso conversantes, omnia ejus dicta & facta observant. Ubi certis argumentis reus hæreseos convictus fuerit, igni adjudicatur, sicque flava tunica, in qua diabolorum horribiles species pictæ sunt (id genus vestis Sambenit vocant) indutus, & pileo ad turriculæ instar, in quo homo ardens, & Diabolus capiti ejus insidens, itidem pictus cernitur, ad supplicium educitur, epistomio prius ori inserto, ne ad populum loqui possit, si obstinatus maneat; si verò confessus fuerit & ante sententiam de se latam, pœnitentiam egerit, incredibili omnium gaudio, pœna expiandis ipsius delictis imposita, excipitur. Habes hic Lector pulchram illam Helenam, quam Monachi tantopere deamârunt hætenus, in cuius amore Janssenius iste totus quoque furit, eamque mirificè commendat tanquam cœleste scutum & ancile divinum cœlitus delapsum, nos verò monstrum illud debellamus sequentibus argumentis.

377] 1. *Est doctrina & praxis Christi.* Christus ipse hunc modum agendi cum hæreticis per supplicia capitalia nec usurpavit, nec usurpandum præcepit: cum Samaritani ipsum nollent recipere, & Apostoli rei indignitate commoti dicerent: Domine vis dicamus, ut ignis de cœlo descendat, & consumat illos, quemadmodum Elias fecit, increpavit eos Christus dicens: nescitis cujus spiritus vos estis, Filius hominis non venit animas perdere sed salvare Luc. 9. v. 54. 55. 56. Hic Christus Discipulos suos à rigore veteris Testamenti revocat ad man-

ſuetudinem novi fœderis, prohibetq; Samaritanos igne conſumere ob religionis diverſitatē, addita ratione, quia ſunt Diſcipuli illius, qui venerat non ad perdendum ſed ad ſalvandū animas. Hinc firmiſſimè cōcluditur, quod in Novo Testamento Hæreticos occidere nō liceat. Samaritani enim ſimiles ſunt illis, qui errant in fide, Diſcipuli Chriſti ſunt omnes fideles Chriſtiani, hi debent cogitare quod ſint Diſcipuli illius, qui venit ad ſalvandū nō perdendū animas *Bellarmin. lib. 3. de Laicis c. 22.* duo excipit (1) Quod Samaritani non promiſerint, ſe Chriſti religionē ſervaturos, quod tamen hæretici promiſerint. (2) Quod Apoſtoli non tam zelo ſalutis animarū, quam vindictæ cupiditate voluerint Samaritanos igne comburi, cum tamen Eccleſia ſalutem animarum quærat. Sed reſpondetur. (1) Samaritani etiam promiſerunt, ſe Meſſiæ religionem ſervaturos, procul dubio enim fuerunt circumciſi, Jacobū namq; agnoſcebant pro Patre ſuo *Joh. 4. v. 12.* per verum Sacerdotem fuerunt inſtituti *2 Reg. 17. v. 28.* hinc mulier illa Samaritana apertè fateatur ſeſe Meſſiam expectare *Joh. 4. v. 25.* Samaritani igitur in hoc capite ſimiles ſunt hæreticis, qui promittunt, ſe Chriſti religionem ſervaturos. Poſito autem quod Samaritani id non promiſerint, unde probabunt Pontificij, illos tamen eſſe occidendos, qui promiſerint, parcendū verò illis, qui non promiſerint, quibus Scripturæ dictis, quibus rationibus hoc evincet? Diſtinctio hæc eſt figmentum rationis Pontificiæ, unus eſt Spiritus Chriſti ſibi ſemper ſimilis, qui gladio non corporali, ſed ſpiritali Eccleſiam propagat. Nec ſequi.

sequitur, hi vel illi promiserunt se fidem Christi servaturos, & non servant, ergo sunt occidendi: quam multi promittunt se præcepta Christi servaturos de castitate, humilitate, sobrietate, quæ non servant, nec tamen ideo sunt interficiendi. (2) Apostoli bonam habebant intentionem, nam provocabant ad exemplum Eliæ, explicabant veritatem Christi, pium affectum habebant erga Christum, quem Samaritani nolebant recipere, & tamen Christus illos revocabat ad mansuetudinem. Quod verò Pontificij quærant conversionem & salutem animarum, falsum est, supplicio enim capitali non convertunt, sed evertunt plurimos, & ipsorum conversionem impediunt. Conversio præterea hominis non crudelitate, sed alijs legitimis medijs promoveri debet.

378] Huc pertinet locus ille insignis *Matt. 13. v. 28. 29. 30. de zizanijs*, cum servi dicerent Domino, *vis eamus & colligamus zizania?* inquit Dominus; *non, ne fortè colligentes zizania eradicetis simul cum ijs triticum, finite utrumq; crescere usq; ad messem.* Hic per zizania intelliguntur hæretici, quod probat (1) oppositio seminis boni, per quod pura verbi doctrina intelligitur *Matth. 13. versu. 19. 1. Pet. 1. v. 23.* quam filij regni amplectuntur *v. 38.* zizania ergò falsam denotant doctrinam (2) Scopus parabolæ; de illis enim zizanijs sermo est, quæ in agro Domini, in Ecclesiâ inveniuntur, hæreses autem in solâ Ecclesiâ inveniuntur, quilibet enim hæreticus est in Ecclesiâ, licet non de Ecclesiâ, qui autem extra Ecclesiam est, non hæreticus, sed infidelis est. (3) Natura zizaniorum,

rum, ut pulcra species, tritici admixtio, tritici suffocatio, & similia, quæ hæresibus competunt, quod Janßenius ipse p. 234. seq. non diffitetur. De his zizanijs mandat Christus: finite crescere usq; ad Messem, ne forte simul eradicetis tricitum, hinc ita argumentamur: quicumq; prohibentur evelli, illi violenter non sunt occidendi, hæretici per zizania descripti prohibentur evelli, ergo violenter non sunt occidendi. Imò quicquid cum periculo salutaris doctrinæ est conjunctum, non debet suscipi, evulsio autem zizaniorum cum periculo tritici, hoc est, salutaris doctrinæ conjuncta est, ergo non debet suscipi. Excipit Janßenius p. 235. *quod zizania non debeant evelli cum veræ fidei detrimento, tunc enim hæreses esse tolerandas. Ubi vero major utilitas se ostendit quam damnum, ibi non prohibentur Ecclesiæ Messores ab agri Domini expurgatione; sed Respond. (1) neq; ex hoc dicto, neq; ex alijs Scripturæ locis hæc limitatio probatur, ergo eadem facilitate reiicitur, quâ proponitur. (2) In textu contrarium legitur, Christus expressè ait, non eradicetis, ne fortè cum zizanijs simul triticum evellatis v. 29. docet his verbis majus damnum timendum, quàm emolumentum sperandum esse ex violentis hujce evulsionibus, potest enim fieri, ut vel innocentes occidantur, vel etiam hæreticorum conversio impediatur, namq; Augustinus primùm fuit Manichæus, postea verò ad fidem veram conversus est, si autem fuisset occisus, conversio quoq; ista fuisset impedita. (3) Expressè prohibentur Messores Ecclesiæ (hoc est, Doctores simul & Magistratus, qui omnes sunt servi Rom. 13. v. 4. magni illius Patris.*

trifamilias) zizania evellere, addito perspicuo mandato; *finite & Qese utraq; crescere usq; ad Messem*; qvi habet mandatum, ut zizania hæreticorum sinat crescere usq; ad novissimum diem, is cum spe emolumenti ante extremam messem, violenter illa evellere nec potest, nec debet; tale mandatum verò habent pij Magistratus & Ecclesiæ Doctores, ergo cum spe emolumenti zizania hæreticorum ante extremam messem violenter evellere nec possunt nec debent.

379] 2. *Apostolorum doctrina & praxis* hoc etiam evincit. Apostoli nec hæreticos gladio occiderunt, nec interficiendos esse docuerunt. Præscribunt illi nobis modum agendi cum hæreticis qvi consistit (1) *in Spirituum probatione* 1 Job. 4. v. 1. 1 Thess. 5. v. 20. (2) *In Ministrorum Ecclesiæ vigilantia* Act. 20. v. 28. 31. Rom. 16. v. 17. Phil. 3. v. 2. (3) *In hæreticorum refutatione* 2 Tim. 4. v. 2. 3. 5. Tit. 2. v. 7. 8. 15. *quæ refutatio temperata esse debet zelo debito & Christianâ mansuetudine*, 2 Tim. 2. v. 24. 25. (4) *Contumacium excommunicatione*, sicut Paulus Hymenæum & Alexandrum non occidebat, sed Sathana tradebat, 1 Tim. 1. v. 20. (5) *in illorum fugâ & detestatione*, 1 Cor. 5. v. 10. 11. 1 Tim. 6. v. 5. Tit. 3. v. 10. Joban. Epist. 2. v. 10, & Paulus expressè docet: *arma militiæ nostræ non sunt carnalia*, 2 Cor. 10. v. 4. ergo armis corporalib; contra hæreticos pugnare non possumus. Bellarm. lib. 3. de Laicis cap. 22. excipit, tempore Apostolorum non fuisse Magistratum Christianum, quem potuissent implorare. Sed respondemus; implorari equidem potest

Magistratus, ut coerceat, sed non ut interficiat hæreticos, etiam si tunc temporis fuisset Magistratus Christianus, Apostoli tamen cum non implorassent ad occisionem hæreticorum, pugnasset enim hoc cum doctrinâ ipsorû, neq; ullibi nobis injunxerunt, ut eo fine Magistratus auxiliû imploraremus. Rectè igitur concluditur, quod hæreticorum occisio doctrinæ & praxi Apostolorum repugnet.

380] 3. *Natura quoq; fidei & Religionis non admittit, ut homines violenter gladio, igne, rotâ, fune ad eam cogantur.* Deus enim (1) requirit cultum spontaneum *Psal. 110. v. 3. coacta servitia ipsi non placent Lev. 19. v. 5.* (2) Nullibi mandavit homines ad religionem esse cogendos. (3) Non habemus exemplum Scripturæ, quod homines vi & armis ad religionem fuerint coacti. (4) Varia inde premanant incommoda, animi enim magis abalienantur à religione, medijsq; hisce violentis exacerbantur, & multis cædibus ac periculosis motib; ansa datur, ut bella in Belgio gesta testantur. (5) Frustraneû quoq; est & inutile, conscientia enim hominis nō magis violenter cogi potest, ut credat, quod credere renuit, quàm oculus hominis cogi potest, ut videat nigrum, quod non potest non videre ut album. (6) Omnipotentia Dei tales sibi arrogat, qui solus sibi reservavit imperium Conscientiarum. Bellarminus loco citato excipit, fidem esse quidem Dei donum, actum tamen simul liberi arbitrij, sicut castitas & aliæ virtutes, interim rectè puniri adulteros. Sed respondemus: invitus e quidem nemo credit, sed volens, quod libenter concedimus, voluntas autem à Spiritu San-

Sancto per verbū efficaciter movetur. Invertimus igitur argumentū & dicimus; quia fides est res voluntatis quæ per verbū movetur, ideo externè ad fidē nemo cogi potest; puniri possunt illi, qui nec justè nec castè vivūt, at nō cogi; ita homo propter religionē potest torqueri, & affligi, cogi autē ad eā minimè potest, quæ de re in hoc loco quæritur.

381] 4. *Antichristi proprietas est sævire ad sanguinem usq; in illos, qui à religione ipsius dissentiunt.* Dan. 8. v. 24. Sub typo Antiochi de Antichristo vaticinatur, interficiet robustos, & populum sanctum. cap. 11. v. 40. 41. multi corruent. v. 44. interficiet plurimos. Sic Apoc. 11. v. 7. legitur; bestia faciet bellum adversus testes Dei, & vincet illos & occidet illos c. 13. v. 15. faciet, ut quicumq; non adoraverint imaginem bestie, occidantur. Cap. 17. v. 6. Vidi mulierem ebriam de sanguine Sanctorum & de sanguine Martyrum Jesu. Quæ vaticinia de Antichristo magno loquuntur. Quicquid autem proprium est Antichristi, illo Christiani veri uti non debent; occidere & ad sanguinem usq; sævire in dissentientes à religione, est proprium Antichristi, ut modò probatum, ergò istā sævitiā & Tyrannide veri Christiani uti non debent. Qui occiditur, Christū, qui occidit Antichristum imitatur. Ecclesia Christi non sitit sanguinem, quia Sponsus ejus est agnus, pulcrè Veteres dixerunt.

382] 5. *Incommoda varia huc pertinent, quæ ex tyrannicā hac sævitiā proveniunt; multi occiduntur, qui successu temporis fuissent conversi; Tyrannis ista truculentissima multos indurat, ut in hæresibus pertinaciter perseverent,*

plurimi innocentes sub specie hæreticorum occiduntur. Malitia, avaritia, invidia vel judicis vel delatoris, vel testium innocentem hic facile supprimunt: bella, seditiones & cædes excitantur, florentissima regna & Principatus ejusmodi tumultibus perturbantur & devastantur, exempla sunt odiosa, universo tamen orbi Christiano quæ notissima.

383] 6. *Judæorum tolerantiam quidam nostrarium Theologi rectè opponunt.* Judæi sunt infensissimi hostes crucis Christi, blasphemant Salvatorem nostrum & Matrem ejus gloriosam, Sacramenta nostra foedè conspurcant & dehonestant, Christianos quotidie pessimis maledictionibus & imprecationibus laceſſunt, & quicquid in ignominiam Salvatoris nostri cedere potest, non intermittunt, hoc autem tolerant Pontificij, capitali supplicio propter odium Christi eos non persequuntur; si autem illi, qui Christum publicè blasphemant, non occiduntur, cur illi, qui in Christum sunt baptizati, qui Christum pro fundamento salutis agnoscunt, capitali supplicio supprimuntur? proferant Pontificij causas diversitatum. Bellarminus equidem *lib. 3. de Laicis cap. 22* præten- dit, quod *Judæi non susceperint fidem Christianam sicut hæretici;* sed qua ratione sequitur? ergo Judæi sunt tolerandi, hæretici interficiendi. Qui Christum blasphemant, gravius peccant, quàm qui Christianæ fidei capita quædam ex infirmitate aut ignorant aut negant. Malè igitur parcunt Judæis blasphemis, & hæreticos ex infirmitate & ignorantia sæpius errantes occidunt. Præten- dit ulterius; Judæi
colunt

lunt religionem à Deo ad tempus institutam, hæretici autem à Diabolo inventam; falsum & hoc est. Religio hodierna Judæorum non est à Deo instituta, sed à Rabbinis inventa, atq; ex erroribus, blasphemijs, superstitionibus fabulisq; confarcinata, in qua gravissima Dei præcepta, paucis exceptis, violantur & negliguntur; hoc verò etiam est à Diabolo. Excipit ulterius; *Judæi tolerari possunt propter utilitatem librorum*: sed hoc est facere mala, ut eveniāt inde bona, tolerare blasphemos, ut libris illorum ad usum nostrum possimus frui; hac ratione etiam omnes hæretici possent tolerari, cum & illorum libri nobis inserviant. Videmus in illis Satanae versutiam, humani ingenij malitiam, Dei punientis iram, impletionem vaticiniorum de hæresibus in Ecclesiâ, excitamur ijs ad preces, ad prudentiam Christianam, ad studiosam lectionem Scripturæ, ob quos fines utiles Pontificij hæreticos tolerare nolunt. Tandem prætendit; *Judæi non conantur Christianos seducere, quod faciunt hæretici*, sed falsum hoc est, perturbant plurimos, scandala dant multis Christianis, corrumpunt bonos vitâ pessimâ, quandoq; etiam quosdam ad suam religionem protrahunt, ut exempla in Belgio testantur. Hæc & similia argumenta solidè evincunt Hispanicam Inquisitionem in Ecclesiâ Christianâ non tolerandam sed potius extirpandam esse.

384] Si quis porro diabolicam crudelitatem & calliditatem inquisitorum hæreticæ pravitatis plenius cognoscere satagit, is legat Tractatum Germanicum von der Tyrannischen Hispanischen

Inquisitione Heimgeltten Joachimi Beringeri Amberge editum Anno 1611. Item Practiken der Spanischen Inquisition Reginaldi Gonsalvij Montani Heidelberge Anno 1569. Item das grosse Martirbuch D. Pauli Crocij Hanovia impressum per Gvilielmum Antonium Anno 1606. qui libri sine horrore & admiratione evolvi non possunt. Plura verò argumenta, contra iniquissimum istum cum hæreticis agendi modum, producant beatus Balduinus in disputatione de hæreticis, Gerhardus quoque in Tractatu de Magistratu politico p. 1043. usque ad 1123. quæ hic prolixè repetere nolo, ne actum agere videar.

385] Fuerunt hæcenus media illegitima quibus Lutherus in propagandâ religione usus non est: sequuntur jam legitima & divinitus ordinata, verbi scilicet prædicatio, & ardentissima oratio, quæ media Janssenius, ut reiicere non potest, ita Lutherum hæc media usurpasse negat p. 237. usque ad p. 244. rationibus frivolis, quas paucis examinabimus.

386] 1. Ex Scoppio profert locum, qui, Lutherum in Pathmo, ait, non orasse, sed ignibus carnis ansisse, nihil scripsisse nec studuisse, sed societati, crapulæ intillationi, negligentia se totum dedisse, & libidine, otio ac somnolentiâ fuisse. Respond: Scoppius est hostis Lutheri infensissimus, sibi ipsi & suæ religioni contra Lutherum testimonium perhibere nequit. Provocat autem ad quandam Epistolam Lutheri ex Pathmo scriptam; sit ita, Lutherum hæc scripsisse, quomodo autem exinde sequitur, eum prædicatione verbi & oratione in transplan-

plantando Evangelio usum non esse ? nam (1) Lutherus fuit homo infirmitatibus obnoxius, ut alij, quid mirum ergo si pigritia, otio & alijs imbecillitatibus tentatus fuerit ? caro adversus Spiritum concupiscit in sanctissimis viris *Gal. 5. v. 17.* ita ut etiam Paulus malum fecerit, quod tamen noluit *Rom. 7. v. 15.* quid ergo mirum si Lutherus luctam carnis & Spiritus quoque senserit ? (2) Aliud est luctam carnis sentire, aliud est dominium carni concedere, illud est Christianorum, hoc minus, qui in corpore suo mortali peccatis dominium concedere prohibentur *Rom. 6. v. 12.* superavit ergo Lutherus per gratiam Spiritus Sancti, ut libri ipsius testantur, quos partim in Pathmo, partim post Pathmum scripsit. (3) Non mirum est si Lutherus in Pathmo suo otiosus fuit, labores ordinarios officij sui non potuit ibidem continuare, scriptis suis & concionibus paulisper debebat quiescere, Elector Saxoniae illum custodiebat & ab hostium persecutione praeservabat. Quiescendum igitur ipsi erat, ne sese ipsum proderet, & hostibus suis profiteretur : in custodiâ autem & metu hostium captivus animi alacritatem non sentit, ac fit in ordinariis laboribus publici officij. (4) Quaestio est de medijs quibus Lutherus Religionem propagavit, in pathmo autem religionem propagare non potuit, inclusus enim in custodiâ, quiescebat à laboribus, ergo Pathmus nobis obijci non potuit. (5) In Academia, in Ecclesiâ, in Disputationibus, in concionibus, in scriptis quod tractavit, anno ibidem verbum Dei alacriter praedicaverit, anno solâ praedicatione sine armis & violentiâ tot myriades animorum converterit,

terit, hoc est, de quo nos quærimus, ad quod Jansenio respondendum fuisset.

387] 2. Obijcit porro, quod Lutherus præcepta orandi dederit minus decenter. (1) ut breves simus in orando (2) ut gestu corporis spem rei impetrandæ exprimamus. (3) Ut preces nostras diris & execrationibus misceamus. Respondemus. (1) Præceptum de brevitate orationis est ipsius Christi dicentis *Matt. 6. v. 7. 8. orantes nolite multum loqui, sicut Ethnici, putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur, nolite ergo assimilari ijs, sit enim Pater vester quid opus sit vobis, antequam petatis.* Imò ipsa oratio Dominica, quam Christus docuit Apostolos, ea oratio est brevissima, Christus itaq; ipse hic accusatur per Lutherum, cum Lutherus ex Christi præceptis hoc docuerit. (2) Nos debere gestu corporis spem certam rei impetrandæ exprimere: atqui hoc etiam Scripturæ est conforme; sic Publicanus in templo percussione pectoris spem suam exprimebat *Luc. 18. v. 13.* sic Christus in horto prostratus ad terram orabat *Matt. 26. v. 39. 42.* sic Paulus jubet ut genua flectamus in nomine Jesu *Phil. 2. v. 10.* sicut ipse flexis genibus patrem Iesu Christi adoravit *Eph. 3. v. 14.* cum autem Lutherus jubet ut audacter stemus coram Deo, notat fiduciam & *παρρησίαν* Christianam de qua Paulus loquitur *Eph. 3. v. 12.* In Christo habemus fiduciam & accessum in confidentiâ per fidem ejus. Tandem quod Lutherus ait, *Orationem Dominicam non posse proferri sine diris & execrationibus*, est verissimum; dum enim oramus *adveniat regnum tuum*, pariter rogamus, ut Deus Sathanæ & organis ipsius resistat eaq; perdat,

dat, qui impediunt adventum regni Dei. Dum oramus, *fiat voluntas tua*, simul precamur, ut Deus voluntatem mundi, omniumq; hostium nostrorum supprimat. Dum petimus, *libera nos à malo*, precamur, ut Deus Sathanam sub pedibus nostris conterat, mundum malitiosum domet, omnesq; hostes Ecclesiæ suæ confundat, & nos ex illorum persecutionibus potenti manu liberet. In hisce omnibus Lutherus non minus peccavit ac Christus ipse, qui nobis orationem hanc præscripsit. De precibus Lutheri adduxi ego locum ex *Tom. 3. Ienen. p. 209.* ubi Lutherus *Orationem suam Diabolo potentiorē esse* dicit; adscripsi formulam, quā usus est in Comitibus Wormatiensibus penetrantissimam, ex *Tom. 1. Islebiensi*: adduxi testimonium Viti Theodorici ad fores stantis & preces Lutheri audientis, spiritumq; heroicum istarum precum mirificè commendantis, imprimis quod singulis diebus tres ad minimum horas studiis commodissimas orationi tribuat, testificantis; ad quæ omnia Janssenius ex Tacito respondet, & magis mutus est quam piscis.

388] 3. *Obijcit, Lutherum non prædicasse, sed corrupisse verbum Dei, provocans ad Bucerum, Munsterum, Cochleum, Lindanum.* Sed ista gratis dicuntur. Provocamus nos ad ipsum exemplar Bibliorum Germanicorum, quod si conferatur cum fontibus Hebræis & Græcis, versionis bonitas, sensusq; veritas patebit. Janssenius nullum locum ex Cochleæo vel Lindano vel alijs adducit, quod si fecisset, libentissimè responsionem addidissemus. Notetur autem sub finem quod Monachi sint

ἀντιπαρὰ τῆς ἀληθείας in conscientiâ de successibus Lutheri. In meâ Admonitione adduxi, nullas vires, nullam potentiam humanam cursum Evangelij à Luthero prædicati potuisse impedire. Lutherus unica fuit persona, Papatus multa millia Viro-
 rorum doctorum habebat, cur tot viri docti unum Lutherum non refutarunt, & labores ipsius non impediverunt? *Scribite vos multi docti contra unum indoctum Monachum, & mundus plus credet multis doctis, quam uni indocto*, dicebat Margaretha Archiducissa Austriæ ad Monachos Lovanienses, qui Lutherum calumniabantur tanquam indoctum Monachum. Cur Papatus in Comitij Wormatiensibus Lutherum non captivum duxit & igne sustulit, sicut Hussum Constantij? Cur in Comitij Augustanis tot Principes & Magnates Pontificij Lutherum & Aseclas ejus non eradicarunt & suppresserunt? Cur Carolus V. Imperator, partâ victoriâ & capto Electore Wittebergam non funditus delevit, & Academiam abrogavit, atq; omnes Lutheranos vel occidit vel imperio expulit, quod Victor ille potentissimus facile poterat? Deus erat, mi Jansseni, Deus qui manu potenti cursum Evangelij promovebat, cor Imperatoris gloriosissimi regebat, & causam suam ipse agebat. Cur taces, mi Jansseni, ad omnia ista? provoco ad tuam conscientiam in conspectu Jesu Christi & totius Ecclesiæ, an non tibi dictitet testis ille tuus internus divini aliquid hisce conatibus Lutheri subfuisse & adhuc subesse. *Si hoc opus & consilium est ex hominibus, dissolvetur, si verò*

ex Deo est, non poteritis dissolvere, dicebat Gamaliel de Apostolorum conatibus Act. 5. v. 38. 39, Idem nos dicimus, si reformatio Lutheri fuisset opus merè humanum, jam diu esset dissolutum, sed quia universus Papatus, tot Reges, tot Principes vi armatâ, ingenti exercitu, tot vitis doctis stipati hoc non potuerunt dissolvere, nec ad hodiernum usq; diem id possunt, recte concludimus, hoc opus non esse ex hominibus, sed ex Deo. Jussu Imperatoris Caroli V. Augustanam Confessionem in varias lingvas esse translata, non finxi, ut Jansenius calumniatur p. 244. sed ex Epistolâ Spalatini desumpsi, quæ legitur Tom 5. Jansen. Germ. p. 39.

Caput decimum quartum.

*De Persona, Autoritate & laboribus
Beati Lutheri.*

389] **P**lacuit Janssenio vestigia meæ Admonitionis deferere, & novam materiam libro inspergere, totum scilicet & quidem prolixum caput *de Lutheri Personâ & religione*, cujus materiam unico & quidem tali argumento complectitur; Ille (1) qui dubitat, an Ecclesie reformationem divino instinctu aggressus sit: (2) neq; ad hanc vocatus aut missus est legitime, ab homine vel à Deo (3) sed discipulus est Diaboli (4) atq; adeo nova dogmata introducit à veteris Ecclesie fide aliena. (5) Ad quorû confirmationem Scripturas partim rejicit, partim depravat, & ad sensus suos inflectit. (6) Et hoc modo hæreses olim ab Ecclesia damnatas reno-

renovat. (7) Quig³ in proponendis fidei articulis valdè inconstans est (8) Et doctrina sua homines facit deterrimos, (9) quam idcirco non fore diuturnam ipse prædixit; ille, inquam, non est verus Evangelistes nec Reformator; Atqui hæc omnia conveniunt Luthero, ergo Lutherus non est verus Evangelistes nec Reformator. Et per consequens, religio Evangelica Lutherana non est vera religio Minorem hujus argumenti probat novem rationibus, quas ordine videbimus.

390] Primò, Lutherum, ait, dubitasse, an Ecclesie reformationem divino instinctu sit aggressus, & quatuor testimonijs ipsius Lutheri hoc probare satagit. In præfat. Tom. 1. Witteb. Lat. scribit: *solus eram, & certè ad res tantas tractandas ineptissimus & indoctissimus, casu enim & non voluntariè nec studio in has turbas incidi, Deum ipsum testor.* Hic Jansenius Diabolicæ calumniæ exemplum præbet, dū enim Lutherus scribit, *quod non studio & voluntate* (scilicet sua) sed casu in has turbas inciderit, Jansenius id explicat *de voluntate Dei*, quasi Lutherus absq; voluntate Divinâ arduum hoc negotium aggressus fuerit. Lutherus principiò non intendebat totius Ecclesie Reformationem & Papatus dejectionem. Deus autem præter voluntatem Lutheri, hoc per ipsum operabatur. Notet hic Univerſa Ecclesia Christi Jansenium istum in manifestis calumnijs deprehendi. Librum *contra Hircum Lipsiensem* præterea citat, in quo Lutherus scribat, *se dubitare an divino instinctu opus hoc arduum aggressus sit*; sed Jansenius ipse librum istum non evolvit, nec enim Tomum nec paginam citat.

Inveni-

Invenitur autem hoc scriptum *Tom. 1. Jen. Germ. f. 402. seq.* ubi verba citata non leguntur, est itaq; crimen falsi. Ad Colloquia Mensalia provocat, sed liber ille ab ipso Luthero non est visus, non editus, non approbatus, p. qvoq; 24. locus iste non invenitur, quod iterum falsi crimen est. Ex Cochläo citat testimonium, quod Lutherus in *Disputatione Lipsiensi contra Eckium* dixerit; *hæc causa neq; propter Deum cæpta est, neq; propter Deum finietur.* Sed Cochläus Lutheri hostis fuit infensissimus, qui in libro suo contra Lutherum crassa mendacia quamplurima effutivit. Pontificij non admittunt testimonia Lutheri contra Eckium, Emserum & alios, cur ergo nos admittamus testimonium Cochläi contra Lutherum? Disputatio illa Lipsiensis cum Eckio invenitur in *Tom. 1. Lat. Jen.* in quo verba citata non leguntur. Affingit itaq; Janssenius Luthero, quasi de instinctu divino suæ doctrinæ & reformationis dubitaverit.

391] Lutherus potius totum opus reformationis in solidum omnipotentia divinae adscripsit. *Tom. 2. Jen. Germ. fol. 106. Certus sum quod Christus me pro Ecclesiaste vel Evangelista suo habeat, qui doctrinae meae author est, & in die novissimo testabitur, quod non doctrina mea sit, sed suum Evangelium.* Et paulò post: *doctrina mea rationem reddam coram toto mundo, & non patior eam neq; à quoquam neq; ab Angelis quidem judicari, nam cum certò sciam eam veram esse, per eam vester & Angelorum omnium (sicut Paulus Gal. 1.) iudex ero, quod qui eam non recepit, salvari non possit.* *Tom. 2. Jenen. Germ. f. 70. ad Fridericum Electorem scribit, se*

Evangelium suum non habere ab omnibus, sed e cælo per Dominum nostrum Jesum Christum. Quod autem ad iudicium aliorum provocarit, non ideo factum, quasi dubitaret, sed ex abundante humilitate ut alios invitaret. Ad Philippum Melanctonem durantibus Comitibus Augustanis scribit: Ego dies & noctes in istâ causâ versor, cogitans, disputans, volvens & totam Scripturam lustrans, augecit mihi assidue ipsa $\pi\lambda\eta\rho\varsigma$ $\rho\omicron\varsigma\iota\alpha$ in istâ doctrinâ nostrâ, & confirmor magis ac magis, ita ut nihil mihi patiar amplius detrahi, ut ut tandem eveniat. Tom. 2 Jen. Germ. fol. 61. in Admonitione ad vitandas seditiones scribit: non est opus nostrum, quod jam in toto mundo agitur, fieri non potest ut homo duntaxat tantum negotium incipiat & continuet, sine meo consilio tantos fecit progressus, sine meo consilio etiam feliciter finiatur, & porta inferorum non impediens. Alius est qui hanc agit fabulam, quem Pontificij non vident. Tom. 2. Jen. Germ. p. 455. Lutherus aperte fateatur: Deus est, qui mihi os aperuit, qui me loqui jubet, qui potenter mihi adsistit &c. Jam concludat Janssenius, Lutherum de doctrinâ & Reformatione dubitasse an ex Deo fuerit. Hæc ad primâ rationem.

392] *Secunda ratio est: Lutherus nec a Deo nec ab hominibus legitimè fuit missus, quod probat prolixo discursu p. 248. usq. ad 254. Nervus totius discursus in eo consistit; Lutherus vocatus est aut. immediatè, aut mediatè, non immediatè, quod libenter ipse concedit, ergò mediatè. Mediata autem vocatio fit per Episcopos, exemplo Apostolorum, qui vocarunt Timotheum & Titum, hi rursus alios. Jam verò Elector Saxonie non*

non fuit Episcopus, ergo Lutherus ab eo legitime non potuit vocari. Vocatus præterea & ad Ministerium ordinatus est Lutherus ab Ecclesia Pontificia, Doctoralia insignia a Pontificijs ipsi sunt collata, eo fine, ut prædicaret fidem Romanæ Ecclesiæ, quod dum non fecit, eo ipso vocationem deseruit, fidemq; fregit. Lutherus ipse fatetur, potestatem vocandi Ministros mansisse in Ecclesia Romana, eo ipso Romanam Ecclesiam veram Ecclesiam esse probavit & testatus est, cujus vocationem dum deseruit, veram Ecclesiam deseruit. Respondemus.

393] Lutherus duplicem habuit vocationem, generalem ad Christianismum, & specialem ad officium Ecclesiasticum. Generalis illa vocatio obligat Lutherum & omnes homines baptizatos, ut nihil intermittant illorum, quæ ad gloriam Dei amplificandam, & Ecclesiæ utilitatem promovendam facere possunt. Lutherus itaq; vi generalis istius vocationis ad Christianismum, fuit obstrictus ad gloriam Dei & utilitatem Ecclesiæ amplificandam. Omnia enim ad Dei gloriam debemus dirigere 1. Cor. 10. v. 31. prophanationem nominis divini non concedere Rom. 2. v. 24. ne participemus de aliorum peccatis, 1. Timoth. 5. v. 22. adeoq; etiam de pœnis, Lev. 5. v. 1. proximum potius debemus admonere, 1. Thess. 5. versu. 11. Luc. 22. versu. 32. à Pseudoprophetis cavere, & Spiritus probare, 1. Johan. 4. versu. 1. Exempla quoq; non desunt illorum, qui propter hanc generalem vocationem fidei veritatem propagarunt, sic Pastores Bethleemitici, quæ de Christo audiverant, divulgârunt Luc. 2. versu. 17, Hanna de Salvatore loquebatur

omnibus illis, qui redemptionem Israelis expectabant *Luc. 2. v. 38.* Aquila & Priscilla *Act. 18 v. 26.* viam Domini Apollo explicabant. Sicut ergo hi homines rectè fecerunt, dum propter generalem vocationem ad Christianismum, gloriam Dei amplificaverunt, ita Lutherus quoque non peccavit dum ex eodem fundamento ad eandem gloriam amplificandam obstrictus fuit. Sic in vitâ communi quilibet Civis vi juramenti sui civilis obstrictus est, ut incendia nocturna indicet, & pro viribus avertat. Quilibet subditus vi reverentiæ & fidelitatis debitæ tenetur, aut proditores Patriæ, aut latrones Principi insidiantes indicare, & machinationes illorum avertere : Lutherus ergo propter generalem hanc vocationem non potuit papatui non contradicere, & fraudes illius detegere. Ad hanc generalem vocationem provocat *Tom. 1. Jen. Germ. fol. 557. nisi cessaverint Deum blasphemare, & veritatem cœlestem prophanare, ego & omnes Christiani obstricti sunt, gloriam Dei defendere.*

394] Specialiter autem Lutherus vocatus est, primò ad Ministerium, fuit enim Presbyter ordinatus Anno 1507. anno ætatis 24. ubi potestatem accepit gregem Christi pascendi, *1 Pet. 5. v. 2.* docendi ea, quæ Christus præcepit *Matth. 28. v. 20.* & contradicentes arguendi *Tit. 1. v. 9.* ad quam vocationem suam provocat *Tom. 5. Jen. Germ. f. 157. f. 361. f. 492.* Secundò vocatus est ad Professionem Academicam à Serenissimo Electore Saxonie Friderico II. Anno 1508. ubi potestatem accepit Scripturam sacram ex fontibus explicandi, falsas

falsas explicationes refutandi Juventutem infor-
mandi, & hæreticos veritatem cœlestem obscu-
rantes arguendi, ad quam vocationem provocat
Tom. 1. Jen. Germ. f. 57 Tertiò vocatus est in pro-
motive Doctorali, Anno 1512. ubi juramento
promisit Deo & Ecclesiæ, sese peregrina, impia &
scandalosa dogmata non introducturum, sed po-
tius refutaturum, ad quam Promotionem Docto-
ralem provocat *Tom. 5. Jen. Germ. fol. 157. fol. 302.
fol. 361.* Hinc ita concludimus. Quicumq; legiti-
mè vocatus est ad Ministerium ut doceat verbum
Dei in Ecclesiâ, ad Professionem, ut hæreses refu-
tet, in Academiâ, & in Doctoratu juramento
promisit contradictionem falsorum dogmatum,
is ad errores Papatus detegendos & refutandos
fuit obstrictus; Lutherus autem dicto modo le-
gitimè vocatus est, ut jam probatum; Ergo Lu-
therus ad errores Papatus detegendos & refutan-
dos fuit obstrictus.

395] Quia verò tum temporis multi alij ad
Ministerium, Professionem & Doctoratum quoq;
fuerunt vocati, nemo tamen ex illis fraudes & er-
rores papatus tanto conamine & successu fuit ag-
gressus, sciendum est, in Luthero dona Spiritus
Sancti fuisse excellentiora, stimulos majores, be-
nedictionem Dei efficaciorum, magnanimitatem
sublimiorem, quam in cæteris Ecclesiæ Ministris
& Doctoribus. Nam *Spiritus Sanctus agit & impel-
lit filios Dei Rom. 8. v. 14. ducit eos in viâ rectâ Psal.
143. v. 10. docet eos orare & suspirare Rom. 8. v. 26.* Im-
primis stimulat Ecclesiæ Doctores, veluti *Zaccha-
riam 2. Chron. 24. v. 20.* ut taxaret idololatriam Ju-
dæorum,

dæorum, *Elisam 2. Reg. 3. v. 15.* ut vaticinaretur, & *Apostolos Act. 16. v. 6.* cuinam populo deberent Evangelium prædicare, *Philippum Act. 8. v. 29.* ut Evangelium Christi doceret Eunuchum. Ita quoq; Spiritus Sanctus stimulavit & impulit Lutherum; ut arduum istud reformationis opus susciperet, & felicissime perficeret; ad quem impulsus divinū Lutherus provocat *Tom. 2. Jen. Germ. fol. 455. & Tom. 4. Jen. Germ. f. 540.* Quia verò sæpius hæretici divinos ejusmodi stimulos jactant, & verò Spiritus sunt probandi, an ex Deo sint, *1. Johan. 4. v. 1.* ideo evidentissimis argumentis & *κρίτησις* demonstramus Lutherū divino instinctu & impulsu hæc omnia fecisse. Demonstrant hoc (1) Doctrinæ cum verbo Dei conformitas per omnes articulos. (2) Successus felicissimus & admirabilis præter humanam spem & opinionem. (3) Lapsus Babylonis & Antichristi revelatio in Scripturis prædicta *cap. 14. v. 6. cap. 18. v. 1. 2.* & per Lutherum facta. (4) Donorum excellentia, ut fuerunt, heroica magnanimitas, lingvarum & scientiarum cognitio profundissima, Scripturæ in Concionibus, Lectionibus & Disputationibus interpretatio felicissima, Oratio ferventissima, constantia in tentationibus & persecutionibus magnis admiranda. (5) Protectio contra hostes divina, nec enim Papa, nec Imperator, nec Rex Angliæ, nec Georgius Dux Saxoniae, nec alij potentissimi pariter & callidissimi quicquam contra Lutherum profecerunt. (6) Testimonium Adversariorum, qui crassissimos errores & crimina Papatus cum rubore tandem agnove-

gnoverunt & suppresserunt, non enim amplius concionantur lapidibus, piscibus & avibus, non amplius excommunicant muscas, nō amplius defendunt stultissimas Legendarum historiolas, in quibus Janssenius ipse fatetur, *Scholasticos olim magis curiosas quā utiles quæstiones ventilasse*, p. 6. *quædam Legendæ Francisci esse apocrypha* p. 94 *miracula quædam olim fuisse ficta* p. 155. *avaros quosdam olim Ecclesiæ decepisse fictis animarum apparitionibus*, p. 155. *multos reliquiarum abusus irrepsisse* p. 159. *hodiernos Pontificios stultas & ineptas de Francisco historiolas ride-re* p. 175. *vitam pessimam in Papatu olim fuisse* eog. *nomine reformatione Ecclesiæ opus fuisse* p. 23. atqui hæc omnia Lutherus urfit, hæc taxavit, quæ dum Janssenius fatetur fuisse taxanda & reformanda, eo ipso fatetur, Lutherum divinitus & jure reformationem hanc Ecclesiæ aggressum fuisse. Excipit autem Janssenius.

396] 1. *Legitima vocatio & ordinatio fit ab Episcopis, Lutherus autem ab Episcopo non fuit vocatus.* Respond. (1) jus vocandi & ordinandi non tantum esse penes Episcopos, sed penes totam Ecclesiam, quæ vel per Episcopum, vel per totum Presbyterium, vel per Patronos aut delegatos suos Pastorem vocat atq; ordinat. Paulus & Barnabas non ab Episcopo, sed à Presbyterio Antiocheno ordinati sunt, cum à Spiritu Sancto segregarentur *Actor. 13. versu. 2.* Fatetur hoc Stapletonus in *Prompt. Cathol. Dom. Pass. S. 5. p. 121.* scribens: *Paulus est de cælo a Christo vocatus, & ut ipsemet scribit, neq; ab homine neq; per hominem, sed per Christum, tamen ne ipsum videretur glorifi-*

care, ab Ecclesiâ ordinationem accepit per impositionem manuum Presbyterij. Sic Paulus tribuit ordinationem non Episcopo, sed toti Presbyterio, 1. Tim. 4. v. 14. (2) Si maximè Episcopi solius esset vocare & ordinare, Lutherus tamen ad Ministerium vocatus & ordinatus fuit ab Episcopo, Anno 1507. hoc patet ex eo, quod olim Pontificij ejus vocationem & Ordinationem non vocarint in dubium, sed ipsum, ut Presbyterum legitimè vocatum & ordinatum habuerunt, donec tandem indulgentiarum mercaturam ex Scripturis taxavit, quod Pontificij ferre non potuerunt, sed partim Scripturæ authoritatem, partim ipsius vocationem & ordinationem in dubium vocarunt.

397] 2. Ait: *Lutherus vocatus est ab Ecclesia Pontificia, eo fine, ut fidem Romanæ Ecclesiæ prædicaret, hanc vocationem postea deseruit, & fidem Romanæ Ecclesiæ impugnavit.* Respond: (1) Eodem modo possemus excipere contra Sacerdotes Judæos, illi erant vocati & ordinati, ut fidem & doctrinam Phariseorum & Saducæorum docerent, dum verò quidam ad Christum conversi sunt *Act. 6. v. 7.* & errores illos abnegarunt, sequeretur, quod vocationē suam legitimam deseruissent, adeoq; vi illius vocationis docere non amplius potuissent. Quicquid hic Pontificij respondent, illud sibi ad exemplum Lutheri quoq; respondeant. (2) Pontificij ipsi, ut Franciscus Petrarcha, Albericus de Rosate, Onus Ecclesiæ, cent. Gravam. & alij plurimi falsi sunt, multos errores in Ecclesiam Romanam irrepsisse, adeoq; reformatione quadam opus esse, si ergò Sacerdotes suos simpliciter ad illam

lam doctrinam prædicandam vocârunt, sequitur, quod eos ad errores docendos vocarint, & ordinarint, quod absurdum consequens dum Pontificij nõ admittunt, sequetur ipsos antecedens quoq; non admittere posse. (3) Distingvimus inter Deum qui vocavit Lutherum, & Pontificios, per quos illum vocavit, Dei intentione vocatus est Lutherus ad docendam veritatem cœlestem, *1 Tim. 6. v. 3. Tit. 1. v. 9. Jer. 23. v. 28.* sed Pontificiorum intentione vocatus est ad docendas traditiones hominum, quæ tum temporis ejusdem cum verbo Dei authoritatis erant. Ita Sacerdotes Judæi vocabantur ex Dei intentione, ut docerent Moysen & Prophetas, sed ex Pontificum & Phariseorum intentione, ut docerent, immiscentes traditiones hominum. Sicut ergò quidam Judaicorum Sacerdotum non peccarunt contra vocationem suam, relinquentes & contradicentes illis traditionibus; ita nec Lutherus peccavit contra vocationem suam, quando traditionibus Papatus contradixit. Vocatio enim Dei præcedit, *magis obediendum est Deo, quam hominibus Act. 5. v. 29.* (4) Pontificij vocarunt Lutherum aut ad mendacia & Traditiones humanas, aut ad veritatem verbi Divini, si illud fecerunt, enormiter certè contra Deum, Ecclesiam & conscientiam peccarunt, si hoc, certè eo ipso Lutherum vocarunt ad Ecclesiæ corruptæ reformationem & Evangelij prædicationem. (5) *Gretserus in Luthero Academ. p. 302.* docet, in ordinatione Sacerdotis *imprimi Characterem indelebilem*, quod si hoc verum est, Luthero in ordinatione ejusmodi character quoq; fuit impressus, qui

postmodum nullâ ratione deleri potuit, ex quo principio sequetur contra Pontificios, vocationem & ordinationem Lutheri semper efficacem mansisse.

398] 3. Excipit; *Lutherus fatetur in Papatu mansisse potestatem vocandi ministros, eo ipso fatetur Papatum esse veram Ecclesiam, à Papatu ergò recedens, à verâ Ecclesiâ recessit.* Respondetur (1) Ita Christus non negavit in Ecclesiâ Judaicâ mansisse potestatem vocandi Sacerdotes, sequeretur ergò, dum Christus contra illorum Synagogas docuit quod contra veram Ecclesiam docuerit, quicquid hic Pontificij respondent, sibi quoq; respondeant. (2) Nulla est consequentia, qui aliquid boni in Papatu mansisse concedit, is Papatum veram Ecclesiam esse fatetur. Judæi quædam bona adhuc hodie retinent, Arriani olim aliquid boni in Ecclesijs suis retinebant, hodierni Photiniani item aliquid boni retinent, nec tamen Pontificij concedent, Judæos, Arrianos, vel Photinianos propterea esse veram Ecclesiam, longè enim plura pertinent ad demonstrandam Ecclesiæ veritatem, quam potestas ministros vocandi. (3) Distingvendum est inter Papatum, & inter ea, quæ sunt Papatus. Baptismus, Oratio, Scriptura, potestas vocandi & similia manserunt in Papatu, sed non fuerunt Papatus ipse. Papatus enim est sentina & colluvies humanarum traditionum, fraudum & multorum errorum, hisce aliquid boni permixtum mansit in Papatu. Lutherus ergò deferens Papatum, non deseruit Baptismum, Orationem, Scripturam

ram & similia, sed tantum deseruit errores & fraudes, sicut olim Sacerdotes Judæi ad Christum conversi delerebant traditiones humanas, non autem Mosen, Prophetas & alia bona, quæ in Ecclesiâ Judaicâ erroribus immixta permanferunt.

399] *Tertia ratio est; quod Lutherus fuerit Diaboli Discipulus p. 254. 255. sed vetus crumbe, est à Pontificijs sæpius recocta, & à nostratibus vel centies refutata, Lælius contra Sartorium, Balduinus contra Serarium, Meisnerus contra Lessium sufficienter ad has calumnias responderunt. Ego quoque superius cap. 10. n. 217. hac de re egi, quorsum benevolum Lectorem remitto, ne actum agere videar.*

400] *Quarta ratio est; Lutherus introduxit nova dogmata à fide veteris Ecclesiæ aliena. Probat hoc Janssenius quod nec cum Scripturis, nec cum venerandâ antiquitate post tempora Apostolorum dogma Lutheri conveniat, non cum Scriptura, provocat enim ad secundam partem libri sui, ubi de singulis articulis aget, non cum antiquitate, testes enim laudat Centuriatores Magdeburgenses, qui ultro fatentur in articulo de Justificatione, (utpote primario & reliquos omnes in se cõtinent) ante Lutherum neminem ita docuisse. Respond: (1) An dogmata Lutheri cum Scripturis conveniant, nec ne, id vero est primarium antiquitatis signum; non enim antiquum est, quod Ecclesia docuit ante sex vel septem secula, sed quod Prophetae & Apostoli docuerunt; Principaliter ergo*

ergo dogmata Lutheri cum Scripturis Prophetarum & Apostolorum sunt conferenda, si veram antiquitatem eruere voluerimus. (2) Collatione dogmatum cum Scripturis Jansenius reiicit in partem secundam libri sui; ego quoque meam responsionem ad partem secundam libri huius reiicio. (3) Restat ergo ut videamus an ex testimonio Centuriarum Magdeburgensium veneranda antiquitas post tempora Apostolorum nihil docuerit, quod dogmatibus Lutheri conforme sit. Citantur à Jansenio *Centuria secunda*, in qua doctrina de justificatione negligentius & obscurius fuit tradita; *Centuria tertia*, in qua articulus iste magnâ ex parte fuit obscuratus; *Centuria quarta*, in qua procul à doctrinâ Apostolorum homines recesserunt; & *centuria quinta*, in qua interdum satis commodè loquuntur, interdum quasi sui obliti ad opera delabuntur. Hoc est testimonium Jansenij ex Centuriatoribus citatum.

401] Respond. (1) Quatuor tantum centuriæ producuntur, nempe secunda, tertia, quarta & quinta, in quâ negligentius Patres docuerunt; sed à Christo nato usque ad Lutherum non quatuor tantum, sed quindecim centuriæ numerantur: nulla igitur est consequentia, quatuor seculis ita docuerunt, ergo tota antiquitas ita docuit, cum longè plura secula restent. (2) In verbis allatis Centuriatores non dicunt, totam doctrinam de fide iustificante fuisse amissam, sed *obscuratam & negligentius tractatam*, aliud verò est, totaliter amissum esse, aliud negligentius tractatum & obscuratum esse: inter nos autem quæritur, an veneranda

randa antiquitas simpliciter nihil docuerit de justificatione per fidem sine operibus, quod Janssenio fuisset demonstrandum. (3) Fuisse autem quāplurimos, qui cū Luthero sic docuerunt testantur *Centuriatores Centuria secunda Cap 4. p. 45. 46. Centuria tertia c. 4. p. 52. 53. Centuria quarta c. 4. p. 220. & 226. Centuria quinta c. 4. p. 303. 310. 315. Centuria sexta c. 4. p. 208. 210.* In quibus de gratiā Dei, merito Christi & fide salvificā praeclara leguntur testimonia.

402] Et ne solis allegationibus agere videar, adscribam aliquot testimonia Patrum. Chrysostomus in Epist. ad Gal. cap. 3. Rursum illi (Judæi) dicebant: qui sola fide nititur, execrabilis est: hic (Apostolus) contrā demonstrat: qui sola fide nititur, eum benedictum esse. Idem in 1. Tim. 1. Hom. 4. Incredible videbatur esse (Judæis) siquidem Homo, qui omnem priorem vitam frustra atq; inaniter consumpsisset, duxissetq; per mala opera, postmodum ex fide sola salvandus diceretur; idcirco ait: fidelis sermo. Idem in Serm. de Fide & lege naturæ & Sancto Spiritu, Tom. 3. Colum. 901. Fides eum, qui convertitur, civem cælorum declarat; fides hominem, qui terrenus est, Deo familiarem efficit. Nihil enim extra fidem bonum. Ibid. paulò post: Fidelem autem absq; operibus possum monstrare & vixisse, & regnum cælorum assecutum. Nullus sine fide vitam habuit: Lathro autem credidit duntaxat, & justificatus est à misericordissimo Deo Atq; hic ne mihi dixeris, defuisse ei tempus, quo justè viveret, & honesta faceret opera. Neq; enim de hoc contenderim ego, sed illud unum assevera verim, quod sola fides per se salvum fecerit. Nam si supervixisset, fideiq; & operum fuisset negligens,

gens, à salute excidisset. Hoc autem non queritur & agitur, quod & fides per seipsam saluum fecerit : Opera autem per se nullos unquam operarios iustificaverunt. Ambros. in 1. Cor. 1. In Christo Jesu data est gratia, quia hoc constitutum est à Deo, ut qui credit in Christum, saluus sit sine opere, sola fide gratis accipiens remissionem peccatorum. Idem in Rom. 3. Iustificati sunt Iudei & Græci gratis, quia nihil operantes, neq; vicem reddentes, sola fide iustificati sunt dono Dei. Idem in Rom. 4. Quomodo Iudei per opera legis iustificari se putant iustificatione Abrahæ, cum videant, Abraham non ex operibus legis, sed sola fide iustificatum. Basil. Magnus Homil. de Humil. Hæc est perfecta & integra gloriatio in Deo, quando nec ob iustitiam suam quis se jactat, sed novit quidem se ipsum veræ iustitiæ indigum, sola autem fide in Christum iustificatum. August. lib. de Spirit. & Lit. cap. 13. Non iustificatur homo Præceptis bonæ vitæ, nisi per fidem Iesu Christi, hoc est, non lege operum, sed lege fidei, non litera sed Spiritu, non factorum meritis, sed gratuita gratia. Id. in psal. 88. Quia sola fides Christi mundat, non credentes in Christum soluti sunt a mundatione. Id. in Johan. Tract. 42. sed etiam præcogniti, quod non fuerant credituri ea fide, qua sola possent a peccatorum obligatione liberari.

403] De libero Arbitrio, de Missa, de Invocatione Sanctorum, de purgatorio Patres quoq; docuisse citat ex illis ipsis Centurijs, sed (1) non demonstrat omnes ita docuisse, nec semper ita docuisse, quod tamen hic est necessarium, quatuor secula ita docuerunt, sed ista quatuor secula non sunt tota antiquitas. (2) Cur non ex primo seculo demon-

demonstrationes adducit in quo vixerunt Apostoli & illorum Discipuli, quorum antiquitatem absque controversia ex utraque parte acceptamus? scilicet, quod primo seculo non fuit; ex primo seculo non potest demonstrari. (3) Contraria potius ibidem inveniuntur testimonia; Invocatio Sanctorum damnatur *Cent. 1. lib. 2. p. 340. Cent. 2. p. 50. & 63. Cent. 3. p. 60. Cent. 4. p. 298. Cent. 5. p. 345. 346 351.* Arbitrium in Spiritualibus non humano sed divino instinctu moveri docetur *Cent. 3. Cap. 4. p. 48. Cent. 4. cap. 4 p. 212.* Opera satisfactoria etiam rejiciuntur ut n. 401. probatum est. Purgatorium rejicitur *Cent. 1. lib. 2. cap. 4 p. 460. Cent. 4. cap. 15. p. 1502. Cent. 5. cap. 4. p. 478.* Sacrificium Missae improbatur *Cent. 1. lib. 2. cap. 7. p. 540. &c.* Jansenius ergo frustra ad hos testes provocat.

404] Lutherum denique citat *Tom. 2. Lexicon. Germ. p. 491.* scribentem, *quod nemo de fide & operibus recte judicare potuerit. exceptis Apostolis, qui ad hoc ipsum electi fuere, ut eam rem pure docerent, & doctrinae fundamenta jacerent;* proprio igitur Lutheri testimonio, ait, constare, quod tota vetus Ecclesia post Apostolos veram de justificatione doctrinam ignoraverit. Respondemus (1) Non est quaestio inter nos & Pontificios an Lutherus suam doctrinam veterem vel novam judicavit, sed an ea doctrina verè nova, aut etiam post Apostolorum tempora in Ecclesia proposita fuerit, nos enim Lutheri judicium magnificamus, sed veritate rerum ubique praesupposita; Lutherus suo judicio doctrinam novam non potest facere

facere antiquam, nec antiquam potest facere novam, de rei igitur veritate, non de iudicio Lutheri quæritur. (2) Lutherus in loco allegato ait, *se se neminem scire, qui rectè hac de re iudicavit*; eo ipso autem Lutherus non concludit, non alios esse, qui hoc sciant, aut prorsus neminem in universo mundo de hac doctrinâ rectè iudicasse; Lutherus loquitur limitatè, scilicet, se neminem scire, non verò absolutè neminem prorsus fuisse, multa enim facta, multa dicta & proposita, imò etiam scriptis exhibita fuere, quæ Luthero fuerunt ignota. (3) Lutherus loquitur de tali doctrinâ, *quâ fundamentum in articulo justificationis posuerit*, ut verba ejus expressè testantur; jam vero fundamenta articulorum fidei ponere non est ullius Patris aut Doctoris Ecclesiastici, sed solum Apostolorum, qui ad hanc rem vocati, electi, & donis Spiritus Sancti instructi erant, malè igitur concludit Jansenius à negatione fundamentorum ad negationem totius doctrinæ, cum quis doctrinam possit propagare, cujus tamè fundamentum ipse non posuit, sed ab alijs accepit (4) Distingvendum est inter doctrinæ totius negationem & inter impuritatem, Lutherus in hoc loco non ait, totam doctrinam de justificatione fuisse ignotam, sed fuisse impuram & inquinatam: *Ego neminem scio*, ait, *qui hac de re rectè potuerit iudicare, exceptis Apostolis ad hoc electis, ut eam rem tam purè docerent, daß sie solche reine Lehre fûhren*. Lutherus ergò hoc tantum concedit, hanc doctrinam post tempora Apostolorum fuisse traditionibus hominum inquinatam & corruptam, à corruptione autem doctrinæ

doctrinæ alicujus ad ipsam negationem velle argumentari, nulla est consequentia. Sic doctrina de justificatione ante Christum apud Phariseos erat corrupta, ut patet ex Matth. 5. v. 20. attamen non erat penitus destructa & suppressa. (5) Lutherus in hisce locis potissimum loquitur de Germaniâ, quæ tenebris Ethnicismi immersa diu jacuit, usq; ad tempora Caroli Magni, ubi Evangelium ad Germanos equidem pervenit sed fermento inquinatum, donec per Dei gratiam in reformatione Ecclesiæ fuit repurgatum; de Germaniâ igitur hoc est verissimum, hanc doctrinam de justificatione fuisse multis modis corruptam & co-inquinatam. (6) Ipsi Apostoli conquerruntur multos Pseudoprophetas & falsos Spiritus in mundum exivisse 1 Job. 4. v. 1. & Paulus apertè scribit, mysterium iniquitatis suo tempore paulatim introductum, & semina falsæ doctrinæ sparsa fuisse. Quod si ergò Apostoli fatentur doctrinam veram fuisse corruptam, dum illi adhuc in vivis erant, quid mirum est, si Lutherus idem doceat, post tempora Apostolorum doctrinam illam magis magisque corruptam fuisse.

405] Quinta ratio; ubi Janssenius in Luthero taxat, quod Scripturam partim rejecerit, partim depravârit, & ad suum sensum inflexerit. Rejecit scilicet librum Baruch, Maccabæorum, Judith, Tobie, tertium & quartum Esdræ, Sapientiæ, Ecclesiasten, Epistolam ad Hebræos, Jacobi, Judæ, Apocalypsin, à pag. 259. usq; ad 264. Respondemus: Vetus hæc cantilena est, plus quam centies refutata. Aliud est librorum rejectio, aliud distinctio. Lutherus non rejecit

hos libros, sed distinxit cum antiquitate Apocryphos à Canonicis. Libri Canonici veteris Testamenti sunt, qui (1) sunt conscripti à Propheta aliquo ex inspiratione Spiritus Sancti, ad Moysen enim & Prophetas semper remittimur *Luc. 16. v. 29. Luc. 24. v. 27. 44. Rom. 16. v. 26. Ephes. 2. v. 20. 2. Pet. 1. v. 19.* (2) Qui sunt conscripti in lingvâ Propheticâ seu Hebræâ. (3) Qui continent oracula de Christo in veteri Testamento promisso, in Novo enim Testamento ad has promissiones Christus & Apostoli provocant *Luc. 24. v. 44. Job. 5. v. 39. Act. 10. v. 43. 1. Pet. 1. v. 10. 11. 12. Act. 26. v. 22. 23.* (4) Qui habent testimonium Ecclesiæ Judaicæ, Judæis enim *τὰ λόγια τῶ Θεοῦ* sunt concredita *Rom. 3. v. 2.* quorum incredibilem curâ in sacris libris custodiendis Bellarminus prædicat *lib. 2. de verbo Dei c. 2.* & licet Christus varia delicta in illis taxaverit, nullibi tamē legimus, quod negligentiam aut malitiam ullam in libris sacris custodiendis unquā reprehendat. (5) Quibus deniq; testimoniū Ecclesiæ primitivæ accedit. Dum itaq; Lutherus ista *γινώσκεισθαι* in quibusdā libris veteris Testamenti non deprehendit, eos ad canonem non pertinere, non malè docuit.

406] *Liber Baruch* (1) non est conscriptus in lingvâ Hebræâ sed Græca. (2) Non à Propheta est conscriptus, imò nec à Baruch, nam *cap. 1. v. 1.* author ait, se in Babyloniâ hunc librum conscripsisse, cum tamen Jeremias unâ cum famulo suo Baruch post urbis devastationem in Ægyptum fuerit abductus *Jer. 43. v. 7.* quæ contradictio falsitatem authoris arguit (3) In veritatem historicam

im-

impingit, jubet enim orare Judæos pro vitâ Nebucadnezaris & pro vita Belzafer filij ejus *cap. 1. v. 11.* cum tamen filius Nebucadnezaris fuerit Evilmerodach *2. Reg. 25. v. 27.* qui ipsi in regno successit. Belzafer autem fuit postremus Rex Babyloniorum, qui interfectus fuit post finitam captivitatem *Dan. 5. v. 30.* (4) Melchior Canus *lib. 12. cap. 6.* Loc. Comm. expressè scribit, hunc librum *non adeò exploratè & firmiter in sacrorum numero ab Ecclesiâ esse repositum.* Ergò ipsi Pontificij de Canone hujus libri adhuc dubitant.

407 } *Liber primus & secundus Maccabæorum*

(1) non sunt conscripti in lingvâ Hebræâ sed Græcâ. (2) Author illorum veniam petit à lectore, si minus benè & dignè scripserit *2. Macc. 15. v. 39.* Spiritus Sanctus autem veniam non petit. (3) Conqueritur author de difficultate operis *2 Macc. 2. v. 27.* at Spiritui Sancto nihil est difficile aut molestum. (4) multa contradictoria continent hi libri, nam *lib. 1. cap. 6. versu. 8. 16.* Antiochus dicitur extinctus mœrore animi, sed *lib. 2. cap. 1. v. 16.* obtruncatur & membratim conciditur. *lib. 1. cap. 9. v. 18. seq.* Judas dicitur occisus an. 152. regni Seleuci, at *lib. 2. cap. 1. v. 10.* adhuc literas scribit ad Aristobulum anno 188. scilicet annis 36. post mortem suam. Sic *l. 1. c. 4. v. 36.* Judas purgavit templū ante mortem Antiochi, at *lib. 2. c. 10. v. 1.* post mortem ipsius hoc fecit. Sic *lib. 2. c. 10. v. 11.* Antiochus Eupator Lyfiam regno præfecit, at *l. 1. c. 6. v. 17.* Lyfias Antiochum Regē instituit, eumq; Eupatorem vocat. (5) Continentur in illis quædam fidei non analogæ, ut *sacrificium pro mor-*

tuis lib. 2. cap. 12. v. 43. ἀποχρησία Razia, quæ commendatur lib. 2. cap. 14. v. 42. seq. (6) Libri isti non habent testimonium Christi vel Apostolorum. Job. 10. eqvidem Christus loquitur de Encenijs & festo dedicationis templi, sed hæc sola Festi nominatio auctoritatem Canonicam hisce libris non magis conciliat, ac relatio illa Pauli 2. Tim. 3. v. 8. de Magis Ægyptiacis Janne & Jambre libro illi, ex quo Paulus nomina ista deprompsit. Imò & Jus Canonicum libros hosce pro Apocryphis habet Distinct. 16. cap. 1. Canones, gloss. atq; inter Apocryphos.

408] Liber Judith quoq; (1) in fontibus Hebræis non legitur (2) multa habet contra veritatem historicam: in discriptione terræ Chanaan, apud Josuam nomen urbis Betbuliæ nullibi occurrit, cum tamen nomina pagorum etiam ibidem non prætermittantur, nullum præterea potest dari tempus, ad quod historia illa possit referri, nec ante nec post captivitatem babylonicam. Nebuchodonosor vocatur ille Rex, cum tamen nullus Rex Persarum ita vocatus fuerit, in Ninive dicitur sedem habuisse, cum tamen isti Persarum Reges non in Ninive sed Babylone sedem Imperij haberint. (3) Contra Analogiam fidei impingit cap. 9. v. 2. factum Simeonis & Levi approbat, quod tamen Jacobus Patriarcha improbat Gen. 34. v. 25. 30. cap. 49. v. 5. 6. 7. (4) Josephus in Commentarijs suis de auctoritate, imo de nomine hujus libri prorsus tacet. Unde Lutherus non malè judicat, hunc librum esse sacrum quoddam poema, in quo status populi judaici depingitur, quem tamen

men librum Lutherus ut sanctum & utilem commendat, licet inter canonicos non referatur.

409] *Liber Tobiae* (1) itidem in lingua Hebraea non est scriptus. (2) contra analogiam fidei est, quod Sathan fumo cordis ex pisce exempti abigatur *cap. 6. v. 8.* cum tamen nec Paulus in armaturâ Christiani *Eph. 6. v. 11, 14. seq.* nec Petrus 1. *Epist. cap. 5. v. 8.* fumi talis ullam mentionem faciant, & Christus ipse fateatur *non nisi precibus & jejunijs Diabolos ejci Matth. 17. v. 21. Cap. 12. v. 12.* dicitur *Angelos Deo offerre preces*, quod tamen solius Christi est nostri Mediatoris & Intercessoris *Rom 8. v. 34. 1. Tim. 2. v. 5. 1. Job. 2. v. 1. Apoc. 8. v. 3. Cap. 12. v. 15.* mentio fit septem Angelorum, qui astent coram Deo, cum tamen millia millium ipsi ministrent, & decies centena millia ipsi astent *Dan. 7. v. 10.* (3) Pugnat liber ille multis modis cum veritate historicâ, quod egregiè demonstravit *Ægidius Hunnius in Exam. Bellarm. cap. 11.* quorsum Janssenium remitto. (4) *Hieronymus in præfat. super Tobiam* expressè scribit, quod Ecclesia hunc librum inter Scripturas Canonicas non recipiat.

410] *Tertius & quartus Esdræ* inter Apocryphos à Luthero referuntur gravissimis de causis (1) Nec enim Hebraicè nec Græcè sunt scripti, adeoque Prophetas authores non habent. (2) Fabulas continent quamplurimas, quas Lutherus dixit *Æsopicas*, Bellarminus vocat *Judaicas lib. 1. de verbo Dei cap. 20.* quæ Judaicæ fabulæ *Æsopicis* non sunt præstantiores. (3) Contradicunt alijs libris biblicis, quæ enim *lib. 3. cap. 4.* leguntur de ædificatione templi non congruunt cum Prophetiâ

Haggæi. (3) Ecclesia Judaica istos libros pro Canonicis non habuit. (4) Ipsi Pontificij eosdem à Canonicis segregant, ut Bellarminus, Vatablus & ipsi Patres Concilij Tridentini.

411] *Liber Sapientiæ* inter Apocryphos numeratur (1) Non enim à Prophetis sed à Philone conscriptus est, teste *Hieronymo in præfatione*. (2) Non est scriptus in lingvâ Propheticâ seu Hebræâ (3) Patres hunc librum pro Canonico non agnoverunt, ut patet *ex Synopsi Athanasij, ex Damasceno lib. 4. de Orthodoxâ fide cap. 18. & alijs plurimis*. Ecclesiasticus quoq; Apocryphis annumeratur, cum (1) non in Propheticâ sed Græcâ lingvâ sit scriptus. (2) Author illius veniam petat, si sententiam non ita commodè verterit, quod Spiritus Sanctus non facit (3) Contra analogiam fidei docet, Sapientiam esse creatam *cap. 24. v. 14. Samuel* verum ex sepulchro prodijisse *cap. 46. v. 23. Eliam* Thesbitem in has terras esse rediturum *cap. 48. versu. 10.* plura de libris hisce Apocryphis leguntur apud *Wittackerum de Scripturâ; Schröderum in Opusculo Theologico; Hunnium in examine Bellarmini*, qui per singula capita refutavit ea, quæ Bellarminus pro autoritate librorum istorum Canonicâ excipit, quem vide *Tom. 2. operum lib. 1. per capita bene multa*. Patribus verò, quos Janssenius citat, nos opponimus alios, qui libros hosce Apocryphos esse manifestè docent. *Eusebius lib. 3. Histor: Eccles. cap. 10. Athanas. in Synopsi Scripture. Hieronymus in Prolog. Gal. Ruffin. in Expos. Symb. Apostolici. Damasc. lib. 4. de*

*de orth. fide cap. 18. Cyrillus Hierosol. in 4. Catech. Epi-
phan. in libro de mens. ac pond.*

412] Hæc de Apocryphis Veteris Testamen-
ti. In Novo Testamento tales Apocryphos non
habemus, hic enim quidam libri occurrunt, de
quorum non autoritate, sed authore olim fuit
dubitatum, & quidem non ab omnibus, sed tan-
tùm à quibusdam Ecclesiæ Doctoribus. De hisce
libris Lutherus privatum judicium suum nobis-
cum communicavit in præfatione illorum; & pri-
mò quidē *Epistolam ad Hebræos* eximiam & pulcrā
Epistolam vocat, quod de Sacerdotio Christi fun-
damentaliter & perspicuè doceat, an verò Paulus
illam conscripserit, de eo Lutherus dubitat. Olim
quoque in Ecclesiā dubitarunt, imò negarunt Paulū
authorem esse, *Tertullianus lib. de pudic. c. 20. Eu-
seb. lib. 3. histor. Eccles. c. 3. Hieronymus in Catal. Vi-
rorum illustrium in Cajo. August. in Enchir. c. 8.* Imò
quidam ex ipsis Pontificijs ambigunt de Paulo au-
thore, ut *Platina in vitā Petri. Sixtus Senensis lib. 7.
Bibl. Sanct. Erasmus in Commentar super Epistolam
ad Hebræos.* Si itaq; hi omnes non peccarint, quo-
modo Janssenius solum Lutherum alicujus deli-
cti accusare poterit? De authore libri alicujus sal-
vā conscientiam dubitare possumus, etiam si de ipso
argumento & materiā nullum sit dubium; qua-
propter Lutherus concludit in præfatione super
hanc Epistolam: *nihil refert scire quis conscripserit
hanc Epistolam, sufficit nobis doctrina, quam author
constantissimè ex Scripturis deducit.*

413] *Epistola Jacobi* sequitur, quam Luthe-
rus dicitur *stramineam* vocasse, quum indolem

Evangelicam non habeat : sed respondemus (1) quod Lutherus non simpliciter sed in comparatione reliquorum librorum ita iudicet, Epistola Jacobi collata cum Epistolis Pauli straminea esse apparet, cum tanta rerum majestas, tantus zelus, eloquentiæ flumen & materiæ sublimitas in eâ non inveniatur, parum de Christo invenies in illa Epistola, cum tamen Paulus ubiq; ferè Christum tibi inculcet. (2) In posterioribus Bibliorum editionibus verba illa sunt omissa, non enim amplius inveniuntur in editione ullâ post annum 1526. excusâ, Lutherus potius eam commendat, dum ait in præfatione: *licet hæc Epistola à veteribus sit rejecta, eam tamen commendo ut bonam, non enim dogma humanum sed legem Dei acriter urget, nemini itaq; contradicam, qui hanc Epistolam evehit pro lubitu, cum multa eximia dicta in illâ inveniuntur.* (3) Jam olim ante Lutheri tempora de authoritate hujus Epistolæ fuit dubitatum, ut patet ex Eusebio lib. 2. histor. Eccles. cap. 22. & Hieronymo in Catal. Illustrium in Jacob. (4) Quidam etiam ex ipsis Pontificijs dubitant, ut Erasmus in cap. 1. Actor. & in cap. 5. Jacobi, item Cajetanus in Comment. super Epist. Jacobi.

414] Epistolam Judæ olim quidam in dubium vocarunt, ut testatur Eusebius lib. 2. Hist. Eccles. c. 23. Cajetanus quoq; eam ait minoris esse authoritatis, in Comment. super hanc Epistolam. Erasmus testatur Epistolam hanc nō carere suspitione, cum ex Apocryphis citet locum de Henoch. Lutherus autē hanc Epistolam magnificat, eamq; *Compendium secundæ Epistolæ Petrinæ esse scribit in*
Pra.

Praefat. Apocalyps. Lutherus nullibi rejecit, sed tantum de Authore illius, ut olim in Ecclesiâ primitivâ factum, dubitavit.

415] Depravationem Scripturæ Janssenius Luthero quoq; obijcit, eamq; exemplis aliquot demonstrat, quæ omnia examinabimus *Matth. 6.* Orationem Dominicam recitat Christus : *Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum.* Lutherus autem hoc correxit ita : *Pater noster in cælo, nomen tuum sit sanctum.* Respondetur : in fontibus ita legitur, *πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς ὕψουσιν* *Luc. 11. v. 2. Matth. 6. v. 9.* hoc est, *Pater noster, qui in cælis.* Orationem esse ellipticam, quilibet videt, omittitur enim vocula (*es*) quam tamen Evangelistæ subintelligunt. Si ergo Lutherus ullibi ita vertisset, *Pater noster in cælo*, subintellexisset tamen (*qui es*) ut sensus compleretur, prout in versione Bibliorum Germanicâ vertit, *der du bist/ qui es*; alterum verò, *sanctificetur nomen tuum*, etiamsi vertisset, *nomen tuum sit sanctum*, non videremus quid eo peccasset, qui enim petit, ut nomen Dei sit Sanctum, is sanè petit, ut sanctificetur. At verò Lutherus in Biblijs Germanicis rectè vertit, *gehelliget werde dein Name*/quæ versio græco textui ex æsse correspondet. Affingit autem Janssenius Luthero, quod clausulam illam Orationi Dominicæ addiderit : *quia tuum est regnum & potentia & gloria in secula seculorum.* Nam (1) *Bellarmin. lib. 1. de bonis operibus cap. 6.* scribit, quod hæc clausula à Græcis fuerit inserta, si Græci hoc fecerunt, quomodo Lutherus hujus criminis reus erit? (2) Græca exemplaria hanc clausulam diu legerunt ante

tempora Lutheri, eamq; constanter retinent. Syrus interpres eandem quoq; legit. Chrysostomus eam quoq; interpretatur. Quam pulchrè autem hæc clausula totam finiat precationē prolixè docet Chemnitius in *Harm. Evang. cap. 52.*

416] *Luc. 1. v. 28. Angelus inquit: ave gratia plena, hoc Lutherus vertit: gegrüßet seystu Holders-
fellige. Sed respondetur: Lutherus non ad Latini-
num sed ad Græcum textum respexit, in illo au-
tem Maria vocatur non datrix χάριτος, sed κε-
χαριστωμένη, id est, talis foemina, quæ gratiam
Dei consecuta est, prout Angelus hoc explicat v. 31.
ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud De-
um. Mar. 11. Lutherus non expunxit verba. nisi
vos remiseritis, Pater vester qui in cælis est, quoq;
non remittet. In Græco hic versus plane non ha-
betur, quomodo igitur Lutherus illum potuit ex-
pungere? *Matth. 6. v. 15.* in græco legitur, qua-
propter etiam Lutherus illum fideliter in Ger-
manicum ibidem transtulit. *Rom. 3.* voculam (*so-
lam*) ait, Lutherum inseruisse. Hæc communis
cantilena est Schereri, Cochläi, Tanneri & omni-
um ferè Pontificiorum. Sed (1) sensus iste ex vi-
sceribus textus eruitur: justificamur *fide sine ope-
ribus*, hoc nihil aliud est, quam justificamur solâ
fide, perinde ac si quis dicat: tabellarius attulit
litteras sine pecuniâ, hoc est, solas litteras (2) Ex-
cusa sunt Venetijs Biblia in lingvâ Italicâ, A. 1546.
ubi expressè legitur, quod justificemur *solo per la
fede*. Si itaq; Itali non peccarunt, quomodo Lu-
therus crimen commisit? (3) Ejusmodi *modus
decla-**

declarandi Scripturam in sacris sæpe occurrit, *servies Deo*, legitur *Deut. 6 v. 13*. Christus autem hoc ita declarat, *soli Deo servies Matth. 4. v. 10*. *Diem & horam judicij novit Pater*, inquit Christus *Mar. 13. v. 32*. hoc declaratur, *diem judicij novit solus Pater Matth. 24. v. 26*. (4) Lutherus non de verbo ad verbum transtulit Biblia, sed velut interpres verum sensum in textu latitantem germanicè expressit, quæ de causâ vocula hæc, sola, fidei rectè fuit addita. (5) Legatur defensio hujus interpretationis *Tom. 5. Jenens. Germ. fol. 140. seq.* ex qua Janssenius quædam verba digredientia citat, ipsum verum nervum & soliditatem rerum penitus occultat. Tam masculè Lutherus hanc versionem in loco dicto propugnat, ut impossibile sit universo Papatui istam apologiam infringere.

417] Deniq; *2 Pet. 1. v. 10*. ait *Lutherum omisisse tres voces emphaticas, (per bona opera)* sed in textu Græco ista non leguntur: si Lutherus addidisset, textum ipsum corrupisset, dum verò non addidit, sed Pontificij in vulgatâ versione hanc clausulâ intruserunt, sequitur non Lutherum sed Pontificios Scripturâ corrupisse, ejusq; criminis, cujus Lutherum accusant, reos esse. Tandem concludit *1 Cor. 9. v. 5*. *Lutherum inseruisse particulam (in uxorem)* num habemus potestatem mulierem sororem circumducendi: at in græco expressè habetur *γυναικα*. Ista fœmina aut fuit uxor aut scortum, nō scortū, Paulus enim scortationes vehementer improbat *Eph. 5. v. 3*. ergò uxor exemplo Petri qui etiā in cōjugio vixit *Matt. 8. v. 14* Janssenius itaq; nihil ejus demon-

monstravit, cujus Lutherum accusavit, sed potius suam ignorantiam græcorum fontium & Papiſticam Bibliorum corruptionem manifestè prodidit.

418] Novum corruptionis exemplum Janssenius affert, citat enim *Eilhardum Lubinum in dedicatione Novi Testamenti Græco. Latino. Germanici Rostochij Anno 1614. editi, scribentem: Versionem Germanicam D. Lutheri fideliter retinui, ad quam Græcum Textum interdum cogere coactus fui, idq; eo consilio, ut pueris hæc accommodarem. Quæ in re peritiores Græci sermonis veniam mihi dabunt, ut etiam in multis alijs, quæ in hoc instituto meo faciliè defugere non potui. Ergo concludit Janssenius, iste Lubinus corrumpit textum Græcum, dum eum coëgit ad versionem germanicam, cum tamen olim Biblia ad textum græcum fuerint examinata, id quod immane facinus esse exclamat. Respond. Salva res est, Monache; Lubinus non loquitur de coactione *corruptivâ*, quâ græcum textum mutasset aut corrupisset, sed de coactione *comparativâ*, quâ textum græcum, latinum & germanicum inter sese comparat, in illo enim libro tres hæc lingvas lineis vocibusq; parallelis proponit, & quomodo singulæ voces singulis respondeant, exponit, in qua comparatione textus græcus interdum coactè applicatur ad versionem germanicam, propter græcismos idiomati lingvæ germanicæ nō correspondentes, rem ita sese habere, monstrat inspectio libri, in quo simpliciter nihil in græco fonte immutatum Lector inveniet. Janssenius ergo librum hunc, aut nō inspexit, atq; ita negligentia, aut inspexit, atq; ita*

ita calumniæ crimen incurrit. Sed heus Monache, olim, inquis, *Biblia ad græcum textum examinabantur, nunc ordine mutato ad germanicā versionem;* tu ista Pontifici tuo oppone; olim enim *Biblia ad textum Hebræum & Græcum examinabantur, nunc ordine mutato ad Latinam versionem vulgatam, quam paterculi Tridentini Canonicam & authenticam esse voluerunt;* ita misellus iste Monachus sese & Pontificem suum proprio gladio oppugnat atq; jugulat.

419] *Detorsionem quoq; Scripturæ Lutheri obijcit in doctrina de Lege & bonis operibus p. 267. usq; ad 271. Legem, ait Lutherus, non ad Christianos pertinere.* Sed respond. salva res est, Nam (1) Plusquam mille testimonijs demonstrari potest, quod Lutherus, Legem ad Christianos pertinere, docuerit, citat enim legem in concionibus & scriptis, Legem transtulit ex Hebræo in Germanicum, primum locum in Catechismo legi tribuit, in Scholis & Ecclesijs legem explicuit, contemptum Legis in Papatu vehementer taxavit, imò usum Legis contra Antinomos defendit, quomodo ergo legem contemnere potuit? (2) Cum Lutherus ait *legem esse necessariam & non necessariam Christianis*, distinctè id intelligendum est. Lex est necessaria, ut iram Dei & peccati fœditatem monstret, ne gratia Evangelij oblata repudietur, & hoc respectu *Lex est pædagogus ad Christum Gal. 3. v. 24.* adeoq; hoc nomine ad salutem utilis & necessaria, Lex autem non est necessaria, quasi per eam gratiam Dei & vitam æternam consequi possimus, hoc respectu *non est Lex quæ justificat seu vivificat Gal.*

Gal. 3. v. 21. (3) Lutherus Tom. 5. Germ. Witteb. p. 212. de Decalogo ita scribit: Nos Ethnici ex Ægypto non fuimus educti, sed solum Judæi, ideo Moses Decalogum declarat de illo populo, qui per Deum ex Ægypto eductus est. Sed statim addit: Quod autem nos Christiani illum Deum, qui Judæos ex Ægypto eduxit, agnoscimus, adoramus & honoramus, id non per Moysen seu legem scriptam facimus, sed ex Lege naturæ. Hic Lutherus non ait, Decalogum ad solos Judæos pertinere, exclusis Christianis, ut Janssenius malitiosè verba & sensum corrumpit, sed hoc solum vult Lutherus, quod Moses populo Israelitico Decalogum applicet, utpote, quem Deus ex Ægypto eduxerat, & quod nos non propter Moysen tradentem, verum propter Legem naturæ, quæ in Creatione cordibus nostris inscripta est, Deum agnoscamus, adoremus & honoremus. Imò dum docet, quod nos Deum agnoscamus, adoremus & honoremus, eo ipso docet, quod Decalogus ad nos Christianos quoque pertineat.

420] Bona opera Lutherus exstirpavit, inquit Janssenius, & quædam dicta Lutheri proferi: ubicunque Scriptura bona opera facere jubet, tu id sic intelligas, quod Scriptura prohibeat bona opera facere, Tom. 3. Germ. Witteb. Obijcit hoc etiam Luthero Schererus Dom. 18. post Trinit. Conc. 4. p. 630. sed respondeamus: Verus istorum verborum sensus explicatur Tom. 2. Jenen. Lat. fol. 55. ubi Lutherus ita docet: Verè bona opera sunt facienda, & arbor Spiritus suos fructus ferre debet, de quibus Gal. 5. scribitur. Sed illud Christi non intelligitur Job. 12. Nisi granum frumenti in terram cadens, mortuum fuerit, ipsum solum

manet. Si autem mortuum fuerit, fructum multum adfert, & Job. 15. Omnem palmitem in me ferentem fructum purgabit, ut fructum plus afferat. Hec enim mortificatio & purgatio (quæ fit infusione fidei & spei & Charitatis) facit, ut homo operibus suis exutus, discat in solū Deū fidere & opera bona facere, jam non sibi, tanquā merita, quibus premiū quærat, sed gratuito & libero, spontaneoq; affectu placendi Deo, nihil in ea fidens, sed per ea in gloriā Dei serviens, sicut dicit Matt. 5. luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, & glorificent Patrem vestrū, qui est in cælis. Qui isto modo bona operantur, non sibi, sed Deo, tanquam instrumentū Dei, operantur, nihil in his sibi arrogant, solo Deo contenti, in quo sperant, qui non sic operantur, simiæ sunt Sanctorum Virorū. Adeo necesse est superstitionem fieri ex omnium sanctorum vitā, nisi Patrē cœlestem in his didicerint glorificare. Rectè ergo dicitur: Universe viæ Domini misericordia & veritas, id est, tunc opera fieri bona, quando ipse solus totus ac totaliter ea facit in nobis, ut operis nulla pars ad nos pertineat. Quare hic tibi sit Canon, ubi Scriptura præcipit bonum opus fieri, sic intelligas quod prohibeat te facere bonum opus, cum id non possis, sed ut Sabbatum Deo sanctifices, mortuus sis ac sepultus, sinasq; Deū in te operari. Ad hoc autem non pervenies unquam, nisi per fidē, spem & Charitatem, id est, per tui mortificationem & omnium operū tuorum. Sensus est manifestus, scriptura jubet bona opera facere, scilicet in gloriā Dei, prohibet autem in illa iussione, bona opera facere, scilicet ex nostris viribus, eo fine, ac si æternā salutē ijs possimus promereri, quæ omnia Christi & Apostolorum doctrinæ sunt consona.

421] *Matth. 19. Fac hoc & vives, Lutherum,* ait, *Ironice explicare, Tom. 4. Lat. Jen. fol. 89. Respond. verba Lutheri ita se habent: Sed qui fecerit ea homo, vivet ex eis. Istam particulam intelligo esse Ironiam. Non tamen repugno, quin possit etiam moraliter exponi quod legem facientes moraliter, hoc est, sine fide, vivant in ea, id est, non puniantur, sed habeant corporalia præmia per eam. Sed accipio istum locum in genere, ut hoc dictum Christi, hoc fac, & vives, ut sit quædam Ironia seu irrisio. Ita ihue es nunc. Vult autem Paulus hic ostendere, quid sit exactè & propriè iustitia Legis & Evangelij. iustitia Legis est facere Legem, juxta illud, qui fecerit ea homo, vivet in eis, iustitia fidei est credere, juxta illud, justus ex fide vivit. Ideo Lex exigit, ut Deo aliquid præstemus. Fides autem non exigit a nobis opera, aut ut præstemus aliquid Deo, sed ut credentes Dei promissioni, recipiamus ab ipso. Itaque Legis officium est, in summo suo gradu, operari, fidei, promissionibus assentiri. Vides Jansseni, quam cordatè & enucleatè hic Lutherus scribat de naturâ Legis & Evangelij, fidei & operum.*

422] *Quomodo autem & quo sensu Christus hæc verba dixerit; fac hoc, vel serva mandata,* pulcrè explicat *Harm. Chemnit. cap. 131. p. 209. 210. Simpliciter & planè in singulis locis attendendū est, cum qualibus hominibus Christus sermonem suum instituat. Nam pro diversitate percunctatorum, diversa etiam dedit responsa. Quando eum accesserunt Scribæ & consimiles Personæ interrogantes, quid faciendo, & quibus operibus vitam æternam sibi comparare debeant, ibi Christus simpliciter respondit: si operi-*

operibus vultus vitam eternam promereri, nulla sanctior nec perfectior regula bonorum operum est, quam doctrina legis, cui nihil vel addi, vel adimi potest, quæ etiam habet promissionem vitæ. Si quis eam perfectâ obedientiâ, eo modo, sicut lex præscribit, impleverit. Non autem propterea Christus affirmat, Scribas istos vel hunc Juvenem hoc præstare posse, imò hoc agit, ut ipsos convincat, quod legem perfectè implere non possint, ut intelligant, opus sibi esse aliâ justitiâ, quam suorum operum, si vitam eternam velint hereditare.

Quemadmodum ergò Medicus, si ægrum habeat, qui ex phrenesi morbum suum non agnoscat, eum ad saltandum & currendum hortatur, ut agnitâ suâ infirmitate mediûm & medicamentum tanto facilius admittat: ita Christus legem cum suis promissionibus primum proponit, ut quia humanus animus ex spirituali quadam phrenesi de suâ virtute plurimum sibi blanditur, in ipso conatu experiatur, se legem perfectâ obedientia implere non posse & ita discat, opus sibi esse medico & aliâ justitiâ ad vitam eternam. Quod ipsum adolescens hic paulo post expertus est. Quamprimum enim Christus ipsum de æterna observatione Præceptorum gloriantem ad perfectam proximi pauperis dilectionem remisit, mox toto animo consternatus discessit, qui jam scalis sua opera factis in cælum conscensurus putabatur.

423] Et post pauca: Hoc Pontificij nequiter invertunt, quod enim Christus Phariseis opinione propriæ justitiæ inflatis proposuit, ut superbiam eorum retunderet, hoc ipsi catechumenis quærentibus, quæ sit fides, quæ vitam eternam consequi possint, proponunt. Si vis ad vitam ingredi serva mandata. Et cum Moses

eos, qui volunt justificari, mittat ad Christum: Pontificij suos justificandos per baptismum jam Christo insuos à Christo ablegant ad Moysen & legem, ut faciendo ea, quæ scripta sunt,ificentur & vivant. Hanc methodum etiam observarunt Apostoli Act. 2 v. 37. 38. Cum Judæi Catechumeni metu suorum peccatorum, consternati interrogarent, quid faciemus Viri fratres? Petrus nequaquam respondit: si vultis vitam ingredi servate mandata legis Sed dicit: pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisq; in remissionem peccatorum. Sic Actor. 16. v. 30. cum Carcerarius quæreret, Domine quid me oportet facere, ut salvus fiam? quid respondit Paulus? num dixit, fac ea, quæ in lege scripta sunt, & vives? Nequaquam. Sed crede in Dominum Jesum, & salvus eris tu & domus tua. Et continuo baptizatus est & ipse & domus ejus. Sic ergo videmus, Christum nequaquam sibi ipsi contradicere in doctrinâ justificationis, sed tantum pro diversitate auditorum suam doctrinam ita accommodare, ut & elati, si doctrinæ locum dare velint, & dejecti ad justitiam fidei adducantur & per eam salventur. Interim omnes novimus, quod fides bona opera non tollat. Nam neq; ulla est vera fides, quam quæ per charitatem est efficax Gal. 5. versu 6. Et in eo facile cum Pontificijs consentiemus, quod bona opera sint necessaria. Sed si addant hæc verba, ad salutem sunt necessaria: tunc illa repudiamus, quia pugnant cum ὑποτυπωσις sanorum verborum. Neq; duæ sunt justificationes, una fidei, altera operum. Sed coram Deo est unica justificatio fidei & ea perfecta, opera autem, quæ sequuntur sunt effectus justificationis.

ificationis, sicut etiam Augustinus scitè dixit: bona opera non præcedunt justificandum, sed sequuntur justificatum.

424] *Lutherus, ait, jubet peccare: pecca, inquit, fortiter, veri sancti debent esse fortibus peccatis obnoxij. Respond: In locis citatis Tom. 1. Jenen. f. 345. & Tom. 4 Germ. Wilt. p. 307. ista non invenio, Jansenius fortè ex alijs hæc descripsit. Lutherus sæpius in scriptis suis, exaggerat Dei misericordiam & meriti Christi efficaciam, quod illi qui fortiter peccant, remissionem peccatorum tamen consequantur: ita fortiter peccarunt Lothus incæstu, David adulterio, Petrus abnegatione, Paulus persecutione, & tamen peccatorum remissionem sunt consecuti. Sic quando ait, baptizatus non potest perdere salutem quotiescung, peccaverit, nisi nolit credere, nulla enim peccata possunt eum damnare, nisi sola incredulitas, nihil alienum à Scripturis loquitur; si enim qui credit in filium non judicatur Joh. 3. v. 18. 36. & qui baptizatus fuerit ac crediderit, salvabitur Mar. 16. v. 16. certè hinc sequitur, credenti peccata etiam maxima nocere, non posse. Paulus pro maximo peccatore seipsum habet, & tamen se, ait, misericordiam consecutum esse, 1 Tim. 1. v. 16. si Judas, Herodes, Pilatus credidissent in Christum, peccata ipsorum nõ potuissent eos condemnare, si quis porro cum Janssenio velit concludere, ergo licet peccare, si modò credam, credenti enim peccata non nocent; huic respondet Lutherus Tom. 1. Jen. Germ. f. 236 255. Tom. 7. f. 147 si possibile esset, ut fides & vita impia conjunctim stare possent, vita impia tibi non noceret.*

Sed quia hoc est impossibile, & quamprimum peccata contra conscientiam committis, simul etiam fidem amittis, certè noceret tibi si peccares, fidem namq; & eternam salutem amitteres. Quod autem sola incredulitas principaliter damnet, testatur Christus Job. 3. v. 36. qui non credit jam judicatus est: si enim peccata simpliciter damnarent, nemo hominum salvus fieret, sed impoenitentes eâ de causâ puniuntur, quod oblatam gratiam in verbo per fidem acceptare nolint, hoc verò est ipsa incredulitas, propter quam in extremo judicio omnes impoenitentes damnabuntur.

425] Tandem quando Lutherus ait, *solam fidem justificare, opera verò procul esse arcedenda*; rectè Meisnerus (quem misellus iste Monachus exagitat, sed non refutat) id explicat fidem dupliciter considerari, vel ratione sui, quomodo existat, vel ratione remissionis, quod sola peccatorum remissionem consequatur. Cum dicimus, *solam fidem justificare*, non docemus, fidem sine bonis operibus debere aut posse existere, sed hoc volumus, fidem in negotio justificationis gratiam Dei apprehendere sine respectu operum, seu operibus non concurrentibus. Meisnerus itaq; rectè dixit esse διαίρεσιν seu distinctionem fidei & operum, non ἀφάρεσιν seu separationem, cum multa ratione sui distingvantur, quæ tamen realiter separari non possunt. Doctrina hæc sacris literis est conformis: bona enim opera cuivis Christiano sunt necessaria docente Luthero Tom. 3. Jenen, Germ. f. 469. non tamen justificamur o-
peri.

peribus illis, sed fide in Christum *Act. 4. v. 12. Job. 3. v. 16. 36. Rom. 3. v. 28. non propter opera nos salvat sed ex misericordia Tit. 3. v. 5. si verò ex operibus, gratia non est gratia Rom. 11. v. 6. operibus coram iudicio divino causa nostra fit deterior exemplo illius Pharisei Luc. 18. v. 14* quem opera non potuerunt justificare, hinc Paulus docet, quod illi Christum amittant, qui per legem salutem quærant *Gal. 5. v. 4.* Sola igitur fides sine operibus justificat, licet sola sine operibus non existat, sicut soli oculi sine palpebris vident, licet sine palpebris non existant.

426] Sextum probationis membrum est, quod *Lutherus hæreses antiquas excitavit, quarum octo Janssenius recenset p. 271. usq; ad p. 277. (1) Eunomius* docuit perpetrationem & perseverantiam peccatorum non obesse illi, qui fidei sit particeps; quod etiam Lutherus docuit. Respond: (1) Eunomius per fidem non intellexit fiduciam in Christi meritum, sed historicum tantum assensum & externam fidei professionem, negavit etiam *ὁμοσταυ* fili; Dei & Spiritus Sancti; Lutherus verò longè aliam fidem docuit, itaq; in eo Eunomio similis non fuit. (2) Eunomius docuit crassa & voluntaria peccata stare posse cum fide, at nos Lutheri sententiam supra de hac re citavimus, qui negat fidem & vitam impiam simul stare posse: quamquam peccata involuntaria, quæ infirmitatis sunt, cum fide salvificâ stare posse cum Luthero non negamus. (3) Ad loca ex Luthero objecta superius responsum est, si autem Lutherus diceret bona opera esse ad salutem pernicioſa (quamvis to-

mum & paginam Janssenius non citet ideoq; hæc citatio sit dubia) eo sensu hoc scriberet, dum quis operibus justificationē promereri satagit, & hoc modo superbo illi Phariseo opera ad salutem verè erant pernicioſa *Luc. 18. v. 14.* Eadem doctrina est Pauli ſcribentis, quod *qui per legem* (id eſt, opera legis) *ſalutem querat, ille Chriſtum amittat* *Gal. 5. v. 4.* quod nihil aliud eſt, quam opera ad ſalutem (ſcilicet promerendam, fide poſthabitâ) pernicioſa eſſe.

427] (2) *Aeriani docuerunt pro mortuis non eſſe orandum, ſtata jejunia non eſſe celebranda, Presbyteros ab Episcopis nō eſſe discernendos, quod etiam Lutherus docuit.* Reſpond. Aerius fuit hæreticus, quia errores Arrii amplexus eſt, ſed ſententiæ modò enumeratæ hæreticum non faciunt. Mortui enim ſi beatè diſcedunt, recipiuntur ſtatim in cœlum *Apoc. 14. v. 13. Luc. 23. v. 43. Johan. 3. v. 18. cap. 5. v. 24.* & ſic precibus noſtris non opus habent; ſi verò moriuntur in peccatis, detruduntur in infernum, ex quo nulla eſt liberatio. Jejunium ſtatum eſſe obſervandum, ſcriptura nullibi præcepit, nec Jansſenius unicum locum afferre potuit; inter Presbyteros & Episcopos ſcriptura ipſa nullum reale diſcrimen ponit, pro ut inferius demonſtrabitur, Imò Pontifex ipſe diſtin. 95. cap. 7. ſta ſubjectus: diſtin. 93. cap. 24. legimus: diſt. 95. cap. 5. olim idem, cap. 6. Ecce ego, negat diſcrimen Episcopi & Presbyteri olim fuiſſe. Quomodo ergò Lutherus in hiſce omnib9 hæreſin fovere potuit?

428] (3) *Vigilantius docuit, Sanctorum reliquias non eſſe venerandas, orationes mortuorum non exari.*

diri, adeoq; Sanctos frustra invocari, Ecclesiasticos debere esse uxoratos, quod etiam Lutherus docuit. Respond: de reliquijs Sanctorum supra n. 259. seq. actum est. de Invocatione Sanctorum infra, part. 2. agetur, Ecclesiasticos debere esse uxoratos infra demonstratur. Hæresin igitur nullam Lutherus in hisce dogmatibus fovit. (4) Lampetiani docuerunt monasteria esse libera sine votis perpetuis, quod etiam Lutherus docuit. Respond: Vota ista in Scripturis non sunt mandata, ex Ethnicismo sunt exorta, Sacerdotes enim Ægypti vovebant perpetuam abstinentiam, teste Hieron. lib. 2. contra Jovin. cap. 39. fiunt coactè, quod est contra naturam votorū fiunt sub opinione cultus & meriti, impossibile est plurimis ut hæc vota fervent, conscientia iisdem illaqueantur, 1. Cor. 7. v. 35. fiunt contra præceptū divinum, 1. Cor. 7. v. 2. 9. Deus illuditur hisce votis, vovetur enim paupertas in divitijs, castitas in scortationibus, quibus de causis Lutherus rectè docuit, vota talia esse impia adeoq; intermittenda.

429] (5) *Tempore Cyrilli, ait, fuisse hæreticos, qui dixerint, in Eucharistia non manere corpus Christi, quod etiam Lutherus docuit. Respond: mens Lutheri fuit, quod extra usum Sacramenti corpus Christi Sacramentaliter cum pane non sit unitum, id quod fidei est analogum & sacris literis conforme. Contrarium autem verum esse, Janssenius nullo verbulo demonstrat, quomodo igitur id hæreticum pronunciat? quâ de re tamen infra libro secundo agetur. (6) Arriani rejecerunt Traditiones, quod etiam Lutherus fecit. Respondetur hac ratione Paulus fuit*

hæreticus, qui ait Scripturas nos instruere *ad salutem, ut homo sit perfectus & ad omne opus bonum, instructus, 2.Tim.3. v. 17.* Hæresis Arrianorum non fuit in traditionum rejectione, sed in erroribus longè alijs. Traditiones præterea non omnes reijcimus, sed tantùm eas, quæ scripto Dei verbo repugnant, quæ autem nostra de traditionibus sit doctrina supra capite 5. fufius declaratum est. (7) *Donatistæ docuerunt Ecclesiam ubiq; perijſſe & in solâ Africâ mansiſſe, ita Lutherus docuit, Ecclesiam olim, in Papatu perijſſe, & in infantibus alijsq; paucis servatâ esse.* Respond. Ecclesia ipsa nō periit, sed tantùm externus splendor Ecclesiæ, Ecclesia verò ipsa sæpius obscuratur, & in paucis fidelibus conservatur. Tempore Eliæ erant 7000. fidelium, *1.Reg.19. v.18.* tempore Christi fidelium erat numerus exiguus. Imò Ecclesia vocatur grex pusillus *Luc.12. v.32.* quid mirum igitur, si in paucis illa conserve-
tur; Filius hominis cū venerit, vix fidē inveniet in terris *Luc.18. v.8.* Lutherus igitur nihil hæreticum docuit hac in re, nisi ipsa Scriptura sit hæretica, quæ de re tamē infra dicetur. (8) *Arriani docuerunt, quod Princeps civilis sit supremum caput Ecclesiæ in spiritualibus;* at ubi hoc Lutherus docuit? inquis, *Calvinistæ & Arminiani hoc docent:* sed quæstio est de Luthero, an is hæreses antiquas excitavit? ita miser iste Monachus claudicat sub finem, & in probatione suâ totus deficit.

430] *Provocat Janssenius ad Coccium de signis Ecclesiæ, qui plures hæreses de Luthero demonstrat, ad Florimundum quoq; & ipsum Bellarminum.* Respond. Coccius iste in apertissimis mendacijs de-
prehen-

prehenditur, quando scribit in Thesauro Catho-
lico Lutherum docuisse, *nullum esse Deum*, lib. 1.
Art. 1. non esse tres Personas in Essentiâ Divinâ, lib. 1.
Art. 4. filium Dei non esse ἐμὸς οὐκ cum Patre, lib. 1.
Art. 5. Christum non esse unam Personam ex duabus
naturis unitam, lib. 2. *Art. 2. Christum non omnia no-*
visse, lib. 2. *Art. 3. Christum non esse unicum mundi*
Salvatore, lib. 2. *Art. 7. Mosen & scripta ejus in*
Ecclesiâ haud magnam habere auctoritatem, lib. 6.
Art. 5. Jobi historiam non esse veram, lib. 6. *Art. 6.*
potestatem Politicam & Ecclesiasticam non esse à Deo,
lib. 7. *Art. 1.* quando, ubi hæc Lutherus docuit,
quo Tomo, quo folio? qui semel in mendacijs de-
prehenditur, illius testimonia de veritate ampli-
us non acceptantur.

431] *Florimundum Ræmundum* quod attinet,
Is de ortu & progressu hæreseon lib. 1. cap. 5. p. 39. ex
thematate natalitio Lutheri demonstrare nititur, ipsum
fuisse hæreticum; *Saturnus quidem & Jupiter, ait,*
magna producunt ingenia, sed vaga atq; errabunda.
Mercurius & Venus eloquentes faciunt & disertos,
sed eosdem mendaces. Mars & Mercurius in Scorpio-
nis signo occurrentes, homines ad decipiendum aptos,
& in defendendis erroribus insignes Sophistas. Mars,
Mercurius & Luna, nullo alio interposito, promptos,
acutos & subtiles, sed vafros & versipelles. Et sicut
Mars & Venus libidinem mirificè incendunt, etiam
quando iidem in Capricorni signo, Mercurio ibidem
existente, congregiuntur; sic Mars & Jupiter in Scor-
pione sibi occurrentes, conscientiam vehementer per-
turbant & irrequietam faciunt, uti Lutbero accidit,

quem fidem abnegaturum, & nefarium vera religioni bellum illaturum, ijdem Planeta demonstrarunt.

432] At ubi est conscientia istorum hominum, ubi timor Dei, ubi Religio? si astra Lutherum fecerunt hæreticum, sequitur (1) quod astra dominantur animæ & conscientiæ, adeoque possint fidem & ἀπιστίαν animabus hominum infundere & inferere, quod non tantum est atheum, sed etiam repugnat principiis Mathematicis quæ dominium astrorum ad animam & conscientiam, & quidem in causâ fidei atque religionis non extendunt. (2) Sequitur, Deum esse causam hæreseon, nam causa causæ est etiam causa causati; Deus autem creavit astra, eadem conservat & congressus illorum dirigit, ergo quoque est causa effectuum ex illis congressibus provenientium, præsertim quum Florimundus dicat, quod Mercurius & Venus faciunt mendaces, quod Mars & Mercurius in Scorpio faciunt homines ad decipiendum aptos, quod Mars & Jupiter in Scorpio conscientiam perturbent & demonstrent hominem fidem abnegaturum, quæ omnia sunt impia & verbo Dei contrariantur. (3) Si constellationes istæ Lutherum fecerunt hæreticum, sequitur, omnes illos factos esse hæreticos, qui tum temporis nati sunt in universo mundo, etiam in ipso Papatu, adeoque ipsos Pontificios iisdem constellationibus natos, nihilominus esse hæreticos in religione suâ pontificiâ. (4) Si astra faciunt hæreticum, sequitur, quod Diabolus astris cooperetur, qui etiam spargit hæreseon Zizania *Matth. 13, v. 25.* adeoque astrorum & diabolorum

Iorum idem sit effectus, quod est impium & absurdum. (5) Si hæreses dependent ex astris, frustra Christus monet cavere Pseudoprophetas *Matt. 7. v. 15.* frustra Johannes monet probare Spiritus, *1 Job. 4. v. 1.* cum astrorum dispositio & operatio hominibus obstent, quo minus istas cautelas & probationes admittere possint. (6) sequeretur, arbitrium hominis non esse liberum, operationem Spiritus Sancti astris impediri, quæ omnia quod ἀλογα sint & ἀθεα, quilibet videt. (7) Si astrorum influxu Lutherus fuit hæreticus, Pontificij potius astra, quam Lutherum accusent, necesse est, cum hic non fuit causa hæreseon, sed potius influxus astrorum movens animum & perturbans conscientiam Lutheri: & fanè non levis est suspicio istum Janssenium fortè tali astrorum positu esse natum, cum mendacijs, sophisticationibus & deceptionibus perditam Papatus causam in hoc libro defendat. Pudeat Christianum superstitionibus hisce Ethnicis causam Ecclesiæ Christi defendere. Bellarminus quoq; aliquot hæreseon Lutherum accusat, sed Gerbardus copiosissimè & solidissimè ista omnia refutavit in tractatu de Ecclesiâ simulq; demonstravit, Papatum esse cloacâ & sentinam ex plurimis hæresibus concretam, & conglutinatam, à p. 1037. usq; ad p. 1092. Videatur D. Zeemannus contra Kellerum Art. 15. cap. 19.

433] Septimò Janssenius Luthero objicit inconstantiam p. 277. usq; ad p. 286. prolixâ & confusa declamatione, nervus tamen in eo consistit, quod plurimi Authores istam inconstantiam, mutabilitatem & contradictiones Lutheri, Scriptis peculiaribus

bus demonstrarint, & Meisnerus in Antileſſio iſtam inconstantiam non ſufficienter excuſare potuerit. Reſpond. Jam diu reſponſum eſt illis authoribus, qui Luthero contradictiones objecerunt. Scriptum illud, quod vocatur der Evangelische Wetterhan/Vertumnus Evangelicus ſeu Lutheranus, refutavit præclarus ille Theologus D. Heerbrandus, piæ memoriæ. Sixto Sartorio ſufficientiſſimè reſpondit Laurentius Lælius Paſtor Onoldinus. Piſtorius ſolidiſſimè eſt refutatus à Dnn. Theologis Haſſiacis. Vettero ſufficienter eſt reſponſum ab utroq; Heilbrunnero. Ungerſtorffium maſcule abegit & confutavit D. Zeemannus, ita ut nihil illorum reſtet in Cochleæ vel Querhammero, quæ non decies ſint refutata. Et ſi Janſſenius vel unicam Lutheri contradictionem attuliſſet, ſanè abſq; reſponſione dimiſſus non fuiſſet.

434] Beati Meiſneri duas reſponſiones ex Antileſſio citat & examinat, quarum prior eſt, *quod aliud ſit contradicſtio, aliud prioris ſententiæ mutatio; poſterior, quod quis ſimul verum & falſum, de rebus tamen diverſis, poſſit decere, exemplo Pharifæorum, qui erant miniſtri Dei legem proponentes, fures autem & latrones legem corrumpentes.* In priori reſponſione multa Janſſenius deſiderat, ſi Lutherus, ait, *non ſtatim in omnibus fidei articulis veritatem fuit aſſecutus, ſequitur quod fuerit hæreticus, p. 280.* ſed hæc conſequentia eſt nimis laxa: quis definit hæreticū hoc modo, quod ſit is, qui veritatē in exordio converſionis per omnes articulos non ſtatim aſſequitur, ſeqveretur hoc modo, omnes Apoſtolos fuiſſe hæreticos, illi enim in plurimis articulis

ticulis veritatem non statim conseqvebantur de
 Passione & Resurrectione Christi, de regno Mes-
 siæ, in multis hærebant ante visibilem Spiritus
 Sancti effusionem. *Nemo Sanctorum Patrum*, ait,
retractavit doctrinam aliquam fidei; atqvi hoc fecit
 Augustinus, qvi progressu temporis priores opi-
 niones rejecit, & veritatē magis magisq; cogno-
 vit, hinc Epist. 7. scribit: *profiteor me esse ex illorum*
numero qvi scribunt proficiendo, & scribendo profici-
unt. Si in principio, inquit, adhuc fuit immersus te-
 nebris Pontificijs quomodo fuit Propheta & Evange-
 lista? Respond: idem posset qværi de Apostolis,
 si in principio tenebris fuerunt immersi de regno
 Christi mundano, quomodo fuerunt Apostoli?
 scilicet non in uno momento fuerunt illuminati,
 sed paulatim profecerunt, id quod etiam de Lu-
 thero est verissimum. Atqvi Zwinglius fatetur, Lu-
 therum fuisse inconstantem, Respond. Zwinglius
 Luthero contradixit ut Adversarius in religione,
 quomodo igitur Zwinglij testimonium nobis po-
 test obijci? Nos potius Zwinglium producimus
 testem fraudum & falsitatum in Papatu, cujus te-
 stimonium si Monachi respuent, non videmus,
 quomodo contra Lutherum producere, nobisq;
 obtrudere possint, Posterior responsio Meisneri
 fuit, *quod quis simul verum & falsum in diversis Ob-*
jectis possit docere, exemplo Phariseorum. Sed hanc
 responsionem Meisnerus non dedit ad solvendas
 Lutheri contradictiones, verum in Antilessio p.
 389. istam instantiam opponit Pontificijs obijci-
 entibus exemplum Calvini, fuit is à Deo missus,
 quatenus idolomanias Papales ex verbo Dei refu-
 tavit,

tavit, in quantum verò peregrina dogmata ex nudâ ratione effinxit, eatenus à Deo missus non fuit. Insignem ergo malitiam Janssenius committit, dū citat Meisnerum loquentem de Luthero, qui tamē in loco dicto nō de Luthero sed Calvino agit; judicent omnes Ckristiani de candore hoc monastico. Sponte igitur suâ corrui omne, quod Janssenius exinde deducit, imprimis illud, quasi Lutherus partim mendax, partim verax dicendus sit.

435] De contradictionibus autem Lutheri breviter hoc nostrum est iudicium. (1) Lutherus non in momento, sed paulatim fuit illuminatus, & in veritatis agnitione succrevit, quapropter scripta ejus priora cum iudicio sunt legenda, monente ipso Luthero *Tom. 1. Jenens. Germ. fol. 2.* (2) Licet non subito fuerit illuminatus, non tamen sequitur, incertam esse ejus illuminationem. Videmus frumentum maturum, licet horam & diem ignoremus, quo maturuit; videmus lucem exortam, quamvis punctum & minutum ignoremus, quo lux ista perfecte exorta sit; ita etiam Lutheri doctrinam videmus Evangelicam, licet tempus ignoremus, quo ad istā Evangelij perfectionē venerit. (3) Semper distingvendum est inter contradictiones veras & apparentes, multa apparent esse contradictoria, quæ tamen si recte explicentur, sine contradictione sunt scripta, exemplo nobis sint Biblia Sacra, in quibus vel mille contradictiones occurrunt, sed apparentes, idem de scriptis Lutheri esto iudicium. (4) Lutherus conqueritur *Tom. 6. Jen. Germ. p. 510. & Tom. 7. p. 234.* quod ipso vivente hostes doctrinæ suæ contradictiones

ationes effinxerint, sed causas & circumstantias reticuerint; hac ratione, ait, omnes libri Medici & Juridici, imò omnis vita hominum antilogijs scateret, si causæ & circumstantiæ supprimantur. (5) Semper distingvimus articulos fidei principales, seu capita doctrinæ Christianæ, & doctrinam de Traditionibus. In capitibus Christianismi fundamentalibus Lutherus sibi semper similis est, verum in doctrinâ de traditionibus, ut de missa, indulgentijs, purgatorio variavit, donec easdem penitus rejecit. Lutherus ipse ita distingvit *Tom. 2. Jenens. Germ. pag. 433. in libro contra Regem Angliæ*, & mutationem sententiæ in traditionibus libenter agnoscit, eamq; exemplo Pauli & Apostolorum defendit. (6) Lutherus sæpius loquitur in tentationibus, quas tamen Deo adjuvante, tandem superavit, quæ autem in paroxysmo tali profert, non sunt acceptanda, quasi publicè ita docuisset, quæ relam ipsius de tentationibus Sathanæ lege *Tom. 2. Lat. Jenen. f. 441.* (7) Constantiam in doctrinâ suâ palam fatetur, & eam asseverat, *Tom. 3. Jen. Germ. f. 513.* quando scribit: *hec est fides mea, nam ita credunt omnes veri Christiani, & ita docet sacrosancta Scriptura & quod hic sufficienter satis non dixi, id supplebunt libri mei, præsertim posteriores. Oro autem bonos omnes, ut hujus rei testes mihi sint, & pro me orent, ut in hac fide constans persistam, usq; ad finem vitæ, nam quod Deus prohibeat, si ex tentatione & in ultimo mortis agone aliquid aliud dixero, nihil erit, & hoc ipso testificor, falsum illud esse & Diaboli instinctu profectum.* (8) Semper distingven-
dum

dum est inter verba Lutheri, prout in textu ipso inveniuntur, & prout ab Adversarijs citantur, quod sæpius fit mutilatè, corruptè, quibusdam vel insertis vel erasis, cujus rei exemplum præbuit *Conradus Vetter* in Postcolloquio Ratisponensi, quem *D. Heilbrunnerus* in manifestis fraudulentis deprehendit & publicè confudit p. 37. usq; ad 57. Ejusmodi fraudulentæ citationes Lutheri in Jesuitis Pragensibus reprehendit *Garthius* in *Colloquio Pragensi* p. 101. seq. & *Janßenius* in primâ ratione hujus capituli talia quoq; falsitatis specimina edidit. (2) Tandem Pontificij suas contradictiones resolvant Juris Canonici, quas collegit *Osiander* in *Papa non Papa*, Conciliorum, monstrante *Gerhardo de Eccles.* §. 237, Scholasticorum & Theologorum, quorum dissensiones edidit *Flacius* in peculiari scripto, *Papius* quoq; in *contradict. Ecclesie Romanæ*, item *Hunnius* in *Papatu seipsum destruente*, aliq; plures. Hasce trabes Monachi prius ex oculis suis eruant, quàm festucam in oculis aliorum taxent.

436] Octavum probationis membrum est, quod *Lutherus* fatetur, homines ex doctrinâ sua fieri deteriores, quod iterum prolixè & confusè deducit a pag. 287. usq; ad 294. & ex *Musculo*, *Jacobo Andrea*, & *Paulo Ebero* similia testimonia citat. Vetus hæc crumbe est toties recocta. Respond: (1) falsissimum est, vel Lutherum vel ullum Lutheranum, fateri quod mala opera ex ipsâ doctrinâ in se consideratâ tanquam fructus proveniant & resultent, *Lutherus* enim tanto zelo mala opera & vitæ pravitatem non condemnasset, si ejusmodi doctrinam,

nam,

nam, cujus fructus mala opera fuissent, propagasset; testantur omnes conciones, omnes disputationes, imò ferè omnes paginae in scriptis Lutheri, quod vitae perversitatem in omnibus statibus acerbè deplorarit, & ad pœnitentiam ac correctionem sedulò exhortatus fuerit. (2) Testatur quoq; ipsa experientia doctrinam Lutheri fructus salutare protulisse per universam Christi Ecclesiam, scilicet veram peccati agnitionem & contritionem, vivam in Christum Salvatorem fiduciam, pacem & gaudium in Spiritu Sancto, preces ardentes, patientiam sub cruce & spei constantiam, amorem verbi divini, status Politici & conjugalis restorationem, curam pauperum, idolomania Pontificia detestationem, & alia plura; per Dei gratiam florent talia inter nos opera, quod novit Deus καὶ ὁ θεὸς γινώσκῃς & Spiritus ejus, qui in nobis habitat & testimonium dat Spiritui nostro. (3) Lutherus ipse satis dilucidè has criminationes sapissimè diluit, in primis in *explicatione Evangelij Dom. 8. post Trinitatis*, ubi scribit: *malè Evangelio culpa adscribitur, quod multi eo abutuntur, & licet tales nos tolerare oporteat, veluti Paulus in Ecclesijs suis ejusmodi homines toleravit, non tamen approbamus aut concedimus, sed punimus & objurgamus, quantum possumus, ut vel corrigamus, vel etiam removeamus omne id, quod adversatur salutari doctrina.* (4) Eadem ratione doctrina Prophetarum & Apostolorum posset argui, quod pessima opera exinde provenerint, cum in populo Judaico scandala non minora inventa fu-

Ee

erint,

erint: enormiter peccabant filij Jacobi, Ruben incæstu, Simeon & Levi homicidijs, Dina stupro, fratres omnes Josephi malitiosâ venditione. In deserto quoties Israelitæ peccarunt impatientiâ, idololatriâ, inobedientiâ, seditione, seortatione, David adulterium & homicidium committebat, Ammon vitiabat propriam sororem, Absolon occidebat Ammonem & Patrem regno eijciebat. Reges Judæ & Israelis quot Idololatrijs, quot bellis crudelissimis Deum offendeabant, evolvantur quærelæ Prophetarum *Esa. 1. v. 5. 6. 21. 22. 23. cap. 5. v. 7, 8. seq. cap. 22. v. 12. 13. Jerem. 2. v. 29. 30. cap. 5. v. 3. 6. cap. 6. v. 6. 7. cap. 7. v. 8. 9. cap. 13. v. 23. cap. 25. v. 3. Ezech. 5. v. 6. Ose: 4. v. 1. 2. Mich. 7. v. 2.* longè plures & acerbiores quærelas invenies in locis hisce & alijs quamplurimis, quàm in Luthero; num exinde sequitur, Doctrinam Prophetarum ejusmodi fructus protulisse? Christus ipse conqueritur de inimico zizania seminante *Matth. 13. v. 28.* de scandalis *Matth. 18. v. 7.* Nonne Judas Christum prodidit, Petrus abnegavit, Thomas resurrectionem Christi credere noluit. Apostoli omnes à Christo tempore passionis auferunt, Paulus & Barnabas non exiguam habebant contentionem *Act. 15. v. 39.* in Ecclesiâ Corinthiacâ incæstuosus quidam vivebat *1 Cor. 5. v. 1 & 6.* aliaq; crimina horrenda vigeant, *2 Cor. 12. v. 20. 21.* Ergone Apostolorum doctrina tales fructus peperit? (5) Quid vides Jansseni festucam in oculis Lutheranorum, sed trabem non vides in oculis Pontificiorum? sæpius citas Meisneri Antilessium, at in eo invenies *Consid. 2. Art. 2. p. 117. ad 147.* horren-

renda scelera, quæ in Papatu juxta seriem Decalogi committuntur, cur ista non produxisti? in Papatu publica tolerantur lupanaria, commendatur Sodomia, quod testatur liber ille *Johannis de La Casa*, perpetrantur & approbantur regicidia, prohibetur lectio Scripturarum, peccatorum remissio pecunijs emitur & venditur, quod testatur *Taxa poenitentiaria*: Ipsi Pontifices scortationibus & adulterijs nefandis sese polluant testibus *Platina*, *Nauclero*, *Nigrino* & alijs. Jam olim conq̃æsti sunt de malitiâ plusquam Ethnicâ in Papatu *Author Oneris Ecclesiæ cap. 19. ad 26. Gravum. Centum Nation; Germanicæ art. 31. Marsilius Patavinus in Defens. Pacis cap. 22. Franciscus Petrarcha in Dialogo de Rom. Curie certatione*. Dies Domini revelabit castitatem monachorum & monialium, posteritas testabitur de seditiosis Foreri & Jureconsultorum Dilligensium scriptis, de fœdifragijs, de æquivocationibus diabolicis. Verè manet Papatus sentina & cloaca horrendissimorum scelerum, Roma ipsa sedes Antichristi diu celebrata est versibus vulgò notis;

Vivere qui sanctè cupitis, discedite Româ.

Omnia cum liceant, non licet esse pium.

437] Insigne specimen autem diabolicæ calumniæ Janssenius edidit in citatione verborum Lutheri, citat enim ex *Postilla Domestica super Dom. 1. Advent. Lutherum loquentem*: mundus ex hac doctrinâ quotidie redditur deterior, jam homines singuli septenis Diabolis obsidentur cum antea unico tantum Diabolo oblessi fuerint; sup-

primit enim studio, quæ Lutherus ibidem scribit
p. 2. Edit. Witteberg. Anno 1545. Concionem Evange-
lij debebamus cum gaudio accipere, & piè secundum
illam vivere, inverteitur autem ordo, & mundus ex
hac doctrinâ quotidie redditur deterior. Num verò
ipsa doctrina est in causâ? minimè, sed hoc est opus &
negotium Diaboli, quod homines jam sint deteriores,
quàm olim in Papatu. Lutherus itaq; non doctrinæ
sue sed Diabolo ista adscribit. Ita Janssenius citat Lu-
therum in Domest: Postilla conqverentem, quod ho-
mines cum fide suâ falsâ ad diabolum perveniant,
sed quod à Luthero & ejus doctrinâ fidem hanc
falsam hauserint, id non ibidem legitur, nec mi-
nus per consequentiam inde deducitur, ac si quis
ex querelis Prophetarum & Apostolorum vellet
concludere, quod Israelitæ adulteria, homicidia
& Idololatriam ex ipsorum doctrinâ hausissent
vel accepissent. Idem de alijs ex Luthero citatio-
nibus esto iudicium.

438] Nonum & ultimum probationis membrum
 est, quod Lutherus in locis quibusdam interitum Pa-
 patus prædicat, in alijs tamen locis palinodiam canat,
 & de interitu suæ doctrinæ vaticinetur. Janssenius
 ita concludit. Prædictiones Lutheri de interitu do-
 ctrinæ suæ aut sunt veræ, aut falsæ, si veræ, doctrinæ
 ejus est falsa, verbum enim Dei non interit, sed manet
 in æternum: si falsæ, tum religio ejus non potest esse ve-
 ra, mendaces enim habent Spiritum immundum Za-
 char. 13. Sed respondemus: Quæ Lutherus præ-
 dixit de lapsu Antichristi & Romanæ Babylonis,
 eventu tandem fuere comprobata. Papatus ceci-
 dit potentiâ seculari, quam Imperatores, Reges atq;
 Prin-

Principes non adeo reformidant, atq; olim factum. Cecidit *divitijs*, tot enim Episcopatus, Monasteria, Abbatiæ, Canonici Papatui sunt erepta, ut si vel aliorum omnium, istius tamen boli erepti, Pontificij non possint oblivisci. Cecidit Papatus *multitudine Confessorum*, quot regna & Principatus discesserunt à superstitione Romanâ, Anglia, Scotia, Dania, Norvegia, Svecia, Finlandia, Belgij, Polonia, Hungariæ, Bohemiæ, Germaniæ maxima pars, quot myriades animarum dicam scribunt Babylonici Idolomanijs summo cum Monachorum gemitu? Cecidit Papatus *authoritate suâ*, olim nemo audebat hiscere contra Pontificem, qui crepabat se caput esse, se Ecclesiam esse, se summum Christi vicarium & Ecclesiæ Sponsum esse. Omnia licebant olim Papis, quæ placebant, in horrendissimis sceleribus nemo audebat Papam objurgare, Papa quid facis? sed quis hodie veretur istam fictitiam auctoritatem? Ito Jansseni ad Venetianos, illi te edocebunt, quid de Pontificis auctoritate sit statuendum. Cecidit Papatus *doctrinâ suâ*, cui jam per universam Christi Ecclesiam contradicitur, non amplius æstimatur purgatorium, non Legenda Sanctorum, non miracula, non reliquiæ, non invocationes, non cultus imaginum, non sanctitas cuculorum monasticorum, non opera supererogationis, non indulgentiæ, pudet hodie Monachos multorum, quæ olim summo zelo propugnarunt. Non amplius excommunicant muscas, non concionantur lapidibus, avibus & piscibus, non amplius vendunt indulgentias pro ijs, qui vel Matrem Domini

stuprassent, ut olim Tezelius vendidit. Non amplius defendunt stultas & ineptas Scholasticorū quæstiones, de quibus supra cap. I. actum est. Cecidit Papatus *animorum magnitudine*, pueri & puellæ in nostris Ecclesijs jam contradicere possunt eruditis Monachis, quum Biblia pueris sint notiora, atque olim Doctoribus quibusdam Theologiæ in papatu, non amplius timent Laici Tyrannidem Papalem, sed animosè contradicunt, quam languidi sunt Monachi & Jesuitæ in certamine Scripturarum, in criminationibus autem & obtrectionibus solùm sese heroes præstant. Cecidit Papatus quoque *spe brachij secularis*, cujus ope hætenus religio Pontificia est propagata. Ito Jansseni & amplius quærito, an Lutheri vaticinia de lapsu Papatus sint impleta?

439] Atqui, Obijcis, *Lutherus prædixit suam quoque doctrinam interituram*. Respond. testantur omnia Lutheri dicta, quotquot hac de re possunt produci, quod *cum conditione* locutus fuerit, si scilicet mundus ingratitude suâ perrexerit, si homines vitam non emendaverint, si beneficium hoc Evangelij repurgati non agnoverint, si thesaurum verbi divini non custodiverint, si precibus & studijs non vigilaverint, fore ut doctrina Evangelij (non prorsus deleatur & intereat, hoc enim nullibi scribit) obscuretur, & Deus errores immittat ijs, qui Evangelio credere nolunt. Hæc verò omnia Scripturis sunt consona, ubi similia leguntur vaticinia de erroribus & hæresibus, propter mundi ingratitude ultimis temporibus futuris: *Erit tempus, cum sanam doctrinā nō sustine-*
bunt,

bunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi Magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur, 2. Tim. 4. v. 3. Ideo quod charitatem veritatis non receperint, mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, & judicentur omnes qui nō crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, 2. Thess. 2. v. 10. Spiritus disertè dicit, quod postremis temporibus desciscunt quidam à fide, attendentes Spiritibus seductoribus, ac doctrinis Daemoniorum per hypocrisin falsiloquiorum, qui cauteriatam habent conscientiam, 1. Tim. 4. v. 1. 2. Multi Pseudoprophetae surgent & seducunt multos Matth. 24. v. 11. Venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam tuam egeris Apoc. 2. v. 5. In modum igitur Janssenianum argumentor: Prædictiones hæ Sacrae Scripturae, aut sunt veræ, aut falsæ, si veræ, tum verbum Dei non est verbum Dei, hoc enim non potest interire, sed manet in æternum: si falsæ, sequitur quod Scriptura non sit ipsa veritas, cum manifesta habeat mendacia. Quidquid mihi Janssenius respondebit, illud sibi quoque responsum habeat.

440] Cum itaque Janssenius nihil eorum potuit demonstrare, quorum accusavit Lutherum, conclusio ejus sponte corruit, Religionem Lutheranam esse falsam. Plurimas Monachorum criminationes & figmenta de personâ & vitâ Lutheri, congesti in Libello, cujus titulus, *Lutherus defens*, in quo copiosè ad omnia respondi, quorsum Janssenium, aliosque Lectores remitto.

Caput decimum quintum.

De Nomine Ecclesie Catholicæ.

441] **F**Uerunt hætenus *argumenta pro Religio-*
ne Lutherana amplectendâ & defenden-
dâ, sequitur jam *Refutatio argumentor-*
um, quæ Pontificij pro stabiliendâ fide &

Religione suâ adducunt. Familiam verò ducit illud,
 quod desumitur à nomine *Ecclesie Catholicæ*, quod
 nomen hætenus sola Pontificia Ecclesia per ali-
 quot secula obtinuisse dicitur. Respondi ego in
 meâ Admonitione (1) quod ex solo nomine nihil

Magus possit concludi, *Simon* enim Virtus Dei Act. 8. v.
 10. *Diana* Ephesiorum Dea Act. 19. v. 27. & *Ma-*
homet magnus Propheta dicitur, quæ omnia ta-
 men nec *Simoni*, nec *Dianæ*, nec *Mahometi* com-
 petunt. (2) Nomen Catholicum, non esse notam
 Ecclesiæ, cum ante Christi ascensionem vera Chri-
 sti Ecclesia hoc nomine caruerit, vera autem signa
 Ecclesiæ ei semper competunt. (3) In Symbolo
 Apostolico hanc vocem quidem inveniri, sed ad-
 huc in dubio esse, an Apostoli ipsi hoc Symbolum
 conscripserint, imò an hanc vocem Symbolo ipsi
 Apostoli vel alij inseruerint, cum Patres hac de
 re dissentiant. (4) Ecclesiam Christianam vocari
 Catholicam, ut opponitur Judaicæ, quæ uni po-
 pulo erat allegata, cum hæc nec populo nec loco
 certo competat Mar. 16. v. 15. Matth. 28. v. 19.
 Psal. 19. v. 4. 5. (5) Papatum solo nomine audiri
 quod sit Catholica Ecclesia, non autem esse Ca-
 tholicam, cum ex doctrinâ Christi non sit proge-
 nita,

nita, tanquam vero & incorruptibili semine, 1. Pet. 1. v. 23. nec tempore Christi & Apostolorum in rerum naturâ fuerit. (6) Nos potius esse Ecclesiam Catholicam, quia habemus doctrinam Apostolorum in universo mundo prædicatam, nec nomē, quo appellamur Lutherani, hoc impedire, cum ipsi Pontificij partim se Franciscanos, partim Dominicanos appellent. Excipit Janssenius ad hæc omnia prolixè, pro ut sequitur.

442] (1) Ait, Pontifices non ex solo nomine, sed hoc modo argumentari; illa Ecclesia, quæ semper habitæ & dicta fuit Catholica, est vera Christi Ecclesia; atqui subsumit, non Lutherana sed Romana Ecclesia semper fuit habitæ & dicta Catholica, ergo est vera Christi Ecclesia. Respond. (1) Janssenius negat id, quod tamen cæteri Pontificij, & inprimis Bellarminus concedunt, nomen scilicet Catholicum esse notam Ecclesiæ, Bellarm. lib. 4. de notis Eccl. c. 4. ita scribit: prima nota est ipsum Catholicum Ecclesiæ & Christianum nomen, & ex Cyrillo citat; hoc nomen proprium est sanctæ hujus Ecclesiæ, ex Pacin. ait: Christianus mihi nomen est, Catholicus cognomen, nec Bellarminus in toto illo capite aliud quid tractat, præter demonstrationem solius nominis Catholica: an verò Pontificij habiti fuerint, aut revera sint Catholici, id in illo capite non attingit. Hermannus Hugo Jesuita in defensione Lessij contra Meisnerum pag. 130. expressè scribit, quod Patres ex sola nudaq; appellatione Catholica veram Ecclesiam olim dignoverint, & si ex sola nudaq; appellatione qualitas rei non rectè posset colligi, non esse aliud medium, unde quis Meisnerum vel alium homi-

nem nosse posset. Qua fronte ergò Janssenius negat, quæ tamen oculis & auribus omnium sunt exposita ? (2) Quod si verò Janssenius cum nomine velit conjungere rem signatam, ita ut illa sit vera Christi Ecclesia, quæ non tantum vocatur, sed re ipsa est Catholica, majorem propositionem facile concedimus, ita tamen ut rectè intelligatur, quid sit Catholicum seu universale. Fides dicitur Catholica duplici respectu, uno quatenus Catholico Scripturarum Propheticarum & Apostolicarum codici per omnia congruit, & hoc modo opponitur hæreticis, qui sibi peculiare quid eligunt, quod cum Scripturis non congruit, altero autem, quatenus ejusmodi fides & doctrina communis est omnibus fidelibus in universo terrarum orbe *Mar. 14 v. 9. Gal. 3. v. 28.* Hoc sensu si quæ Ecclesia vocatur & est Catholica, illam concedimus esse veram Christi Ecclesiam. (3) Sed de hodiernâ Romanâ Ecclesiâ id non potest dici, non priori respectu, illa enim non docet fidem Catholico Scripturarum codici per omnia congruentem, ut lib. 2. copiosè probatur; nec posteriori respectu, fides enim quæ hodiè docetur in Ecclesiâ Romanâ non est communis omnibus Christi fidelibus, quot enim myriades Christianorum inveniuntur, qui ex toto corde fidem Romanæ Ecclesiæ averfantur, qui extra Romanam Ecclesiam salvantur, imò loca sunt plurima præsertim in Septentrione, ubi doctrina Ecclesiæ Romanæ prorsus est ignota, ergo Romana Ecclesia non est Catholica. (4) Nihilominus autem sic vocata est, & adhuc vocatur ? hoc fit alijs de causis, partim

tim quia retinet quædam dogmata fidei Catho-
licæ, ut de Baptismo, qui in Papatu quoad substan-
tiâ integer adhuc retinetur, partim quia sibi hoc
nomen arrogat, instar Hierosolymæ quæ civitas
sancta vocabatur *Esa. 1. v. 21.* cum tamen à Deo
defecisset, sic Papatus sibi nomen Catholicæ Ec-
clesiæ arrogat, à qua tamen defecit in plurimis.
(5) Urget Janssenius *quod Lutherana Ecclesia*
ita non vocetur; atqui exinde non sequitur, ergo
non est Catholica. In persecutionibus enim gen-
tilium & sub Arrianismo vera Ecclesia hoc no-
mine publicè quoque non gaudebat, nihilominus
Ecclesia Catholica manebat; nos malumus esse
& non vocari Catholici, quam vocari & tamen
non esse, sufficit quod fides nostra Catholico Scri-
pturarum codici per omnia conveniat, & omni-
bus Christi fidelibus sit communis, qui credunt
se gratiâ Dei per fidem in Christum sine operibus sal-
vâri Act. 15. v. 11.

443] 2. Excipit, *Ecclesiam Christi semper vo-*
candam esse Catholicam cum in Symbolo Apostolico
ita vocetur, & ante ascensionem Christi eam potuisse
ita vocari, licet in Scripturâ non sit expressum. Re-
spond: (1) Ego scripsi quod signa Ecclesiæ sem-
per ipsi competant, & cum Ecclesiâ esse incipiant,
essentialia enim rei semper sunt conjuncta, cum
illâ oriuntur & occidunt. Jam verò nomen
Catholicæ non cæpit cum Ecclesiâ, nam ante
ascensionem Christi Ecclesia vera erat, sed non
vocabatur Catholica, imò tempore Apostolo-
rum neminem fuisse dictum Catholicum testa-
tur *Pacianus Epist. 1. ad Sempron.* conclusi igitur
nomen

nomen hoc Catholica non esse signum Ecclesiæ. Hic Janssenio fuisset neganda vel major vel minor, neutram verò negat, non majorem, quam tacitè concedere cogitur, non minorem, ex Scriptis enim Novi Testamenti contrarium demonstrare nequit, sed tantum ait, quod Ecclesia ante ascensionem Christi ita potuerit vocari: atqui nō est quæstio, *an potuerit ita vocari, sed, an ita vocata fuerit?* Pontificij enim non ita argumentantur, quod illa sit vera Christi Ecclesia, quæ possit aut potuit dici Catholica, sed quæ semper dicta sit Catholica, jam verò de primâ Ecclesiâ subsumo, ante Christi ascensionem, illa non est dicta Catholica, non enim invenies hoc nomen in ullo Apostolo de Ecclesiâ lovente, & tamen vera fuit Ecclesia, ergo veritas Ecclesiæ ex hoc nomine non dependet, hic directè respondendum fuisset. (2) *In Symbolo Apostolico*, ait, *vocem illam haberi, in illo Symbolo autem tantum articulos fidei esse, qui semper veri sint;* sed confundit sese Janssenius: in Symbolo Apostolico eque legitur, quod detur in terris Ecclesia Catholica, verum quod nomen, Catholica, sit Ecclesiæ nota, ibidem non legitur. Sic certum est, quod in terris detur Ecclesia Sancta, teste hoc Symbolo, sed quod nomen Sanctitatis sit nota Ecclesiæ exinde non eruitur. Ecclesia semper est Sancta, semper est Catholica, & hoc est articulus fidei semper verus, sed quod ex nomine, Sancta & Catholica, veritas Ecclesiæ sit demonstranda, nec in Symbolo legitur, nec exinde rectè concluditur. Sic legitur in Symbolo Apostolico quod Christus sit mortuus & sepultus, quis au-

autem ita insanit, ut velit dicere, Messiae signa esse mori & sepeliri; multa enim dicuntur de aliquo subiecto, cujus tamen signa essentialia non sunt. Symbolum igitur Apostolicum huic errori non patrociniatur. (3) Voculam, *Catholicæ*, in Symbolo Apostolico inveniri equidem verum est, sed an ab Apostolis ipsis hæc vox inserta sit, id nondum certò constat, nam citavi in meâ Admonitione *Irenæum lib. 1. cap. 2. & lib. 3. cap. 4. & Ter- tullian. de præscript. adversus hæreticos*, qui summam Apostolici Symboli recitant, sed appellationis hujus mentionem non faciunt. Sic *Cyprianus Martyr in Expositione Symboli Apostolici p. 382. tantum hæc verba legit. credo sanctam Eccle- siam. Epiphanius quoq; hæresi 72. contra Marcell. Tom. 1 lib. 3. pag. 272. recenset Symbolum Apo- stolicum, sed ea tantum legit verba; Sanctâ Ecclesiâ. Imò si Apostoli hanc vocem Symbolo inseruissent, mirum esset, quod in concionibus & scriptis suis nullam planè hujus voculæ mentionem injecissent.*

444] 3. Regerit, *Symbolum Apostolicum certò ab ipsis Apostolis esse conscriptum, quod multi Patres testentur, & mala fraude a Luthero vocem Catholicâ expunctam esse, proq; ea Christianam esse suppositam.* Respond. non negamus, Patres quosdam esse in eâ opinione quod ipsi Apostoli Symbolum hoc conscripserint, antequam Hierosolymis discesse- rint, *Augustinus quoq; Sermonem 115. de tempore* distribuit Symbolum in duodecim articu- los, & cuilibet Apostolo certum articulum, tan- quam authori adscribit. Miramur tamen cur Lu- cas in Actis Apostolicis omnia ἀξιόγραφα tam
attcura-

accuratè describat, sed historiae istius de Symboli conscriptione, quæ tamen scitu & cognitu dignissima fuisset, nullâ plane mentionē faciat, imò quædam minutiora sollicitè & curiosè prosequatur. Dicimus ergo Symbolum Apostolicum ratione materiæ ab ipsis Apostolis certò provenire, sed an hoc ordine & hisce formalibus ab ipsis sit conscriptum, id exploratæ veritatis non est; fuisse quendam Apostolorum Discipulum, qui rem & materiam ex concionibus illorum selegerit, & in hoc Symbolicum systema redegerit, valdè est probabile. Sed quicquid sit, sive ipsi Apostoli, sive ipsorum Successores hoc Symbolum conscripserint, de eo principaliter non quæritur, sed hoc in quæstione est, *an nomen, Catholica, sit certum & infallibile veræ Ecclesiæ signum?* Quod Lutherus vocem hanc in Symbolo expunxerit, & Christianam in germanico substituerit, communis est Pontificiorum accusatio, ad quam sæpius est responsum. Germani græcâ vocem, καθολικὴν, non intelligunt in suâ lingvâ, Lutherus ergo commodè hoc vertit, **Christlich** / ipsi Pontificij legunt in Symbolo αἰνίαν *Ecclesiam*, & tamen non retinent hanc vocem in germanico, **ich glaube eine heilige Kirche** / sed commodè vertunt, **heilige Kirche**. Si igitur ipsi non peccant græcam vocem non retinendo sed germanicam substituendo, sanè non videmus, quid criminis Lutherus in simili versione commiserit. Notandum verò est, quod Lutherus non dolo expunxerit hanc vocem Catholicam, legitur enim illa vox in Catechismo Latino, ubi perpetuò in

scholis

scholis nostris docetur : *Credo Sanctam Catholicam Ecclesiam*, in germanicâ tamen versione omittit certis de causis, partim quia Laici significationem nominis hujus non intelligunt, partim quia facile in eum possent labi errorem, ac si nudum aliquod nomen hic intelligendum esset, cum tamen Apostoli rem ipsam nomine signatam intellexerint. Imò etiam si Lutherus nomen, *Catholica* vel *Universalis* retinuisset, causam tamen Pontificiorum hoc nihil adjuvisset, vocant enim illi Ecclesiam Universalem ideo, quia ad omnia loca, omnia tempora & omnes personas se extendat, & tamen fatentur post tempora Lutheri doctrinam fidei ad plura loca & populos per Indiam, Americam, Peruviam & Chinam fuisse propagatam, imò non potest negari hodiernâ die loca inveniri quamplurima, in quibus fides RomanoPapistica non prædicatur, Ecclesiam itaq; suam tali sensu Catholicam seu Universalem dicere non possunt.

445] Reddidit verò vocem Catholicam, in germanico, Christianam, certis de causis. (1) In Ecclesiâ Christianâ non est respectus personarum *Act. 10. v. 34. non est Judæus nec Græcus, nec mas, nec fœmina, nec liber nec servus, omnes enim unum sunt in Christo Gal. 3. v. 28.* (2) Cum zizania non minus sint Universalia quam ipsum triticum *Matt. 13. v. 26.* imò malorum sint longè plures, qui ad perditionem tendunt, quam bonorum, *pauci enim sunt qui intrant per angustam portam Matth. 7. v. 13. 14.* ideò Lutherus voce, Christiana, talem communionem denotavit, quæ per universum quidē mundum se extendat, sed tamen in Christo consistat. (3) Cum Ecclesia
Chri-

Christi interdum sit *grex pusillus* *Luc. 12. v. 32.* & credentium pauci inveniantur *Matth. 24. v. 12. 2. Thess. 2. v. 9.* Lutherus hac voce significare voluit, Ecclesiam Christi quidem per universum mundum sese extendere, sed non semper actu, ne quis putet Ecclesiam actu per universum mundum sese non extendentem non amplius manere Christianam. Lutherus ergo vocem, *Catholica*, explicavit, & sensum genuinum protulit. Lutherus etiam non fuit primus, qui ita vertit Symbolum, testatur enim *Chemnitius part. 3. Loc. Com. p. 125.* quod diu ante Lutherum quædam antiqua exemplaria ipsi visa similiter legerint in germanico; credo sanctam Christianam Ecclesiam. Imò *Canisius in Catechismo* suo vocem, *Catholica*, in germanico non retinet, sed per universalem declarat, & voculam, *Christiana*, inserit, dum scribit: *Credo universalem Christianam Ecclesiam ein allgemeine Christliche Kirche.* Si ergo licet Pontificijs interferere hanc vocem, *Christiana*, licet in græco non inveniat, non videmus, quæ ratione Lutherum objurgare velint, qui declarationis causa usus est hac voce in germanicâ versione.

446] 4. *Explicat Janssenius τὴν Catholici significationem principalem ex Augustino & Cyrillo, qui Catholicam vocant Ecclesiam, quia per totum orbem sit diffusa.* Respond. supra dictum est, quod fides dicatur Catholica duplici respectu, primò quatenus est integra & congruit Catholico Scripturarum codici per omnia, deinde, quatenus illius professio communis est omnibus verè credentibus

bus per universum terrarum orbem. Illa significatio est principalis, quod Patres testantur. *Cyrillus Cath. 18.* scribit, Ecclesiā vocari καθολικὴν διὰ τὸ διδάσκειν καθολικῶς καὶ ἀνελλιπτῶς ἅπαντα εἰς γνῶσιν ἀνθρώπων ἐλθεῖν ὁφείλοντα δόγματα, quia docet catholicè & perfectè omnia dogmata, quæcunque homines tenentur agnoscere. *Augustinus quæst. in Matth. q. 11.* bonos Catholicos definit, quod sint ii, qui & fidem integram sequuntur & bonos mores. *Lib. 1. de mor. Eccles. Cath. cap. 18.* Catholicam fidem & Ecclesiam describit, quæ veritatem & Consensum veteris & Novi Testamenti retinet, Christum per fidem habitantem in se habet, & impletur omni plenitudine Dei. *Pacianus Ep. 1. ad Sempr.* Qui Catholicus est, idem iusto est obediens, & qui obediens idem est Christianus atq; ita Catholicus Christianus. Vides Jansseni, quod Patres principaliter respiciant ad universalitatem fidei & doctrinæ; postmodum verò accedit universalitas loci, quæ actu ipso non semper requiritur. Ecclesia enim instar Lunæ augeatur & diminuitur, in persecutionibus sæpe premitur, & si vel in unico loco paucisq; personis consistat, nihilominus tamen Catholica manet.

447] Quod si verò Pontificij urgeant Catholicum dici principaliter id, quod ubiq; diffusum est, respondemus (1) quod olim Arrianismus latissimè diffusus fuerit, hodieq; Epicureismus latissimè diffundatur, imò Judæi per totum terrarum orbem hodie sint dispersi, nec tamen ideo vel Arrianismus, vel Epicureismus, vel Judaismus possunt dici fides Catholica. (2) Ultimis temporibus

vera fides angustis terminis includetur, *surgenti enim multi Pseudopropheta Matth. 24. v. 24. Filius hominis vix fidem inveniet in terris Luc. 18. v. 8. omnes ferè gentes sequentur meretricem Babylonicam Apoc. 13. v. 8. 14.* sequeretur ergo veram fidem hisce temporibus non esse, nec dici posse catholicam (3) Papismus hodie non docetur in omnibus locis, non in Daniâ, Norvegiâ, Sveciâ, Finlandiâ, non in Pomeraniâ, Megapoli, Saxoniâ, non in plurimis Germaniæ, Angliæ, Hungariæ & Belgij locis, sequitur ergo ex hoc ipso principio papismum non esse fidem catholicam, quod dum Pontificij concedere nolunt, necesse est fidem Catholicam non ex universalitate loci, sed ex alio principio æstimandam & probandam esse.

448] 5. *Demonstrat ergo Janssenius Ecclesiam Romanam Pontificiam esse Catholicam provocando ad partem libri posterioris, ubi agit de doctrinâ Catholicâ ex Scripturis deductâ, & citando Lutherum scribentem, in Papatu nucleum esse veri Christianismi.* Respond: Papismum esse à fide Catholicâ ex Scripturis deducta alienū, per singulos articulos lib. 2. probatur, quorsum lectorem remitto. Lutherus equidem scripsit *in Papatu esse nucleū veri Christianismi*, sed non ait, *Papismum ipsum esse Christianismum*, distingvit enim Papismum à Christianismo, & fatetur, quod in medio Papatu Ecclesia Christiana fuerit, non autem dicit, ipsum Papam aut Papismum fuisse Ecclesiam. Sic in medio Babylone erat Ecclesia Judæorū captivorum, in medio Pharisaismo erat Ecclesia fidelium, qui in Messiam credebant, in medio Turcismo hodie inveni-

untur quidam Christiani, neq; tamen Babylon, vel Pharisei, vel etiã Turcæ fuerunt aut sunt vera Ecclesia. Est in Papatu aliquid quod Dei est, nempe sacra Biblia, Baptismus & Cœna Domini, deinde est aliquid quod est Papæ proprium, ut Scripturæ depravatio, humanæ traditiones, vigiliæ, missa, purgatorium & alia multa. Lutherus ergo pretiosum à vili, rectum ab obliquo, Christianismum à Papismo rectè distinxit.

449] Ecclesia verò Pontificia catholica dici non potest (1) non ratione doctrinæ, non enim adstipulatur catholico Scripturarum systemati, ut liber secundus docet. (2) Non ratione loci, non enim in omnibus mundi locis Ecclesia Pontificia habitat, sicuti regna & principatus plurimos modò enumeravimus. (3) Non ratione temporis, nã tempore Apostolorum & primo seculo hæc doctrina fuit ignota, nihil de Pontifice Romano, nihil de capite visibili Ecclesiæ tum fuit auditũ. (4) Non ratione membrorum, plurima enim Ecclesiæ Christianæ membra Papatum rejciunt, ipsi contradicunt, imo extra Ecclesiam Romanã salvantur, quod certum est de nostris parvulis post baptismum morientibus, quæ omnia demonstrant Romanam Ecclesiam verè Catholicam non esse.

450] Tandem Janssenius concludit, *Stultum & insanum esse, eos esse Catholicos, qui se Evangelicos vocant, addit rationes* (1) *non sunt diffusi per totum orbem* (2) *Non consentiunt cum scripturis, ut Patres testantur.* (3) *Vocantur Lutherani & Calvinistæ.* Respondetur (1) Potuissent Ethnici olim hoc obijcere Christianis in persecutionibus, imò Ar-

riani potuissent hoc veris Catholicis obijcere, vos non estis diffusi per totum orbem, ergo non estis Catholici, quid hic Janssenius Ethnicis & Arrianis pro verâ Ecclesiâ respondisset, id sibi pro nobis responsum habeat. Si nostra religio jam non est diffusa per totum orbem, sufficit quod Apostolorum tempore fuerit diffusa: de ultimis temporibus prædictum est, religionem veram intra terminos angustos iri conclusum Luc. 18. v. 8. Matth. 24. v. 24. frustra igitur nobis ista angustia obijcitur. *Bellarmin. in præfat. Tomi primi Controvers.* contradicit Janssenio, dum scribit, *quod religio Lutherana in Saxoniâ quidem sit exorta, totam tamen occuparit Germaniam, inde ad æquilonem & orientem profecta, Daniâ, Norwegiam, Sveciam, Gothiam, Hungariam occuparit, tum ad occidentem & meridiem pari celeritate delata, in Galliam, Angliam, Scotiam imò supra alpes in Italiam penetrarit.* (2) An doctrina nostra cum Scripturis consentiat, nec ne, patet ex scriptis quamplurimis *Lutheri, Chemnitij, Hunnij, Mentzeri, Heilbrunneri, Zeamanni, Baldolini, Meisneri*, imò ex hoc toto libro. *Patres*, inquit Janssenius, *doctrinam Lutheranam condemnarunt*, atqui contrarium demonstrarunt Chemnitius, Hunnius, Gerhardus, Eckhardus & alij, qui ex Patribus prolixè testimonia collegerunt nostræ doctrinæ per omnes articulos.

451] Dum autem vocamur Lutherani, id non impedit, quo minus possimus esse Catholici, non enim nos ipsi sed adversarij nobis hoc nomen imposuerunt, quod differentiæ causa fieri permittimus, nec vocamur Lutherani, quasi Lutherus esset primus

primus inventor fidei nostræ, hoc enim respectu Lutherus monet, ne quis sese ab eo denominet, *doctrina non est mea, neq; pro vobis Crucifixus fui*, inquit *Tom. 2. Jenen. fol. 92.* nec ideo quasi Lutherus primus author esset novi alicujus ordinis, sicut Franciscus & Dominicus, à quibus monachi in Papatu denominantur, sed quia Lutherus primus fuit, cujus laboribus Deus benedixit, & cujus operâ usus est in Ecclesiæ reformatione, Papatus dejectione & Evangelij renovatione. Et hoc sensu olim fideles dicebantur *Athanasiani*, quod fieri permittebant propter differentiam Arrianorum, quibus in doctrina se opponebant. Neq; hoc semper est hæreticum ab aliquo homine denominari, multi enim hæretici fuerunt, qui primi hæresin sparserunt, & ab alijs sese denominare non potuerunt, præterea quidam hæretici non ab authore, sed à doctrinâ fuere denominati, ut Alogiani, Anglici, Cathari, Anthropomorphitæ & alij. Athanasiani dicebantur ab Athanasio, & tamen non erant hæretici. Imò si hæreticum est ab homine denominari, Augustiniani, Dominicani & Franciscani monachi erunt hæretici, qui ab hominibus nomen istud desumpserunt.

452] *Patres tandem aliquot producit, qui ex nomine Catholicam Ecclesiam esse cognoscendam scripserint*, sed respond. alius fuit status Ecclesiæ tempore Patrum, alia facies externa Ecclesiæ, quàm nunc est. Erat ibi Ecclesia similis civitati supra montem positæ, omnibus nota & perspicua, per orbem terrarum longè lateq; diffusa, sub Imperatoribus florentissima, Idolomania gentium erant

suppressæ, Judæorum superstitiones subjugatæ, si
 quædam oriebatur hæresis, coarctata erat in an-
 gusto alicujus regionis aut urbis termino: hic
 statim ad fidem Catholicam incorruptam provo-
 cabatur, & nomine illius vera à falsa religione di-
 scernebatur, ut pote cujus fides longè lateq; do-
 minans cum nomine conjuncta erat. Verum Ar-
 rianismo per totum Ecclesiæ corpus serpente, &
 sese extollente, nomenq; Ecclesiæ Catholicæ
 sibi applicante, cessabat mos ita argumentandi:
 si enim ad Ecclesiam Catholicam quis provocaf-
 set, Ecclesia Arriana prodisset, quæ nomen cum
 verâ Ecclesia commune habebat & sibi attribue-
 bat. Accessit etiam distractio Imperij in Orien-
 te & Occidente, in qua novæ dominationes no-
 vis Sectis favebant, & communionem Ecclesiæ
 turbabant, quibus denique Papatus accessit affe-
 ctans Universalem dominatum per totum or-
 bem in omnes Patriarchas & Episcopos, & solo
 titulo Catholicæ Ecclesiæ glorians, unde vetus il-
 lud *κρίθριον* nomen Catholicæ Ecclesiæ amplius
 retineri non potuit. Sicut ergo Græci se vocant
 Catholicos, & tamen Pontificij propter solum
 nomen ipsis non concedunt, ut sint Ecclesia
 Catholica, ita etiam Pontificij, licet se Catholi-
 cos vocitent, nobis nunquam persvadebunt solo
 nomine, ut credamus Papatum esse Ecclesiam
 Catholicam, nisi fortè eo sensu, quo bestia Apo-
 calyptica dicitur Catholica, ex eo quod illam
 adoret *universa terra. Apoc. 13. v.*

3. 4. 8.

Caput

Caput Decimum Sextum.

*De Antiquitate & Amplitudine
Ecclesiae.*

453] **A**Ntiqvritatem Romanæ Pontificiæ & Novitatem Lutheranæ Ecclesiæ Scriptores Pontificij obijciunt in omnibus ferè libris & disputationibus. Respondi ego in mea Admonitione (1) non omne antiquum esse verum, religio enim Turcica est antiqua, Ecclesia Judaica est antiquior Christianâ, malitia Sathanæ est antiquissima, ut pote quæ cæpit statim post mundi creationem, nec tamen exinde sequi, vel religionem Turcicam vel Ecclesiam Judaicam, vel Sathanæ malitiam esse amplectendâ. (2) Judæos Christo objecisse Mar. i. v. 27. & Athenienses Paulo Act. 17. v. 20. doctrinâ ipsorū esse novâ, quicquid hic Pontificij respōdissent, sibi quoq; respondeant. (3) scilicet esse distingvendum inter novum & renovatum, nam renovatum nō est novum: Elias renovabat cultum veri Dei contra Baalistas, Patres Ecclesiæ primitivæ renovabant fidem Christianam contra Arrianos, nec tamen novam religionem introducebāt, ita Lutherus nihil novi docuit, sed Evangelium in Papatu traditionibus humanis obscuratum, ex doctrinâ Prophetarū & Apostolorum renovavit. (4) Antiquitatē doctrinæ & Ecclesiæ rectè esse dignoscendam, antiquitatis quidem certos esse gradus, sed notam Ecclesiæ ex ijs non esse nisi gradum primum, scilicet conformitatem cum verbo Dei. Judæi habebant antiquas

etiquas Patrum suorum traditiones, Deus tamen, ab ijs eisdem revocat ad normam verbi sui, Ezech. 20.v. 18. 19. (5) Quod si ista antiquitas & doctrinae primævitas spectetur, sequi doctrinam non nostram sed Pontificiam novam esse, utpote quæ maximam partem à scriptis Prophetarum & Apostolorum dissentiat. Janssenius ad hæc respondet (1) Pontificios longè aliter argumentari scilicet, quæ Ecclesia à Christo est instituta & ab Apostolis eorumq; legitimis successoribus per sexdecim annorum centurias est propagata, illa est vera Ecclesia; sed talis est Pontificia, non Lutherana, ut pote quæ prouodit nova dogmata antiquitati ignota, ergo non Lutherana sed Pontificia Ecclesia est vera. (2) Distinctionem inter Evangelium novum & renovatum esse figmentum sine re. (3) Scripturam non esse intelligendam ex mente Lutheri, sed ex unanimi consensu Doctorum veteris Ecclesie. (4) Apostolicam doctrinam non potuisse veterascere aut perire, ideoq; eam non potuisse renovari, p. 306. 307. Ad singula respondebimus.

454] 1. Janssenius crimen falsi committit, dum scribit, Pontificios non argumentari ab antiquitate simpliciter, sed ita, ut conjungant Christi institutionem & simul per legitimos Successores propagationem. Evolvantur Bellarm. lib. 4. de notis Eccles. cap. 5. Lessius considerat. 9. rat. 1. Badenses rat. 5. p. 247. apparebit, quod illi ab antiquitate simpliciter argumententur. Alijs autem in locis tractant argumentum ab antiquitate distinctum, de legitimâ successionem, ut patet ex Bellarmino lib. 4. de Not. Eccles. cap. 8. Lessio confid. 9. rat. 2. Badenses.

densibus rat. 5 p 314. *Botzio* lib. 7. cap. 1. *Pistor*: *Ho-*
doget. cap. 4. p. 82. *Coster.* *Enchir.* cap. 2. p. 82.
Staplet. relect. Contr. 1. qvæst. 5. art. 2. p. 130.
Hack. contra *Tossanum* qvæst. 3. cap. 3. p. 25.
 Distinctè, dico, tractant isti Autores hæc duo ar-
 gumenta, qvæ *Janssenius* in præjudicium tanto-
 rum virorum malè confundit. Qviquevid autem
 sit, etiamsi conjunctim tractentur, tanquam di-
 stincta membra unius argumenti, nihil tamen e-
 vincent contra nostram religionem. Non Anti-
 qvitas, ad eam namq; sufficienter responsum est
 in meâ Admonitione, ita ut *Janssenius* tacendo
 omnia supprimat, qvod est signum malæ consci-
 entia. Addo præterea qvod antiquitatis certi sint
 gradus, ex quibus tamen non nisi primus potest
 esse Ecclesiæ nota: *id enim est verius, qvod prius, id*
prius qvod ab initio, id ab initio qvod ab Apostolis, scri-
 bit *Tertullian.* lib. 4. contra Marc. cap. 5. Qviquevid
 ergo non consentit cum doctrinâ Prophetica &
 Apostolica verâ antiquitatis notâ non habet. Cõ-
 suetudo sine veritate vetustas erroris est. Ad hanc
 normâ antiquitatis si dogmata Pontificiorû fue-
 rint examinata, conclamatû erit de toto Papatu.

455] Neq; Successio doctorum aliquid contra
 nos obtinebit, qvod seqvêtibus probamus. (1) Pha-
 risæi Successores erant Mosis, in cujus cathedrâ
 sedebant Matth. 23. v. 2. nihilominus erant *fures &*
latrones Joh. 10. v. 8. Apostolis succedebant *lupi*
immanes Act. 20. v. 29. 30. qvi tamen veritatem Ec-
 clesiæ propter Successionem non obtinebant. Ec-
 clesia Græca demonstrat successionem doctorum
 ab Apostolo Andrea, teste *Nicephoro* lib. 6. Chron.

cap. 6. nec tamen à Pontificijs ideo pro verâ Ecclesiâ habentur. Imò de Antichristo prædictum est, quod sit sessurus *in tēplo Dei* 2. Thess. 2. v. 4. adeoq; sit successurus Apostolis, nec tamen ideo Antichristi Ecclesia pro verâ Ecclesiâ potest haberi (2) Ejusmodi Doctorum Successio non semper conjuncta est cum verâ Ecclesiâ. Tempore captivitatis Doctores per annos 70. publicè non docebant, nec sibi in officio succedebant nihilominus manebat ibidem vera Ecclesia. Tempore decem persecutionum Christiani latitabant in rupibus & speluncis sine successione doctorum in publico officio, nihilominus manebant vera Ecclesia. Christus ipse erat *Sacerdos secundum ordinem Melchisedech* Hebr. 7. v. 2. 3. quomodo autè Pontificij poterunt demonstrare continuam successionem à Melchisedech usq; ad Christum? (3) Distingvitur successio loci à successione doctrinæ, ad veritatem Ecclesiæ demonstrandâ non sufficit nuda loci successio, nam ita Pharisei succedebant Moysi & Aaroni ratione loci, neq; tamen ideò vera erant Ecclesia; successio doctrinæ principaliter requiritur, hanc Apostoli habebant, ad doctrinam Moysi & Prophetarum provocabant Act. 26. v. 22. ideoq; verâ Ecclesiam ædificabant, licet successionē ratione loci non haberent, Talem successionem & nos habemus in doctrinâ Apostolicâ quod demonstrat collatio Augustanæ Cōfessionis cū scripturâ sacrâ per omnes articulos. Et sicuti olim in Ministerio impuro Deus successionem conservavit, tempore Aaronis idololatræ Ex. 32. v. 4. seqq. Pseudoprophetarum in Israel, 1. Reg. 18. v. 22. cap. 19. v.

19. v. 10. Esa. 56. v. 10. cap. 59. v. 4. Jer. 2. v. 8. Os. 4. v. 6. tempore Caiphæ Joh. 11. v. 49. & Phariseorum Matth. 23. v. 2. Joh. 5. v. 42. cap. 10. v. 8. ita etiam in medijs Papatus tenebris in ministerio impuro talem successionem ad Lutherum usq; conservavit. (4) Fatentur quidam Pontificij, argumentum à successionem Doctorum desumptum non esse admodum firmum, fatetur enim *Staplet*. in Relect. Contro. quæst. 4. art. 2. p. 86. *quod nulla successio vera sit, nisi doctrina pariter vera* Bellarm. lib. 4. de Notis Eccles. cap. 8. nolens volens fateri cogitur, *non statim sequi veram ibi esse Ecclesiam, ubi successio Doctorum in loco possit demonstrari*. Evincunt hæc omnia argumentū à successionem desumptum nec Ecclesiam Romanam extollere, nec Ecclesiam Lutheranam deprimere.

456] Respondet Janssenius *distinctionem inter Evangelium novum & renovatum esse figmentum sine re*. Sed responsio hæc bruta est, quis enim hac responsione non refutaret omnes omnium sapientum distinctiones, omnes omnium Theologorum Pontificiorum exceptiones & Disputationes, obijciendo, esse figmenta sine rebus. In naturalibus pariter & artificialibus distingvitur inter id quod novum est, & inter id quod renovatum est: serpentes dicuntur cutem deponere & novā assumere; aquilæ dicuntur sese renovare & rejuvenescere; quoties picturæ & statuæ renovantur. Sic doctrina de cultu veri Dei per Eliam renovabatur 1. Reg. 18. v. 36. 37. seq. doctrina Moysis & Prophetarum per Christum renovabatur, quæ traditionibus Pharisæicis suppressa erat. *Tannerus* in Anato. August.

August. Confess. part. 2. demonstr. 2. §. 210. fatetur aliud esse doctrinae novitatem, aliud autem novam doctrinae explicationem, & ibidem docet, explicationem doctrinae novam esse posse, licet ipsa doctrina non sit nova; quid hoc est aliud, quàm distinguere inter doctrinam novam & renovatam? quapropter idem Tannerus in loco citato §. 153. admittit Lutheri doctrinam catenus fuisse novam, quatenus illo tempore fuit ignota, licet ante illud tempus nota esse potuerit. Imò Jacobus Hack contra Tossanum quæst. 3. cap. 6 p. 52. fatetur, quod Ethnicis & Judæi olim Christianis hoc potuissent obijcere, doctrinam illorum esse novam, quæ tamen non erat nova sed renovata, & apparebat hominibus quasi nova, quo sensu canticum illud Apocalypticum dicitur quasi novum Apoc. 14. v. 3. cum tamen Evangelium Dei vocetur æternum Apoc. 14 v. 6.

457] 3. Immiscet Janssenius quædam ἀλόγιστα, Scripturam non esse intelligendam secundum mentem Lutheri, sed secundum unanimem consensum Doctorum veteris Ecclesiæ. Respond (1) nemo nostrum utitur explicationibus Lutheri tanquam regulâ interpretationis Scripturæ, scimus enim, quod scriptura non sit privata ἐπιλύσε 2. Pet. 1. v. 20. Lutherus quoque sensum & explicationem Scripturis non intulit, sed ex ipso contextu & totius Scripturæ harmoniâ extulit, ideoque ipsius interpretatio est fidei ἀνάλογον Rom. 12. v. 6. utimur Lutheri explicationibus tanquam adjumento nō fundamento. Non ideo amplectimur, quia ita Lutherus exposuit, sed quia Lutheri expositio ex ipsis
visce-

visceribus textus & totâ fidei ἀναλογία est de-
sumpta (2) Quòd Sanctorum Patrum expositiones
reijciamus, cum limitatione intelligendū est; am-
plectimur gratâ mente labores Sanctorum Patrum,
ubi docent Scripturis cōformia & fidei ἀναλογία,
Quia verò illi ipsi in scriptis suis monēt, ne omnia
iptorum effata simpliciter acceptemus, sed in tan-
tum, in quantum cum Scripturis consentiunt, ut
vult *Augustin.* de bono periev. cap. 21. non diffitēte
Bellarmino lib. 3. de verbo Dei cap. 10. non omnia
iptorum scripta & dicta probamus, sed quod cū scri-
pturis congruit retinemus. Imò ipsi pōtificij in lo-
cis quamplurimis à Patrum expositionibus rece-
dunt. *Maldonatus* Matt. 16. v. 19. ab omnibus Pa-
tribus dissentit excepto solo Origene. Matt. 26. v.
29. reijcit Augustinum, Cyprianum, Hieronymū,
Chrysostomum & alios. In cap. 3. v. 8. Johann. nō
sequitur Patres sed novam explicationē fingit. *Bel-
larminus* quoq; in locis quamplurimis Patrum expli-
cationes reijcit, imò Patres Patribus opponit lib. 1.
de verbo Dei cap. 3. quod etiā facit *Hosius* de auth.
Script. p. 577. qui fatetur, *Patres Patribus opponi pos-
se*. Cur ergo reprehendunt Pontificij id in nostris
Ecclesijs, cujus tamen ipsi sunt rei? Vide supra cap.
2. de Patribus ubi copiosè hac de re actum est.

458] 4. Tandem concludit Janssenius *doctrinā
Apostolicam non potuisse inveterascere aut perire, ade-
oq; eam non potuisse renovari.* Sed respondemus
simplex isthæc negatio nemini cordato, etiam in-
ter ipsos Pontificios, fidem faciet. Potuit ob-
scurari Evangelium. (1) Propter exempla do-
ctrinæ

Doctrinæ obscuratæ in Veteri testamento, *dies multæ fuerunt in Israel sine vero Deo, sine Sacerdote, Doctore & sine lege. 2.Chron. 15. v. 3. Filij Israel multis diebus manebant absq; Rege, absq; Principe & sine ullo sacrificio & sine Altari, & sine Ephod. Hof. 3. v. 4. Israelitæ reliquerant pactum Dei, altaria ipsius destruxerant, & Prophetas Domini gladio occiderant, 1.Reg. 19. v. 10. nonne tempore Christi doctrina legis obscurata erat? ita ut Christus proluxa admonitione traditiones Phariseorum refutarit, & populum ad veritatem doctrinæ revocarit Matth. 5. v. 21. seq. quod ergo in veteri Testamento fieri potuit, nihil obstat, quo minus id in Novo Testamento fieri potuerit. (2) Propter exempla Evangelij in Novo Testamento obscurati; tempore decem persecutionum doctrina fidei quasi oppressa erat, tempore Arrianismi per totum Orientem hæresis serpebat, & veritatem Evangelij obfuscabat; in Ecclesiâ primitivâ tot hæretici, ut Nestoriani, Eutychiani, Marcionitæ, Valentiniani, Manichæi, Gnostici, Cathari, Samosatensiani & alij plures veritatem Evangelij miserè corruerunt, & erroribus suis quamplurimos seduxerunt, quomodo igitur Janſenius negat Evangelium posse obscurari? (3) Propter vaticinia de erroribus immit- tendis & veritate auferendâ, ideo quod charitatem veritatis non receperunt, mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, 2 Theſſ. 2. v. 10. Spiritus disertè dicit, quod postremis temporibus desciscunt quidam à fide, attendentes Spiritibus seductoribus ac doctrinis demoniorum per hypocrisim falsi*

falsiloquorum, qui cauteritatē habent conscientiam 1. Tim. 4. v. 1. 2. *Filius hominis quando venerit, num reperturus est fidem in terrā* Luc. 18. v. 8. *Universa terra sequetur bestiam, quæ faciet ut omnes parvi & magni, divites & pauperes, liberi & servi accipiant characterē in manu suā dextrā aut in frontibus suis* Apoc. 13. v. 4. 16. Si Deus minatus est hasce pœnas, utiq; potens erit easdem immittere; minæ istæ nō sunt fulgur ex pelvi, Deus verax est non tantū bona promittendo sed etiam pœnas minando. (4) Propter cōfessionem Pontificiorū; *Bellarmin.* lib. 3. de Rom. Pōtif. cap. 7. apertē scribit, tēpore Antichristi (quem Pontificij expectant) veritatem religionis Christianæ in magnas angustias redactū iri: verba ipsius sunt. *Certum est, Antichristi persecutionem fore gravissimā & notissimam, ita ut cessent omnes publicæ religionis ceremoniæ & sacrificia.* Quod illa ultima persecutio futura sit gravissima patet ex illo Matt 24. *Erit tunc tribulatio magna, qualis nō fuit ab initio mūdi, neq; erit.* Et ex Apoc. 20. ubi legimus; tunc Sathanam solvendum, qui usq; ad illud tempus fuerat ligatus. Ergo tempore Antichristi Evangelium obscurabitur & opprimetur; quomodo igitur Janssenius negat, Evangelium posse obscurari?

459] Antiquitatem Ecclesiæ sequitur Amplitudo, sive Multitudo confessorum, ex quā Pontificij veritatem Ecclesiæ æstimant. Respondi ego in meā Admonitione. (1) Quod hæc nota Ecclesiæ neque à Christo, neque ab Apostolis nobis sit præscripta. (2) Seqvi ex hac notā, non Lotum sed Sodomitas, non Jacobum

cum

cum liberis sed Ægyptios, non Israelitas sed Babylonios, non septem millia verorum Dei cultorum sed Baalitas, non Christum cū Apostolis, sed Phariseos & Saducæos veram fuisse Ecclesiam, horum enim numerus major fuit, quam illorum (3) Christum invertere hoc argumentum & docere, paucos esse, qui ambulent in viâ ad vitam Matt. 7. v. 14, Ecclesiam esse gregem pusillum Luc. 12. v. 32. Filium hominis in adventu suo glorioso vix fidem esse inventurum Luc. 18. v. 8. (4) Imò scripturam docere, Ecclesiâ malignâtium ex multitudine esse æstimandâ, multi enim sunt qui ambulant in via ad damnationem Matth. 7. v. 13. Antichristo adhærebunt omnes populi, turbæ, & gentes & lingvæ Apoc. 17. v. 15. ex vino scortationis meretricis Babylonicae biberunt omnes gētes Apoc. 18. v. 3. Quid verò Janssenius ad hæc respondet? miserrimè. Adscribam verba ipsius: *Vah, Mullere, nū tale aliquod argumentum Catholicis unquam excidit? nec per somnium venit in mentē. Et quis Lutheranorum non decipiatur his tuis ineptijs ac ludibrijs? Legunt isti quæ scribis, & quia Prædicantem audiunt, vera scripsisse opinantur miseri! cæcos cæcus ducit, & utriq; in joveâ cadunt! deleo igitur unâ hac spongiâ quicquid ille pag. 177. 178. 179. stolidè effutijt. Videt hic Lector modū disputandi monasticum, videt acumen plusquam bovinum: tantam stoliditatem in isto Missionario sedis Apostolicæ non quæsissem!*

460] Sed ad rem. Negat Janssenius tale argumentum Catholicis unquam excidisse, nec per somnium in mentē venisse. Hoc est negare lucē meridiei. *Bell: lib. 4 de Notis Eccles. cap 7. ita scribit:*

quar.

quarta nota est Amplitudo sive multitudo & varietas credentium. Ecclesia enim verè Catholica non solum debet amplecti omnia tempora, sed etiam omnia loca, omnes nationes, omnia hominum genera: &c. Nostro tempore Ecclesia Romana præter Italiam & Hispaniam totam, præter Galliam ferè totam, præter Germaniam, Angliam, Poloniam, Boemiam, Hungariam, Græciam, Syriam, Æthiopiam, Ægyptum, in quibus multi inveniuntur Catholici, in ipso novo orbe habet Ecclesias sine admistione hæreticorum, in omnibus quatuor partibus mundi, ad Orientem, in Indijs; ad occidentem, in Americâ: ad Septentrionem, in Japonia: ad Meridiem, in Brasilia, & exteriori parte Africae. At Sectæ hæreticæ nunquam totum orbem, aut certè dimidiam ejus partem occuparunt. Lessius in Consult. Confid. sexta pag. 41. scribit: Religio Romana, quia per totum orbem diffusa extendit se ad omnes gentes & ad omnia regna. Nullum enim regnum, nulla gens nobis cognita, quæ hanc Religionem vel non habeat adhuc, vel aliquando non habuerit, vel modò non incipiat habere: Imò hoc tempore penè apud omnes gentes est publica religionis nostræ professio. Nimirum apud Japones, Chinas, Indos, Persas, Tartaros, Turcas, Afros, Brasilijs, Mexicanos &c. Omnibus enim his locis reperiuntur Catholici, reperiuntur templa, altaria, imagines Christi & Sanctorum, celebratur Missa, administrantur nostra Sacramenta, servantur festa & jejunia; deniq; servatur publicè Religio Romana. Cui dubium esse possit, eam esse veram Religionem, & veram salutis viam, quam Dominus omnibus regnis proponi & prædicari voluit; quam in omnibus regnis tempore congruo crescere &

fructificare fecit. Costerus in Enchiridio cap. 2. p. 85. Si quis certo indicio deprehendere veli: Ecclesiam, mente percurrat orbem terrarum, Lutheranos inveniet in sola Germania, Calvinistas ferè in sola Gallia & Anglia, Anabaptistas in varijs obscuris angulis Hollandiæ & Moraviæ; sicut Donatistæ & Novatiani ferè in Africa latuerunt, & Iconoclastæ in Græcia. Extra Europam nulla sectarum Lutheri, Calvini &c. notitia ab orbe condito unquam pervenit. Fieri igitur non potest, ut Novatores nostri seculi ad veram Ecclesiam pertineant, &c. Idem argumentum à multitudine Cōfessorum desumptum tractant Pistorius in Hodog. cap. 4. p. 89. Badenses rat. 5. p. 248. Tannerus in Annot. August. Confess. part. 2. dem 3. §. 63. 64. & alij plures. Qua fronte igitur Janssenius negat id, quod tamen cæteri Scriptores Pontificij concedunt. Committo iudiciū Universæ Ecclesiæ Christi, an Monachus iste solidi quidquā de antiquitate & amplitudine Ecclesiæ nobis responderit.

Caput decimum septimum.

De Miraculis.

461] **A**D gloriam Miraculorum, quā veritatem Ecclesiæ Pontificij demonstrare satagunt, respondi in meā Admonitione (1) Ultimis temporibus miracula in probationem doctrinæ non esse promissa. (2) Pseudoprophetas potius miracula edituros esse ultimis temporibus Matth. 24. v. 24. 2 Thes. 2. v. 9. Apoc. 13. v. 13 (3) Miracula per se nihil probare, nisi veritas doctrinæ conjuncta fuerit Deut. 13,

v. 1. Matt. 11. v. 5. Matt. 22. v. 29. Act. 17. v. 11. (4) Multos fuisse Doctores præclarissimos qui sine miraculis efficaciter docuerunt, ut Johannes Baptista, Amos, Obadias, Zacharias, multos quoque auditores sine miraculis credidisse Joh. 4. v. 42. Act. 16. v. 14. (5) Miracula Pontificiorum aut esse ficta aut magica, aut nulla, Janssenius ad hæc prolixè excipit p. 309 usque ad p. 312. Examinabimur ordine singula.

462] 1. Ait, *miracula ultimis temporibus omnino esse promissa Apoc. 11. v. 3. 4. 5. 6. Dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta. Si quis voluerit eis nocere, ignis exiet de ore eorum, & si quis voluerit eos ledere; sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum, & potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, & percutere terram omni plagâ quotiescunque voluerint.* Respondemus: Pontificij equeidem & ex ijs principaliter Bellarminus lib. 3. de Rom. Pontif. c. 6. ex hoc loco docent, Eliam & Henochum ante iudicium extremum esse redituros, Evangelium prædicaturos ac miracula edituros. Sed (1) consequentia nulla est, Deus promisit duos testes ultimis temporibus, ergo illi duo erunt Elias & Henochus, cur non Moses & Aarō, cur non Jacobus & Josephus vel alij Sancti? (2) Testes isti dicuntur vincendi & occidendi à bestia, quomodo autem ista competere possunt sanctis, qui corpora habent impassibilia & immortalia. (3) Duo isti testes erunt amicti saccis v. 3. quomodo autem corporibus gloriosis & cœlesti luce fulgentibus convenit iste vestitus, indumentum scilicet saccorum. Per duos hosce testes intelliguntur sinceri

Ecclesiarum Pastores & Ministri; vocantur *testes*, excitati enim sunt à Deo ut testentur de voluntate ipsius; *duorum* tantum fit mentio, quo innuitur paucitas fidelium testium, in respectu Romanensium, qui catervatim conspiciendi erunt. *Testes* hi *Prophetabunt*, id est, verbum Dei prædabunt, erunt amicti *Saccis* hoc est, erunt induti habitu pauperum lugentium & poenitentium, *stabunt in conspectu Dei* tanquam fideles Dei ministri ad faciendam voluntatem Domini prompti. *Ignis exijt de ore eorum*, ignis scilicet spiritualis seu verbum Dei, quod igni comparatur Jer. 5. v. 14. *nonne verba mea sunt quasi ignis dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram* Jer. 23. v. 19. potestatem habent claudendi cælum, ne pluat, hoc est, *claudent cælum* contemptoribus Evangelij, ne rore & pluviâ gratiæ divinæ irrigentur. *Convertent aquas in sanguinem*, id est, poenas corporales & Spirituales denunciabunt istis contemptoribus, *percutient terram omni plagâ*, terram scilicet Romanam seu Papalem odio habebunt, & precabuntur ut Deus gloriam suam vindicet, & potentiam suam plagis exerat adversus contemptores verbi sui. Totum igitur hoc caput more Apocalyptico non literaliter sed mysticè intelligendum est, prout prolixè hoc demonstrat D. *Matthias Hoë* in Comment. Apoc. cap. 11. Refutatis ergo fabulis Rabbinnicis de Henoch & Elia, miracula ista fictitia, ad quæ Janssenius provocat, per se corruunt.

463] Posito autem, quod in hoc loco intelligenda essent miracula, qualia Pontificij somniant, nobis tamen non præcipitur, quod ex miraculis doctri-

doctrinæ & Ecclesiæ veritas sit æstimanda & probanda. Hoc enim principaliter quæritur an Christiani ex mandato divino teneantur per miracula in veritatem Ecclesiæ inquirere: hic rhodus, hic saltandum Monachis.

464] 2. Excipit, *Scripturam nullibi asserere vera miracula a Pseudopropheta patratum iri, sed signa mendaciorum & præstigias.* Respond: neq; ego hoc asserui, Pseudoprophetas vera miracula esse edituros, sed in genere dixi de miraculis, ultimis temporibus, ijs non veram sed potius falsam Ecclesiam signari. *Surgent Pseudochristi & Pseudoprophetae & edent signa magna & prodigia, ita ut seducant, si fieri possit, etiã electos* Matt. 24. v. 24: *Bestia edet signa magna, & faciet ignẽ de cælo descendere in conspectu hominũ, & seducet incolas terræ propter signa quæ data sunt ei* Apoc. 13. v. 13. 14. *Adventus Antichristi erit ex efficacitate Sathana, cū omnipotentiã & signis ac prodigijs mendacibus* 2 Thes. 2. v. 9. In hoc loco signa Antichristi equidẽ vocantur mendacia τέρματα ψεύδους, sed hoc non intelligendum est ratione formæ, ac si omnia miracula ipsius sint tantum falsa & apparentia; sed etiam ratione finis, quia ad confirmationem mendaciorum erunt directa. Fatentur hoc quidam Pontificij, Staplet. in Prompt. Cathol. Dom. 24. post pentecost: scribit: *etiam vera miracula non solum Antichristus ipse, ejusq; præcursores proximi sed quilibet hæretici, non secus quam magi, Deo permittente, operari possunt.* Maldonatus in cap. 7. Matth. idem fatetur: *ex hoc loco, ait, multi dicent in illo die &c. facile colligetur*

*falsos illos Prophetas, de quibus Christus loquitur, vera miracula fecisse, verè prophetasse, verè demonia eiecisse, nec enim respondet Christus, mentiri eos, sed se eos, quamvis ista fecerint, non nosse. Nec magnum esset si moneret nos, falsa miracula facientibus ne crederemus, sed magnum & admirabile omninò est, quod monet, ne falsis Prophetis credamus. vera etiam miracula facientibus. Imò Bellarminus ipse libenter concedit. quod signa Antichristi dicantur mendacia ratione finis potissimum dum lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 15. scribit: *miracula quæ operaturus est Antichristus erunt mendacia ratione omnium causarum, finalis, efficientis, materiae & formæ. Finis enim eorum miraculorum erit, ostendere Antichristum esse Deum & Messiam, quod erit perniciosissimum mendacium. Quicquid autem sit, Pseudoprophetae siue vera, siue falsa edant miracula, certum tamen est, quod perspicacitas humani ingenij non semper possit falsitatem miraculorum cognoscere, cum Diabolus sit Spiritus potentissimus, qui vel ex causis naturalibus tam stupenda potest producere, quæ captum nostrum exsuperant. Unde patet, miraculorum gloriam Ecclesiae verae signum infallibile non esse.**

465] 3. Regerit, quod Christus præter Scripturam, etiam ad miracula provocaverit Matth. 11. v. 5. sed respondet: Miracula Christi fuere in veteri Testamento prædicta, tunc aperientur oculi cæcorum & aures surdorum patebunt, tunc saliet, ut cervus, claudus, & laudabit lingua muti. Esa. 35. v. 5. 6. Christus ergo ad hæc miracula provocat & ista

ista vaticinia in sese, tanquam vero Messiâ impleta esse ostendit. Miracula autem in Ecclesiâ ultimis temporibus futura nō sunt prædicta, frustra igitur Pontificij ad Christi exemplum provocant. Deinde Christus non ad sola miracula, sed etiam ad verbum prædicatum provocat: *Euntes, ait, renunciate Johanni, quæ auditis & videtis*, audiebant verò lætum Evangelij nuncium pauperibus prædicari, ergo ad miracula cum doctrinâ conjuncta in loco allegato provocatur. Miror autem Janssenium tacere ad mandatum Domini Deut. 13. v. 1. *cum surrexerit in medio tui Propheta & dederit tibi signum vel portentum, eveneritq; signum & portentum, quod locutus est, dicendo, eamus post Deos alienos & colamus eos, nō obedies verbis Prophete illius*: hic Deus apertè prohibet attendere solis miraculis sine doctrina, & simul causam exprimit, cur Deus permittat talia miracula fieri per Pseudoprophetas, nimirum quia Deus nos tentat, an ipsum ex toto corde diligamus: hæc Janssenius vidit in meâ Admonitione, sed tacendo suppressit. Sic Abraham nolebat ad petitionem divitis miraculum edere apparitione animarum. sed præferebat doctrinam Mosis & Prophetarum dicendo: *habent Mosen & Prophetas audiant illos* Luc. 16. v. 29. Sic Petrus recenset miraculosam Christi glorificationem in monte Thabor, verbi tamen prædicationem illi præfert, dum scribit, *habemus firmiorem sermonem Propheticum* 2. Pet. 1. v. 19. Idem Janssenius tacet ad dictum Christi, quod causam erroris Saducæorum producit, non defectum miraculorū, sed ignorantiam scripturæ

Matth. 22. v. 29. & ad exemplum Berroensium, qui miracula videbant, sed illis folis non credebant, verum inquisitionem & scrutinium scripturarum conjungebant Act. 17 v. 11. Exempla ista luculenter demonstrant, quod non doctrina ex miraculis, sed miracula ex doctrina sint æstimanda & probanda.

466] 4. Excipit, *falsum esse & contra Scripturam, quod Johannes Baptista miracula non fecerit*, At contra quam Scripturam? producat librum, caput & versum, in quo describantur miracula à Johanne facta: in Nativitate eqvidem & circumcissione Johannis miracula quædam contigerunt, sed ista miracula potius facta sunt in Johanne, quam à Johanne. Imò Baptistam nullum edidisse signum *Costerus* in *Enchir.* pag. 99. expressè fatetur. *Johannes signum nullum edidit*, expressè legitur, Joh. 10. v. 41. De Amos, Obadia & Zacharia inquit *Janßenius*, dubium non esse quin miracula ediderint: sed istud non dubiū valde est dubium, nulla exstant vestigia, nulla monumenta, ex quibus posset colligi istos Prophetas miracula fecisse, & si miracula necessariò cum doctrina semper essent conjuncta, Spiritus Sanctus utiq; miracula istorum virorum non reticisset. Apostoli multa fecerunt, quæ non sunt scripta, quod verum est; quædam tamen miracula illorum sunt annotata, quod de Amoso, Obadia, Zacharia non est factum. Notetur autem hic confessio *Janßenij* scribentis, *quod sine miraculis interdum rectè possimus docere & credere* p. 311. hinc ita argumentamur: sine quocunq; possumus rectè docere

docere & credere, illud non est signum infallibile
veræ Ecclesiæ, signa enim essentialia à suis signa-
tis abesse non possunt; atqui sine miraculis rectè
possumus docere & credere, fatente Janssenio, er-
gò miracula non sunt infallibile signum Ecclesiæ.

467] 5. Tandem provocat (1) *ad Indiam, Hi-
spaniam, Italiam, Germaniam, Belgium*, ubi ingens
copia miraculorum invenitur. (2) ait, *Catholicos non
esse tam stolidos, ut se patiantur decipi humanis præ-
stigijs.* (3) *Vera miracula, ait, esse curationem cæcorum,
claudorum, vel mortuorum resurrectionem.* (4) *Mira-
cula Magistratus testimonio confirmata, ait, esse verissi-
ma.* (5) *Judeos, inquit, eodẽ modo olim potuisse mira-
cula Christi exagitare.* Respondebimus ad singula,

468] 1. Janssenius ad Germaniam, Belgium,
Italiam provocat, cum tamen cæteri Pontificij
tantæ sint modestiæ, ut libenter concedant, in Eu-
ropâ gloriam miraculorum non amplius vigere.
Bellarmin. lib. 4. de notis Eccles. cap. 14. dum per
omnia secula recenset gloriam miraculorum Ec-
clesiæ, in seculo decimo quinto non nisi unicum
Thaumaturgum potest producere, scilicet Vin-
centium, in seculo autem decimo sexto neminem
prorsus potest producere, quàm Xaverium qui in
India fecerit miracula, adeoq; nec in Asia, nec in
Africa, nec Europa unum potuit nominare, qui
dono miraculorum polleat. *Gregorius de Valentia*
lib. 6 cap. 7. Anal. p. 48. fatetur, miracula jam
non amplius fieri in Ecclesiâ Christianâ, sicut o-
lim tempore Christi & Apostolorum facta sunt.
Et si tot sint thaumaturgi in Germaniâ & Belgio,
cur Pontificij miraculis suis nos non refutant? o-
lim

lim Paulus Elymam vincebat excoecatione Act. 13. v. 11. sed cur Pontificij nos non vincunt simili aliquo miraculo, cur Hussum, cur Lutherum miraculis non refutarunt? cur auctoritatem suam non defendunt, & in primis Laicos miraculis ex Labyrintho errorum liberant? *Becanus* Tom. 2. opusc. p. 191. hoc excusare fatagit, quod in Europa miracula non fiant, propter incredulitatem Lutheranorum, exemplo Christi Matth. 13. v. 58 qui propter ἀπιστία populi miraculum non edebat. Sed cur infidelitas Elymæ non obstitit Paulo, quo minus miracula ederet, cur infidelitas Pharisæorum non obstitit Christo quo minus Paralyticum & hydropicum sanaret? Matt. 9. v. 6. 7. Luc. 5. v. 24. seq. Imò cur Pontificij non faciunt miracula in Bavariâ, in Austriâ, in Italiâ, in Hispaniâ, ubi Lutherani aut nulli sunt aut certè pauci? adeoq; suâ infidelitate eos non possunt impedire. Imò cur Pontifex Romanus Romæ in medio Cardinalium *infidelium* miracula non facit, ubi Lutheranorum ἀπιστία ipsi impedimento esse nequit? Christus poterat miracula facere in medio impiorum & infidelium, quando volebat, Pontificij autem non possunt, etiam quando volunt. In bello contra Svecos miraculis certè ppus fuisset pro obtinendâ victoriâ, at cur Monachi ea non operati sunt? aut non voluerunt, aut non potuerunt, eos non voluisse non est credibile, ergo non potuerunt.

469] 2. Catholicos, ait, non esse tam stolidos, ut patiantur se decipi prestigijs humanis. Respond: sic potuissent Ethnici illi sapientissimi excipere, nos
non

non sumus tam stolidi, ut patiamur nos decipi præstigijs diabolicis, & tamen decipiebantur Oraculo Apollinis. Sic Pharaon cum suis aulicis potuisset obijcere nos non sumus tam stolidi, ut patiamur nos decipi præstigijs diabolicis, & tamen decipiebantur per magos suos. Sic possent excipere Reges & populi & gentes, quas seducet Antichristus miraculis suis Apoc. 13. v. 13. nos non sumus tam stolidi, ut patiamur nos decipi præstigijs humanis & diabolicis, nihilominus tamen decipientur. Supra n. 243. ex Zwingero historiam recensuimus de Magdalena Cruzia, quæ per annos benè multos stupenda edidit miracula, quam Reges & Principes propter donum hoc miraculorum sunt venerati, tandem fraude detecta omnibus innotuit fuisse præstigias diabolicas. Ita Sleidanus lib. 9. resenset historiam de miraculosâ animæ cujusdam defuncti apparitione, tandem verò Monachi Franciscani in præstigijs sunt deprehensi. Janssenius quoque p. 155. ipse fatetur, *miracula quædam in Papatu à nebulonibus esse ficta & ab avaris & imperitis quibusdam questus causâ esse facta*; eo ipso igitur fateretur Catholicos sæpius deceptos fuisse. Dicimus igitur impossibile esse ultimis hisce temporibus vera miracula à falsis discernere, siue humanam rationem, siue ipso thauinaturgos, siue sacram Scripturam spectemus. Non ratione humanâ, quam Diabolus præstigijs suis artificiosissimis longè exsuperat, ut testantur exempla miraculorum in Ethnicismo, quæ etiam sapientissimi Ethnici non potuerunt dijudicare. Non sanctitate illorum, qui miracula faciunt,

cum

cum Diabolus etiam sanctitatem simulet, & sese in Angelum lucis transformet, 2. Cor. 11. v. 14. non ex Scripturis, hæ namq; nullum monstrant indicium, nullum medium, quibus ejusmodi probatio & distinctio miraculorum posset suscipi, præsertim quum miracula ultimis temporibus futura, prorsus non sint prædicta. Cum itaq; nullum possit inveniri medium, quo miraculorum veritas aut falsitas probari possit, nec ipsi Pontificij hætenus in tot voluminibus signum tale potuerunt proferre, sequitur, Pontificios & alios sapientes præstigijs humanis & diabolicis decipi posse.

470] 3. *Vera, inquit, miracula sunt, quæ nullâ vi humanâ, vel Diabolica vel naturâ creatâ, sed à solo Deo patrantur, ut curatio cæcorum & claudorum, atq; excitatio mortuorum.* Respond. (1) Adventus Antichristi erit ex efficacia Satane cum omni potentia & signis & prodigijs mendacibus & cum omni fraude injustitiæ 2. Thess. 2. v. 9 hic Paulus expressè testatur de varietate fraudum, prodigiorum & signorum Antichristi, quibus claudorum & cæcorum sanatio ac mortuorum resuscitatio utiq; includitur. (2) *Cornelius Tacitus* lib. 4. Histor. refert, quod Vespasianus Ethnicus cæco visum, claudogressum restituerit, ergo Ethnici talia miracula quoq; habuerunt. *Bellarmin.* lib. 4. de Eccles. cap. 14. excipit, quod totus ille morbus fuerit à diabolo, qui insidens in oculo unius, & alterius tibia impediverit usum illorum membrorum, idq; eo fine, ut videretur sanare, cum desineret nocere. Atqui hoc nostram sententiam confirmat, quod diabolica miracula cum divinis conveniant, quo-

ad

NB.

ad externam speciem, cū nemo hominū tantæ sit sagacitatis, ut ex specie externâ veritatem aut falsitatem miraculorum possit dignoscere. (3) *Blasius Viega* in Comm. super Cap. 13. Apoc. Serm. 11. de Antichristo scribit: cæcis visum, claudis gressum, surdis auditum restituet, Diabolos ejiciet, leprosos purgabit, futura prædicet, mortuos resuscitabit, montes transferet, ignem de cœlo descendere faciet, diem in noctem, lucem in tenebras transmutabit. Itaq; cæcorum & claudorum sanatio ac mortuorum resuscitatio Christo & Antichristo est communis, adeoq; Janssenius fallit, dum hæc miracula tanquam vera & veritatem Ecclesiæ probantia producit.

471] 4. *Provocat ad publicum Magistratus testimonium de veritate miraculorum, quod testimonium non sit rejiciendum.* Respond: Magistratus auctoritatem magni quidem facimus ijs in rebus, in quibus Magistratui à Deo potestas data est. Sed Magistratus ipse præstigijs Diabolicis potest falli, non secus ac alij homines. Sic Pharaon est deceptus præstigijs suorum Magorum, sic Augustus Cæsar deceptus est præstigijs Diaboli per Oraculum Apollinis loquentis. Ita Saul fuit deceptus à muliere incantatrice, spectrum diabolicum producente. Sic Pontifices & Reges atq; ipse Imperator Carolus V. deceptus fuit diabolicis præstigijs Magdalensæ Cruzis, de quâ supra n. 243. totam historiam recitavimus. Sic Rex Hispaniarum deceptus est mendacijs monachorum, qui scribunt de Sanctâ Johannâ de Cruce, quod Christus vulnera sua manibus & pedibus prædictæ Johannæ impresse-

impreſſerit, adeoq; præfationem & privilegium à Rege prænominato in teſtimonium hujus miraculi impetrarunt, ut videre eſt in Legendis Johannaë Cruciaë Monachijs anno 1619. excuſis cum tamen Sixtus IV. publicis mandatis decreverit, falſum eſſe, quod præter Franciſcum vel Vir vel fœmina quæpiam ejusmodi vulnera habuerit, teſte *Sedulio* in Comment: ſuper vitam Franciſci pag. 368. ſeq. Nec Magiſtratus vel privilegium vel peculiare donum à Deo habet, quod præſtigijſ ejusmodi non poſſit falli, nec Monachi tale privilegium ex ſacris poſſunt producere, unde pateat Magiſtratus teſtimonium hiſce de rebus inſallibile non eſſe.

472] 5. *Tandem adducit inſtantiam de Judæis qui ſimili modo miracula Chriſti potuiſſent explodere,* ſed reſpond: (1) Miracula Chriſti fuerunt prædicta Eſa. 35. v. 5. at Pontificij de ſuis miraculis prædictionem nequeunt monſtrare, niſi velint Pſeudoprophetarum & Antichriſti notas incur-rere (2) Miracula Chriſti extra controverſiam erant ſupra omnes naturæ vires & præſtigias ut patet ex ſanatione hominis, qui ab utero matris cœcus fuerat Johan. 9. v. 1. ſeqq. miracula autem Pontificiorum talia non ſunt. (3) Chriſtus nunquam in præſtigijſ & fraudulentijſ miraculorum fuit deprehenſus, at Pontificij ſæpiſſimè coram univerſâ Eccleſiâ ſuis deceptionibus ſunt confuſi, ut n. 467. dictum eſt. (4) Chriſtus ex miraculis ſolis veritatem Eccleſiæ non probabat, ſed ſimul ex Moſe & Prophetis, ad quos provocabat, Matth. 5. v. 17. cap 11. v. 45. cap. 22. v. 29. Joh. 5. v. 39.

at Pontificij doctrinam suam dubiam solis miraculis demonstrare satagunt scripturâ rejectâ, & imperfectionis atq; obscuritatis accusatâ. (5) Christus miracula faciebat eo tempore, quo necessaria erant propter mundum convertendum. Jam verò mundo ad Christianismum converso miraculis opus non habemus, docente *Augustino* lib. 22. de Civit. Dei cap 8. (6) Christus faciebat miracula in conspectu suorum inimicorum, at Pontificij miracula non nisi in India & Japonia faciunt, in Germaniâ autem coram Lutheranis miracula non edunt, unde res tota nobis suspecta redditur. Cum ergo tantum sit discrimen miraculorum Christi & Pontificiorum, frustrâ Janssenius nobis obijcit ac si Judæi Christi miracula eodem modo, quo nos Papatus prodigia, rejicere potuissent.

473] Miror autem cur Janssenius nihil respondeat ad exempla Monachorum Wurtzbergensium & Bambergensium, qui gloriam miraculorum immane quantum jactarunt, sed tandem convicti collusionis cum demone publico supplicio affecti & combusti sunt. Hi, hi sunt illi Thaumaturgi, qui suis miraculis Papatum fulciunt & Ecclesiam illustrent. Janssenius ab hoc exemplo ita abhorret, ut etiam in latinâ versione *meæ* Admonitionis libro suo insertâ, istam instantiam omittendo suppresserit. Plura de miraculis supra Cap. 10, dicta sunt.

Caput decimum octavum.

*De Principibus & Felicitate temporali
Ecclesiae Papisticae.*

474] **P**ontificij celebrant *multitudinem Regū
ac Principum Papatui addictorum*, & ve-
ritatē Ecclesiae exinde demonstrare co-
nantur. Respondi ego in mea Admoni-
tione (1) quod Baalitarum simili argumento usi fue-
rint contra Israelitas, provocabant illi ad suos Re-
ges & Principes, qui etiam Idolum Baalis venera-
ti fuissent, Jer. 44. v. 17. (2) In Captivitate Babylo-
nicā Rex Nebucanedzar & aulici ipsius erant Eth-
nicismo addicti, Daniel autem cum socijs autho-
ritatem Regis in causā religionis non attendebat
Dan. 3. v. 16. seq. (3) Tempore Christi nec Impe-
rator Tyberius, nec Rex Herodes, nec Praeses Pi-
latus Evangelio subscribebant, illorum tamen au-
thoritas veritati Evangelicae nihil praedjudicabat.
(4) Tempore decem persecutionum Imperatores
& Reges Ethnicismo erant addicti, nihilominus
Christiani veram religionem habebant. (5) Re-
ges & Principes meritō honorantur in causis ad
Magistratum pertinentibus, interim sunt homi-
nes, qui etiam possunt decipi, imō saepius decepti
sunt in Religione, ipsorum igitur multitudo vel
suffragium in demonstrandā Ecclesiae veritate at-
tendi non debet. Janssenius respondet, *quod hoc
argumentum sit fictum, Catholicos ita non argumen-
tari a Regum & Principum multitudine, Lutheranos
isto figmento decipi.* Sed respondemus.

475] Ego hoc argumentum Pontificijs non affinxi, sed inveni in *Thoma Bozio*, qui conscripsit libros 24. de signis Ecclesiæ Dei, Colonia Agrippinæ Anno 1592. excusos. Iste lib. 8 cap. 1. & seq. hoc argumentum prolixè tractat, & ex eo, quod multi Imperatores, Reges, Electores & Principes Papæ sint addicti, veritatem Ecclesiæ demonstrare satagunt. Idem argumentum urserunt hæcenus Monachi in Boemia, Silesiâ, Moraviâ, Saxoniâ, qui Laicos quamplurimos deceptere, & splendido magnatum titulo ad Ecclesiam Romano-Papisticam protrahere. Et licet non negemus in Ecclesiâ Pontificiâ Magnates inveniri quamplurimos, Pontificij tamen rursus negare non poterunt in Ecclesiâ Lutheraniâ Principes quoque multos inveniri. Elector Saxonie cum Principibus Landgravio Hassiæ, Ducibus Lunæburgensibus, Principe Anhaltino, Augustanæ Confessioni subscripsit. ³ Duo Electores & 3.4.2.5. Principes benè multi subscripsere formulæ Cœcordiæ. Hodiernâ die per Dei gratiâ nostris Ecclesijs addicti sunt Reges Daniæ & Sveciæ, Elector Saxonie cum totâ familiâ Electorali, Principes Lunæburgenses & Brunsvicenses, Holfatiæ, Hassiæ, Wirtembergæ & alij quamplurimi Principes quoque in Papatu plerumque tandè moriuntur fide Lutheraniâ opera sua abnegantes & per fidem in Jesum Christum justitiâ corâ Deo apprehendentes, quod fecit Carolus V. Imperator, teste Thuano Lib. 14. Histor.

476] Felicitatem quoque temporalem Pontificij pro signo Ecclesiæ venditant, provocantes ad potentiam, dignitatem, divitias victorias, & similia. Respondi ego in meâ Admonitione (1) Sathanam

hoc argumento usum esse contra Christum, dum in deserto ipsum tentaret Matth. 4. v. 8. 9. (2) Turcas posse uti hoc argumento contra Christianos, illi enim florent regnorum amplitudine, maiestate, divitijs & victorijs multis cōtra Christianos (3) Baalitas hoc argumento usos esse contra Israelitas Jer. 44. v. 17. quibus Pontificij non potuissent respondere dum eodem argumento cum illis utuntur. (4) Ecclesiam verā in servitute Ægyptiacā, in Captivitate Babylonicā, tempore Christi patientis & Apostolorum, summas persecutiones exantlatam, hac notā caruisse, nihilominus verā mansisse Ecclesiam. (5) Scripturam prædicere fidelibus multas calamitates Joh. 16. v. 20. cap. 15. v. 19. Act. 14. v. 22. Job. 21. v. 7. 8. seqq. Psal. 73. v. 5. seqq. (6) Veram deniq; felicitatem non in hac sed in alterā vitā inveniri, adeoq; frustra homines beatos prædicari ex felicitate temporali, quæ in æterna tormenta sæpius transmutatur, exemplo divitis Luc. 16. Janssenius respondet, *esse imposturam, Catholicos hoc non docere, esse calumniam supra cap. 12. refutatam, nihil absurdius hac doctrinā posse cogitari.* At ubi frons tua, Jansseni? ego ista non effinxi, sed inveni in *Bellarmino*, qui lib. 4. de Notis Eccles. cap. 18. felicitatem temporalem notam Ecclesiæ esse docet. In *Tannero*, qui in Anat. August. Confess. part. 2. demon. 5. §. 224, Lutherana Ecclesiæ ministris paupertatem scabiosè obijcit: In *Bzovio*, qui p. 1228. 1343. scribit, posteros Lutheranorum esse infelicissimos; in *Gregorio de Valentia*, qui lib. 1. Analys. cap. 9. p. 10. Lutheranis obijcit malum exitum. Si hæc doctrina est impostura, vos Pontificij

rificij estis impostores, si nihil absurdius eâ potest cogitari, ut ais, vos estis absurdissimi homines, qui ita argumentamini. Si quid supra reposuisti, illud supra est refutatum.

Caput decimum nonum,

De peccandi Licentiâ.

477] **A**ccusant Pontificij nostras Ecclesias, quod bona opera in illis prohibeantur, & magna peccandi licentia permittatur, cum in Ecclesijs Pontificijs bona opera seriò inculcentur & urgeantur, peccandiq; licentia non permittatur, unde veritatem suâ & falsitatem nostræ Ecclesiæ demonstrare satagunt. Respondi ego in meâ Admonitione (1) quod in omnibus Concionibus nostris ad populum, imò in plurimis scriptis bona opera commendemus, tâquam partem necessariam Christianismi. (2) Quod in Confessione Augustanâ Art. 6 bona opera expressè doceantur, & Art. 20. dicatur: nostris falsò imponitur, quod bona opera prohibeât. (3) Quod Lutherus bona opera ab actu justificationis, non autem à Christianismo excludat (4) Papatum bona opera verbis quidem profiteri, sed factis negare, dū in Italia & Hispaniâ omnia sint repleta fornicationibus, adulterijs, Sodomîâ & alijs peccatis mutis. (5) Ex operibus nihil certi posse concludi, cum Christus nullibi mandarit, Ecclesiæ veritatem ex operibus bonis esse dignoscendam, hypocritæ præterea bona opera simulēt, hominesq; fallāt Phariseorum exemplo. Janssenius ad hæc pro-

lixè respondet p 315. ad 321. singula ordine examinabimus.

478] 1. Ait: *Religio Lutherana non docet carnē macerare, terrena contemnere, voluptates carnis refecare.* Respond: omnino docemus, carnem cum concupiscentijs esse crucifigendam Gal. 5. v. 24 opera carnis per Spiritum esse mortificanda Rom. 8. v. 13. eos, qui in carne vivunt, Deo placere non posse Rom 8 v. 8. peccato esse resistendum ne dominetur in corpore hoc mortali Rom. 6. v. 12. Interim & hoc addimus, corpori honorem debitum non esse denegandum Coloss. 2. v. 23. cum nemo unquam carnem propriam odio habuerit Eph. 5. v. 29. Modo autem Pontificio per flagellationes domandam esse carnem id approbare non possumus, certis de causis (1) caret ista flagellatio mandato divino (2) caret exemplis probatis (3) Baalitarum hoc erat proprium, carnem macerare ad sanguinem usq; 1. Reg 18. v. 28. (4) Caret promissione de beneplacito divino frustra enim servimus Deo mandatis hominum Matth. 15. v. 9. (5) mandato Dei repugnat de honore debito, corpori non denegando Coloss. 2. v. 23. (6) Merito Christi est contumeliosum; cum enim Christus peccata nostra portaverit, & pro ijs satisfecerit Esa. 53. v. 4 5. cap 63. v. 3. detrahatur efficacia meriti Christi, quasi non sit sufficiens pro peccatis nostris. (7) Ex Ethnicismo suam duxit originem, Luperij enim Lupercalia celebrantes flagellabant homines, qui ipsis obviam procedebant. Qua de re videatur *Polydor. Virg* lib. 7. cap 6. de Invent. rerum.

479] 2. Excipit, *Lutherum impiè docere de peccatis & bonis operibus*, citat aliquot testimonia, Tom. 1. Germ. Witteb. in Epist. ad Galat ait, *quod ex Christo Mosen faciant, qui bona opera requirunt*; sed Lutherus ibidem loquitur de actu justificationis, per opera enim si quis justificationem quærat, is omnino ex Christo Mosen facit, imò Christum abnegat, & per Mosen iustitiam quærit, non autem data est lex, quæ vivificet Gal. 3. v. 21. cum fides jam advenerit, non amplius sumus sub lege Gal. 3. v. 25. Si iustitia venit per legem, frustra Christus mortuus est, Gal. 2. v. 21. Lutherus itaq; non minus impiè de operibus legis docuit, atq; Paulus. Atqvi Lutherus docuit, *quod bona opera sint oneri & impediamento ad salutem.* Respond: rectissime ijs scilicet, qui in opera confidunt, & per merita illorum justificationem quærant, ut supra n. 420. seqq: prolixè probatum est. Lutherus ait in Sermone de piscaturâ Petri, *quanto sceleratior es, tanto citius Deus suam gratiam infundit.* Respond: videtur hoc dictum à Monachis Luthero affictum esse; citat Janssenius equeidem *Sermonem de Piscat. Petri*, sed non addit, ubi Sermo ille legatur, in quo Tomo operum Lutheri, quâ paginâ, an in Postillâ Ecclesiasticâ vel Domesticâ, an in Fello Andreæ vel Dom. 5. post. Trinit. utrobique enim agitur de Piscaturâ Petri, ista igitur citatio imperfecta & suspecta est. Ex Tom. 2. Latin. Witteb fol. 78. obijcit, quod Lutherus scribat: *Christianus etiam volens non potest perdere salutem suam quanciscunq; peccatis, nisi nolit credere, nulla enim peccata eum possunt damnare, nisi sola in-*

H b 3
credu-

credulitas. Sed respond: Lutherus in illo loco agit de solatio, quod omnes Christiani ex Baptismo haurire possint, baptismus enim est fœdus bonæ conscientię cum Deo, 1 Pet. 3. v. 21. fœdus illud etiamli ex parte nostrā rumpatur, non tamē ex parte Dei infringitur, nostra enim infidelitas fidem Dei non evacuat Rom. 3. v. 3. fidei igitur recordatione baptismi nostri erigimur firmissimo solatio in tentatione propter peccata, quæ homini pœnitenti nocere non possunt, sola incredulitas respuit salutem hominis, ut pote quæ nec Baptismum, nec verbum, nec cœnam Domini admittit, adeoq; media excludit, quibus salutem æternam possumus consequi.

480] Totus igitur contextus mentem Lutheri explicat, dum ita scribit: *proinde non parum profuerit, si pœnitens primo omnium baptismi sui memoriam, apprehendat, & promissionis divinæ, quam deseruit, cum fiducia recordatus, eandem confiteatur Domino gaudens se tantum adhuc in præsidio habere salutis, quod baptizatus sit, detestansq; suam impiam ingratitude, quod à fide & veritate ejusdem deserit. Mire enim cor ejus confortabitur, & ad spem misericordiæ animabitur, si consideret divinam promissionem sibi factam, quam impossibile est mentiri, adhuc integram & non mutatam, nec mutabilem ullis peccatis esse, sicut Paulus dicit, 2. Tim. 2. si non credimus, ille fidelis permanet, se ipsum negare non potest. Hæc, inquam, veritas Dei eum servabit, ita ut si cætera omnia ruant, hæc tamen eum credita non derelinquet. Habet enim per hanc quod insultanti adversario opponat, habet quod turbantibus peccatis conscientiam obijciat,*

nat, habet quod horrore mortis & iudicii respondeat, habet denique quod universis tentationibus solatium sit, nempe, hanc unam veritatem, dicens: Deus est verax in promissionibus suis, cuius signum in baptismo suscepi. Si Deus pro me, quis contra me? Et post pauca: Ita legitur de quadam sancta Virgine, quæ quoties tentabatur, non nisi baptismo suo repugnabat, dicens brevissimè: Christiana sum. Intellexit enim hostis statim virtutem baptismi & fidei, quæ in veritate Dei promittentis pendebat, & fugit ab ea. Ita vides, quam dives sit homo Christianus sive baptizatus, qui etiam volens non potest perdere salutem suam quantiscumque peccatis, nisi nolit credere. Nulla enim peccata eum possunt damnare nisi sola incredulitas. Cetera omnia, si redeat vel stet fides in promissionem divinam baptizato factam, in momento absorbentur, per eandem fidem, imò veritatem Dei, quia seipsum negare non potest, si tu eum confessus fueris, & promittenti fideliter adhaeris. Locus Lutheri, ubi scriptura jubet bona opera facere, tu sic intelligas, quod prohibeat, supra n. 420. est explicatus.

481] 3. Lutherum docere, ait, hominem peccare in omnibus suis operibus. Respond: non docemus bona opera per se esse peccata, sed bonis illis operibus peccati aliquid semper adhærere, adeoque hominem in bonis etiam operibus peccare. Quod fit (1) cum fiunt opera opinione meriti, & sic opera Phariseorum reiiciuntur Matth. 5. v. 20. cap. 6. v. 2. 5. cap. 23. v. 3. (2) cum non fiunt ex fide, impossibile enim est Deo placere sine fide Hebr. 11. v. 6. (3) cum imperfectiones adhærentes considerentur, caro enim semper concupiscit adversus Spiritum

tum Gal. 5. v. 17. Homo vetus novo repugnat, Eph 4. v. 22. Janssenius regerit, *quasi verò opera Catholicorum sint peccata, nisi fiant cum fide meritum Christi apprehendente*. Respond: Quid non fit ex fide peccatum est Rom. 14. v. 23. ergò & opera Catholicorum, quæ fiunt sine fide, quâ de re, Janssenius cum Paulo transigat. Scimus equidem bona opera Deo placere generaliter quatenus conveniunt cum principiis rectæ rationis à Deo insitis; speciali autem evidentiâ Deo placere non possunt cum fiunt absq; fide. Janssenius ait, hinc sequi, *melius esse, si ista opera intermitterentur, quod esset à Deo*. Respond: si Monachi opera sua faciunt aut sine fide, aut prorsus non faciunt, perinde est. Cum enim bonitas operum spiritualis ex fide oriatur, deficiente fide, deficit quoq; illa operum bonitas; opera igitur aut nulla aut sine fide, in eodem sunt pretio coram Deo. Et si, Janssenio asserente, opera bona etiam sine fide facta, salutem æternam consequantur, sequitur Ethnicos quamplurimos esse salvatos, qui opera bona sine fide fecerunt, absurdum est consequens, ergo & antecedens. Neq; verò hinc sequitur, ut Janssenius sibi fingit, *omittenda potius esse opera, quam bene operando peccare*, hæc enim consequentia tum demum valeret, si doceremus, quod bona opera formaliter essent peccata; quia verò nos tantum de imbecillitate & imperfectione adhærente loquimur, consequentia expirat.

482.] 4. Citat dictum Matt. 7. v. 20, *ex fructibus illorum agnoscetis eos, id est, ex operibus, ergo opera bona sunt signum Ecclesiæ*. Respond: per fructus non intel-

telliguntur opera & mores vel Doctorum vel Auditorum. *Non Doctorum*, qui enim rectè docent, sæpius impiè vivunt, ex vitâ igitur illorum de doctrinâ non est judicandum. Sic Judas erat fur & proditor, nihilominus rectè de Christo docuerat Matt. 10. v. 4. Pharisei docebant rectè ex Mose & Prophetis, impiè autem vivebant, Christus tamen non illorum doctrinam, sed opera tantum reiicit Matt. 23. v. 3 ubi jubet doctrinæ attendere, opera autem non sequi. *Non auditorū*, nam in populo Dei auditores vivebant pessimè, ut testantur querelæ Prophetarum, neq; tamen exinde quis potest concludere, doctrinam Prophetarum fuisse falsam. Per fructus intelliguntur hoc loco mala dogmata cum doctrinâ Christi non congruentia, scilicet, si quæ doctrina manifestam Idololatriâ doceat, vel peccata probet, ijsq; fenestram aperiat, vel securitatem hominum alat, vel e contra spem & consolationem perturbatis conscientijs præscindat, vel Dei ordinationes convellat, vel ad seditiones classicum canat, vel si serpat in tenebris, lucemq; hominum fugiat & sese propaget ac dilatet per aperta mendacia, falsa testimonia, calumnias, somnia, fictas revelationes Angelorum, entusiasmos, aliaq; fanaticis usitata præsidia & adminicula: vel si ad institutum ministerium suâ virtute evacuandum spectet, vel alijs modis à sanæ doctrinæ proprietatibus dissideat. Præcipuè verò si non quadret ad analogiam fidei, quæ certissimus est canon ac ceu lydius lapis probandi Spiritus & eorū dogmata. Quamobrè si tale quid in aliquo dogmate occurrat, monet Christus, hinc tanquā ex vitioso

fructu iudicium fieri debere de arbore, quod bona frugiferaq; esse nequeat, ut rectè explicat Ægidius Hunnius in Matth. cap. 7. Ita olim Sancti Patres hoc dictum explicuere, ut *Vincentius Lyrinensis* advers. Hæret. cap. 36. ait: *hæreticos divinæ legis sententijs quasi quibusdam velleribus se obvolvère, illos tamen ex fructibus, hoc est, ex falsis interpretationibus lupos agnoscì posse.*

483] 5. Excipit, Catholicos exactè posse distinguere inter veram & simulatam pietatem, inter hypocritas & veros sanctos. Respond: dicuntur hæc, sed non probantur; medium & modum distinguendi inter veros sanctos & hypocritas Janssenius non exponit, *hæretici loquuntur mendacia in hypocrisi* 1. Tim. 4 v. 2. *habent speciem pietatis.* 2. Tim. 3 v. 5. *transfigurant se in Apostolos Christi, sicut Sathan se transfigurat in Angelum lucis* 2. Cor. 11. v. 13. 14. *ambulant in humilitate & religione Angelorum.* Coloss. 2. v. 18. Sic igitur Protoplasti poterant falli à serpente, Judæi potuerunt falli à Pharisæis, Galatæ à Pseudo Apostolis, Christiani veri à Weigelianis, imò sicut ab Antichristo vera Ecclesia olim poterit decipi sub specie Sanctitatis, quod futurum esse Pontificij non negant, sicut Sancti decipientur à bestia habente cornua agnosimilia, quæ tamen loquetur ut Draco, Apoc. 13. v. 11. ita Pontificij facile possunt decipi ab ijs, qui veram pietatem simulant Deus solus scrutatur corda & renes, *homo videt ea, quæ patent, Dominus autem intuetur* Cor. 1. Samuel. 16. v. 7.

484] Malè igitur Pontificij nobis affingunt, quasi bona opera in nostris Ecclesijs prohibeamus, doce-

docemus enim fidem esse efficacem per opera, charitatis Gal. 5. v. 6. fidem mortuam esse sine operibus Jac. 2. v. 26. carnem esse crucifigendam cum concupiscentijs Gal. 5. v. 24. hominem debere renovationi incumbere Eph. 4. v. 23. Adducimus rationes cur bona opera sint facienda, scilicet propter Dei mādātum 1. Thess. 4. v. 3. propter gaudium Angelorum Matt. 18. v. 10. Luc. 15. v. 10. propter proximū, qvī ædificatur bonis exemplis, unde & adversarijs anſa calumniandi præciditur 2 Cor. 6. v. 3. 1 Pet. 2. v. 11. 12. propter nos ipsos, ut fidem nostram demonſtremus, pœnas evitemus & mercedem à Deo conſeqvamar Rom. 8. v. 6. 7. 8. 13. 14. Col. 3. v. 5. 6. ſeqq. Lev. 26. v. 3. ſeqq. Eſa. 1. v. 19. 20. 1. Tim. 4. v. 8. prout ſcripta noſtratium hac de re luculenter teſtantur.

485] Miror autē qvōd Jansſenius p. 321. jactet ſeſe cum alijs Catholicis naſum Rbinocerotis habere, qvōd tamen iſto naſo non uſus fuerit in perſpiciendis flagitijs ſceleſtiſſimis Monachorum, qvæ ex ipſa Pontificiorū doctrina ſeqvuntur. Tezelius docuit, ſibi in promptu eſſe indulgentias pro futuris peccatis, etiam pro maximis, ut ſi qvis Matrē Domini ſtupraſſet, nihilominus tamen numeratā pecuniā remiſſionem accipere poſſet, qvōd dogma horrendum Lutherus oppugnat Tom. 1. Germ. Jen. f. 6. *Taxa pœnitentiæ* horrenda flagitia, ut ſunt Sodomia, parricidiū, ſacrilegiū, Regicidium & ſimilia remittit ijs, qvī certam pecuniæ ſummam numerāt. Mariana lib. 1. cap. 7. de Rege, docet artē Reges & Principes veneno interficiēdi. Bellarm. lib. de ſtatu peccati cap. 18. publica lupanaria toleranda eſſe apertē docet. *Johannes de LaCaſa* Archiepiſco.

*ſetru
Agy
impia*

18

pus Beneventanus peculiarem libellum conscrip-
 sit de laudibus Sodomiae, teste *Sleidano* lib. 21.
 Hujus doctrinae fructus fuerunt Regum Galliae
 interneciones consilijs Jesuitarum institutae, & à
 Pontifice ipso in frequenti Cardinalium consessu
 publicè commendatae, teste *Thuano* lib. 110. Insi-
 dia item Jesuitarum pulvere tormentario structae
 Parlamento Anglicano, quâ de re *Jacobus* Britan-
 niae Rex in Conjuratone sulphureâ prolixè agit.
 Hinc tot Pontifices fuere Sodomitae & adulteri,
 quorum criminum accusatus est Johannes 24. in
 Concilio Constantiensi sess. 11. cum Henricus VIII.
 Rex Angliae visitationem Monasteriorum institu-
 eret, invenit aliquot millia infantium à monachis
 & monialibus in piscinas & stagna abjectorum.
 De avaritiâ & luxuriâ Clericorum in Papatu te-
 stantur *Centum gravamina Nationis Germanicae* in
 publicis Comitijs exhibita, Ipse Pontifex *Adrianus*
 VI. in Comitijs Norimbergensibus anno 1523. ce-
 lebratis per Legatum suum factus est, statum Ec-
 clesiae Romanae esse corruptissimum: *Scimus*, ait,
in hac Sanctâ sede aliquot annis tam multa abomi-
nanda fuisse, abusus in Spiritualibus, excessus in man-
datis, & omnia deniq; in perversum mutata, referen-
 te *Flacio* de dissens. Pontif. p. 101. Legatur etiam
Anatomia Jesuitarum, libellus nuper in lucem e-
 ditus, in quo mira recensentur flagitia ordinis
 Jesuitici, cui addatur *Actio perduellionis in Jesui-*
tas. Rectè igitur *Erasmus* in Meth. Theol. p. 189.
 scripsit: non aliter monachi sunt extra mun-
 dum, quam renes extra corpus animantis. Et
 Eoba-

Eobanus Hessus dignam materiam carmine expressit:

O Monachi vestri stomachi sunt amphora Bacchi!
Vos estis, Deus est testis, teterima pestis.

Hæc de Sanctitate Monachorum sufficiant.
Quæ subijciuntur de Petro Pontifice & dicto Matt.
16. v. 18, infra Lib. 2. explicantur.

Caput Vigessimum.

*De ordinatione Ministrorum in Ecclesiâ
Lutheranâ.*

486] **M**inistros verbi in Ecclesijs Lutheranis *non legitime ordinari*, Pontificij quoq; obijciunt, eâ ratione, *quod ab Episcopis non ordinentur*. Respondi ego in meâ Admonitione (1) Ex Scripturis mandatum Dei non posse produci, quod soli Episcopi Romani habeant potestatem ordinandi (2) Paulum ab Ananiâ impositione manuum esse ordinatum, qui tamen Episcopus non fuit Act. 9. v. 17. (3) Paulum non fuisse Episcopum Romanum, nihilominus ministros Ecclesiæ, & in specie Timotheum rectè ab eo esse ordinatum, 2. Tim. 1 v. 6. (4) Timotheum non fuisse Episcopum Romano ritu ordinatum, qui tamen alios rectè ordinavit impositione manuum, 1. Tim. 5. v. 22. (5) Esse distinguendum inter necessitatē vocationis & ordinationis; vocationē esse simpliciter Ministro verbi necessariam Rom. 10. v. 15. Hebr. 5. v. 4, ordinationē verò non ita, ut pote quæ nihil sit aliud quàm publica vocationis declaratio, imò quæ in casu necessitatis tempore belli & pestis possit omitteri.

mitti. (6) Ordinationē fieri quidē vel ab Episcopo, vel à Pastore, vel alio Ministro, nō tamen nomine illius ministri, sed nomine totius Ecclesiæ, quæ per suū ministrū legitimam vocationem declarat. (7) ordinationē non solis Episcopis, sed toti presbyterio esse commissam, 1 Tim 4. v. 14. (8) Omnes Ministros eandē habere potestatem cū Episcopis, adeoq; & potestātē ordinandi. (9) Inter munus Episcoporum & aliorum Ministrorū nō esse reale discrimen, cum Petrus Episcopus se vocet Symprebyterū, 1. Pet. 5. v. 1. Janssenius ad hæc prolixè excipit à p. 336. usq; ad p. 342. videbimus singula.

487] 1. *Lutherus*, ait, *non est legitimè vocatus; ergo nec ipsius Discipuli legitimè sunt vocati & ordinati*, addit rationem consequentiæ, *quia ubi ad Lutherum pervenerint, tota ipsorum exhaurietur successio, quæ vocationi & ordinationi est connexa*. Respondi: (1) Lutherum legitimè vocatum fuisse supra cap. 14. prolixè est demonstratum. Corruit igitur omne id, quod Janssenius de vocatione Ministrorū Ecclesiæ Lutheranae superstruit (2) Consequentia est falsissima, si Lutherus non rectè fuit vocatus; ergo nemo Lutheranorum Ministrorum rectè vocatur simili enim modo argumentarer; si hic vel ille Pontifex non est legitimè vocatus; sequitur neminem Monachorum aut Doctorum Pontificiorum rectè vocari, at Pontifices quamplurimi non rectè vocati sunt, nam per violentiam & ambitionem ad Papatū pervenēre Damasus I. Vigilius Sergius I. Stephanus VI. Christophorus I. Johannes XI. Damasus II. Johannes XVII. Johanna XXIV. ut testatur *Platina* in *Vitis istorum Pontificum*,
 sequē

sequeretur igitur eodem argumētandi modo neminem Monachorum aut Doctorum Pontificiorum rectē vocari, quicquid hic Janssenius responderit, sibi quoque responsum habeat. (3) Vocatio Ministrorum verbi in nostris Ecclesijs non dependet ex Lutheri vocatione, sed ex consensu totius Ecclesiæ Ministrum vocantis, etiamsi enim Lutherus rectē vocatus non fuisset, hoc tamen Ecclesijs Evangelicis non obstaret, quo minus illæ Ministros suos legitimē vocare possent. Jus vocandi non depēdet ex Lutheri vocatione, sed ex potestate Ecclesiæ quæ Ministros Evangelij rectē vocare posset, etiamsi Lutherus in rerum natura nunquā fuisset. (4) *SucceSSIONem nostram in LutHERO*, ait, *cessare*; Eodem modo Baalitæ potuissent argumentari contra Eliam, Judæi contra Johannem Baptistam, imò cōtra ipsos Apostolos, quod successionē caruerint, quæ vocationi semper annexa est; scilicet successio loci vocationē nō confirmat, nā hæretici veris Doctoribus sæpe succedunt quo ad locum, quod factum in Ecclesiâ Ephesinâ Act. 20. v. 29. 30. hæreticis etiā & Idololâtris veri Doctores quo ad locum succedere possunt, ut post tempora Arrianorum olim factū est; localis igitur successio sæpe potest interrumpi vel hæresibus vel persecutionibus; doctrinæ successionem hic attendamus necesse est, hanc de LutHERO jactamus, in medio enim Papatu Evangelium suos habuit Confessores, quorum vestigijs Lutherus insistens Papatum maiculè debellavit, & Ecclesiam ab erroribus Antichristi purgavit.

488] 2. Sudat Janssenius in demonstrando
discr.

discrimine Episcopi & presbyteri præsupponens aliquot hypotheses, quas ordine examinabimus. (1) Ait, *in Ecclesia semper fuerunt veri Episcopi* Act. 20. v. 28. Respond: nomen Episcopi in Novo Testamēto tribuitur in genere omnibus illis, qui docendi munere funguntur in Ecclesiā, sic 1. Pet. 5. v. 2. Petrus adhortatur omnes Ecclesiæ Ministros ut pascant gregē commissum ἐπισκοπῶντες, quo in sensu Ministros Ecclesiæ Ephesinæ etiā Episcopos vocat à Spiritu Sancto positos ad pascendam Dei Ecclesiam: ubi velim notari malitiam Janstēnij, qui citat hunc textum de Episcopis *regentibus* Ecclesiam, cum tamen fontes loquantur de Episcopis *pascantibus* (ποιμαίνοντες) ergo illi qui gregem Dei pascūt hic intelliguntur, hoc est, Ecclesiæ Ministri in genere, non autem peculiaris ordo regentium, ut Janstēnius somniat. (2) Inquit, *illi sunt veri Episcopi, qui per legitimam successionem ab Apostolis descenderunt*, Act. 6. & 14. respond: si vox Episcopi sumitur in genere pro quovis Doctore qui pascit gregem Christi, concedimus illos esse veros Episcopos qui Apostolis successerunt, scilicet in doctrinā, neq; potest esse verus Ecclesiæ Episcopus aut Pastor; qui Apostolis in doctrina præcedente non sequitur. Act. 6. non Episcopi vel Ecclesiæ inspectores, sed septem Diaconi sunt electi v. 3. 4. 5. qui mensis ministrabant & Eleemosynas distribuebant. Act. 14. v. 21. 22. constituerunt Apostoli per singulas Ecclesias non Episcopos sed presbyteros, ut expressè in fōtibus pariter & in vulgata versione legitur; locus igitur allegatus nihil probat.

489] (3) Pergit; *semper fuit necessarium, ut ordinatio fieret à tribus Episcopis, qui & ipsi essent ordinati, ut docet Canon, 1. Apost. &c.* Respond: probationem expecto ex Scripturis sacris, quæ in Jansenius afferre nequit, in hoc enim cardo totius controversiæ vertitur, an ex sacris & jure divino possit probari ordinationem necessario à tribus Episcopis esse peragendam? confugit ergo ad probationem ex veteribus desumptam, quæ nobis nullo modo satisfacere potest. Canones Apostolorum citat primâ fronte, sed isti Canones sunt suspecti & ab Apostolis non conscripti; tacet enim Lucas Evangelista de Historiâ hujus conscriptionis, nullo verbulo meminit conventus, in quo sunt conscripti, cum tamen gravissima capita in ijs contineantur. Veteres, ut Augustinus, Athanasius, Ambrosius, Eusebius inter authentica scripta hos canones non retulerunt; *rejeçti sunt ab auctoritate Apostolicâ & Canonicâ & inter apocrypha deputati sunt*, inquit Isidorus Episcopus Hispalensis in Jure Canonico distinct. 16. cap. 1. *Canones*. Ipsi Pontificij non servant illos canones, nec enim admittunt Episcoporum & Presbyterorum conjugia, quæ tamen approbantur Canone 6. Numerus quoque illorum Canonum est incertus, quidam enim 50. quidam 85. alij 60 numerant. Ipse Bellarminus canones quosdam habet suspectos, ut lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 27. canonem 65. vocat supposititium, postremum canonem, qui numerum librorum canonicorum continet, negat ab Apostolis constitutum esse, lib. 1. de verbo Dei cap. 20. Multa quoque in ijs habentur, quæ tempore Apo-

stolorum fuerunt ignota, ut de oblatione super altare, de Paschate celebrando ante æquinoctium vernū, de vasarijs aureis & argenteis sanctificatis, de episcopatum distributione, de damnatione nuptiarum secundarum. Imò contraria in illis docentur, dum quidam Canones nuptias Sacerdotum admittunt, quidam damnant. Ex his igitur canonibus Ianssenius certi nihil probabit. Veri canones Apostolorum habentur in Scriptis Novi Testamenti, ex illis probatio desumenda fuisset. (4) Transit ergo ad Scripturas. 1 Tim. 4. v 14. ait, *per vocem Presbyterij esse intelligendum cætum Episcoporum, qui manus imponebant; probat hoc ex Theodoro, Theophylacto & æcumenio*, sed libros aut paginas Authorum non citat, probatio igitur est nugatoria, ex ipsis visceribus totius contextus id probandum fuisset. Olim quidem nomen Presbyteri fuit commune Presbyteris & Episcopis, quod non negamus, sed exinde non sequitur, ergo per Presbyteros si soli præcisè intelliguntur, qui sub Papatu dicti fuerunt Episcopi exclusis ijs, quos idē Papatus Presbyteros nominare solet. Sic nomen animalis commune est homini & bruto, sed inde non sequitur, ergo ubi nomen animalis usurpatur, de homine id semper intelligendū. Monachi nomen commune est Dominicanis & Francischanis, sed exinde non sequitur, ergo, ubi monachorū fit mentio, ibi intelliguntur Dominicani. Per Presbyterum in loco citato intelligitur totus cætus Ministrorum, qui manus in ordinatione imponebant, ut mox dicetur.

490] Ad principalem quæstionem transit: *Episcopi,*

scopi, inquit, Presbyteris dignitate præstant, addit rationem in margine p.339. quia soli Episcopi ordinant. Nugas agis Monache; quæstio est, an soli Episcopi debeant ordinare? affirmas, quia illi præstant Presbyteris, probas hoc iterum cur præstent, quia soli ordinant, ita quæstio fit sui ipsius probatio; perinde ac si quis argumentari vellet: Monachi sanctitate præstant, quia soli jejunant, & hoc iterum probaret, quod jejunent, quia sanctitate præstant. Circularis & nugatoria hæc est probatio, id quod in quæstione est dubium, loco probationis usurpari non potest, aliàs idem per seipsum probaretur. Aerium hæreticum nobis objicit, qui nobiscum discrimen Presbyterorum & Episcoporum sustulerit; sed Aerius iste totus fuit Arrianus, discrimen præterea planè nullum admittebat inter Episcopum & Presbyterum, etiam id quod εὐταξίας & concordiae causa erat inventum; cum itaq; ad confusionem & discordiam fovendam suam sententiam urgeret, rectè in ipso hoc improbatum fuit; at nos propter εὐταξίαν Ecclesiasticam gradus istos libenter admittimus, certo respectu habito, ut postea dicetur. Patres aliquot citat Janssenius ex Bellarmino, sed nos non quærimus de Patrum consuetudine, verùm de Christi & Apostolorum institutione; an jure divino realiter distingventur Episcopus & Presbyter, ita ut jus ordinandi competat soli Episcopo? hic dicta & exempla Scripturæ petimus atq; expectamus.

491] Nostra sententia est hæc: Episcopi & Presbyteri nō sunt distincti officijs & expeditioni-

bus primarijs, ut sunt; verbum Dei prædicare & Sacramenta administrare, quæ utriq; sunt communia; expeditionibus autem secundarijs distinguuntur. Episcopi enim est primariam inspectionem Ecclesiæ habere, alios ordinare, causas matrimoniales decidere &c. Prebyteri autem est, ægrotos visitare, confitentes audire, à peccatis absolvere &c. hæc vero distinctio non est juris divini, sed tantum humanæ ordinationis, neq; est differentia potestatis aut jurisdictionis, ut volunt Pontificij, sed tantum ordinis. Probamus hoc (1) Paulus Eph. 4. v. 11. 1. Cor. 12. v. 28. distinctos Ministerij gradus recenset, sed Episcoporum mentionem non facit Ergo ordo Episcoporum non est gradus jure divino institutus & à Presbyteris singulariter distinctus. (2) Nomina Episcoporum & Presbyterorum promiscuè usurpantur. Act. 20. v. 17. Paulus ad se vocabat Presbyteros Ecclesiæ Ephesinæ, quos v. 28. vocabat *Episcopos*. Phil. 1. v. 1. Paulus salutat *Episcopos & Diaconos*, qui erant Philippis; si verò Episcopi fuissent distincti à Presbyteris, utiq; Presbyteros non omisisset. 1. Tim. 3. v. 1. seq. Paulus recenset *virtutes Episcopi*, at illæ virtutes requiruntur in quovis Presbytero & Ecclesiæ Ministro, quod si Episcopi à Presbyteris fuissent distincti, sequeretur quod tantum in Episcopis, non autem in Presbyteris has virtutes requisivisset. Sic Tit. 1. v. 5. jubet Paulus *ut oppidatim constituantur Presbyteri*, v. 6. & 7. autem illos ipsos vocat *Episcopos*. Sic 1. Pet. 5. v. 1. Petrus Episcopus se vocat *ομβρεσβύτερον*, & quos v. 1. *Presbyteros* vocarat, illos v. 2. *Episcopos*

pos appellat. Ita Johannes Epist. 2. v. 1. & Epist. 3. v. 1. se vocat Presbyterum, qui etiam Episcopus fuit. Imo Paulus se Presbyterum vocat, ut patet ex collatione locorum, 1. Tim. 4. v. 14. & 2. Tim. 1. v. 6. (3) Patres quoque nobiscum eadem docuerunt: Hieronymus in cap. 1. ad Titum, & Augustinus in quæstion. Veteris & Novi Testament. quæst. 101. scribit: Presbyterum autem intelligi Episcopum, probat Paulus Apostolus, quando Timotheum, quem ordinavit Presbyterum, instruit qualem debeat creare Episcopum. Quid est enim Episcopus, nisi primus Presbyter, hoc est, summus Sacerdos? (4) Ex ipsis adversariis hoc quidam concedunt, ut Cassander Consult. Art. 14. Convenit inter nos omnes olim Apostolorum ætate, inter Episcopos & Presbyteros discrimen nullum fuisse, sed postmodum ordinis servandi, & schismatis evitandi causa, Episcopum Presbyteris fuisse præpositum, cui soli Cbirationia, id est, ordinandi potestas servata sit, Erasmus in 1. Tim. 4. & alij.

492] Cum itaque firmiter sit evictum, quod Episcopi jure divino nullam habeant potestatem jurisdictionis præ cæteris Ministris & Presbyteris, sequitur, nec potestatem ordinationis ad solos Episcopos pertinere. Humanam institutionem hanc esse scimus, ordinis gratia eam quoque servamus, dum Ministros vocatos per Superintendentes & Antistites primarios ordinamus, sed absque superstitione, quasi ad solos Antistites hoc jus pertineat, cum in defectu illorum ordinatio per alium Ecclesiæ Ministrum peragi possit. Imò Pontificij ipsi hanc Patrum constitutionem non servant, Chrysostomus enim hom. 11. in 1. ad Tim.

Episcopos solâ ordinatione presbyteris superiores esse scribit; at Pontificij Episcopis insuper tribuunt baptizatorum confirmationem, templorum & Altarium consecrationem, quæ Presbyteris non liceant, ut apparet ex *Bellarmin.* lib. 1. de Cler. cap. 14. Dum itaq; ipsi sanctiones Patrum non servant, cur nos simile quid facientes accusant & objurgant.

493] Manet itaq; conclusio Principalis; *Ergo Ministri Lutherani, licet non ab Episcopis Romanis, sed ab alijs Presbyteris nostrarum Ecclesiarum ordinentur, sunt legitimè ordinati.* Stant etiam invicta argumenta in Admonitione adducta, ad quæ Monachus nihil respondet, scilicet (1) producenda esse dicta scripturæ de ordinandi potestate solùm Episcopis competente. (2) Paulum ab Ananiâ rectè fuisse ordinatum Act. 9. v. 17. licet Ananias Episcopus non fuerit. (3) Paulum non fuisse Episcopū Romano ritu consecratum, imò nec Romanū (is enim Pontificijs asserentibus Petrus erat) nihilominus alios potuit ordinare, 2 Tim. 1. v. 6. (4) Toti Presbyterio seu Ministerio datam esse ordinandi potestatem 1 Tim. 4. v. 14. (5) Ordinationem esse actum totius Ecclesiæ per Episcopum vel Presbyterum declarantis legitimam vocationem ordinandi, eumq; precibus consecrantis. (6) Ordinationem non esse simpliciter necessariam, eamq; in casu necessitatis posse omitti, non autem vocationem: Janssenius tacet ad hæc omnia, ergò consentire videtur. Unicum quasi reponit, *vocationem scilicet tantum ad predicationem, sed ordinationem ad Sacramentorum administrationem, esse*

esse necessariam; ita ait, sed non probat nec dictis Scripturæ, nec probatis exemplis, nec legitimis consequentijs. Eâdem ergo facilitate negatur, quâ à Janssenio affirmatur. Colophonis loco addo, quod Pontificij ipsi tacitè concedant, nostros Ministros legitimè esse ordinatos, dum enim nostrates ad Papismum transeunt non rebaptizant, eo ipso concedunt, ipsos rectè esse baptizatos, adeoque nostros Ecclesiæ Ministros Sacramenta rectè administrare posse.

Caput Vigefimum primum.

De Legendis Sanctorum.

494] **D**uplices sunt Sancti, quidam donominantur ita à Christo Sanctorum omnium sanctissimo, de cujus Sanctitate & iustitiâ pii participant per fidem, quidam verò à Pontifice Romano in Canonem Sanctorum referuntur & Calendario inscribuntur. Hinc Legenda Sanctorum sunt duplicia, quædã recensent vitam, doctrinã, miracula & mortem verè Sanctorum, ut sunt historiæ Prophetarum & Apostolorum ac virorum Apostolicorum, quædã verò describunt vitam & miracula Sanctorum à Pontifice canonizatorum: de sanctis hisce nobis quæstio est, quid de illorum sanctitate & Legendis sit statuendum.

495] Canonizatio istorum Sanctorum facta à Pontificè à nobis prorsus rejicitur certis de causis. (1) caret exemplis probatis & mandatis Scripturæ. (2) Ignota fuit Ecclesiæ primitivæ, primus enim qui Sanctos canonizavit fuit Leo III.

teste *Bellarmino* lib. 1. de Beat. Sanct. cap. 8. sed
 Leo iste vixit tempore Caroli Magni circa annū
 Christi 800. ut *Annales* testantur. (3) Canoniza-
 tio Sanctorum competit soli Christo, tanquam
 summo Ecclesiæ Pontifici, is Sanctos canonizat ad
 vitam æternam eligendo Eph. 1. v. 4. ad Ecclesiam
 vocando 2. Tim. 1. v. 9. eos regenerando & renovan-
 do Tit. 3. v. 5. & tandem glorificando Rom. 8. v. 30.
 (4) Quia Pontifex potest decipi simulatâ & hypo-
 criticâ quorundam sanctitate, Deus enim solus est
 κἀρδιῶν ὧν 1. Sam. 16. v. 7. novit qui sint sui, 2.
 Tim. 2. v. 19. incerta igitur est hæc Canonizatio.
 (5) Quia multi sancti & sanctæ sunt Canonizatæ de
 quibus certò nō constat, an in rerū naturâ fuerint;
 sic de longo Christophoro, de Georgio, Catharina
 de Longino quidā Pontificij dubitant, an in rerū
 naturâ fuerint. Sic passim celebrantur in Papatu
Leontinus, Vindemialis, Hiventius, Ingenuinus, Scho-
lastica, Scwunilia, Aspasianona, Sigillinda, Legenia,
Quirilla, Fenegaria, Gardiagia, Paduntia, Petralia,
Sutrapia, Potentiana, Cacukilla, Jobilia, Santula,
Fialaria, Pallucia, Govilla, Babilia, Adalecta, Sym-
phorosa, Gregoria, Leilina, Wendelina, Bobilia, Fides,
Symphoriosa, Rosa, Candida, Pelargia, Misericordia,
Lucina, Balbina, Verena, Aoliana, Emerica, Cæpi-
na, Valentiana, iusta, Felicitas, Regina, Pia, Perpe-
tua, Felicia, Fidentia, Eugenia, Agatha, Apollonia,
Ottilia, Tamula, Crescentia, Pipigaria, Pinosia, Gem-
maria, Amandus, Albinus, Levinus, Briccius, Abun-
du, Fridelinus, Wipertus, Sebaldu, Servatius, Ma-
gnus, Venerius, Gonius, Frimus, Remæchus, Visalis,
Verru-

Verrucius, Florentius, Menbardus, Linus, Leo, Ceperius, Symphorianus, de quibus certi nihil habetur, an unquam in rerum naturâ fuerint. (6) Quia canonizatio ista nititur falsis hypothefibus, scilicet Sanctorum religiosa invocatione & reliquiarum veneratione, de quibus Lib. 2. agetur. (7) Quia multi Pontifices nefandis sceleribus fuere polluti, ut supra n. 319. est demonstratum, quomodo autem illi Sanctos canonizare possunt? (8) Quia scelestissimos nebulones canonizant, ut Jacobum Clementem, qui Regem Galliae interfecit. (9) Quia sine ratione quosdam tantum & non omnes Sanctos canonizant, adultos in numerum Sanctorum referunt & infantes baptizatos prætereunt, de quorum tamen salute & Sanctitate non est dubitandum. Perquam verò ridiculum est, quod ista canonizatio inscriptione nominum in calendario declaratur & quasi perficitur. Hac ratione Typographi & Calendariographi quotannis aliquot Sanctos creare possent; *Gaudete* inquit Christus, *quod nomina vestra inscripta sint* (non in Calendario) *sed in cælo* Luc. 10. v. 20. Quales autem sunt Sancti, tales etiam sunt Sanctorum legendæ, quas Lutherani pro fabulosis, & fictitijs meritò habent, certis de causis.

496] 1. Tractantur in ijs fabulæ aniles, ridiculæ, stultissimæ & plusquam Æsopicæ. Non repetam hic ex magnis illis Lombardi Legendis nugas plurimorum Sanctorum, sed tantum assumam *Legenda Francisci* edita ab Heinricho Sedulio & Antverpiæ An. 1597. latinè excusa, cum commendatione trium Pontificum Leonis X, Alexandri IV.

Gregorij IX. in illis Lector inveniet sequentia de Francisco; tota die in medio mendicorum sedebat, p. 6. coram hominibus ex nimia sanctitate sæpius sese denudabat p. 9. in summo frigore nudum sese immerfit nivi, niveosq; globos sibi fecit, de quibus subinde dixit; Ecce Francisce, hi sunt tua Uxor, tui liberi p. 33. corpus suum vocabat Frater Asine p. 34. studio semper lacrumabatur, ut oculos haberet eò peiores p. 36. In morbo iussit, ut fratres ipsum nudum ad locum supplicij fune traherent, quo in loco nudus etiam prædicavit p. 40. agnos vocavit suos fratres p. 40. Ovem deduxit ad altare, & ut flexis genibus Sacramentum adoraret, edocuit, p. 61. aves & pisces noluerunt ab ipso volare, priusquam ipsis benediceret p. 63. aves & cycadæ audire ipsum concionantem p. 63. cogitationes hominum & tentationes conscientie poterat revelare p. 82. 85. anima ipsius instar alicujus stellæ ad cælos volavit p. 111. alaudæ cantu testati sunt de sanctitate Francisci post mortem ipsius p. 112. cum Pictor in imagine Francisci vulnera manuum & pedum non expressisset, vulnera ista per miraculum suam sponte imagini sese impresserunt, ac si à pictore expressa essent p. 120. post mortem Franciscus factus est bubulcus p. 156. steriles fecit parturientes p. 142. & vetulæ cuidam ubera flacceseentia lacte dulcissimo replevit, ut infantem nutrire posset p. 157. Vides, Lector, nugas aniles & fabulas æsopicas de sanctitate Francisci à tribus Pontificibus commedatas.

497] 2. Impia & blasphemica in istis Legendis inveniuntur: noster Janssenius in Legendis Dominici lib. 2. cap. 14 recenset, quod Deus Pater virgini cuidam

cuidam apparuerit & in visione ipsi monstraverit, quod Filium suum Jesum Christum ex ore tantum, Sanctum Dominicum verò ex corde suo gigneret & produceret. Os impium & blasphemum? ergone generatio Dominici erit præferenda generationi Filii Dei; ergo Dominicus Deo Patri in tantum erit charior Christo, in quantum cor præstat ore; ergone generatio Dominici mysterium erit tantò sublimius generatione filij Dei, quantum cor est nobilius ore. Ejusmodi blasphemia legitur lib. 2. cap. 6. quod Dominicus singulis noctibus ter sese flagellarit & sanguinem suum largiter effuderit, ut non tantum sua, sed etiam aliorum peccata expiaret. Impiè & blasphemè hæc dicuntur in ignominiam Salvatoris Christi, qui (non Dominici, sed) suo proprio sanguine Ecclesiam acquisivit Act. 20. v. 28. *cujus (non Dominici) sanguis nos emundat ab omnibus peccatis*, 1 Joh. 1. v. 7. *redempti estis*, inquit Petrus *pretioso sanguine (non Dominici sed) Christi*, 1. Pet. 1. v. 18. 19. *non est in alio quoquam salus (adeoq; nec in Dominico, aut ejus sanguine) nec aliud nomen datum hominibus, in quo salvari possimus nisi in nomine Jesu Act. 4. v. 12*. Talis impietas est, asserere, Dominicum plura miracula fecisse, quàm Christum omnesq; Apostolos, quod Janssenius ait, *me finxisse*, legitur autem in Antonino part. 3. Tit. 23. c. 1. ubi Antoninus docet, quod Dominicus plures mortuos excitaverit quam Christus, quod potestas cœlestium, terrestrium & infernorum sit ipsi communicata, quod facilius per Dominicum eatur ad Christum, quam per Paulum. Evolvatur illa Legenda & apparebit, quod Dominicus Christo non tan-

tantum æquiparetur, sed etiam in miraculis, paupertate & disciplinâ spontaneâ ipsi præponatur. Similiter blasphemum est, quod habetur in *libro Conformitatum Francisci Bononiæ* impresso anno 1589. quod scilicet *Franciscus plus sit quàm Johannes Baptista* f. 24. *quod fuerit melior Apostolis* f. 39. *quod datus sit in lucem gentium* f. 17. *quod omnes virtutes Sanctorum Veteris & Novi Testamenti in Francisco posite fuerint unitivè & conjunctim* f. 5. *quod Passio Christi per Franciscum sit renovata in genere humano* f. 144. Sic Liber Conformitatum Francisci anno 1510. excusus, expressè ait, *quod omnes homines salventur, qui moriantur in ordine & in regulâ D. Francisci* p. 78. ubi etiam legitur, *quod induitio cucullæ det homini plenariam peccatorum remissionem à culpâ & pœnâ,*

498] 3. Scandalosa & scurrilia multa in istis Legendis inveniuntur. *Vincentius* lib. 25. cap. 15. recenset, quod Maria Fulkertum Carnotensem coram visitaverit & lacte suo recreaverit. *Stellarium Coronæ B. Virginis* lib. 12. cap. 3. enarrat historiam, quod Maria cuidam Abbatissæ prægnanti binos Angelos miserit, qui infantem per fornicationem conceptû ab illa susceperint. *Surius* Tom. 4. f. 341. recenset, Mariam sub pallio suo multos Monachos Dominicanos occultasse. Sic in *Legendâ Lombardicâ* mira leguntur de quibusdam fœminis, quæ vestitu virili usæ sunt, talis fuit sancta *Mariana*, quæ in Monasterio vocabatur *Frater Marinus*, talis fuit *Delagia* meretrix Antiochena, quæ vocabatur *Frater Delagius*, item sancta *Margaretha*, quæ cuidam adolescenti fidem matrimonialem

lem promiserat, medià autem nocte clam aufugiebat habitu virili; quas fabulas scurriles & scandalosas saniores Pontificij detestantur.

499] 4. Legenda ista ab ipsis Pontificijs accusantur, tanquam dubia & incerta; *Cassander* in Consult. art. 21. p. 142. scribit: *in historijs Sanctorum quosdam commemorari, qui an unquam fuerint, meritò dubitetur. Melchior Canus* in Loc. Theol. lib. 11. cap. 6. p. 533. scribit: *Quidam eorum aut veritatis amore inducti, aut ingenui pudoris verecundia, usq; adeò à mendacio abhorruerunt, ut jam pudendum fortasse sit, historicos gentium quosdam veraciores fuisse, quam nostros. Dolenter hoc dico potius, quam contumeliosè, multò à Laertio severius vitas Philosophorum scriptas, quam a Christianis vitas Sanctorum: longèq; incorruptius & integrius Suetonium res Caesarum exposuisse, quam exposuerint Catholici, non res dico Imperatorum, sed Martyrum, Virginum, & Confessorum. Illi enim in probis, aut Philosophis, aut Principibus, nec vitia, nec suspensiones vitiorum tacent, in improbis verò etiam colores virtutum produunt. Nostri autem pleriq; vel affectibus inserviunt, vel de industria quoq; ita multa confingunt, ut eorum me nimirum non solum pudeat, sed etiam tædeat. Janssenius ipse p. 94. fatetur, quod Ecclesia Romana quasdam Sanctorum, in primis Francisci Legendas habeat pro Apocryphis. Bellarm lib. 1. de Beat. Sanct. cap. 20. quoq; fatetur, quorundam Sanctorum historias esse apocryphas & incertas. De Catharina Senensi diu Monachi docuerunt, quod Christus vulnera sua ipsi etiam impresserit, teste Granatensi Can. 3. Art. 1. Ipse Pontifex Sixtus IV. Publico mar-*

mandato huic figmento contradixit & pro hæreticis declaravit omnes illos, qui vel de Catharina vel de alijs Sanctis præter Franciscum hoc doceret, teste *Sedulio* de vitâ Francisci p. 368.

500] Beatus *Lutherus* suam de Sanctis hisce & illorum Legendis expressit sententiam Tom. 8. *Jenen. Germ. fol. 39.* in præfatione super *Alcoranum Franciscanorum*, quando scribit: *Cum hanc Sancti Francisci Legendam legerem, ut & S. Benedicti, non leviter offendebar, quod sancti Patres carni adhuc tam profundè fuerint immersi, ut quod Franciscus à muliebri sexu tentatus pilas ex nive faciebat, quas conjugem liberosq; suos appellabat dicens: Mi Francisce, ecce tuam Conjugem liberosq;, qui alendi tibi sunt & sic à desiderijs & uestionibus tuis liberaberis. S. Benedictus verò libidinibus suis ita medebatur, quod nudus inter spinas jacebat, cutemq; suam ad sanguinem usq; lacerabat. Putabam ego tam Sanctos Viros juveniles hujusmodi ardores & carnales tentationes nō sentire debere, sed tacendū & credendū mihi erat. Jā verò postquā libertas judicandi de Sanctis illis nobis restituta, suaderem, S. Franciscum non niveas illas pilas conjugem liberosq; suos nominasse, sed in conjugio vixisse, cum adolescens Patris sui Adami morbo obnoxium & obstrictum sese sentiens, ut & nivem in auxilium, quamvis frustra vocaret. Sic S. Benedictus melius fecisset, si se spinis & urticis conjugij involvisset, quæ res & ipsorum privatum & publicum multorum aliorum damnum avertisset, nam ad regimen Ecclesiasticum sive Politicum, tanquam homines indocti & inexperti prorsus erant inepti. Sed ita puerili-*

vilibus stolidisq; suis nugis mundū repleverunt, Christum ejusq; regnum obscurarunt. Si salvati sunt (uti spero, Deus enim dives est in misericordia) nobis profectò non est desperandum.

501] Miror autem discursum Janssenij p. 352. scribentis, in sacris literis majora esse, quam quæ Dominicus aut alij Sancti fecerint, & nisi visiones Ezechielis, jejunium & currus igneus Eliæ ac miracula Eliæ in Scripturis legerentur, nos hæc omnia pro fabulis habituros Resp: in Scripturis loquitur Spiritus Sanctus, qui mentiri nescit: in Legendis Sanctorum loquuntur Monachi stolidi & inepti, qui multa effinxerunt, ut ipse Janssenius, alijq; modò citati authores id libentissimè fatentur. In Scripturis ne unicum deprehendimus miraculum fictum, alias cætera omnia fierent suspecta, in Legendis autem plurima figmenta deprehenduntur. Scripturæ sunt Canon fidei & vitæ, Legenda Sanctorum minus; Scripturæ habent interna indicia & testimonia αὐθεντίας, Legendæ autem κριτηρίῳ habent plurima stoliditatis & ineptiarum. quid ergo miraris Monache, quod nos plus Scripturæ, quam Legendis Monachorum tribuamus? Miracula commendat pag. 353. ad intercessionem Dominici nuper facta in quodam pago Calabria, ubi mortuus est resuscitatus: ô nugatorem! in Calabria tantum fiunt ista miracula, cur non in Germaniâ, cur non Hamburgi? unde præterea certi sumus ea facta esse ad intercessionem Dominici, num in Sacris extat aliqua promissio de miraculis ad Dominici

nici intercessionem futuris? aut num de cœlo revelatum est Monachis hæc fieri ad intercessionem Dominici? aut qualis consequentia, miraculum fit in Calabriâ, ergo fit ad intercessionem Dominici? *Testimonio*, ait, *Magistratus id confirmatur*; at Magistratus etiam potest decipi, ut supra n. 471. probatum est. Resuscitatio Lazari à Christo facta, non opus habebat Magistratus testimonio, sed miracula ista fiebant in conspectu omnium, non in Calabriâ aut alijs locis remotissimis, sed in medio illorum, quos Christus convertebat, vel jam conversos confirmabat.

502] Disputationes Hermanno Hugoni à beato Meisnero oppositas vocat *inanes & verbosas* p. 345. & tamen sequenti lineâ ait, *quod illas Disputationes nondum viderit*. Habetis, ô Dominicani, egregium Ordinis vestri propugnatorem, qui judicat de ijs Disputationibus, quas nondum vidit, ita concludo: qui judicat non visa nec lecta, is judicat velut cœcus de colore; atqui Janssenius judicat de Disputationibus non visis nec lectis, ergo judicat ut cœcus de colore. Quid differt ergo judicium Monachi istius à judicio alicujus bruti?

503] Vertumnum Lutheranum, den Lutherischen Wetterhan beatus Heerbrandus refutavit, ut supra n. 433. dictum est. Janssenius duram Lutheri Phrasin citat; *quam parum in mea potestate est ut Vir non sim, tam parum etiam in mea potestate situm est, ut absq; muliere sim*. Ac rursus, *quàm parum etiam in tua potestate est, ut mulier non sis, tam parum etiam in tua potestate est, ut absq; viro sis*. Quia hæc res non est arbitraria, seu consilij, sed res necessaria ac natu-

naturalis, ut omnis vir mulierem habeat, & omnis mulier virum &c. Est què hoc plus quam præceptum, magisq; necessarium, quam comedere & bibere, purgare & expuere, dormire & vigilare. Respond: Lutherus de Conjugij necessitate semper loquitur cum distinctione; quidam enim habent donum castè vivendi extra conjugium, de quibus docet, quod benè faciant, si à conjugio, abstineant, Tom. 2. Jen, Germ. fol. 90. Quidam verò donum continentiae non habent, hisce conjugium non tantum est permittendum, sed tales etiam ad conjugium sunt trahendi & cogendi, & dehis Lutherus rectè ait, quod in conjugio vivere illis magis sit præceptum magisq; necessarium, quam comedere & bibere, purgare & expuere, dormire & vigilare. Rationes Lutherus addit (1) Quia corpus humanum à Deo ad opera conjugalia est creatum, quibus nisi homo utatur, in molitiem, 1. Cor. 6. v. 9. & alia peccata facilè prolabitur. Tom. 2. Jenen. Germ. f. 126. (2) Quia divina ordinatio hoc requirit, Deus enim creavit masculum & fœminam, illisq; benedixit, dicens: crescite & multiplicamini ac replete terram. Gen. 1. v. 28. (3) Quia obstat periculum fornicationis, ob quam evitandam Paulus jubet, ut quilibet Vir suam habeat uxorem, & quælibet Uxor suum habeat maritum, si non possunt continere, nubant, melius est nubere, quam uri 1. Cor. 7. v. 2. 9. (4) Quia in hypocrisin incidunt illi, qui castitatem simulant extra conjugium sub sanctitatis specie. Paulus enim vocat doctrinam demoniacam prohibere conjugium 1. Tim. 4. v. 1. seqq. Judicet nunc Universa Ecclesia an Lutherus aliquid docuerit hisce verbis,

bis, quod vel sacris literis, vel Christianæ honestati repugnet. Imò sicut edere & bibere est necessarium, ut conservetur individuum, ita in Conjugio vivere est necessarium, ut conservetur species. Deusequidem miraculosè hominem sine cibo & potu conservare, ac homines ex lapidibus creare posset, sed non semper agit per miracula, verùm utitur communi naturæ cursu à sese in creatione ordinato.

504] Tandem obijcit, *quod nullo exemplo Pontificios sinistra vel adulterina explicationis in scriptis Lutheri reos possim convincere.* Sed respond: ex multis unum adduco exemplum: omnes ferè Pontificij, qui contra personam Lutheri scribunt in ore habent, Lutherum dixisse, *si non vult uxor, veniat ancilla*, quod obijcunt *Ederus* in Inquisit. fol. 57. *Bozius* de signis Eccles. lib. 7. cap. 6. p. 535. lib. 11. cap. 7. p. 896, lib. 12. cap. 1. p. 925. *Jacobus Hack contra Tossanum* quæst. 2. cap. 23. p. 365. *Motivæ Badenses* Rat. 3. p. 123. *Conrad Vetterus* imfeuschen Luther p. 245. *Pistorius* in *Anatomia Lutheri* p. 60. & multi alij. Si autem homo ingenuus & candidus evolvat Lutherum Tom. 2. Jen. Germ. fol. 152. deprehendet ipsum ita scribentem: Wenn sich eines dem andern selbst beraubet vnd entzeucht/das es die eheliche Pflicht nicht zahlen/noch bey ihm sein will/ als man wol findet so ein halstarrig Weib/das seinen Kopff auffsetzt / vnd solte der Mann zehennmahl in Unkeuschheit fallen / so fraget sie nicht darnach. Hier ist zeit daß der Mann sage/

ge/wiltu nicht so wil ein andere/ will die Frau nicht so
komme die Magd/so doch das der Mann zuvor zwey
oder drey mahl sage/ vnd warne sie/ vnnnd laß es für
andere Leute kommen/ daß man öffentlich ihre Hals-
starrigkeit wisse/ vnnnd für der Gemeine straffe: will
sie denn nicht/so laß sie von dir vnd/laß dir eine Esther
geben/vnd die dorthin fahren/wie der König Ahasve-
rus thete. Patet ex hisce verbis mentem Luthe-
ri à Pontificijs calumniosè perverti, concluden-
tibus, quod adulterium & ancillarum concubitum
maritis permiserit, Lutherus ponit casum, si (1)
Uxor marito deneget debitum conjugale (2) &
quidem pertinaciter (3) ut sit periculum ne ma-
ritus in scortationem incidat, in hoc casu dat
consilium (1) ut maritus uxori refractariæ indi-
cet, se illam repudiaturum, nisi fecerit officium.
(2) ut repetat istam admonitionem (3) ut si ad-
monendo nihil evincat, ad alios causam devol-
vat, ut ipsius pertinacia publicè innotescat. (4) Si
non audierit Ecclesiam, sed in pertinaciâ pergat,
maritus eam dimittat, cum ea, quæ uxoris sunt,
facere renuat. (5) Aliam sibi faciat copulari, si-
cut Ahasverus Vasthi dimisit, & Estheram sibi
junxit. Hanc & non aliam mentem Lutheri fuisse
totus monstrat contextus modò citatus, quem
tamen Pontificij calumniosè in tot scriptis adul-
terant. Plura exempla sinistrae expositioni-
onis vide in meo *Luthero*

Defenso.

Caput Vigesimum secundum.
De Salute Majorum in Papatu.

905] **C**ommunis Pontificiorum Objectio est de salute Majorum, *si fides Lutherana, dicunt, est vera fides, sequitur omnes majores olim in Papatu ante Lutherum fuisse damnatos, qui hac fide caruere, cum verò consequens sit absurdum & impium, ergo & antecedens non erit admittendum.* Respondi ego in meâ Admonitione (1) Quod justus suâ fide vivat Habac 2. v. 4. ergo fides aliena nihil ad nos pertinet, non enim alienâ sed propriâ fide quilibet salvatur. (2) Quod Judæi olim Christo hoc ipsum potuissent obijcere; doctrinam Christi, ut novam, rejiciebant Mar. 1. v. 27. & antiquitatem Patrum jactabant Matth. 15. v. 2. quicquid ergo Christus Judæis respondisset, id & nos Pontificijs respondemus. (3) Quod ante tempora Lutheri Lutherani equidem non fuerint ratione nominis, interim non sequi, ergo nec ratione fidei & dogmatis, sicut Act. 11. v. 26. fideles primò dicebantur Christiani, interim non potest negari, ante hanc novam denominationem plurimos Christianos fuisse. (4) Licet nos neminem possemus nominare, qui ante Lutherum salvatus fuerit, non tamen sequi, neminem salvatum fuisse; tempore vituli aurei Ex. 32. v. 3. 4. seq. & cultus Baalitici 1. Reg. 18. v. 26. imò sub decem persecutionibus veri Judæi & Christiani non poterant digito monstrari, interim tamen Deo erant notissimi, ita & olim in Papatu factum, novit enim
Domi-

Dominus qui sint sui, 2. Tim. 2. v. 19. (5) Imò quosdam mōstrari posse, qui sine dubio salvati fuerint, infantes post baptismum mortuos, quosdam adultos, qui in agone dogmata Papalia rejecerint & soli Christo adhælerint, exemplo Ducis Georgij, Ecclesiæ Waldenses & Græcas, ut patet ex Catalogo Testium veritatis, quosdam Imperatores & Principes, qui Pontifici contradixerint, ut Henricus IV. Fridericus II. Ludovicus IV. Otto VI. Philippus Rex Gallia, Johannes & Edovardus III. Reges Angliæ, & plures alij. Doctores & Confessores ut Savanorola, Hussus, Hieronymus Pragensis & alij; occulti itidem Christiani, qui sub iugo Papatus gemuerunt, quorum magnum fuisse numerum, circumstantiæ omnes indicarunt, quâ de re Lutherus agit in Explicat: cap. 12. Danielis. Jansenius ad hæc omnia prolixè excipit à p. 358. usq; p. 369. singula examinabimus.

506] Et primò quidem præmittit discursum de conversione Majorum, qui seculo nono & decimo, Gentilismo rejecto ad fidem Christianam transiêre; de illis constanter asseverat, *quod ad fidem Romano Catholicam conversi fuerint, quam hodie Pontificij profitentur & credunt: provocat ad historias, antiquos Doctores, ad templorum & Monasteriorum adificationes, altarium erectiones & sacrorum cultum, hinc concludit: Majores nostri in Daniâ, Vandalia & Saxonia aut conversi fuêre ad fidem Idololatricam, aut ad veram Catholicam, si ad illam, sequitur omnes fuisse damnatos cum posteris, si ad hanc, sequitur eos salvatos fuisse, adeoq; eandẽ fidẽ nobis Lu-*

iberanis quoque amplectendam esse. Errat autem Monachus iste vehementer.

507] Quænam fuerit illa fides ad quam Maiores nostri tempore Caroli Magni fuere conversi, optimè docetur in libro *Synodico de imaginibus*, qui & *Capitulare Francofurtense* dicitur. Etenim anno Christi 794. Carolus Magnus indixit Synodum Francofurti instituendam, & ab Episcopis Galliæ, Italiæ & Germaniæ celebrandam: habita fuit ista Synodus præside Carolo Imperatore ab Episcopis trecentis aut circiter, qui librum Capitularem proprijs manibus subscripserunt & confirmarunt. Dictus autem fuit iste liber *Capitulare* à capitibus quamplurimis, quibus decreta istius Synodi comprehensa fuere, & recensetur in Tomo tertio Conciliorum. Seorsim verò excusus habetur sub Titulo: *Imperialia Decreta de cultu imaginum in utroque Imperio tam Orientis quam occidentis promulgata, nunc primum collecta, recensita & notis illustrata à Melchiore Haiminsfeldio Goldasto, &c. Francofurti, Typis Matthiæ Beckeri, impensis verò viduæ Theodori de Bry, & duorum ejus filiorum Anno 1608.* Librum hunc Pontifici equidem arroduct & suspectum reddere conantur, ut patet ex *Bellarmino*. lib. 2. de Concil. author. cap. 8. & lib. 2. de Imag. cap. 14. 15. *Goldastus* tamen in præfatione illius libri producit testimonia benè multa veterum Scriptorum de authoritate & veritate istius capitularis, ex quibus liquet, quod Concilium illud à Carolo Magno convocatum, ipsius præsidio celebratum, & jussu tandem Caroli literis fuerit consignatum.

Huic

Huic libello rectè adiungimus Constitutiones Caroli Magni & Ludovici Pij ab *Ansegiso & Benedicto Levita* collectæ, quas Lector inveniet in *codice legum antiquarum à Friderico Lindenbrogio Culto edito, & Francofurti apud Johannem & Andream Mornias Anno 1613. impresso.* Ex hisce libris facilimè eruitur, quænam fuerit illa fides & Religio, ad quam tempore Caroli Magni Maiores nostri conversi fuere.

508] Ad scripturam sacram Doctores Ecclesiastici remittuntur, ut ex ijs fidem & doctrinam Christianam proponant lib. 1. Constitut. cap. 82. fol. 843. seq. traditiones & scripta Apocrypha rejiciuntur à testimonio fidei lib. 4. de Imagin. cap. 10. & Patres cautè legendos, Spiritusq; probandos esse, an ex Deo sint, docetur lib. 2. de Imag. cap. 13. De justificatione hominis coram Deo ita docetur, quod præceptis legalibus ~~sine~~ Evangelicis superemineat Misericordia Mediatoris, per quam non ex operibus legis, quæ nos fecimus neq; volentes, neqve currentes, sed ejus miseratione salvemur lib. 1. de Imag. cap. 15. Eodem capite legitur expressè, nos salvari miseratione Dei, non ex operibus, quæ nos fecimus. Cap. 16. illius libri habetur, quod fide cordis & confessione oris ad salutem perveniamus. De Cœna Domini facit mentionem panis & vini, duorum Symbolorum, item distinctæ sumptionis, manducationis & bibitionis lib. 2. de Imag. cap. 27. ex Paulo I. Cor. 11. Lib. 5. Constitut. cap. 93. p. 942. prohibet Missas privatas, nullus presbyter, inquit, ut nobis videtur, solus

Missam cantare rectè valet, quomodo enim dicet, Dominus vobiscum, vel sursum corda, cum nemo cum eo sit. De religiosâ adoratione docetur, quod nihil præter Deum sit adorandum, lib. 2. de Imag. cap. 5. humanam tamen Christi naturam, unâ *ἁγία* statuunt esse adorandam cum divinâ, testimonijsq; Augustini & Ambrosij confirmant, d. 1. Sanctis cultum religiosum prorsus denegant lib. 1. de Imag. cap. 9. & exemplo Angeli in Apocalypsi, ac Pauli in Actis, qui cultum adorationis detrectarunt, confirmant, venerationem tamen sine adoratione sanctis tribuunt, lib. 4. cap. 23. Imagines habere, dicunt esse adiaphoron lib. 4. cap. 20 negant verò esse religiosè venerandas, & ad hodiernas Jesuitarum objectiones respondent lib. 1. cap. 15. & cap. 18. Clerici vivebant in Conjugio, Carolus enim Lib. 7. Capit. cap. 93. p. 1062. legem tulit de Sacerdotibus, qui plures Uxores habuerunt, Sacerdotio privandis, eâ de causâ, quod deteriores sint reliquis Christianis, dum ergo plures uxores habere fuit prohibitum, apparet, quod unam uxorem habere ipsis fuerit concessum. *Aventinus* lib. 5. annal. p. 346. quoque testatur, quod Sacerdotes eo tempore publicè uxores suas habuerint & filios procrearint, sicut cæteri Christiani. Magistratus convocabat Concilia exemplo Caroli Magni, qui Francofurtense & alia plura convocavit, illis præsidebat, imò decreta confirmabat, non negante *Bellarmino*. lib. 1. de Clericis cap. 30.

509] Apparet ex hisce omnibus quod Majores nostri tempore Caroli Magni sint conversi ad religionem.

ligionem longè aliam, quàm hodiè Papatus' jactat, *de Scripturâ, de Traditionibus, de Patribus, de justificatione per fidem, de bonis operibus, de cœnâ Domini sub utrâq; specie, de adoratione Dei & Christi secundum humanam naturam, de Invocatione Sanctorum, de cultu imaginum, de Conjugio clericorum, de potestate Magistratus, alijsq; plurimis*, Cum verò mysterium iniquitatis paulisper creverit de seculo in seculum, donec Antichristus Ecclesiam traditionibus suis impleverit, *quæritur quid sperandum sit de salute illorum, qui in medijs Papatus tenebris vixere & obiêre?*

510] Hic respondetur cum distinctione errorum & errantium. Errores quidam directè fuerunt contra fundamentum fidei, quidam autem circa fundamentum. Contra fundamentum fidei errores sunt de Christi personâ & officio, de gratiâ Dei & justificatione per fidem. Circa fundamentum fidei versantur illi errores, qui directè equeidem ipsum fundamentum non tangunt, nihilominus tamen per consequentiam illi adversantur, tales sunt de purgatorio, de missâ, de precibus pro mortuis & similes. Errantes quoq; diversimodè istis erroribus fuere implicati. Quidam enim erroribus fundamentalibus planè non subscripserunt, quidam ad tempus tantùm, quidam verò usq; ad mortem in ijs perseverârunt. Erroribus autem circa fundamentum fidei quidam fuere impliciti ex ignorantia & simplicitate, quidam salutis viam rectè intellexerunt, interim propter divitias & dignitates obtinendas erroribus istis subscripserunt. Præsupposi-

tis hisce distinctionibus facile est respondere, quid de salute Majorum in medijs Papatus tenebris sit judicandum. Illi qui in erroribus directè fundamentum fidei impugnantibus perseverarunt usque ad mortem, salvari non potuerunt, *qui enim non credit jam judicatus est* Joh. 3. v. 18. qui autem in mortis agone errores istos abnegarunt & seriâ poenitentiâ soli Christo adhæserunt, extra omne dubium salvati sunt, *Deus enim non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat* Ezech. 18. v. 23. De Errantibus autem circa fidei fundamentum ex ignorantia & simplicitate, si fundamentales articulos non impugnaverint, nos optima speramus, prout charitas Christiana sperare jubet, qui verò scientes veritatem abnegarunt & erroribus subscripserunt, dignitatum & divitiarum obtinendarum gratiâ, atq; ita ad finem usque perseverarunt, illi vehementer peccarunt & salvari non potuerunt, cum finalis impoenitentia, præsertim in peccatis contra conscientiam, æternam salutem non admittat.

511] *De templorum & Monasteriorum edificatione & altarium erectione*, quæ Janslenius inspergit, non evincunt, Majores nostros hodiernæ Papatus doctrinæ fuisse addictos. Nam templa & altaria à Sanctis quidem denominebantur, propter exempla fidei, constantiæ & aliarum virtutum, quarum memoria proponebatur ad imitationem, interim non Sanctis illis, sed soli Deo constituebantur & consecrabantur. Sic

Sic *Augustinus* testatur lib. 22. de Civit. DEI cap. 10. de altaribus suo tempore erectis ; non erigimus altaria, in quibus sacrificemus Martyribus, sed uni Deo, & Martyrum & nostro sacrificium immolamus : ad quod sacrificium Martyres, sicut homines Dei, qui mundum in ejus confessione vixerunt, suo loco & ordine nominantur, non tamen à sacerdote qui sacrificat, invocantur. Honor autem iste denominationis fuit humanus non religiosus, postea verò progressu temporis denominatio ista in superstitiosam adorationem mutata est, quæ Sancti cultu religioso honorabantur. Notetur autem hic, quod Janssenius p. 360. incidenter citet locum ex 2. Pet. 1. v. 10. per bona opera vocationem nostram faciamus certam, ubi malitiosè textus corrumpitur, & verba (per bona opera) substituuntur, quæ tamen in græco fonte non inveniuntur.

§ 12] Hisce omnibus præsuppositis facile respondetur ad ea, quæ Janssenius excipit : *Pharisæis Christo novitatem doctrinæ obijcientibus fuisse responsum à Christo, ait, quod lex vetus fuerit umbra legis novæ, adeoque abrogata tempore Messie; nihilominus Majores Judæorum in fide suâ salvatos fuisse.* Respond. (1) Janssenius per legem veterem & fidem, in qua Judæi olim salvati sunt, intelligit aut legem propriè dictam, aut fidem in Messiam venturum, in Mose & Prophetis comprehensam. Si legem intelligit, errat, nam in veteri Testamento nemo per eam salvatus fuit, Petrus manifestè testatur, quod Patres salvati fuerint per gratiam Jesu Christi

Christi Act. 15. v. 11. Omnes Propheta testimonium perhibent de Christo, quod per nomen ipsius, omnes qui credunt in eum, remissionem peccatorum consequantur Act. 10. v. 43. Imò justus suâ fide vivebat Habac. 2. v. 4. Lex tantum iram operatur Rom. 4. v. 15. per opera legis nulla caro justificatur Gal. 2. v. 16. Si justitia per legem venit, Christus frustra mortuus est v. 21. (2) Si Janssenius intelligit per fidem Judæorum, quâ salvati sunt, fidem in Christum venturum, proprio sese jugulat gladio; illa enim doctrina de hac fide non erat nova, sed antiqua, imò erat ipsissima fides Abrahæ Gal. 3. v. 16, quæ ipsi imputata fuit ad justitiam, Rom. 4. v. 3. Illa fides autem non fuit abrogata tempore Christi, sed potius magis magisque explicata, & toti mundo per Apostolos prædicata itaq; de hac doctrinâ Christus respondere non potuit, eam tempore Messiae abrogandam esse. (3) Pharisei doctrinam Christi novam vocabant Mar. 1. v. 27. duplici de causa, primò in traditionibus Patrum suorum hanc non inveniebant, deinde justitiam in lege quærebant, & vaticinia de fide in Messiam venturum non intelligebant. Ad hanc verò novitatem objectam, respondit Christus antiquas Patrum traditiones reiiciendo Matth. 15. v. 9 justitiam Legis improbando Matth. 5. v. 20. & ad Moysen provocando, qui de ipso scripserat Joh. 5. v. 46. Simili modo Pontificij doctrinam nostram novitatis arguunt, primò, quia in humanis Ecclesiæ Romanæ traditionibus non invenitur, deinde, justitiam ex operibus quærunt, & Scripturam,

de.

de salute per solam fidem consequendâ, loquentem non intelligunt, nec intelligere volunt. At nos cum Christo respondemus, traditiones Pontificiorum reiiciendo, ut supra cap. 4. factum, iustitiam operum refutando, ad Prophetas & Apostolos, in quibus fides & Religio nostra dilucidè fundatur, provocando, & genuinam antiquitatem ex ijs demonstrando. Vides ergo Jansseni, Lutheranos ad novitatem objectam Pontificijs respondere eodem modo, quo Christus Phariseis respondit.

§ 13] Nihil respondet Janssenius ad ea, *quæ de nomine Lutheranorum scripsi*, sicut enim Christiani fuerunt, antequam ita vocabantur, quod deum Act. 11. v. 26. factum est, ita etiam Lutheranus fuerunt, antequam ita vocabantur: tales fuerunt omnes illi, qui cum Luthero Apostolorum doctrinam fuere amplexi. Nihil, inquam, ad hæc respondet, nisi *quod Calvinistæ, Menonistæ, Antitrinitarij & Samosatreniani sese etiam Apostolicos vocarint*. At ego non loquor de nudâ appellatione, sed de ipsius doctrinæ Apostolicæ amplexu, quam doctrinam dum Antitrinitarij, Menonistæ & alij non sequuntur, Apostolici non sunt.

§ 14] Ad exempla jam transit adversarius. *Populus Israeliticus*, ait, *exercuit quidem Idololatriam in deserto, sed Moses cum totâ tribu Levi ipsi restitit*. Respond: (1) Eo tempore, quo Aaron vitulum aureum confecit & populus Idololatriam exercuit, nemo ipsâ restitisse legitur, nec

nec Moses nec alij ex tribu Levi; sed Moses à Deo admonitus postmodum Aaronem increpavit Exod. 32. v. 21. cum jam virulus contritus, & idololatria à toto populo fuisset peracta. (2) v. 26. Moses quidem proclamat, *si quis est Domini jungatur mihi*, tunc congregati sunt ad eum omnes Filij Levi. Sed exinde non potest probari, quod isti filij Levi fuerint immunes ab Idololatriâ, verum poenitentia ipsorum describitur, quod recordati officij sui ad sanio rem mentem redierint, & à coetu Idololatrigo sese separaverint. (3) posito autem istos Levitas in Idololatriam non consensisse, sed cum alijs pijs latuisse in actu Idololatrigo, exinde nihilominus sententiam nostram confirmamus, quod Ecclesia visibilis in cultu publico erraverit, interim quidam pij latuerunt, qui Domino adhæserint, quos nemo poterat videre, nec Moses ipse, qui nesciebat, quosdam esse Domini, priusquam clamaret: *si quis Domini est jungatur mihi*. Ita etiam dicimus in Papatu quosdam latuisse, & erroribus Antichristi non subscripsisse, quos tamen nemo hominum videre poterat, sed solus DEUS, qui ima cordium scrutatur, & novit, qui sint sui, prius quam Lutherus clamaret, *si quis Domini est, jungatur mihi*; ad quam vocem ingens multitudo populorum & nationum à Papatu sese separavit, & Evangelio Christi publicè adhæsit.

515] *In persecutione Achabi concedit fuisse conservatos fideles ad septem millia in Israel, interim ait, in regno Judæ publice viguisse cultum Israeli-
tarum.*

rarum. Respond: (1) Publicum cultum in regno Judæ floruisse concedimus, sed non purum, verum Idololatriâ permixtum. *Roboam edificavit Lucos, Statuas & excelsa*, 1.Reg. 14. v. 22. 23. *Assa successor non abstulit excelsa*, 1.Reg. 15. v. 14. *Josaphat qui tempore Achabi vixit, non abstulit excelsa, sed populus contra Dei legem in excelsis adolevit*, 1.Reg. 22. v. 44, *Sic Joram fecit malum in conspectu Domini*, 2. Paral 21. v. 6. *quem Elias objurgat v. 13. propter Idololatriam & fornicationem domus Achab. Abasia Baalismum quoque amplexus est*, 2. Paral. 22. v. 3. Imò expressè legitur, quod tempore Hosæ, qui Achabo successit, *regnum Juda ambulaverit in erroribus Israel, nec custodiverit mandata Domini*, 2. Reg. 17. v. 14. 15. Falsum ergo est temporibus Eliæ religionis exercitium in regno Judæ floruisse incorruptum (2) posito autem purum in Juda fuisse religionis exercitium, manet tamen septem millia in Israel latuisse, nec ab ullo hominum agnitos fuisse, hoc enim est quod nos dicimus, publicum exercitium sæpius esse corruptum, nihilominus quosdam fideles latere in medio cœtu, qui verâ fidem constanter retinent, etiamsi nō videantur & observentur, quod sicut in Israel olim factum est, ita etiam in medio Papatu factum esse asserimus. Et sicut non sequitur, nemo observabat fideles Israelitas sub cultu Baalitico, ergo non erāt, ita nec cōcludi potest, veri fideles in medio Papatu nō observabātur, ergo nō fuerunt, à negatione nostri visus aut observationis ad rei ipsius negationē nō valet consequentia. Regerit Janſſ: *cur Deus*

non aperuerit Luthero suos Lutheranos, sicut Elia revelavit absconditos Israelitas. Respond: imò Luthero & toti mundo eos revelavit, factum hoc est per contradictiones multorum, per querelas plurimorum, per martyria Confessorum, per scripta eruditissima, per transitum denique plurimorum populorum & nationum à superstitione pontificia ad veritatem Evangelicam.

516] *Sub tyrannide Cesarum Ethnicorum, Ecclesiam in tenebras se abdidiſſe concedit, sed poſtea, ait, caput extulit, & ubi latuerit, omnibus fuit exploratum.* Respond: (1) notet hic Lector Janſſenium expreſſis verbis concedere quod vera Ecclesia sub tyrannide Ethnicorum in tenebras ſeſe abdiderit, eo ipſo igitur fatetur, veram Eccleſiam ſine publico exercitio alicubi latere poſſe, quod tamen alij Pontificij negant. (2) Non quæritur, quid poſtea, ut Janſſenius loquitur, poſt perſecutiones illas factum fit, an Eccleſia tunc caput extulerit, adeoque innotuerit omnibus, ubi fuerit abſcondita; ſed hoc in quæſtione eſt, *an ſub perſecutione Ethnica Chriſtiani publicum religionis cultum habuerint, an verò ſine publico cultu abſconditi delituerint?* Poſterius dum Janſſenius concedit, eo ipſo herbam nobis porrigit, & nos obtinemus quod volumus. Oggannit equidem *nos non poſſe monſtrare angulos in quibus Eccleſia noſtra ſub Papatu latuerit*, ſed reſpond: in quibus Angulis fuerunt contradicentes Papæ, querulantes de abominatione Papatus, Confeſſores veræ doctrinæ, Martyres, & ij

& ij tandem, qui à Papatu ad veritatem Evangelicam transierunt, in ijs angulis quoque fuerunt veri Christiani, in Germaniâ, in Hollandiâ, in Angliâ, in Galliâ, in Daniâ, Norwegiâ, Sveciâ, alijsque locis plurimis.

§ 17] *Infantes baptizati in Papatu*, inquit, *Lutheranam fidem non habuerunt, quia nullum prædicantem audiverunt.* Respond. (1) hoc potuisset obijci infantibus qui Christo offerebantur, illi nullum Prædicantem, imò nec Pontificium, nec Judæum audiverant, tamen Christus de ijs asserit, *quod credant* Matth. 18. v. 6. Mar. 9. v. 42. *quod illorum sit regnum cælorum* Mar. 10. v. 14. (2) Infantes Judæorum in Veteri Testamento octavo die non poterant audire Concionatores, interim per circumcisionem, quæ fuit *signaculum justitiæ fidei* Rom. 4. v. 11. fidem acceperunt; quia verò Baptismus successit in locum circumcisionis Col. 2. v. 11. 12. non minus, in Baptismo, quam in circumcisione fides infantibus datur. (3) Johannes Baptista nullum Prædicantem audiverat & tamen in utero Matris Christum agnoscendo exultabat Luc. 1. v. 41. & licet hoc exemplum sit extraordinarium, ex eo tamen patet, quam possibile & quam facile sit Deo fidem infantibus donare, etiam sine verbi prædicatione. (4) Si infantes proprietatem fidei habent, utique fidem ipsam habebunt, sed prius est verum, *laudant* enim Deum Psal. 8. v. 3. Matth. 21. v. 16. *sperant* in Deum ab utero maris Psal. 22. v. 10. 11. Psal. 71, v. 6. Deum *agnoscunt*, 1 Joh. 2. v. 14. Deum *timent* Psal. 115. v. 13. Apoc. 11. v. 18, ergo posterius quoque verum e-

erit. (5) Quicumq; salvatur credit Mar. 16. v. 16. atq; qui infantes post baptismum decedentes salvantur Matt. 19. v. 14. Luc. 18. v. 16. ergo credunt.

§ 18] *De moribundis*, ait Janssenius, *eandem effe rationem cum isti sine Doctore aut Magistro non potuerint fidem Lutheranam amplecti*. Respond. (1) Imò non caruerunt doctrinâ & Magisterio, audiverunt enim prælectiones textuum Evangelicorum, Epistolarium, Passionis Dominicæ, quæ omnia, quamvis glossis humanis fuere permixta & obscurata, nihilominus Spiritus Sanctus efficax fuit per ministeriû impurum, sicut olim tempore Phariseorum fiebat, qui lectioni Moïsis & Prophetarum traditiones Patrum miscebant, & tamen Ecclesiam Dei ædificabant Matt. 23. v. 2. 3. Imò Janssenius fatetur, quod Pontificij meritû Christi moribundis in agone potissimum proponant, ergo rejectis meritis humanis ad meritû Christi amplectendum incitantur, olimq; incitati fuere, adeoque beatè obdormiêre. (2) Exempla in promptu sunt plurima. Georgius Dux Saxoniae intuitu imaginis Christi crucifixi moriens Monachos opera & merita humana exaggerantes audire noluit, quam historiam à Chemnitio part. 3. Ex. Concil. Trident. p. 614. descriptam Janssenius ait *fortè effectam esse*, sed ejus *fortè* per nostrum *non fortè* facile refutatur. Sic Ernestus Archiepiscopus Magdeburgensis nolebat acceptare merita omnium Monachorum totius Ordinis S. Francisci, quæ ipsi offerebant communicanda, soli Christo adhærens, verâ fide hac obdormiens, ut testatur *Catalogus testium veritatis* lib. 12. pag. 1932. Carolus Quintus Imperator

rator Augustissimus paulò ante obitum suum, falsus est, sese suam justificationem quærere non in operibus suis, utpote imperfectis, sed in solâ fide, in meritum Jesu Christi, ut prolixè describit *Thuanus* lib. 14. histor. & *Wolffius* in Præfat. Tom. 1. Lect. memorab. Epistolam Gerhardi Episcopi Argilicensis de eodem argumento recitat. Ejusmodi moribundos in Papatu fuisse plurimos nullum est dubium, præsertim cum habuerint quæstiones de solatio morientium conscriptas à Martino Eisingrein Professore Ingolstad. in quibus sola virtus meriti Christi fide apprehensa principaliter urgetur.

519] *Waldenses*, ait Janssenius, non posse produci cum in multis à Lutheri doctrina dissenserint. Resp. (1) non dicimus, quod in omnibus cum Luthero consenserint, Ecclesia enim tum temporis adhuc erat impura, sed sufficit, quod in fundamentis fidei & doctrinæ Luthero ὁμολογήσαντες fuerint. (2) Docuerunt isti Waldenses solis sacris literis credendum esse in ijs, quæ ad salutem pertinent, & nulli præterea homini aut scripto: sacras literas integrè continere omnia, quæ ad salutem sunt necessaria; unum tantum esse Mediatorem Christum; sanctos non esse invocandos; purgatoriū non esse; Missas omnes, & imprimis quæ pro mortuis leguntur, esse impias & abolendas; duo tantum esse Sacramenta, Baptismum & cœnam; traditiones humanas esse reiiciendas, scilicet de discrimine ciborum, ordine monachorum, consecrationibus creaturarum, de votis, peregrinationibus & similibus inventis humanis: reiecerunt

runt Papæ primatum super omnes Ecclesias; communionem sub utraq; specie à Christo præceptâ & Laicis necessariam esse docuerunt: Romanam Ecclesiam Babylonem & Papam verum Antichristum vocarunt, indulgentias reijecerunt & Conjugium Sacerdotum tanquam pium & necessarium docuerunt, ut testatur *Scidanus* lib. 16. & *Catalogus Testium veritatis* lib. 15. p. 1500. Atq; hæc dogmata fuere illa ipsa, quæ Lutherus principaliter urfit contra Papatū. *Thuanus* lib. 5. Hist. docet, Waldenses hanc fidem à maioribus accepisse, & per aliquot annorum centurias docuisse. (3) Errores quosdam Waldensium Janssenius recenset, eos verò per invidiâ Waldensibus fuisse affictos agnovit olim *Cardinalis Sadoletus*, teste *Thuano* lib. 5.

520] *Græcam Ecclesiam Papatui contradixisse Janssenius quoq; negat, eamq; in quibusdam cum Ecclesiâ Romanâ docere, confessionem Tubingensium hereticam proclamare, olimq; in Concilio Florentino Papam pro capite Ecclesiæ agnovisse asserit, provocans ad Bellarminum, qui probet, omnes Græcæ Ecclesiæ Doctores usq; ad Gregorium Magnum Papam, Universalis Ecclesiæ Pastorem veneratos esse.* Respond. (1) Ecclesia Græca non equidem immunis est ab omni errore, interim longè purior est Ecclesiâ Romanâ, illiq; in multis contradicit; negat enim purgatorium, recipit communionem sub utraq; specie, improbat missas privatas & sacrificia pro defunctis, approbat Conjugium Sacerdotum, utitur lingvâ vernaculâ in sacris, detestatur primatum Pontificis Romani, qui primariū fundamentum est errorum Papalium, imò quotannis

Domi-

Dominica Quadragesimæ Pontificem Romanum excommunicat. Hinc quidam Pontificij Ecclesiam Græcam execrantur, eamq; vocant alteram Samariam Bellar. lib. 2. de Christo cap. 30, hæreticam, ut Costerus in Ench. cap. 3. (2) Falsum verò est quod Janssenius scribit, *Græcos noluisse respondere Tubingensibus Confessionem suam illis transmittentibus, quam pro hæreticâ habuerint*; typis enim publicis prostant Acta Tubingensium cum Patriarchâ Constantinopolitano, quæ testantur, Patriarcham Confessionem illam in quibusdam approbare, & quibusdam abusibus Pontificiorum apertè contradicere: quo fine autem & qua occasione Tubingenses Confessionem Augustanam ad Græcos miserint, præfatio Actorum docet, & licet Schererus aliq; Pontificij multas calumnias sparserint de Actis illis, à Theologis tamen Tubingensibus in responso Apologetico omnia prostrata sunt. (3) Falsum quoq; est Græcos Pontificem Romanum pro capite agnovisse, cum enim Johannes XXII. prolixè scriberet ad Græcos unicam tantum esse Christi Ecclesiam, cujus ipse sit caput universale, Christi q; in terris Vicarius unicus, quem & ipsi agnoscere deberent, responderunt Græci; *Potentiam tuam summam erga subditos tuos firmiter credimus, superbiam tuam summam tolerare non possumus, avaritiam tuam explere non valeamus. Diabolus tecum, quia Dominus nobiscum*, referente Johanne Mandevilla lib. 1. cap. 17.

521] Falsissimum verò est, quod Græci in Concilio Florentino Papam pro capite Ecclesie agnoverint, expressè enim sunt protestati in illo Concilio se a

totâ Ecclesiâ Orientali nullam habere commissio-
nem circa articulum Papatus cum enim absolu-
ta tractatione de Processione Spiritus Sancti, Pa-
pa proponeret alias quatuor quæstiones definien-
das, ut unio perfectior fieret: de purgatorio: de
summi Pontificis principatu: de Azymo & fer-
mentato: de Transubstantiatione. responderunt
Græci (iess. ult. illius Concil.) *Nos, Pater Sanctissi-
me, nullâ adhuc respondendi facultatem habemus; Et
quamvis privatim responderint, non publico Ori-
entis nomine, postea tamē etiâ protestati sunt, se
sine totius Orientalis Ecclesiæ autoritate, quæstionem a-
liam tractare non posse: cum pro illa tantû de Spiritus
Sancti processione Synodus convocata fuerit; nolleque
ut in literis unionis de alia quæstione ulla mentio fiat.*
His tamen nō obstantibus, Imperator Græcus La-
tinorû ope maxime indigus, utcunq; voluit Papæ
gratificari; & tractatû sane privatos habendos cu-
ravit, & literas unionis, quales Papa voluit, accepit.
In quibus literis etiam illarum quatuor quæstionû
definitiones fuerunt insertæ, super quibus tamen
Orientalis Ecclesiæ nullum assensum, nullâ autho-
ritatē suis Legatis tribuerat. Ac propterea etiâ to-
ta illa unio statim evanuit. Legatur hac de re *Mar-
cus Antonius de Dominis* lib. 4. de Repub. Eccles. c.
10. p. 458. *Bellarminus* equidem lib. 2. de Rom. Pon-
tif. c. 15. citat Patres Græcos primatum Papæ uni-
versalem asserentes, solidè autem responsum est
ad illa citata omnia à *Marco Antonio* d. l. p. 467.
468. seq. quorsum Janssenium remitto.

522] *Reges ac Imperatores quosdam Pontifici re-
stitisse Janssenius equidem concedit, sed regiminis
causa*

causa factum esse excusat, cum interim in omnibus fere articulis fidem Catholicam sint amplexi. Resp. (1) rectè Janssenius ait, hosce Reges in omnibus fere articulis fidem Romanam amplexos esse; quid enim sibi vult istud fere? Conscientia Monachi titubatur, utpote qui probè novit, multos esse articulos fidei quibus contradixerunt masculè. (2) Concedit quosdam Reges Pontifici restitisse in regimine & primatu Politico: atqui primatus iste est fundamentum & radix omnium errorum Papalium, quicunq; ergo primatui Pontificis restitère, illi errorem ipsius principalem abijecere. (3) Melchior Goldastus Haimensfeldius aliquot Imperatores & Reges recenset, qui tyrannidi Pontificiæ se opposuerunt. Carolus Magnus in Concilio Francofurtensi cultum imaginum aliasq; superstitiones Pontificias prorsus rejecit. Filius ipsius Ludovicus jus eligendi Pontificem ad Imperatorem revocavit. Henricus III. tres Pontifices de sede Romanâ concertantes armatâ manu abdicavit & Episcopum Moguntinum creavit. Aventinus lib. 7. recenset Epistolam Friderici II. ad Ottonem Bavariæ Ducem, in qua conqueritur Romanos Pontifices affectare divinitatem, ut ab omnibus haud aliter quam Deus timeantur; multosq; Antichristos Romanensibus inesse expresse scribit. Ludovicus IV. Papam Johannem XXII. hæresiarcham & præcursores Antichristi appellavit. Philippus pulcher Rex Galliæ ad Bonifacium VIII. scripsit; Philippus Dei gratia Francorum Rex Bonifacio se gerenti pro summa Pontifice Salutem modicam sive nullam. Sciat tua maxima fatuitas in

temporalibus nos alicui non subesse, Ecclesiarū & prebendarum collationem ad nos iure regio pertinere secus autem credentes fatuos & dementes reputamus. Huc referantur centum Gravamina Nationis Germanicæ, in quibus Procures Romani Imperij plurimas abominationes Papatus congesserunt Anno 1523. ac Comitibus Norimbergensibus obtulerunt, & postea Adriano VI. Pontifici Romano transmiserunt

523] *Johannem Hussum Pontifici contradixisse Janssenius vix concedit: sed edisserat nobis, an non propter contradictiones has accusatus, in carcerem detrusus & tandem combustus fuerit? testantur Acta Concilij Constantiensis Hussum fuisse accusatum, quod docuerit cœnam sub utraq; specie omnibus esse distribuendam, panem in cœnâ non transmutari in corpus Dominicum, sed post consecrationem panem manere, non tantum Papam, Episcopos & alios Clericos esse veram Dei Ecclesiam, sed omnes alios à Deo ad vitam æternam electos; Clericos non debere affectare dominatum externum, sed unam eandemq; omnium esse potestatem in Ecclesiasticis, excommunicationem Papæ non esse extimescendam: qui articuli fundamentum Papatus directè tangunt. Præcipuum quoq; accusationis caput fuit, quod Hussus defenderit 45. Articulos Johannis Wicklesi in Angliâ, qui Pontifici animosè contradixit transubstantiationem reiiciendo, decreta & traditiones improbando, abusum bonorum Ecclesiasticorum taxando: Wicklefus iste in officio Ecclesiastico equidem est mortuus, post annos tamen quadra-*

quadraginta & unum cadaver ejus ad mandatum Papæ Martini effossum & combustum est. Legatur de utriusq; Martyrio *Paulus Crocius* in *historiâ Martyrum*.

524] *Hieronymum Savanorolam*, ait, combustum esse, non quasi Pontifici contradixerit, sed quod Patriam ab externo dominatu vindicare voluerit. Aliud verò docent historiæ, Savanorolam præcipuos Papatus errores rejecisse, docuit enim coenam Domini sub utraq; specie esse distribuendam, indulgentias Papæ damnavit, Cardinalium & totius Cleri Papalis turpem sceleratamq; vitam accusavit. Primatum Papæ negavit; Claves non uni Petro sed toti Ecclesiæ traditas esse docuit. Papam Antichristum esse asseruit, ejusq; excommunicationem curandam non esse docuit: vitam præterea duxit inculpata, Spiritumq; habuit Prophecticum. Accusatus fuit hæreseos & seductionis & cum alijs duobus Monachis Sylvestro Florentino ac Dominico de Pisis strangulatus est, & postea cadaver ejus exustum. Testantur hac de re *Comineus* lib. 8. cap. 19. *Catalogus Test. Verit.* lib. 19. p. 1314. *Paulus Crocius* in *Historiâ Martyrum* p. 167. De justificatione docuit eam nobis contingere ex merâ gratiâ & misericordia Dei per fidem in Christum sine meritis & operibus nostris, ut testatur ipfius *Commentarius in Psalmum 51. scriptus & Lugduni apud Sebastianum Grysum, 1546. excusus.*

525] Ex Antileſſio Meisneri quædam inſpergit Janſſenius colophonis loco, quæ pro more ſuo exagitat. *Meisnerus*, ait, *demonſtrat Lutheranos multos in Papatu fuiſſe, quia Scriptura ſemper fuit in*

mundo, ejusq; prælectio in Ecclesiâ semper sonuit; quia verò religio nostra Lutherana in Scripturis continetur, sequitur nostram religionem per Scripturas fuisse conservatam & in prælectione textuum biblicorum publicè prædicatam. Hanc Meisneri probationem Janßenius ut falsam, ridiculam, stultam & insanam exagitat, quinque refutationibus.

§26] (1) Ait, Meisnerus alibi docet, non posse exponi, ubi locorum religio nostra in medio Papatu olim extiterit; si autem publicè fuit lecta & prædicata inter Papistas, factum hoc fuit in omnibus Academijs & Ecclesijs, adeoq; loca non amplius erunt ignota. Resp. Religio vera in Papatu delitescens consideratur dupliciter (1) respectu subjecti seu personarum veram fidem & religionem cordicitus amplectentium (2) respectu principij & fundamenti, ex quo hausta fuit hæc fides & religio: respectu subjecti seu personarum, quæ ex toto corde veram fidem amplectebantur, verè latuit, neq; enim poterant omnes observari, qui Papatum averfabantur, cum solus Deus sit καρδιωγνώστης; respectu principij autem & fundamenti religio illa quotidie prædicabatur in prælectione textuum biblicorum. Sic tempore Phariseorum vera religio fuit obscura & delitescens, attamen publicè proponebatur; latitabat vera religio respectu Confessorum, qui clam adhærebant Christo, ut Nicodemus Joh. 3. v. 1. 2. & alij, Joh. 12. v. 42. publicè autem proponebatur quotidie à Judæis in Lectione Moysis & Prophetarum, ad quos Christus subinde provocabat.

§27] (2) Excipit, hac ratione Calvinianos, Armenios.

menianos, Menonistas & alios hereticos sese tueri posse provocando ad scripturam, quasi in ijs illorum religio quoq; conservata & publicè proposita fuerit. Resp. sit ita, provocent illi ad Scripturas, at num exinde sequeretur Lutheranos peccare, dum ad Scripturam provocant, aut in Scripturis fidem nostram non fundari? Nam (1) in Foro ad iura & Leges provocant omnes litigantes, etiam illi, qui causâ cadunt, neq; tamen malè agit ille, qui bonitati causæ innixus ad iura legesq; provocat. (2) Ad Patres provocant Lutherani & Calviniani neq; tamen propterea Pontificij desinunt ad Patres provocare aut sese peccare putant hac provocatione, de Scripturâ igitur idem est iudicium. (3) Pharisei & Saducei provocabant ad Scripturas, neq; tamen Christus aut malè fecit, aut religionem falsam docuit similiter ad Scripturas provocando. (4) Imò ipsi Pontificij dicunt in Scripturis suam religionem contineri, & Janssenius in secundâ parte omnes articulos ex sacris demonstrare satagit; sibi ipsi igitur respondeat. (5) Aliud est Scripturas citare, aliud est Scripturas detorquere, hoc faciunt omnes heretici, illud tantum veri Christiani, si illi detorqveant & depravent Scripturas, ex Scripturis sunt refutandi exemplo Christi, qui Sathanam ex Scripturis disputantem, scripturis iterum convincebat Matth. 4. v. 4. 7. 10.

528] (3) *Battologiam intolerabilem & pudendam, imò stultam & insanam esse, ait, asserere, quod Pontificij fuerint religionis Lutheranae pracones. Sed bona verba quaeso: Pharisei publicè legentes Moysen & Prophetas, utiq; fuerunt pracones doctri-*

doctrinæ Christi & Apostolorum, proposuerunt enim publicè illam doctrinam, quam Christus & Apostoli docuere, eo ipso dum illius doctrinæ principium & fundamentum proposuerunt. Simile quid factum est olim in Papatu : Monachi prælegentes Scripturam, nostram quoque religionem proposuerunt, quia principium & fundamentum illius proposuerunt. Nos potius dicimus, fuisse intolerabilem & pudendam battologiam, quod Monachi legentes Scripturam eam, non intellexerint & legendo ~~Mon~~scij veritatem cœlestem proposuerint, quam postea glossis & commentis suis obfuscarunt.

§ 29] (4) *Sensus doctrinæ Lutheranae*, inquit, *ortus est cum ipso Luthero, ergo ante Lutherum non existit. Antecedens probat testimonio Meisneri & ipsius Lutheri, Doctorumq; Ecclesiæ, qui Scripturam ante Lutherum longè aliter explicarunt.* Resp. Meisnerus nullibi ait, sensum Scripturæ Lutheranum cum Luthero esse exortum, sed hoc asserit, doctrinam Evangelij à Luthero fuisse renovatam, & à sordibus Papatus repurgatam, aliud verò est dicere, doctrinam cum aliquo esse exortam, aliud doctrinam ab illo esse repurgatam & renovatam. Lutheri quoque testimonium longè aliud docet, quando ait : *Scripturam sacram ac verbum Dei ita in lucem produxi, ut à mille annis nunquam fuit* : hic Lutherus non ait, doctrinam suam primò cum ipso esse exortam, sed in lucem productam, ut non fuit à mille annis. Ergo innuit Lutherus ante mille annos doctrinam suam fuisse, interea temporis verò obscuratam delituisse, ab ipso autem in lucem

cem iterum productam esse : & profectò Germania intra mille annos verbum Dei tam purum non habuit. Primis enim seculis Ethnicismo fuit immersa, sequentia secula Papismo Ecclesiam obruerunt, quæ verbum Dei quidem habuit, sed humanis traditionibus & commentis obfuscatum. Patres alio modo Scripturam ante Lutherum exposuerunt, quod de quibusdam concedimus, sed sicut olim non sequebatur, Patres Judæorum Moysen & Prophetas aliter exposuerunt, quam Christus & Apostoli, ergo Christi & Apostolorum doctrina ante Christi adventum non fuit; ita nec hic sequitur; Patres Scripturam aliter quam Lutherus exposuerunt, ergo doctrina Lutheri ante ipsum non fuit: doctrinæ veritas nō dependet à quorundam hominum expositione, sed ex Scripturæ ipsius cohæsione & fidei analogia 2 Pet. 1. v. 20. Rom. 12. v. 6.

530] (5) Tandem, ait, doctrina Lutheri ante Lutherum non extitit, quia doctrina Lutheri fuit repurgata, fides autem Papistica fuit corrupta & impura, jam verò repurgatum ante repurgatorem esse non potest. Resp. Miror sophismata istius Missionarij; perinde est ac si quis concluderet; doctrina Apostolorum ante Apostolos non extitit, quia illorum doctrina fuit repurgata, Phariseorum autem doctrina fuit corrupta & impura; quomodo autem repurgata doctrina esse potuit antequam purgatores ipsi in rerum natura essent? Apostolorum doctrina fuit ante Apostolorum tempora, pura quidem ratione Scripturarum, in quibus continebatur, impura autem ratione Phariseorum, à quibus
bus

bus corruptè proponebatur. Apostoli verò eam repurgabant; sic Lutheri doctrina fuit ante Lutheri tempora, pura quidem ratione Scripturarum, quibus continebatur, impura autem ratione Pontificiorum à quibus corrumpebatur & glossis humanis obfuscabatur. Lutherus verò eam repurgavit. Pueri vident, hanc consequentiam esse nullam, Lutheri doctrina ante Lutherum non fuit pura, ergo plane non fuit: *ab est tertij adjecti, ad est secundi adjecti non valet consequentia.*

531] Coronidis loco committo iudicium sanioribus Pontificijs, Politicis pariter & Ecclesiasticis, jure ne an injurià Janſſenius beatum Meisnerum, stultum, insanum ridiculum, battologum proclamet? Evolvat Janſſenius scripta Meisneri, non dicam omnia, sed ea tantum, quæ Papatui opposuit, ut sunt *Disputatio de Regimine Ecclesiastico, de vitiosâ disputandi ratione Scholasticorum; secundam & tertiam partem Philosophiæ Sobriæ; Consultationem Catholicam Lessio oppositam; Decadem ultimam εὐθραπωλογίας sacræ, Disputationes de fide justificante. Muros Babylonis Romanæ Jacobo Reibingo oppositos; depulsionem excubiarum Papisticarum; Responſionem ad hæreticam quæſtionem, ubi fuerit Ecclesia ante Lutherum; Disputationem de equivocationibus Papisticis. Admonitionem de Religionem Papisticâ fugiendâ. Dicam Pontificijs Scriptam de crimine impietatis & calumniæ. Opusculum de Indulgentijs & absolutissimum Tractatum de Purgatorio.* Hæc scripta eruditissima Janſſenius prius evolvat, legat & refutet, quam Virum istum præclarissi-

clarissimum & de Ecclesiâ Christi meritissimum, tam turpiter proscindat. Taceo scripta nervosissima contra Calvinianos & Photinianos, quæ Janssenius cum universo Dominicanorum & Franciscanorum choro cœtuq; nunquam scribet.

53 2] Tandem concludit Janssenius (1) seipsum laudando, *quod sine calumniâ & mendacio, ordinatè ac distinctè sine ambagibus responderit*; sed cogitare debuisset illud Salomonis: *laudet te alienus & non os tuum; extraneus & non labia tua*; Proverb. 27. versu. 2. contrarium monstrat hic totus libellus, quod Monachus calumnijs & mendacijs, inordinatè & confusè responderit. (2) Thraſonice me provocando, *si tibi vires suppetunt, quibus ea, quæ hætenus contra te & errores tuos dixi, ullo pacto infringi posse arbitreris, descende in arenam & Virum te esse proba*; sed cogitare debuisset, illud quod legitur 1 Reg. 20. v 11. *ne gloriatur accinctus æquè ut discinctus*. (3) Ad apostasiam me adhortando; *ne te moveat Conjux, neq; proles, neq; census, neq; delitiæ*; sciat autem me in delitijs non vivere, sed in laboribus, vigilijs & ærumnis varijs, quæ fors est servorum Christi in hoc mundo; census & divitiæ me non movebunt, nullas enim possideo, proles & conjux multo minus, has enim in extremo die bonâ cum conscientia producam ad tribunal Jesu Christi; quid autem Monachi de concubinis, scortis & spuris suis acturi sint, ipsi viderint. (4) Precando, *ut Dominus Spiritum suum mihi infundat ad amplectenda dogmata papalia*; sed Spiritum istum ad Papatû homines commoventem ego nolo, spiritû scilicet

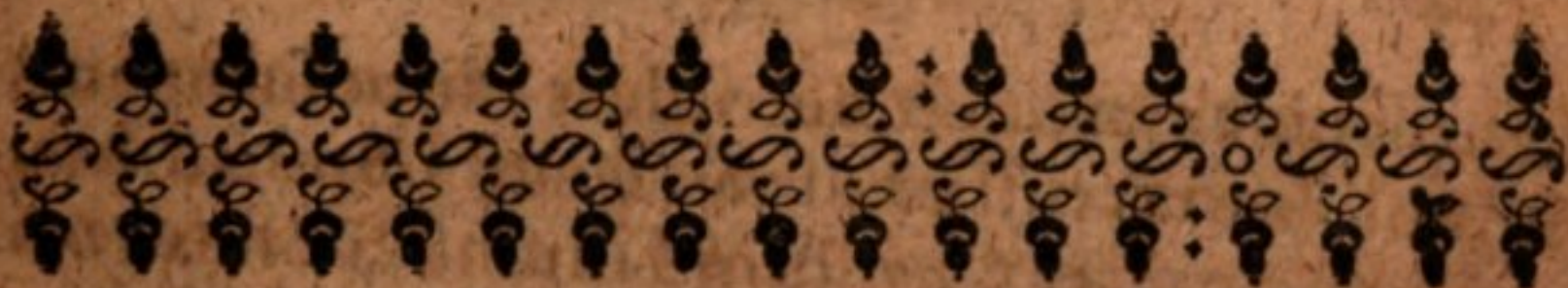

scilicet tenebrarum & vertiginis, mendaciorum
& Idololatriæ; custodiat me Deus à Spiritu hoc
maligno propter Christum Filium, Salvatorem
nostrum.

533] Concludo igitur hanc Apologiam, & de
eâ iudicium universæ Ecclesiæ Christi committo;
testor autem conscientiam meam, quod in istâ
Janssenij defensione nihil invenire potuerim,
quod vel ad speciem Papatum commendare pos-
sit. Deus errantes omnes reducat, nos in veritate
semel agnitâ conservet, perfectoq; Satanae & Pa-
patus odio impleat. Deo autem veritatis fideiq;
Authori & Propagatori pro hoc beneficio sit
laus & gratiarum actio seculis nul-
lo fine terminandis.

PARS SECUNDA.

De Enchiridio Controversiarum

Nicolai Janssenij

In quo fidem Pontificiam ex solis
Scripturarum testimonijs demon-
strare laborat.

PROÆMIUM.

534] **N**OVUM Laomedontis opus
Janssenius aggreditur, & Appen-
dicis loco *Enchiridion quoddam*
Controversiarum annectit, in quo
promittit *demonstrationes omni-*
um propemodum articulorum cum Novatoribus (ita
vocat eos, qui Papatum detestantur) *controverso-*
rum, & quidem ex solis Scripturarum testimonijs,
prout antiquæ Ecclesiæ traditiones easdem exponunt.
In hoc Enchiridio multa desiderantur.

535] 1. *Methodus* : qui Systemata compen-
diosa conscribunt, certam methodum observent
necesse est, eamq; vel naturæ vel Scripturæ, ita ut
omnia capita recto ordine sese invicē conseqvan-
tur, ac velut membra unius corporis continua se-
rie sibi copulentur; defunt hæc omnia Enchiridio

Janſſeniano, nullam hic videas diſpoſitionem,
 nullam cohærentiam, de *Scripturæ imperfectione*
 orditur; hinc ad *caput Eccleſiæ* tranſit; poſtea *Judi-*
cem Controverſiarum conſiderat; de *Antichriſto* dog-
 ma immiſcet; huic *Eccleſiæ unitatem*, *viſibilitatem*
 & *infallibilitatē* ſubnectit; poſtea *legem divinā* con-
 ſiderat, & *Sacramentorum doctrinam* proponit;
 mox *Purgatorium* adſtruit, *Sanctorum invocatio-*
nem, *reliquiarum* & *imaginum venerationem* de-
 fendit. Tandem de *juſtificatione* & *Libero arbitrio*
 docet; de *bonis operibus* diſputat; *jejunia* & *indul-*
gentias adſtruit; mox de *Ceremonijs* agit; deniq; de
exorcifatione creaturarum & *proceſſionibus* conclu-
 dit. Vides hic Lector confuſum chaos, quo ſupe-
 riora inferioribus commiſcentur. Quæcunq; oc-
 currunt in Theologicis agunt vel de Deo, vel de
 Homine. Deus cognoscitur vel ratione ſui eſſe,
 aut velle, aut operari; Eſſe notat vel *ὁσιαν* vel hy-
 poſtaſin; velle eſt aut legale aut evangelicum; o-
 perari eſt vel internum ſeu hypſtaticum, vel ex-
 ternum, ut ſunt mundi creatio, creati conſerva-
 tio, gubernatio & ſimiles actiones. Homo autem
 conſideratur vel in ſtatu innocentix, vel miſerix,
 vel gratix, vel gloriæ tandem & ignominix. In
 ſtatu innocentix occurrunt imago Dei & juſtitia
 originalis; in ſtatu miſerix lapſus primorum ho-
 minum, peccatum originale, actuale, concupi-
 ſcentix &c. In ſtatu gratix æterna prædeſtinatione,
 temporalis redemptio, redemptorum vocatio,
 vocatorum juſtificatione, juſtificatorum renovatio
 & ſic conſequenter. Hac vel ſimili aut meliore me-
 thodo

rhodo Janssenius uti, & secundum eam controversias tractare debuisset, sed confusi ingenij foetus est confusus, effectusq; causam suam satis arguit.

§ 36] 2. *Integritas*: promittit Janssenius sese acturum de omnibus propemodum articulis controversis, quorum tamen vix viginti novem producit. Aut eos intelligit articulos, qui cum solis Lutheranis, aut eos, qui etiam cum alijs Romanam Ecclesiam oppugnantibus sunt controversi. Si priores, paucissimos certè tractat; non enim agit de Bibliorum lectione, de Scripturæ interpretatione, & authoritate, non de peccati originalis natura, de concupiscentiâ, de conceptione Mariæ, non de Christo Mediatore secundum unam naturam, de communicatione idiomatum, non de gratia Dei, de satisfactione Christi de merito congrui & condigni, de naturâ fidei, an sit fiducia, non de operibus infidelium, non de signis Ecclesiæ, non de prædestinatione, non de materiâ & formâ baptismi, non de consecratione Sacramentali, de vini & aquæ mixtione, de concomitantia, de repositione, circumgestatione & adoratione panis Eucharistici, non de partibus pœnitentiæ, de contritione, de fide, de efficacia Sacramentorum, de charactere indelebili, non de septem ordinibus, de rasura, tonsura, non de potestate Magistratus, non de cœlibatu Sacerdotum; non de Limbo Patrum, non de pœnis infantium, qui sine baptismo discesserunt, non de statu monastico &c. De hisce & alijs plurimis magna nobis cum Papatu est controversia: imò Hesbustus sexcentas recenset controversias nostrarum Ecclesiarum cum Papatu, ex quibus omnib9 tamen Janssenius vix viginti

novem produxit. Si verò posteriores intelligit (hoc est, articulos cōtroversos cum ijs omnibus, qui Ecclesiam Romanam oppugnant) uti intelligere videtur, dum in genere contra novatores disputat, & quædam Anabaptistarum dogmata tractat, vehementer quoq; in defectu peccat; nullos enim *Weigelianorum* errores attingit, nullos *Photinianorum*, quos si solidè refutasset, næ magnas à nobis gratias inijsset. *Calvinianorum* vix duos attingit; *Anabaptistarum* vix unum aut alterum, quâ hæresin tamen videtur sibi ex professo refutandam proposuisse; habuisset verò hic latissimum disputandi campum, de *Scripturâ*, de *revelationibus*, de *Spiritu & literâ*, de *gradibus Academicis*, *Implementatione Legis*, *cœnâ Domini*, de *homine interno & externo*, de *Regno Christi & Ecclesiâ*, de *stipendijs & vestitu Ministrorum verbi*, de *Magistratu*, *judicijs*, *bello*, *iuramentis*, *libertate Christianâ*, de *mercaturâ*, de *conjugio*, *communione bonorum*. Hæc & plura capita controversa cum Anabaptistis si rectè examinasset, virum sese præstitisset. Sic contra Photinianos examinare debuisset dogma de Trinitate, de *λόγῳ* verâ Deitate & generatione; de Spiritus Sancti Deitate & Processione, de Imagine Dei, de Peccato Originali, de Christi merito & satisfactione, de naturâ fidei, an sit obedientia? de fide Patrum in Veteri Testamento, de natura Sacramentorum, Baptismo & Cœnâ, de Justificatione in quo consistat, de potestate Magistratus, de vindictâ, de resurrectione mortuorum, &c. Omissis autem hisce & alijs plurimis, mutilatè disputat, &

vix centesimam controversiarum partem attingit, cum tamen *omnes propemodum articulos cum Novatoribus controversos sibi examinandos proposuisset.*

537] 3. *Candor*; promittit Janssenius sese *omnes articulos controversos nudis Scripturæ verbis ac testimonijs probaturum* p. 371. oblitus autem suipius p. 373. scribit, *quod Apostoli integram & totalem fidei normam non conscripserint, & quosdam fidei articulos non attigerint.* Ita verò argumentor; quicquid Apostoli scribendo non attigerunt, & cujus normam integram non scripserunt, de illo ex solis Scripturis demonstratio peti non potest; atqui, fatente Janssenio, quosdam Fidei articulos Apostoli scribendo non attigerunt, illorumq; normam integram non scripserunt, ergò de quibusdam articulis fidei ex solis Scripturis demonstratio peti non potest. Conclusio contrariatur promissioni Janssenianæ de omnibus articulis nudis Scripturæ testimonijs probandis; si non omnes in sacris continentur, imò si quidam non sunt attacti ab Apostolis, quomodo ergo omnes ex Scripturis demonstrari possunt? promittit ergò Janssenius in fronte id, quod tamē se præstare non posse alio in loco fatetur, scilicet ut Lectori fucum faciat, quasi ex solis Scripturis nobiscum disputaret, cum tamen Pontificij Scripturas reiiciant & gravissimè accusent imperfectionis, obscuritatis, flexibilitatis, eamq; expositioni Pontificis subiiciant, ut supra part. I. cap. I. & seq. cap. de Traditionibus probabitur. Eodem modo olim *Pistorius* disputabat contra *Menzium*

promittens in exordio sese ex solis Scripturis de omnibus controversijs acturum, mox tamen Scripturam accusabat imperfectionis, obscuritatis, quæ Judex controversiarum Theologicarum esse non posset, quod artificium Janssenius iste à Pistorio didicit. Novus autem fucus est, dum scribit, sese ex solis Scripturis disputaturum, sed additâ limitatione, *eo sensu, quem Ecclesia semper tenuit* p. 370. Quid autem intelligis per *Ecclesiam*? Romanam Pontificiam scilicet, & in eâ principaliter Episcopos, illorumq; caput Pontificem. Ita fucate nobiscum agitur; ex Scripturis promittunt Adversarij sese nobiscum acturos, sed subintelligunt limitationem, *sensu Pontificis Romani explicatis*. Ita argumentor; quicumque ex Scripturis disputat secundum mentem Pontificis intellectis contra eos, qui Pontificis auctoritatem negât, illi principium petunt; hoc faciunt Pontificij & imprimis iste Janssenius, ergo principium petit: Major est certissima; explicatio enim Pontificis, de qua controversitur, non potest præsupponi tanquam certum aliquod principium, ex quo disputetur, cum tamē sit ipsa litis materia, de quâ controversitur.

538] 4. *Vera hypothesis*: Quicumq; disputant ex certo aliquo principio, de illo inter sese recte conveniant, & veram de eo hypothesis, eamq; communem præsupponant, necesse est; Janssenius autem hypothesis talē præsupponit, quæ neq; vera est, neq; communis Ecclesiæ Pontificiæ & Lutheranae, scilicet *Scripturam esse intelligendam, non aliter quam Patres Ecclesiæ primitivæ eam intellexerunt*. Hic præsupponitur principij & norma

ma loco non Scriptura sed Scripturæ expositio à Patribus data; malè, nam (1) auditores Prophetarum & Apostolorum Scripturam rectè intelligere potuerunt, cum Patres nondum essent in rerum naturâ. Romani, Corinthij, Galatæ, Ephesij Paulum intellexerunt sine expositione Patrum, ergo & nos Scripturam sine illorum expositione amplecti debemus. (2) Primitivi quidam Patres alios Patres ante se non habuerunt, qui Scripturam exposuissent, & tamen Scripturas intellexerunt & ex ijs disputarunt, quomodo igitur nos adstringi possumus expositionibus Patrum? (3) Si Deus hodiernâ die nobiscum de cœlis loqueretur, quæratur, unde verum de sensu loquelæ ipsius judicium esset petendum, an ex Patrum, vel Pontificis expositione? minimè, sed ex verbis ipsius, quibus utitur tanquam medio, quo voluntatem suam nobis revelat; eodem medio usus est nobiscum loquens per Prophetas & Apostolos, ex verbis igitur, eorumq; cohærentiâ, toto contextu & collatione sensum Dei eruere debemus. (4) Legem Deus iussit populo prælegere & populum auscultare, ut *audientes discant* Deut. 31. v. 11. 12. Paulus jubet Ephesios ut *legentes intelligant prudentiam in mysterio Christi* Eph. 3. v. 3. 4. Hic non ad expositionem humanam, sed ad ipsa Dei loquentis verba adstringimur, ut audiendo discamus, & legendo intelligamus. (5) Si Deum in Scripturis loquentem non possemus intelligere, sed ad humanâ expositionem recurrere, sequeretur Deum illudere hominibus, ad quos equi-

dem loqueretur, ita tamen ne loquelam & sensum ipsius intelligerent, quod consequens absurdum & impium est, ergo & antecedens. (6) Mirum est, quod Pontifex in Decretis suis dilucidè possit intelligi, Deus autè in Scripturis loquens ita obscurus sit, ut sine humanâ expositione intelligi nequeat. (7) Quicumq; potuerunt errare non habentes immediatam Spiritus Sancti assistentiam, imò errarunt actu ipso, sæpius mutarunt suas opiniones, sibi contradicunt, quorum scripta multa interiøre, falsa autem substituta sunt illorum nomine, imò quorum scripta omnia ab uno perlegi non possunt, illorum expositio regula fidei & controversiarum decidendarum esse nequit: tales autem sunt Patres ut supra part. 1. cap. 3. probatum est; ergo illorum expositio norma fidei & decidendarum controversiarum esse non potest.

539] Imò (1) Patres reiiciuntur sæpe ab ipsis Pontificijs, testantur hoc Bellarminus, Maldonatus, Barradius, qui sæpissimè discedunt ab expositione hujus & illius Patris, Patresq; Patribus sæpe opponunt & præponunt. (2) Quid quod Patrū plurimorū expositio fidem Lutherana manifestè propugnat & Pontificijs adversatur. Probarunt hoc per omnes articulos gravissimi Theologi: *Chemnitius in Examine, Hunnius in Controversijs, Heilbrunnerus in Papatu Acatbolico, Eckardus in Compendio Patrum, Perkinsus in eumentito Catholicismo, Polanus in Symphoniâ Catholicâ, Pelargus in Jesuitismo novo, Himmelmus in disput. contra Helfr. Ullr. Hunn. secundum seriem omnium seculorum & alij*, (3) Et licet Bellarminus, atq; ex eo Janssenius hinc inde Patrum

Patrum testimonia citent pro confirmatione dogmatum Papalium, solidè tamen responsum est jam diu ab alijs ad hæc testimonia; scilicet à nostro Gerhardo in Locis, à Marco Antonio de Dominis in Lib. de Rep. Eccles. à Chamier in Panstratia & alijs; quem actum agere & prolixas responsiones ad Patrū citata huc transcribere nō est necessarium. Si Pontificij possunt, citatos Authores evolvant, & responsiones ad loca Patrum datas, refutent, quod si Janssenius faceret, magnus nobis esset Apollo.

540] Quamquam verò obstrictus non essem ad examen & responsionem istius Enchiridij Janseniani, cum ea satis à me sint refutata, quæ Admonitioni meæ Janssenius opposuit: ne tamen videatur sibi sapere Monachus iste, breviter Enchiridion ipsius examinare placet & ad dicta ex sacris citata respondere: Faxit Deus ut fiat cum gloriâ nominis sui & Ecclesiæ incremento.

Caput Primum.

De Traditionibus.

541] Janssenius hoc caput inscribit *De Scriptura*, cum tamen in eo non agat de Scripturâ sed *de Traditionibus*, quas præter verbum scriptum recipiendas esse dictis aliquot Scripturæ probat. Miror autem quod cæteras omnes & quidem maximè arduas controversias de Scripturâ non proposuerit: *de auctoritate Scripturæ, unde dependeat, an officio Judicis & normæ fungi possit, an in articulis fidei satis sit perspicua,*

quæ sit distinctio Librorum Scripturæ, an textus Hebræus & Græcus sint corrupti, an vulgata versio sit authentica, unde sensus Scripturæ dependeat, quotuplicem habeat sensum; an soli Papæ competat ius interpretandi Scripturas, an Pontifex contra Scripturam possit disponere, an novos libros Scripturis possit ingerere; an Apostoli scripserint ex mandato divino; an Scriptura sit externum commonitorium? Hæc & alia plurima magni momenti Jansenius silendo præterit, & unicum caput de Traditionibus non Scriptis ac præter verbum Dei recipiendis proponit: dicta autem Scripturæ, quæ citat, nullo modo hoc evincunt.

§ 42] Joh. 16. v. 12. *Multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare. Cap. 21. v. 25. sunt & alia multa quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sint, libros.* Resp. (1) hæc dicta tantum hoc evincunt non omnia ab Evangelistis esse dicta & scripta, quæ Christus dixit aut fecit. Omnia verò illa ad salutem consequendam scitu esse necessaria ex hisce locis non potest deduci, quod tamen principaliter in quæstionem venit. Actor. 1. v. 1. ait Lucas: *se scripsisse de omnibus quæ cepit Jesus facere & docere, scilicet ad salutem necessarijs.* (2) Omnia quæ Christus dixit aut fecit, non equidem sunt scripta, quoad speciem & omnia particularia, interim quoad genus omnia sunt annotata; omnia enim dicta & facta Christi eundem habuerunt scopum; ita sufficit Christum pœnitentiam prædicasse, licet non omnia ejus extent formalia, sufficit ipsum sanasse cœcos, licet non omnes cœci nomi-

nominatim describantur. (3) Petimus probationem consequentiae, quædam non sunt scripta ab Apostolis, ergo eadem sunt scripta in Traditionibus Ecclesiæ Romanæ; istæ Traditiones sunt *ἡ ἀρχὴ τοῦ λόγου* de quo controvertitur, illarū *ἀποθεωτικῆς* & origo divina prius est probanda. (4) Joh. 16. v. 12. *eqvidem Christus ait multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare, sed immediatè addit; cum autem venerit Spiritus ille veritatis deducet vos in omnem veritatem, non loquetur de semetipso, sed quæ audit, loquetur, de meo accipiet & annuntiabit vobis. Cap. 14. v. 26. ille vos docebit omnia: non ergo loquitur de dogmatibus quibusdam novis Apostolis adhuc ignotis, sed de ijs, quæ ipsis prædicaverat, quæ tamen propter infirmitatem nondum poterant intelligere, Spiritus Sanctus autem in adventu miraculoso ipsis omnia in memoriam revocabat, ut poterant nosse gravissima illa mysteria, quæ ante adventum istum capere non poterant.* (5) Opponimus Pontificiis dicta Johan. 15. versu. 15. *Omnia quæ audiivi a Patre meo, nota feci vobis.* 1. Johan. 1. v. 3. 4. *hec scribimus vobis ut gaudium vestrum sit perfectum.* Si autem Christus omnia nota fecit suis Discipulis quæ à Patre acceperat, & Apostoli ita scripserunt, ut gaudium nostrum perfectum esse possit, utiq; nihil erit prætermissum, quod ad salutem consequendam scitu erit necessarium.

543.] Actor. 1. v. 3. *Per dies 40. apparens ijs & loquens de regno Dei.* Respond. (1) Nulla est con-

consequentia, Christus cum Discipulis suis locutus est post resurrectionem, ergo nova quædam dogmata illis proposuit, quæ ipsi in literas non redegerunt, sed tantum vivâ voce propagarunt, & Ecclesiæ Romanæ tradiderunt: unde, quâ connexion, quo medio Pontificij hanc consequentiam probabunt? (2) Summa illius Colloqvij fuit *de regno Dei*, id est, de regno gratiæ & gloriæ, explicuit eis omnia capita, quæ ad regnum Dei pertinent, scilicet illud non esse terrenum, sed cœleste, ideo opus fuisse passionem & mortem Filij Dei, ut homines in hoc regnum possent transferri & ex faucibus Sathanæ liberari, se ideo resurrexisse & ad cœlos ascendere, ut regnum illud inchoaret & nobis præpararet; medium verò eò perveniendi esse verbi prædicationem; summa istorum Luc. 24. v. 46. seq. comprehenditur, dum Christus ait: *Sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati & resurgere a mortuis tertia die & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes initio factò Hierosolymis.*

544] 1 Cor. 11. v. 2. *Laudo vos fratres, quod per omnia mei memores estis, & sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis.* Respond. (1) probetur iterum consequentia, Paulus hic quædam tradidit, ergo ea postmodum non sunt scripta, sed vivâ tantum voce propagata, & quidem Romanensibus in custodiam tradita, ergo fuerunt quædam ad salutem necessaria; tum temporis nondum omnia erant scripta, ergo nec alio tempore.

(2) Jans-

(2) Janssenius ait, *ea fuisse præcepta de modo orandi & sumenda Eucharistiae* ; sed de modo orandi v. 3. 4. 5. 6. 7. illius capituli alijsq; in locis plurimis Apostolus tractat. Quod attinet modum Eucharistiam administrandi, distingvendum est inter substantialia & ceremonialia ; illa sufficienter scripta sunt, cum Paulus institutionem Dominicam repetat versu. 23. seq. quæ antea à Matthæo, Marco, Lucâ, erat descripta. Ceremonialia autem tantum quoad genus sunt necessaria, ut scilicet omnia fiant ordine & decenter; in specie autem Ceremoniæ relictæ sunt in Ecclesiæ libertate, neq; enim nos obligamur ad ceremonias Ecclesiæ Corinthiacæ, quas nec ipsi Pontificij observant. (3) Corinthij erant divites facti *in omni verbo & omni scientia* 1. Corinth. 1. versu. 5. quod Apostolus scribere non potuisset, si quædam dogmata ad salutem necessaria ipsis tunc communicasset.

545] 2. Thess. 2. versu. 15. *Itaq; state fratres, tenete traditiones quas accepistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram.* Respond. supra cap. 5. num. 125. de Traditionibus hic locus fuit explicatus; hic unicum addo: Pontificij probent consequentiam, Paulus quædam vivâ voce tradidit Thessalonicensibus, ergo fuere nova dogmata fidei ad Salutem necessaria, ergo scripturis nunquam sunt inserta, ergo in Traditionibus Ecclesiæ Romanæ certò inveniuntur.

546] 1. Tim. 6. v. 20. *ô Timothee depositum custodi.* 2. Tim. 1. v. 13. 14. *formam habe sanorum verborum, quæ à me audivisti, bonum depositum*
custo.

custodi per Spiritum Sanctum. Respond. (1) *περ καλὴν παρακαταθήκην* intelligitur totum systema Christianæ doctrinæ, quam Paulus Timotheo tradiderat; *retine formam sanorum verborum, quæ a me audisti in fide & dilectione quæ est in Christo Jesu*, 2. Timoth. 1. versu. 13. Paulus Timotheo omnia exposuerat, quæ Moses & Prophetæ locuti sint Actor. 26. versu. 22. ipsumq; ad Scripturam remiserat, quæ hominem ad salutem *perfectè* posset instruere 2. Timoth. 3. versu. 15. 16. Hæc omnia verò fuerunt ea ipsa doctrina, quam Paulus in hoc loco depositum vocat. (2) Posito autem sed non concesso per depositum quasdam traditiones esse intelligendas, quomodo sequeretur, ergo fuerunt nova quædam dogmata ad salutem necessaria, ergo nunquam sunt in Scripturis proposita sed vivâ voce semper propagata, ergo certò in Ecclesiâ Romanâ asservantur, nisi hanc consequentiam probabunt, ex hoc loco nihil evincetur.

547] 2. Timoth. 2. v. 2. *Quæ audivisti a me per multos testes, commenda fidelibus hominibus, qui erunt idonei & alios docere.* Respond. (1) Pontificijs incumbit probatio, ea quæ Timotheus à Paulo audiverat, fuisse nova & occulta dogmata, in Scripturis nunquam comprehensâ; & vivâ voce semper propagata in Ecclesiam Pontificiam usq;. (2) Ea ipsa quæ Timotheus à Paulo audiverat fuerunt depositum illud Christianæ doctrinæ, hoc depositum Timotheus debebat viris idoneis commendare, non enim sufficit, ut Li-
bri

bri biblici à Librarijs sæpius describantur, & in thecis diligenter asserventur, sed necesse est ut publicè proponantur, à corruptelis vindicentur & ad posteritatem propagentur; hoc autem fieri oportet per viros idoneos, hoc est per Ecclesiæ Ministros, quibus Scripturæ publica interpretatio incumbit, his commendandum est depositum illud, ut sanctè asservetur & ad posteros propageretur.

548] 2. Joh. v. 12. 3. Joh. v. 13. *Multa habens vobis scribere, nolui per chartam & atramentum.* Resp. libenter concedimus, quod Johannes in brevissimis illis Epistolis non omnia scripserit, verum non est quæstio de Epistolis Johannis, sed de toto codice veteris & novi Testamenti, an non in illo omnia ad salutem necessaria contineantur, nec enim sequitur, quædam in Epistolis Johannis non sunt scripta ergò nec in toto codice Bibliorum; deinde si maxime Johannes quædam vivâ voce suis auditoribus tradidisset, quomodo Pontificij probabunt ea fuisse dogmata ad salutem necessaria nullibi in sacris expressa, sed per manus Christianorum tradita, eaquæ certo in Ecclesiâ Romanâ hodie inveniri? ritus vel facta quædam fuerunt singularia, quæ Johannes ad colloquium cum auditoribus suis reservabat.

549] Tandem quærit Janssenius *ubi doceatur Scripturam esse totalem fidei normam, & nihil credendum, quod in ea non sit traditum?* sed ad hoc *Σύνοψις* supra sufficienter est responsum cap. 5. de Traditionibus n. 134. *De numero Sacramen-*
torum,

orum, n. 79. de Eucharistia fœminis porrigenda, de
virginitate Mariae & similibus partibus supra n.
35. fusius actum est.

Caput secundum.

*De primatu Petri & Pontificis
Romani.*

§50] **O** Missis gravissimis de Scripturâ Con-
traversijs Janssenius transit ad pri-
matum Petri, quem ex Scripturis
probare satagit, dicta verò citata
partim supra sunt refutata. Ad verba Christi Luc.
22. v. 32. *Rogavi pro te ne fides tua deficeret supra*
cap. 4. n. 107. sufficienter responsum est. Quod
attinet dictum Johan. 21. v. 16. *Pasce oves meas.*
Respond. (1) Vox pascere tribuitur interdum
Magistratui politico, ut 2. Sam. 5. v. 2. & 7. A-
poc. 19. v. 15. & sic pascere idem est, quod *regere*.
Interdum verò tribuitur Apostolis & Ecclesiæ Mi-
nistris, ut Act. 20. v. 28. 1. Pet. 5. v. 1. 2. Eph. 4. v. 11.
& ita significat *docere* & alias Ministerij partes o-
bire, desumptâ comparatione ab officio Pastorum,
qui oves suas ducunt, pascunt, mundant, defen-
dunt, quærunt & reducunt. (2) Vox ista cum de
Apostolis & Ministris Ecclesiæ legitur, non signi-
ficat principatum aut dominiũ, sed ministerium,
Christus enim principatũ prohibuit Luc. 21. v. 25.
26. Petrus ipse monet Pastores *ne dominentur gregi*,
1. Pet. 5. v. 2. Imò Paulus qui omnium Ecclesiarum curam
habebat, 2. Cor. 11. v. 28. sese & cæteros Apostolos
vocat *servos*, 2. Cor. 4. v. 5. (3) Non potest à Ponti-
ficijs ullus Scripturæ locus afferri, in quo pascere
idem

idem sit ac regere, cur igitur hoc in loco regimen significaret? (4) In fontibus semel habetur *ποιμαίνειν* pascere & bis *βοσκειν*, hæc duo sunt æquipollentia, per *pascere* utraq; vox vertitur, sed *βοσκειν* nullibi notat dominium vel regimen, verum semper pasturam vel propriam vel metaphoricam, ergo & vox *ποιμαίνειν* eodem sensu erit exponenda. (5) Si pascere notat regimen monarchicum Papæ, sequitur omnes Apostolos fuisse, & omnes Pastores adhuc esse Monarchas, quod falsissimum. Apostoli *omnes gentes docebant* Matt. 28. v. 19. *omni creaturæ prædicabant* Mar. 16. v. 15. nec tamen omnes erant Monarchæ. (6) Si universalis pastura Petro fuisset commissa, utiq; totam Ecclesiam pavisset, sed hoc non fecit, nec facere potuit, verum unà cum ipso cæteri Apostoli, *Petrus ad Judæos & Paulus ad gentes ablegabatur* Gal. 2. v. 9. Huc refer ea quæ supra cap. undecimo de primatu Pontificis Romani prolixè sunt disputata. Trinam verò commendationem ovium Petro factam fuisse triplex solatium Petri propter trinam abnegationem Christi, ex Patribus monstrat Gerhardus in Harmon. Resurrect. p. 380. seq. ubi ad exceptiones Bellarmini quoq; respondet.

551] Matth. 17. v. 27. *Dominus jussit tributum solvere pro se & Petro, da, inquit, illis pro me & te; ergo Petrus omnibus Apostolis fuit prælatus.* Resp. si quis per febrim somniaret hanc consequentiam, commiseratione dignus esset; quomodo, quæ connexionem, quo medio hoc sequitur, Petrus dedit tributum, ergo fuit Pontifex. (1) Inverto potius

argumentum ; Petrus dedit tributum Magistratui, ergo non fuit Pontifex, quia Pontifex sese & omnes clericos à potestate Magistratus exceptos esse dicit, & tributum dare recusat ; aut si Petrus fuit Pontifex, ergo hodierni Pontifices Petro non succedunt, utpote qui Magistratui sese subiicere nolunt. (2) *Maldonatus* in cap. 17. Matthæi p. 365 refert, Chrysostomum & Euthymium aliam dare causam, cur pro Petro & non pro cæteris Apostolis fuerit datum tributum, quia illud à solis primogenitis fuit exactum, Petrum autem fuisse primogenitum. Janssenius ergò à Chrysostomo & Euthymio discedit contra propriam hypothesein, *ab expositionibus Patrum non esse recedendum*. (3) Longè alia est ratio, cur Christus tributum dederit pro se & Petro, habitabant illi ambo in Capernaum Matth. 8. v. 14. Mar. 2. v. 1. Luc. 4. v. 31. 38. adeoque erant cives illius loci, quod de cæteris Discipulis non legitur. (4) cæteri Apostoli non collegerunt primatum aliquem ex ista solutione tributi ; alias Apostoli de primatu non certassent Matth. 13. v. 1. neque Jacobus & Johannes de eo solliciti fuissent. Matth. 20. v. 21.

552] Matth. 16. v. 19. *Tibi dabo claves regni cælorum, quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cælis*. Respond: (1) per usum clavium non intelligitur primatus in Ecclesiâ de potestate præcipiendi, puniendi, dispensandi, leges condendi, concilia congregandi, canones sanciendi, bona Ecclesiastica dispensandi &c. Sed potestas

istas peccata remittendi & retinendi quâ cœlum aperitur pœnitentibus, impœnitentibus clauditur; istæ claves igitur non imperium sed ministerium notant, atq; ita Christus ipse explicat Matth. 18. v. 18. *quæcunq; ligaveritis super terram, etiam ligata erunt in cœlo, & quæ solveritis super terram, etiam soluta erunt in cœlo.* Et Joh. 20. v. 23. *quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* (2) Potestas ista non fuit data soli Petro, sed toti Ecclesiæ, quam Petrus repræsentabat, quia nomine cæterorum Apostolorum solus respondebat, ideo Christus ipsum solum nomine cæterorum alloquebatur, & quam potestatem hic Petro tribuit, eandem cæteris Apostolis omnibus dedit Matth. 18. v. 18. Joh. 20. v. 23. qui claves regni cœlorum quoque acceperunt & peccata remittendo ac retinendo iisdem usi sunt. Imò tota Ecclesia, omnes Episcopi ac Ministri usum clavium exercuerunt post Petri mortem, quod fieri non potuisset, si soli Petro hæc potestas data fuisset.

553] Act. 15. *Petrus in Concilio primus loquitur, & sententiam ejus Jacobus ac omnes alij sequuntur; imò Act. 1. cœtum Discipulorum colligit, ac quasi Concilium congregat.* Resp: Concilium illud pro primatu Petri non militat, nam (1) in illâ controversiâ de circumcisione non ad solum Petrum sed ad omnes Apostolos provocatum est, qui omnes tanquam judices controversiæ adfuerunt, votis communibus eam deciderunt, decisionemq; ad Antiochenas miserunt, hinc legitur v. 6. *conveniuntque Apostoli & Seniores videre de verbo*
 Nñ 2 verbo

*verbo hoc : v. 22. 25. placuit nobis collectis in unum ; v. 28. Visum est Spiritui Sancto & nobis. Si autem Petrus fuisset Pontifex, solus sententiam tulisset, solus eam executus fuisset. (2) Bellarminus lib. 1. de Concilijs cap. 16. testatur, in isto Concilio interfuisse Apostolos tanquam iudices ad definiendum : Si autem Apostoli omnes tanquam iudices ad definiendum convenerunt, uni Petro illud non potest adscribi, quod tamen fuisset necessarium, si Pontifex fuisset, Pontificis enim est summum iudicium ferre de Controversijs, uti etiam decisiones exsequi. (3) De Jacobo hoc posset dici probabilius, is enim v. 19. ait: *ego iudico non inquietari eos, qui ex gentibus convertuntur ad Deum, sed scribere ad eos, ut abstineant.* Iudicium illud Jacobi ab omnibus Apostolis fuit approbatum v. 29. nec tamen Pontificij exinde inferre volunt, Jacobum fuisse summum Pontificem. (4) Petrus primò non locutus est in illo Concilio, sed ante Petrum magna contentio fuit inter Discipulos, quà contentione finitâ, Petrus demum votum & sententiam suam protulit v. 7. & si maxime omnium primus fuisset in loquendo, Pontificatus tamen ipsius exinde minimè deduci posset. Act. 1. Petrus non convocavit Discipulos, illi enim semper erant congregati & perseverabant unanimiter in oratione v. 14. In medio autem illorum Petrus exsurgens loquebatur, nec tamen Apostolum eligebat, verum omnes Discipuli duos Domino sisteabant, super eos orabant, & sortem dabant v. 23. 24. seq.*

554] Prærogativæ Petri, quas Janssenius recens-

genset, Primatum Petri non evincunt. (1) *Nomen Petri Christus mutavit*; at nomina Jacobi & Johannis etiam mutavit, eosq; Boanerges, id est, filios tonitru, vocare voluit, Mar. 3. v. 17. Christus alterum Simonem Cananæum, Zelotem vocavit Luc. 6. v. 15. & Paulus antea dicebatur Saulus. (2) *Petrus semper primo loco ponitur ubi de Apostolis sermo est*; falsum hoc est, nam Joh. 1. v. 40. 41. Andreas ipsi præponitur. Gal. 2. v. 9. Jacobus præponitur. 1. Cor. 3. v. 22. Paulus & Apollo præponuntur. Imò omnes Apostoli ipsi præponuntur, 1. Cor. 9. v. 5. (3) *Divinitas ipsi est speciatim revelata* Matth. 16. at revelatio illa non fuit singularis per aliquam visionem aut apparitionem, verum communis cum omnibus Discipulis per Spiritus Sancti illuminationem & Christi prædicationem. Etiam si autem specialiter ipsi fuisset revelata, Johanni tamen cœlitus talem quoq; revelationem contigisse testatur Prochorus in cap. 1. Johan. qui tamen ideo Pontifex non fuit. Imò Matth. 14. v. 33. ante hanc revelationem Petro factam Apostoli eandem Confessionem ediderunt, Christum esse Filium Dei. (4) *Christus Petro pedes primò ablu- it*; hoc ex historiâ probari non potest, imò Chrysostomus in Johannem, & qui eum sequuntur Theophylactus & Euthymius hoc negant, & à Judâ initium factum fuisse dicunt. Maldonatus quoq; super hunc locum curiosi lectoris esse ait, quærare quem Apostolorum Christus primò laverit. (5) *Mors ipsi prædicta est à Christo* Joh. 20. at qui Christus omnibus Discipulis prædixit persecutionem & mortem Joh. 16. v. 2. (6) *omnium no-*

mine solitus fuit respondere; at ex eo non potestatis, sed ordinis tantum primatus sequitur; multi enim respondent nomine aliorum, in quos tamen potestatem non habent. Imò Thomas & Philippus nomine cæterorum Christum quoque alloquuntur Joh. 14. v. 5. & 8. (7) *solus fuit increpatus à Christo propter somnolentiam*; falsum hoc est: omnes enim excitat, ad vigilantiam & preces admonet Matth. 26. v. 41. 45. 46. (8) *Resurrectio ipsi speciatim annuntiata est jussu Angeli* Mar. 16. at hoc non factum est primatus sed consolationis causa, Petrus enim præ cæteris graviter peccaverat, ergo præ cæteris solatio indigebat. (9) *Christus ipsi prius apparuit, quam cæteris Apostolis*; hoc etiam solatii causa factum; quia enim Christum ter abnegaverat, Christus apparitione suâ ipsum peculiariter solari voluit; imò Christus primo omnium Mariæ Magdalene apparuit Joh. 20. v. 14. quæ tamen ex hac apparitione primatum Ecclesiasticum non adeptæ est. (10) *Primus prædicavit post adventum Spiritus Sancti*; Act. 2. v. 4. dicitur: repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui varijs lingvis, v. 6. audiebat multitudo illos loquentes, v. 11. audiebant eos loquentes magnalia Dei. v. 14. autem Petrus demum solus elevavit vocem suam; ergo Petrus tum demum solus locutus, cum cæteri omnes magnalia Dei prædicassent. (11) *Visitavit omnes Ecclesias* Act. 9. atqui hoc fuit proprium Apostolatus non uni Ecclesiæ præesse, sed ire in mundum universum & prædicare Evangelium omnibus creaturis, Ecclesias ubique plantare atque plantatas confirmare. (12) *Primus genti.*

gentiles in Ecclesiam admisit Act. 10. atqvi Act. 9. v. 29. antequam Petrus Cornelium converteret, Paulus loquebatur cum gentibus & disputabat cum Græcis. (13) *Paulus invisit Petrum tanquam maiorem* Gal. 1. In textu non legitur, quod Petrum quasi superiorem visitaverit, ut ab eo aliquid disceret, vel ipsius potestati se subijceret; sed concessit Hierosolymā, ut Petrum videret, ipsumq; ut Collegam & Amicum salutaret, ac subsequētis amicitiae initium faceret, atqve opera Domini, quæ in conversione suā accidissent, ipsi enarraret. Recte autem Janssenius addit, *quod istæ prærogativæ primatum Petri Ecclesiasticum non demonstrent*, p. 377.

555] Si verò prærogativis esset agendum, Apostolo Paulo primatus Ecclesiasticus esset tribuendus, in quo prærogativæ longè excellentiores inveniuntur. Paulus vocatus est modo longè excellentiore quam Petrus, magnâ etenim pompâ vocabatur, lumine cœlitus fulgente, & Christo jam exaltato ipsum alloquente Act. 9. v. 3. seqq. Petrus autem à Christo exinanito vocabatur sine pompâ & maiestate Matt. 4. v. 18. 19. Paulus abreptus fuit in Paradisum seu tertium cœlum, in quo audivit verba αὐτοῦ πρὸς ἑαυτὸν 2. Cor. 12. v. 1. seqq. de Petro autē hoc non legitur. Christus apparuit Paulo visibiliter post ascensionem Act. 23. v. 11. 1. Cor. 15. v. 8. De Petro autem hoc non legitur. Paulus erat universalis Apostolus omnium gentium, imò qui καὶ ἐξ ὧν Apostolus vocatur sine nominis adiectione; Petrus autem non item. De Paulo non legitur ipsum errasse in Apostolatu, Petrus autem

autem errabat simulando, cui erranti Paulus graviter resistebat Gal. 2. v. 11. Paulus plures Ecclesias plantavit, & plus laboravit quam ceteri omnes 1. Cor. 15. v. 10. plures etiam pro Christo & Evangelio ipsius plagas & calamitates sustinuit, 2. Cor. 11. v. 23. seq. de Petro autem hoc non legitur. Paulus ait. *ego curam ago OMNIUM ECCLESIARUM* 2. Cor. 11. v. 28. Petrus hoc nullibi dixit: si dixisset, proh quantâ gloriatione primatum ipsius Pontificij hic essent deducturi. Paulus fuit instructus notitiâ Philosophiæ & doctrinæ Pharisaicæ, adeoque sapientior Petro Piscatore. Paulus plura edidit scripta quam Petrus, Epistolam ad Romanos, duas ad Corinthios, ad Galatas, Ephesios, Philippenfes, Colossenses, duas ad Thessalonicenses, duas ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem; Petrus autem tantum duas Epistolas nobis reliquit. Ministerium Pauli longè erat difficilius quam Petri, ille enim cum gentibus incredulis & obstinatis Philosophis disputabat, qui Scripturam non recipiebant, sed solâ ratione humanâ agebant. Judæi autem, quos Petrus convertibat, Messiam expectabant & multos fidei articulos credebant imò libros Moïsis & Prophetarum pro fidei principio admittebant. *Bellarmin. lib. 1. de Pontifice Romano Cap. 27. cogitur fateri, Paulum in antiquis imaginibus & diplomatibus Petro interdum fuisse prepositum, ita ut inde colligat, Apostolos illos vel fuisse pares inter se, vel ignorari uter alteri præstet, siquidem Petrus major sit potestate, Paulus sapientiâ; Petro clavis potentie; Paulo clavis sapientiæ data sit.* Cum itaque prærogativæ Pauli sint

excellentiores quam Petri, Paulo potius quam Petro universalis Pontificatus adscribendus esset, præsertim quum Bellarminus fateatur in loco citato Paulum non minus quam Petrum Ecclesiam Romanam fundasse & gubernasse.

556] Restat dictum illud classicum Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; cujus examen hic instituere placeat. Ad hunc locum in Admonitione meâ respondi (1) Christum esse veram Petram & fundamentum Ecclesiæ, 1. Cor. 3. v. 11. Eph. 2. v. 20. Esa. 28. v. 16. 1. Pet. 2. v. 6. (2) Ecclesiam ædificatam esse non super Petrum, sed Petram, à quâ Petrus denominabatur, id est, Christum, explicante sic *Augustino* lib. 13. de verbis Domini. (3) Petrus abnegavit Christum Matth. 26. v. 70. 72. 74. Corinthij reprehensi sunt, quod à Cepha Cephitas se vocarint, 1. Cor. 1. v. 12. hoc autem cum primatu Petri stare non posse. (4) Ex sacris non posse demonstrari Petrum 25. annis Romæ sedisse, & dominatum exercuisse, cum hoc sit contra mandatum Christi de abitione in universum mundum, & contra ipsius Petri cum Paulo conventionem, ubi Petrus Judæis prædicare promiserat. (5) posito Petrum Romæ fuisse, non tamen sequi, ipsum sedem Pontificalem erexisse, & posteros suos ad dominatum politicum obligasse. Imò Pontifices si maximè succedunt in loco, non tamen in doctrinâ, exemplo Caiphæ, qui Aaroni succedebat simili modo. Janssenius respondet p. 323. & seq.

557] 1. *Remitto te*, ait, *ad libros Turrecremata, Cajetani, Bellarmini, Cani, Suarezij &c.*

Nn 5

Resp:

Resp: Theologi accuratiores hoc modo non disputant, nudis enim allegationibus authorum in probando fidei articulo Lectori non potest satisfieri, citanda essent argumenta & responsiones illorum authorum, quod dum Janssenius non fecit, responsiones ad illorum argumenta à me non expectet: si hoc modo voluisset disputare, quid opus habuisset librum conscribere, potuisset paucis pagellis in omnibus ad alios authores me remittere: imò hac respondendi formulâ possem libros benè multos in Papatu breviter refutare, remittendo lectorem nudis allegatis ad aliorum scripta & labores.

558] *Patres aliquot citat, ex Bellarmino Terullianum, Hieronymum, Ambrosium, Athanasium &c. qui testantur per Petram ipsum Petrum intelligi: ad ista verò testimonia sufficienter respondit Gesnerus in disputatione super hoc dictum, quæ extat in Tomo 1. Witteberg. p. 613. seqq. Item Chamier in Panstratia Tom. 2. lib. 11. cap. 5. Nos alios Patres opponimus, qui hoc dictum non de Petri personâ sed confessione exposuerunt. Chrysostomus Hom. 55. in Matth. super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, id est, fidem atq; confessionem. Item Tom. 3. Serm. de Pent: super hanc Petram, non dixit, super Petrum. Non enim super hominem sed super fidem ædificavit Ecclesiam suam. Quid autem erat fides? Tu es Christus Filius Dei vivi. Petram vocavit Ecclesiam fluctus susipientem & non titubantem. Etenim Ecclesia tot suscipit tentationes, non tamen vincitur. Quid est super Petram? hoc est, super Confessionem, super sermones pietatis.*
Ibi-

Ibidem paulò antè: *Apostoli sunt fundamentum*, quia in confessionem ipsorum fundata est Ecclesia, dicente Domino: Tu es Petrus, & super hanc Petram fundabo Ecclesiam meam. Ambrosius in Lucam lib. 6. c. 9. Magna Christi gratia, qui omnia propè vocabula sua discipulis donavit suis. Ego sum, inquit, Lux mundi, & id tamen, quo ipse gloriatur, discipulis nomen indulsit, dicens: vos estis lux mundi &c. Ibid. Petra est Christus, 1 Cor. 10. Etiam Discipulo suo huius vocabuli gratiam non negavit, ut & ipse sit Petrus, quod de Petrâ habebat soliditatem, constantiam & fidei firmitatem. Enitere ergo, ut & tu petra sis. Super hanc petram edificetur domus tua, ut nullis possit nequitie spiritalis everberari procellis. Petra tua fides est, fundamentum Ecclesie fides est. Theophylactus in Matth. 16. Remunerat Petrum Dominus, mercedem illi dans magnam, quod super eum edificavit Ecclesiam. Quia enim confessus erat eum Dei Filium Petrus, dixit, quod hac confessio, quam confessus est, fundamentum erit futurum credentium; ita ut omnis homo extructurus fidei domum, hoc iacturus sit fundamentum.

559] Augustinum, ait Janssenius, nunquam improbasse eam expositionem de Petri personâ, sed tantum aliam de Petri confessione prætulisse lib 1. Retract. cap. 21. Resp: imò Augustinus improbavit, ita enim expressè scribit. Tract. 124. in Johannem p. 572. Ecclesia fundata est super petram, unde & Petrus nomen accepit. Non enim à Petro petra sed Petrus à Petra: sicut non Christus à Christiano, sed Christianus à Christo vocatur. Ideo quippe ait Dominus: super hanc Petram edificas.

edificabo Ecclesiam meam : quia dixerat Petrus, Tu es Christus Filius Dei vivi. Super hanc ergo, inquit, Petram, quam Confessus es, edificabo Ecclesiam meam. Petra erat Christus, super quod fundamentum etiam ipse edificatus est Petrus. Fundamentum quippe aliud nemo potest ponere prater id, quod positum est, quod Christus Iesus. Idem de verbis Domini Serm. 13. Petra Principale nomen est, ideo Petrus à Petrâ, non Petra à Petro, quomodo non à Christiano Christus, sed à Christo Christianus vocatur. Tu es ergo, inquit, Petrus, & super hanc Petram quam Confessus es, super hanc Petram quam cognovisti, dicens; Tu es Christus Filius Dei vivi, edificabo Ecclesiam meam. Super me, edificabo te, non me super te. Nam volentes homines edificari super homines, dicebant, ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cepha. In hisce verbis Augustinus non dubitativè sed assertivè loquitur. Scribit e quidem lib. 1. Retract: cap. 21. Harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat Lector; in his verbis autem sententiam suam non mutat, neq; aliquid profert in quo Pontificij patrocinium quærere possent. Quod si verò alicubi sententiam suam mutasset, exemplum hoc esset inconstantiae Patrum qui vel eâ de causâ canon & norma fidei esse non possunt.

560] Verum dicti illius sensum, Janssenius ait, esse hunc; Tu es Cephas (ita enim vocabatur Petrus Job. 1.) id est, Petra, in lingua Syriacâ; & super hanc Cepham, id est, Petram, edificabo Ecclesiam meam; ubi Petrus & petra non permutatur sicut in græco & latino, verum utrobique vox Cephas seu Petra in Syriaco,

riaco invenitur, quo idiomate Christus usus est p. 327.
Respondetur.

§61] Concedimus Christum Syriaco idiomate usum esse, Apostoli autem Novum Testamentum non reliquerunt nobis conscriptum Syriaco sed græco idiomate, ergo ad græcum exemplar, tanquam ad fontem infallibilem recurrimus. *Bellarmin.* lib. 2. de verbo Dei cap. 4. ejusdem est sententiæ, quando scribit; quod si editio Syriaca ætate horum Patrum est posterior, ut ego quidem mihi certò persuadeo, non potest ejus auctoritas tanta esse, ut cum editione Græcâ aut latinâ meritò comparari possit. Ut interim illud omit- tam, quod desunt etiam quædam in illâ editione, quæ eruditæ & pijs non admodum placent. Ex communi igitur hypothese non ad idioma Syriacum, sed ad Græcum in Novo Testamento recur- rendum est.

§62] Si verò textum Syriacum evolvamus, apparebit, Cephā utrobique quidem usurpari à Christo (Tu es Cephas & super hanc Cepham) in- terim adjecto pronomine Proprium ab Appella- tivo manifestè distingui. Quando enim Christus ait, *Tu es Cephas*, addit Pronomen Masculinum ܐܢܬܐ, quasi dicat, tu es ille Cephas; quando verò ait; *& super hanc Cepham*, non utitur Pronomine ma- sculino sed fœminino ܚܕܐ hanc. Si ergo per Cepham in verbis posterioribus intellexisset i- psum Petrum necessariò usus fuisset relativo ma- sculino, ita ut cum antecedente conveniret: non autem utitur masculino sed fœminino; ergo in
verbis

verbis posterioribus non intelligit per Cephā
antecedens, hoc est Petrum ipsum, sed aliam Ce-
pham. Discursum hunc & ejus connexionem in-
telligit quilibet, qui primis saltem labijs linguam
originalem degustavit.

563] Correspondet huic expositioni textus
græcus & latinus: Græcus quidem οὗ ἐστὶν πέτρος
καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ: non utrobique utitur
voce Petrà, sed primò Petrum propriè, deinde
petram appellativè usurpat, prout etiam vulgata
versio id exprimit. Et certè Christus Simonem
nullibi vocavit *Petram* sed *Petrum* Luc. 6. v. 14.
Matth. 10. v. 2. Mar. 3. v. 16. Imò si Petri per-
sonam in verbis posterioribus intellexisset, di-
xisset utique, *super hunc Petrum edificabo Ecclesi-
am meam*. Vidit hoc ipsum Papa Romanus, con-
victus igitur in conscientiâ hoc dictum explicat
de Christo, quem confitebatur Petrus, non verò
de personâ Petri, ut manifestè legitur, distinct. 19.
Cap. 7. *Ita Dominus Glossa, & super hanc*. Imò Be-
canus videns hoc dictum non astruere posse pri-
matum Petri, omisit illud in Manuali suo cap.
4. de Capite Ecclesiæ.

564] Janßenius excipit *rem in idem recide-
re, sive de personâ sive de confessione Petri hoc
intelligatur, cum fides Petri sit fundamentum Ec-
clesiæ, quia ob meritum ejus fidei Petrus conse-
cutus est, ut sit fundamentum Ecclesiæ* p. 328.
Respond: (1) Fides non est personâ Petri, nec per-
sona est fides Petri, imò persona ista sine fide ali-
quando substitit, quomodo igitur in idem potest
utrâ-

utraqve explicatio recidere? (1) Fides Petri duplici sensu dicitur vel notat fidem, *quâ Petrus* credidit, & sic nullo modo est fundamentum Ecclesiæ, Ecclesia enim actui vel habitui credendi, quo quis credit, non superstruitur: vel notat fidem, *quam Petrus* credidit, scilicet Christum esse Filium Dei viventis, & sic admittimus Petri fidem fuisse fundamentum Ecclesiæ. (3) Petrum ob meritum fidei suæ consecutum esse, ut sit fundamentum Ecclesiæ, quo loco Scripturæ probatur? producantur libri, capita, versus, in quibus asseritur Petrum meruisse fide suâ ut fundamentum esset Ecclesiæ. Cæteri Apostoli eandem fidem de Christo cum Petro habuerunt, imo omnes veri Christiani eandem cum Petro habent communem; cur igitur cæteri Apostoli non meruerunt? aut cur cæteri Christiani non mererentur esse fundamentum Ecclesiæ? nempe somnia sunt & nugæ monachorum, quæ de merito isto fidei Petrinæ proferuntur

565] 4. *Petrum Romæ certò sedisse ait, demonstrari ex traditionibus Ecclesiæ, ex Patribus & Historijs, imo ex prima Epistola Petri cap. 5. v. 13. salutat vos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, ubi per Babylonem Romam, ait, intelligi, quo nomine etiam in Apocalypsi describatur, propter abominanda flagitia & scelera Romæ gentilis p. 330. Respondeo.*

566] Non disputabimus jam, an Petrus circa finem vitæ suæ Romam venerit, ibidemq; à Nerone interfectus fuerit, sed principalis quæstio est,

an

an summum Romæ Episcopatum gesserit, cum
dominio in reliquas Ecclesias inftar hodierni
Pontificis, & quidem per annos 25. continuos?
hoc negamus sequentibus argumentis (1) Paulus
scripsit Epistolam suam ad Romanos post natum
Christum anno 55. Conversionis suæ 22. Claudij
Imperatoris 13. sub finem Epistolæ autem nomi-
natim salutatur aliquot Christianos, qui tum tem-
poris Romæ vivebant: si autem Petrus tum fuisset
Romæ, ut Pontificij asserunt, qui ipsum anno
secundo Claudij eò devenisse communiter sta-
tuunt, quomodo Paulus se potuisset continere,
qui ipsum tam magnum Christi Apostolum non
cum reliquis salutari petisset, præsertim cum cæ-
teros Collegas, amicos, hospites numero viginti
quinque viros & foeminas nominatim salutandos
petat. (2) Paulus Romæ captivus fuit detentus
per biennium Act. 28. v. 30. Anno Christi 59. 60.
Neronis 3. 4. Scripsit ibidem eo tempore Episto-
las suas ad Galatas, Ephesios, 2. ad Timotheum,
ad Philippenses, Colossenses, ad Philemonem. In
Epistolis ad Philippenses, Colossenses & Philemo-
nem socium subscriptionis adsciscit Timotheum,
Petri verò nullam facit mentionem. In Epistola
ad Philippenses salutatur fideles nomine quorun-
dam Romanorum, *qui erant ex Cæsaris familiâ* cap.
4. v. 21. Colossenses salutatur nomine *Aristarchi &*
Marci consobrini Barnabæ, Item Jesu cognomine Ju-
sti, Epaphræ, Lucæ & Demæ, Petri autem ne verbu-
lo quidem mentionem facit. In 2. ad Timothe-
um salutatur *Timotheum nomine Eubuli, Pudentis Linæ*
& Claudie Cap. 4. v. 21. sed Petri nullam mentio-
nem

nem facit, quod nunquam intermisisset, si Petrus eo tempore Romæ fuisset. (3) Paulus 2 Tim. 4. v. 10. 11. 16. scribit, *se in primâ suâ defensione ab omnibus fuisse desertum, excepto Lucâ*, quod si Petrus tum Romæ fuisset, cum Paulus ad tribunal Cæsaris vocaretur, inhumaniter egisset, quod Paulum in tanto periculo deseruisset, nec conversatione, nec consolatione ipsi adfuisset. (4) Paulus ad Galatas cap. 1. v. 18. scribit *se anno post conversionem suam tertio Hierosolymam venisse & Petrum primò ibidem vidisse*: sed cap. 2. v. 1. testatur, *se post annos 14. Hierosolymam rediisse & Petrum ibidem denuò vidisse*. Annus verò iste erat quingagesimus primus post natum Christum, & nonus Imperij Claudij; Petrus igitur anno Christi 51. adhuc in Judæa fuit. (5) Galat. 2. v. 8. Narrat Paulus, *quod sibi creditum sit Evangelium præputij, Petro autem circumcisionis*, hoc est, Paulus Gentibus, Petrus verò Judæis prædicavit Evangelium, exceptis paucis gentilibus, qui in confinibus Judææ habitabant. In isto autem colloquio Apostoli inter se convenere & datis dextris confirmavere, ut Jacobus, Petrus & Johannes posthæc inter Judæos, Paulus autem & Barnabas inter gentes Apostolatu fungerentur. Hisce promissis stetit Petrus procul dubio, qui ad remotissimas gentes, quales Romani fuerunt, stante hac promissione excurrere non poterat. Postea v. 11. Petrus Antiochiam venit, quæ omnia si maximè facta fuissent uno anno, nempe Christi, 51. & Petrus eodem adhuc anno Romam venisset, ac postea 25. annis ibidem sedisset, mors Petri incideret in Annum Christi 76. atqui iste annus fuit

fextus Vespasiani, cum tamen Petrus ante Vespasianum sub Nerone sit interfectus.

567] Demonstratâ autem falsitate commentati de annis viginti quinque, quibus Petrus Romæ dicitur sedisse, corruiť veritas totius historiæ, si enim historici deprehenduntur manifestè errasse in annis 14 vel 15. quis poterit nos certos reddere de reliquis annis decem vel undecim. Posito autem Petrum ultimis vitæ annis Romam venisse, ibidemq; docuisse, ex eo tamen non sequitur ipsuť summo Pontificatu functuť esse, docuit enim Hierosolymis, docuit Antiochiæ, & has Ecclesias plantavit, nec tamen Pontificij concludunt, ipsum Hierosolymis vel Antiochiæ summum Pontificatum gessisse. Quomodo ergo id concludunt de Romanâ Ecclesiâ, quæ demum post Antiochenam & Hierosolymitanam plantata fuit. Plura argumenta contra Romanum Petri Pontificatum vide apud *Aventinum* lib. 2. Annal.

568] Ubi igitur non est Antecessor ibi non potest sequi successor, atqui in Pontificatu Romano Petrus antecessor non fuit, ut modo probatum, ergo Pontifices frustra gloriantur se ipsius successores esse. Notetur autem quàm ineptè Janssenius p. 333. probet *ex traditionibus à Pontifice confirmatis*, Papam esse Petri successorem; istæ enim traditiones æque sunt incertæ ac Pontificis authoritas & confirmatio. Quæritur unde certum sit Papam esse Petri successorem, respondet Janssenius *ex Traditionibus*. Ulterius quæro, unde certum est, traditiones illas non fallere? respondet Janssenius *quia Pontifices in decretis suis has confirmarunt*. Hac ratione

tionē Pontifex traditiones, & traditiones Pontificē cōfirmant, qvi modus probandi puerilis est & ineptissimus. Si nos ita disputaremus, Lutherus docuit verū Evangelium, qvia articuli Smalcaldici hoc testantur, & ulterius authortatem istorū articulorum Smalcaldicorū probarem exinde, qvōd Lutherus eosdem confirmavit, qvis non rideret circulare hoc probandi genus? idem iudicium de hac probatione Janssenij esto.

569] *Per Babylonem i Pet. 5. v. 13. Romā intelligi*, ait Janssenius, sed (1) nullo argumento ex cōnexionē & circumstantijs textus hoc probat; nuda assertio eādē facilitate reiicitur qvā producitur. (2) Romæ hanc Epistolam esse Scriptam iisdem argumentis negamus, qvibus modò negavimus Petrū Romæ per 25. annos Pontificatū gessisse, series enim annorum & totius historiæ cohærentia hoc non admittit. (3) per Babylonē intelligimus propriè urbē scil. *Ægypti* quæ hodie *Alcairum* vocatur, nulla enim subest causa cur Petrus nomen Romæ mutaverit. Janssenius putat hoc ideo factum esse; *ne si literæ interciperentur, Ecclesiam Christianā proderet*; sed hæc ratio est nullius momenti. Paulus enim in omnibus Epistolis Romæ scriptis nō veretur adde-
re nomē urbis, imò familiarū quarundā nomina-
tim facit mentionē; si itaq; Paulus Romā & fideles
ibidē toties nominans nō prodidit Ecclesiā Chri-
stianam, qvōmodo solus Petrus eā de causā verum
nomē reticisset? (4) Parū præsidij exinde habet
Papatus, si maximè per Babylonē Roma intelliga-
tur, illa enim Babylon est *habitaçulum Daemoniorū*
& *receptaculū immundorū Spirituū, imò immundarū*

*ovium Apoc. 18. v. 2. cuius exitium veniet unâ diē
 quam Dominus iudicabit v. 8. Sed, inquit, Romam
 Ethnicam hic intelligi. Falsum hoc: Roma Papisti-
 ca intelligitur, nam (1) Roma Ethnica non habu-
 it bestiam characterem doctrinæ hominibus præ-
 scribentem, nullus enim Imperator aut Sacerdos
 Ethnicus Romæ decreta Ecclesiastica condidit;
 eaq; toti mundo obtrusit, quod tamen de hac Ba-
 bylone legitur Apoc. 13. v. 16. 17. (2) Roma Eth-
 nica non habuit mysterium revelandum, quod de
 hac Babylone legitur Apoc. 17. v. 5. 6. 7. Ethnici
 enim non clam sed publicè Christum & ejus E-
 vangelium odio prosequiebantur, ita ut patefacti-
 one odij illius opus non fuerit. (3) Roma Ethni-
 ca non potest dici *apostatica*, quod de hac Baby-
 lone dicitur; illa enim nunquam stetit
 in Christo, nunquam recepit eum, ab eo igitur
 quoq; non defecit. (4) Ethnica Roma non habuit
 poculum fornicationis, quo omnes gentes pota-
 vit, nullus enim Romanorum Imperatorum suos
 Deos obtrusit omnibus gentibus, quod tamen de
 hac Babylone dicitur Apoc. 14. v. 8. (5) Caput
 Babylonis est *bestiæ quæ ascendit e terra, & cornua
 habet duo agno similia* Apoc. 13. v. 11. Vetus au-
 tem Romanæ Imperij status non per bicornem sed
decicornem bestiam intelligitur, *habentem Capita se-
 ptem & cornua decem* Apoc. 13. v. 1. ergo per hanc
 Babylonem Ethnici non intelliguntur. (6) Bestia
 bicornis *magna faciet signa, faciet ignem de cælo de-
 scendere super terram* Apoc. 13. v. 13. sed impe-
 ratores Ethnici nulla edidere miracula (7) Baby-
 lon ista *gentibus propinabit idololatriam suam*
 Apoc.*

Apoc. 14. v. 8. Cap. 17. v. 4. Cap. 18. v. 3. sed Ethnica Roma suam idololatriam inter gentes non propagavit, verum cum alijs Ethnicis à multis seculis eam exercuit. (8) *Ribera* in Comment. super Apoc. pag. 282. fluctuabundus scribit, per Babylonem intelligi Romam, qualis sub Ethnicis Imperatoribus olim fuit, & qualis in fine seculi futura est, postquam à Romano Pontifice defecerit: fatetur nempe *Ribera* convictus in cōscientiā, non veterem illam Ethnicam sed hodiernam Romam, qualis in fine seculi futura est, intelligi, jam verò instat finis seculi. Ex quibus omnibus apparet non Ethnicam sed Papisticam Romam esse intelligendam. Papam Romanum nec ratione vitæ nec doctrinæ Petro succedere fusius probavi in *Commentario Aug. Confess. Artic. ultimo* p. 236. usq; ad 240. quæ hic non repetam, ne actum agere videar. Videantur plura de primatu Petri supra, part. I. cap. undecimo.

Caput Tertium.

De Judice Controversiarum.

570] **P**etrum fuisse Judicem omnium controversiarum fidei Janssenius probat ex veteri Testamento Deut. 17. v. 8. 9. 10. seq. *de Pontificis potestate.* Num. 27. v. 20. 21. *de Josua.* 2 Chron. 19. v. 5. seqq. *de Josaphato.* Esa. 54. v. 17. *de judicante omnes linguas.* Eccles. 12. v. 11. 12. *de verbis sapientum*, ex quibus omnibus concludit Petrum summum omnium Controversiarum judicem fuisse. Respond.

571] Non jam disputabo de vero dictorum allegatorum sensu, sed tantum dispiciam de scopo allegationis, quomodo summum Petri iudicium de omnibus controversiis fidei exinde probari possit. (1) In hisce locis Petri nominationem non fit mentio. (2) Neq; vaticinium aliquod in ijs habetur de Petro. (3) Neq; Personæ in dictis citatis allegatæ fuerunt typi Petri, Pontifex enim summus Christum præfiguravit Hebr. 7. v. 24. c. 8. v. 1. seq. c. 9. v. 11. seq. (4) Neq; Petrus fuit Rex aut Monarcha quidam terrestris sicut Josua & Josaphat. (5) Diversissima quoq; ratio est veteris & novi Testamenti, in illo Synagoga Judæorum erat unius populi, in hoc Ecclesia Christiana est catholica & omnium gentium, adeoq; forma regiminis est diversa. Summatim, in dictis allegatis, nihil de Petro, nihil de novo Testamento, nihil de Pontificatu Romano, nihil de regimine Ecclesiæ in novo Testamento legitur. Sine iudicio igitur Janssenius ista adscripsit, nullam addens consequentiam, seu evidentem probationem, quod an non sit nugari & garrere potius, quam Theologicè disputare, omnibus Christianis, imò ipsis doctioribus Pontificijs iudicandum relinquo.

572] Ex Novo Testamento tria citat dicta : Luc. 22. *rogavi pro te ne fides tua deficiat*; sed ad hoc dictum supra n. 107. est responsum. Matt. 16. *Tibi dabo claves regni cælorum*: ad hoc dictum supra num. 552. quoq; responsum est. Matth. 18. v. 17. *Si Ecclesiam non audiverit sit tibi velut Ethnicus & Publicanus. Ad Ecclesiam, ait, iudicium est referendum, omnes autem fideles congregari nequeunt,*
ergo

ergo nomine Ecclesiae intelligitur Prælati summus vel Prælatorum congregatio. Respond. (1) In hoc loco non est sermo de controversiis in religione, verum de causis privatis, si peccaverit in te frater tuus, ubi Christus loquitur de fraternâ correctione & admonitione, quam qui non admittit, ad Ecclesiam deferatur, cujus judicium si spreverit, excommunicetur. (2) Si de controversiis fidei ibi agitur, consequens est, etiam privatis judicium de fide concessum esse & non soli Ecclesiae, quia frater peccans à fratre solo corrigi jubetur, quam consequentiam Pontificij aliàs non admittunt. (3) Scopus totius capitis ostendit, sermonem ibidem esse de privatis offensis, Petrus enim ita intelligit sermonem Christi, dum quærit; quoties dimittere debeat fratri in se peccanti versu. 21. Eodem tendit Parabola Christi de servo nequam, qui volebat conservo suo debitum, remittere, versu. 30. & admonitio Christi, ut unusquisq; fratri suo remittat offendicula v. 35. (4) Ad Ecclesiam remittit Christus, eamq; audiendam esse docet, sed non simpliciter, verum, quatenus secundum Scripturâ decidit; sic Christus jubet ut Apostoli doceant ea, quæ præceperat ipsis Matth. 28. v. 20.

573] *Ridiculam verò consequentiam necit Janssenius; quia Ecclesia tota non potest congregari, ideo intelligi debet summus Prælati. Nam (1) fuisset probandum, per Ecclesiam Petri personam esse intelligendam, de eo enim quæritur, an Petrus fuerit summus Prælati & Judex Controversiarum? (2) Scriptura ignorat summum in Ecclesiâ Præla-*

tum, ut prolixè hætenus est probatum, quomodo ergo per Ecclesiam talem Prælatum potest intelligere? (3) Hoc est contradictorium, unum summum prælatum esse Ecclesiam, Ecclesia enim est vox notans collectionem; unius autem hominis non potest dari collectio aut convocatio; perinde ac si quis diceret, per Remp. intelligi unum Senatorem aut Consulem, cum Resp. constet ex Magistratu & subditis. (4) Nulla prorsus est consequentia, non omnes fideles in Ecclesia possunt convocari, ergo per Ecclesiam solus Pontifex intelligitur, datur enim tertium; ergo Presbyterium Ecclesiasticum, cui ab Ecclesiâ partes judicandi & decidendi sunt collatæ, potest convocari. (5) Bellarm. lib. 3. de Eccles. cap. 17. circa finem scribit: *una persona non potest dici Ecclesia, cum Ecclesia sit Populus & regnum Dei.* (6) Distingvendum est inter potestatem & ipsius potestatis executionem; potestas ipsa judicandi est penes totam Ecclesiam, executio verò illius potestatis fieri potest per Prebyteros & Ministros; hi igitur nomine Ecclesiæ iudicium administrent & controversias secundum scripturæ normam decident.

574] Transit ergo Janssenius ad rationes; & primò quidem ait; *Scriptura non potest hoc modo esse iudex & controversias sopire, ut altera pars acquiescat & dicat, se à Scripturâ condemnari.* Resp. distingvendum est inter iudicium coactivum & discretivum; Ecclesia non habet iudicium coactivum, solius enim Dei est cogere conscientias & hæreses penitus extirpare, quæ manebunt ad diem extremum usq; 1 Cor. ii. v. 19. ejusmodi co-

ctio

actio Ecclesiæ non est fundata in sacris; primitiva Ecclesia eam non exercuit, sed est proprium Antichristi. Discretivum verò judicium habet Ecclesia, cum ex verbo Dei controversiæ terminantur operâ Presbyterij. In tali actu tres quasi judices concurrunt, Principalis, qui est Spiritus Sanctus, instrumentalis seu Directivus Scriptura, Ministerialis & subordinatus, qui sunt Pastores Ecclesiæ. Judicat ergo Spiritus Sanctus primariò, Scriptura directivè, Presbyterium ministerialiter; atq; ita Spiritus Sanctus ex Scripturâ per ministros judicium facit de controversijs. Judex verò iste cogit non externè, sed persuadet internè, movet corda efficaciter illorum, qui non malitiosè resistunt Spiritui Sancto. *Qui non credit jam judicatus est*, inquit Salvator noster Joh. 12. v. 48.

575] Pergit; *ex ipsâ Scripturâ judicari nequit de sensu Scripturæ, quando est obscura*. Resp (1) Si Papa Romanus in Traditionibus suis & bullis tam clarè & distinctè loquitur, ut sententiam ejus quilibet possit intelligere, cur nò multò magis Spiritus Sanctus sententiam suam in Scripturis ita planam & perspicuam proponere posset, ut ab omnibus intelligeretur? (2) Si Scriptura verum & proprium sensum nobis communicare nequit, Prophetæ cum Apostolis in concionibus & scriptis suis nunquã intelligi potuerunt, quia nihil aliud prædicavêre, præter id, id quod in sacro codice comprehenditur. (3) Homo ad hominem ejusmodi literas potest transmittere, ex quibus facile percipit, quid sentiat; quomodo igitur Spiritus Sanctus in verbo suo Sancto, tanquam Epistolâ

ad nos perscriptâ, tam obscure loquitur, ut â nobis intelligi nequeat? (4) Quando Pontifex vel Ecclesia Romana Scripturam explicant, quæritur, unde istam explicationem desumant, aut ex Scriptura, aut aliunde? si ex Scripturâ, utiq; seipsam explicare potest; si aliundè, aliud erit Evangelium, quod, *si etiam Angelus prædicaret, anathema esset* Gal i. v. 8. (5) Si Scripturæ sensus ex ipsâ Scripturâ desumi non poterit, falsum est Apostoli Pauli effatum; quod scilicet *sacra literæ hominem possint erudire ad salutem* 2 Tim. 3. v. 15. nam quomodo ista nos erudiet, cujus sententiam haud intelligere possimus? (6) Chrysostomus hom. 13. in Gen. Irenæus lib. 2. advers. Hæret. cap. 46. hoc libenter agnoverunt, & Scripturam semetipsam explicare, nosq; verum sensum ex eadem desumere, posse concesserunt. Manet itaq; Scriptura exactissima regula & infallibile fidei nostræ fundamentum, quod nec Pontificiorum malitia nec ullius hominis potentia unquam evertet aut destruet.

576] Instat; *Scripturam non esse Judicem, cum hæretici ad illam provocantes in gravissimis articulis nihilominus dissentiant.* Respond. (1) hac ratione nec jus civile regula Judicii forensis esset, cum omnes litigantes ad leges provocare soleant. (2) Imò nec Patres regula fidei manent stante hoc argumento, ad illos enim non tantum Pontificij, sed etiam Calviniani aliq; plures provocant. (3) Potuisset hoc obijci Christo & Apostolis, qui ad Scripturas provocabant, idem fieri â Pharisæis, Sadducæis & alijs hæreticis. (4) Si hoc argumento Scriptura rejicitur tanquã norma & iudex, cur ergo

ergo ipsi Pontificij ad eam provocant, & quidem Janssenius in multis Capitibus. (5) Semper distinguendum est inter legitimam Scripturæ allegationem & violentam ejus detorsionem; hæretici ad Scripturas provocando violenter illas detorquēt, quod vera Ecclesia non facit; quo in casu hæretici Scripturas detorquentes Scripturis refutandi sunt exemplo Christi, qui Satanam Scripturâ abutentem Scripturis iterum convincebat Matth. 4. v. 4. 7. 10.

577] Ad locum 1 Joh. 4. v. 1. *Probate spiritus*, excipit, *quod hæc Epistola sit scripta ad solos Sacerdotes*, sed Resp. cap. 2. v. 12. 13 scribit ad adolescentes & pueros, qui non fuerunt Sacerdotes, imò per totam Epistolam docet fidem & charitatem, quæ non ad solos Sacerdotes, sed omnes Christianos pertinet, nec soli Sacerdotes sed omnes veri Christiani habent unctionē à Deo. c. 2. v. 20. Imò 2 Epist. v. 1. fœminis & liberis scribit, quibus Sacerdotium non competit. *Probandos esse Spiritus privatis*, ait, *sed Ecclesia mediante*: Quid vero per Ecclesiam intelligat, paulo ante explicuit, scilicet Ecclesiam Romanam, & in primis caput ipsius, scilicet Pontificem. At hoc est manifesta textus depravatio, hæc neq; in textu leguntur, neq; per bonam consequentiam exinde eruuntur. Apostoli judicium privatum committunt cuilibet Christiano, utpote qui ad Ecclesiam pertinet tanquam genuinum corporis Christi membrum, 1 Cor. 10. v. 15. cap. 11. v. 13 *vos ipsi judicate*, 1 Thess 5. v. 21. *Omnia probate*, quâ de re supra fusius actum est.

Caput

Caput Quartum.

De Antichristo.

§78] **O**Mnes equidem Hæretici sunt Antichristi 1 Joh. 2. v. 18. interim tamen Scriptura vaticinatur de uno quodā *Antichristo magno*, quem Romanum Pontificem esse supra Cap. XI. n. 326. fusius est demonstratum. Janssenius negativam defendit & Antichristum *unum aliquem hominem singularem* (non verò Pontifices, quorum multi fuerunt) esse, contendit his argumentis.

§79] Johan. 5. v. 43. *Si alius venerit in nomine suo, illum recipietis; hic de unica persona Christus loquitur.* Respond. (1) Christus, per vocem *alius*, intelligit omnes Pseudochristos, quorum multos esse futuros prædictum est Matth. 24. v. 24. Tales fuerunt Theudas, Judas ex Galilæa & alij Act. 5. v. 36. 37. (2) Describitur quidem Antichristus tanquam unus quidam, verum ratione status & ordinis sui 2 Thess. 2. v. 3. 4. interim ratione personarum in illo statu & ordine multi dicuntur esse Antichristi Matth. 24. v. 24. (3) In Synagogâ Judaicâ olim unus tantum erat Pontifex Lev. 21. v. 10. in Romano Imperio unus tantum est Cæsar, quoad statum & ordinem, interim ratione personarum multi fuerunt Pontifices & Cæsares, qui sibi invicem succedunt, idem judicium esto de Antichristo. (4) Maldonatus in Comment. super hunc locum ita scribit pag. 595. *Magis convenit ut non solum de Antichristo, sed de omnibus falsis Prophetis*

phetis generaliter interpretemur, qui currebant, cum non mitterentur. Discat itaq; Janssenius ex hoc Jesuita verum hujus loci sensum. (5) Vox alius in Scripturis sæpius denotat non unum, sed plures Johan. 4. v. 37. 1 Cor. 12. v. 8, 9, 10. Phil. 3. v. 4. quo in sensu & hic sumitur.

580] 2 Thess. 2. v. 3. 1 Joh. 2. v. 18. *Antichristus vocatur homo peccati & filius perditionis, ubi articulus ó notat unicam personam, quod Græci facere solent. Respond. Scriptura etiam solet loqui, ut sub nomine homo intelligat multos homines Matth. 4. v. 4. non solo pane vivit homo. Matth. 12. v. 35. bonus homo bonâ profert. Mar. 2. v. 27. Homo non est propter Sabbatum. 1 Cor. 11. v. 28. homo probet seipsum. Hic per hominem non intelligitur singularis quædam persona, sed plures, imò Matth. 12. v. 35. Mar. 2. v. 27. Luc. 4. v. 4. 2 Tim. 3. v. 17. etiam præponitur articulus ó, & tamen non singularis persona, sed plures homines ibidem intelliguntur; ex voce igitur homo, & articulo præposito Janssenius nihil evincit.*

581] Dan 7. versu. 11. 12. *de Antichristo sermonem esse ait: sed nihil amplius addit, non citat versus capitum, non verba Prophetica, non nervum alicujus argumenti profert, multò minus applicat ad quæstionem, Antichristum tantum unam & singularem esse personam. Quid igitur faciam cum isto Monacho? si bruta ita disputarent, non esset mirum, cum ratione careant.*

582] Apoc. 13. & 17. *mentio fit decem Regum, qui everfuri sunt Romanum Imperium, & dominabuntur*

tuntur in terrâ, quando veniet Antichristus. Resp. nullus argumento inest nervus; quomodo enim sequitur, decem Reges evertent Romanum Imperium, ergo Antichristus est unica & singularis quædam persona. Quis divinando vel olfaciendo potest assequi, quid velit Monachus iste, hisce citationibus, nihil probat, nihil concludit, nihil applicat.

§ 82] *Dan. 7. v. 25. Apoc. 12. v. 14. legitur, quod Antichristus sit regnaturus per annos tres cum dimidio.* Respond. Per tempus, duo tempora, & dimidium temporis non propriè intelligi tres annos cum dimidio fatentur Viega in Comm. super Apocalypf. item Alcasar in Comment super hunc locum, qui scribit, non in sensu proprio sed mystico hæc omnia esse intelligenda; contradicit igitur hisce Janssenius. Neq; desunt rationes, cur propriè anni tres cum dimidio non possint intelligi. (1) Tempore Apostolorum mysterium iniquitatis Antichristianæ clam incipiebat 2 Thess. 2. v. 7. 1 Joh. 4. v. 3. & durabit usq; ad Christi adventum 2. Thess. 2. v. 8. Inter tempora verò Apostolorum & adventum Christi longè plures anni intercedunt quam tres cum dimidio (2) Intra angustum hoc temporis spatium Antichristus tam stupenda efficere non posset; Judæos enim ad sese pertrahet & templum Hierosolymis ædificabit, Bellarm lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 13. At primum templum spatio septem 1 Reg. 6. v. 38. secundum templum spatio 46. annorum ædificatum est Joh. 2. v. 20. Quomodo igitur Antichristus tā brevi temporis spatio novum templum ædificare, aut quando, ædificato

dificato hoc templo, regnare poterit? imò quomodo intra hos annos paucissimos omnes gentes & populos terræ seducere & debellare posset? (3) Antichristum proximè sequetur adventus Christi 2 Thess. 2. v. 8. si ergo numerus annorū Antichristi determinate posset sciri, sequeretur, tempus extremi iudicii certò quoq; sciri posse, quod tamen est contra Christi effatum Matt. 24. v. 36. Mar. 13. v. 32. 1 Thess. 5. v. 2. 3. (4) Angelici igitur anni & dies intelliguntur secundum Scripturæ morem & stylum Ezech. 4. v. 6. Daniel. 9. v. 24. 25. In quibus locis unus dies annum supplet, atq; ita unus annus Angelicus, tot continet annos communes, quot dies communes aliàs annus communis continet. Anni itaq; tres Angelici cum dimidio dabunt annos communes 1260 vel 1277. si dies 365. communes pro anno vulgari supputentur. (5) Daniel. 7. v. 25. de Turca quoq; legitur quod totidem annis regnum ipsius sit duraturum; at verò regnū Turcicum non per annos tres cum dimidio, sed longè plures duravit. Ergo necessario anni Angelici secundum Scripturæ stylum erunt intelligendi. Quia verò ista vaticinia clausa & obsignata, manebunt, usq; ad tempus definitum Dan. 12. v. 9. exacta determinatio principij & finis annorum regni Antichristiani vix dari poterit.

583] Jam novam aggreditur quæstionem & Pontificem Romanum Antichristum non esse, demonstrat sequentibus argumentis. Apoc. 13. versu. 16. *Antichristus faciet omnes characterem in dextra manu aut in frontibus habere*, quod Papa Romanus nō facit; ergo nō est Antichristus. Resp. Character iste non

non est aliquod visibile stygma frontibus aut manibus inustum vel impressum, sed est professio cultus bestiae & obligatio ad illum cultum; quia verò bestia illa est Antichristus Romanus, ideo character bestiae nihil aliud est, quam professio cultus Papistici & obligatio ad illum. Hunc characterem bestiae in frontibus recipiunt, qui sese obstringunt ad credendum omnia, quae Papa credit; in dextrâ autem, qui ad fortem sedis Pontificiae defensionem sese obligant. Character verò iste varijs modis imprimitur, modò fit per chrisma & unctionem, modò per iuramentum, modò per externam fidei professionem &c. sicut character fidelium, qui est obligatio ad Christum, per varia media imprimitur, vel per Baptismum, vel per Coenam, vel per crucem vel per confessionem fidei. Pontifex ergò Romanus dum omnes homines ad obedientiam traditionum suarum obligat, eo ipso characterem illis imprimit, quod fit praecipue in clericis, monachis & religiosis cæteris unctis & rasis, qui ad cæcam Pontificis obedientiam obligantur, unde in suâ Ordinatione *Characterem indelebilem* sibi imprimi fatentur. Quæ Bellarm. lib. 3. c. 11. de Rom. Pontif. excipit contra nostrates, illa solidè refutata sunt à D. Matth. Hoe in Comment. super Apocal. cap. 13.

584] *Sedes Antichristi est Urbs Hierosolymitana* Apoc. 11. v. 8. *sed Pontifex sedet Romæ, ergo non est Antichristus.* Respond. (1) Loco citato habitaculum Antichristi vocatur *civitas in quâ Christus est crucifixus*: sed hic non est sermo de crucifixione cor-

poris Christi naturalis, sed mystici, hoc est, Martyrum & veræ Ecclesiæ, ideoq; non vocatur Hierosolyma, sed *Sodoma & Ægyptus v. 8.* scilicet spiritualis. Hunc locum Johannes vocat *civitatem magnam*; ibid: qva appellatione Romam describit Apoc. 17. v. 18. quam etiam vocat *civitatem magnā, habentem Imperium super Reges terræ.* Hanc vocat Sodomam & Ægyptum, scilicet spirituales propter horrendam idololatriam & persecutiones; imò *matrem fornicationis & aminationum terræ* Apoc. 17. v. 5. *quæ sit ebria sanguine Sanctorum & sanguine Martyrum Jesu v. 6.* Cum itaq; Christus aliis sibi applicet bona & mala, quæ membris suis hoc est, Christianis exhibentur Matt. 25. v. 40. 45. ideoq; in allegato loco simili sensu de Christo dicitur, *quod crucifixus sit*, scilicet in membris suis, non secus ac olim Saulus persequens Christianos ipsum Christum persequabatur Act. 9. v. 4. Sedes Antichristi est *Babylon* Apoc. 17. v. 5. *in quā sunt septem montes v. 9.* Hanc verò civitatem esse Romam ipsam fatetur Bellar. lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 2. & lib. 3. cap. 5.

585] Joh. 5 v. 43. *Si alius venerit in nomine suo; illum recipietis; ergo Antichristus erit Judæus & Messias illorum.* Respond. de hoc loco supra n. 579. actum est. Impletum verò est hoc vaticinium in Theuda & Juda Galilæo Act. 5. v. 36. 37. in Mose ex Ægypto, Barchobabo & alijs, de quibus Socrates l. 7. c. 37. & Zwingerus in Theatro p. 902. Antichristum verò esse Judæum ex tribu Dan oriundum, ex nullo Scripturæ loco poterit probari, id quod fatetur Bellar. lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 12.

586] Antichristus deniq; adfirmabit se Deum esse & pro Deo coli volet, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tanquam sit Deus, 2 Thess. 2. Et extollet se super omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Ibid. Et Deum Patrem suum non reputabit, nec ququam Deorum curabit, quia adversum universa consurget. Dan. 11. & negabit Jesum esse Christum, 1 Joh. 2. Quæ omnia nullo modo conveniunt Pontifici Romano: nam ille cum primis dicit se esse servum servorum Dei, culpas suas & peccata non minus quam quivis alius Christianus in Sacramentali confessione aperit, & se demississimè accusat. Resp. Imò hæc omnia implentur in Pontifice Romano; is enim in templo Dei sedet tanquam Deus, & ostendit se tanquam Deus, vocari se Deum patitur Distinct. 96 c. 7. Satis evidenter: Vicarium Dei lib. 1. Decret. tit. 7. de Transact. Episc. cap. Quantò Persona: Sponsum Ecclesie Christianæ. Extravagant. Johan XXII. Tit. 5. de Sed. vacant. c. 1. Si fratrum: Quæ omnia soli Christo competunt Joh. 3. v. 29. Eph. 5. v. 25. seq. Imperat tanquam Deus, dum regnum suum extendit super universum mundum lib. 1. Decret. Tit. 6. de Elect. c. 3. ubi periculum. Ad iura & leges non vult esse obligatus, neq; ulli hominum subditus lib. 3. Decret. tit. 8. de Conc. Præbend. cap. 4. Proposuit. Sexti lib. 1. Titul. 6. de Elect. cap. 17 fundamenta. Extollit se etiam super omne, quod Deus dicitur, scilicet super Christum, eripiendo calicem benedictum, contra institutionem Matth. 26. v. 27. Conjugium & cibos prohibendo, contra Hebr. 13. v. 4. Coloss. 2. v. 16. 1 Tim. 4. v. 3. 4. Super Angelos, quibus mandat, supra omnē Magistratū, Distinct. 96. cap.

cap. II. *Si Imperator.* i Decret. tit. 6. c. 34. *venerabilem.* Deum Patrum suorum (quod Janssenius corrumpit substituendo *Patrem suum*) nō reputat, id est, Deum Prophetarum & Apostolorum, quem negligit, & ad Sanctos Mediatōres & Intercessores confugit. Et quamvis se verbis servum Christi appellet, operibus tamen pessimis hoc negat, quod omnes hæretici facere solent, *qui Christum oppugnant, & tamen in Apostolos Christi se transfigurant* 2 Cor. II. v. 13. Quo nomine Papa introducitur tanquam *bestia habens quidem cornua agni, sed loquens ut Draco,* Apoc. 13. v. 11. Cæteri Pontificij longè plura argumenta adferre solent, ad quæ (Janssenio ea non repetente) respondere hic non est opus. Confer supra Part. I. Cap. XI. de *Primatu Pontificis Romani.*

Caput Quintum.

De Fidei Unitate.

587] **I**N hoc Capite disputat contra Libertinos, qui docent, quemvis in suâ religione salvari posse, unicamq; fidem salvificam esse contendit aliquot Scripturæ testimonijs, quæ dum Ecclesiam Lutheranam non oppugnant, suo loco relinquuntur. Consequentia verò ridiculâ necit, dū argumentatur; *unica tantum est fides, ergo qui Missâ, purgatorium, vota monastica, primatum Papæ & similia negat, is à verâ fide discedit,* p. 394. Cum tamen adhuc sit in quæstione, an fides missæ, purgatorii, votû monasticum & primatus Papæ, sit vera fides? Si nos Lutherani argumentaremur; *unica tantum*

est fides, ergo qui ab Augustana Confessione discedit, is à verâ fide discedit, Pontificij utiq; opponerent, adhuc in quæstione esse, an Augustana Confessio sit veræ fidei comprehensio: idem responsum Janſenius sibi habeat de fide Missæ, purgatorij &c. Principalis quæstio non potest præsupponi tanquam indubitata conclusio, si Janſenius Missam, purgatorium, vota monastica, primatum Papæ Libertinis solidè ex sacris probasset, & postea conclusisset, qui ab hac doctrinâ discedit, illum à verâ fide discedere, rem laude dignam præstitisset.

588] Neq; silentio suppressendum est, quod Janſenius *hereticum definiat illum, qui vel in una controversiâ ab Ecclesiâ Romanâ dissentiat* p. 394. malè; nam (1) fides Christianorum non fundata est super Ecclesiam Romanam, sed Scripturam 1 Cor. 4. v. 15. 1 Pet. 1. v. 23. quo nomine ipsi Pontificij ad Scripturas provocare solent. (2) Per Ecclesiam Romanam Pontificij plerumq; intelligunt Papatum, ut Janſenius p. 382. fatetur, at illius auctoritas tota dubia est, quomodo igitur tanquam fidei fundamentum potest præsupponi. (3) Sequeretur hac ratione Spiritum Sanctum sedi Romanæ esse alligatum, illumq; in alijs Ecclesiæ locis Scripturam declarando operari nec velle nec posse. (4) Scriptura *nō est privata interpretationis* 2 Pet. 1. v. 20. cur ergo Pontifex pro lubitu Scripturam explicat? *non dominamur fidei vestræ*, inquit Paulus, 2. Cor. 1. v. 24. quare ergo Pontifex dominatur fidei Christianorum? (5) Scriptura non secundum vanas hominum glossas & opinionem, sed secundum

dum sui ipsius interpretationem est intelligenda; *si quis loquitur, loquatur eloquia Dei*, 1 Pet. 4. v. 11. *Spiritus Prophetarum Prophetis subiecti sunt*, 1 Cor. 14. v. 32. (6) Si Ecclesia Romana veri quid doceat atq; credat de Deo vel Christo, amplectendum est hoc non ideo, quia Romana Ecclesia docet, sed quia id, quod docet, cum Scripturâ consentit, sicut contra falsa Ecclesiæ Romanæ dogmata reijciuntur, quia Scripturæ contrariantur.

589] Nos Hæreticum definimus illum, qui in fundamento fidei errat, illumq; errorem pertinaciter defendit, quia verò Scriptura non ab Ecclesia sed Ecclesia à Scripturis fidem desumit Luc. 8. v. 11. 1 Pet. 1. v. 23. Matt. 28. v. 19. 20. 1 Cor. 4. v. 15 Joh. 8. v. 47. ideo Hæreticus non aliter potest definiri, quàm qui errat in fidei fundamento, prout fides illa in Scripturis docetur; quicumq; ergo ex Scripturâ hæreseos convinci nequit, illum Romana Ecclesia frustra hæreticum proclamat. Videatur Libellus meus *Gründeliche Antwort vnd Wiederlegung* cap. 2. pag. 139. seq. ubi fusius de definitione Hæretici egi.

Caput Sextum.

De Ecclesiæ Visibilitate.

590] **M**iror Janssenium hanc gravissimam Controversiam tam jejune ac frigide tractare. Sententia nostrarum Ecclesiarum est: sicut Luna unica geminum habet statum, in plenilunio est conspicua, in novilunio fit occulta, sic vera Ecclesia di-

versis statibus est subiecta, interdum fulget publico exercitio, interdum latet & publico exercitio caret. Cum Pontificij quærent, ubi vera Ecclesia fuerit ante Lutherum? respondemus, eam fuisse invisibilem, hoc est, veræ Ecclesiæ membra latuisse, publico fidei exercitio conspicua non fuisse, propter persecutionem & Tyrannidem papalem. Pontificij ad hæc excipiunt; *Ecclesiam non posse abscondi; eam semper esse visibilem*. Jansenius aliquot profert argumenta, quæ paucis examinabimus.

591.] Num. 20. v. 1. *Ecclesia fuit educta in desertum tanquam cætus visibilis*, 1 Reg 8. v. 14. *Salomo benedixit populo Israelitico cætui visibili*. Matth. 18. v. 17. *Christus jubet, dic Ecclesiæ, ergo Ecclesia est cætus visibilis*. Respond. Ista omnia nihil aliud evincunt, quàm Ecclesiam Israeliticam tempore Moïsis, & Salomonis fuisse visibilem, an verò semper in Veteri & Novo Testamento Ecclesia vera sit visibilis, an nunquam possit premi persecutionibus, an non interdum publico careat exercitio, an non membra veræ Ecclesiæ interdum lateant? exinde non potest demonstrari. Matth. 18. v. 17. Christus loquitur de tali Ecclesiâ, quam adire & audire quis potest. Tempore Christi patientis ejusmodi Ecclesia non erat, fideles enim paucissimi erant, qui publico exercitio carebant, & januis clausis postmodum latebant. Dicta igitur citata sempiternam Ecclesiæ visibilitatem non evincunt.

592.] Esa. 2. versu 2. Dan. 2. versu. 35. Zach. 8. versu. 3. Matth. 5. versu. 14. *Ecclesia vocatur mons Domini elevatus, mons magnus, mons Domini, civitas supra montem posita*. Respond. Ecclesia, quan-

quando à Prophetis vocatur mons, describitur qualis futura sit tempore Novi Testamenti, respectu magnitudinis & claritatis per Universalem Evangelij prædicationem, cui vaticinio eventus quoque respondit; sed quod Ecclesia Novi Testamenti perpetuò talis futura & permansura sit, ex his locis demonstrari non potest; sicut enim montes à nubibus & nebulis interdum obteguntur, ita etiam Ecclesia à nubibus hæreticorum & persecutorum sæpius fuit obscurata. Matth. 5. v. 14. Christus non loquitur de Ecclesiâ, sed de vitâ Apostolorum, quæ omnibus debebat esse conspicua, præcedit enim; *vos estis Sal terræ, vos estis lux mundi*, & si quis ea verba ad Ecclesiam vellet accommodare, nihil aliud sequeretur, quàm quod studium bonorum operum (de quo ibi loquitur) omnibus notum esse deberet. Adde quod ex similibus & allegorijs argumenta primaria & demonstrationes desumi non possint,

593] Concessi ego, Ecclesiam esse congregationē fidelium, in qua rectè docetur Evangelium & Sacramenta rectè administrantur, sed inde nō sequitur, ut Janssenius putat, *Ecclesiam semper esse visibilem*; hæc enim est definitio Ecclesiæ visibilis tantum. Sicut autē nō sequitur, plenilunium est, quando Luna Soli opposita plenis radijs coruscat, ergo semper ita coruscat; hæc enim definitio non est Lunæ simpliciter, sed tantum plenilunii: ita quoque non sequitur, definitionem Ecclesiæ visibilis Ecclesiæ semper competere. Nulla igitur est contradictio, ut Janssenius somniat, cū Ecclesiā visibilem per verā doctrinam & legitimā Sacramentorū usurpationem

nem definimus, & cum Ecclesiam interdum invisibilem fieri docemus. Miror autem Janssenium in tam proluxâ controversiâ paucissima argumenta jejune tractata adferre, cum tamen Bellarminus, Stapletonus, Huntlaeus, Becanus & alij tot argumentis & distinctionibus hanc controversiam tractent. Tantamne rem tam negligenter agere!

594] Ecclesiam verò interdum invisibilem fieri & sine publico exercitio latere posse, probamus (1) tempore Aaronis totus populus vitulum aureum venerabatur, quibusdam Levitis interim latentibus & Domino adhærentibus, donec à Mose provocarentur Ex. 32. v. 1. 3. 26. 27. (2) Tempore Judicum Israelitæ tradebantur in manus Madean septem annis, à quo pressi in antris, speluncis & montibus habitabant, adversarijs interim totam regionem vastantibus Jud. 6 v. 1. 2. 5. (3) Tempore Eliæ altaria erant destructa, Prophetæ occidebantur, Baal publicè colebatur, septem millia verò latitabant, qui genua sua coram Baale nō incurvaverant, quos superesse nemo hominū, nec ipse Elias sciebat, 1 Reg. 19. v. 10. 18. (4) Tempore Regis Oseæ peccabant Israelitæ coram Domino, & ambulabant juxta ritus gentium, ædificantes sibi statuas & lucos, colentes immunditias, abiicientes pactum Domini, adorantes militiam cœli, 2. Reg. 17. v. 7. 10. 12. 16. 17. Deo tamen Ecclesiam suam clām conservante, de quo nullum est dubium, nisi velimus concedere totam Ecclesiam interiisse. (5) Tempore Maccabæorum Israelitæ fugiebant cum filiis suis in montes relin-

qven-

quentes omnia in civitate, ac in deserto commo-
rantes, Antiocho interim publicum cultum con-
taminante, 1 Maceab. 2. v. 28. seq (6) Tempore ad-
ventus Christi publicus cultus erat corruptus su-
perstitionibus Pharisaicis, latitantibus interim
quibusdam fidelibus Zachariâ, Elisabethâ, Simeo-
ne & Hannâ Luc. 2. v. 25. 36. (7) Tempore Christi
patientis, cum Judas ipsum tradidisset, Petrus ab-
negasset, Discipuli omnes aufugissent, nemo Chri-
stum publicè profitebatur Matth. 26. v. 47. 56. 70.
71. 72. seq. (8) Tempore decem persecutionum
Christiani se abscondebant in rupibus & spelun-
cis, Tyrannis interim sævientibus, & publicum
cultum prorsus abolentibus, ita ut multi puta-
rent, neminem Christianorum adhuc superesse.
(9) Tempore Arrianorum tota Ecclesia opprime-
batur istâ hæresi, quasi quodam diluvio, Deo inte-
rim suos fideles mirabiliter custodiente. (10) Ul-
timo tempore tota terra seqvetur bestiam, Apoc.
13. v. 3. 4. ita ut filius hominis veniens vix fidem
in terrâ reperturus sit Luc. 18. v. 8. Nihilominus
mors Domini annunciabitur usq, ad adventum
Christi, 1 Cor. 11. v. 26.

595] Imò ipsi Pontificij suis hypothesebus Ec-
clesiam invisibilem fieri posse concedunt, cum
docent, *Ecclesiam tempore Christi patientis in solâ
Mariâ conservatam fuisse*, quod facit Johannes de
Turrecremata teste Bellarmino lib. 3. de Eccl. c. 17.
*Credentes nihilominus posse permanere constantes, li-
cet de ijs taceatur, & Apostolos Christum non fuisse
confessos, interim fidem in cordibus retinuisse* Gre-
gor. de Valent. Tom. 3. Comm. in Thom. colum.

173. 174. Imò tempore *Jeremiæ* fuisse aliquam Ecclesiam ex occulta Ecclesia demonstrat Tannerus Diopt. lib. 2. quæst. 2. cap. 8. p. 288. qui etiam fatetur vera Christi membra esse incognita, lib. 2. quæst. 2. cap. 7. pag. 263. Tempore *Xysti* pauci Christiani propter pericula imminencia fidem suam confessi sunt, teste Platina de vitis Pontificum p. 26. In medio *Tartarum* Christiani esse possunt, qui publicè Christum non confitentur, ut fatentur Badenses rat. 5. pag. 272. & tempore *Antichristi* (quem Pontificij adhuc futurum esse somniant) publicus cultus prorsus cessabit, scribente Bellarmino lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 7. Quid hoc est aliud, quam fateri, veram Christi Ecclesiam interdum latere, & invisibilem fieri posse?

596] Notetur circa finem, quod Janssenius pag. 396. doceat, prædicationem verbi & Sacramentorum administrationem, esse notas Ecclesiæ visibilis, quod tamen Bellarminus negat splendidis argumentis lib. 4. de Eccles. cap. 4. Ita novitius iste Scriptor contradicit magnis Ecclesiæ Romanæ Columnis. Ita argumentor: Verbi prædicatio & Sacramentorum usus non sunt signa Ecclesiæ, asserente Bellarmino: Verbi prædicatio & Sacramentorum usus sunt signa Ecclesiæ, asserente Janssenio: ergo quædam signa Ecclesiæ, non sunt signa Ecclesiæ. Tandem Janssenius citat Cent. 1. Magd. cap. 4. quod multis sententijs probent, Ecclesiam necessario semper esse visibilem: sed injuriam facit Centuriatoribus; illi de Ecclesiâ visibili loquentes, proprietates Ecclesiæ visibilis exponunt, interim Ecclesiam necessario semper visibilem esse non docent;

docent, quin potius dicunt, p. 177. *esse exiguum, cœtum, gregem pusillum, qui ad Ecclesiam pertineat, hunc odio haberi, excommunicari, vexari, trucidari à filiis hujus mundi, prout Christus prædixit Matth. 5. v. 10. Joh. 16. v. 20. seqq.*

Caput Septimum.

De Ecclesiæ Infallibilitate.

597] **E**cclēsiā non posse errare, nec in rebus absolute necessarijs ad salutem, nec in alijs, quæ credenda vel facienda proponuntur, siue habeantur in Scripturis, siue non, Janssenius satis audacter asserit. Per Ecclesiam, ait, intelligi tum fidelium in genere, tum Episcoporum seu Prælatorum in specie congregationem, per dogmata autem intelligi, tam ea, quæ sunt extra Scripturam, hoc est Traditiones, quam ea, quæ sunt in Scripturis. In hac verò assertionē nimis audaci multipliciter errat.

598] Primò enim distinguendi sunt errores: quidam sunt fundamentales de fide, quidam minus principales circa fidem; illi fundamentum fidei & æternam salutem tollunt, hi minus. (2) Ecclesia consideratur duplici respectu, vel quatenus ductum Spiritus Sancti in Scripturis loquentis sequitur, vel quatenus Scripturam negligit. (3) Distinguendum est inter Ecclesiam Catholicam, quæ continet universum cætū omniū in toto mundo fidelium hinc inde dispersorū, & Particularem in uno loco, qualis Romana est. (4) Prælati & Episcopi sunt tantum unus Ecclesiæ status, plura enim mem

membra præter illos ad Ecclesiam constituendam requiruntur. Hisce præmissis dicimus, Ecclesiam Universalem, quando sequitur ductum Spiritus Sancti in Scripturis, non posse errare nec in fundamentalibus, nec in minus principalibus, cum autem negligit illum ductum eam omnino posse errare in minus principalibus. Particularem verò Ecclesiam, si recedat à Scripturis, dicimus errare posse, etiam in fundamentalibus, adeoque ipsos Episcopos, qui tantum unus sunt Ecclesiæ status.

599] Ordinati Doctores & Episcopi omnes possunt errare (1) sunt homines erroribus obnoxij Psal. 116. v. 11. Rom. 3. v. 4. Hebr. 5. v. 2. (2) Scientia illorum est imperfecta, multa ignorant, Psal. 25. v. 7. ex parte intelligunt, 1 Cor. 13. v. 9. 10. (3) Actu ipso sæpius errarunt; tempore Eliæ, 1. Reg. 19. v. 14. Esaiaë, cap. 56. v. 10. 11. Michæ, 1. Reg. 22. v. 6. seq. Sic errarunt Jer. 2. v. 8. cap. 5. v. 31. cap. 6. v. 13. 14. cap. 8. v. 8. 10. 11. cap. 10. v. 21. cap. 23. v. 11. 13. 14. 15. cap. 50. v. 6. Ez. 7. v. 26. cap. 22. v. 26. Os. 9. v. 7. Mich 3. v. 5. 6. 7. Zoph. 3. v. 4. Mal. 2. v. 8. Sic errarunt Pharisei Matth. 15. v. 14. cap. 23. v. 17. Imò Pontifex ipse erravit tempore passionis Christi Marc. 14. v. 63. 64.

600] Particularis Ecclesia quoque errare potest (1) quia admonetur de cavendis erroribus Matt. 7. v. 15. cap. 16. v. 6. cap. 24. v. 23. Act. 20. v. 28. 29. Rom. 11. v. 20. 2 Cor. 11 v. 3. Phil. 3. v. 2. quibus admonitionibus non esset opus, si Ecclesia errare non posset. (2) Quia prædicti sunt tales errores Matth. 24. v. 11. Luc. 18. v. 8. 2 Thess. 2. v. 3. 1 Tim. 4. v. 1. 2 Tim. 3. v. 1. 2. cap. 4. v. 3. 4. 2 Pet. 2. v. 1. 2. cap.

cap. 3. v. 3. Jud. v. 18. Apoc. 9. v. 3. cap. 13. v. 3. 7. 8. 16. (3) Quia actu ipso sæpius erravit, Apostoli Joh. 20. v. 9. Act. 1. v. 6. cap. 10. v. 20. cap. 15. v. 1. Ecclesia Corinthiaca, Galatarum, Colossensium, Ecclesiæ item Asiaticæ, ut supra n. 9. dictum est, ubi etiam Ecclesiam Romanam errare posse n. 10. satis demonstravimus.

601] Universalis autem Ecclesia in fundamentalibus tota non errat, ob factas promissiones & adstantiam Spiritus Sancti Matth. 16. v. 18. cap. 24. v. 24. cap. 28. v. ult. Eph. 4. v. 12. 13. 1 Cor. 11. v. 26. propter has promissiones firmiter credimus, Deum sibi semper conservare Ecclesiam aliquam, quæ fundamentum fidei illibatum retineat, in secundarijs autem & minus principalibus errare potest, si à Scripturis recedit, exemplo Israelitarum, primorum Christianorum, Patrum posteriorum, ipsaq; experienciâ teste. Hisce præmissis ad dicta Scripturæ à Janssenio allegata facilimè potest responderi.

602] Esa. 59. v. 21. *Spiritus meus, qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, dicit Dominus, a modo & usq; in sempiternum* Resp. (1) Deus jubet in illo loco, quid ab Ecclesiâ fieri debeat, non verò prædicat, quid Ecclesia factura sit. Sic Deus in Decalogo jubet faciendâ, interim non sequitur, ergo homines id faciunt, & omnia legis præcepta implent. (2) Posito autem quod Deus hoc loco promittat adstantiam Spiritus Sancti, non tamen intelligitur absoluta immunitas ab omni errore, sed perpetua Ecclesiæ conservatio, quod semper futu-

futuri sint quidam fideles, fundamentum fidei illibatum retinentes. (3) De omnibus & singulis fidelibus hoc potest dici, quod Spiritus Dei sit in ipsis, & verba Dei sint in ore illorum posita, ne recedant, interim non sequitur, eos simpliciter non errare posse, cum experientia contrarium quotidie testetur. (4) Concedimus libenter Ecclesiam non posse errare, tum quando a verbo Dei non recedit, sed Spiritum Sanctum in Scripturis loquentem sequitur; quod si non facit, errat.

603] Matth. 16. v. 18. *Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalent adversus eam.* 1 Tim. 3. v. 15. *Ecclesia Dei vivit columna & firmamentum veritatis.* Resp. (1) Aliud est Ecclesiae duratio, aliud est errandi impossibilitas: in locis citatis non hæc, sed illa duratio scilicet intelligitur, quam non negamus, sed credimus, mortem Domini annunciatum iri donec veniat, 1 Cor. 11. v. 26. nec portas inferorum posse Ecclesiae prævalere. (2) Distingvendum est inter Ecclesiam Catholicam & particulares, Ecclesia Catholica super petram fundata est, & domus Dei rectè dicitur, particulares autem Ecclesiae sæpius errant, adeoque de petrâ deijciuntur, ut n. 9. probatum est. Illa ipsa Ecclesia Ephesina, de quâ hic Paulus loquitur, scribens ad Timotheum Ecclesiae illius Episcopum graviter erravit, a verâ fide defecit, atque columna veritatis esse desijt, ergo hoc dictum absolutè non potest intelligi. (3) Propositio semper est limitanda, Ecclesia est columna & fundamentum veritatis, scilicet quam diu sequitur ductum Spiritus Sancti & Scripturæ.

Rece

Recedens autem ab hoc ductu in errores fundamentales & minus principales facile delabitur, exemplo Ecclesiæ Judaicæ, quæ erat domus Dei Esa. 1. versu. 11. focus & caminus Altissimi cap. 31. versu. 9. adeoque columna veritatis, nihilominus gravissimè erravit, quoties à doctrinâ legis & Prophetarum recessit, ergo non absolute, sed cum conditione hæc omnia intelligenda sunt. Confer ea, quæ supra n. 106. de hoc dicto fuere allata.

604] Joh. 16. v. 13. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Joh. 14. v. 16. *Alium Paraclitum dabo vobis, ut maneat vobiscum in æternum.* Matth. 28. v. ult. *Ecce ego vobiscum sum, usque ad consummationem seculi.* Respond. ad hæc dicta supra part. 1. cap. 3. num. 8. 9. & cap. 4. num. 103. 105. sufficienter responsum est. Hæc dicta nihil aliud evincunt, quam quod Deus semper sibi conservaverit aliquam Ecclesiam in terris, quæ fundamentalia fidei facta tectaque retineat, sed exinde non sequitur, quamvis Ecclesiam particularem, & in specie Romanam non posse errare, Christus enim, qui hanc suam præsentiam & Spiritus sui adfistentiam Ecclesiæ promisit, eidem minatus est pœnas propter contemptum verbi, *auferet ab indignis regnum suum, & dabit genti facienti fructus ejus* Matth. 21. v. 43. *movebit candelabrum suum de loco* Apoc. 2. v. 5.

605] Matth. 18. v. 17. *Dic Ecclesiæ, si hanc non audierit &c.* sed ad hoc dictum supra Cap. 6. n. 591. responsum est. Ecclesia est audienda non absolute, quicquid etiam speculatur aut judicat, sed conditionatè, secundum legem & testimonium

nium Esa. 8. v. 20. normam verbi Gal. 6. v. 16. ita ut maneat in sermone Christi Joh. 8. v. 31.

606] Of 2. v. 19. *Desponsabo te mihi fide in sempiternum.* Eph. 1. v. 22. cap. 4. v. 15. cap. 5. v. 23. *Christus est Caput Ecclesiæ, sicut vir est caput mulieris, ergo Ecclesiæ habet Spiritum Christi & errare non potest.* Respond. (1) Ecclesiæ Galatarum, Ephesina, Corinthiaca & aliæ particulares habebant etiam Spiritum Christi, huic erant desponsatæ per fidem, & tamen graviter errabant, ergo absolute de quavis Ecclesiâ particulari id non est intelligendum. (2) Imò de quovis fidei Christiano hoc potest dici, quod anima ipsius Christo per fidem sit desponsata & à Spiritu Christi gubernetur, nec tamen exinde sequitur, neminem fidelem ideo errare posse. (3) Si absolute hoc intelligendum, sequitur, nec Ecclesiam, nec ullum fidelem in vitâ peccare posse. Desponsavit enim sibi Christus Ecclesiam, & tanquam caput Spiritu suo Sancto eandem regit; quia verò Ecclesia & singuli fideles peccatis sunt obnoxij, ergo istæ promissiones absolute non debent intelligi. (4) Limitamus igitur, Ecclesiam non posse errare, quamdiu sequitur ductum Capitis sui Christi & audit Spiritum Sanctum in Scripturis loquentem. Exempli causa; Apostoli non poterant errare, sequentes hunc ductum, imaginantes autem sibi regnum Christi terrenum, Petro non recto pede incedente Gal. 2. v. 14. errabant graviter, id quod omnibus Episcopis & Ecclesijs particularibus fieri potest, Christus enim Ecclesiam suam gubernat non coactivè, sed discretivè seu persuadendo, ita ut homo ex malitiâ

malitiâ resistere possit , ut exempla plurima testantur.

607] *Credimus Ecclesiam Sanctam, ergo Ecclesia in doctrinâ non errat.* Respond. (1) Sic possem argumentari, Ecclesia est Sancta, ergo etiam in vitâ non peccat. (2) Imò de Ecclesijs Ephesinâ , Corinthiacâ & alijs hoc potuit dici, quod sanctæ fuerint, & tamen errârint , ergo de quavis Ecclesiâ Particulari hoc non poterit intelligi. (3) Ecclesiæ sanctitas non propriè consistit in dogmatum professione, sed illa sanctitas dependet à Christo , agno illo Sancto & immaculato, qui suam nobis iustitiam & sanctitatem imputat Eph. 2. v. 4. 6. qui nos in sanctitate vocat 2 Tim. 1. v. 9. & in veritate verbi sanctificat Joh. 17. v. 17. Sanctus est Deus qui Ecclesiam colligit, sanctum verbum quo colligitur, sancta objecta circa quæ occupatur. (4) Distingvendum est inter sanctitatem inchoatam & consummatam, in Ecclesia non absoluta & consummata datur Sanctitas, quam speramus in alterâ vitâ, sed inchoata tantum, hic enim primitias Spiritus Sancti accipimus , caro concupiscit adversus Spiritum, ex parte intelligimus, multæ originalis labis maculæ nobis adhærent: cum hac inchoata sanctitate stare potest, Ecclesiam in minus principalibus errare posse, exemplo Sanctorum, qui sæpius errant Psal. 32. v. 6. Prov. 20. v. 9. 1 Joh. 1. v. 8. Jacob 3. v. 2. (5) In genere de Catholicâ Ecclesiâ hoc est intelligendum, Deum sibi semper asservare aliquam in terris Ecclesiam, quæ sit sancta, at verò de Romanâ Ecclesiâ , vel aliâ quavis particulari non potest dici , quod semper sit sancta,

eta, nunquam errret, aut peccet, talis Ecclesia potest errare, nihilominus Ecclesia Catholica sancta manet; licet enim Galatia, Ephesina, Corinthiaca erraverit, Ecclesia tamen Christiana propterea non desijt esse sancta, nec Christus desijt esse veritas & sapientia, interim ad certam Ecclesiam in certo loco, ut pote Romanam, sese nunquam alligavit. Quæ Janssenius de Synodo Dordrechtanâ auctoritatit ad nos non pertinent.

Caput Octavum.

De Legibus Ecclesie Conscientiam obligantibus.

608] **J**anssenius format statum Controversiæ, *an Ecclesia seu Magistratus Ecclesiasticus & Civilis possit Leges condere obligantes conscientiam in ijs, quæ non habeantur expresse in Scripturis, modò non sint contra Scripturam, & postmodum de Pontifice affirmat.* Errat autem multipliciter (1) Ecclesia non est Pontifex, una enim Persona non est Ecclesia, ut supra n. 573. probatum est. (2) Magistratus Ecclesiasticus est Phrasis in sacris non usitata. Christus Apostolos vocando non constituit eos Ecclesiæ Magistratum, imò manifestè distingvit Magistratum Politicum & Ministerium Ecclesiasticum, quæ de re supra Part. I. Cap. XI. n. 298. satis actum est. (3) Ecclesia non est Ministerium, vel etiam Episcopi aut prælati; qui tantùm unum Ecclesiæ statum constituunt, frustra igitur permutantur, ac pro uno eodemq; habentur. (4) Quæritur de Legibus in Scripturâ non expressis, postmodum verò adducit

exem-

exemplum de audiendâ Missa, eo ipso igitur fate-
tur doctrinam de Missis audiendis in Scripturis
fundatam non esse.

609] Notandum verò est, quid sit propriè ob-
ligatio, & quot obligationis modi. Obligatio est
præscriptio taliû Legum quæ obstringunt homi-
nem ad obediendum sub metu Dei offensionis
& sub culpâ mortali. Estq; vel generalis vel speci-
alis. Illa est cum lex non per se, sed mediante ge-
nerali aliquo præcepto obligat; hæc est, quæ ratio-
ne sui & immediatè conscientiam obstringit. Ta-
lis obstricto specialis est vel directâ, cum legis
transgressio in ipsum Deum fertur, vel indirectâ;
cû generali ordinationi divinæ quis resistit, scan-
dalum præbens, bonum ordinem perturbans.

610] Hisce præsuppositis dicimus, quod Le-
ges Ecclesiasticæ obligent conscientiam Christia-
norum generaliter & indirectè (1) Quia contem-
ptus istarum Legû esset contemptus Magistratus,
contra præceptum Pauli Rom. 13. v. 2. 4. (2) Ellet
contemptus Ministerij Ecclesiastici. (3) Turbaret
honestatem & ordinem in Ecclesiâ contra præce-
ptum Pauli 1 Cor. 14. v. 40. Specialiter autem &
directè ejusmodi Leges non obligant, nam (1) so-
lius Dei est conscientias immediatè & directè ob-
ligare Jac. 4. v. 12. (2) Apostoli hanc potesta-
tem sibi nō arrogarunt immediatè conscientiam
obligandi, noluerunt enim *laqueos injicere* 1 Cor. 7
v. 35. noluerūt *dominari fidei* auditorū 2 Cor. 1. v. 24.
(3) Sequeretur exinde servitus cōscientiarum, quæ
sublata est, Act. 15. v. 10. 1 Cor. 7. v. 23. 24. Gal 5 v. 1.

611] Facilis igitur est responsio ad dicta à

Janſſenio allegata. *Ministri verbi ſunt audiendi; Præpoſitis eſt obediendum* Luc 10. Hebr. 13. ſcilicet in ijs, quæ ex verbo ſcripto docent, & ſic conſcientias directè & immediatè obligant, ſi autem præter verbum ſcriptum quid afferant, ad honeſtatem & ordinem Eccleſiæ faciens, indirectè tantùm & generaliter conſcientias obligat propter ordinis conſervationem & ſcandali evitationem. Ad dictum Matth. 16. v. 19. quæ ligaveritis ſuper tertam, ſupra n. 552. reſponſum eſt. Act. 15. Apoſtoli obligavêre conſcientiam præcepto de ſcortatione vitandâ, quia in verbo Dei hoc nobis injunctum eſt: abſtinentiam verò à ſanguine & ſuffocato nō abſolutè, ſed hypotheticè in caſu ſcandali neceſſariam conſtituerunt. Addo quod ab Apoſtolico officio ad officium Pontificis Romani nulla proſus ſit conſequentia. Dicta verò Rom. 13. & 2. Pet. 1. de poteſtate Eccleſiaſticâ loqui, Janſſenius nudè affirmat, non demonſtrat. Tenendum igitur eſt medium inter ſervitutem Antichriſtianam, & inter licentiam Epicuræam & Cyclopicam. Dum negamus directè & immediatè conſcientias obligari, non confirmamus licentiam effræneî. Dum affirmamus indirectè & mediatè conſcientias obligari non ſtabilimus ſervitutem conſcientiarum, ſed obſeqvium ſuademus, non propter authoritatem Episcoporum, ac ſi per ſe ligare poſſent conſcientias, ſed propter evitationem ſcandali & alios fines ſalutares, qui obſervationem legum ſeqvuntur.

Caput Nonum,

*De Potestate Magistratus in re-
bus Ecclesiasticis.*

612] **P**ontificij triplicem numerant potesta-
tem Ecclesiasticam, primam vocant *or-
dinis*, quæ consistit in verbi prædicatio-
ne & Sacramentorum administratione.
Secundam vocant *Jurisdictionis interioris*, quæ cō-
sistit in iure clavium, peccata remittendi & reti-
nendi. Tertiam vocant *externam*, quæ consistit in
Synodorum indictione, Legum Ecclesiasticarum
sanctione, Pastorum vocatione & depositione.
De potestate ordinis & interioris jurisdictionis
non est quæstio, hæc enim soli Ministerio, non
Magistratui Politico competit; de exteriori Juris-
dictione autem quæritur num illa ad Magistra-
tum Christianum spectet, num ille religionem &
res Ecclesiasticas curare debeat? In hac quæstio-
ne decidendâ quidam errant in defectu, qui Ma-
gistratum à curâ Religionis prorsus remonent;
quidam verò in excessu, qui seposito Ministerio
hanc potestatem soli Magistratui assignant. Nos
mediam tenemus sententiam, & aliquam religio-
nis curam ad Magistratum pertinere asserimus
propter sequentes rationes.

613] (1) Quia custodia Legis Magistratui est
demandata Deut. 17. v. 18. *Postquam Rex sederit in
solio regni sui describet sibi hanc legem in volumine &
habebit secum legetq; illud omnibus diebus vite sue, ut
discat timere Dominum Deum suum & custodire ver-
ba & Ceremonias ejus.* Jos. 1. v. 7. *Confortare & esto*

robustus, ut custodias & facias omnem Legem, quam praecepit Moses, ne declines ab eâ ad dextram vel ad sinistram &c. non recedet volumen legis hujus ab ore tuo, sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias & facias omnia, quæ scripta sint in eo. Psal. 2. v. 10. 11. 12. Nunc Reges intelligite, erudimini, qui judicatis terram. Servite Domino in timore & exultate ei cum tremore, osculamini Filium &c. Psal. 24. v. 7. Attollite portas, Principes, vestras, & elevamini portæ æternales. (2) Quia prædicta est talis cura, Magistratus Esa. 49. v. 23. Et erunt Reges nutricij tui & Reginae nutrices tuæ. Cap. 60. v. 16. Mammillæ Regum lactaberis. Psal. 47. v. 10. Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham Psal. 72. v. 12. Rex letabitur in Deo. (3) Quia est finis precum pro Magistratu, ut in pietate vivamus 1. Timoth. 2. v. 1. 2. Orate pro Regibus & omnibus, qui in sublimitate constituti sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate. (4) Appellationes & Encomia hoc evincunt; dicuntur Dij Ex. 21. v. 6. Pastores Esa. 44. v. 28. Jer. 49. v. 19. Patres 1. Sam. 12. v. 15. (5) Exempla non desunt probata, Josua curavit Israelitas circumcidi cap. 5. Legem promulgavit populo cap. 8. fœdus renovavit cum Deo cap. 14. David disposuit omnia officia templi 1. Chron. 24. v. 28. seqq. Reduxit arcam 2. Sam. 6. Salomo templum Deo dedicavit 1. Reg. 8. Hiskias cultum corruptum repurgavit, Sacerdotibus solaria constituit, in templo gazophylacium poni præcepit 2. Chron. 31. Josias Religionem collapsam reparavit 2. Reg. 23. Joas religionem restauravit, cultum Dei renovando,

do, Idola demoliendo, officia constituendo 2. Chron. 24.

614] Consistit autem cura & potestas Magistratus circa res Ecclesiasticas in sequentibus. (1) Magistratus ipse veram religionem cognoscat, hoc enim requirit Dei mandatum Deut. 17. v. 18. seqq. Pij magistratus exemplum Psal. 119. 2. Paral. 34. & judicium discretivum, quod cuivis privato, multo magis Magistratui, competit, 1. Cor. 2. v. 10. cap. 10. v. 15. cap. 11. v. 13. 1. Thess 5. v. 21. 1. Joh 4. v. 1. (2) Ecclesiæ Ministros idoneos constituat, est enim non tantum membrum, sed etiam nutritius Ecclesiæ, exemplo Salomonis 2. Paral. 8. v. 13. 14. Josaphati, 2. Paral. 17. v. 7. 8. cap. 19. v. 8. seqq. Hiskia, 2. Paral. 29. v. 5. 21. Josia, 2. Paral. 35. v. 2. (3) Ordinem inter Ministros instituat, exemplo Moysis Exod. 18. & Davidis 1. Chron. 24. & 25. cap. (4) De honestis stipendijs Ministerio prospiciat exemplo Josephi Gen. 47. 2. Par. 31. v. 3. 4. (5) Scholas erigat & sustentet, Scholæ enim sunt Reip. fundamentum, & Ecclesiæ seminarium. (6) Hæreticos coerceat inquirendo, admonendo, & pertinaces expellendo, exemplo Constantini apud Eusebium lib. 1. Cap. 11. (7) Scholas & Ecclesias visitet vel ipse vel per idoneos Inspectores, exemplo Samuelis, 1. Sam. 7. v. 16. & Josaphati, 2. Paral. 17. v. 7. (8) Synodos convocando exemplo Davidis, 1. Paral. 13. v. 1. cap. 23. v. 1. Salomonis, 1. Reg. 8. v. 1. Jehu, 2. Reg. 10. v. 19. Ezechia, 2. Par. 29. v. 4. Josia, 2. Reg. 23. v. 1. Sic in Novo Testamento Constantinus Magnus Concilium Nicenum contra Arium,

Theodosius Major Constantinopolitanum adversus Macedonium, Theodosius Junior Ephesinum contra Nestorium, Marcianus Chalcedonense contra Eutychen convocarunt. (9) Leges Ecclesiasticas in ritibus, disciplina & similibus præscribendo: sic Josua curabat circumcidendos cap. 5. legem promulgabat. c. 8. foedus cum Deo renovabat cap. 24. Sic David arcam reducebat, 1 Chron. 13. v. 3. Officia Levitis distribuebat, 1 Par. 24. Salomo templum dedicabat, 1 Reg. 8. Rex Ninivitarum jejunium indicebat Jon. 3. v. 7. confcio tamen & consulto Ministerio. (10) Cultum Idololatricum aboleat, ut Assa, 1 Reg. 15. v. 12. Josaphat 2 Chron. 17. v. 6. Ezechias 2 Reg. 18. v. 4. Josias 2 Reg. 23. v. 2. seq. (11) Bona Ecclesiastica dispenset exemplo Regis Assæ, 1 Reg. 15. v. 15. Ezechiae 2 Paral. 31. v. 10. 11. 12. Josiæ, 2 Reg. 22. v. 4. 2 Paral. 34. v. 8. seq. Et quamvis primum in Novo Testamento Magistratus bona Ecclesiastica non dispensavit Act. 6. v. 3. nondum enim Christianæ Religioni erat addictus, progressu temporis tamen in Concilio Chalcedonensi cura & dispensatio istorum bonorum ab Episcopis in Magistratum devoluta est.

615] Janssenius verò in negativam partem quæstionis descendit. Ex veteri Testamento adducit. *Tribum Levi, cui Sacerdotium Deus demandavit* Num. 1. v. 48. seq. *Ussiam, qui punitus est attre-
tando officium Sacerdotale* 2 Chron. 26. v. 18. 19. *Summum Pontificem*, Deut. 17. v. 8. seqq. Num. 27. v. 18. seqq. *Phineam transfigentem Principem* Num. 25. v. 7. 8. *Labia Sacerdotis custodient legem* Mal. 2. v. 7.

v.7. Ex Novo Testamento: *Pasce oves meas* Joh. 21.
v.17. *Christus posuit Pastores ad edificandum corpus
Christi* Eph. 4. v. 11. 12. *Aaron fuit vocatus* Hebr. 5.
v.4. *Missio præcedat prædicationem* Rom. 10. v. 15.
Matth. 16. v. 19, *Claves Ministerio sunt commissæ*. Ex
hisce concludit, curam religionis & Ecclesiæ ad
Magistratum Politicum prorsus non pertinere.

616] Respond. Non est quæstio de verbi præ-
dicatione & Sacramentorum administratione,
quorum pertinent exempla tribus Levi, Aaronis
& dicta Mal. 2. Joh. 21. Hebr. 5. Matth. 16. Rom.
10. Eph. 4. Soli enim Ministri Ecclesiæ debent
prædicare, baptizare, cœnam administrare, pec-
cata remittere & retinere, gregem pascere, cor-
pus Christi ædificare, hæc ad Magistratum non
pertinent. Dicta igitur allegata nihil ad rem fa-
ciunt. Ufias à Deo punitus est 2 Chron. 26. v. 18. 19.
seqq. cum ex fastu contra Sacerdotis interdictum
in aliam vocationem irrumperet & incensum a-
dolere vellet, quod solis Sacerdotibus erat in-
junctum. Exemplum Phineæ huc prorsus
non pertinet, cum illud factum fuerit heroi-
cum & extraordinarium, de quo supra n. 368. a-
ctum est. Non itaq; opus fuisset, tot dicta & exem-
pla corradere, quæ tamen ad statum quæstionis
non pertinent. Nulla verò est consequentia, Prin-
cipibus non dixit Christus pascite oves meas, præ-
dicate Evangelium, ergo illi Ecclesiam & Religio-
nem simpliciter curare non debent. Si non dictum
est illis, pascite, dictum tamen est, custodite legem,
verba & ceremonias, servite Domino, osculamini
Filiū, elevate portas, nutrite & lactate Eccle-

fiam. Omnem verò Religionis & Ecclesiæ curam illis denegare velle, qui tamen eam custodire, lactare, propagare, defendere debent, est cum rectâ ratione insanire.

617] Obijcit Janssenius, ex *Novo Testamento nullam demonstrationem adesse nostræ sententiæ*, illa enim loca Rom. 13. v. 1. seq. 2. Pet. 1. v. 13. de potestate politicâ solum loqui, Neronem non fuisse Pontificem, nec Herodem Sacerdotem p. 412. Respond. (1) Notetur manifesta & crassa contradictio Monachi; supra p. 404. 406 hæc dicta citabat pro confirmatione potestatis Ecclesiasticæ, hic verò de potestate Ecclesiasticâ esse intelligenda negat, & ad solam Politicam restringit, quod est inconstantia & levitatis argumentum. (2) Cæsares & Reges non dicimus decere officium Sacerdotale; interior jurisdictio soli manet Ministerio, exterior autem simul pertinet ad Magistratum; Ministeriū administrat cultum, Magistratus externè disponit circa illum cultum Minister Ecclesiæ custodit legem ore Mal. 2. v. 7. Magistratus manu 2. Chron. 23. v. 11. Sicut ergo Magistratus disponit rem medicam in aliqua Repub. nec tamen ipse medicinâ exercet, sic etiam circa cultum Dei & res Ecclesiasticas potest disponere licet easdem non administret.

618] Excipit Janssenius ad duas nostratum Objectiones, quarum una est de Mose, altera de Salomone, qui ambo habuerunt potestatem Ecclesiasticam. *Mosen*, ait, *fuisse Prophetam extraordinariâ potestate præditum*, interim fuisse etiam Sacerdotem (1) quia vocatur Sacerdos Psal 99. v. 6 (2) Quia obtulit holocaustum Lev. 8. v. 16. seq. (3) Quia
Elea

Eleazar consecravit in Pontificem & vestimenta Sacerdotalia ipsi induit. Resp. (1) Moſen vocari Sacerdotem Psal. 99. v. 6, Janſenius ptobat ex Biblijs Gallicis, Italicis & Hollandicis; quasi verò Spiritus Sanctus iisdem lingvis fuisset locutus, aut in iisdem Bibliorum fontes nobis reliquisset. In Hebræo Moſes & Aaron vocantur כהנים Cohanim, quæ vox est generalis non semper significans Sacerdotē, sed etiam Principē aut quemvis Virum primariū. Sic 2 Sam. 8. v. 18 legitur, quod filij Davidis fuerint *Cohanim* seu *Sacerdotes*, ut vulgatus habet interpres, Sacerdotes autē propriè sic dicti non poterant esse, non enim erant ex tribu Levi; alibi dicitur, *quod Regi fuerint ad manū*, 1. Paral. 18. v. 17. Et si maximè conceditur Moſen fuisse Sacerdotē fit tamē hoc generali ratione, quatenus orando & pro Israelitis intercedendo officium aliquod Sacerdotale fecit, in Sacerdotem verò propriè electus & unctus non fuit. (2) Sacrificiū Moſis quod attinet Lev. 9. v. 16. seqq. Illud fuit extraordinarium in inauguratione & consecratione Aaronis & filiorū ejus. Prophetæ enim sæpius obtulerunt sacrificia, ut patet exemplo Eliæ. 1. Reg. 18. v. 36. seqq. nec tamē fuerunt Sacerdotes populi; imò Janſenius p. 413. fatetur, *quod Moſes fuerit præditus potestate extraordinaria, tanquā Prophetæ summus.* (3) Induit vestimenta Sacerdotalia Eleazaro, & ipsum consecravit Num. 20. v. 25. seqq. sed hinc non magis sequitur Moſen fuisse Sacerdotē quā Israelitas cæteros omnes Sacerdotes fuisse, quia Levitis ad Tabernaculū adductis manus imponebant Nū. 8. v. 10. Imò Epistola ad Hebræos cū Sacerdotiū Veteris Testa-

Testamenti confert cū Sacerdotio Christi, nō facit mentionē Sacerdotij Mosaici, sed Aaronici cui opponitur Sacerdotium Melchisedechi Hebr. 7.

619] Ad exemplum Salomonis Pontificem Abjathar remouentis, & Sadoc substituentis, 1. Reg. 2. v. 26. seq. resp. (1) *Salomo Sacerdotē non creauit, sed Sadoc successit* (2) *Salomo hoc fecit instinctu Dei extraordinario, ut impleretur verbum Domini* 1. Reg. 2. v. 27. (3) *Salomo eum non dignitate Pontificiā sed tantū exercitio priuauit.* (4) *Sadoc fuit Princeps inter Aaronitas & jus habuit ad dignitatem Pontificalem* p. 415. Resp. (1) nemo nostrum dicit, quod Salomo Sadoc creauerit, hoc est consecraverit Sacerdotem, sed quod ipsum ad Sacerdotium Regiā auctoritate vocauerit, & officio per vocationem legitimam præfecerit, illa igitur exceptio nos non ferit. (2) Salomonem hoc fecisse instinctu Dei extraordinario, non potest probari; illa enim jurisdictio & superioritas pertinebat ad jus regium, quam hic Salomo exercuit, sic juxta præcepta David Levitæ supputabantur & certa ministeria illis ordinabantur, 1. Chron. 25. Josaphat mittebat Levitas & Sacerdotes, qui docerent populum Juda & reformationem cultus instituerent 2. Chron. 17. v. 8. seq. Ezechias præcepit Levitis, ut hymnos canerent & sacrificia Deo offerrent, 2. Chron. 29. v. 30. Joas arguit negligentiam Pontificis Jojadæ & Sacerdotum 2. Chron. 24. v. 6. Josias cultum Dei reformauit per Sacerdotes 2. Chron. 34. v. 3. seqq. idem fecit Judas Maccabæus 1. Maccab. 4. v. 41. 42. seq. ergo pertinebat hoc ad officiū Regis & Iudicis, neq. opus erat instinctu extraordinario. Iansenius

senius quidem obijcit, *factum hoc esse, ut impleretur verbum Domini* 1 Reg. 2. v. 27. Sed hæc formula sæpius usurpatur etiam de illis, quæ non fiunt extraordinario instinctu, ut patet ex Matth. 27. v. 35. Mar. 14. v. 39. Iohan. 19. v. 24. Deus etiam verbum suum per ordinariam Magistratus executionem implere solet. (3) Quod verò Salomo Abjathar tantum exercitio non dignitate privarit, id nihil derogat jurisdictioni ipsius, nam qui Pontificem exercitio officij sui potest private, is in Pontificem aliquam Jurisdictionem & superioritatem habeat necesse est. Quamvis 1 Reg. 2. v. 27. expressè dicatur, *quod Salomon ejecerit Abjathar, ut non esset Sacerdos Domini*, hoc est à Sacerdotio ipsum removit (4) Zadocum habuisse jus ad dignitatem Sacerdotalem non nego, interim non potuit illam dignitatem sibi rapere nisi vocatus & confirmatus à Magistratu, quod sufficit.

620] Cætera, quæ excipit, nullius sunt momenti; inquit *Salomonem* 1 Reg. 2. v. 35. *Josaphatum, Ezechiam, Josiam ac cæteros Reges tanquam Prophetas egisse, si quid ordinârunt quod ad cultum Dei pertinuit*, sed unde hoc demonstratur? ergone omnes Reges fuerunt Prophetæ, ubi Iosias aut Josaphat vocantur Prophetæ, ubi Salomo & Ezechias? *Moses*, inquit, *moriturus, verbum legis non Josua sed Levitis commendat* Deut. 31. Resp. Subordinata hæc sunt, commendare legem Josuæ, quod fecit Deus Ios. 1. v. 7. 8 & Levitis, quod fecit Moses Deut. 31. v. 25. illi, ut Patrono Ecclesiæ, his ut Ministris Ecclesiæ. De Conciliorum convocatione & præsidio supra num. 118. seqq. actum est.

Caput

Caput Decimum.

De Legis Impletione.

621] **L**egem à nobis in hac vitâ impleri non posse, multis demonstramus argumentis. (1) Scriptura hoc negat Ioh. 7. v. 19. *Moses dedit vobis Legem & nemo inter vos servat legem. Act. 7. v. 53. Accepistis legem in dispositione Angelorum & non custodistis. Act. 13. v. 38. notum sit vobis Viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur, ab omnibus quibus non potuistis in lege Mosi justificari. Actor. 15. v. 10. quid tentatis imponere jugum super cervices discipulorum, quod neq. Patres nostri, neq. nos portare potuimus? Rom. 8. v. 3. 7. Quod impossibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem; Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, Sapientia carnis inimica est Deo, Legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest. Gal. 3. v. 21. Si data esset Lex, quæ posset vivificare, verè ex Lege esset justitia. (2) Natura legis hoc non admittit, quæ requirit internam & perfectam obedientiam Deut. 6. v. 5. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ & ex tota fortitudine tua, Iac. 2. v. 10. Quicumq. totam Legem servaverit, offendant autem in unâ, factus est omnium reus. Hinc maledictus omnis, qui non permanet in sermonibus legis hujus, nec eos opere perficit. Deut. 27. v. 26. (3) Omnes Sancti contrarium confitentur, nullus apud te per se innocens est Ex. 34. v. 7. Non est homo, qui non peccet 1. Reg. 8. v. 7. Si voluerit**

merit Deus contendere cum homine, non poterit ei respondere unum pro mille Iob. 9. v. 3. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Psal. 19. v. 13. Confitebor injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno Psal. 32. v. 5. 6. Si iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit? Psal. 130. v. 3. Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens Psal. 143. v. 2. Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum a peccato? Proverb. 20. v. 9. Facti sumus ut immundi omnes nos, & quasi pannus menstruata universa justitiae nostrae Esa. 64. v. 6. Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus & recessimus, & declinavimus a mandatis tuis ac iudicijs Dan. 9. v. 5. Tibi Domine justitia nobis autem confusio faciei, ibid. v. 7. Scimus quod Lex, sit Spiritualis, ego autem Carnalis sum, venundatus sub peccato. Scio quod non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum, Rom. 7. v. 14. 18. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est, 1. Ioh. 1. v. 8. (4) Quia Lex salvare & justificare non potest, in lege nemo justificatur apud Deum Gal. 3. v. 11. Ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo Rom. 3. v. 20. quod fieri oporteret, si eam impleremus. (5) Quia Christus in mundum venit eo fine, ut legem pro nobis impleret Gal. 2. v. 21. Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est. Roman. 8. versu. 3. 4. Quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio Legis

gis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. Matth. 5. v. 17. Non veni solvere legem, sed implere. Dicta Patrum discretè negantium Legem à nobis posse impleri, collegit D. Gerhardus, qui etiam refutavit Bellarmini exceptiones ad nostra argumenta, Tom. 3. p. 241. 279. seq.

622] Hisce præmissis facilis est responsio ad dicta & exempla à lanstlenio allata. *Abraham, Gen. 17. v. 1. Josue cap. 11. v. 15. Hiob. cap. 1. v. 1. Davidis Psal. 118. v. 10. 3 Reg. 11. v. 4. 6. Ezechiel 4. Reg. 20. v. 3. Zacharia & Elisabethæ Luc. 1. v. 6.* Respond: Augustinus Pelagio respondens in Libro de Perfectione justitiæ contra Cœlestinum ad hæc omnia diu respondit. Breviter: Perfectio alia est absoluta, alia conditionata: illa præstat integrè summum obedientiæ gradum, ut lex requirit, ut ab Adamo ante lapsum & à Christo fiebat: sed hæc est inchoatio obedientiæ secundum legem in renatis sincerè Deum timentibus: illa in renatis nō invenitur, nisi per imputationem Meriti Christi, nam in Christo Jesu sumus perfecti Coloss. 1. v. 28. *In Christo estis repleti, qui est Caput omnis principatus & potestatis Coloss. 2. v. 10. Una oblatione, consummavit sempiternum sanctificatos Hebr. 10. v. 14.* Hæc autem in renatis invenitur; Jam non sum perfectus, sequor autem, si quomodo comprehendam, in quo & comprehensus sum à Christo Jesu, Phil. 3. v. 12. Dicitur autem perfecta propter sinceritatem, cum quis animo serio, non hypocritico ac simulato studet Deo obedire Psal. 119. v. 34. interim summum perfectionis gradum non assequi.

quod dicitur, cum Sancti illi, qui ita perfecti dicuntur, peccata simul confiteantur & remissionem illorum quaerant, exemplo Davidis, qui erat Vir secundum cor Dei, quaterquam in negotio Uriæ, 1. Reg. 15. v. 5. ideo petit remissionem peccatorum. Psal. 19. v. 13. Psal. 130. v. 2, 3. Psal. 143. v. 2. quia omnes Sancti indigent Psal. 32. v. 6. Sic Ezechias in veritate & corde perfecto ambulavit coram Domino Esa. 38. v. 3. peccavit tamen thesauros Babylonij ostendendo cap. 39. v. 2. seq. quo nomine à Propheta reprehenditur.

623] *Deus jubet mandata sua servare, Deut 30. Eccl 15. Si autem legem tulit, quam nemo potest implere, quovis Tyranno erit crudelior.* Respond. Deus post lapsum non eo fine legem repetijt, quasi homines eam perfectè implere & vitam æternam promereri possent, sed ut ex lege cognosceremus peccatum Rom. 3. v. 20. ut lex nos ad Christum deduceret Gal. 3. v. 11. seqq. & ut haberemus normam bonorum operum, secundum quam ambulare debemus. Adde quod Deus non tantum ostendit morbum legem repetendo, sed etiam Medicum nos ad Christum deducendo. Ad dicta Matth. 11. *Onus meum leve est, & 1. Joh. 5. mandata ejus gravia non sunt,* supra n. 193. est responsum. His addenda est illa nostratium Theologorum limitatio, qui docent; præcepta Dei possibile esse (1) respectu integritatis concreatae (2) respectu gratiæ per Christum partæ (3) respectu vitæ futuræ.

Caput Undecimum.

De Consilijs Evangelicis.

624] **I**ansenius vocat *Consilia Evangelica*, quæ ad perfectionem Evangelicam faciunt, & eo nomine à Christo Legi divinæ sunt superaddita. Tria verò illorum numerat, Votū Obedientiæ, Paupertatis, Castitatis, quæ aliquot Scripturæ dictis probat.

625] Matth. 16. v. 24. *Qui vult venire post me, abneget seipsum & tollat crucem suam, ac sequatur me.* Resp. quomodo hinc sequitur, ergo votum obedientiæ Romano Pontifici aut Generali Ordinis est faciendum? Christus præcipit, ut homo se abneget, id est, ut in rebus fidei & vitæ non iudicium, non voluntatem, non amorem, non honorem, non utilitatem propriam respiciat, sed ut Christum (scilicet in doctrinâ & vitâ præeuntem) sequatur: hic nihil audis de regulis ordinis alicuius, de præceptis Generalium, de obedientiâ Romano Pontifici præstandâ. Edoceant nos Monachi, quomodo sequatur, debemus Christum sequi, ergo votum Obedientiæ Romano Pontifici (quem Antichristum esse supra demonstravimus) est faciendum, præsertim in ijs, quæ pugnant cum obedientiâ præceptorum Dei, ut æquivocationes, Regicidia & similia; si autem Christus obedientiam intelligit præceptis divinis debitam, ea sine voto nobis præstanda incumbit. Quid de votis sit sentiendum, & quidem de exemplo Rechabitarum Num. 6. Jerem. 35. prolixè declaratum est in.

in Commentario meo super August: Confess: Cap. de Votis Monasticis, quorsum Janssenium remitto.

626] Matth. 19. v. 21. *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo.* Respond. hoc dictum supra num. 421. seqq. prolixè explicatum est. Breviter: hic Juvenis in Schola Phariseorum educatus turgēbat opinione perfectionis, unde gloriabatur, se omnia mandata servasse à juventute v. 20. Sicut verò Christus aliàs tractabat illos, qui inflati erant opinione justitiæ propriæ Luc. 10 v. 8. seqq. Mar. 12. v. 34. ita & hunc Juvenem per indirectum ad agnitionem erroris deducit, proponendo illi notam, quā se probare poterat, quam procul abesset à verā impletionē mandatorum Dei. Convincit igitur illum Christus, quod nec Deum nec homines perfectè diligeret, cum nollet propter hoc speciale mandatum omnia deserere & pauperibus distribuere. Imò si Christus hisce verbis præscripsisset consilium perfectionis, sequeretur (1) quod approbasset gloriationem istius Juvenis, de Lege impletā, quod tamen est falsum & absurdum (2) Quod Juvenis non peccasset, huic mandato non obtemperando (consilium enim in arbitrio hominis positum esse docet Bellarm. lib. 2. de Monach. cap. 7.) quod etiam falsum (3) omnia vendere & pauperibus dare, esse superiorem charitate, quod etiam falsum est, contrarium enim docet Paulus, *si omnia distribuam pauperibus, charitatem autem non habeam, nihil sum*, 1. Cor. 13. versu. 3. quæ

consequentia cum omnia sint falsa & absurda, sequitur & ipsum antecedens (scilicet consilium perfectionis hic dari,) falsum & absurdum esse.

627] Act. 4. v. 32. *Nemo aliquid suum esse dicebat, eorum quæ possidebat, sed erant illis omnia communia, quod Lutherani hætenus non fecerunt.* Respond. (1) cur nec Pontificij hoc fecerunt? cur Pontifex, cur Cardinales, Episcopi, Abbates & cæteri Prælati non relinquunt bona sua, eaq; pauperibus Christianis faciunt communia? (2) Communio ista bonorum fuit suscepta ab Apostolis, non ex voto paupertatis, aut sub opinione perfectionis vel operis supererogationis, sed propter pericula persecutionum: in tali casu autem Christiani rectè bona sua pauperibus faciunt communia, Eleemosynas largiendo, esurientes cibando, nudos vestiendo, Exules recipiendo. (3) Factum hoc fuit temporale, non perpetuum, Apostoli enim tale præceptum alijs non dederunt, ut patet, 2 Cor. 8 v. 13. 14. cap. 9. v. 7. 1 Cor. 16. v. 2. 1 Tim. 6. v. 17. 18. quibus in locis non bonorum communio & spontanea paupertas, sed bonorum possessio & beneficentia erga pauperes commendatur. Miror verò audaciam Janssenij scribentis *peccatum Anania & Sapphiræ non fuisse mendacium sed voti facti violationem* Act. 5. cum tamen Petrus expressè dicat, *cur Satan implevit cor tuum, ut mentireris Spiritui Sancto v. 3. non hominibus sed Deo mentitus es v. 4.* voti autem alicujus ab Anania facti nulla prorsus ibidem fit mentio. Porro pugnare vota hæc paupertatis cum Scripturâ patet, Deut. 15. v. 4. Eph. 4. v. 28. Vovere pau-

paupertatem & possidere Principū divitias(quod Monachi, in primis Jesuitæ faciunt) est Deum illudere.

628] Matth. 19. v. 11. 12. *Quidam Eunuchi se ipsos castrant propter regnum cælorum, qui potest capere, capiat. Hic votum continentie confirmatur. Respond. Sese castrare, idem est, ac cœlibatum eligere, quod Pontificij concedunt. Castrare se autem propter regnum cælorum, non significat satisfactionem pro peccatis & meritum vitæ æternæ, sed exponente Paulo, 1 Cor. 7. v. 32. qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Domino v. 33. qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, hoc est, quia conjugium multa habet avocamenta, ideo cœlibatus commodior est ad pietatis exercitia in personis, quæ dono continentie instructæ sunt. Qui autem dono continentie speciali non est instructus, illi Paulus præscripsit regulam, 1 Cor. 7. v. 2. 9. propter fornicationem quilibet habeat uxorem suam; melius est nubere, quam uri. Hinc Christus ait in hoc loco, qui potest capere, capiat, id est, qui hoc dono continentie à Deo exornatus est, utatur eodem religiosè ad pietatis exercitia & Ecclesiæ ædificationem; non omnes verò capiunt hoc verbum, addit Christus, id est, non omnes hoc dono instructi sunt, iterum exponente Paulo 1 Cor. 7. v. 7. volo omnes esse sicut meipsum, sed unusquisque proprium donum habet à Deo, aliud quidem sic, aliud verò sic: ubi donum continentie inter singularia, non communia & generalia dona refertur.*

629] 1. Cor. 7. v. 25. *De Virginibus præceptum.*

Rr 5

non

non habeo, consilium autem do. Hic consilium dat Paulus de cœlibatu. Respond. (1) In græco non habetur βουλὴ consilium sed γνώμη sententia, frustra igitur ex hoc loco consilia adstruuntur. (2) Pontificij statuunt, consilia esse supra præcepta Dei, Apostolus autem hanc suam sententiam de virginitate non audet nominare præceptum Dei, multo minus erit consilium Dei. (3) Pontificij referunt consilia ad Deum, Paulus autem ait non Dei sed suam esse hanc de virginitate sententiam. (4) Si hæc doctrina esset consilium perfectionis, sequeretur Moniales in Papatu perfectiores & meliores esse Patriarchis, qui in conjugio vixerunt & liberos progenuerunt, quod falsum & impium. (5) Si maximè per consilium γνώμη exponatur, non tamen sequitur esse consilium perfectionis superaddens impletionem mandatorum Dei, sed ubi præceptum Dei non certi aliquid definit de conjugio vel cœlibatu, ibi Paulus hoc dat consilium, hoc est, sententiam suam aperit, quid facto opus sit. Consilium ergo perfectionis ex hoc loco non potuit stabiliri.

630] 1 Tim. 5. v. 11. 12. *Adolescentiores viduas devota, cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: Hic per fidem primam votum cælibatus intelligitur.* Resp. Hoc dictum de voto cælibatus non loquitur; nam (1) Paulus 1. Cor. 7. v. 35. docet, *Se nolle laqueum alicui iniicere per doctrinam de cælibatu; votum autem cælibatus laqueum iniicit conscientijs, dum vovere coguntur*

tur ea, quæ servare non possunt, dum abstinent à conjugio divinitus mandato, à pravis autē concupiscentijs & libidinosâ pollutione abstinere nō possunt. (1) Paulus regulam incontinentibus præscribit, nō ut voto quodam libidines supprimant sed ut nubant 1 Tim. 5. v. 14. *cū nubere sit melius quàm uri* 1 Cor 7. v. 9. In hoc igitur loco votum cælibatus docere non potest, nisi velimus dicere Paulum contraria docuisse. (3) Paulus 1. Tim. 5. v. 14. juniores viduas à professione viduitatis rejicit, ac viduam sexaginta annis minorem recipi prohibet versu. 9. at quomodo ista cum voto Papistico congruunt? quo non vetulæ sed juvenculæ & puellæ sese obstringunt. (4) Si Paulus in hoc dicto per fidem intellexisset votum cælibatus, *secundam* potius quàm *primam* fidem vocasset; in Baptismo enim Christo damus primam fidem, hanc sequitur fides altera cū quis officium publicum vel certum aliquod vitæ genus eligit, fidemq; promittit, se piè ac fideliter officio suo functurum. Per primam fidem Apostolus intelligit fidem DEO datam in Baptismi susceptione: quod ut rectè intelligatur, sciendum est in primitivâ Ecclesiâ fuisse viduas pauperiores, quæ carebant parentibus, liberis alijsq; propinquis, à quibus potuissent sustentari, hæ nō habebant oconomiam, nec labore manuum suarum vivebant, verum sustentabantur eleemosynis Ecclesiæ: suam autem vicissim operam Ecclesiæ navabant gratitudinis ergo, pauperes peregrinos & afflictos curando, ut videre licet ex Actor. 6. v. 1. 1 Tim. 5. versu. 10. Hæ viduæ quàm diu vivebant in isto

collegio & sumptibus Ecclesiæ sustentabantur, in conjugio & œconomiâ vivere non poterant, eâ enim de causâ pecunijs Ecclesiæ alebantur, quod maritorum auxilio, alijsq; vivendi subsidijs essent destitutæ. Paulus ergo loquens de hisce viduis, quod *primam fidem irritam faciant*, intelligit fidem per Baptismum Christo datam: nam (1) v. 11. dicitur, quod istæ viduæ *contra Christum luxurientur*; hoc est abijciebant timorem Dei, pietatem ac fidem in Christum, & vel ad gentiles vel ad Pseudo-apostolos transibant, qui mulierculas captivas ducebant 2. Tim. 3. v. 6. Cum enim viduæ istæ animadvertenter se dono continentiae instructas nō esse, & simul metuerent, ne inter Christianos levitatis & inconstantiae arguerentur, à Christianismo prorsus deficiebant & in isto defectu matrimonium inibant. Præterea negligebant officia ministerij sui & *otiose circumibant domos, erant nugaces, futiles, curiosæ, loquentes non decentia* v. 13. *adversarijs dabant occasionem doctrinam Evangelicam blasphemandi* v. 14. *imò post Satanam retrò convertiebantur* v. 15. In hisce verbis Paulus describit defectum istarum viduarum à Christo tum per Apostasiam, tum per gravissima peccata, quæ hominem ex regno Christi in regnum satanæ detruunt: quid hoc verò aliud est, quàm primam fidem Christo in Baptismo datam irritam facere, ac post Satanam cui in baptismo contradiximus, retrò abire? (2) Phrasis, *fidem irritam facere*, hoc etiam confirmat; Paulus enim in suis epistolis hanc phrasin utitur, cum defectum à fide verâ & justificante describit. Sic 1. Tim. 1. v. 19. *circa fidem naufragium*.

gium fecerunt, cap. 6. v. 20. circa fidem exciderunt, 2 Tim. 2. v. 18. à veritate exciderunt & fidem quorundam subverterunt, cap. 3. v. 8. reprobi sunt circa fidem 1. Tim. 6. v. 10. erraverunt à fide. In hisce locis Paulus loquitur de fidei salvificæ amissione tum per apostasian & abnegationem tum per peccata contra conscientiam; quomodo etiam hæ viduæ fidem suam primam irritam faciebant & à Christo ad Satanam retrò ibant. In Baptismo enim Christo despondebantur per fidem Os. 2. v. 19. Ezech. 16. v. 8. & fædus gratiæ cum DEO inibant; frangentes autem hanc fidem, dicebantur lascivire contra Christum & fidem suam irritam facere. Quæ Bellarminus excipit contra nostram explicationem, jam diu solidè sunt refutata à D. Gerhardo Tom. 7. de Conj. §. 514. Patres quoque plurimos per Primam fidem, baptismum intellexisse, probat Chemnitius Parte 3. Exam. Conc. Trident. cap. 9. de Cælibatu.

631] *Janssenius excipit ad doctrinam Pauli, melius est nubere quam uri; per tò uri non intelligi qui tentantur stimulis carnis, verùm qui incontinenter vivunt, & fornicatione, mollitie & alijs peccatis sese polluant. Respond. nuda hæc est assertio sine probatione; Monachi actum internum, qui in æstu concupiscentiæ consistit, non habent pro fornicatione, sed externum saltem, hoc est, carnalem concubitus, cum tamen Christus etiam externus aspectum alienæ Conjugis cum illicito desiderio conjunctum vocet adulterium, Matth. 5. v. 28. Ustionem verò idem esse ac consensum in peccatum, Jansse-*

nus nudè asserit, non probat. Ustio notat flammam & desiderium illicitum, quibus homo adhuc resistit, quæ si prorumpant in actum illicitum, non sunt amplius ustiones, sed fornicatio vel adulterium; ustionibus Paulus remedium dicit esse conjugium, sed fornicationibus & adulterijs nimis serò medicina paratur, hisce aliam Paulus sententiam pronuntiavit, 1. Cor. 6. v. 9. *Fornicarij non possidebunt regnum Dei.* Addit Janssenius hoc consilium dari, non illis, qui jam voverunt continentiam, sed solutis ac liberis, sed ubi quæso votorum istorum fit mentio? falsa est hypothesis quam Janssenius præsupponit. Citat 1. Tim. 5. v. 14. *volo juniores viduas nubere;* atqui supra de hisce viduis docuit, quod vota fecerint, quomodo ergo post vota non est nubendum, cum tamen istæ viduæ post vota facta (ex hypothesis Jansenij) nubere debeant. Ita sese confundit Monachus iste & carpi contradictione implicat.

632] Vota autem continentia, quæ fiunt in Papatu sine discrimine, in nostris Ecclesijs rejiciuntur propter gravissimas causas (1) Quia continentia est donum Dei singulare non omnibus datum Sap. 8. v. 21. 1. Cor. 7. v. 7. Matt. 19. v. 11. ergo sine exploratione viriū eam nemo potest vovere, displicet enim Deo infidelis & stulta promissio Eccles. 5. v. 3. 4. (2) Paulus docet melius esse nubere, quam uri, 1. Cor. 7. v. 9. Pontificij autem non jubent nubere, sed vovere illos, qui ustiones sentiunt. (3) Paulus suadens virginitatem in certo casu, laqueum tamen conscientijs non vult injicere.

cere. 1. Cor. 7. v. 35. Pontificij autem votis adi-
munt libertatem nubendi, adeoq; laqueum con-
scientijs iniiciunt. (4) Paulus in coelibatu re-
quirit cordis firmitatem & voluntatis potesta-
tem, 1. Cor. 7. v. 37. Pontificij hanc firmitatem
& potestatem non attendunt, sed ad vota præ-
standa quemvis sine discrimine cogunt. (5) Ju-
niores viduas Paulus jubet nubere, 1. Tim. 5. v. 14.
Pontificij autem juvenculas continentiam ju-
bent vovere.

633] Concludit Janssenius hoc Caput scurrili
& impudico discursu, dum ait: *Adversarij se ipsi
faciunt adulteros, molles, vel incestos, quando tempe-
rare sibi nullo modo possunt id temporis, quo vel per-
egrè proficiscuntur, vel uxores eorū ex morbo decum-
bunt, vel ex partu ineptæ sunt Viris admittēdis: Scurrā
hic potius audis & Lenonem, hircumq; impurif-
simum quam castum Clericum, quis Janssenium
ad hæc secreta admisit? scilicet impurus sermo
impuri cordis est nuncius. Abhorrent aures ca-
stæ ab isto pudendo turpiloquio. Audiat Scurra
iste, quid Schererus in Postillâ super 2. post Epi-
phan. Conc. 4. p. 139. de castitate Monacho-
rum scribat: Also werden auch unsere unzüch-
tige / leichtfertige / vñ Ehebrechrische Pfaffen
vnd Mönche / welche den gemeinen Mann /
biß in die Helle hinab Ergern / ihre Straffe
hie zeitlich vnd dort ewig finden / vñnd wehe
dem Heli / das ist dem Bischoff dem Ord-
nario, dem Prælaten, der nicht allein sol-
che ergerliche Priester nicht ernstlich straffe /*
sonst

sondern mit seinem eignen bösen Exempel in solchen schendtlichen Bubenleben stercket. Dom. 17. Post Trinit. Conc. i. p. 610. scribit; Es ist auch nicht fein/das an etlichen Orten auff den Hochzeiten/den ersten Ort an der Frauen Taffel die Pfaffen Zuren (arrige aures Jansseni) einnehmen / vnnnd sich den Burge-
meisterin/ Richterin vnnnd andern ehrlichen Frauen vorsezen. Solche Schlepsäcke vnd Zellen Roße gehören vnter keine Eheliche vnnnd Ehrliche Gespielschafft / solten sich auch auff keiner Ehrlichen Hochzeit blicken lassen/pfui hinauß mit ihnen / sie sind keiner Ehren werth. Hæc Schererus, lumen illud Ecclesiæ Pontificiæ, cuius Postillam Alphonsus Carrilius, Provincialis Austria Prepositus approbavit, testatur. Quid ergo vides Jansseni festucam in conjugio Lutheranorum, sed trabem in scortatione Monachorum non animadvertis? De Conjugio Spiritus sanctus nõ nisi casté loquitur; sed hircus iste scurrilis impura hæc, & scandalosa effutire non veretur magnà cum offensione castarum aurium & cordium. Verè in isto Janssenio impletur illud Pauli; *omnia quidem munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinatae sunt eorum & mens & conscientia*, Tit. i. v. 15.

Caput Duodecimum,

De Sacramentis.

634] **J**anssenius p. 427. diversas Lutheranorum hac de re sententias recenset. In Apolog. August. Confess. Art. 13. ait tria numerari, Bapti-

Baptismum, Cœnam, & Absolutionem. Respon. Sacramenta propriissimè dicta sunt tantum duo, prout supra n. 79. probavimus. Pœnitentia autem dicitur Sacramentum in hoc loco, voce Sacramenti in latâ significatione usurpatâ, quando scilicet fit respectus ad finem, quem cum reliquis Sacramentis habet communem, scil. confirmationem de remissione peccatorum. Ita enim loquitur Apolog. *Si Sacramenta vocamus ritus, qui habent mandatum Dei, & quibus addita est promissio gratiæ, facile est judicare, quæ sint propriè Sacramenta, scilicet Baptismus, Cœna Domini & Absolutio.* Sequitur etiam paulò post; *si omnes res annumerari Sacramentis debent, quæ habent mandatum Dei, & quibus additæ sunt promissiones, cur non addimus Orationem, quæ verissimè potest dici Sacramentum, habet enim mandatum Dei & promissiones plurimas; quia ergo Apologia ex eo fundamento (scilicet mandato & promissione Dei) Absolutionē Sacramentum vocat, eo ipso patet, quod strictè Sacramentum non intelligat.* Melanchtonem ait, *modo tria, modo quatuor, & fortasse quing, numerare;* sed loca ex Melanchtone non citat; quapropter Janssenij fortasse per non fortasse refutatur. Sleidanum, inquit, lib. 2 scribere, *quod biennio post Lutheri mortem Theologi quidam Lipsiæ septem Sacramenta receperint.* Sed Sleidan. lib. 2, hac de re ne verbulum habet; adde quod res biennio post mortem Lutheri gestas non lib. 2 sed lib. 19. describat, quo in libro tamen hac de re nihil invenitur.

635] Ipsi Pontificij gravissimè dissentiant in Sacramentorum numero. Cassander lib. 9. Consult.

sult. Art. 13. scribit ; *apud Authores paulò vetustiores numerantur Sacramenta propriè dicta nunc duo, nunc tria, Baptismus, Eucharistia, Confirmatio. Negicemerè quemquam reperies ante Petrum Lombardum, qui certum aliquem ac definitum Sacramentorum numerum statueret.* Bellarm. lib. 1. de Sacr. Matr. cap. 5. fatetur, Durandum scribere, matrimonium non nisi æquivocè Sacramentum dici posse. Idem cap. 6. recenset de Cano, quòd conjugium propriè dictum Sacramentum esse, non admittat. Gregor. de Valent. in Libro de num. Sacram. cap. 3, & 7. scribit, Catholicos quosdam negare Matrimonium, quosdam Confirmationem, quosdam Unctionem esse univocè Sacramentum. Idem cap. 3. fatetur, Alensem scripsisse: quòd confirmatio nec ab Apostolis, nec à Christo sit instituta. Imò Maldonat : in cap. 6. Marci fatetur, quosdam Catholicos docere, quòd ibidem de Sacramento extremæ Unctionis non agatur.

636] Audiamus ergo quomodo Janssenius demonstret septenarium numerum Sacramentorum. Citat aliquot dicta, ubi mentio fit (de Baptismo & Eucharistiâ non loquimur) *impositionis manuum Act. 8. Absolutionis Job. 20. Unctionis Jac. 5. Ordinationis 1. Tim. 4. 1. Tim. 5. Matrimonij Eph. 5.* & ex nudâ allegatione concludit ea esse Sacramenta. Mirabilis argumentandi modus. Hac ratione omnia ea erunt Sacramenta, quorum fit mentio in sacris, ita Oratio, Jejunium, Eleemosynæ, Patientia, verbi auditus, fides, & quid non essent Sacramenta. Cæteri Pontificij vel ex requisiti.

quisitis, vel ex definitione Sacramentorum argumentantur, sed iste nugator, adducit nudas citationes, ubi alicuius rei fit mentio, concludendo festinat, *ergo est Sacramentum*. Mirum est, quod non septem sigilla Apoc. 5. septem tubas Apoc. 8. septem candelabra Apoc. 2. septem panes in deserto Matth. 15. & septem Lucernas in Tabernaculo Exod. 37. ex Bellarm. lib. 1. de Sacram. in genere adduxerit, vel morem militum, qui iurantes vel blasphemantes septem Sacramenta nominant. Ita enim Schererus in Postilla scribit super Evang. Dom. 7. post Trinit.: pag. 495. Man pfleget zu schelten vnnnd zu fluchen bey dem/ was an ihm selbst Heilig vñ Warhafft ist/ als bey vnseris Herrn Marter/ Wunden/ Creutz/ Leyden/ Angst/ etc. Also pflegen auch die Teutschen zu fluchen vnnnd zu schelten bey den Sacramenten / vnnnd nicht nur schlecht bey den Sacramenten / sondern bey sieben Sacramenten/ ja bey sieben Tausendt / oder siebenhundert Tausendt Sacramenten. Bey wenigern als sieben Sacramenten hat noch bißhero keiner gefluchet oder gescholten / warumb? dann man niemals weniger Sacrament geglaubet hat als sieben. Da ein andere Zahl der Sacramenten gewesen were/ hette man ohn allen zweiffel dabey gefluchet vnnnd sich an dieselbe Zahl gewöhnet/ nun aber allweg die Zahl (Sieben) außgetruckt wird / oder doch ein Zahl / darinnen daß sieben offters begriffen wirdt / ist es ein offentlich Weltkündig Zeugniß vnnnd anzei

anzeigung / daß wir Teutschen von Anfang
 unsers Christenthumbs keinmahl weniger
 Sacrament als sieben geglaubet haben / vnd
 daß die Zahl von zwey / drey / oder vier Sa-
 cramenten ein newe vnerhörte Lehr / ja so sel-
 gan / vngebreuchig vnd vngewöhnlich / daß
 auch noch heutiges Tags mitten in Sachsen
 kein Landstnecht bey zweyen oder dreyen
 Sacramenten fluche / wie es den Viesierlich
 vnd Lächerlich lautet / wann einer im Zorn
 seinen Nächstten schenden vn̄ schmähen wol-
 te vnd spreche: Daß dich Gottes zwey Sa-
 crament / oder daß dich Gottes drey / vier / o-
 der sechs Sacrament schende etc. Es klinget
 vnd klappet nicht in Ohren / darumb daß die
 Lehr von zwey / oder drey / vier / fünff / oder
 sechs Sacrament bey allen Völcfern ganz
 frembd vnd unbekandt ist. Hiemit aber wil
 ich daß liederliche fluchen / schweren vnd
 schelten nit gut geheissen haben / sondern als
 lein auß diesem bösen gemeinen Gebrauch
 beweisen / was man je vnd allweg von sieben
 Sacramenten gehalten. *ô egregiam probatio-
 nem ! subtilitates istæ sunt plus quam Seraphicæ.*

637] *Requisita Sacramentorum essentialia,*
supra n. 78. enumerata, si hic applicemus, facile
evincesmus, quinq; illa Pontificiorum Sacramen-
ta propriè Sacramenta non esse. Conjugium Eph.
5. v. 32. non dicitur Sacramentum sed μυστήριον,
quæ vox rem quamvis arcanam denotat, interim
non omne mysterium statim est Sacramentum ;
adhæc

adhuc non Conjugium ipsum, sed comparatio
 arctissimæ copulationis Christi & Ecclesiæ cum
 Conjugio dicitur mysterium. Sacramentum au-
 tem non est, (1) quia deest externum & visibile e-
 lementum (2) Non est sigillum justitiæ fidei, nam
 & gentes in conjugio vixerunt. (3) Est commune
 Veteri & Novo Testamento. (4) Ipsi Pontificij
 Clericos ordinatos à Conjugio arcent, quomodo
 ergo est Sacramentum? (5) Hac ratione Magistra-
 tus quoque esset Sacramentum, cum sit divina or-
 dinatio non minus, quam Conjugium. *Confirma-
 tio* non est Sacramentum, (1) quia deest manda-
 tum divinum de Unctione Chrismatis (2) Deest
 promissio gratiæ, quod Deus velit Spiritum San-
 ctum hoc Chrismate largiri. (3) Deest probatum
 exemplum, quod Apostoli post Baptismum Chri-
 stianos unxerint, & ad pugnam contra Satanam
 armarent. Act. 8. v. 17. per impositionem manuum
 Apostolorum dona Spiritus Sancti miraculosa
 fuere collata, interim non legimus, quod Chrisma-
 te mediante hoc factum fuerit, aut quod Aposto-
 li nobis mandatum de imitatione reliquerint; I-
 mò hoc ritu Apostoli etiam usi sunt ad morbos
 tollendos, Mar. 6. v. 13. *Extrema Unctio* non po-
 test esse Sacramentum (1) quia deest Christi insti-
 tutio. (2) Non habet promissionem gratiæ anne-
 xæ. Jac. 5. v. 14. fuit medium, quo sanitas corpo-
 ris ægroti restituebatur, quod patet ex verbis, *Do-
 minus elevabit eum*. Pontificij autem tantum mo-
 ribundos ungunt, unde extrema unctio appella-
 tur, imò non Unctioni sed precibus Sanctorum
 restitutio valetudinis expressè adscribitur. Adde

quod Apostoli hac unctione non semper usi sint, interdum enim verbo Act. 3. v. 7. interdum nudâ impositione manuum Mar. 16. v. 18. interdum umbrâ, sudarijs Act. 5. v. 15. cap. 19. v. 12. ægrotos sanarunt. *Ordinatio* non est Sacramentum (1) quia Christus immediatè non instituit. (2) Quia promissionem gratiæ annexæ non habet. (3) Non habet externum Symbolum, manuum enim impositio communis est absolutioni & confirmationi. (4) Fuit etiam in Veteri Testamento. (5) Non habet partem cœlestem. 1 Tim. 4. non intelligitur gratia remissionis peccatorum, sed gratia Ministerij, quod in ordinatione demandatur. *Pœnitentia* non est Sacramentum (1) Quia deest externum Elementum. (2) Fuit etiam in Veteri Testamento. (3) Quia habet se ad fidem velut totum ad partem, Sacramenta autem ad fidem se habent, velut instrumenta, ita ut fides per illa in nobis confirmetur. Exceptiones Bellarmini ad nostra argumenta solidè refutavit noster Gerhardus in L. C. quem vide.

Caput Decimum tertium.

De Baptismo Infantium.

638] **C**um nos Pædobaptismum in Ecclesijs nostris non negemus, argumenta, quæ Janßenius hic recenset, nos non tangunt. Crassissimus autem error est, quæ assertit, *Baptismū Johannis differre à Baptismo Christi, nec in illo peccata fuisse remissa p. 432.* Utriusq; Baptismi author fuit idē. Deus enim iussit Johannem baptiza-

baptizare Luc. 3. v. 2. Matt. 21. v. 25. Joh. 1. v. 33. Finis fuit idem; Johannes enim prædicavit Baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum Luc. .v. 3. Mar. 1. v. 4. Imò in Baptismo Johannis ex aquâ & Spiritu homines renascebantur Joh. 3. v. 5. Adde quod Petrus, Philippus & alij Discipuli à Johanne fuerint baptizati, nec tamen à Christo rebaptizati sint. Imò Petrus provocat ad suum baptismum, quod salutem conferat, 1 Pet. 3. v. 21.

639] Falsum verò est, quod Discipuli eos rebaptizarint, qui à Johanne baptizati fuerint. Nam locus ille Act. 19. v. 2. 3. 4. 5. longè alium habet sensum. Apud Græcos duæ voculæ μέν & δέ sese invicem consequuntur & sibi necessario correspondent; jam verò v. 4. vocula μέν invenitur, cui v. 5. vox δέ correspondet; sensus igitur est talis; v. 4. Paulus dixit: *Johannes quidem baptizavit Baptismo pœnitentiæ, dicens populo, ut in eum, qui venturus erat post ipsum, crederent, hoc est, in Christum Jesum.* His igitur auditis, baptizati sunt in nomine Jesu; hoc est, cum Auditores Johannis concionem ejus de fide in Messiam futurum audivissent, baptizati sunt scilicet ab eodem Johanne. Absolutâ autem hac oratione Paulus imponebat manus Ephesijs, ut Spiritum Sanctum, id est, dona miraculosa acciperent, atq; ita versus sextus tertio correspondet, verbis 4. & 5. quasi in parenthesi inclusis. Probat hanc explicationem totus contextus. Paulus quærit v. 2. *an Ephesij Spiritum Sanctum*, hoc est, dona miraculosa

Spiritus Sancti acceperint? respondent illi, *se se nondum audivisse, an sit Spiritus Sanctus*, scilicet ratione donorum miraculorum, aliàs Spiritum Sanctum esse, satis audiverant ex concionibus Apostolicis. Cum itaq; dona ista miraculosa nondum accepissent, Paulus manus ipsis imposuit, quo facto, Spiritus Sanctus venit super eos, ut loquerentur linguis & prophetarent v. 6. Quæ autem v. 4. & 5. recensentur, non sunt facta sed verba Pauli, in quibus totam rationem & ordinem Baptismi Johannis describit. Similis ferè locus est Act. 8. v. 14. 15. 16. 17. Cum audissent Apostoli, qui erant in Ierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Johannem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.

Caput Decimumquartum.

De Fide Infantium.

640] Infantes baptizatos credere asserim⁹ in Ecclesijs nostris propter rationes seqvètes.

(1) Scriptura expressè illis fidē tribuit Mat. 18. v. 6. Mar. 9. v. 42. (2) Habent fidei proprietates, laudant Deum Psal. 8. v. 3. Matth. 21. v. 17. Sperant in Deum Psal. 22. v. 10. Psal. 71. v. 6. timement Deum Psal. 115. v. 13. cognoscunt Patrem, Joh. 2. v. 14. (3) Placent Deo, Christus enim jubet infantes sibi afferri, manus illis imposuit ijsq;

dene-

Fidei proprietates

Laudare

Sperare

timere

Cognoscere

Deum

(credentes placent Deo, sine fide nō impossibile)

benedixit Matth. 19. v. 13. 14. 15. Mar. 10. v. 13. 14. Luc. 18. v. 15. 16. sine fide autem Deo placere est impossibile Hebr. 11. v. 6. (4) Si non credunt, utiq; non salvantur Joh. 3. v. 18. 36, Mar. 16. v. 16. Act. 4. v. 12. at consequens est falsum, illorum enim est regnum cœlorum Matth. 19. v. 14. Mar. 10. v. 14. induunt Christum Gal. 3. v. 27. regenerantur Tit. 3. v. 5. ergo & antecedens. (5) Infantes circumcisi fidem habuerunt, Rom. 4. v. 11. 12. Abraham enim & infantes unū idemq; Circumcisionis Sacramentum acceperunt, ergo etiam infantes baptizati credunt, cum Baptismus in locum Circumcisionis successerit Col. 2. v. 11. 12.

641] Neq; alicujus momenti est, quod Bellarm. obijcit lib. 1. cap. 11. de Baptismo, *infantes illos fuisse pueros grandiores*, de quibus Christus ait, quod credant, nam (1) vocantur τὰ βρέφη seu Lactantes Luc. 18. v. 15. 16. quorum Christus dicebat esse regnum Cœlorum. (2) Ejusmodi infantes erant, quos Christus in ulnas suscipiebat Matth. 19. v. 14. Luc. 18. v. 15. hoc est, parvuli. (3) Portabantur isti infantes ad Christum, adeoq; pedibus suis adhuc ipsum adire non poterant Luc. 18. v. 15. (4) Licet paulò adultiores fuissent, interim tamen certum est, quod nullum sit discrimen inter juniores & paulò adultiores in hoc casu, cum utriq; mysteria fidei Christianæ non capiant propter defectum judicii. (5) Tales erant infantes, quos Christus velut exemplum simplicitatis & humilitatis Apostolis proponebat Matth. 18. v. 2. 3. at quò adultiores eò peiores sunt infantes, malitia

enim cum ætate crescit. Ex quibus omnibus patet infantes illos adhuc juniores & tenuiores fuisse.

642] Demonstratâ ergo fide infantium baptizatorum, quæritur, qualis illa sit, an sit actualis vel habitualis? Janſſenius ait, *esse fidem habitualem*, addit rationem, *quia non possunt habere fidem actualem* pag. 434. Inepta autem hæc est probatio, hoc enim quæritur, an non habeant fidem actualem? perinde est, ac si quis diceret: Pontificios habere falsam doctrinam, quia non habent veram, cum tamen hoc ipsum sit in quæſtione, an veram vel falsam doctrinam habeant? Adducit *Hebr. 11. sine fide impossibile est placere Deo. Rom. 3, arbitramur hominem justificari per fidem*; sed quomodo exinde sequitur, ergo infantes habent fidem habitualem? hoc est nugari, non disputare. Nos infantibus equeidem talem fidem non tribuimus simpliciter, qualem habent adulti, ut scilicet sciant, se credere, ut verbum possint audire, mysteria ponderare &c. Interim tamen certum est Spiritum Sanctum operari in parvulis, cum fides illorum sit efficax, & dum accipiunt Regnum cœlorum. Illa fides per quam justificamur & regnum cœlorum accipimus, non est fides otiosa, omni planè actu & *ἐνεργείᾳ* destituta, sed viva: atque fides infantium baptizatorum est talis, per quam justificantur, ergo nō est fides otiosa, omni actu & *ἐνεργείᾳ* destituta, sed viva & efficax. Talis verò fides est apprehensio Christi fiducialis, ergo Spiritus Sanctus in cordibus infantium talem fiducialem Christi apprehensionem excitat, licet hoc

hoc fiat modo nobis incognito; & sicut non valet consequentia, nescimus quomodo infantes Deum cognoscant, timeant, laudent, ergo hoc non faciunt, contrarium enim supra est probatum, ita quoque; à nostrâ ignorantia ad rei negationem consequentia non valet. Breviter; res fidei certa est in infantibus, modus autem nobis est incognitus, ab ignorantia modi autem ad negationem rei nulla est consequentia.

643] *Parvulos credere fide alienâ* Janssenius quoque; annectit p. 434. *seu actu alieno, illius scilicet, qui nomine infantis respondet, Credo*: sed male, nam (1) Scriptura de infantibus disertè dicit, quod ipsi credant, ut n. 517. 640. probatum. (2) Fide alienâ nemo justificatur Habac. 2. v. 4 Rom. 1. v. 17. Gal. 3. v. 11. Hebr. 10. v. 38. Infantes autem justificantur illâ fide, quam habent, ergo illa fides aliena esse nequit. (3) Pontificij nolunt concedere, nos alienâ justitiâ, scilicet Christi, justos esse, sed propriâ infusâ, cur ergo hic disputant, infantes non propriâ, sed alienâ fide credere? (4) Sicut alienâ manducatione homo non saturatur, sed propriâ, ita etiam non alienâ, sed propriâ fide infantes salvantur. Patrini autem vel Propatres respondentes, *Credo*, nomine infantis, declarant publicâ voce quisnam sit effectus baptismi jam instantis, in cujus nomen infans baptizetur, & cui in Baptismo sese obstringat, cui per preces ipsi infantem offerant, scilicet sacrosanctæ Trinitati. Imò si infans verè nō crederet, Propatres nomine infantis nō possent dicere, *Credo*, aliàs inanis

esset ceremonia & nuda gesticulatio, quæ Deo placere non posset. Imò si infans baptizaretur sine susceptoribus dicentibus nomine infantis, *credo*, nihilominus infans rectè baptizaretur & rectè crederet, aliena igitur susceptorum fides infantem ipsum non ingreditur.

644] 1. Cor. 12. v. 9. *Alteri fides in eodem Spiritu datur, ergo, concludit, infantibus fidem habitua- lem ex opere operato dari in baptismo: sed quo me- dio, quâ connexionem, quâ consequentiâ. Dona ibidem varia Spiritus Sancti recensentur, quæ distribuit, prout vult, inter quæ etiam fides numeratur. Citat Augustinum Epist. 57. ad Dardanum scribentem: injuriam fieri humanis sensibus, si parvulis fides actualis tribuatur, sed Augustini verba ita se habent: Nescire autem divina parvulos, qui nec humana adhuc noverint, si verbis velimus ostendere, vereor ne ipsis sensibus nostris facere videamur injuriam, quando id loquendo suademus, ubi omnes vires officiumque sermonis facilimè superat evidentia veritatis. Monachus igitur iste est falsarius, qui mentem & verba Augustini corrumpit, cum non de fide actuali, sed de scientiâ rerum divinarum & humanarum ibidem loquatur. Imò idem Augustinus in loco citato pro nostrâ sententiâ confirmandâ rectè scribit; Dicimus in baptizatis parvulis, quamvis id nesciant, habitare Spiritum Sanctum. Sic enim eum nesciunt, quamvis sit in eis, quemadmodum nesciunt & mentem suam. Adde quod fides non tantum Infantium, sed etiam adultorum nō semper præsertim in morientibus, sensibus percipi possit: sic peccatum Originale infantibus recens natis*

natis inhærens, sensibus non percipitur, nec tamen ideo infantibus potest denegari. Imò nemo sensibus percipit, quomodo infantes Deum cognoscant, timeant, laudent, & tamē hoc de infantibus supra n. 517. & 640. probatum est. Lutherum citat scribentem in quodam libro contra Anabaptistas Anno 1528. edito, *nihil interesse, an infantes credant, nec ne*; sed nec Tomum, nec Caput, nec paginam citat. In Tomo 4. Jenens. Germ. qui continet libros anno 1528. scriptos, liber quidam de Anabaptismo invenitur, in quo Lutherus disputat contra Donatistas, qui olim Baptismum fundabant in sanctitate hominum, qui tamen fundatur super mandatum & institutionem Christi p. 417. Et quia Anabaptistæ adultos baptizare nolunt, nisi credentes, refutat illorum errorem quod hac ratione nemo hominum possit baptizari, cum fides illorum nobis non sit certo explorata, nisi soli Deo cordium Scrutatori, p. 412. quo in loco non de parvulis, quibus fidem omninò tribuit p. 413. sed de adultis loquitur, ut totus contextus Scripti illius demonstrat. Ab exemplo Johannis Baptistæ ad fidem omnium parvulorum non simpliciter argumentamur, ut Janssenius fingit, sed veluti Johannes infans sine loquela & rationatione credidit, ita non repugnat infantes credere, etiamsi non loquantur aut ratiocinentur, quod argumentum Lutherus ibid. fol. 413. urget.

ss: (o): ss

S s s

Capu

Caput Decimum quintum.

*De Præsentia Corporis & Sanguinis
Christi in Cænâ.*

645] **C**ontra Calvinianos disputat p. 435. seq. quæ suo loco relinquantur: panem verò Eucharisticum in Corpus Christi transubstantiari sequentibus probare conatur argumentis. (1) *Per pronomen Hoc (hoc est corpus meum) intelligitur res contenta sub specie panis, quæ antea panis fuit, verbis autem prolatis fit corpus Christi. Sicut enim Gen. 1 prolato verbo, fiat Lux, facta est lux, & sicut pingens dicit, hæc est linea, fit linea, ita etiâ hic prolatis verbis, panis transmutatur in corpus p. 437. Respond. discursus iste petit principium; hoc enim est de quo quæritur, an panis transmutetur in corpus Christi? an substantia panis aboleatur? an verba illa, hoc est corpus meum, habeant vim transmutandi? hoc est ipsum thema controversum, an corpus fiat ex pane, sicut lux ex nihilo facta est? Vocula, Hoc, non solum panem, nec solum corpus notat: non solum panem, τὸ enim & ὁ πῶς non conveniunt. Non solum corpus, esset enim propositio identica, ergo notat totum complexum; ipsa propositio est demonstrativa, in qua subjectum notat totum complexum, prædicatum autem exprimit dignius, cuius propositionis fundamentum est unio & conjunctio. Tales propositiones occurrunt multæ, Matt. 16. v. 16. *Tu es Christus Filius Dei.* Vocula *Tu* notat totam personam, prædicatum exprimit divinam*

vinam naturam, veluti dignius. *Hoc est Spiritus Sanctus*, poterat Johannes dicere, videns columbam Luc. 3. v. 22. ubi subjectum notat totum complexum, prædicatum exprimit dignius Ioh. 20. v. 23. Christus sufflans dicit: *accipite Spiritum Sanctum*; hoc erat Spiritus Sanctus, quod Christus donabat Discipulis: *hoc* notat totum complexum, sed prædicatum exprimit dignius. Imò ipsi Pontificij non conveniunt, quid per pronomen, *hoc*, in verbis Cœnæ intelligatur, ut fatetur Bellarminus lib. 1. de Eucharist: cap. 11. qui duas dicit esse celebriores sententias, (ergo plures erunt minus celebres) quarum una, particulam *hoc*, ad corpus, altera ad communionem substantiæ, quæ est sub illis speciebus, referat. Prius itaq; inter sese de veritate transigant.

646] (2) *Verba Cœnæ aut inferunt mutationem veram, aut metaphoricam, aut nullam; non metaphoricam seu tropicam &c. nullam esse factam dici nequit cum Lutheranis, nam tunc sensus esset, hic panis triticeus verè & propriè est corpus meum, quod tamen absurdum. pag. 438.* Respond. aliud est mutatio, aliud est Sacramentalis unio; etiamsi panis ille non amittat substantiam suam & in Corpus Christi mutetur, unitur tamen cum corpore Christi, & sic rectè potest dici, quod hoc sit corpus Christi. Humanitas Christi non mutatur in divinitatem, & tamen Matth. 16. v. 16. rectè dixit Petrus: *Tu es Christus Filius Deus vivi*. Sic infuso vino in poculum, poculum non mutatur in vinum & tamen rectè dicitur, porrecto poculo, hoc est vinum. Valeret igitur consequentia Janssenij, panē ipsum

ipsum esse corpus Christi, si particula *hoc* ad solum panem pertineret, cum tamen totum complexum significet, ut modò dictum.

647] (6) *In omni propositione demonstrativa demonstratur una res cæteris exclusis, atqui hæc propositio (hoc est corpus meum) est demonstrativa, ergo una tantum res demonstratur cæteris exclusis, adeoque panis non amplius adesse potest, cum, si panis adesset, falsa propositio esset.* Respond. propositio illa, Tu es Christus Filius Dei vivi, est demonstrativa, unica tantum res in prædicato exprimitur & demonstratur, interim altera res (humana) non negatur vel excluditur; ita in hac propositione (hoc est corpus meum) demonstratur seu prædicatur una res, Corpus Christi, interim panis non excluditur aut negatur. Jansenius adfert exemplum *de vino & oleo unitis in dolio*, ubi si vinum solum prædicetur, oleum negari oporteat; sed simile hoc est dissimile; hic enim tria unita producuntur, dolium, vinum, oleum, in nostrâ autem propositione duo tantum sunt unita, panis & corpus Christi. Si dolium mero vino repletum esset, & quis ostenso dolio diceret, hoc est vinum, prædicaret & demonstraret vinum, interim non negaret dolium, ita in propositione, hoc est corpus meum, demonstratur & prædicatur corpus, interim panis non negatur.

648] (4) Luc. 22 v. 20. *dicite Christus: hic calix est Novum Testamentum in meo sanguine, qui pro vobis effundetur* ἐκ χυνοῦ meo, notat ergo in calice contineri sanguinem in cruce effundendum. Respond. Mona-

Monachus laborat ignorantia Grammaticæ, ἐκ-
 χυνόμενον non est futurum sed participium præ-
 sens à verbo ἐκχύνω, non igitur notat effunden-
 dum sanguinem, sed talem qui effunditur, perin-
 de sicut δίδόμενον notat corpus non tradendum
 sed quod traditur; hinc Pagninus rectè vertit non
 fundetur, sed funditur. Imò vox illa ἐκχυνόμενον
 non pertinet in isto textu propriè ad sanguinem
 non enim dicitur ἐκχυνόμενον scilicet αἵματι, quæ
 vox præcesserat, sed ἐκχυνόμενον refertur ad præ-
 cedens ποτήριον, quod vel pueris patet, qui linguā
 Græcam mediocriter intelligunt. Calix ergo di-
 citur effundi quia Sacramentaliter sibi unitum
 habet sanguinem qui pro nobis effusus est. Quid-
 quid enim non convenit alicui subjecto ratione
 essentialis vel inhærentiæ, illud ratione cujusdam
 unionis vel uniti intelligatur necesse est: sed ef-
 fundi nō convenit calici nec ratione essentialis nec
 inhærentiæ, ergo ratione uniti sui scilicet sanguinis
 id intelligatur necesse est. Imò in Eucharistia san-
 guis Christi quoque effunditur; funditur enim quā-
 do bibitur, inquit Theophylactus; hinc Estius
 Pontificius celebris, effusionem hanc, in anno-
 tat. suis super hunc locum, ad calicem quoque re-
 tulit.

649] (c) Querit Janssenius quid sit in calice, eo
 temporis intervallo, quo nemo ex calice bibit? Resp.
 vinum consecratum; ait, aut ante aut in sumptione
 demum adest sanguis Christi; si ante sumptionem, cur
 non

non adoratur? si in sumptione per fidem, ergo Lutherani Calvinizant p. 440. Respond: sicut Baptismus est actio continua, ita ut affundendo aquam in nomine SS. Trinitatis rectè administremus Sacramentum, ita etiam Coena est actio continua, ita ut edendo & bibendo rectè usurpemus Coenam. Sicut verò aqua Baptismi ante usum non est Baptismus, ita etiam panis & vinum ante usum nō sunt Coena; Sacramentum enim extra usum nō habet rationem Sacramenti. Et sicut ineptum esset dicere, esse integrum Baptismum in illo instanti, quo Minister ait, ego te baptizo, ad primum vel secundum verbum, vel emissionem primæ & secundæ guttulæ ex manu baptizantis; ita ineptum est dicere, Sacramentum coenæ esse integrum, antequam tota actio ad finē perducatur. Ubi non est institutio Christi, ibi non est Sacramentum; sed extra usum panis & calicis, hoc est, extra commestionem & bibitionem non est institutio Christi; igitur extra illum usum non est Eucharistia. Non autem sequitur Lutheranos ideo Calvinizare, error enim Calvinianorum is est, quod corpus Christi in cælis, absens solà fide in terris manducetur; quod dogma dum improbamus, non Calvinizamus.

650] In nostris Ecclesijs rejicimus transubstantiationem (1) Quia Scriptura hanc ignorat; licet enim Christus dicat, hoc est corpus meum, non minus tamen panis in corpus Christi mutatur, quam Verbum in Carnem est mutatum, cum tamen Scriptura dicat; *Verbum Caro factum est* Joh. i. v. 14. (2) Paulus loquens de Coenà i Cor. ii. v. 26. 27. 28. panem semper vocat panem, quod
non

non fecisset, si amplius panis non esset. (3) Paulus
 1 Cor. 10. v. 16. panem vocat *Communicationem*
Corporis Christi, in omni autem *Communicatione* *cc*
duo sint necesse est, unum, quod est alterius com- *cc*
municatio, & illud alterum, cujus est communi- *cc*
catio, hinc sequitur, panem, qui est communica- *cc*
tio, simul adesse cum corpore, quod communica- *cc*
tur. (4) Accidentia panis post consecrationē per-
 manentia ostendunt panem ipsum quoque rema-
 nere, panis interdum arefcit, vinum acfcit, quæ
 de corpore Christi non possunt dici. (5) Seqvere-
 tur ex hac transubstantiatione Christum habere
 duo corpora, unum ex virgine Mariâ assumptum,
 alterum, ex pane factū, & ut ita loquar, transub-
 stantiatum, id quod est absurdum. (6) De trans-
 substantiatione altum in Ecclesiâ primitivâ fuit si-
 lentium usque ad annū 1200, ubi Papa Innocentius
 III. in Lateranensi Concilio hoc novū dogma inve-
 nit, & nomē ipsi antea prorsus inauditū imposuit.

Anno
 1200.
 in vultu
 domini
 crucis.

Caput Decimum sextum.

De Utrazque Specie in Cœnâ Dominicâ.

651] **I**nitium hujus Capitis Janssenio facit ab ac-
 cusatione Lutheri, quod in hac sententiâ mi-
 rus vertumnus fuerit, sed nullum adducit lo-
 cum, ex quo Lutherus alicujus inconstan-
 tiæ posset convinci. Supra Cap. 15. accusabat Lu-
 therū quod trecenties novagies suam sententiā in
 hac doctrinâ mutavit, sed ne unicū mutationis lo-
 cum (taceo trecentos & plures) adducit. Sugillat
 D. Nicolaū Hunniū docentē in Brevis Institutione,
 fidem

fidem nostram non Lutheri sed Dei verbo inniti;
 primis annis Lutherum diversimode docuisse, po-
 stea autem constanter utrâq; speciem defendisse.
 Reponit (1) *quod Lutherus fuerit ex eorum numero,*
qui semper discant & nunquam ad veritatem perve-
niant, 2. Tim 3. (2) Primis annis Spiritus Sanctus i-
psum utiq; illustrasset, si Evangelista & tertius Elias
fuiſſet. (3) Eum non tantum primis annis, sed decem
annis à defectione suam sententiam subinde mutasse.

652] Respond. (1) Si Lutherus usq; ad ulti-
 mam mortis horam diversimode docuisset, fane
 in numerum illorum referri posset, qui semper di-
 scunt & nunquam ad veritatem perveniunt, quia
 verò primis tantum, non autem sequentibus an-
 nis id factum est, Pauli reprehensio ad Lutherum
 non pertinet. (2) Apostoli ipsi primis annis non
 perfectè illuminabantur, passionem & resurre-
 ctionem Christi nolebant credere, de regno Chri-
 sti terreno erroneam habebant opinionem in i-
 psâ die Ascensionis; quid mirum igitur si Luthe-
 ro idem accidit, qui non in momêto sed successivè
 illuminatus fuit. (3) Decem à primâ reforma-
 tione annis, ait, Lutherum sententiam suam sæ-
 pius mutasse, sed nullo exemplo id probat. Con-
 trarium potius patet Lutherum constanter u-
 trâq; speciè docuisse, Anno 1520. in libro de Captiv.
 Babylon. anno 1528. in institutione Pastor Tom. 4. Jc.
 Germ. f. 341. ubi damnat Communicationem sub
 una, tanquam contrariâ Christi institutioni. Anno
 1530. In Judicio suo de quibusdam Articulis fidei
 Controversis, Tom. 5. Jenens. Germ. f. 111. ubi ait,
communicationem sub utrâq; nemo hominum mutare
debe.

debere. Eodem anno in *Epistola ad Philippum* negat communionem sub utrâq; specie esse adia-phorum. Anno 1527. in *consolatione ad Hallenses* Tom. 3. Jenens. Germ. f. 386. Multis argumentis probat usum utriusq; speciei esse necessarium. (4) Lutherus fateatur, se esse ex numero illorum, qui scribendo proficiunt, in *Prefat. Tom. 1.* suos Antilogistas graviter refutat, in *Prefat. Artic. Smalcald.* Tom. 6. Jenens. Germ. & Tom. 7. fol. 247. Videatur de hisce Lutheri antilogijs *Zeemanus contra Ungerstorffum part. 2. cap. 17.* qui solidè ad omnia respondet. (5) Frustra ex Luthero Adversarij nos oppugnant, cum Scripta Lutheri non sint regula fidei nostræ, sed unicū Dei verbum, ex quo fides & salus animarū nostrarum dependet.

653] Ad dicta & rationes nunc transit Ioh. 6. *Ego sum panis vitæ, &c. ubi unius tantum speciei fit mentio.* Resp. (1) hic non agitur de manducatione Sacramentali, hæc enim nondū erat instituta, sed spirituali, quæ fit per fidem v. 35. 47. illa potest fieri ad iudicium, 1 Cor. 11. v. 29. hæc fit semper ad vitam Joh. 6. v. 51. 57. sine illâ possumus salvari, sine hac verò minus Joh. 6. v. 53. (2) Cornelius Janssenius in *Comment. Evang. c. 59* uti etiam Cajeta-nus in part. 3. Thom. qv. 80. fatentur, non de Sa-cramentali sed spirituali manducatione hunc lo-cum esse intelligendum, quæ fiat per fidem. (3) Vini hic æquidem non fit mentio, at panis natura-lis etiam nulla fit mentio, sequeretur ergò cœnam totam etiam sine pane posse manducari. v. 35. Christus æquidem sese vocat panem vitæ, panem verò intelligit non naturalem sed mysticum, quo

cibatur anima ad vitam æternam. (4) Posito quod vini aut potus hic nulla fiat mentio (si maximè de cœna loquatur) sufficit tamen, quod Christus in institutione Cœnæ mandatum de bibitione calicis dedisset Matt. 26. v. 27. adeoq; per panem hic tota cœna posset intelligi, prout Luc. 14. v. 1. legitur, Christum in convivio quodam panem manducasse, ubi potus non excluditur. (5) Bibitio sanguinis Christi in hoc capite etiam commendatur. Dixit eis Jesus: *Amen, Amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die, caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo* Joh. 6. v. 53. 54. 55. 56.

654] Luc. 24. v. O Christus instituit cœnam sub unâ, panem Discipulis tantum frangendo. Resp. (1) Bellarm. lib. 4. de Euchar. cap. 24. dubiè loquitur de hoc loco, neq; audet concludere, an Cœna Dominica vel vulgaris fuerit. Imò Cornelius Jans in Harmon. super hunc locum, non admittit fuisse Cœnam, quâ in sententiâ etiam Barradius est, in Concordantijs Evangelicis, quomodo igitur fratres Cadmæi inter sese conveniunt? (2) Christus non dixit hoc est corpus meum; unde ergò isti Discipuli potuerunt, aut Monachi adhuc scire possunt, cœnam Dominicâ hic fuisse celebratam? (3) Nuda verba, *accepit panem, gratias egit & fregit, nihil probant*, nam Matt. 14. v. 19. Joh. 6. v. 11. Mar. 8. v. 6. hæc verba etiam de Christo leguntur, ibi tamen non

Cœna

Cœna Dominica, sed vulgaris describitur. (4) Isti duo Discipuli fuerunt Sacerdotes ex numero 70. Discipulorū quomodo ergo sub unâ tantum Cœnam sumpserunt? (5) Sequeretur Christum celebrasse Missam sub unâ tantum sine vino, quod Pontificij aliàs non admittunt. (6) Paulus de Cœnâ loquens non provocat ad hunc locum, sed ad institutionem primam Hierosolymis factâ eamq; Ecclesiæ commendat, 1 Cor. 11. v. 23. (7) Discipuli Christum agnoscebant in fractione panis, hoc enim Christus habebat in more positum, ut peractâ gratiarum actione panem frangeret & distribueret Matth. 14. v. 19. Joh. 6. v. 11. Calumniâ verò est, quod Janssenius scribit; *fateri Philippum Melanct. in Apologiâ August. Confess. hunc locum ad Eucharistiâ pertinere.* Verba Philippi ita se habent: *allegant loca, ubi fit mentio panis, uti apud lucam scriptum est, quod in fractione panis Christum agnoverint Discipuli, citant & alios locos de fractione panis, quoniam autem non valde pugnamus, quo minus aliqui de Sacramento accipiant, tamen panis appellatione reliquum significatur.* Hic Philippus non ait, hunc locum ad Eucharistiâ pertinere, sed dicit, esse quosdam, qui allegant tales locos & quidem hunc ipsum; interim ait, se non valde pugnare quo minus aliqui de Sacramento accipiant. Hic Philippus recenset, quid fiat à quibusdam, non verò approbat hoc ita fieri. Et si Janssenius ex Philippi testimonio vellet hunc locum de Cœna Domini intelligere, sequeretur, ex testimonio Philippi, per panem quoque reliquum, id est, poculum, seu totam Cœnam intelligi, quod tamen Pontificij admittere nolunt.

655] Act. 2. v. 42. *Erant perseverantes in fractione panis.* Respond. (1) Si absq; vino Coenam administrarunt Apostoli, sequitur Sacerdotes posse sub unâ Missam celebrare, quod Pontificijs est absurdum; sicut enim Pontificij concludunt, panis tantum fit mentio, ergo panem tantum distribuerunt, ita rectè etiam sequeretur, ergo panem tantum consecrarunt. (2) Per panem potest intelligi tota Cœna, more Scripturis usitato Mar. 7. v. 2. Luc. 14. v. 1. Esa. 58. v. 7. ubi potus à pane non excluditur; sic petimus in oratione Dominica, panem nostrum quotidianum da nobis hodie, ubi potum & alia ad vitam pertinentia non excludimus. (3) Si Pontificij ad exemplum provocant, miramur, cur ad hoc dubium, & non potius ad dilucidum Christi exemplum provocent, Coenam sub utraq; instituentis? quod ipsum Paulus facit, 1. Cor. 11. (4) Quidam ex Patribus, ut Chrysostomus & Oecumenius in Comm. super hæc loca, vulgares epulas intelligunt, quod etiam facit *Lyranus*, imò *Lorichius* in Comm. super Act. 2. testatur, quod multi hunc locum utroq; modo exponant, de Cœnâ Dominicâ & de epulis vulgaribus. Transigant ergo Pontificij prius inter se, an de Cœnâ Dominicâ hic locus sit intelligendus, & postmodum ex eo certâ formant argumenta.

656] 1. Cor. 11. *Hoc facite, quotiescunq; biberitis in mei commemorationem,* ita explicat: Christum intellexisse, non semper sumetur calix, sed quotiescunq; sumetur, id fiet in mei Commemorationem. Respond. (1) v. 24. de pane hoc etiam dicitur, *quotiescunq; manducabitis panem hunc, mortem Domini*

annunciabitis, ergò sequeretur non semper panem esse sumendum, sed sensum esse, quoties panis sumetur, annuncietur mors Domini, adeoq; Sacramentum etiam sine pane poterit administrari, quod est absurdissimum. (2) Hac voce, quotiescunq;, non significatur, interdum sumendum esse panem vel vinum, sed commendatur nobis crebra hujus Sacramenti usurpatio & mortis Dominicæ annuntiatio, usq; ad visibilem ipsius adventum: ita usurpatur hæc vocula *Judith* 5. v. 18. 19. *Apoc.* II. v. 6, ubi notatur crebra rei alicujus iteratio: sensus igitur est, quoties (sæpius autem hoc fiat) manducabitis hunc panem & bibetis ex hoc calice, toties annunciate mortem Domini, in quâ annunciatione vera ejus commemoratio consistit.

657] *1. Cor.* II. v. 27. *Qui indignè manducat hunc panem, reus est corporis & Sanguinis Christi, igitur à contrario, qui solam panis speciem sumit, particeps fit corporis & sanguinis Christi.* Resp. Paulus non ait, qui indigne panem tantum manducat excluso calice, sed conjungit panem & calicem: quicumq; manducaverit panem hunc vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini v. 27. Janssenius igitur textum fraudulenter corrumpit. Imò in toto illo Capite solius panis nullibi fit mentio, sed calix semper adjungitur; panis & vinum, corpus & sanguis, edere & bibere conjunctim leguntur v. 24. 25. 26. 27. 28. 29.

658] *Johan.* 6. post finem versiculi 53. ait, hæc verba legenda esse: *Amen, amen dico vobis, nisi acceperitis corpus Filij hominis, ut panem vite, non*

habetis vitam in ipso, quæ verba malè dicantur à Beza esse supposita. Resp. (1) Cur igitur non legit vetus versio ? aut Beza rectè dixit ea verba esse supposititia, aut versio vulgata errat, quæ hæc verba ibidem non legit, nec Pagninus nec Arias montanus ea legunt. (2) Etiam si hæc legerentur ibidem, non tamen sequeretur, ergò cœna sub unâ specie est usurpanda, cum de Cœnâ ibidem nulla fiat mentio, imò panis potum non excludat, ut n. 655. demonstratum est.

659.] Act. 18. & 21. *Nazaræi multi erant inter Judeos, qui vino abstinebant, Num. 6. igitur isti Nazaræi à vino abstinuerunt sub unicâ panis specie communicantes* Resp. (1) Act. 18. v. 18. Cap. 21. v. 24. de quibusdam dicitur, quod vota fecerint & caput totoaderint, verum, quod à vino abstinuerint, non legitur. (2) Posito quod à vino abstinuerint, & propter hoc votum Cœnam sub unâ sumpserint (quod tamen nullibi legitur, sed à Janssenio effingitur) non tamen sequeretur, Cœnam rectè sub unâ usurpari posse, cum non exemplis sed legibus sit judicandum. (3) Paulus tale votum quoq; habebat cap. 18. v. 18. nec tamen ideo à calice abstinuit, aut abstinentum esse suavit, sed urget Christi institutionem, utramq; speciem docet, 1 Cor. II. v. 26. 27. seq. (4) Si propter votum illi abstinuerunt, quid fiet ergò de illis, qui votum tale non fecerunt, & tamē à vino benedicto coguntur abstinere, imò quia Laici hoc votum non habent, sequitur eos ex calice benedicto omninò bibere debere & posse. (5) Vota ista erant libera, poterantq; ad tempus fieri & postea deponi, ut

Num.

Num. 6. v. 5. seq. patet. (6) Imò Act. 18. v. 19. uno Paulus & Act. 21. v. 24. quatuor viri tantum introducuntur, qui vota fecerant, quis autem credat propter tam paucos Christi institutionem immutatam, ceterisque millenis & myriadibus calicem ereptum fuisse. Miror autem fortes Janssenij impressiones & conceptus, qui audeat asserere *argumentum à nemine infringi posse!*

660] *Philippum in Apolog. Confess. Wirteb. abstemijs, & Brentzium in libro de usu integri Sacramenti Ruthenis concedere ait, ut illi sub unâ Cœnâ sumant, hi verò aquâ mellitâ utantur.* Resp. si Brentius tale quid cōcesserit, nos improbamus & ab institutione Christi recedendum nō esse, constanter docemus. In Apolog. autem Confessionis Wirtenberg, ait, Philippum abstemijs unam speciem concedere, sed neq; caput, neq; paginam, neq; verba formalia Philippi citat. In Apologia certè August. Confess. Philippus de utraq; specie expressè docet, quod Christus non pro parte Ecclesiæ, sed pro totâ Ecclesiâ totâ Cœnâ, & quidem utramq; ipsius partem instituerit, quam institutionem rescindere hominibus non liceat.

661] *Annectit quasdam rationes (1) periculum irreverentiæ vel effusionis. (2) Ne Laici putarent Christum dividi, qui tamen amplius nō moritur (3) propter abstemios & egrotantes, qui vinum non ferant hoc faciendum esse. (4) Ne acesceret vel congelasceret vinum reservatum.* Resp. (1) Mirum est, Christum hæc non prævidisse, periculum effusionis, errores Laicorum, abstemiosq; non respexisse, unde Monachis hæc prudentia, quam Christus ignoravit? num Salvator tam infirmi fuit judicij, ut ista non intellexerit aut præviderit? (2) Periculum

effusionis Sacerdotib9 quoq; posset obijci, adeoq; & illi sub unâ tantum deberent communicare, quasi verò propter quorundam irreverentiam Christi institutio esset violanda. (3) Imò hac ratione nec panis esset Laicis porrigendus, facilè enim posset fieri, ut hostiam vel frangerent, vel amitterent, vel aliàs irreverenter tractarent. (4) Abstemij & ægotantes sunt paucissimi, qui guttulam vini unam vel alteram bibere non possent, quid fiet autem de ijs, qui non sunt abstemij, qui non ægroti, num tota Ecclesia Christiana propter paucos abstemios & ægrotos debet calice privari? (5) Summa irreverentia est discedere ab institutione Salvatoris, quâ tamen Pontificij nō attendunt, malum minus metuunt, & majus interim committunt, quod est *sugere muscas & deglutire camelos* Matt. 23. v. 24. (6) Laicis explicetur hoc mysterium, Christum non dividi naturaliter sed distinguere eius corp9 & sanguinē Sacramentaliter. In Cœnâ primâ Christus certe non dividebatur naturaliter, interim tamen distinctè porrigebat panem, distinctè vinum, corpusq; & sanguinem manducare jubebat. Laici in articulo de Trinitate, de Incarnatione Filij Dei, de Baptismo multos errores possent concipere, neq; tamen propterea istos articulos abnegant, aut totam doctrinam immutant. (7) *Vinum acescere & congelascere posse* ait, sed Christus non jubet, ut vinum includamus & asservemus, verum ut bibamus, vinum asservatum est merum vinum, neq; extra usum bibitionis Sacramentalis habet usum Sacramenti.

662] Ad nostras verò rationes Janstenius excipit:
Matth.

Matth. 26. Bibite ex hoc omnes. *Hic, inquit, Christus alloquitur solos Apostolos presentes; & biberunt ex eo omnes.* Mar. 14. Respond. (1) Si hæc verba solos Apostolos spectant cur Pontificij Sacerdotes ex calice bibunt, cum tamen non sint Apostoli. (2) Quoscunq; Apostoli repræsentabant, ad illos dictum est, *bibite ex hoc omnes*; sed Apostoli non Sacerdotes verum Laicos repræsentabant, non enim consecrabant, quod est proprium Sacerdotum, nam Christus hoc faciebat, verum manducabant & bibeant, ergo non ad Sacerdotes tantum, sed etiam ad Laicos hoc dictum est. (3) Quibusdam Pontificijs, voce *Omnes* intelligi solum Sacerdotes, adfirmantibus, Johannes Fridericus Dux Saxoniae in Comitibus Augustanis obijciebat, sequi hac ratione, quod, Joh. 13. v. 10. *mundi estis sed non omnes*, per voculam omnes, ipsi Sacerdotes quoq; denotentur. Imo Hebr. 13. v. 4. *Conjugium est honorabile apud omnes*, nec tamen Sacerdotes Pontificij in conjugio viverent. (4) Quos jussit edere, illos etiam jussit bibere, sed non solos Clericos, verum etiam Laicos jussit edere, ergo etiam eosdem jussit bibere. (5) Qui se probare & mortem Domini annunciare possunt, illi debent edere & bibere, 1 Cor. 11. v. 26. 28. possunt autem hoc non tantum Clerici, sed etiam Laici, ergo etiam Laici debent edere & bibere. (6) Pro quibus Christus sanguinem effudit in remissionem peccatorum, illi sanguinem debent in Cœnâ bibere Matth. 26. v. 28. atqui non tantum pro Clericis sed etiam pro Laicis sanguinem illum effudit, ergo & illi sanguinem debent bibere.

663] *Actio Christi in Cœnâ*, inquit, *est tantum exemplum, non verò præceptum; verba illa, hoc facite in mei commemorationem, non notant præceptum, Lucas enim & Paulus post sumptionem panis ea referunt.* Resp. (1) Luc. 24. Christus fregit panem in Emmaus, exemplum ibi describitur non præceptum. Act, 2. & 2. Exempla describuntur Apostolorum panem frangentium, non verò præcepta, & tamē Pontificij ex ijs concludunt, Laicos sub unâ tantum debere Cœnam accipere; si igitur valet consequentia in hisce locis, cur quæso non valet in argumento ab exemplo Christi deducto? (2) Quæcunq; Christus suo exemplo conjunxit, nemo hominum separare potest aut debet, sed manducationem panis & bibitionem calicis suo exemplo conjunxit, ergò nemo hominum ea separare potest ac debet. (3) Si valet exemplum Christi in porrectione panis, ergo etiam in porrectione calicis, sed prius est verum ergò & posterius, ratio consequentiæ est, quia idē Christus fecit utrumq; ad eosdem dixit, edite, bibite, utrumq; exprimit rationem Sacramentalem, nec ulla potest ratio diversitatis ostendi. (4) Verbum *facite Lucas & Paulus*, inquit Janssenius, *referunt post sumptionem panis.* Resp. Paulus etiam recenset post sumptionem calicis, 1. Cor. 11. v. 25. *hoc facite*, quotiescunq; biberitis in mei commemorationem, ergò manducatio panis & bibitio vini à Christo præcepta sunt. (5) Janssenius, ex verbo *facite*, præceptū de Missâ exstruit p. 452 itaq; præsupponit in verbo *facite* aliquod præceptum contineri: sed illud verbum pertinet ad commestionem & bibitionē, ergo

ergo de comestione & bibitione præceptum habemus (6) Verba edite, bibite, aut ad solos Apostolos, aut solos Sacerdotes, aut omnes fideles pertinent; si illud, sequitur Cœnam solis Apostolis esse datam, si istud, sequitur Cœnam solis Sacerdotibus esse institutam; ergo hoc sequitur, dicta esse hæc verba ad Apostolos ceu ad fideles & Christianos omnes, quos Apostoli repræsentabant. (7) Bellarminus l. 1. de Euchar. c. 9. agnoscit præceptum in his verbis dum scribit: *Sequitur lex, sequitur præceptum, esse enim in hac institutione præceptum aliquod divinum, nemo negat, & patet ex illis verbis, accipite, edite, item, hoc facite. Etsi enim, ut supra dixi, non est in his verbis præceptum, quo obligentur omnes ad Eucharistiam sumendam, tamen præceptum est saltem, quo jubebantur Apostoli tunc illam accipere, & etiam Præceptum est, ut quando sumimus hoc modo & illo sumamus.* Vides igitur Bellarminum concedere, quod hic adsit præceptum, licet ad omnes hoc pertinere neget. Pro quibus Cœna est instituta ijs præceptum datum est de edendo & bibendo, sed pro omnibus Ecclesiæ Civibus est instituta, ergo & ijs præceptum datum est.

664] Ad locum Pauli, 1. Cor. 11. v. 23. seqq. respondet (1) *modum ibi præscribi, quo uti debeant fideles, si totum Christum cum fructu edere velint.* (2) *Inter Corinthios fuisse multos Sacerdotes.* (3) *Dispensatum fuisse in Ecclesiâ Corinthiâ, ut Laici utramque speciem acciperent.* Resp. (1) *Modum* Apostolus rectè præscribit, quo fideles uti debeant Cœnâ, hoc enim nos volumus. Ita argumentor: quemcumque modum Cœnâ sumendi Apostolo præscribit fidelibus, illum

illum fideles debent observare, sed modum præscribit sub utraq; specie fidelibus, ergo & sub utraq; illum modum debent observare. Imò concedit Janssenius, Christum totum utiliter & cum fructu sumi sub utrâq; ergo sequitur Christum nō totum, nec utiliter, sed sine fructu sumi sub unâ (2) Epistola hæc non solis Sacerdotibus, sed toti Ecclesiæ Corinthiacæ scripta est 1 Cor. 1. v. 2. imò omnibus Christianis scripta, *vocatis & sanctis, qui invocant nomen Jesu Christi* ibid: quæ descriptio ad solos Sacerdotes non pertinet. Qui se probare possunt, illis præscripsit Paulus hunc modum, 1 Cor. 11. v. 28, atqui hoc etiam possunt Laici. Traditiones Ecclesiæ obligant omnes, aliàs dicunt Pontifici; hanc doctrinam verò Paulus tradebat, prout à Christo acceperat, 1 Cor. 11. v. 23. ergo illa omnes tam Laicos, quam Sacerdotes obligat. (3) Dispensatum fuisse, ait, apud Corinthios de calice, sed unde hoc probat, ex quo Capite, quo versu? nugæ sunt & somnia Monachorum. Paulus perpetuò conjungit manducationē & bibitionē v. 26 27 28, 29. & urget eos debere bibere & edere in Cœnâ, qui se probare, mortem Domini annunciare possunt, imò quos vult abstinere à calice Dæmoniorum, illos vult bibere calicem Domini, atqui non tantum Sacerdotes, sed omnes Christianos vult abstinere à calice Dæmoniorum, 1 Cor. 10. v. 21. ergo omnes calicem Domini jussit bibere. Paulus doctrinam de Cœnâ non vocat dispensationem, sed traditionem à Christo acceptam: sicut ergo Christus in primâ Cœnâ non dispensavit sed præcepit edere & bibere, ita nec Paulus in hoc loco dispensat.

665] *Integrè, ait, Corpus & Sanguis Christi sumitur sub unâ specie, Resp. (1) hoc Christus ignoravit, qui non in unâ, sed utrâq; specie Cœnâ instituit. (2) Si sub pane etiam sanguis continetur, sequitur sub vino etiam corpus contineri, quod tamen falsum. (3) Hac ratione Sacerdotes Pontificij Christum bis sumunt, totum in pane & totum in calice. (4) Aliud est unio naturalis, aliud unio Sacramentalis, naturaliter omninò corpus & sanguis Christi sunt unita, sed hic non loquimur de naturali, verùm de Sacramentali Unione, an solum corpus cum solo pane edendum? an solus sanguis cum solo vino bibendus exhibeatur? de hac unione non ex cæcâ ratione, sed ex Christi institutione est judicandum, in verbis Domini mandandum est Discipulis Christi Joh. 8. v. 31. (5) Luther. Tom. 3. Jenens. Germ. fol. 529. existâ concomitantia demonstrat, tandem sequi in pane adesse cœlum & terram, quando scribit. **Hiezu schlegt nun die Concomitantien / das ist / die Folge / weil Christus Leib nicht ohn Blut ist / so folget darauß / daß sein Blut nit ohn Seel ist / darauß folget / daß seine Seele nicht ohn die Gottheit ist / darauß folget / daß seine Gottheit nicht ohn den Vatter vnd heiligen Geist ist / darauß folget / daß im Sacrament auch vnter einer Gestalt die Seel Christi / die heilige Dreyfaltigkeit gegessen vnnnd getruncken wird / sampt seinem Leib vnd Blut / darauß folget / daß ein Messpfaff in einer jeglichen Messe die heilige Dreyfaltigkeit zweymal opfert vnnnd verkauft / darauß folget / weil***

weil die Gottheit nicht ohn die Creatur ist/ so muß Himmel vnd erden auch im Sacrament sein/ darauff folget/ daß die Teuffel vnd HELL auch im Sacrament sint/ darauff folget/ daß wer das Sacrament (auch einerley Gestalt) isset/ der frisset den Bischoff zu Meissen mit seinem Mandat vnd Zeddel/ darauff folget/ daß ein Meissnischer Priester seinen Bischoff in einer jeglichen Messe zweymal frist vnd seufft / darauff folget / daß der Bischoff zu Meissen muß ein größern Leib haben den Himmel vnd Erden/ vnd wer wil alle Folge immermehr erzehlen : aber zu letzt folget auch darauff / daß alle solche Folger Esel/ Narren/ blind/ toll/ vnfinnig/ rasend/ töricht vnd tobend sint/ diese Folge ist gewiß.

Caput Decimum septimum.

De Sacrificio Missæ.

666] **S**acrificium Missæ astruens, aliquot argumenta producit, quæ breviter examinabimus. *Psal. 109 Christus est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, sed Melchisedech sacrificavit Gen. 14. ergo etiam Christus in Cæna sacrificavit.* Respond. (1) Nulla est consequentia, Melchisedech fuit typus Christi, ergo Christus omnia fecit, quæ Melchisedech fecit. David quoque fuit typus Christi, nec tamen Christus omnia fecit, quæ David fecit. Typus & Antitypus non in omnibus sed in uno tertio conveniant necesse est. (2) In quibus Melchisedech fuerit

fuerit typus Christi, recenset Epistola ad Hebræos cap. 7. v. 1. 2. 3. Melchisedech erat Sacerdos & Rex; ita etiam Christus. Ille Rex erat in Salem, ita Christus est Princeps pacis in Ecclesiâ. Ille benedicebat Abrahamo, ita in Christo omnes Gentes sunt benedictæ: Ille describitur ἀπαύτως καὶ ἀμήτωρ, sic Christus non habet patrem secundum humanam naturam, non matrem secundum divinam. Ille introducit non habens initium dierum nec finem vitæ: ita Christus est Sacerdos æternus Psal. 110. v. 4. (3) In textu non dicitur, quod Melchisedech sacrificaverit, sed quod obtulerit panem & vinum; vox נָצַח proprie redditur, *eduxit* vel *protulit*; illa vox usurpatur etiam Gen. 19. v. 12. ubi Loth jubetur educere Uxorem suam נָצַח *educ*, neq; tamen eam sacrificavit. Ita legitur Jud. 6. v. 18. 19. ubi eadem vox quoq; reperitur, sed notat adductionem seu prolationem hostiæ, non immolationem, quæ duo sunt diversissima. (4) Si vox ista notaret sacrificium, sequeretur Melchisedechum Abrahamo & servis ipsius sacrificasse, illis enim protulit; consequens autem est absurdum, ergo & antecedens. (5) Confunditur Sacerdotium Melchisedeci cum Sacerdotio Aaronis, quæ tamen duo Sacerdotia sunt distincta, Christus comparatur cum Melchisedecho in eo, in quo Melchisedech & Aaron non conveniunt, jam verò Aaron quoq; obtulit panem & vinum Exod. 29. versu. 21. Num. 28. v. 7. Ergo comparatio Melchisedechi & Christi non in sacrificio, sed in alio quodam tertio hic institui-

stituitur. (6) Posito, sed non concesso, quod Melchisedech hic verè sacrificasset, causam tamen sacrificulorum in Papatu hoc nihil juvaret, Christus enim solus est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, non illi. Melchisedech verum panem & verum vinum protulit, illi tantum accidentia panis & vini offerunt; Melchisedech sibi soli non reservabat, sed Abrahamo & servis ipsius distribuebat; sacrificuli autem isti calicem sibi reservant, imò sæpius in Missâ nec panem alicui distribuunt; Melchisedech non proferebat ista ad remissionem peccatorum, quod tamen sacrificuli faciunt, itaq; exemplum hoc ad illos non pertinet.

667] Excipit Janssenius, *panem & vinum fuisse primò Deo oblata, deinde militibus eradita, non velut esurientibus, comederant enim paulò ante & venerant prædâ onusti. Sacerdotium Melchisedechi & ejus ritum sacrificalem nullibi describi nisi in hoc loco; clausulam, erat enim Sacerdos, omninò denotare, quod sacrificaverit, & quia Christus vocetur Sacerdos in æternum, sequi, quod per Sacerdotes, suos Ministros, adhuc quotidie offerat.* Respond (1) panem & vinum primò fuisse D E O oblata, dicitur sed non probatur, mera igitur est petitio principij. (2) Abraham veniebat prædâ onustus, sed in istâ prædâ fuisse panem & cibos præparatos non dicitur, quid si fuissent oves, boves, legumina & similia ad edendum non præparata? (3) Licet servi Abrahami antea comedissent, novâ tamen refectione indigebant rødeuntes ex prælio. (4) Licet nec Abraham, nec servi ejus esurivissent, nihil-

nihilominus tamen Melchisedech panem & vinum proferre potuisset, utpote ignorans prædam & satietatem illorum. (5) Nulla est consequentia, sacrificium Melchisedeci alibi non describitur, ergò hic per adductionem panis & vini intelligitur, non enim ad fidem simpliciter necessaria est ista descriptio sacrificij Melchisedeci, sacrificavit proculdubio sicut alij Sacerdotes, hostias mactando, sine sanguinis enim effusione nulla poterat fieri remissio peccatorum Hebr. 9 v. 22. Et cum Aaronitæ panem & vinum quoque obtulerint Ex. 29. v. 23. non potest fingi, quævis talis vini & panis oblatio Sacerdotio Melchisedeci propria fuisset. (6) Verba, *erat enim Sacerdos Altissimi*, nihil probant, nam in Hebræo non legitur vocula causalis *וְ* sed copulativa *וְ*, ideo duæ actiones ibi describuntur, donatio cibi & benedictio; excipit quidem, *copulativam apud Hebræos sæpe causaliter poni*, Sed notum est ex Grammaticis, particulam *וְ* ~~et~~, suam naturam esse copulativam. Bellarminus quidem provocat ad exemplum Gen. 20. v. 3. cap. 30. v. 27. Esa. 64. v. 5. sed vulgata editio uti & Pagninus ibidem legunt, *et, non enim*, & totus textus reclamatur, istam particulam hic non poni causaliter, qualis enim foret ratio, Melchisedech attulit cibos, quia erat Sacerdos Altissimi, nulla esset coherrentia; igitur particula hæc non causam notat, sed personam describit, quæ ut Sacerdos Altissimi Abrahamo benedixit. (7) *In æternum*, ait, *Christum esse Sacerdotem, sed in æternum non sacrificat, ergo facit hoc per Sacerdotes*. Sed quæso, Jansseni, num

Sacrificuli Pontificij in æternum sacrificabunt in Missâ, ergone etiam in purgatorio, inferno, aut cœlo Missam celebrabunt? hoc certè oportet fieri, si tua consequentia valet. Hebr. 8. v. 3. legitur, *omnis Pontifex ad offerendum hostias constituitur, unde necesse est, & hunc habere aliquid, quod offerat*, sed hostia illa non est panis consecratus, quem obtulisset, verùm *is sese ipsum obtulit* Hebr. 7. v. 28. *seipsum obtulit D E O per Spiritum Sanctum* Hebr. 9. v. 14. *seipsum obtulit pro nobis sacrificium D E O* Ephes. 5. v. 2. & hoc quidem non sæpius Hebr. 9. v. 25. ut Pontificij putant in cœnâ fieri, sed *semel* Hebr. 9. v. 28. *ut peccata multorum auferret*. Et hæc est causa cur Sacerdotium Christi dicatur melius & perfectius Sacerdotio Levitico Hebr. 9. v. 7. cùm Levitæ sacrificijs suis hoc Christi sacrificium in cruce peractum præfigurarint v. 5. & Christus ipse *non per sanguinem taurorum aut vitulorum sed per proprium sanguinem in sanctuarium sit ingressus, ut æternam redemptionem acquireret*, Hebr. 9. v. 12.

668] Mal. 1. v. 10. 11. *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestrâ; ab ortu enim solis ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum est nomen meum in gentibus.* Respond. (1) cultus veri Dei in Novo Testam. hic describitur per sacrificium, ita Paulus Rom. 15. v. 16. ait; *sum Minister Christi Jesu in gentibus, sanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta & sanctificata in Spiritu Sancto.* Hic sacrifici-

um Evangelij introducitur, & Ethnicos sacrificia-
um Dei fieri, ait, id quod de Sacrificijs propriè di-
ctis non potest intelligi. (2) Spiritualia hic intel-
liguntur sacrificia, ut sunt oratio Apoc. 5. v. 8.
gratiarum actio Hebr. 13. v. 15. mortificatio ve-
teris Adami Rom. 12. v. 1. mors Martyrum Phil.
2. v. 17. Eleemosynæ Phil. 4. v. 18. hæc omnia di-
cuntur sacrificia in locis citatis, scilicet Spiritua-
lia Novi Testamenti. Excipit Jansenius *Spiritua-
lia sacrificia non posse intelligi* (1) *quia hæc offerat po-
pulus etiam, Prophetam autem loqui de Sacerdotibus*
(2) *Bona opera esse immunda, atqui hic sermonem es-
se de mundis sacrificijs.* (3) *Immundis Judæorum ob-
lationibus hic mundum Ecclesie sacrificium opponi.*
Respond. (1) Omnes Christiani in Novo Testa-
mento sunt Sacerdotes spirituales Apoc. 1. v. 6.
cap. 5. v. 10. ergo omnes Christiani sacrificia i-
sta spiritualia possunt offerre. (2) Opera nostra
sunt immunda si ex adhærente imperfectione &
immunditie æstimantur, fiunt autē munda pro-
pter fidem in Christum, cujus *sanguis mundat con-
scientias nostras ab operibus mortuis* Hebr. 9. v. 14.
Et cur Jansenius hic fatetur opera nostra bona
esse immunda, quæ tamen superius negavit im-
munda esse, cum à Spiritu Sancto proveniant.
(3) Sacrificia Judæorum non erant immunda, u-
bi hoc legitur? aut quæ immundities illis adhære-
re poterat, à Deo enim præcepta erant, adeoq;
sacrificijs Judæorum quasi immundis hæc nostra
munda sacrificia non possunt opponi; munda
dicuntur, quia veniunt à Spiritu Sancto, qui
est Spiritus purus, quia fiunt in puritate

fidei, qui per Christi satisfactionem & intercessionem mundantur.

669] Luc. 22. v. 19. *Hoc facite in mei commemorationem, hic facite* notat sacrificare, ergo Christus Apostolis mandavit, ut sacrificarent, sicut ipse sacrificavit, facere enim idem est ac sacrificare, Lev. 15. v. 15. Lev. 23. v. 19. &c. ita etiam Varro & Cicero loquuntur. Respond. (1) Si Christus sacrificasset in Cœnâ, utiq; hoc præcepto *facite* nobis quoq; sacrificium injunxisset, sed illud adhuc in quæstione est, Janssenius nondum id demonstravit, frustra igitur ex eo consequentias necit. (2) Imperativus *facite*, concernit omnes fideles, si ergo idem notat ac sacrificare, sequitur omnes fideles, adeoq; Laicos sacrificare debere, quod est absurdum. (3) Vox *facite*, nihil novi præcipit, sed id tantum, quod antea in verbis *edite, bibite*, præceptum erat; in illis autem verbis non jubemur sacrificare corpus & sanguinem Christi in remissionem peccatorum, sed corpus Christi traditum edere, & sanguinem pro peccatis effusum bibere, ergo *τὸ facite* idem nobis injungit. (4) Supra p. 439. Janssenius dixit Christum in cruce demum sanguinem suum effudisse, non in Cœnâ, sequitur ergo, quod in Cœnâ non sacrificaverit, sacrificium enim Christi propriè consistit in corporis sui ad mortem traditione, & sanguinis pro peccatis nostris effusione, quomodo igitur hic affirmando præsupponit, quod antea negavit? (5) Ex vocabulo *facite* prorsus ineptè concludi sacrificium Missaticum eruditissimus ille Pontificius Esthius in

in 1 Cor. cap. II. fol 410. docet, qui de comestione & bibitione hoc exponit, quem Janssenius evol-
vat & suam ruditatem corrigat. (6) 1 Cor. 16. v. 1.
ait Paulus de Collectis, quæ fiunt in Sanctos, *sicut*
mandavi Ecclesie Galatie, ita & vos facite Hic facite
restringitur ad præcedentem actionem, scilicet
ad collectionem Eleemosynarum, ita & Christus
et facite ad comestionem & bibitionem antea
præceptam restringit.

670] Act. 13. v. 2. legitur; *Ministrantibus illis*
Domino, λειτουργούντων, sacrificantibus, ut Erasmus
vertit, scil in Missâ. Resp. (1) Non licet Monacho
discedere ab antiquâ versione, quæ habet *mini-*
strantibus, non, sacrificantibus, frustra ergo ad alias
versiones provocat. (2) Lorinus in Comment. su-
per hunc locum recenset diversas Pontificiorum
sententias, quorum quidam de Missâ, quidam de
alio cultu intelligunt, prius itaq; inter se transi-
gant. (3) Si vox Græca λειτουργία semper signi-
ficat sacrificium, sequitur Angelos quoq; sacrifi-
care, de quibus hæc vocula legitur Hebr. 1. v. ult.
Item Magistratum sacrificare, de quo etiam usur-
patur Rom. 13. v. 6. absurdum est consequens, er-
go & antecedens. (4) Cultus Dei ibidem describi-
tur, qui consistit in docendo, Sacramenta admini-
strando, orando, Rom. 15. v. 16.

671] Tandem ait; *Habemus altare, Hebr. 13.*
ergo & sacrificium. Resp. (1) ab altari ad sacrifici-
um nulla est consequentia. Israelitæ Jos. 22. v. 26.
27. altare habebant sine sacrificio, Angeli & ani-
mæ Sanctorum in cœlo habent altare Apoc. 6. v. 9.

cap. 14. v. 18. nec tamen sacrificant. (2) Altare illud est Crux Christi, sacrificium est Christus ipse pro nobis immolatus, 1 Cor. 5. v. 7. *qui seipsum obtulit & peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum ut peccatis mortui, iustitiae viveremus, cuius vibicibus sanati estis*, 1 Pet. 2. v. 24. *Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem ac victimam Deo* Eph. 5. v. 2. *quam* explicationem Esthivius Pontificius super hunc locum approbat. Miror autem quod Jansenius non urgeat argumentum desumptum ex verbis Christi, *pro vobis traditum, pro vobis effusum*, quod alij Pontificij urgent, sed forte non intellexit nervum, aut conscientia infirmitatem ipsi suggessit.

672] Reijcitur ergo sacrificium Missaticum. (1) quia caret Scripturae fundamento, ut refutatio dictorum allegatorum monstrat. (2) Quia Christus semel seipsum tradidit Hebr. 7. v. 26. 27. cap. 9. v. 12. 26. cap. 10. v. 11. 12. seq. ubi unicum Christi sacrificium iteratis Leviticorum sacrificijs opponitur, quomodo igitur à Monachis iterum possit sacrificari? *uno sacrificio consummavit in aeternum eos, qui sanctificantur*. (3) Unicus est Sacerdos Novi Testamenti propriè dictus, Hebr. 5. v. 6. cap. 7 v. 23. 24. frustra igitur monachi sese Sacerdotes vocant, qui sacrificia offerant. (4) *Sine effusione sanguinis nulla fit remissio* Hebr. 9. v. 22 quomodo igitur in Missa Christus sacrificatur in remissionem peccatorum sine sanguinis effusione? (5) Sacrificium Christi in cruce peractum est sufficientissimum & perfectissimum Johan. 19. v. 30. Hebr. 1. v. 3. cap. 5. v. 9. 10. cap. 10. v. 14. Ephes.

Ephes. 5. v. 2. Ergo non est opus alijs sacrificijs. (6) In Cœnâ recordamus sacrificij Christi, 1. Cor. 11. v. 24. 25. 26. sicut autem est aliud sacrificium ipsum & recordatio sacrificij, ita quoq; est aliud Christi passio & Cœnæ Dominicæ celebratio. (7) Missa Vetus Testamentum revocat, dum *representare dicitur Christi passionem*, Con. Trident. Sess 22. cap. 2. atqvi Levitica sacrificia hanc representabant, quæ jam abrogata, cum corpus ipsum advenerit, Coloss. 2. v. 16. 17. Hebr. 10. v. 1. (8) Missa evertit Christi institutionem, celebratur enim sacrificando in lingvâ peregrinâ, pro mortuis etiam; imo pro temporalibus beneficijs adipiscendis, cum tamen Christus Cœnam instituerit sine sacrificio in lingvâ notâ pro vivis tantum, qui se probare possunt, in remissionem peccatorum & mortis suæ recordationem. *Tantum de Missa.*

Caput Decimum octavum.

De Purgatorio.

673] **P**Lusquam centies refutata sunt dicta, quæ citat pro purgatorio; satius fecisset, si nostratum responsiones repetisset & eas refutasset. Sed videbimus quid nugarum adferat.

674] 2. Maccab. 12. versu. 43. 44. 45. 46. *Et facta collatione, duodecim millia, drachmas argenti misit Jerosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene & religiosè de resurrectione cogi-*

rans. (Nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur & vanum orare pro mortuis.) Et quia considerabat, quod hi qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur. Exinde concludit, pro defunctis esse orandum, eosq; subjectos esse cruciatibus à quibus nostrā oratione possunt liberari. Resp. (1) Librum hunc non esse Canonicum, supra n. 407. demonstratum est, & Jus Canonicum libros hosce Apocryphos esse agnoscit *distinct. 16. cap. Canones gloss. atq; inter Apocryphos*. Janssenius ait, *Augustinum scribere, hoc libros sobriè legendos esse, sed non quasi errores in ijs contineantur, verum propter exempla, qui se occiderunt, non imitanda*. Sed cur non sunt imitanda ista exempla? scilicet, quia fuerunt illicita, contra mandatum Dei commissa, quæ tamen ut egregia & laudabilia celebrantur; quæ de re superius actum est. (2) In hoc loco nec nomen nec res purgatorij habetur, non dicitur, quod isti milites igne fuerint cruciati, aut quod preces factæ fuerint eo fine, ut liberarentur ab igne, aut quod tandē liberati fuerint, hæc omnia fuissent dicenda, si author purgatorium adstruere voluisset. (3) Vulgata versio plane recedit à fontibus græcis, In græco textu narratur factum Judæ v. 46. Sed in latinā versione regula & aphorismus recitatur; cū græcus ait de Juda, ἐποίησεν τὸ *fecit*, latinus vertit per τὸ *facere seu orare*. Verba, *sancta & salubris cogitatio*, pertinent ad præcedentia, de gratiā piè dormientibus

bus reposita, sed latinus refert ad sequentia de propitiatione pro mortuis facta. v. 43. legitur quod Judas religiosè fecerit, sed in græco est ἀσείως urbanè. Sic v. 43. græcus legit, προσάγαγῃν περὶ ἀμαρτίας θύσιαν, latinus autem vertit offerre sacrificium pro peccatis mortuorum, ubi vox mortuorum inseritur: hinc patet textum hunc in vulgatâ versione miserè corruptum esse. (4) Nulla est consequentia, Judas oravit pro mortuis, ergo datur purgatorium; orare pro mortuis possumus, placidam quietem & gloriosam resurrectionem illis precando, quod fit in nostris Ecclesijs, nec tamen purgatorium credimus; si in textu legeretur, oravit pro mortuis, ut ex igne purgatorio liberarentur, tunc argumentum papisticum procederet. (5) Circumstantiæ textus purgatorio contrariantur, venialia tantùm peccata expiantur in purgatorio, sed hi milites mortui erant in peccato mortali, nam acceperant donaria idolis consecrata v. 40 quod scelus morte fuit punitum Deut. 7. v. 25. Jos. 7. v. 1. seq. Judas hoc facto cogitabat de resurrectione v. 43. qui verò orat pro bono in resurrectione conferendo, is non orat pro liberatione ex purgatorio, quæ ante resurrectionem fit, docentibus Pontificijs. Dicitur. v. 45. de occisis militibus, quod cum pietate obdormierint, & optimam gratiam habuerint repositam, at qualis hæc esset gratia, si igne purgatorio fuissent cruciati; si in pietate obdormiissent, cur ergò puniti sunt in altero mundo? (6) Historia ista recensetur i. Maçcab. 5. v. 58. seq. describitur etiam à Josepho lib 12. An-

riquit: cap. 12. nec tamen ibidem fit mentio sacrificij pro mortuis. Neq; in Levitico legimus, fuisse tale sacrificium pro mortuis institutum, igitur res tota fit suspecta, Judam pro liberatione militum ex purgatorio victimas istas obtulisse. Causæ verò istarum precum fuerunt, tum iræ divinæ averſio ne simile quid populo accideret, quod olim factum Jos. 7. v. 12. atq; huc pertinent verba v. 42. *Conversi rogaverunt, ut id quod factum erat delictum, oblivioni traderetur*; tum populi superstitioni à simili peccato præservatio, admonēbat enim Judas cæteros milites *ne in peccata proſtratorum dilaberentur* v. 42. jussit ergo victimas offerre, ut Deus placaretur populo suo peenis parcere, atq; à talibus delictis eum præservare. (7) Videtur igitur Epitomator istius libri ex proprio judicio v. 43. verba inseruisse, *benè & religiosè*, quæ si κατὰ πρότυπον intelligantur, sequeretur certè, quod post mortem peccata mortalia remittantur, & quod post mortem ex inferno detur liberatio, cum isti milites in peccato mortali occubuerint, adeoq; ex principio Christianorum in infernum detrusi fuerint; errores autem hi sunt gravissimi, quæ de causâ author libri rectè *veniam petiit* cap. 15. v. 39. Cum itaq; dictum istud loquatur de remissione peccati mortalis post mortem, & de liberatione damnatorum ex inferno, sequitur de purgatorio illud non loqui quippe quod non est infernus, in quo etiam peccata mortalia non remittuntur.

675] Matth. 12. v. 32. *Quicumq; dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit*

rit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neq; in hoc seculo, neq; in futuro. Hinc concludit, quasdam culpas in illo seculo remitti. Respond. (1) Verus sensus hujus dicti est, blasphemia in Spiritum Sanctum nunquam remittetur, nullo loco, & nullo tempore. Probatur hoc (1) quia v. 31. disertè dicitur, *blasphemia Spiritus non remittetur.* (2) Quia Marcus cap. 3. v. 28. seq. eundem Christi sermonem ita exprimit: *qui blasphemaverit Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in aeternum, sed reus erit aeterni delicti.* (3) Lucas cap. 12. v. 10. quoq; ita docet: *Omnis, qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi, ei autem qui in Spiritum Sanctum blasphemaverit, non remittetur.* (2) Non verò sequitur, Christus ait peccatum in Spiritum Sanctum non remittitur in altero seculo, ergo datur aliud peccatum, quod remittitur in altero seculo, ex istâ negatione non statim debet inferri affirmatio. Si quis dicat; Blasphemi Deum non amant nec in hoc nec in futuro seculo non licet statim concludere ergo homicidæ amant Deum in altero seculo. Si dicam, Janssenius Deo nō rapit gloriam suam nec in hoc, nec in futuro seculo, num statim erit concludendum, ergo alius quidam in futuro seculo id facit? A negatione unius subjecti non statim potest inferri affirmatio alius subjecti. (3) In alterâ vitâ propriè non datur remissio peccatorum, *nunc enim est tempus acceptum, nunc est dies salutis*, 2 Cor. 6. v. 2. qui hoc tempus negligit cum virginibus fatuis, frustra pulsabit januam coeli clausam Matth. 25. v. 11. seq. Hic *querendus est Dominus dum inveniri potest*

Esa. 55. v. 6. Nemo differat justificationem usq; ad mortem Syr 18. v. 22 Quia mortui nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem Eccl. 9. v. 5. Sicut cecidit arbor in quemcunq; locum ceciderit, ibi erit cap. 11. v. 3. Hodie si vocem ejus audieritis nolite obdurare corda vestra Hebr. 3. v. 7. 8. juravit Deus incredulis in irâ suâ, quod non introire debeant in requiem suam v. 18. **Hier all Sünd vergeben werden!**

in hymno usitato Ecclesia Christiana canit. (4) Si maximè concederemus peccata remitti in altero seculo, hoc tamen non aliter intelligendum, quam quod anima à corpore soluta simul à peccatis solvatur, & in extremo die salvanda sit, 1 Cor. 5. v. 5. quo sensu precatur Paulus ut Dominus dei Onesiphori familie misericordiam invenire in die illo, 2. Timoth. 1. v. 18. Licet igitur sensus Christi esset, quædam peccata remitti in altero seculo, non tamen de purgatorio statim esset intelligendum, cum dentur plures modi quibus peccatum remittatur.

676] 1 Cor. 3. v. 12. 13. 14. 15. Si quis edificat super fundamentum (quod est Christus Jesus) aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam: uniuscujusq; opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, & uniuscujusq; opus, quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit quod superædificavit, mercedem accipiet. Si cujus opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Hic fit mentio ignis, qui purgabit, ergo est ignis purgatorius. Resp. (1) Peltanus cap. 6. p. 243. de hoc loco scribit: unum certum est, nempe hunc locum, imò verò totum Caput, unde locus petitus est, metaphoris abundare. Quare ergo

ergo ex Metaphoris Pontificij probant hunc gravissimum fidei articulum ? (2) Magnus Patrum dissensus occurrit in explicatione hujus loci, quidam per *Architectum* intelligunt omnes Christianos, quidam solos Doctores Evangelij, quidam per *fundamentum* intelligunt fidem, alij Christum, quidam per *aurum & argentum* bona opera, alij expositiones catholicas, quidam bonos auditores; quidam per *foenum & stipulas* intelligunt peccata mortalia, quidam hæretica dogmata, quidam affectus carnales, quidam peccata venialia, quidam malos auditores intelligunt: per *ignem* quidam tribulationes hujus vitæ intelligunt, alij ignem iræ Dei, alij ignem conflagrationis mundi, alij ignem æternum, prout illorum sententias collegit Meisnerus de Purgatorio cap. 5. (3) Ipsi Pontificij graviter dissentiunt de explicatione hujus loci. Per *Architectos* Bellarminus solos Doctores, Fevardentius simul Auditores intelligit. Per *aurum & argentum* Stapletonus bona opera, Bellarminus & Peltanus utilem doctrinam, per *stipulas & foenum* Stapletonus peccata venialia, Bellarminus & Peltanus malam doctrinam, Valentianus peccata levia & pœnas temporales intelligunt. *Diem Domini* de iudicio particulari Peltanus, Pistorius, Costerus, de Universali & ultimo Bellarminus, de die mortis & Judicij Valentianus exponunt. Per *ignem* probantē opus uniuscujusq; Valentianus purgatorium, Bellarminus autem ignem universalis judicij intelligit. Verba, *detrimētū patietur*, Valentianus de personā operante, Bellarminus de ipso opere intelligit. Valentianus

de

de purgatorio intelligit verba, uniuscujusq; opus ignis probabit. Bellarminus & Peltanus hoc negant, & ultima tantum verba, *salvus erit quasi per ignem*, de purgatorio intelligunt, prout sedulâ authorum collatione hoc demonstrat Meisnerus d. l. (4) De purgatorio locus hic non potest intelligi, loquitur enim *de igne omnes homines probante* v. 13. ignis autem purgatorius non omnes purgat, *ignis iste operatur tantum comburet* v. 13. 14. purgatorium autem operantes animas uret. Ignis iste est metaphoricus v. 15. *quasi ignis*, sed purgatorium est ignis verus. (5) Verus itaq; hujus loci metaphorici sensus est: fundamentum est Christus, architecti sunt Doctores, aurum & argentum sunt solida doctrina, lignum & stipulæ, opiniones humanæ, dies est tempus afflictionis, ignis autem est ignis tribulationis. Ignis iste probabit in tentatione veram & falsam doctrinam stipulasq; comburet, qui autem fundamentum retinuit, is servabitur, sed quasi per ignem, hoc est, cum terrore eripietur & errores suos cum pœnitentiâ agnoscet. Sensum hunc cohærentia totius Capitis gignit, utpote in quo Paulus Ecclesiam ædificio, v. 9. sese architecto v. 10. Christum fundamento comparat v. 11.

677] Phil. 2. v. 10. *In nomine Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & inferorum* Resp. (1) Bellarminus lib. 2. cap. 6. de purgat: scribit, *Ecclesiam nihil definivisse ubi sit Purgatorium*, & multas Doctorum opiniones recenset, ergo per inferorum genua, animæ in purgatorio certò nō intelliguntur. (2) Genua flectere significat Christum pro Domino Dominorum agnoscere, qui om-

nem

omnem potestatem habeat in cœlo & in terrâ, hoc autem modo damnati & ipsi dæmones genua flectent coram Christo. (3) Bellarm. lib. 1. cap. 8. de Purgat. fatetur, per inferos non improbabiliter accipi dæmones. (4) Quidā etiā intelligunt Creaturas, quæ sunt in mari infra terrâ, & in tres classes dividuntur Apoc. 5. v. 2. 3. Ex. 20. v. 4 illæ enim suo modo Christum agnoscunt Dominum, illumq; celebrant Ps. 19. v. 1. Ps. 104. v. 27. Ps. 148. v. 6.

678] 1 Cor. 15 v. 29. *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?* Respond. (1) Locus hic est obscurus fatente Bellarmino, qui sex ejusdem interpretationes affert, lib. 1. de Pur. c. 6. ex obscuris autem non probatur articulus fidei. (2) Nulla est ratio cur de purgatorio locus iste explicetur, baptizari equidem interdū sumitur pro affligi, sed non sequitur, ergo & hic ita accipitur (3) Contrariatur textui. Paulus hic probat resurrectionē mortuorū, si autē per Baptismū intelligitur afflictio pro mortuis suscepta, quomodo sequitur, ergo mortui resurgent. Nā Ethnici quoq; lugebāt mortuos suos gravissimè, nec tamē resurrectionē credebant, 1 Thes. 4. v. 13 (4) A luctu propter mortuos ad purgatoriū nulla est cōsequentia, omnes enim mortui deflentur à suis relictis, nec tamen omnes descendunt in purgatoriū. (5) In Græco fonte vox ὑπὲρ cū genitivo nō vertenda est per *pro*, sed per *super*, quod multis exemplis probat Stephanus in Thesauo, ὑπὲρ νεκρῶν igitur baptizari, est super mortuos vel super sepulcra mortuorum baptizari,

zari, qui ritus fuit in Ecclesiâ primitivâ usitatus. Facto hoc innuebant Christiani, quod per Baptismum *cum Christo in mortem ejus sepelirentur* Rom. 6. v. 4. quod parati essent ad mortem obeundam propter fidei confessionem, & quod gloriosam baptizatorum crederent resurrectionem.

679] Tandem concludit; *sunt quædam peccata venialia in quibus homines quidem repente moriuntur, sed illi non salvantur, neq; in inferno expiantur, ergo in alio loco scilicet in purgatorio.* Huic nodo, inquit Janſenius, nullus est cuneus, nullus ensis. Resp. (1) Argumentum procedit ex falsâ hypothesi, quod peccata venialia ex se mortem æternam non mereantur, contra Deut. 27. v. ult. Gal. 3. v. 10. Jac. 2. v. 10. (2) Peccata venialia sunt actus citò transeuntes conjuncti cum displicentiâ justi, quam primum committitur peccatum veniale cum displicentiâ tali, tunc statim etiam remittitur; fideles enim resistunt pravis cogitationibus pœnitentiâ extemporalis, hinc peccata illa ex se quidem mortalia, sunt venialia & remittuntur. (3) Ipsi Pontificij statuunt peccata venialia expiari posse per quædam opera, ut sunt digna communio, aquæ benedictæ aspersio, Eleemosynarum largitio, injuriarum remissio, orationis Dominicæ precatio, Confessio generalis, benedictio Sacerdotis, devota pectoris tunſio, cordis contritio, extrema unctio, flagellatio &c. jam verò vix datur homo tam subito moriens, qui non possit particeps fieri vel unius mediij ex hisce omnibus, puta contunſionis, contritionis. Dico igitur, qui moritur in peccato sine pœnitentiâ is certò damnatur, qui
autem

autem cum Pœnitentiâ, is salvatur, & cum peccata ejus merito Christi sint expiata, quod fide sibi applicat, ulterius expiatione non indiget.

680] Nos verò purgatorium istud negamus propter gravissimas rationes, quas Janssenio ponderandas relinquimus. (1) Duo tantùm sunt loca animarum, cœlum & infernus Luc. 16. v. 22. seq. Mar. 16. v. 16. Matth. 25. v. 34. 41. Joh. 5. v. 24. (2) De statu animarum legimus quædam Sap. 3. v. 1. Psal. 49. v. 15. 20. Hiob. 10. v. 21. item de funeribus & luctu super mortuos Gen. 23. v. 9. cap. 35. v. 8. Num. 20. v. 1. Gen. 50. v. 10. 11. sed quod purgentur post mortem in igne, nullibi legitur. (3) Credentes in hac vitâ habent pacem cum Deo, sunt filij Dei, cum desiderio expectant solutionem corporis, cupiunt dissolvi Rom. 5. v. 1. 1 Joh. 3. v. 2. Rom. 8. v. 22. Philip. 1. v. 23. quæ omnia esse non possent, si purgatorium ipsis esset expectandum. (4) Animæ credentium post mortem justificatæ sunt à peccatis Rom. 6. v. 7. quiescunt in pace, Sap. 3. v. 3. Esa. 57. v. 2. deportantur in sinum Abrahamæ Luc. 16. v. 22. adeoq; beatæ sunt Apoc. 14. v. 13. (5) Meritum Christi non admittit purgatorium, omnia peccata nostra portavit Joh. 1. v. 29. 1 Pet. 2. v. 24. ipse pœnam portavit, ut nos pacem haberemus Esa. 53. v. 5. mundat nos ab omni iniquitate, 1 Joh. 1. v. 7. ita ut nihil damnabile sit in illis, qui sunt in Christo Jesu Rom. 8. v. 1. (6) Exempla contrarium monstrant, Latro indigebat expiatione, & purgatione, sed in paradysum rectâ ferebatur Luc. 23. v. 43. Lazarus statim in sinum Abrahamæ deportabatur Luc. 16. v. 22. credentes qui supere-

runt in die novissimo, sine purgatorio Deus ad se recipiet, 1. Thess. 4. v. 17. *Qui sunt illi amicti stolis albis, & unde venerunt?* Respond. *ex tribulatione magnâ, & laverunt stolas suas* (non in purgatorio sed) *in sanguine Agni* Apoc. 7. v. 13. 14. (7) Fide purificantur corda nostra Act. 15. v. 9. Baptismo Christus nos lavat, ut simus immaculati Eph. 5. v. 26. 27. pœnitentes mundat Deus ab omni iniquitate, 1. Joh. 1. v. 9. ergo nihil amplius restât igne post mortem emundandum. (8) Cur Papa non liberat animas ex purgatorio? si non pōtest, quid ergo jactat sibi datam esse omnem potestatem, cur vota, suffragia, Missas, preces pro mortuis instituit? si non vult, iniquissimus Pastor est, qui Oves suas in tanto cruciatu relinquit. (9) Ex Ethnicismo istud dogma de purgatorio traxit originem, in primis Platone, Cicerone, Virgilio, imo ex Mahometismo, teste Bellarmino lib. 1. cap. 11. de purg. & Bayerlingo partē 1. Conc. 28. p. 524. (10) Fictis apparitionibus & diabolicis illusionibus ignis iste fuit confirmatus, fatente Bellarm. lib. 1. cap. 11. de purg. & Peltano cap. 10. Videatur Meisnerus in Tractatu peculiari de purgatorio, qui fatuum istum ignem penitus exstinxit, & falsitatem figmenti istius prolixè demonstravit.

Caput Decimum nonum.

De Sanctorum Invocatione.

681]

Q

Uinq; membra sunt istius Capitis Jansseniani (1) *accusat nos docentes, quod animæ mortuorum dormiant.* (2) *Demonstrat Sanctos in Cœlis pro nobis*

oraro

orare. (3) Sanctos nosse secreta cordium. (4) Sanctos esse invocandos & adorandos. (5) Nostra argumenta refutat. Videbimus singula.

682.] *Primò accusat nos docere, quod animæ mortuorum dormiant expertes sensus actionis & cogitationis, teste Lutherò. Respond. Lutherus in Genesin cap. 25. & 42. hæc verba habet; apparet eas dormire & quiescere, sed nihil assero. Distingvit statim inter somnium & quietem hujus & illius vitæ, inqviens; Homo enim defatigatus diurno labore, sub noctem intrat in cubiculum suum, tanquam in pace inibi dormiat &c. Anima autem non sic dormit, sed vigilat & patitur visiones ac loquelas Angelorum & Dei; ideo somnus in futurâ profundior est, quam in hac vitâ, & tamen omninò coram Deo vivit. Et post pauca: Anima post mortem intrat cubiculum suum ad pacem & dormiens non sentit somnum suum, & tamen Deus servat vigilantem animam, sed quomodo? nescimus, sufficit similitudo Somni corporalis, & quod Deus affirmat esse somnum, quietem & pacem. Verba Lutheri sunt clara, intelligit somnum istis animabus convenientem in manu Dei, ita tamen ut visiones & Colloquia Dei & Angelorum admittant.*

683.] *Secundò demonstrat, Sanctos in Cælis pro nobis orare; sed hoc etiam non negamus. Apologia August. Confess. Art. 21. expressè scribit; sicut Sancti vivi orant pro Ecclesia in genere, ita in cælis quoq; orant pro Ecclesia in genere; quia verò Scriptura Canonica expressa exempla nō habet de oratione Sanctorum particulari, ideo eandem non urgemus velut Articulum fidei, sed relinquimus suo loco tanquam*

pias meditationes. Janssenius quædam Scripturæ dicta affert, quæ ordine videbimus.

684] 2 Maccab: ult. *Judas in visione quædam vidit Oniam Sacerdotem & Jeremiam Prophetam orantes pro populo.* Resp. (1) Liber est Apocryphus, quod supra n. 407. solidè demonstratum est. (2) Somnium ibidem recitat v. 12. quo volebat milites ad prælium animare, non autem rem verè gestam. (3) Si κατὰ πῆλιν ista omnia sunt intelligenda, sequitur Sanctos in Cælo esse gladiatos, Jeremias enim Judæ dabat gladium aureum v. 15. 16. (4) Quicquid sit, vel somnium vel vera historia, non tamen legitur, quod Judas & milites Oniam & Jeremiam invocaverint, quo fine & scopo tamen istud exemplum producit.

685] Luc. 16. *Dives orat pro fratribus in inferno, ergo Sancti multo magis in cælo.* Respond. (1) Ad damnatis non debemus discere, quid faciendum & quomodo orandum sit, illi enim à facie Dei rejecti nos docere non possunt. (2) Intercedit Epulo apud Abrahamum; sed nos loquimur de intercessione Sanctorum, non apud Sanctos, verùm apud Deum, invocatur Abrahamum ut opitulatorem; at Sanctos invocant Pontificij non ut Opitulatores, sed ut Intercessores. (3) Orat Epulo sed non exauditur, sequeretur ergo Sanctos pro nobis orare, sed non exaudiri. (4) Eo fine producit istud exemplum, ut Sanctos possimus invocare, sequeretur ergo Epulonem divitem esse invocandum. (5) Si Abrahamus vel Lazarus pro animabus in inferno intercedissent, possent fortè Pontifi-

Pontificij aliquid obtinere. Istud igitur exemplum preces Sanctorum non evincit.

686] Apoc. 5. & 8. *Seniores offerunt phialas plenas odorum, hoc est, preces Sanctorum.*
 Resp. (1) non negamus Sanctos in genere orare pro nobis, an verò particulariter, id ex hoc loco non potest probari. (2) quidam per Cælum ibidem intelligunt Ecclesiam in terris militantem, ut Apoc. 12. v. 7. & alibi vox ista sumitur; hac ratione Sancti viventes in terrâ Deum adorassent, cuius sententiæ est Viegâ super hunc locum. (3) Sancti illi non dicuntur intercedere pro vivis, sed offerunt Agno laudes, cuius sanguine sunt redempti, & ad Regale Sacerdotium eVecti Apoc. 5. v. 9. 10. (4) Quomodo autem exinde sequeretur, ergo sunt invocandi? hoc enim fine & scopo exemplum istud adducitur.

687] Apoc 6. *Animæ Martyrum sub Altari magno clamore petunt vindictam, multo magis petunt misericordiam pro fratribus.* Respond. (1) Ribera & Viegâ duo Pontificij hunc clamorem metaphoricè intelligunt in Comment: super hunc locum, exemplo sanguinis Abelis, qui etiam de terrâ clamavit Gen. 4. v 10. si hoc autem verum, certè intercessio Sanctorum in Cœlo hinc non poterit deduci. (2) Animæ illæ non orant pro alijs vivis, id quod in quæstione est, sed pro sese clamant, ut iudicium adveniat, in quo hostes ipsius puniri & ipsæ gloriosis corporibus restitui possint. (3) Imò animæ istæ nesciverunt statum Ecclesiæ militantis in specie, dictum est enim illis, *ut quiescerent exiguum tempus, donec compleatur numerus conser-*

rum & fratrum, quod dum illis indicatur, certum est, quod antea nesciverint. (4) Quidam id declarant de Martyribus viventibus; nec obstat, quod Janſſenius ex Bellarmino adducit, quod Sancti in terris orent pro suis persecutoribus: in terris enim sæpius vindictā à Deo petunt contra persecutores suos ut Ps. 18. v. 4. 5. Ps. 59. v. 6. Jer. 17. v. 18. Os. 9. v. 14. (5) Quicquid sit, siue Sancti in cœlo, siue Sancti in terrâ hic intelligantur, nō tamē hinc sequitur, illos pro nobis intercedere, aut à nobis adorandos esse.

688] *Christus est Caput; Eph. 1. corpus ipsius est Ecclesia militans & triumphans, quæ membra unius corporis pro se invicem sunt sollicita.* Resp. (1) ex ista communione nihil aliud sequitur, quam Sanctos in cœlo orare pro Ecclesiâ militante, illos verò scire actus speciales viventium, audire preces illorum, adeoq; rectè eos invocari, exinde non sequitur. (2) Communio illa fuit eorum etiam qui sunt in purgatorio, si Pontificijs credendum est; atqui sicut non sequitur, ergo Sancti in purgatorio orant pro nobis, ita etiam de Sanctis in cœlo hoc non potest sequi; imò veluti Pontificij Sanctos in purgatorio non compellant precibus, ita etiam nec Sancti in cœlo sunt compellendi. (3) Communio hanc habuerunt olim Judæi viventes cum Patriarchis in cœlis, neq; tamē legitur, quod vel Patriarchæ pro Judæis specialiter oraverint, vel hi illos invocaverint. Quicquid sit, argumentum istud ex analogia Capitis ac membrorum est peti- tum, adeoq; ex metaphoricâ comparatione, quod tantum est probabile, imò magis rem probatam illustrat, quam dubiam probat.

689] 2. Pet. 1. Dabo operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciat, hic Petrus ait, se post mortem suam velle curam habere viventium Resp. Petrus ait, se operam dare velle, ut fideles post mortem etiam retineant memoriam, eorū quæ ex ipso vivo audiverant, Loquitur de memoriâ Sanctorum ad quos scribit, nō de suâ post mortem memoriâ. Senlus est, operam dabo, ut habeatis, cujus post obitum meum recordemini. Ita Cajetanus explicat, & doctissimus ille Pontificius Esthius in Comment. super hunc locum qui illam opinionem refellit, quâ hic locus de intercessionem Sanctorum explicatur. Textus Græcus etiam hoc evincit, σπχδάσω studebo, ἐκάστοτε frequenter ἔχειν ὑμᾶς habere vos, μετὰ τὴν ἐξοδὸν ἐμὴν post obitum meum τὴν τέτων μνήμην ποιῆσαι istorum memoriam facere. Non ait σπχδάσω μετὰ τὴν ἐξοδὸν sed σπχδάσω ἐκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐξοδὸν. Non ergo Petri de Auditoribus memoria, sed memoria auditorum de Petro hic describitur.

690] Angeli orant pro nobis & curam gerunt nostri Tob. 12 Luc. 1. Apoc. 8. Ps. 90. Zach. 1. Sancti verò sunt Angelis similes, ergo & illi orabunt. Resp. (1) Zach. 1. Apoc. 8. agitur de Angelo increato, id est, Dei Filio ut textus circumstantiæ monstrant. (2) Tob. 12 Ps. 90. Angeli curam gerunt nostri ex divinâ ordinatione, sunt enim Spiritus administratori; Hebr. 1. v. ult. sed hoc officiū Sanctis in Cælo nō est

commiffum. (3) Si maximè concedamus, Angelos & Sanctos generaliter orare pro nobis, nõ tamen fequitur, eos fcire recessus cordium noftrorum adeoq; religiofè colendos efle, de quo hic qværitur.

691] Tertiò, *Scire Sanctos arcana cordium noftrorum probat exemplo Samuelis, 1. Sam. 9. & 10. Elifæ 2 Reg. 5. Petri Act. 5. Pauli Act. 14. item Eliæ fcribentis ad Joramum 2 Chron. 21.* Respond. (1) Sancti ifti non fuerunt omnifcij, fed qvædam tantum occulta fciverunt, eaq; pauca; at Sanctos in cœlis omnifcios efle oportet, fi fint invocandi. (2) Ex divinâ revelatione hæc pauca ipsis innotuere, & fic non negamus, Sanctis in cœlis à Deo qvædam poffe revelari. (3) Vivi ifti erant Prophetæ & Apoftoli ad quorum officium pertinebat miraculoſa & extraordinaria illa qvarundam occultarum rerum ſcientia, in cœlis autem Sancti officia illa non amplius adminiftrant. (4) Nec Samuel, nec Elifa, nec Petrus præſentes religiofè ſunt invocati propter hanc ſcientiam, ergo Sancti in cœlis ſi maximè talem haberent, multò minus, ut abſentes, invocari poſſent aut deberent.

692] De Joramo 2 Chron 21. v. 12. equidem legitur, quod ſcriptum quoddam Eliæ ad ipſum pervenerit, Eliam verò in cœlis hanc Epistolam ſcripſiſſe adeoq; Sanctos in cœlo precum noſtrarum conſcios efle, ut Janſſenius putat, exinde non ſequitur: nam (1) in textu non legitur, quod Joramus Eliam invocaverit vel ante vel poſt exhibitam epistolam, quod tamen eſſet neceſſarium ſi Pontificij aſſertionem ſuam obtinere vellent. (2) Probenſt adverſarij evidenter, Eliam has literas in cœlo

cœlo scripsisse: quam diu hoc non probaverint, firma argumentatio ex hoc loco non poterit desumi. (3) Quamvis Chronologi huc inclinant, quòd Elias circa initium regni Jorami, forsan anno secundo in cœlum fuerit translatus, & septimo demum anno Epistola ad Joramum missa sit, opinio tamen ista est lubrica, nullumq; ejus rei certum fundamentum in textu apparet. Verisimile est, quod Elias videns ingenium Jorami adolescentis de regno ipsius malè omninatus fuerit, & ante translationem in cœlos, epistolam comminatoriam scripserit asservandam, & suo tempore exhibendam. Sic Propheta quidam vaticinabatur de Josia nondum nato, qui altare Jero-beami destructurus erat, 1 Reg. 13. v. 2. 3. Sic Esaias de regno Cyri nondum nati futura prædicebat cap. 44. & 45. simili modo Elias de idololatriâ & pænis Jorami ante suam in cœlos translationem futura prædixit, & epistolam Joramo tradendam conscripsit. (4) Posito autem, quod Elias in cœlo idololatriam Jorami viderit, & hanc epistolam scripserit ibidem, (quod tamen probari nequit) non tamen procederet argumentatio ad communem statum Sanctorum, quæ enim DEO peculiariter revelante Prophetis fuerunt cognita, non statim ab alio quovis cognoscuntur. Sic Samuel vidit absentia 1 Sam. 9. v. 2. seq. Elias prædixit futura 1 Reg. 21. v. 19. seq. nec tamen sequitur ergo omnes in terris viventes vident absentia & futura prædicere possunt. Ab eo quod uni est proprium ad id quod commune est omnibus nulla valet consequentia.

693] *Sancti vident DEUM de facie ad faciem, jam verò DEUS omnia videt; ergo & Sancti omnia vident in DEO.* Resp. (1) Janssenius petit principium, quod is omnia videat, qui Deum omnia videntem videt, quomodo, qua connexion hoc sequitur? (2) *Animæ Sanctorum Apoc. 6. v. 10. vident Deum, nec tamen tempus vident, quo Deus vindicabit sanguinem effusum à persecutoribus, hinc clamant, usque quò Domine non judicas & non vindicas sanguinem nostrum. v. 10. ergo Sancti non omnia in Deo vident* (3) *Sancti in cœlis, non vident in Deo diem extremi judicii, hanc enim nemo novit nisi Pater, imò nec angeli cam norunt Mar. 13. v. 32. qui tamen Deum quoque vident, Matth. 18. v. 10. Ergo nec sancti nec angeli in Deo omnia vident.* (4) eodem modo posset concludi, *Sancti sunt in Deo omnipræsente, ergo & ipsi sunt omnipræsentes: sicut autem Dei omnipræsencia sanctos non facit omnipræsentes, ita nec ejus omniscientia sanctos facit omniscios.* (5) *Si Sancti in Deo vident omnia ergo non opus habent relatione hominum qui ex hac vitâ ad illos veniunt, nec relatione angelorum; Quas tamen relationes Sanctis necessarias esse ut resciscant ea quæ in terris geruntur, Becanus docet in Theol. Scholast par. 1. cap. 9. qv. 13.* (6) Eodem modo quis posset argumentari, *qui videt Solem omnia collustrantem, is videt omnia ea, quæ Sol collustrat, quam consequentiam nec ipsi Pontificij concedent.* (7) Eodẽ modo quis posset concludere; *Sancti vident Deum, qui est omnia in omnibus, ergo & Sancti ipsi sunt omnia in omnibus. Imò Sancti videt Deum, ergo sunt*

sunt Deus ipse. Meræ sunt speculationes Scholasticorum quæ in Scripturis fundamentum non habent.

694] *Quarto Janssenius directè probat Sanctos esse invocandos & adorandos. Gen. 48. Angelus qui eripuit me de cunctis malis benedicat pueris.* Resp. (1) Angelus ille fuit increatus, hoc est Filius Dei, is enim revocabat Jacobum Cap. 31. v. 13. ille salutem conferebat animæ Jacobi cap 48. v. 16. huic Angelo votum fecerat cap. 31. v. 13. ille in formâ Viri cum ipso luctabatur cap. 32. v. 24. is ab omni malo (adeoq; etiam à peccato) Jacobum libera-
verat, id quod solius Dei est. Ita Filius Dei vocatur Angelus Esa. 63. v. 9. Hos. 12 v. 4. Zach. 1. v. 9. Mal. 3. v. 1. Apoc. 8. v. 3. Pererius in Cap. 32. Gen. testatur complures Sanctorum Patrum per Angelum intellexisse Christum, si ergo Patres non errant, cur Janssenius ab iisdem recedit, quos tamen Regulam fidei esse supra defendit. (3) Benedictio à Solo Deo principaliter provenit, in Filio Dei promisso semine Abrahamæ omnes gentes sunt benedictæ Gen. 12. v. 3. Gal. 3. v. 16. Ergo per Angelum hunc Messias intelligitur fons omnis benedictionis à quo Moyses benedictionem precabatur tribui Joseph. Deut. 33. v. 16.

695] *Job. 5. Voca si quis est qui tibi respondeat & ad aliquem Sanctorum convertere.* Respond. (1) vox clama in Hebræo notat non invocare sed nomina recensere *נִקְרָא* *converte te ad aliquem Sanctorum*, in hebræo ita sonat, *ad quem Sanctorum respicies?* ut Arias Montanus vertit. (2) Totus contextus ostendit, quod amici Jobi hoc velint:
nomi-

nomina Sanctorum aliquem, qui iustus fuerit, tales tamen calamitates sustinuerit, num erit aliquis qui tibi responderit & testetur, hoc enim verba Jobi præcedentia & amici eius sequentia evincunt. Amicus iste Jobum non solari, aut consilio succurrere, sed illum objurgare volebat & ipsi insultare. (3) Imò quia Eliphaz ait Sanctos Jobo non respondere, sequeretur Sanctos nos non exaudire. (4) Nullibi Jobus invocavit Sanctos sed verum Deum cap. 42. v. 2. seq. & in hoc cap. 5. v. 8. Eliphaz ad suum provocat exemplum, quod Deum verum invocet. (5) Concedunt Pontificij in Veteri Testam. invocationem Sanctorum non fuisse usitatam, cur ergo eam ex hoc loco probant?

696] Sancti orant propter David Psal. 131. v. 10. 2. Chron. 6. v. 16. 17. propter Abraham, Isaac & Jacob. Dan 3. v. 35. 36. hoc est, propter merita illorum. Respond. ita quidem orant, sed non intelligunt merita vel intercessionem istorum Sanctorum, verum promissiones Davidi & istis Sanctis factas & fœdus Dei cum ijs initum, ita enim se habent verba 2 Chron. 6. v. 16. 17. Nunc Domine Deus Israel, imple servo tuo Patri meo David, quæcungq; locutus es, dicens: non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel, ita tamen, si custodierint filij tui vias meas & ambulaverint in lege mea, sicut & tu ambulasti coram me. Et nunc Domine Deus Israel firmetur sermo tuus, quem locutus es servo tuo David. Psal. 131. v. 10. 11. 17. propter David servum tuum, non auertas faciem Christi tui. Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam; Sancti tui exultatione exultabunt.

bunt. Illuc producam cornu David, paravi lucernam Christo meo. Quilibet videt hic agi de promissione, de pacto, de verbo Sanctis dato. Ita Dan. 3. v. 35. 36. *Ne auferas misericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israel Sanctum tuum. Quibus locutus es, pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas cœli, & sicut arenam, quæ est in litore maris.* Ad promissionem igitur factam Abrahamo & Davidi isti omnes respexerunt, non ad merita & intercessionem illorum. Imò cum isti Sancti in terris viverent nulla merita agnoscebant Gen. 32. v. 10. Psal. 19. v. 13. Psal. 32. v. 6. Psal. 130. v. 3. Psal. 143. v. 2. Esa. 64. v. 6. Dan. 9. v. 7. quomodo igitur jam propter merita illorum credant apud Deum se exaudiri. Imò etiamsi Deus nostri recordaretur propter Sanctos istos, quomodo sequeretur istos Sanctos esse invocandos? edisserat Janssenius, cur isti Sancti in limbum tenebrosum fuerint detrusi, si tantis abundarunt meritis, ut Deus propterea precantes exaudire velit.

697] *Baruch. 3. v. 4. Audi orationes mortuorum tuorum.* Respond. (1) Liber ille est Apocryphus, ut n. 406. demonstratum est. (2) Per mortuos intelliguntur Israelitæ in summis angustiis constitutæ tempore captivitatis, ut quasi mortui censerentur, vers. 11. enim ait; *coinquinatos cum mortuis reputabis, cum illis, qui in sepulchra descendunt.* Sic Paulus usurpat vocem 1 Cor. 15. v. 31. *quotidie morior.* 2 Cor. 11. v. 23. *fui in morte.* (3) Si per mortuos intelliguntur Sancti in cœlis, sequitur Israelitas orasse pro illis Sanctis, intercessisse pro intercessori-

cessoribus suis, quod tamen absurdum. Exempla Sanctorum & Angelorum, qui fuerunt adorati sup. n. 228. fuerunt examinata.

698] Quinto Janssenius respondet ad argumenta nostratum. Apoc 19. v. 10. Cap. 22. v. 8. 9. noluit Angelus adorari à Johanne, hic inquit, Johannes adorare voluit Angelum eo modo, quo olim in Veteri Testamento adorabantur, sed quia natura hominis in Christo erat exaltata, Johannes quoque erat Apostolus, recusavit Angelus hunc honorem. Resp (1) Adoratio quâ olim in Veteri Testamento Angeli honorabantur non fuit religiosa, sed potius externa reverentia, ut supra n. 228. probatum est. In hoc loco autem Johannes religiosè adorare volebat Angelum (fortè putans esse Filium Dei) probatur hoc, quia Angelus dicebat, *ego sum frater & conservus tuus adora Deum* cap. 19. v. 9. cap. 22. v. 9. hinc argumentum: Johannes adorare volebat Angelum illâ adoratione, quâ Deum adorare debemus (idem enim vocabulum usurpatur *adora Deum*) atqui illa adoratio quæ Deo debetur est religiosa, ergò & Johannes simili adoratione Angelum adorare volebat. Ulterius: quæcunq; adoratio intermittenda est propter æqualitatē fraternitatis & servitutis Dei, ea non potest esse civilis & externa, sed religiosa, atqui ista adoratio, quâ Johannes volebat Angelum adorare intermittebatur propter æqualitatē fraternitatis & servitutis, ait enim Angelus: *Frater & conservus tuus sum*: ergo non fuit civilis & externa, sed religiosa. (2) Angelus non prætendit hanc rationem, quia natura humana in Christo est exaltata, & quia Johannes fuit Apostolus, sed quia ego con-

servus

servus & frater tuus sum, fingitur itaq; hæc ratio à Janssenio & textui intruditur. (3) Ad hunc usq; diē natura humana in Christo manet exaltata, cur ergo Pōtificij hāc rationē negligūt & nihilomin⁹ Angelos religiosè colunt? (4) Qui recusat minus, is etiam recusat majus, sed Angel⁹ iste recusat minus, hoc est, honorem cultu divino minorem (ut putat Janssenius) ergo etiam recusavit majus, scilicet cultum religiosum & divinum, adeoq; Angeli propriè adorari nolunt.

699] *Non obstat*, ait Janssenius, *1 Tim. 2. Unus est Mediator scilicet redemptionis, Sancti autē sunt mediatores intercessionis, ut Moses Deut. 5. & Timotheus auditores suos fecit salvos, 1 Tim. 4. v. 16.* sed ad hæc omnia supra responsum est: ad Mediatōres n. 143. ad Salvationē autē n. 152. quorsum Jansseniū remitto. Intercessio Mediatoris nostri apud Deū nititur ejusdē satisfactione ac merito, in officio enim Christi Sacerdotali conjunguntur satisfactio, meritum & intercessio *1 Tim. 2. v. 5. 1 Ioh. 2. v. 2.*

700] *Non obstat*, ait, *Esa. 63. v. 16. Abraham nescivit nos & Israel ignoravit nos. Hebræi non sunt agniti à Patriarchis ut Filij, sic Christus ait Matt. 7. v. 23 nescio vos.* Resp. (1) Propheta ibidem loquitur nomine non impiorum sed fidelium seu Ecclesiæ, ait enim, *tu Domine Pater noster es v. 16.* si itaq; Deus fuit Pater illorum, quomodo Abraham eos non potuisset nosse ut Filios? (2) Sequeretur hæc ratio Abrahamum fuisse duriores erga Israelitas ipso Deo; Deus enim Pater illorum erat, sed Abraham eos, ut filios agnoscere volebat. (3) Quos Sancti non norunt, utpote Deo benignio-

res, ex sententiâ Pontificiorum, illos nec Deus novit : atqui si Abraham hos non novit ut filios, multo minus Deus eos novisset, quod tamen falsum est. (4) Si Abraham & Israel noluerunt istos Israelitas agnoscere pro filiis, sequitur ipsos hoc scientes fecisse, qui enim repudiat filium & curam ejus à se removet, statum filij cognoscat necesse est, sed talem cognitionem Sancti isti non habuerunt, in limbo enim adhuc hæserunt, ex mente Pontificiorum, adeoque nondum fuere beati, multo minus beatificam Dei visionem habuerunt. (5) Si Deus Pater fuit istorum Judæorum Abrahamo id non curante, sequitur adhuc Deum esse Patrem nostrum Sanctis id non curantibus nec intercedentibus, at prius est verum v. 16. ergo & posterius. (6) Sancti illi aut noluerunt, aut non potuerunt curam habere Judæorum, ipsos noluisse non est credibile ex mente Pontificiorum, quippe qui statuunt Sanctos in genere & in specie orare pro Ecclesiâ militante, & cur noluisissent eos audire quorum Deus Pater erat? ergo sequitur quod non potuerunt. Causa verò impotentiae non fuit in Judæis, illi enim orabant resipiscentes sermone, ut totus contextus monstrat, ergo fuit in Sanctis ipsis, qui ignorarunt statum Israelitarum.

701] *Nulla Deo, inquit, fit injuria, cum Sancti invocantur, si enim licitum est homines mortales implorare, multo magis Sanctos in cælo.* Respond. (1) Imploramus opera & intercessionem vivorum ex mandato divino, 1 Tim. 2. v. 1. Jac 5. v. 16 Promissionibus Gen. 20. v. 7. Job 42. v. 8. & Exemplis 1. Sam. 7. v. 8. Rom. 15. v. 30. sed de invocatione San-

Sanctorum defunctorum non extat mandatum. (2) Præsentes Sanctos compellamus, non autem religiose invocamus, id quod Pontificij faciunt Sanctis absentibus, magna igitur est ratio diversitatis. (3) Non compellamus Sanctos viventes, ut sint nostri Mediatores, ut propter merita sua aliquid à Deo impetrent, ut beneficia spiritualia conferant, ut nos à morte æternâ liberent, sicut fit in Papatu Sanctis defunctis, verùm ut precibus suis nobiscum pugnent contra Satanam & hostes alios. Imò vivunt illi præsentes, vident & sciunt nostras calamitates, audiunt nostra vota, id quod de Sanctis defunctis dici non potest.

702] Provocat ad testimonium Magdeburgensium, qui multos citant Patres invocationem Sanctorum credentes; sed Magdeburgenses faciunt quod historicorum est, qui non omnia approbant, quæ referunt. Thuanus multa refert de Jesuitis alijsq; Monachis, quæ tamen non approbat; à Historicorum relatione ad approbationem nulla est cōsequentia. Distinctio inter *δουλείαν* & *λατρείαν* non potest stabilire invocationem Sanctorum, *δουλεία* enim ad cultum verè divinum quoq; pertinet: sic usurpatur Jud. 2. v. 7. 1. Sam. 7. v. 3. Matt. 6. v. 24. Rom. 7. v. 6. cap. 14. v. 18. cap. 16. v. 18. Gal. 4. v. 9. Eph. 6. v. 7. Coloss. 3. v. 24. ergo ad solos Sanctos referri nō potest. Hæc duobus quoq; nō sunt termini *ἀντιδιηρημένως* oppositi, sed differunt ut communius & angustius; omnis enim *λατρεία* est *δουλεία* sed non contra. Hinc quædam *δουλεία*

Y y

est

est primæ tabulæ, quâ servimus Deo. Act. 20. v. 18. 19. quædam est secundæ tabulæ, quâ servimus proximo Galat. 5. v. 13. illa est pietatis hæc autem charitatis. Nos potius invocationi sanctorum sequentia opponimus argumenta. (1) Caret mandato, exemplis & divinis promissionibus, adeoque in scripturis non fundatur. (2) Soli Deo competit hic cultus, *invoca me* Ps. 50. v. 15. *Dominum Deum tuum adorabis & illi soli servies* Matt. 4. v. 10. *Quærite & invocate Dominum* Esa. 55. v. 6. *adorate eum, qui fecit cælum & terram & mare* Apoc. 14. v. 7. *hanc gloriam suam alteri non dabit* Esa. 42. v. 8. (3) Solus Christus est Mediator & Intercessor noster. *Unus est Mediator* 1 Tim. 2. v. 5. *qui interpellat pro nobis* Rom. 8. v. 34. *est advocatus noster apud Patrem* 1 Joh. 2. v. 4. *nemo venit ad Patrem nisi per illum* Joh. 14. v. 6. *non est in alio salus nisi in illo* Act. 4. v. 12. *Propter hunc sese exaudiri petit* Daniel c. 9. v. 17. (4) Non sunt omniscientes, qui arcana cordium possent scrutari; *solus Deus novit corda hominum* 2 Paral. 6. v. 30. *mortuus ignorat an filij ejus sint nobiles vel ignobiles* Hiob. 14. v. 21. *Abraham nescit nos, Israel ignorat nos* Es. 63. v. 16. (5) non sunt omnipotentes, id quod soli Deo competit Gen. 17. v. 1. Es. 45. v. 7. 21. nec omnipræsentés ut Deus Ps. 91. v. 45, Ps. 145. v. 8. quod tamē requiritur ab ijs qui invocandi sunt. (6) Non credimus in sanctos, ergo nec eos invocare possumus, cū fides & invocatio jungantur Rom. 10. v. 14. *Dominus est fiducia cordis nostri* Jer. 17. v. 7. (7) quia ipsi sancti noluerunt hunc honorē accipere exemplo Petri Act. 10. v. 25. Pauli Act. 14. v. 15. angeli Act. 19. v. 9. (8) quia ex Ethnicismō originē traxit; Ethnici enim singulis

stati-

statib9, urbib9, regionib9, morbis, familijs, domi-
bus certos Deos præficiebant eosq; honorabāt al-
tariū ædificatione, templorū dedicatione, festorū
celebratione, imaginū veneratione, pro ut Ecclesia
Romana Sāctos demortuos honorat; qv̄e cultū E-
thnicū describit Nat. Comes Myth l. i. c. 10. l. 4. c. 2.

Caput Vigefimum.

De Reliquijs Sanctorum.

703] **S**Upra part. I. cap. 10. n. 258. seqq. copio-
sè de cultu istarum reliquiarum egi. No-
tetur autem quod Janssenius in hoc Ca-
pite unicum tantum Scripturæ locum
de hæmorrhousâ fimbriam vestimenti Christi tangente
Matt. 9. v. 20. seqq. afferre potuit, quod exemplū
tamen ad rem nihil facit, nam (1) mulier illa non
in fimbriam sed in Christum collocabat fiduciam
suam, non osculabatur fimbriam religiosè, sed
tangebatur in fide, quæ in Christum, non in vestem,
dirigebatur. (2) Illa fimbria non habuit vim sa-
nandi, neq, enim â veste sed â Christo dicitur vir-
tus exiisse Luc. 6. v. 19. quâ mulier illa fuit sanata.
(3) multi tetigerunt fimbriam Christi Mar. 5. v. 31.
Luc. 8. v. 45. nec tamen omnes valetudinem aut a-
liud beneficiū inde accipiebant, cum fide in Chri-
stum ipsum destituerentur: hinc Christus non ait
ad mulierem, fimbria mea, *sed fides tua te salvum*
fecit. (4) Licet per fimbriam tanquam Sym-
bolum aliquod Christus sanârit istam fœmi-
nam, nullibi tamen legitur, quod isti fimbriæ cul-
tus religiosus osculando, procidendo fuerit exhi-
bitus; de Apostolis certè non legitur, quod id fece-

rint, aut, ut facerent, à Christo jussi fuerint, unde ergo constat Pontificijs rectè coli & honorari istas reliquias? (5) A fimbriâ vestimenti, quo Christus fuit amictus, ad alias Sanctorum reliquias, nulla est consequentia; illa vestis erat Christi, reliquiarum cæterarum non sunt Christi; illâ veste erat Christus amictus, reliquijs autem alijs non amicitur; de illâ veste sumus certi, quod Christi fuerit, de alijs reliquijs certi non sumus, unde provenerint. Vestimento suo Christus utebatur, tanquam organo & medio hanc foeminam sanandi, sed ipsum adhuc uti reliquijs alijs, ut vel valetudinē vel remissionē peccatorum tangentibus conferant, nullibi legitur. Tactus ergo istius fimbriæ cultum religiosum prorsus nō confirmat. Supra n. 261. Janssenius ossa Elisæ à Rege Josia asservata esse scribebat 1. Reg. 23. at ossa illa non erant Prophetæ Elisæ, sed illius Viri Dei qui de Josia Altare in Bethel destructuro vaticinatus fuerat; hujus viri ossa non religiosè honorabat, sed tantum à combustionē præservabat. Confer. 1. Reg. 13. v. 2. & 2. Reg. 23. v. 17. 18.

704] Ad Centurias Magdeburgenses provocat, quod illi testentur hunc morem esse antiquissimum; sed illi testantur non ut de bono opere, verum ut de errore antiquo, non *antiquissimo*, ut Janssenius ait, cum tempore Apostolorum hoc factum esse nullibi scribant. Cent. 1. lib. 2. cap. 10. equidem referunt ossa Lucae cum reliquijs Andreæ de Achaja Constantinopolin fuisse translata, sed ea fuisse religiosè culta plane non asserunt, imò Janssenius affingit illis verba, quæ ponit p. 473. quod *apud reliquias*

reliquias Lucæ demones rugiant, quæ verba ibidem non inveniuntur. Cent. 2. cap. 3. legitur quidem quod ossa Polycarpi combusta, fuerint collecta ut auro probatiora & lapidibus preciosis preciosiora (aurum enim & lapides preciosi in die extremo non resurgent ad vitam æternam) sed ea fuisse religiosè culta, prorsus non asseritur. Cent. 4. cap. 4. legitur de Theodosio, quod jacuerit prostratus ad thecas Apostolorum & Martyrum in publicis precibus; sed quod preces suas ad reliquias Martyrum & Apostolorum direxerit, vel etiam in honorem istarum reliquiarum religiosum, humi se prostraverit, non legitur. Sic in nostris Ecclesijs prosternimur ad tumulos majorum, quorum tamen cineres & ossa religiosè non veneramur, sed potius fidei & salutis illorum recordantes ad beatam mortem nos accingimus.

Caput Vigesium primum

De Imaginibus Sanctorum honorandis & colendis.

705] **J**anssenius ex Bellarmino asserit; *Imagines Christi & Sanctorum venerandas esse non solum per accidens & improprie, sed etiam per se & proprie, ita ut ipse terminent venerationem ut in se considerantur, & non solum ut gerunt vicem exemplaris: rationem addit, quia aliquid sacri inest imaginibus scilicet similitudo ad rem sacram & consecratio cultus divini, & quia imagines sunt capaces probri, capaces etiam sunt honoris. (2) Improprie & per accidens eodem genere cultus, quo ipsum colitur*

exemplar, ut cum præco alloquitur imaginem Crucifixi, tu nos redemisti, addit etiam imaginem conjunctam esse suo exemplari, adeoque cum eo adorari. (3) cultum, qui per se & propriè debetur imaginibus esse imperfectum, qui analogicè & reductivè pertineat ad speciem ejus cultus qui debetur exemplari; sicut Sol, luna, imber, ignis, cœli admonentur ut laudent Dominum. Dan. 3. Deut. 32.

706] Respond. (1) discursus audio, sed probationem ex Sacris triplicis istius cultus non video; unde habent Pontificij cultum hunc triplicem? unde sciunt Deo placere hunc cultum? *frustra colitur Deus inventis hominum* Matth. 15. v. 9. Paulus prohibet *cultum eligere* Coloss. 2. v. 16. promisit Janssenius supra sese ex Scripturis omnia demonstraturum, cur igitur promissi immemor hanc distinctionem cultus ex Sacris non probat? (2) Quomodo Laicis ista possunt inculcari, imagines esse honorandas tum per se & propriè, tum etiam per accidens & improprie, cultu analogico & reductivo, item improprie & per accidens, eodem genere cultus, quo exemplar: Simpliciores certè ista non capiunt in Papatu, qui tamen quotidie coram imaginibus procidunt, & quid latria, quid dulia, quid hyperdulia sit non intelligunt. (3) Manifestè idololatricum est colere lignum aut lapidem per se & propriè, ita ut terminent venerationem in se consideratam; instinctu Satanæ hoc Ethnici faciebant, qui adorabant opera manuum suarum, ligna, lapides, æra &c.

707] Ratiunculæ Janssenij nullius sunt momenti

menti (1) *Imagines habent aliquid sacri scilicet similitudinem ad rem sacram.* Resp. Quicquid religiose colendum est, intrinsecè habeat adorabilem excellentiam necesse est, imagines autem intrinsecè hanc excellentiam adorabilem non habent, cum non audiant nec videant, & nihil eorū communicare possint, quæ homines petunt. Imò si propter similitudinē imagines essent adorandæ, sequeretur magis & minus colendas esse imagines, prout magis aut minus id repræsentant, cujus sunt imagines, adeoq; deformatas imagines amplius adorabiles non esse. (2) *Quia dedicantur & consecrantur ad cultum divinum.* Resp. Ista dedicatio ad cultum est inventio humana, à Deo nullibi mandata, ab Apostolis non usurpata; imagines reponuntur in templa, ad exornationem & historiarum sacrarum recordationem, idq; ex libertate Christianâ, sed dedicatio ad cultū est illud ipsum de quo controvertitur. (3) *Imago est capax probri, ergo etiam honoris.* Resp. imago est capax honoris sed non religiosi seu divini, verum terreni quem ceremonialem dicere possumus: honor iste consistit in eo, ut templa exornent & historias sacras Laicis ad memoriā revocent; hujus honoris sunt capaces, idq; non ex necessitate mandati divini, sed ex libertate Ecclesiasticâ. (4) *Impropriè coluntur prout vicē gerunt exemplaris.* Resp. hoc ipsum quæritur, an rectè fiat, an imago quæ Deum & Christū repræsentat, ideo coli debeat? Bellar. lib. 2. de Imag. cap. 22. fatetur, non carere periculo, si quis dicat imaginem Christi esse cultu latriæ adorandam, nam qui defendunt imagines adorari latriâ

coguntur uti subtilissimis distinctionibus, quas ipsi vix intelligunt, ne dum imperitus populus. Et hæc ratio non valet in cultu Crucis Christi, cum ea crux ipsum Christum non repræsentet, sed tantum in contactu fundamentum cultus quæritur. (5) *Imago conjuncta cum Prototypo adoratur.* Resp. Conceptus iste formatur extra verbum Dei, scilicet Deum vel Christum unitum esse huic imagini, ita ut per eam adoretur. Etiam si etiam Deus ejusmodi unionem promississet, non tamen sequeretur, ipsum esse adorandum in & cum eo, cum quo unitur; Deus gratiose habitat in suis fidelibus, nec tamen sequitur ideo Deum in illis atq; cum illis adorandum & invocandum esse. Imò Deus est omnipræsens, cælum & terram replens, ideo non opus est, ut in imaginibus quæras religiosam adorationem, cum ubiq; locorum tibi adsit, modo in spiritu & veritate illum invoces. (6) *Analogicè, ait, coli imagines;* sed quot tandem erunt species cultus religiosi? aliàs numerant latriam, duliā & hyperduliā, his additur cultus analogicus: analogia verò illa est tantum extrinseca, & nihil aliud est nisi æquivoca, solo nomine non re cum vero cultu conveniens; sicut ergo Christus pictus & sculptus verè non est Christus, sed tantum nomine, ita etiam cultus iste Christi picti aut sculpti verè non erit cultus religiosus. (7) *Sicut solem lunam, ignem & cælum alloquuntur Dan. 3. Deut. 32. ita etiam alloquimur crucis imaginem.* Resp. sed solē, lunam, cælos non colimus religiosè isto alloquio, quod tamen faciunt Pontificij imagines alloquendo, ista igitur exempla prorsus aliena sunt.

708] Subolfecit autem Janssenius, ex contactu Christi religiosum cultum illius, quod tetigit, defendens, sequi labia Judæ & asinum Christi etiam religiosè colendum esse, quapropter limitat, *intelligi nempe res innoxias redemptioni nostræ deservientes, quas Christus elegit & amanter amplexus est* p. 476. sed asinum istud quoque elegit, ut interviret adventui suo ad mortem & passionem Hierosolymis, quo nostra redemptio erat perficienda: asinus iste quoque fuit res innoxia, sequitur ergo ex principiis istis asininis, asinum hunc omnino religiosè colendum esse, quod fiat ab asinis papalibus. Labia Judæ, quibus Christum exosculatus est, quoque interservierunt nostræ redemptioni (quamvis præter intentionem Judæ, Deo malum hoc ad bonos fines dirigente) Christus quoque amanter amplexus est osculum istud diabolicum, propter voluntatem Patris cœlestis & calicem passionis bibendum, nec restitit malitiæ, obediens Patri suo usque ad mortem, sequeretur igitur Judam & labia Judæ diabolica omnino religiosè esse colenda. Fiat hoc à Janssenio, nos non invidemus. Imò sicut crux, clavi, lancea vocantur à Janssenio res innoxie, ita etiam asinum istud & labia Judæ res innoxias dicere possumus, non enim nocuerunt nostræ redemptioni, quamvis Christi passionem & dolores in corpore ipsius promoverint, adeoque corpori ipsius noxia fuisse, dici possint. Jam ad dicta Janssenij.

709] Num. 21. *Serpens aeneus procul dubio fuit honoratus.* Resp. istud *procul dubio* per *non procul dubio* refutatur. Serpens ille jussu Dei fuit à Mose

erectus, non ut adoraretur, sed ut morsus sisteret serpentum ignitorum v. 8. seq. Typus quoq; erat Christi, qui exaltatus est in cruce, sicut serpens iste in deserto Joh. 3 v. 14. quē si oculis fidei aspiciamus sanamur à morfu serpentis infernalis. Imò serpentem istum Ezechias confregit, cum videret populum ipsi incensa adolere & cultum superstitiosum exhibere 2 Reg. 18. v. 4. quomodo autem Ezechias rectē serpentem confregisset, si Deus illum adorari voluisset, cum Rex ille non verum sed falsum cultum & idololatriam destrueret v. 4. Cherubinos, Arcam, Virgam Aaronis & tabulas lapideas fuisse olim adoratas ait, sed nullo verbulo, nullo nervo argumentandi, nullo apice, probat, quod est nugari, non disputare

710] Hebr. 11. v. 21. *Jacob moriens adoravit fastigium virgæ Joseph. Illā virgā notatur Christus, cujus Joseph typus erat.* Resp. (1) In græco habetur *προσεκύνῃσεν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ*, adoravit super fastigium virgæ, ut Arias Montanus vertit: an verò ipsam virgā vel aliud quid adoraverit, patet ex historiā Gen. 48. v. 15, 16. *Benedixit Jacob filiis Joseph & ait: Deus in cujus conspectu ambulaverunt patres mei Abraham & Isaac, Deus qui me pascit ab adolescentia mea usq; in præsentem diem. Angelus qui me eruit de cunctis malis benedicat pueris istis: & invocetur super eos nomen meum, nomina quoq; Patrum meorum, Abraham & Isaac & crescant in multitudinem super terram. Deum igitur Abraham, Isaac & Jacob invocavit.* (2) *In fide* dicitur hoc fecisse Hebr. 11. v. 21. at fides Jacobi non erat directā in virgam

gam Josephi, sed in Deum Abrahamæ, in Angelum, qui ipsum eripuerat de cunctis malis Gen. 48. v. 16. fides autem & adoratio semper sunt conjuncta Rom. 10. v. 14. (3) Non virga Josephi sed ipse Josephus erat typus Christi, sequeretur ergo quod Jacob Josephum ipsum adorasset, Pater filium suum, quod est falsissimum (4) Illa virga non repræsentabat similitudinem Christi, ut nos loquimur de imaginibus, quæ similitudinem Dei, Christi & Sanctorum habent ac repræsentant. (5) Lutherus hunc locum rectè vertit, *Er neigete sich gegen seines Scepters Spitzen* id est, inclinabat se ad illud Sceptrum, id quod genuina vocis græcæ significatio exprimit.

711] Jos. 7. v. 6. *Josua adoravit coram arca Domini.* Resp. (1) coram arca adoravit sed non arcam ipsam, verum Jehovam, qui ipsi de arca respondebat. (2) Ex divino mandato hoc faciebant Israelitæ, sed monstrent nobis Pontificij simile mandatum in Novo Testamento coram imaginibus ligneis & lapideis Deum esse adorandum. De istâ arcâ, item de adoratione scabelli pedum supra part. 1. cap. 10. n. 242. actum est.

712] Exod. 3. v. 5. *Locus in quo stas, terra sancta est. Exod. 12. dies erat sancta, religiosa, venerabilis item vestis Aaronis & terra dicitur sancta.* Respond. si sanctum in hoc loco notat religiosam, venerabilitatem, sequitur quod terram Moyses religiose venerari debuerit, quod tamen non fecit, quod Israelitæ vestes Aaronis debuerint adorare & religiosè colere, id quod tamen nō fecerunt. (2) Nos loquimur de imaginibus repræsen-

tag-

tantibus similitudinem Dei aut Christi; sed terra, vestis, dies non sunt imagines, vel Deum, vel Christum repræsentantes, quomodo igitur ista huc quadrare possunt? (3) Si omne id religiosè est colendum quod sanctum dicitur in sacris, sequeretur ipsam gentem Israeliticam, laminam, oleum, aquam, vasa, castra olim fuisse adoranda, quæ omnia sancta dicuntur Exod. 19. v. 6. cap. 29. v. 6. Num. 5. v. 17. cap. 31. v. 6. Deut. 23. v. 14. (4) Est igitur æquivocatio in nomine *Sancti*, notat enim in locis citatis relationem, quâ aliquid Domino sanctificatum est, non verò adorabilem excellentiam, quæ significatione usurpatur cum de Deo sumitur.

713] *Prohibiti quidem sunt Dij alieni, non facies tibi sculpiile, non adorabis, non coles ea, sed hæc, inquit Janßenius, id volunt, ne imagines habeantur pro numine divino, ne in ijs fiduciam collocemus. Idololum, ait, est imago facta ad ingenerandam de quocungq; homine opinionem divinam, quam ille non est promeritus.* Respond. Falsum est, quod Deus illum cultum imaginum tantum prohibuerit, quo divinitas imaginibus tribuitur, prohibuit etiam illum cultum, quo ipse Deus verus per imagines colitur, licet istis imaginibus nulla attribuaturs divinitas. Sic Israelitæ in deserto non vitulum sed ipsum Jehovah in vitulo adorabant Exod 32. v. 8. 1 Cor. 10. v. 7. Act. 7. v. 41. sic Micha cum matre suâ consecrabat argentum Domino & ex eâ simulacrum faciebat Jud. 17. v. 3. seq. Sic Jereboam per vitulos erectos verum Deum repræsentare volebat, coram illis adorabant verum Deum 1 Reg. 12. v. 28.

v. 28. seqq. Sic alienigenæ illi 2 Reg. 17. colebant Dominum v. 29. sed per idola in excelsis Samariæ, Suchoth, Nergel, Asima, v. 30. Isti omnes colebant verum Deum per imagines, quem cultum tamen Deus abominabatur velut ethnicum.

714] Idololatria igitur committitur non tantum cum creaturis honor divinus tribuitur, sed etiam cum Deus aliter colitur, quam in verbo suo præscripsit, licet hoc optimâ intentione fiat. Nam Deus non vult coli mandatis hominum, *in præceptis meis ambulate Ez 20. v. 19. Indicabo tibi homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te*, respondet Deus hypocritis discedentibus à verbo suo Mich. 6. v. 8. Hinc cum Israelitæ suos primogenitos immolarent, non Deo, sed dæmonijs immolasse leguntur Psal 106. v. 37. sic Gideon bona intentione faciebat Ephapretiosum & tamen fornicabatur Jud. 8. v. 27. fiebat hoc Gideoni & domui ejus in ruinam. Imo Judæi locum à Deo destinatum negligentes & in collibus sacrificantes nihilominus idololatriæ arguuntur Jer. 2. v. 20. Cap. 3. v. 6.

715] Neq; sequitur *Lutheranos esse Idololatrias propter imaginem Lutheri quam reservant*; non enim colimus illam imaginem religiosè, non procidimus coram eo, non adoramus Deum in eo, sed memoriæ causa istam imaginem reservamus, cum Deus per hoc organon suum rem stupendam effecerit, & lucem Evangelij obscuratam accenderit. Janssenius potius crassam idololatram sese præbet, dum p. 476. expressè docet, *quod licitum sit adorare cultu latriæ imaginem crucifixi, quam*
quis

quis suo phantasmate efformarit. Ita Monachi adorant cultu divino sua phantasmata! quicumque adorat cultu divino phantasma efformatum in mente sua is idolum facit ex illo phantasmate, adeoque idololatriam committit, sed Janssenius adorat cultu divino phantasma efformatum in mente suâ, ergo ex illo idolum facit, adeoque idololatriam committit. Cultus iste rectè phantasticus dicitur cum non tantùm imagines, sed etiam conceptus ac phantasmata divino cultu adorantur. Accusat hic Janssenius Mornæum de Plessis, qui convictus fuerit coram Rege Gallie Henrico quarto, Patres antiquos scripsisse, imagines Christi & Sanctorum olim cultas fuisse, sed Mornæus calumnias & figmenta de colloquio isto sparsa satis protrivit in scripto peculiari hæc de re edito cujus titulus: *Responsio Mornæi ad librum Episcopi Ebroicensis de colloquio Anno 1600. 4. May habito in Fontainebelau &c. Francofurti an. 1618. &c.* quorsum Janssenium remitto.

716] Centurias Magdeburgenses citat, sed profectò imprudenter, cum potius cultum imaginum destruant quam adstruant. Ita enim Cent. 4. p. 121. Scribit Eusebius libro septimo, Cap. 18. vi disse se adservari à fratribus aliquibus in Asia, imagines Apostolorum Petri & Pauli, ipsiusq; Christi, sed in locis publicis invocationis aut cultuum Christianorum, tantum abest ut adseveret collocari solitas, ut etiam ab Ethnicis hunc ipsum privatum imaginum usum inventum dicat, qui, quos pro servatoribus habuerint, imaginibus & statuis honorare consueverint. Sic Lampri- dius, Alexandrum Severum optimum Imperatorem,

in privato quod domi habebat Larario suo, ad statuas majorum suorum, aliorumque præstantium Virorum, inter quas & Christi & Abrahami imagines habuit, sacra facere solitum narrat. Sic statuam Salvatoris Eusebius ibidem, non in templo Christianorum, sed in editiori loco ad fores ædium, mulieris illius hæmorrhoeuse erectam fuisse, & adservatam diu apud Cæsaream Philippi commemorat. Testatur aliquot locis in Apologetico Tertullianus, Christianos eo tempore maxime odisse solitos statuas cum suis ornamentis. Hinc etiam in Deorum idola, quæ Ethnicis venerabantur toties, & tam acerbè invehiuntur. Testantur hic Magdeburgenses, imagines Sanctorum fuisse quidem asservatas sed (1) non cultas vel invocatas (2) ne quidem in templa repositas (3) propter consuetudinem Ethnicorum, qui imagines suorum Deorum in templa reponebant colendas; quæ omnia potius destruunt quam astringunt cultum imaginum & statuarum; si Janssenius sapuisset, hunc locum non citasset.

Caput Vigesium secundum.

De Fide Justificante.

717] **I**N hoc Capite Janssenius graviter hallucinatur (1) *de solâ fide justificante* Caput quidem inscribit, sed contra solam fidem nihil, verum contra certitudinem justificationis disputat. (2) *Lutheranos*, ait in principio capitis, *neminem ex orthodoxis Patribus pro se adducere posse*; sed supra part. 1. cap. 14. n. 402. adducti sunt Patres, quos orthodoxos esse quomodo Janssenius negabit? (3) *Ad Centuriatores*

tores provocat, quid illi fateantur, sed suprâ n. 401. contrarium est demonstratum, quod in antiquitate, doctrina de solâ fide justificante fuerit notissima. (4) *Dicta adducit Scripturæ de metu & timore loquentia*, sed ad ista omnia suprâ Part. 1. Cap. 7. n. 177. seqq. satis responsum est. (5) *Jacobi dictum cap. 2. de operibus*, supra n. 162. quoq; enucleatum est. Unicum igitur restat dictum 1 Cor. 13. v. 2. 3. *si habuerim omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum*. Respond. (1) de fide miraculosâ hic loquitur Paulus, ut monstrat restrictio, *ita ut montes transferam*; ista autem fides miraculosa non justificat, in illo die multi dicent ad Christum, nonne in tuo nomine prophetavimus? &c. nec tamen salvabuntur. Sic Bileamus habebat donum prophetandi, nec tamen propterea habebat fidem justificantem. (2) Bellarm. lib. 1. Cap. 15. de justif. col. 854. concedit *fidem miraculorum esse posse separatam à fide justificante*, ergo ex propriâ hypothesi vestrâ potest quis fidem miraculosam habere, nec tamen justificari, ideoq; nostra assertio hoc in loco nequit infringi. (3) Fides justificans semper conjuncta est cum bonis operibus Gal. 5. v. 6. sed ista fides, de qua Apostolus loquitur potest esse sine operibus charitatis, ergo non est fides justificans. (4) Apostolus in hoc loco taxat eos, qui fidem jactabant, ac interim malè vivebant, quasi dicat, etiamsi omnem fidem jactarem, ita ut eam quoq; miraculis confirmarem, charitatem autem non haberem, indicium esset veram fidem non adesse. Interim non sequitur, charitas debet adesse, ergo
justi-

justificat, debet enim adesse non ut causa, sed ut fructus seu consequens; vita sine motu & respiratione nihil est, interim non sequitur, ergo motus & respiratio sunt causa vitæ, cum potius sint consequens effectus. Miror autem Janssenium in hac proluxâ controversiâ tam jejune & frigide disputare, neglectis alijs dictis atq; argumentis, quæ Pontificij aliàs magno numero produciunt.

718] Nos, fidem Solam, docemus, justificare sine merito operum (1) quia opera nostra sunt imperfectè bona 2. Cor. 4. v. 16. Rom. 7. v. 14. Philip. 3. v. 12. ergo summam perfectionem in judicio divino non possunt promereri. (2) Quia Sanctissimis viris infirmitates & nævi plurimi adherent, ita ut fateantur sese coram Deo stare non posse Esa. 64. v. 6. Psal. 32. v. 1. Ex. 34. v. 7. Job 9. v. 3. cap. 15. v. 14. seqq. Psal. 130. v. 3. 1. Reg. 8. v. 46. Rom. 7. v. 18. 19. Jac. 3. v. 2. (3) Scriptura disertè excludit opera nostra. *Sine lege justitia manifestata est per fidem* Rom. 3. v. 21 22. *justificamur gratis per gratiâ ipsius, v. 24. per fidem sine operibus exemplo Abrahamæ qui per fidem justificatus est* Rom. 4. v. 2. 3. *non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi* Gal. 2. v. 16. *Gratiâ salvamur per fidem non ex operibus ne quis gloriatur* Eph. 2. v. 10 *vocavit nos non secundum opera, sed gratiam* 2. Tim. 1. v. 9. (4) quia vita æterna est donum merè gratiosum; Rom. 6. v. 23. (5) quia passionēs nostræ non sunt dignæ futurâ gloriâ Rom. 8. v. 18. multò minus opera nostra, quæ passionibus sunt minora. (6) Quia vita æterna est *hereditas* Joh. 1. v. 12. Rom. 8. v. 16. 17. Gal. 3. v. 26, 1 Joh. 3. v. 1. Coloss. 3. v. 24. Liberi

autem hæreditatem operibus non merentur. (7) Quia soli fidei justificatio & Salus nostra adscribitur, Joh. 3. v. 16. 18. 36. Mar. 16. v. 16. 1. Pet. 3. v. 9. Rom. 11. v. 6. (8) Quia iustitiam in operibus quærentes à Christo evacuantur & gratiâ excidunt Gal. 5. v. 4. sunt sub maledictione Gal. 3. v. 10. Israel sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non pervenit Rom. 9. v. 31.

Caput Vigesium tertium.

De Libero Arbitrio.

719] **N**on est quæstio inter nos & Pontificios, an homo habeat liberum Arbitrium in naturalibus, aut in moralibus, aut in externis actionibus? neq; quæritur, an homo habeat libertatem in mente cogitandi, judicandi, volendi, expetendi? neq; est quæstio de libertate, quâ amplectimur media, ut sunt lectio & auditus verbi, ingressus templi; neq; de libertate hominis ad malum hic sermo est; sed hoc quæritur, *an homo non renatus in se habeat vires credendi & bonum operandi?* nos hoc negamus (1) quia naturâ sumus corrupti, pravi, immundi, filij iræ Joh. 3. v. 6. Rom. 5. v. 19, Joh. 14. v. 4. Eph. 2. v. 3. (2) Quia naturâ non nisi malum agere possumus Matth. 7. v. 18. Psal. 14. v. 1. Rom. 3. v. 10. Gen. 6. v. 5. Matt. 15. v. 19. (3) Quia intellectus noster naturâ cæcus est in spiritualibus 1 Cor. 2. v. 14. 2 Cor. 3. v. 5. Rom. 8. v. 7. Joh. 1. v. 5. Eph. 4. v. 17. 18. (4) Quia voluntas nostra à Deo aversa est Gen. 6. v. 5. Job. 14. v. 4. Eph. 2. v. 3. Joh. 3. v. 6. Rom.

Rom. 3. v. 11. seq. (5) Quia natura non possumus ad Deum accedere Matt. 12. v. 34. 1 Cor. 12. v. 3. Joh. 6. v. 44 Joh. 15. v. 5. (6) Quia soli Deo adscribitur nostra conversio Ez. 36. v. 26. Jer. 32. v. 39. Eph. 1. v. 17. cap. 2. v. 5. Act. 26. v. 17. 2 Cor. 4. v. 6 Ps. 119. v. 33. 34. 35. Phil. 1. v. 6. cap. 2. v. 13. (7) Quia servi sumus peccati Joh. 8. v. 34. Rom. 6. v. 16. 19. 2 Pet. 2. v. 19. (8) Quia mortui sumus in spiritualibus & à Deo vivificamur Eph. 2. v. 1. Col. 2. v. 13. Matth. 8. v. 22. adeoq; non possumus gloriari, 1 Cor. 1. v. 31. c. 4. v. 7. Jansenius verò docet, *gratiam Dei & naturam hominis concurrere in conversione nostra* id quod aliquot argumentis probat.

720] Gen. 4. v. 7 *Sub te erit appetitus tuus & tu illi dominaberis.* Respond. (1) de affectibus moderandis hic textus loquitur, & sic homo potest dominari appetitui, verum nos de conversione ad Deum hominis non renati loquimur. (2) Qualis consequentia, homo debet dominari appetitui, ergo hoc potest ex sua natura? Iohannes Baptista jubebat agere poenitentiam, ergone homines id poterant facere natura? à præcepto ad vires naturæ nulla prorsus est consequentia. Deus in hoc loco nō exprimit, quid Cain natura possit, sed imperat ipsi, quid facere debeat, scilicet invocatione Dei, & gratiâ Spiritus Sancti, fræno concupiscentiæ &c. (3) Etiam si Cain odium erga fratrem potuisset naturæ viribus reprimere, non tamen sequeretur, hominem posse viribus naturæ credere & omne bonum operari: ab evitatione unius peccati ad libertatem credendi, & omnia bona operandi nulla est consequentia.

721] Syr. 15. v. 14. *Ieq. Deus ab initio constituit hominem & reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata & praecepta. Si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposuit tibi ignem & aquam, ad quod volueris, porrige manum tuam &c.* Respond. (1) Liber ille non est in Canone, ut supra n. 411. probatum est. (2) Loquitur textus iste de homine in statu innocentiae considerato, prout Deus ab initio eum condidit; nos verò loquimur de homine post lapsum considerato, si huic libertatem credendi & quodvis bonum operandi Janssenius tribuit, manifestè pelagianizat. (3) Experientia docet, hominem post lapsum ex proprijs viribus non posse bonum amplecti propter intellectus cecitatem & cordis malitiam Gen 6. v. 5. 2. Cor. 3, v. 5. Rom. 8. v. 6. (4) Si homo naturā posset credere & bonum operari, sequeretur etiam Ethnicos hoc potuisse; quod tamen falsum est & impium.

722] Syr. 31. v. 10. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere malum, & non fecit, ideo stabilita sunt bona illius.* Resp. ibidem sermo est de divite, v. 8. 9. qui posset abuti divitijs, nec tamen abutitur, sed rectè utitur; talem, ait Syrach, rarissimè inveniri inter homines. Sed quid hoc pertinet ad liberum arbitrium in spiritualibus?

723] Deut. 30. v. 15. 19. *Considera quod bodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & e contrario mortem & malum. Elige ergo vitam, ut & tu vivas, & semen tuum.* Respond. (1) Nos loquimur de homine non renato, sed Israelitæ erant renati, per circumcisionem in fœdus Dei assumpti, & verbo Dei illuminati, ideo poterant Domino obe-

obedire. (2) Poterant Israelitæ unum ex his duobus, hoc est poterant repugnare & non obedire Deo, idq; ex naturâ corruptâ & ad peccandum pronâ (3) Nulla est consequentia, Israelitæ poterant bonum eligere, ergo hoc ex viribus naturæ cooperantis poterant; hoc esset manifestus Pelagianismus.

724] Matth. 23. v. 37. *Jerusalem Jerusalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti.* Respond. In hoc loco dicitur Judæos bonum noluisse, sed exinde non sequitur, eos ex naturæ viribus bonū istud facere potuisse; à voluntate ad voluntatem, à potestate gratiam repudiandi, ad potestatem gratiam amplectendi nulla est consequentia; sicut enim homo valetudinem & vitam suam potest perdere ex sese, hæc autem bona perdita ex sese non potest recuperare, ita etiam salutem potest nolle & repudiare, nequaquam autem ex se velle & apprehendere; *naturæ est, ut nobis insit nolle bonum, gratiæ est, ut possimus velle bonum*, pulcrè alicubi ait Ambrosius.

725] Crassissimus verò error est, dum scribit p. 485. *quia voluntas liberè consentit gratiæ Dei in opere bono inchoando & perficiendo, illud opus sit meritorium.* Nam licet verum esset (quod tamen non est) voluntatem liberè consentire posse gratiæ Dei, non tamen sequeretur hoc opus esse meritorium. Homo in statu innocentia liberè poterat consentire gratiæ Dei, nec tamen opera ejus erant meritoria, Angeli boni liberè consensiebant gratiæ Dei ante lapsum, nec tamen eo ipso

aliquid sunt promeriti. A libertate consentiendi ad meritum vitæ æternæ, nulla valet consequentia. Miror autem Ianssenium optima & plurima præterisse argumenta, quibus Pontificij aliàs utuntur in hac materiâ prolixâ & intricatâ, quod fecit vel ex ignorantia, vel ex ignavia, vel ex malâ conscientia, quartum non dabitur.

Caput Vigesimalium quartum.

De Merito Bonorum Operum.

726] **I**anssenius producit aliquot dicta, in quibus vita æterna vocatur merces; Jer. 31. v. 16. *Est merces operi tuo, ait Dominus.* 1. Cor. 3. v. 8. *Si cuius opus arserit, quod superædificavit, mercedem habebit.* Rom. 2. v. 6. *Deus reddet unicuique secundum opera sua.* 1. Corinth. 15. v. 58. *Labor vester non erit inanis.* Jacob. 1. v. 12. *Deus reddet coronam vitæ.* 2. Timoth. 4. v. 8. *coronam iustitiæ.* Coloss. 3. v. 24. *accipient à Domino retributionem.* Ergo, concludit, opera nostra propriè sunt meritoria vitæ æternæ.

727] Resp. Distingvendum est inter mercedem; quædam merces est debita & opponitur gratuito; ita sumitur vox ista Rom. 4. v. 4. *illi, qui operatur, merces dabitur ex debito;* quædam verò est indebita, quæ opponitur frustraneo & vano, quod nullam habet utilitatem, notatq; gratuitum laboris debiti præmium, ita sumitur hæc vox Rom. 4. v. 5. *ei qui non operatur, imputatur merces secundum gratiam.* Prior merces potest dici legalis,

lis, posterior Evangelica. Quando igitur vita æterna vocatur merces operum nostrorum, intelligitur merces non debita sed gratuita, propter sequentes rationes,

728] (1) Debitis officiis non propriè aliquid meremur, nos verò, illa bona opera quæ facimus, & longè plura debemus Deo. (2) Nulla est proportio inter vitam æternam & opera nostra exigua & impura, quomodo igitur operibus possumus vitam æternam propriè promereri? (3) Vita æterna est donum Dei Rom. 6. v. 23. si autem est donum non est merces propriè, nam quod datur ex gratiâ id non debetur ex operibus Rom. 11. v. 6. (4) Imò opera nostra à justificatione disertè excluduntur Rom. 4. v. 5. Tit. 3. v. 5. quomodo igitur aliquid possumus promereri? cum non operanti sed credenti fides imputetur ad justitiâ. (5) Quod Matt. 6. v. 1. vocatur merces, id Luc. 6. v. 32. vocatur χάρις seu gratia, est ergo merces gratuita, non debita, quam non promeremur, sed tanquam donum gratuitum consequimur, diciturq; merces (1) quia sequitur opera, sicut merces laborem, & hoc sensu *Jobava* dicitur merces Gen. 15. v. 1. & *liberi* mercedes parentum Ps. 127. v. 3. quæ omnia tamen nemo potest promereri. (2) Quia Deus promissit hoc præmium bene operantibus, quæ promissio cum sit gratuita, meritum operum nostrorum potius destruit quàm adstruit. Hinc rectè August. Serm 31. in Lucam ait: *Deus nobis se fecit debitorem non debendo sed promittendo.*

729] Quod verò attinet loca, ubi *vita æterna*

vocatur corona, habetur respectus ad certamen & victoriam Christianam, quā non meremur sed cōsequimur istam coronam. *Justitiæ* dicitur corona, non ac si esset justitia nostra, sed est *justitia Dei* Rom. 3. v. 25. 2. Cor. 5. v. ult. Phil. 3. v. 9. quam Christus nobis acquisivit 1. Cor. 1. v. 30. 2. Cor. 5. v. ult. Dicitur autem Deus nobis reddere aliquid non ideo, quia debet ex merito, sed quia promisit ex gratuito, & quia veritas ejus requirit, ut reddat ea, quæ promisit. Hinc Seniores ante thronum Agni, non suo debito, sed gratiæ Agni omnia adscribunt, coronas suas abiicientes & cantantes; *dignus es Domine, qui accipias gloriam* Apoc. 4. v. II. hinc vita æterna vocatur *hereditas Benedictis Dei filijs ante jacta mundi fundamenta parata* Matt. 25. v. 34.

730] Miserè autem probat Janssenius Christum & Apostolos fuisse authores hujus dogmatis, quia Centuriatores Magdeburgenses testentur, *secundo seculo hanc doctrinam cepisse* in præfat. Cent. 2. Cùm tamen Christus & Apostoli non amplius vixerint in terris secundo seculo, nec primo seculo quicquam de hisce somnijs in Ecclesiā fuerit auditum. Ita Monachus iste se excusando accusat, & causam propugnando prodit; si sapuisset, de principio hujus dogmatis tacuisset.

Vide quæ supra part. 1. cap. 6. n. 156.

seqq. hac de re dicta
sunt.

✽:(○):✽

Caput

Caput Vigesimo quintum.

De Jejunij.

731] **I**N hoc Capite Janssenius (1) Jejunium commendat (2) meritum & cultum jejuniis inesse defendit. (3) Jejunium quadragesimale propugnat. (4) Ad Objectiones quasdam Meisneri respondet. Videbimus singula.

732] 1. Commendat Janssenius jejunium multis scripturae dictis p. 494. 495. sed quis ex nostratibus non commendat? scimus per Dei gratiam totam vitam Christianam debere esse jejunium perpetuum, hoc est, in sobrietate & temperantia semper vivendum esse. Interdum expedit ab omnibus cibis abstinere, sive in calamitatibus publicis, sive in precibus & poenitentia hoc fiat, sive ad carnis libidines domandas jejunium instituatur. Non itaq; opus fuisset tam prolixè de commendatione jejunii declamare.

733] 2. Jejunium autem quadragesimale, quod non consistat in abstinencia ab omni cibo & potu, sed *in delectu quorundam ciborum, quod non tantum necessarium, sed etiam meritorium esse dicit,* id nos rejicimus ob causas sequentes. (1) Non habemus mandatum Christi vel Apostolorum; hoc enim in rebus ad cultum Dei pertinentibus omnino requiritur Matth. 3. v. 17. cap. 17. v. 5. cap. 28. v. 20. (2) Christus ipse noluit determinare certum jejunandi tempus, cum enim Discipuli Johannis quærerent, cur Pharisei tam frequenter jejunarent, discipuli autem Christi non item, respon-

dit Jesus : numquid possunt amici sponsi lugere, quam diu cum illis est sponsus ? venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt. Matth. 9. v. 15. (3) Distinctio Levitica ciborum in Novo Testament. prorsus est abolita. Non, quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem, Matth. 15. v. 11. Quæ Deus purificavit, tu commune ne dixeris Actor. 10. v. 15. Omne quod in mæscello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam 1. Cor. 10. v. 25. Nemo vos judicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut Sabbathorum, quæ sunt umbra futurorum, corpus autem Christi, Coloss. 2. v. 16. Si mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi, quid adhuc tanquam viventes mundo decernitis ? ne tetigeritis, neq; gustaveritis, neq; contactaveritis, quæ sunt omnia in interitum ipso usq; secundum præcepta & doctrinas hominum Coloss. 2. v. 20, 21. Omnia munda mundis : coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum & mens & conscientia Tit. 1. v. 15. (4) In Ecclesiâ primitivâ certamen exoriebatur de Lege servandâ, sed Apostoli decidebant : Visum est Spiritui Sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc necessaria, ut abstinereis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes vos, benè ageris Actor. 15. v. 28. 29. Si ergo non amplius obligamur ad distinctionem ciborum à Deo datam in Veteri Testam. utiq; non obligamur ad distinctionem ciborum ab hominibus introductam, itamus igitur in libertate, quam

Chri-

Christus semel acquiſivit, 1 Corinth. 7. v. 23. Galat. 5. v. 1. (5) In Novo Testam. distinctio ciborum per se non est cultus divinus, quod tamen Pontificij asserunt, nam non est regnum Dei esca, & potus, sed justitia & pax & gaudiū in Spiritu Sancto Rom. 14. v. 17. Esca nos non commendat Deo. Neq; enim si manducaverimus, abundabimus; neq; si non manducaverimus, deficiemus, 1 Corinth. 8. v. 8. Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiſciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, sanctificatur enim per verbum Dei & orationem, 1 Tim. 4. v. 4. 5. Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci, optimum est enim gratia stabiliri Cor, non escis: quæ non profuerunt ambulanti in eis, Hebr. 13. v. 9. (6) Satisfactio autem pro peccatis, peccatorum expiatio & vitæ æternæ meritum isti jejuniō inesse nequeunt, caret enim hoc figmentum Scripturæ testimonio, imò Scripturæ contrariatur, quod videns Apostolus scribit: Spiritus manifestè dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes Spiritibus erroris & doctrinis demoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, cauteriatam habent suam conscientiam, prohibentium, nubere, abstinere à cibis, quos creavit Deus ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, 1. Tim. 4. v. 1. 2. seqq.

734] Hisce præmissis facilè responderi potest ad ea, quæ Janssenius pro defensione delectus ciborum & jejuniij quadragesimalis affert. Christi Moſis. & Eliæ exemplū nihil facit ad rem illi enim ab omni cibo per dies 40. abstinuerunt, quod dum Pontifi-

Pontificij non faciunt, frustra ad hæc exempla provocant. Deinde non sufficiunt exempla sine præceptis. Christus excitabat mortuos, Moyses miracula faciebat in Ægypto, Elias vivus ad cœlum ascendebat, num propterea hæc imitanda erunt propter nuda exempla? In Paradiso Deus protoplastis interdixit esu de arbore vetitâ, sed non est quæstio quid in statu innocentia olim factum sit. Quidquod Pontifex ad exemplum Dei cibos prohibentis provocans, cibosq; prohibens, nihil aliud faciat, quàm quòd divinam potentiam & honorem affectet, 2 Theff. 2. v. 4. In veteri Testam. Deus interdixit esu carnis suillæ, sed in Novo Testam. ista distinctio est abrogata, ut modò demonstratum. Jer. 35. Rechabitarum exemplum nihil ad rhombum, illi enim ex mandato Patris Jonadab à vino abstinebant vineas non plantabant, nec domos ædificabant, non quasi cultus quidam divinus in eo consisteret, aut peccatorum remissionem hisce medijs possent promereri, sed erat tantum disciplina domestica instituta propter certas causas: abstinencia vini ab ebrietate, abstinencia ædium, vinearum ædificandarum ab avaritiâ eos avocabat. Præterea Jonadab tantum filiis suis hoc mandatum dedit, Pontifex autem universæ Ecclesiæ; Jonadab habebat potestatem in familiâ suâ hoc faciendi, sed Pontifex in Ecclesiâ hanc potestatem non habet, imò Pontificij non abstinent in jejunijs à vino, ut Rechabitæ, quomodo igitur ad exemplum illorum provocare possunt? Dan. 10. v. 3. 12. non tantum à carnibus abstinuit in jejunio, sed à vino & omni cibo

cibo delectabili, quod ipsum dum Pontificij non faciunt, malè ad hoc exemplum provocant.

735] 3. Janssenius pugnat *cultum & sanctificationem jejunio inesse*; at quomodo hoc probat? exemplo Ninivitarum & aliorum Regum; quæso autem ubi hoc scriptum legitur, quod Ninivitæ, Reges Hebræorum, *jejunando cultum Deo præstiterint, peccata sua expiârint, & vitam eternam promeriti fuerint*? Quæstio hæc est principalis inter nos & Pontificios de jejunio, & tamen Janssenius tam frigidè eam tractât, nullum Scripturæ dictum citat, nullum argumenti nervum indicat. Imò jejunium Israelitarum fiebat peccatum, cum opinio cultus & meriti accederet, dicebant illi, *quare jejunavimus & non aspexisti? affluximus animas nostras & nescivisti? Deus autem improbabat eam hypocrisin Esa. 58. v. 3.*

736] 4. Nunc ad rationes Meisneri progreditur (1) ait, *libertati Christianæ jejunium non contrariatur, nesciunt enim Lutherani in quo libertas ista consistat*; Resp. hoc docet Apostolus 1. Cor. 7. v. 23. *pretio empti estis, nolite fieri servi hominum Gal. 5. v. 1. state in libertate, nolite iterum jugo servitutis contineri*. Si itaq; sub opinione necessitatis & cultus Mosaici ciborum distinctionem acceptaremus, libertatem à Christo partam perderemus & nos in servitutem jugi legalis præcipitaremus. (2) Ait; *non est superstitiosum, fecerunt enim hoc Elias, Daniel, Christus &c.* sed ad hæc exempla n. 734. responsum est. (3) *Non est doctrina Demoniorum* 1. Tim. 4. v. 2. 3, nam Paulus, ibi Manichæos & Encratitas taxat. Resp. Paulus loquitur de ultimis temporibus

temporibus, innuens postremo mundi tempore tales Doctores futuros esse, nec loquitur de ijs, qui cibum simpliciter damnant, ut Manichæi & Encratitæ, verum de ijs, qui prohibent sub specie perfectionis; imò etiam si loqueretur de priscis illis hæreticis non tamen Pontificios excluderet, unus enim inclusio, non est alterius exclusio; loquitur præterea Paulus de ijs, qui cauteriatam habent conscientiam, qualem habent Pontificij, qui probè sciunt jejunium istud non esse juris divini, quare legem tantum Ecclesiasticam vocant. (4) *Merito Christi per jejunium meritorium nihil detrahi sed potius illustrari*, ait; at quomodo jejunium Christi meritum illustrat? quod tamen imperfectionis arguit, quasi non sufficiens fuisset propter additionem nostrorum meritorum. (5) *Simoniacum esse negat, cum relaxetur pecunijs in usum eleemosynarum cedentibus*; sed istæ pecuniæ solvuntur Pontifici, ergo Pontifex eleemosynis Christianorum vivit. *Dona Dei pecunijs non acquiruntur* Act 8 v. 21. iustitia nostra & vita æterna sunt dona Dei, ergo pecunijs pro libertate carnes edendi numeratis non acquiruntur. Petrus nolebat dona Dei vendere pecunijs, quas tamen in usum eleemosynarum adhibere potuisset Act. 8. v. 18. 19. 20. 21. (6) *Hypocriticum esse*, nō potest negare, abstinere enim à carnibus interea autem piscibus, aromatibus, ferculisq; lautissimis ac vino generoso se farcire est hypocrisis plus quàm Pharisaica. (7) Est inventum merè humanum, quo Deus frustra colitur, cū exempla allata suprà omnia sint refutata. Rationes igitur Meisneri Janssenius relinquit intactas

tactas & pro iſta refutatione meritò gratias agit. Quomodo autē ſalvâ libertate Chriſtianâ jejunia poſſint rectè inſtitui, prolixè docet Balduinus in Caſibus conſcientiæ lib. 2. cap. 14. quem vide.

Caput Vigefimum ſextum.

De Indulgentijs.

737] **I**ndulgentiæ Papales nituntur incertis & fictis hypothefibus, quibus deſtructis ipſæ quoq; deſtruuntur indulgentiæ (1) falſum eſt, *manere pœnas temporales ſatisfactorias, poſt remiſſam culpam*; nam pœnitentibus remittitur culpa pariter & pœna; imò cum homo punitur, peccatum ipſi non eſt remiſſum, peccatum eſſe remiſſum, & pœnam eſſe ſuſtinendam ſunt contraria; pœnam intelligo propriè dictam, hæc enim imponitur ob peccatum mortale non remiſſum, à Deo irato in perniciem illius qui punitur. Aliud autē eſt caſtigatio Dei paterna, quæ homini obvenit peccato jam remiſſo, à Deo placato, in ſalutem illius qui caſtigatur. Moſes & Aaron peccarunt diffidentiâ, ideoq; vita illorum decurtabatur, nō tamē fuit pœna propriè dicta, nec ſatisfactoria, multo minus ſuis operibus potuiſſent eam redimere, imò illa pœna per indulgentias non potuiſſet relaxari, de quâ tamen quæritur Sic David poſt adulterium & homicidium punitus eſt morte filij & exilio, ſed non fuit pœna propriè dicta, cum peccatum jam eſſet remiſſum; imponebatur à Deo nō irato ſed placato, non in perniciē ſed in ſalutē Davidis, multo minus erat pœna ſatis-

satisfactoria, cum jam peccatum esset remissum; neq; potuisset redimi indulgentijs Ecclesiasticis. Istæ igitur satisfactiones (1) carent fundamento Scripturæ (2) pugnant cum merito Christi sufficientissimo Esa. 53. v. 4. 5. 2 Cor. 5. v. 21. Gal. 3. v. 13. 1 Tim. 2. v. 5. 6. 1 Pet. 2. v. 24. 1 Joh. 2. v. 2. Hebr. 10. v. 4. (3) pugnant cum gratuitâ peccatorum remissione Psal. 32. v. 1. 2. Rom. 3. v. 24. 25. 2 Cor. 5. v. 19. Col. 1. v. 14. (4) Cum dictis de totali oblivione peccatorum Psal. 103. v. 12. Esa. 43. v. 25. cap. 44. v. 22. Jer. 50. v. 20. Mich. 7. v. 19. (5) Cum pace & tranquillitate conscientiaë justificatorum Rom. 5. v. 1. Rom 8. v. 1. (6) Veram consolationem tentatis adimittunt.

738] (2) Falsum est *has pœnas non tantum in hac vitâ sed etiam in purgatorio sustineri, nisi relaxentur*, purgatorium enim esse figmentum Monachorum Cap. 18. n. 680. probatum est. (3) Falsum est *Sanctos plura facere & pati posse, quam ipsorum peccata merentur*, nam (1) destituitur hæc doctrina fundamento scripturæ. (2) Pugnat cum proprijs Sanctorum confessionibus Psal. 32. v. 6. Dan 9 v 5. Esa. 64. v. 6. (3) pugnat cum natura peccati; omne peccatum in se est mortale æternamq; mortem meretur, sed nullum opus tam perfectè bonum est, ut eo vitam æternam quis mereri possit. (4) pugnat cum oratione Sanctorum, qui iudicium Dei deprecantur Psal. 143. v. 2. Ex. 34. v. 7. Job. 9. v. 2. Ps. 130. v. 13. Ps. 130. v. 2. Dan. 9. v. 18. 1 Cor. 4. v. 4. (5) Pugnat cum confessione Sanctorum qui se salvari dicunt solâ gratiâ & misericordiâ Dei, Ps. 51. v. 1. 2. Dan. 9. v. 9. & 19. Luc. 15. v. 14. 1 Tim. 1 v. 16.

739] *Mariam Virginem*, inquit Janssenius, *nullo peccato mortali fuisse inquinatam*. Sed Resp. (1) Fuit nata ex carne, ergo & ipsa fuit caro Joh. 3. v. 6. hoc est peccato originali infecta; quod utiq; mortale esse, Pontificij fatentur, dum infantes non baptizatos à regno cœlorum excludunt nulla alià de causà, quia à peccato originali per baptismum non sunt liberati (2) *omnes sancti* petunt à Deo remissionem peccatorum Psal. 32. v. 7. ergo & Maria petijt, aut in numerum sanctorum istorum referri non posset, vel etiam David non de omnibus sed de quibusdam sanctis hoc affirmare debuisset. (3) Fatetur Maria sese habere *Salvatore* Luc. 1. v. 47. ubi autem opus est, Salvatore, ibi adsint peccata necesse est, cum Jesus populum suum à peccatis salvare dicatur Matth. 1. v. 21. (4) Maria utiq; Orationem Dominicam à Christo præceptam Matth. 6. v. 10. seq. quotidie recitavit: Sin autem ab omni peccato immunis fuisset, quomodo remissionem peccatorum petere potuisset: remitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris. (5) Maria negligenter filium curabat in itinere, eumq; amittebat; neq; personam ipsius satis æstimabat, hinc cum Josepho correctionem audiebat, *an nesciebatis quòd oporteat me esse in illis, quæ sunt Patris mei* Luc. 2. v. 49. Igitur Maria virgo ab omni peccato non potest dici libera fuisse; omne autem peccatum suâ naturâ est mortale; propter Christum verò poenitentia apprehensum fit veniale. *Johannem Baptistam omni peccato mortali caruisse*, ait, sed non probat, Johannes (1) natus fuit ex parenti-

bus peccato infectis, Zacharia & Elisabetha more communi, ergo in peccatis quoque; conceptus & natus fuit Ps. 51. v. 6. (2) ubi peccatū est originale, fomes concupiscentiarū, ibi quoque; sunt pravæ concupiscentiæ, à quibus Johannē fuisse immunē certō nō potest demonstrari; atqui concupiscentia quoque; est peccatū Rom. 7. v. 8. (3) Omnes peccaverūt & egent gloriā Dei, inquit Paulus Rom. 3. v. 23. Ergo Johannes Baptista ab hac regulā excipi non poterit. (4) Mors est stipendium peccati Rom. 6. v. 23. per peccatū mors in omnes homines pertransiit Rom. 5. v. 12. Quia verō Johannes Baptista morti fuit obnoxius, sequitur mortē quoque; per peccatū in illum transiisse. Posito autē sed nō concessō Mariā & Johannē omni peccato caruisse, quomodo exinde sequeretur? ergō illi suā innocentiam satisfecerunt pro peccatis nostris. Christus equidem legem implendo maledictionem à nobis abstulit sed de Mariæ, Johannis, vel aliorum sanctorum innocentiam satisfactoriā pro peccatis nostris Scriptura silet.

740] Hinc corrui aliud figmentum, *ex istis superabundantibus Sanctorum satisfactionibus magnum exsurgere thesaurum in Ecclesiā depositum*; non entis enim non dantur accidentia, cum talia opera supererogationis nō dentur, neque thesaurus aut depositum illorum dabitur. Pontificem verō Romanum habere potestatem applicandi hunc thesaurum per indulgentias pro peccatis, id valde incertum est. Nam thesaurum istum (1) Scriptura ignorat. (2) Quomodo ille sit depositus, per quos, an per homines aut Angelos, nō exprimit (3) Romæ esse depositum, prorsus tacet. (4) Contraria-

tur

tur Christi mandato, qui meritum suum omnibus hominibus prædicari jussit in toto mundo Mar. 16. v. 15. Luc. 24. v. 47. (5) Non uni Pontifici, sed omnibus Apostolis imò Ecclesiæ ministris commisit, ut peccata remitterent Joh. 20. v. 22. 1 Cor. 4. v. 1. (6) Non pecuniâ sed gratis gratiam suam & Spiritum Sanctum donat Matth. 10. v. 8. Act. 8. v. 20. (7) Scriptura rejicit istas negotiationes, quæ fiunt per avaritiam fictis verbis 2 Pet. 2. v. 3. (8) Petrus hunc thesaurum Pontifici relinquere non potuit; Petro enim moriente plurimi Sanctorum papalium nondum vixerunt, qui hunc thesaurum congefferunt. (9) Multo minus auream clavem Pontifici tradidit, quippe qui auro & argento carebat Act. 3. v. 6.

741] Quædam Scripturæ dicta adducit. Coloss. 1. v. 24. ubi Paulus ait; *adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi in carne meâ pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* Resp. Scriptura recenset duplices passionēs Christi, quasdam sustinuit in proprio corpore, tempore carnis suæ, cum Patri fieret obediens usq; ad mortem Phil. 2. v. 8. & peccata nostra perferret in corpore crucis 1. Pet. 2. v. 24. nostrosq; dolores portaret, ut nos pacem haberemus Esa 53. v. 4 seq. Hæ passionēs tanti sunt ponderis & perfectionis, ut aliud complementum non admittant, adeoq; de hisce Paulus loqui non potest, quasi eas passionēs suis afflictionibus impleat. Quasdam verò passionēs Christus sustinuit in Corpore suo mystico, id est, Ecclesiâ, afflictiones nimirum & persecutiones Sanctorum, quas Christus pro suis reputat afflictionibus,

cum enim Saul Christianos persequeretur, Christus clamabat de Cœlo, Saul quid me persequeris Act. 9. v. 4. Mensura istarum afflictionum nondū impleta est, quamdiu Sancti in his terris vivunt qui propter Christum aliquid patiuntur; hisce passionibus suum complementum Paulus quoque addidit, in exemplum aliorum, qui & ipsi pro gloriâ Dei tales passiones detrectare non debent. Ad hunc ferè sensum explicat hoc dictum Justinianus Jesuita in Comm. super hunc locum, qui expressè scribit: Paulum implere, quæ desunt passionibus Christi, non quoad meritum & vim satisfaciendi, sed vim & efficacitatem traducendi mortales ad fidem, idq; ut corpus ejus mysticum, quod est Ecclesia, perficiatur, docendo, monendo, hortando, Evangelium propagando, promulgando magni labores tolerandi sunt, pericula subeunda, multaq; incommoda perferenda. Hæc videntur deesse passionibus Christi, quæ tamen ad utilitatem corporis mystici, id est, Ecclesiæ plurimum valent. Paulus loquitur de illis passionibus Christi, quibus aliquid deest, atque passionibus, quas Christus pertulit in carne suâ, nihil deest, fatetur enim Bellarm. lib. 1. c. 14. de Indulgentiis, *quod meritum Christi sufficiat*; ergò non de illis, verùm de alijs passionibus Christi, scilicet in corpore mystico, hoc est, Ecclesia loquitur.

742] Citat præterea dictum Jobi 7. *Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui; & calamitas, quam patior, in statera: quasi arena maris hæc gravior appareret.* Ergo concludit, Hiobus plura perpeffus est quàm peccata ipsius sunt pro-
meri.

merita, adeoq; plus satisfecit, quæ satisfactio Hiobi alijs applicari potest. Resp. legitur hoc dictum non cap. 7. sed c. 6. v. 2. 3. vitiosè autem comparat Vulgata versio calamitates cum peccatis Hiobi; non enim v. 2. legitur *peccata mea*. Sed, יְשַׁעַר Arrias Montanus vertit *ira mea*. Pagninus autem *querela mea*. Hiobus itaq; comparat suas afflictiones, querelas & iras quas sustinebat, cum arenâ maris, & concludit, hanc suam calamitatem arenâ maris esse graviolem. Et quomodo afflictiones ipsius potuerunt esse peccatis graviores cum Hiobus fateatur, *quòd homo coram Deo non possit se se justificare, si velit contendere cum eo, non respondebit ei unum ad mille* cap. 9. v. 2. 3. Si itaq; Hiobus Deo non potuit unum ad mille respondere, utiq; afflictiones, peccatis ipsius non fuerunt graviores Ad locum ~~locum~~ Dan. 4. *redime peccata tua Eleemosynis* suprâ n. 168. responsum est. Luc. II. v. 41, inquit Christus, *date Eleemosynas & omnia munda sunt vobis*. Resp. Christus in hoc loco. v. 39. 40. taxat rapinas & furta Phariseorum, & hortatur ut dent eleemosynas de ijs *quæ supersunt* v. 41. Quod verò ait, *omnia vobis sunt munda*, non intelligit, quasi eleemosynæ nos etiam à peccatis mundent; sanguis enim Jesu Christi filij Dei mundat nos ab omnibus peccatis I Joh. 1. v. 7. sed loquitur de vero usu bonorum, quæ non ad luxum sunt convertenda, verùm pauperibus eroganda; fontes nostros foras derivare debemus Prov. 5. v. 16. Præterea jubet eleemosynas dare non de rapinis sed de ijs *quæ supersunt* hoc est quæ legitimo modo

do sunt acquisita; tales eleemosynæ in fide datæ sunt coram Deo odor bonæ fragrantia, & hostia grata Phil. 4. v. 18. Qui autem dant eleemosynas de bonis male partis, idem faciunt, ac si quis filium coram patre sacrificaret Syr. 34. v. 24. Prov. 15. v. 8. Pl. 68. v. 36. equidem legitur, *Deus est mirabilis in Sanctis suis*, ut habet versio vulgata, sed inde non sequitur, ergo etiam per Sanctorum satisfactiones nos iustificat; hoc enim esset quodvis ex quovis concludere; sic etiam posset quis evincere, quod Deus ope Sanctorum nos crearet, vel etiam de mortuis resuscitaret; verum Deus est mirabilis in Sanctis suis eos mirabiliter ducendo, protegendo, ex malis eripiendo, inimicos illorum dissipando, prout ejusmodi opera Domini in toto illo Psalmo enarrantur. Fontes præterea aliter legunt *נִרְאָה אֱלֹהִים מִמְּקָרָהּ טֵיף* *Terribilis Deus à sanctuarijs tuis*, ut Arias Montanus vertit, uti & Pagninus. *Gott ist Wundersamb in seinem Heiligthumb* rectè vertit Lutherus: quæ ad satisfactiones Sanctorum nullo modo possunt cogi & torqueri. Similis ferè locus Psal. 66. v. 5. legitur: *Deus est mirabilis operibus suis inter homines*, de quo supra n. 152. actum est.

743] Quid quod Pontifex Clemens V. expressè afferat, illos esse *mendaces*, qui promittunt animarum liberationem ex purgatorio indulgentijs, quas vendunt: ita enim lib 5. Clementin. Tit. 9. Cap. 2. *Abusionibus*. scribit: *Adhæc cum aliqui ex hujusmodi quæstoribus, sicut ad nostram audientiam est perlatum, non sine multa temeritatis auda.*

audacia, & deceptione multiplici animarū, indulgentias populo motu suo proprio de facto concedant, super votis dispensent, à perjurijs, homicidijs & peccatis alijs sibi confitentes absolvant, malè ablata incerta, (data sibi aliqua pecuniæ quantitate) remittant, tertiam aut quartam partem de pœnitentijs injunctis relaxent, animas tres vel plures parentum vel amicorum illorum, qui eleemosynas eis conferunt, de purgatorio (ut asserunt mendaciter) extrahant, & ad gaudia Paradisi perducant, benefactoribus locorum, quorum quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipsis eos à pœna & à culpa (ut eorum verbis utamur) absolvant. Nos abusus hujusmodi, per quos censura vilescit ecclesiastica, & clavium Ecclesiæ auctoritas ducitur in contemptum, omnimode aboleri volentes: ea per quoscunque quæstores fieri vel attentari de cætero districte inibemus.

744] Quid autem hoc sibi vult, quod Pontifex ad centum, imò ad mille annos & plures indulgentias dare soleat? Cum Romæ Capita Petri & Pauli ostenduntur in Ecclesia Lateranensi, tum Romani dicuntur habere indulgentias trium millium, vicini sex millium, qui è longinquo veniunt, duodecim millium annorum. Quæstores hospitalis S. Spiritus in urbe Roma subductâ ratione invenerunt indulgentias omnium & singularum statuarum urbis accrescere ad summam ultra decies centena millia annorum. Halæ Saxonū olim indulgentiæ impetrabantur ad multa millena millia annorum. Catalogus reliquiarum ibidem asservatarū An. 1520. impressus, in fine ita loquitur.

Summa Summarum alles hoch Lobwür-
digen Heiligthums obangezeigter neun
Genge/ist acht tausent/hundert vn drey vnd
dreyßig Partickel zwey vnd vierzig ganzer
heiliger Körper. Macht der Ablass neun vnd
dreißig tausendtmahl tausent/ zweyhundert
mahl tausent/ fünff vnd vierzig tausent/
hundert vnd zwanzig Jahr/ zwey hundert
vnd zwanzig Tage. Darzu sechs tausendtmahl
tausent/fünffhundert mahl tausent
vnd vierzig tausent Quadragen. So hat auch
ein jeglicher Gang insonderheit vier tausent
achthundert Jahr/ zwey hundert acht vnd
zwanzig Tage/ vnd acht hundert Quadragen.
Selig sind die sich deß theilhaftig machen.
Sed quæso cur ad tot annos dantur indulgentiæ?
in extremo die purgatorium abolebitur teste Bel-
larm. lib. 1. de purg. cap. 12. cur ergò ad tot an-
norum myriades ultra extremum iudicium, sine
mundi jam imminente, istæ extenduntur. Imò
cur Missæ celebrantur, pro ijs qui plenarias & in
multa millia durantes indulgentias sibi compa-
rârunt? patet ex hisce omnibus solius pecuniæ e-
mungendæ causa Papam hæc omnia finxisse &
totum orbem Christianum fatuis hisce figmentis
diu miserè decepisse.

745] Quid quod peccatis futuris, quæ homo
perpetranda nondum animo concepit, etiam in-
dulgentiæ distribuuntur. Regicidæ à Pontifice e-
missi absolvuntur à scelere suo, antequam illud
perpetrant; tales indulgentias habuit Monachus
ille Anno 1589. Henricum III. venenato cultello
inter-

interficiens. Imò Tezelius nundinator indulgentiarum eo usq; progressus fuit, ut etiam pro peccatis futuris indulgentias venderet: si quis tam atrox peccatum commisisset, ut matrem Domini stuprasset, jactabat se habere potestatem numeratâ pecuniâ scelus remittendi, referente Sleidano lib. 13. quæ blasphemia primùm Lutherò dabat occasionem contradicendi, ut fatetur Tom. 7. Jansen. German. fol. 412.

Caput Vigesimo septimum.

De Ceremonijs & Consecrationibus.

746] **O** Bjeceram supra lib. I. cap. 7 in Ecclesiâ Romanâ multa esse figmenta, quibus cultum suum stabiliant; Janſſenius autem promisit se in hoc loco ad omnia responsurum, quomodo id faciat, paucis videbimus.

747] Multa sunt in Ecclesiâ Romanâ, quæ præter verbum Dei excogitata sunt. Talia sunt circumgestatio statuarum, appensio veli, asinus in die palmarum circumductus, sepultura crucis, vigiliæ ad sepulcrum, elevatio crucis, elevatio imaginis Christi in die ascensionis, columbæ demissio in die pentecostes, strepitus instrumentorû ligneorum in die parasceves, vigiliæ, horæ Canonicae, primæ, tertiæ, Sextæ, nonæ, anniversaria, prioratus, capellæ, commendaturæ, humerale, Alba cingulum, stola, casula, vestes chorales, altaria candelabrum, lucernæ, ampullæ, thuribula, thymiamata, vexilla, monstrantia, cibaria, campa-

nellæ, alba vestis statuarum, Litania sanctorum, crux, indulgentiæ, palmæ in die palmarum, osculum pacis, exsequiæ annuata, pallia, annus Jubilæus, casus reservati, reservatio pectoralis, menses Pontificij, dispensationes, signaturæ, surrogationes. Hæc & sexcenta alia in Papatu efficta habentur sine autoritate & mandato divino.

748] Jansenius respon. pag. 515. *hæc omnia in Scripturis quidem non fundari, interim convenire cum rectâ ratione, quæ lumen naturæ à Deo habeat, Deumq; colendum esse sciat, ceremonias ergo in lege naturæ fundatas non esse reiiciendas.* Respond. (1) Lumen naturæ, quâ Deum colendum esse scimus, non reiicitur, sed an cultus ille, modusq; illius cultus à lumine naturæ sit petendus, hoc est in quæstione; Jansenius id probare debuisset. (2) Istæ ceremoniæ enumeratæ ab Ethnicis & Judæis suam traxerunt originem, fatentibus quibusdam Pontificijs, ut prolixè id probat Nicol. Hunnius in Libro de Apostasia Ecclesiæ Romanæ, sicut ergo cultus ille Ethnicus Deo non placuit, licet Ethnicus ad lumen naturæ potuissent provocare, ita nec cultus Pontificius Deo placere potest. (3) Istæ Ceremoniæ in Papatu non habentur ut indifferentes, sed ut necessariae, Trid. Concil. sess. 7. Can. 13. definit, *si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesiæ Catholice ritus in solenni administratione Sacramentorum adhiberi consuetos aut contemni aut sine peccato à ministris pro lubitu omitti, aut in novos alios, per quemcunq; Ecclesiæ Pastorem mutari posse, anathema sit.* Imò istæ necessariò ad ipsum cultum, meritum & satisfactionem referuntur, quæ omnia

omnia ex lege naturæ, utpote quæ verum Dei cultum & veram pro peccatis satisfactionem ignorat, proveniunt (4) In rebus ad cultum Dei pertinentibus simpliciter à verbo Dei nos dependere oportet; *in præceptis meis ambulate, nec declinetis à lege vel ad dextram vel ad sinistram* Deut. 4. v. 2. Cap. 5. v. 32. *frustra me colunt docentes doctrinas præcepta hominum* Matth. 15. v. 9. *quis requisivit ista de manibus vestris* Esa. 1. vers. 12. & Paulus serio jubet, ut vitemus cultum electitium Coloss. 2. v. 16. 23.

749] Nos Ceremonias Ecclesiæ honestas etiam admittimus, certis autem conditionibus. (1) Ne adsit opinio necessitatis; semel enim à iugo legis liberati & in libertatem positi sumus, in quâ standum est nobis, Galat. 5. v. 1. 1. Corinth. 7. v. 23. (2) Ut istæ ceremoniæ non sint cultus Dei; nam cultus divinus consistit in verbi auditione, Sacramentorum usurpatione, oratione & similibus à Deo institutis, ceremoniæ autem sunt externum quid, quod à vero cultu citra periculum adesse vel abesse potest (3) Ut ceremoniæ istæ non pariant scandalum, sed ad ædificationem Ecclesiæ dirigantur, secundum Pauli monitum; *omnia fiant ordine & decenter, ad ædificationem*, 1. Cor. 14. v. 26. 40.

750] De Consecratione Creaturarum supra quoque actum. In Papatu creaturæ certis formulis quasi magicis exorcisantur (verbum est in Papatu usitatum) tales sunt aqua benedicta, rosa benedicta, ensis benedictus, agnus Dei, benedictio herbarum,

rum, campanarum, imaginum, salis, cereorum, paschaliū, consecrationes templorum, cæmīteriorum, altarium, lapidum ad missificandum, cinerum, ignis, frugum, fabarum, vini &c. de quibus exorcisandi formulis videatur pars I. cap. I. n. 46. Janssenius ex sacris ista defendens aliquot adducit loca, quæ paucis examinabimus.

751] Num. 19. v. 17. *Aqua cineribus mixta dicebatur aqua expiationis, eaq; Judæi mundabantur.* Respond. (1) Aqua illa, illiusq; consecratio & usus à Deo erant expressè mandata; ubi autem in Novo Testam. tale mandatum legitur? (2) Si exemplo Leviticarum ceremoniarum Janssenius pugnat, sequitur legem ceremonialem à Christo semel abrogatam in Ecclesiam esse introducendam, quod impium & absurdum contra decretum Apostolorum Act. 15. v. 10. seqq. v. 28. 29. (3) Aqua illa Levitica per se non poterat peccata expiare, ut expressè docetur Hebr. 9. v. 9. 10. multo minus id poterit aqua à Pontificijs benedicta, cum institutione & promissione Dei careat. (4) Aqua illa Levitica erat typus sacrosancti Baptismi, quo Christus Ecclesiam suam mundat Eph. 5. v. 25. seqq. Lavacrum istud denotabatur aqua illa ex latere Christi profluente Joh. 19. v. 34. hinc conjunguntur tres testes in terrâ; *verbum, aqua Baptismi & sanguis cænæ Dominicæ* 1. Joh. 5. v. 6. 7.

752] 2. Reg. 2. v. 19. seqq. *Eliseus ad tollendam aquæ amaritudinem usus est sale.* Resp. (1) Factum illud fuit singulare & Propheticum, quo Deus doctrinam Elisæi confirmare volebat, de quo facto imitando nullum habemus mandatum. (2)

Im-

Impossibile hoc est Pontificij & toti clero papali, etiamsi enim plura plaustra salis inijcerent mari aut fluminibus amaris, amaritiem tamen illam aquarum non possent in dulcorem convertere. (3) Elifæus non usus est formulâ quâdam exorcisandi, non consecravit aquam ad pellendos dæmones & peccatorum expiationem, prout Pontificij facere solent. (4) Ex. 15. v. 25. Moses ligno quodam aquas amaras immutabat in dulces; Si ergo exemplis veteris Test. esset agendum, sequeretur etiam ligno aquas istas consecrari posse, quod tamen Pontificij non admittunt.

753] 2. Reg. 5. v. 10. seqq. *Elisa adhibuit aquas Jordanis ad tollendam Naamanis lepram.* Respond. (1) Factum illud quoque fuit propheticum & miraculosum, de cuius imitatione mandatum non habemus (2) Impossibile hoc est universo clero papali, etiamsi mandatum darent leproso, ut vel in Jordane vel alio quodam fluvio sese mergeret, miraculosus tamen effectus mandato non responderet. (3) Elisa non usus est exorcismo, quo Jordanem prius consecrasset ad hanc virtutem, sicut faciunt Pontificij. (4) Multo minus dixit aquâ illâ diabolum pelli & peccata remitti, ut faciunt Pontificij, sed solummodo lepram corporis sanavit, quam sanationem si Pontificij possunt imitari, imitentur.

754] Marc 7. v. 33. *Christus salivâ tinxit linguam suri.* Resp. (1) non legimus, quod Christus hanc salivam exorcismo papali consecraverit (2) Neque usus est ad expiationem peccatorum. (3) Muto loquelam restituit; faciant ergo hoc Pontificij,

tificij, si possunt, & salivâ suâ mutis loquelam re-
stituant. (4) Facta Christi miraculosa non sunt
imitanda, nisi mandatum adsit expressum. Chri-
stus aquam in vinum transmutavit Joh. 2. v. 7. 8.
seq. super aquas ambulabat Marc. 6. v. 48. nec ta-
men sequitur, ergo & nos idem tentare debemus.

755] Sed hæc de consecratione solius aquæ, u-
bi autem manent cætera ? rosa, ensis, herbæ, a-
gnus Dei, campanæ, imagines, sales, cineres, fru-
ges, ignis, vinum, cerei, templa, cæmeteria &c.
unde illorum consecratio probatur ? Janssenius
hic magis mutus est, quam piscis. Campanarum
baptismum negat verum esse baptismum. Sed
audiamus Status Imperij, quid illi testentur de
hoc baptismo campanarum in centum gravami-
nibus Norimbergæ oblatis anno 1522. cap. 51.
*Suffraganei excogitaverunt, ut solum ipsi & nullus al-
lius Sacerdos, Laicis campanas baptizent, credunt
deinde simpliciores ita affirmantibus suffraganeis, ta-
les campanas baptizatas, demones & tempestates
pellere. Quapropter innumeri plerumq; adhiben-
tur compatres, præcipue verò qui fortunâ pollent, ex-
orantur; qui baptismationis tempore, funem, quo cam-
pana religata est, tangunt, ac suffraganeo præcinen-
te (quemadmodum in parvulorum baptismatione fie-
ri solet) omnes pariter respondent, ac Campanæ no-
men ingeminant, vesteq; novâ, quemadmodum &
Christianis fieri solet, campana induitur. Inde ad
sumptuosa properatur convivium, quibus præcipue
compatres, ut eò largius munera offerant, adhiben-
tur, nec non suffraganei & eorum Capellani cum mul-
tis alijs ministris regaliter pascuntur. Nec hoc satis*
est,

est, sed & Suffraganeo mercedem persolvere necesse est, quam illi munusculum vocare solent. Inde evenit, ut aliquando etiam in parvis villis centum floreni in tali absumantur & expendantur baptismatione, quæ res non solum superstitiosa, sed etiam Christianæ religioni contraria, ac simplicium seductio, & mera est exactio. Hæc de consecrationibus.

Caput Ultimum.

De Processionibus & Peregrinationibus.

756] **T**Ota equidem vita nostra est peregrinatio Gen. 47. v. 9. in hoc autem loco quæritur de peregrinationibus religiosis, quæ cultus causa suscipiuntur. In Veteri Testam. oportebat Judæos ejusmodi peregrinationes instituere, cum in unico tantum loco, Hierosolymis, eos sacrificare deberet Ex. 23. v. 17. Deut. 16. v. 16. Hinc tribus vicibus cogebantur, annuatim Hierosolymam ascendere. Has peregrinationes Jeroboam abrogabat & alias instituebat, contra voluntatem Dei, 1 Reg. 12. vers. 28. In Novo autem Testam. non opus est hac peregrinatione, hic enim non Hierosolymis sed in omni loco Deum possumus invocare, modò in Spiritu & veritate fiat Johan. 4. vers. 23. In Papatu verò instituuntur peregrinationes ad imagines & sepulcra Sanctorum, eo fine, ut remissio peccatorum & indulgentiæ ibidem impetrentur

etur & oratio ibidem exaudiatur, quas peregrinationes improbamus moti sequentibus argumentis.

757] (1) In Novo Testam. à Deo non sunt mandata, frustra autem Deus colitur traditionibus humanis Matth. 15. v. 9. (2) Contrariatur Scripturæ, quæ testatur in omnibus locis nos manus puras posse attollere, & in Spiritu & veritate orare 1. Tim. 2. v. 1. Joh. 4. v. 23. (3) Nulla necessitas nos adigere potest ad has peregrinationes, Deus enim ubiq; præsens implet coelum & terram Jer. 23. v. 24. non procul est ab unoquoq; nostrum, in ipso movemur & sumus Act. 17. v. 27. 28. (4) Christus prohibuit has peregrinationes: *si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere, ecce in deserto est, nolite exire, ecce in penetralibus, nolite credere.* Matth. 24. v. 23. 26. (5) Ab Ethnicis & superstitionis Judæis istæ peregrinationes suam traxere originem, Judæi enim ad idola & excelsa ibant Jer. 2. v. 24. 1. Reg. 12. v. 28. 1. Reg. 18. v. 19. contra mandatum Dei. (6) In Ecclesiâ primitivâ seculo primo, secundo & tertio non fuerunt usitatae, hinc Janssenius non nisi seculo quarto eas cæpisse ex Centur. Magdeburg. demonstrare potest.

758] Hisce præmissis facilis est responsio ad loca Scripturæ. Deut. 16. *Deus mandabat, ut Israelitæ ter ascenderent Hierosolymam, quod præceptum Christus observavit* Luc. 2. v. 41. seqq. *Eunuchus etiam veniebat adorare* Act. 8. v. 27. Hæc omnia fiebant (1) in Veteri Testam. templo Hierosolymitano adhuc stante, nos autem loquimur de Novo Testam.

Testam. (2) Fiebant ista ex mandato divino, mon-
 strent autem Pontificij tale mandatum divinum.
 (3) Imò etiam Christus extra templum orabat in
 monte Luc. 6. v. 12. in horto Matth. 26. v. 39. in
 cœnaculo Matth. 26. v. 30. (4) Eunuchus Reginae
 Candaces etiam in viâ legebat Biblia Act. 8. v. 28.
 baptizabatur extra templum in Jordane v. 38. Phi-
 lippus in curru ipsi Evangelium prædicabat v. 30.
 seqq. *Paulus* Act. 20. v. 16. *festinavit Hierosolymam*
abire ad festum Pentecostes, non ut religiosam pe-
 regtinationem institueret, nā prædicabat & ora-
 bat in Græcia alijsq; locis extra Hierosolymam,
 sed ut Discipulis narraret singula, quæ Deus fecis-
 set in gentibus per ministerium ipsius cap. 21. v. 19.
 & vicissim audiret, quæ Deus fecisset inter Judæos
 per ministerium Apostolorum v. 20. Imò quidam
 Discipuli per Spiritum Paulo dicebant, ne ascen-
 deret Hierosolymam cap. 21. v. 4. Si ergo exem-
 plum Pauli valet per omnia, sequitur, nec Spiri-
 tum Sanctum velle, ut Pontificij peregrinentur
 ad imagines & sepulcra Sanctorum.

759] Processiones ex Psal. 118. v. 27. probat,
constituite diem solennem in condensis, usq; ad cornu
altaris. Sed ubi hic de processionibus agitur? pos-
 sunt celebrari dies solennes sine processionibus.
 In textu Hebræo propriè ita sonant verba: *ligate*
agnum (scil. sacrificandum) *funibus usq; ad cornua*
altaris, prout Arrias Montanus & Pagninus faten-
 tur. Hic de processionibus nullum verbum au-
 dias, ita ut mirer stolidum istum Monachum di-
 ctum hoc arripuisse & quidvis ex quovis probare
 voluisse, Provocat etiam *ad Arcam fœderis*, quæ fuit

circumlata, sed (1) nullum adducit Scripturæ locum, ut sciamus, quid proprie intelligat. (2) Nos quærimus de Novo Testam. in quo Arca fœderis amplius non est superstes. (3) Fiebat illud ex mandato divino, ut Josuæ 6. v. 3. seqq. In novo autem Testam. tale mandatum non habemus. (4) Imò erat miraculosum & extraordinarium quid; ad arcæ enim istius septenam deportationem corruerant mœnia Urbis Jericho; imitentur hoc Pontificij, si possunt, & mœnia civitatum suis processionibus corruere faciant. Hiulca, contorta & coacta, imò aliena esse omnia hæc argumenta Lector benevolus videt.

760] Colophonis loco non est prætereundum argumentum illud à Conversione Gentium desumptum, quod Janssenius in Dedicatione Libri sui tractat & proponit. *Quæcumq; Ecclesia Gentes convertit ad Christianismum, illa est vera Ecclesia; atqui hoc non facit Lutherana sed Romana Ecclesia, quæ Gentes in Americâ, Chinâ, Japoniâ Indiâ, Persiâ, Armeniâ, Africâ ad Christianismum convertit, ergo non Lutherana sed Romana Ecclesia est vera Ecclesia.* Resp. ad majorem; (1) multa dicuntur de Ecclesia, quæ tamē nō sunt veræ Ecclesiæ signa; calamitas & persecutio 2 Tim. 3. v. 12. Apoc. 12. v. 13. Joh. 16. v. 20. angustia & paucitas credentiū Luc. 12 v. 32. Es. 1. v. 8. Zoph. 3. v. 12. dicuntur de Ecclesia, nec tamen Pontificij admittunt ea esse Ecclesiæ signa; ergo conversio Gentium de Ecclesiâ quoq; potest dici, licet nō sit verū Ecclesiæ signum. (2) Habemus exempla falsæ Ecclesiæ, quæ Gentes convertit ad suā doctrinā: fecerunt hoc Judæi, Matt. 23. v. 15.

Arria

Artiani, Sozom. lib. 6. c. 37. facit hoc Ecclesia Græca in medio Ethnicismo sita, faciet hoc Antichristus, Apoc. 13. v. 7. 8. nec tamē Pontificij concedent Judæos, Arrianos, Græcos, Antichristum ideo esse verā Ecclesiā. (3) Vaticiniū de conversione Gentium jā diu impletū est per Apostolos Mar. 16. v. 20. Act. 1. v. 8. Coloss. 1. v. 6. 23. & licet Apostoli nō in omnibus mundi locis fuissent, rumor tamen Evangelij ab ipsis prædicati in omnē terrā exiit Ps. 19. v. 4. 5. Rom. 10. v. 18. *Ad minorē*: Conversio Gentium facta, est ad nostram Religionem (1) Nos profitemur fidē Apostolicā, qui ergo ad illā sunt cōversi, ad nostrā quoq; fidē conversi sunt. (2) Extremis his temporibus quædā Gentes ad nostrā Religionem sunt conversæ autoritate & promotione Regū Daniæ & Sveciæ, nempe in Islādiā, Grunlandiā, Groclandiā, Laplandiā, quā de re prolixè agit Philippus Nicolai de Regno Christi l. 1. c. 1. (3) Cum Jesuitæ in Americā Gentes convertunt, docendo, Deū esse unū essentia, trinū personis, Filiū Dei esse incarnatum, pro peccatis nostris passum & mortuū, proponendo Decalogū, orationē Dominicā, Gentes baptizando &c. ad nostrā fidē easdē convertunt, & licet fermentū Papisticū immisceant, Deus tamen per impurū ministeriū operatur sicut olim per Pharisæos operatus est. (4) Mandatū de abitu in mundū unjversū pertinet ad solos Apostolos Mar. 16. v. 15. Cæteris autē Ecclesiæ ministris certæ Ecclesiæ sunt commissæ 1 Pet. 5. v. 2. Act. 20. v. 28. 1. Tim. 1. v. 3. Tit. 1. v. 5. (5) Ipsi Pontificij nō semper prompti sunt ad hos labores, Wolfius enim Cent. 14. p. 597. recenset Ann. 1301, Basileæ cōgregatos fuisse Monachos

ordinis Prædicatorum circa 570. personas, monēbantur illi ut exirent ad populos barbaros, eosq; converterent, nemo tamen ex illis mandato obtemperare volebat. Imò cur Pontifex, Cardinales & cæteri Prælati non exeunt ad barbaros, eosq; convertunt? norunt scil. quàm malè Monachi emissi ab Indianis & Americanis excepti fuerint, ut testatur Acoſta de Procurand. salut. Indorum, & Benzo in Histor. Indiæ. (6) Illegitima sunt media, quibus utuntur Pontificij in istâ conversione, scil. ignis, gladius, rota, aliaq; horrenda supplicia, à Christo nullibi mandata, quibus Gentes potius pervertunt, quàm convertunt. (7) Dum Pontificios quosdã ad Evāgelium convertimus, ab Ethnicismo convertuntur, cum Papatus Ethnicis Idolomanijs scateat, ut supra demonstratum.

761] Tandem monendus est Janſſenius de loco Mar. II. v. 26. *Nisi vos remiseritis, Pater vester qui in cælis est, quoq; non remittet.* Quæ verba Lutherus in Biblijs Germanicis non legit, cum in Græco textu plane non legantur, ut supra n. 416. responſum est. Exemplar vero græci textus ab Erasmo editi & Basileæ 1521. impressi, quod mihi ad manus est, hunc versum plane nō habet, quæ editio eo majoris est authoritatis in Papatu, cum Leonis X. præfatione singulari commendetur. Beza quoq; in Comment: super hunc locū non asserit, quod in omnibus, sed tantūm in plerisq; exemplaribus hunc versiculum invenerit. Pistorius quoq; fatetur in multis codicibus hunc versū nō legi, quia de re Gerhard. agit in Cōplement. Loc. Comm. part. I p. 580. Unde liquet Lutherū hæc verba dolo nō expunxisse, sed in græcis exemplaribus non invenisse. Con-

Conclusio.

762] **E**T ut tandem concludam, Jansseni, miscellaneous quædam tibi hoc loco probè consideranda relinquo. In Titulo Scripti tui sarcasticè me vocas *Prædicantem*, uti & communiter nostros Theologos *Prædicantes* appellas; sed quæso nonne te ipsum vocas ordinis *Prædicatorum*? nonne Prædicatores æquè derivantur à prædicando ac Prædicantes? ita scilicet taxas in alijs, quod tamen in teipso deprehendis. Aut fortè pudet te, aliosq; monachos verbum Dei prædicare, cujus rei nec ipsum Christum nec Apostolos puduit, quos Christus jubebat in mundum universum abire, atq; Evangelium prædicare Mar. 16. v. 15. Hac de re audi Schererum Jesuitam magnum Ecclesiæ Romanæ Herculem, qui Part. 1. Postill; Conc. 1. super 7. post Trinitat. p. 495. ita scribit: Dieser Mühe und Arbeit soll sich kein Bischoff lassen verdriessen/ viel weniger soll ein Prælat oder Bischoff dem Volck mit außtheilung der Brodt/das ist/ mit Predigen und Lehren zu dienen sich schemen/ wie man den solche Bischoffen und Geistliche Herrn findet/ die das Predigamt/ welches ihnen eigentlich zugehöret / für ein schlecht/ und an ihrer Hochheit und wurden verkleinerliche Sache halten: Warlich die Apostel haben sich/ wie der Brodt außtheilung/ also auch des Predigampts gar nicht geschämet/ sondern allewege für ein grosse Göttlich und Himlische function und verrichtung gehalten. Hoc primum est.

763] Vehementer tumultuaris, dictum illud Matth. 16. *Tu es Petrus, & super banc Petram edificabo Ecclesiam meam*, esse de Petri persona intelligendum, id quod tecum alij faciunt quam plurimi. Sed evolve Jus Canonicū glossatum Distinct. 19. c. 7. ita Dominus, glossa, *& super banc Petram*, invenies hanc explicationem: *per hanc dictionem non credo Dominum aliud demonstrasse, quam hæc verba, quæ Petrus respondit Domino, cum dixit, Tu es Christus Filius Dei vivi, super illo articulo fidei fundata est Ecclesia, ergo super seipso Deus fundavit Ecclesiam.* Audin quid Pontifex in glossa dicat, non super Petri personam sed super confessionem de Christo Ecclesiam esse fundatam. Neq; in dubium potes vocare Corporis glossati auctoritatem, cum in titulo hæc ibidem legantur verba:

*Moribus instruit hoc: vivendi & dogmata sancta.
Edocet; & tutam monstrat ad astra viam.*

Et in altera facie: *Humani non est pectoris ille liber.* Cur ergo contra Pontificem tuum disputas?

764] Pontificem esse Antichristum supra negare adnixus es, addens rationem, quia supra Deum sese non elevet, nec Deum sese esse adfirmet, nihil divini sibi arroget. Sed evolve Corpus Glossatum lib. 1. Decretal. Gregorij titulo 7. de Translatione Episcopi, c. 3. *Quanto Personam*: in verbo *Veri Dei vicem*, deprehendes sequentia: *Papa naturam rerum immutat substantialia unius rei alteri applicando, de nihilo potest aliquid facere, in his quæ vult ei est pro ratione voluntas, potest supra jus dispensare de injustitiâ potest facere justitiam, corrigendo jura & mutando.* Quæso Jansseni, nonne Divinæ est omnipoten-

potentiæ & Majestatis, *ex nihilo aliquid facere, naturam rerum immutare, voluntatem pro ratione faciendorum habere?* Si Papa ex nihilo aliquid potest facere, cur non novos creat mundos? si rerum substantias potest immutare, cur lapides non transmutat in aurum vel argentum? *Papa nec Deus est, nec homo, quasi neuter est inter utrumq.* legit Glossa in procemio Clementin. in verbo *Papa.*

765] Lutherum supra accusabas, quod artes ingenuas abolere voluerit: festina lentè Jansseni: quid fecerunt Paterculi Concilij Tridentini, nonne canonizarunt latinam Bibliorum versionem, quæ vitijs grammaticis supra modum, scatet? *Sagittas ardentibus, pro ardentibus, Psal. 7. v. 15. Psal. 51. v. 7. Deus emigrabit te, pro ejciet te. Psal. 59. v. 8. Partibor & metibor, pro partiar & metiar. Psal. 76. v. 7. Scopebam Spiritum meum, pro probabam. Psal. 77. v. 71. De post fætantes accepit eum. Mar. 8. v. 38. Qui me confusus pro confessus fuerit, illum Filius hominis confundetur pro confitebitur. Philip. 1. v. 1. Diaconibus pro Diaconis.* Num hæc barbaries digna canone Pontificis? ergone anathemate sunt feriendi, qui hanc barbariem non amplectuntur, quasi verò ignorantia Grammatices deceat Theologos!

766] Tumultuaris lectionem Bibliorum in Papatu non prohiberi. Evolve Castigat. Indicem librorum prohibitorum, invenies Decretum Clementis octavi, quo annihilavit ea, quæ olim Pius Quartus concesserat, ita enim se habent verba super Pij I V. regulam quartam. *Animadvertendum est, circa supra scriptam regulam quar-*

tam felicitis recordationis Pij Papæ IV. nullam per hanc impressionem & editionem de novo tribui facultatem Episcopis vel inquisitoribus, aut Regularium superioribus concedendi licentiam emendi, legendi, aut retinendi Biblia vulgari lingua edita, cum hætenus mandato & usu S. Romanæ & Universalis Inquisitionis sublata eis fuerit facultas concedendi huiusmodi licentias legendi vel retinendi Biblia vulgaria, aut alias S. Scripture, tam Novi quàm Veteris Testamenti partes quavis vulgari lingua editas, ac insuper summaria, & compendia etiam historica eorundem Bibliorum seu librorum S. Scripture, quocumq; vulgari idiomate conscripta, quod quidem inviolatè servandum est. Ito nunc & dicito lectionem Bibliorum in Papatu prohibitam non esse.

767] Pro cœlibatu Clericorum tanquam pro aris & focis pugnas; sed heus, evolve Distinctionem 81. in Decreti parte primâ cap. 24. audies Pontificem loquentem; *volumus ut Sacerdotes prohiberi debeant, ne cum mulieribus conversentur, exceptâ duntaxat matre, sorore vel uxore, quæ castè regenda est.* Arrige aures Jansseni, hic Pontifex sancit, ut Clerici habeant *Uxorem*; cur tu igitur pugnas Clericos non debere esse uxoratos? Glossa hunc locum excusat, *eum loqui secundum antiqua tempora* sed num ideo minus rectè loquitur? ergo fatetur Glossa antiquis temporibus Clericos suas habuisse uxores. Aut igitur Papa erravit in hac distinctione (sic utiq; errare potest) aut malè, & quidem contra Decretum Papæ hodie Clerici à conjugio avocantur. Elige Jansseni utrum velis.

768] Quid sentis Jansseni de vero usu & fine
Sacrae

Sacræ Cœnæ ? Christus equidem hanc instituit in sui commemorationem, sed in Papatu longè alio fine usurpatur; Qvi accusantur de aliquo crimine innocentiam suam declarant usu cœnæ Domini-
cæ. Pontifex in Decret. parte secundâ, Causa 2. quæst. 5. cap. 26. ita præcipit: *Si Episcopo, aut Presbytero causa criminalis, hoc est, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, pro singulis Missam celebrare debet & communicare, & de singulis sibi imputatis innocentem se ostendere. Quod si non fecerit, quinquennio à liminibus Ecclesiæ extraneus habeatur.* Gregorius Septimus Papa Imperatorem Henricum IV. suspectum multorum criminum probavit communicatione Cœnæ, & ejus innocentiam publicè declaravit, Zwingerus in Theatro p. 183. Nicolaus Pontifex Lotharium Lotharingiæ Regem adulterij accusatum probavit porrectione Eucharistiæ, quâ sumptâ Rex domum abiens mortuus est, erat enim reus criminis Zwinger. p. 1355. Sic Frater Bernhardus ordinis prædicatorum hostiam & calicem Eucharistiæ veneno infecit, Cæsaremq; Henricum Lucelburgensem interemit, Idem p. 506. Quid sentis Jansseni? num isti Pontifices & Monachi vero usu & fine Cœnam administrarint? quomodo putas ex Christi institutione, & Pauli ad Corinthios repetitione hæc probari posse?

769] Quid sentis, Jansseni, de Bellarmino scribente lib. 4. de Eucharistiâ cap. 27. *potesť tolli panis, si detur calix.* Per viscera misericordiæ Dei rogo te, Jansseni, ubi Christus, ubi Apostoli docent, panem posse tolli in Cœnâ? quoniam ex Patribus

docent calicem sufficere, & panem tolli posse? ita corpus Christi erit ex calice bibendum, sicut vestris Laicis sanguinem Christi cum pane porrigitis edendum. Si panis in Coena potest tolli, modo datur calix, cur non primus articulus Symboli Apostolici potest tolli, si datur secundus & tertius? cur non Spiritus Sancti nomen in Baptismo tolli potest, si datur Pater & Filius? Qvis sanæ mentis credat Christo lusum hunc & contemptum institutionis suæ placere posse?

Moniales 770] Evolve, Jansseni, Metteranū, 'deprehendes
Leidensis lib. 8. p. 385. seq: historiam de Fratre Cornelio, Mo-
temporum nacho, is An. 1578. Brugis pro concione pervasit
sanctos formosis virginibus & mulieribus, ut sese toto cor-
in cella pore nudarent, & ferulas adferrent, atq; ab isto
apostatis monacho (petulco hirco) se lenissimè percuti pa-
sa cum terentur, quod ipsum multæ foeminæ fecerunt,
virgo quibus Frater iste Cornelius pervasit, quod in hac
chastitas nudas spontaneâ corporis nudatione tanquâ signo hu-
tas; ad militatis bonâ pars pœnitentiæ consisteret. Jansse-
redimere ni, quid tu sentis de hac pœnitentia? de hac casti-
das an tate Monachorum? Obtestor te per æternam ve-
nas ex ritatem, expone tuam sententiam. Adde castitatē
purgato Æneæ Sylvij, qui postea Papa factus, Paulus II. di-
visus ctus fuit, is in Epistolâ 15. farraginis Epistolarum
hant n. scribit ad genitorem suum; *scis qualis tu gallus fue-*
et firmi ris, at nec ego castratus sum, neq; ex frigidorum nu-
ter cre mero. Addit rationē, quia Argentinæ mulierem
debant Britannicam compresserat, & sobolē ex eâ susce-
ex podi perat. Plura lege Epist. 23. & 113. ibi de castitate Syl-
cis sui vij mira invenies, quæ pudor recensere prohibet.
denuatio Quæso cōfer ista cum castitate illâ decantatâ Cle-
gatorio ripapalis.

et castigatione, a nimis in pur- 771]
gatorio haerentes redemptasiri, war das m
gleich Ding mit Nonnen zu sehen steupen

771] Bellarm. lib. 3. c. 16. de Ecclesiâ Trium-
phante scribit; *apud nos non est certum, an B. Virgo
sine peccato originali concepta fuerit, Ecclesia enim
utramq; opinionem permittit.* Ergo fides vestra hæc
de re est incerta, ergo Ecclesia vestra duas contra-
dictorias credit esse veras, quia utrasq; permittit;
& quia Ecclesia Romana non errat, sequitur, u-
tramq; opinionem esse veram, si enim non esset u-
traq; vera, Ecclesia certè posset errare: quid tibi
videtur, Jansseni, de hoc Oraculo?

772] Bellarm. lib. 3. c. 21. de Roman. Pontif. scri-
bit: *Pontifices nec vera nec falsa ulla miracula fece-
runt neq; hoc seculo, neq; superiore.* Jansseni, quid hoc
est? nonne Petro succedit Pontifex? at Petrus mi-
racula facere potuit? nonne est Caput Ecclesiæ Ro-
manæ, quæ miraculorû gloriâ claret? nonne Pon-
tifex potest ex nihilo aliquid facere, & naturâ re-
rû immutare? ut supra citatum est. Pontifex aut
non potest, aut non vult miracula facere; si non
potest, qui fit quod Caput Romanæ Ecclesiæ nō ha-
beat eam potestatem, quâ membra quædâ utpote
monachi habent? num caput erit deterius con-
ditionis membris cæteris? si non vult miracula
facere, quæ posset, certè iniquus est erga Ecclesi-
am, quam miraculis posset juvare, defendere, il-
lustrare, quod non facit.

773] De hisce omnibus, uti & de totâ hac respon-
sione tuum, Jansseni, judicium mecum communi-
cato; non privatim, quod enim publicè incepti-
sti, publicè ad finē perducatur: non particulatim
hoc vel illud arripiendo & exagitando, sed totum
Opusculum assumendo & refutando, nō confuse

Die seelen auß dem fegfener lösen
sitt er der Pater gelsan, er der Pater
gelsan, und neben bey eins gelsan
ceelum

coelum terrâ miscendo, sed logicè & distinctè : non Patres crepando, sed Patrem Patrum, Antiquum illum dierum inScripturis loquentem producendo, non calide & cholericè tumultuando, sed mansvetè & modestè agendo : non subdolè & contra conscientiam dicta & scripta pervertendo, sed candidè fide theologicâ mecum agendo. Altissimus tui misereatur, oculos mentis tuæ luce supernâ illustret & ad veritatem cœlestem te perducatur. Tu verò ne ponas obicem Spiritui Sancto, ne reclames veritati, durū namq; tibi erit contra stimulū calcitrare. Non traditiones, non Patres nō Concilia, non Decreta Pontificum in extremo die te juvabunt aut judicabunt, sed verbum, quod Christus locutus est. Vale & resipisce. CHRISTO JESU autem DEI & Mariæ Filio Mediatori nostro unico sit Laus Honor & Virtus in secula seculorum Amen.

*Index Primus,
Capitulum in Utrâq; Parte con-
tentorum.*

PARTIS PRIMÆ

Caput Primum.

*De tenebris Papatus & in specie de Theologia
Scholastica à p. 4. ad p. 46.*

Caput Secundum.

De contemptu Scripturæ Papistico à p. 47. ad p. 75.

Caput Tertium.

*De Sanctorum Patrum autoritate
à p. 75. ad p. 90.*

Caput Quartum.

De Conciliorum autoritate à p. 90. ad p. 108.

Caput Quintum.

De Traditionibus Ecclesiasticis à p. 108. ad p. 123.

Caput Sextum.

*De contemptu meriti Christi in Papatu
à p. 124. ad p. 154.*

Caput Septimum.

*De miserrimo morientium in Papatu Solatio
à p. 155. ad p. 179.*

Caput Octavum.

*De communione Pontificiæ Religionis cum Eth-
nicismo à p. 179. ad p. 190.*

Caput

Caput Nonum.

De Contemptu Magistratus Papistico

â p. 191. ad p. 213.

Caput Decimum.

De Fraudibus & dolis Pontificiorum

â p. 213. ad p. 270.

Caput Undecimum.

De Primatu Pontificis Romani â p. 270. ad p. 318.

Caput Duodecimum.

*De Augustana Confessione, ejusdemq; funda-
mento* â p. 318. ad p. 347.

Caput Decimum tertium.

De Medijs propagandi Religionem & de Hispanica Inquisitione in specie â p. 347. ad p. 383.

Caput Decimum quartum.

De Persona, authoritate & laboribus beati Lutheri, â p. 383. ad p. 439.

Caput Decimum quintum.

De Nomine Ecclesie Catholice â p. 440. ad p. 454.

Caput Decimum sextum.

De Antiquitate & amplitudine Ecclesie

â p. 455. ad p. 466.

Caput Decimum septimum.

De Miraculis

â p. 466. ad p. 479.

Caput Decimum octavum

*De Principibus & Felicitate temporali Ecclesie
Papisticae* â p. 480. ad p. 483.

Caput

Caput Decimum nonum.

De Peccandi licentiâ à p. 483. ad p. 493.

Caput Vigesium.

De Ordinatione Ministrorum in Ecclesiâ Lutheranâ à p. 493. ad p. 503.

Caput Vigesium primum.

De Legendis Sanctorum à p. 503. ad p. 515.

Caput Vigesium secundum.

De Salute Majorum in Papatu à p. 516. ad p. 544.

PARTIS SECUNDÆ.

Caput Primum.

De Traditionibus à p. 553. ad p. 560.

Caput Secundum.

De primatu Petri & Pontificis Romani à p. 560. ad p. 581.

Caput Tertium.

De Iudice Controversiarum à p. 581. ad p. 587.

Caput Quartum.

De Antichristo à p. 588. ad p. 595.

Caput Quintum.

De Fidei unitate à p. 595. ad p. 597.

Caput Sextum.

De Ecclesiæ visibilitate à p. 597. ad p. 603.

Caput Septimum.

De Ecclesiæ Infallibilitate à p. 603. ad p. 610.

Caput

Caput Octavum.

De Legibus Ecclesie Conscientiam obligantibus
 à p. 610. ad p. 612.

Caput Nonum.

De Potestate Magistratus in rebus Ecclesiasti-
cis
 à p. 613. ad p. 621.

Caput Decimum.

De Legis Impletione
 à p. 622. ad p. 625.

Caput Undecimum.

De Consilijs Evangelicis
 à p. 626. ad p. 636.

Caput Duodecimum.

De Sacramentis
 à p. 636. ad p. 642.

Caput Decimum tertium.

De Baptismo infantium
 à p. 642. ad p. 644.

Caput Decimum quartum.

De Fide Infantium
 à p. 644. ad p. 649.

Caput Decimum quintum.

De Præsentia Corporis & Sanguinis Christi in
Cænâ,
 à p. 650. ad p. 655.

Caput Decimum sextum.

De Ultrag Specie in Cænâ Dominicâ,
 à p. 655. ad p. 670.

Caput Decimum septimum.

De Sacrificio Missæ,
 à p. 670. ad p. 679.

Caput Decimum octavum

De Purgatorio,
 à p. 679. ad p. 690.

Caput Decimum nonum.

De Sanctorum Invocatione,
 à p. 690. ad p. 707.

Caput

Caput Vigesium.

De Reliquijs Sanctorum, à p. 707. ad p. 709.

Caput Vigesium primum.

De Imaginibus Sanctorum honorandis & colendis, à p. 709. ad p. 719.

Caput Vigesium secundum.

De Fide justificante, à p. 719. ad p. 722.

Caput Vigesium tertium.

De Libero Arbitrio, à p. 722. ad p. 726.

Caput Vigesium quartum.

De merito bonorum operum, à p. 726. ad p. 728.

Caput Vigesium quintum.

De Jeunijs, à p. 729. ad p. 735.

Caput Vigesium sextum.

De Indulgentijs, à p. 735. ad p. 745.

Caput Vigesium septimum.

De Ceremonijs & Consecrationibus,

à p. 745. ad p. 751.

Caput Ultimum.

De Processionibus & Peregrinationibus,

p. 751. seqq.

Index Secundus

*Dictorum Scripturæ expositorum, & ab
Adversariorum corruptionibus vin-
dicatorum.*

Notet Lector, literam n. non nume-
rum paginarum sed paragraphorum
seu sectionum denotare.

Genesis.

Cap. 3. v. 15. *Ipse conteret caput serpentis &c.* n. 141

Cap. 4. v. 7. *Sub te erit appetitus tuus &c.* n. 720.

Cap. 14. v. 18. *Melchisedech Rex Salem proferens pa-
nem &c.* n. 666. seq.

Cap. 17. v. 1. *Ambula coram me &c.* n. 622.

Cap. 48. v. 16. *Angelus qui eruit me de cunctis malis
&c.* n. 694.

Exodus.

Cap. 3. v. 5. *Locus in quo stas, terra Sancta est.*
n. 712.

Cap. 12. v. 16. *Dies Prima erit Sancta atq; Solennis
&c.* n. 712.

C. 25. v. 18. seq. *Imagines Cherubinorum &c.* n. 242.

Cap. 32. v. 26. *Si quis est Domini jungatur mihi.*
n. 514.

C. 32. v. 27. seq. *Occidat unusquisq; fratrem &c.* n. 366

Leviticus.

C. 8. v. 16. seq. *Moses obtulit holocaustum &c.* n. 618
Nume-

Numeri.

- C. 19. v. 17. seq. Tollent de cineribus combustionis &c. n. 751.
 Cap. 20. v. 1. Venerunt filij Israel & omnis multitudo &c. n. 591.
 C. 21. v. 8. seq. Fac serpentem aeneum &c. n. 709.
 C. 25. v. 7. seq. Phinees perfodit scortum &c. n. 368.

Deuteronom.

- Cap. 5. v. 5. Ego sequester & medius fui &c. n. 143.
 Cap. 13. v. 15. Propheta aut fictor somniorum interficietur &c. n. 372.
 Cap. 16. v. 16. Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum &c. n. 758.
 Cap. 17. v. 11. Si quis superbierit nolens obedire Sacerdoti &c. n. 359.
 C. 30. v. 11. seq. Mandatum quod ego precipio &c. n. 623.
 C. 30. v. 15. 19. Considera quod hodie proposuerim vitam & bonum &c. n. 723.

Lib. Josue.

- Cap. 7. v. 6. Josua cecidit in terram coram arca Domini &c. n. 711.
 Cap. 11. v. 15. Sicut praeceperat Dominus Mosi &c. n. 622.

Lib. 1. Sam.

- Cap. 9. v. 19. Omnia quae sunt in corde tuo indicabo tibi. n. 691.
 Cap. 18. v. 11. Samuelem mihi suscita &c. n. 253.

Lib. 1. Regum.

- C. 2. v. 26. seq. Abjathar quoq; Sacerdoti dixit Rex
 &c. n. 619.
- Cap. 4. v. 33. Salomo locutus est ter mille sententias
 &c. n. 94.
- Cap. 8. v. 14. Convertit Rex faciem suam & bene-
 dixit Ecclesie Israel &c. n. 591.
- Cap. 11. v. 4. 6. Davidis cor fuit perfectum cum Do-
 mino. n. 622.
- Cap. 28. v. 40. Elias interfecit Prophetas Baal &c.
 n. 367.

Lib. 2. Regum.

- C. 2. v. 19. seq. Afferte mihi vas novum & mittite in il-
 lud sal &c. n. 752.
- C. 5. v. 10. seq. Vade & lavare septies in Jordane &c.
 n. 753.
- Cap. 6. v. 12. Eliseus Propheta qui est in Israel, in-
 dicat Regi. n. 691.
- C. 13. v. 21. seq. Projecerunt cadaver in sepulchrum
 Elisei &c. n. 261. & 703.
- Cap. 20. v. 3. Obsecro Domine, memento quæso, quo-
 modo ambulaverim &c. n. 622.
- Cap. 23. v. 18. Intacta manserunt ossa illius &c.
 n. 261. & 703.

Lib. 2. Paralipom.

- Cap. 6. v. 16. 17. Nunc ergo Domine Deus Israel imple
 servo tuo &c. n. 696.
- C. 21. v. 12. seq. Allata sunt autem ei litteræ ab Eliâ &c.
 n. 692.

Liber

Liber Tobie.

Cap. 12. v. 12. Ego obtuli orationem tuam Domino
 &c. n. 690.

Liber Jobi.

Cap. 1. v. 1. Job erat vir simplex & rectus &c. n. 612

Cap. 5. v. 1. Voca si est qui tibi respondeat &c. n. 695

Cap. 6. v. 2. 3. Utinam appenderentur peccata mea,
 quibus iram &c. n. 742.

Psalmi.

Psal. 66. v. 5. Deus est mirabilis operibus &c. n. 152.

Psal. 68. v. 36. Mirabilis Deus in Sanctis suis n. 742.

Psal. 90. v. 11. Angelis suis mandavit de te, ut custodi-
 ant te &c. n. 690.

Psal. 99. v. 5. Adorate scabellum &c. n. 242.

Psal. 99. v. 6. Moses & Aaron in Sacerdotibus ejus
 n. 618.

Psal. 101. v. 8. In matutino interficiebam peccatores
 terra &c. n. 362.

Psal. 109. v. 4. Tu es Sacerdos in aeternum &c.
 n. 666. seqq.

Psal. 118. v. 27. Constituite diem solennem in conden-
 sis &c. n. 759.

Psal. 119. v. 105. Lucerna pedi meo verbum tuum &c.
 n. 351.

Psal. 131. v. 10. Propter David servum tuum &c.
 n. 696.

Proverb. Salomon.

Cap. 16. v. 6. Misericordia & veritate redimitur ini-
 quitas. n. 169.

Cap. 19. v. 15. Flagellato pestilente &c. n. 360.

Cap. 29. v. 15. *Virga & correptio tribuunt sapientiam &c.* n. 360.

Ecclesiastes.

Cap. 9. v. 1. *Nescit homo, utrum amore an odio dignus sit,* n. 177.

Siracides.

Cap. 5. v. 5. *De propitiato peccato noli esse sine metu* n. 178.

C. 15. v. 14. seq. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu Consilij sui &c.* n. 721.

C. 15. v. 16. seq. *Si volueris mādāta servare &c.* n. 623.

Cap. 18. v. 22. *Non expectes usq; ad mortem justificari.* n. 165.

Cap. 31. v. 10. *Qui potuit transgredi & non est transgressus &.* n. 722.

Esaias.

Cap. 2. v. 2. *Erit in novissimis diebus preparatus mons &c.* n. 591.

Cap. 28. v. 19. *Vexatio dat intellectum &c.* n. 360.

C. 49. v. 7. & 23. *Hec dicit Dominus ad servum Dominorum, Reges videbunt &c.* n. 229. seq.

Cap. 59. v. 21. *Spiritus meus qui est in te, & verba mea &c.* n. 602.

C. 60. v. 1. 2. 11. *Surge illuminare Jerusalem &c.* n. 6.

Cap. 63. v. 16. *Abraham nescivit nos & Israel ignoravit nos &c.* n. 700.

Jeremias.

Cap. 31. v. 16. *Est merces operi tuo, ait Dominus.*

n. 726.

Cap.

Cap. 35. v. 6. seq. Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab Pater noster praecepit nobis &c. n. 734.

Baruch.

Cap. 3. v. 4. Audi orationem mortuorum Israel &c n. 697.

Daniel.

Cap. 3. v. 35. 36. Neque auferas misericordiam tuam a nobis propter Abraham &c. n. 696.

Cap. 4. v. 24 Redime peccata &c. n. 168.

Cap. 7. v. 25. Tradentur in manu ejus usque ad tempus &c. n. 582.

Cap. 11. v. 31. Auferent iuge sacrificium. n. 44.

Cap. 11. v. 37. Deum Patrum suorum non reputabit &c. n. 586.

Cap. 11. v. 38. Deum Mausim venerabitur &c. n. 49. 50.

Oseas.

Cap. 2. v. 19. Desponsabo te mihi fide &c. n. 606.

Zacharias.

Cap. 1. v. 12. Domine exercituum usquequo tu non misereberis &c. n. 690.

Cap. 8. v. 3. Jerusalem vocabitur civitas veritatis, mons Domini &c. n. 592.

Cap. 13. v. 3. Et erit, cum Prophetaverit quispiam, dicent ei pater & mater ejus &c. n. 373.

Malachias.

Cap. 1. v. 10. 11. Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus &c. n. 668.

Macchabæorum Lib. Secund.

C. 12. v. 43. 44. seq. Et factâ collatione duodecim mil-
lia &c. r. 674.

Cap. 15. v. 12. seq. Oniam qui fuerat summus Sacer-
dos &c. n. 684.

Matthæus.

Cap. 5. v. 14. Non potest civitas abscondi supra mon-
tem posita n. 592.

Cap. 6. v. 9. Pater noster qui es in cœlis n. 415.

Cap. 7. v. 20. Ex fructibus illorum agnosceat eos &c.
n. 482.

C. 9. v. 20. seq. Tetigit simbriam vestimenti eius &c.
n. 703.

Cap. 11. v. 5. Cæci vident, claudi ambulant &c.
n. 465.

Cap. 11. v. 13. Jugum meum suave &c. n. 193.

Cap. 12. v. 32. Quicumq; dixerit verbum contra Fili-
um hominis &c. n. 675.

C. 13. v. 28. 29. 30. Domine vis eamus & colligamus zi-
zania &c. n. 378.

Cap. 16. v. 18. Tu es Petrus, & super hanc petram
&c. n. 556. seq. & 763.

Cap. 16. v. 19. Tibi dabo claves regni &c. n. 552.

Cap. 16. v. 24. Qui vult venire post me &c. n. 625.

Cap. 17. v. 27. Dominus iussit tributum solvere &c.
n. 551.

Cap. 18. v. 2. 3. Quis est major in regno cœlorum &c.
n. 194 seqq.

Cap. 18. v. 3. Nisi conversi fueritis sicut parvuli &c.
n. 349.

Cap.

- Cap. 18. v. 17. Si Ecclesiam non audiverit &c. n. 572.
 Cap. 18. v. 17. Dic Ecclesie. n. 594.
 Cap. 18. v. 20. Ubi duo vel tres congregati sunt &c. n. 102.
 C. 19. v. 11. 12. Quidam Eunuchi seipso castrant &c. n. 628.
 Cap. 19. v. 21. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia &c. n. 421. seq. & 626.
 Cap. 23. v. 37. Jerusalem, Jerusalem quoties volui congregare &c. n. 724.
 Cap. 26. v. 26. Hoc est corpus meum &c. n. 645.
 Cap. 26. v. 27. Bibite ex hoc omnes. n. 71. & 662.
 Cap. 26. v. 70. Petrus abnegat Christum &c. n. 313.
 Cap. 28. v. 20. Ecce ego vobiscum sum &c. n. 105.

Marcus.

- C. 7. v. 33. seq. Expuens tetigit linguam ejus &c. n. 754.
 Cap. 11. v. 26. Nisi vos remiseritis, Pater vester &c. n. 416. & 761.
 Cap. 14. v. 23. Et biberunt ex illo omnes. n. 662.

Lucas.

- Cap. 1. v. 6. Erant iusti ambo &c. n. 622.
 Cap. 1. v. 13. Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita es &c. n. 690.
 Cap. 1. v. 28. Ave gratia plena &c. n. 416.
 C. 2. v. 41. seq. Cum factus esset annorum duodecim. n. 758.

- C. 9. v. 54. 55. 56. Domine vis dicamus, ut ignis de cælo
descendat &c. n. 377.
- Cap. 10. v. 16. Qui vos audit, me audit. n. 108.
- Cap. 11. v. 41. Date Eleemosynam, & ecce omnia
munda &c. n. 742.
- C. 16. v. 27. seq. Rogo te Pater, ut mittas &c. n. 685.
- Cap. 22. v. 19. Hoc facite in mei commemorationem.
n. 669.
- Cap. 22. v. 20. Hic calix novum Testamentum est &c.
n. 648.
- Cap. 22. v. 32. Rogavi pro te, ne fides tua deficeret
&c. n. 107. & 309.
- Cap. 24. v. 30. Christus accepit panem & fregit &c.
n. 654.

Johannes.

- Cap. 2. v. 15. Christus fecit quasi flagellum de funi-
culus &c. n. 373.
- Cap. 5. v. 39. Scrutamini Scripturas &c. n. 353.
- Cap. 5. v. 43. Si alius venerit in nomine suo &c.
n. 579. & 585.
- C. 6. v. 48 seq. Ego sum panis vite &c. n. 653.
- Cap. 10. v. 41. Johannes non fecit miracula, n. 466.
- Cap. 14. v. 16. Spiritus Sanctus manebit vobiscum in
æternum. n. 89.
- Cap. 14. v. 23. Qui credit in me, opera quæ ego &c.
n. 245.
- Cap. 16. v. 12. Multa habeo vobis dicere &c. n. 542.
- Cap. 16. v. 13. Spiritus veritatis docebit vos &c. n. 103.
- Cap. 21. v. 16. Pasce oves meas &c. n. 550.
- Cap. 21. v. 25. Sunt & alia, quæ fecit Jesus &c. n. 542.

Acta

Acta Apostolorum.

- Cap. 1. v. 3. *Per Dies 40. apparens ijs & loquens
&c.* n. 543.
- C. 1. v. 15. seq. *In diebus illis exsurgens Petrus in me-
dio &c.* n. 553.
- Cap. 2. v. 42. *Erant perseverantes in fractione pa-
nis &c.* n. 655.
- Cap. 4. v. 32. *Nemo aliquid suum esse dicebat &c.*
n. 627.
- Cap. 5. v. 3. seq. *Cur tentavit Satanas cor tuum &c.*
n. 691.
- C. 5. v. 3. 4. seq. *Ananias audiens verba Petri &c.*
n. 371.
- Cap. 5. v. 15. *Illi veniente Petro saltem umbra illius
&c.* n. 262.
- Cap. 8. v. 27. *Venerat adorare in Ierusalē &c.* n. 758.
- Cap. 10. v. 14. *Nunquam manducaui commune &c.*
n. 314.
- Cap. 10. v. 48. *Iussit eos baptizari in nomine Iesu &c.*
n. 77.
- Cap. 13. v. 2. *Ministrantibus illis Domino &c.* n. 670.
- Cap. 13. v. 11. *Ecce manus Domini super te & eris cæ-
cus &c.* n. 374.
- Cap. 14. v. 9. *Intuitus eum & videns, quia fidem ha-
beret &c.* n. 691.
- Cap. 15. v. 7. *Surgens Petrus dixit &c.* n. 553.
- Cap. 15. v. 28. *Visum est Spiritui Sancto & nobis &c.*
n. 104.
- Cap. 18. v. 18. *Paulus habebat votum &c.* n. 659.
- C. 19. v. 2. seq. *Si Spiritum Sanctum accepistis cre-
dentes &c.* n. 639.
- Capo

- C. 19. v. 11. seq. *Super languidos à corpore ejus sudaria*
Et c. n. 262.
- Cap. 19. v. 19. *Combusserunt libros Et c.* n. 237.
- Cap. 20. v. 16. *Paulus festinabat ad diem Pentecostes*
Et c. n. 758.
- Cap. 21. v. 24. *Sunt nobis Viri quatuor votum habentes*
Et c. n. 659.
- Cap. 23. v. 3. *Percutiet te Deus paries dealbate Et c.*
 n. 374.

Epistola Pauli ad Romanos.

- Cap. 2. v. 6. *Deus reddet unicuique secundum opera*
Et c. n. 726. seq.
- Cap. 3. v. 4. *Omnis homo mendax.* n. 86.
- Cap. 3. v. 28. *Justificamur solâ fide.* n. 416.
- Cap. 8. v. 13. *Si Spiritu facta carnis mortificaveritis*
Et c. n. 159.
- Cap. 10. v. 10. *Corde creditur ad justitiam Et c.* n. 160.
- Cap. 11. v. 6. *Si autem ex gratia, jam non ex operibus*
Et c. n. 170.
- Cap. 13. v. 4. *Magistratus non gerit gladium Et c.*
 n. 358.

Epistola prima ad Corinthios.

- Cap. 3. v. 8. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.*
 n. 726. seq.
- C. 3. v. 12. seq. *Si quis edificat super fundamentum*
Et c. n. 676.
- Cap. 4. v. 4. *Nihil mihi conscius sum, sed in hoc non*
Et c. n. 179.
- Cap. 7. v. 25. *De virginibus præceptum non habeo*
Et c. n. 629.
- Cap.

- Cap. 9. v. 5. Num habemus potestatem mulierem
 &c. n. 417.
- Cap. 9. v. 22. Ut salvem aliquos. n. 152.
- Cap. 11. v. 2. Laudo vos fratres, quod per omnia
 mei memores &c. n. 544.
- C. 11. v. 23. seq. Ego accepi à Domino, quod & tradi-
 di vobis &c. n. 664.
- Cap. 11. v. 25. Hoc facite, quotiescunq; biberitis &c.
 n. 656.
- Cap. 11. v. 27. Qui indignè manducat hunc panem
 &c. n. 657.
- Cap. 12. v. 9. Alteri fides in eodē Spiritu &c. n. 644.
- Cap. 13. v. 1. 3. Si habuero omnem fidem, ita ut mon-
 tes transferam &c. n. 717.
- Cap. 15. v. 29. Quid facient, qui baptizantur &c.
 n. 678.
- Cap. 15. v. 58. In bono opere Domini abundantes.
 n. 168.
- Cap. 15. v. ult. Labor vester non est inanis in Domino
 n. 726. seqq.

Epistola Secunda ad Corinthios.

- Cap. 4. v. 17. Momentaneum & leve tribulationis
 &c. n. 158.
- Cap. 7. v. 10. Tristitia quæ secundum Deum est &c.
 n. 157.

Epistola Pauli ad Galatas.

- Cap. 2. v. 14. Dixi Cephe coram omnibus &c.
 n. 315. seq.

Epistola Pauli ad Ephesios.

- Cap. 1. v. 22. Et ipsum dedit Caput supra omnem Ec-
 clesiam &c. n. 606. & 688.
- Cap

Cap. 4. v. 11. Christus dedit Apostolos, Prophetas
 &c. n. 290. seq.

Cap. 4. v. 15. Christus est Caput &c. n. 606.

Cap. 5. v. 13. Quoniam vir Caput est mulieris &c.
 n. 606.

Epistola Pauli ad Philippenses.

Cap. 2. v. 10. In nomine Jesu omne genu flectatur &c.
 n. 677.

Cap. 2. v. 12. Cum metu & tremore Salutem &c.
 n. 156. & 180.

Cap. 4. v. 13. Omnia possum in eo, qui me confortat.
 n. 140.

Epistola Pauli ad Colossenses.

Cap. 1. v. 24. Adimpleo ea, quæ desunt, passionum
 Christi &c. n. 741.

Cap. 3. v. 24. A Domino accipietis retributionem hæ-
 reditatis. n. 726. seq.

Cap. 4. v. 16. Cum lecta fuerit apud vos Epistola, fa-
 cite ut Laodicensi Ecclesia &c. n. 94.

Prima ad Thessalonicenses.

Cap. 2. v. 19. Quæ est nostra spes aut gaudium &c.
 n. 144.

Secunda ad Thessalonicenses.

Cap. 2. v. 3. 4. Homo peccati adversatur & extollitur
 &c. n. 580. & 586.

Cap. 2. v. 9. Adventus Antichristi erit ex efficaci-
 tate &c. n. 464.

Cap. 2. v. 15. State fratres & tenete &c.
 n. 125. & 545.

Prior

Prior ad Timotheum.

Cap. 3. v. 15. Ecclesia Dei vivi columna & firmamentum &c. n. 106.

Cap. 4. v. 14. Cum impositione manuum Presbyterij. n. 489.

Cap. 4. v. 1. seq. In novissimis temporibus discedent quidam &c. n. 736.

Cap. 5. v. 11. 12. Adolescentiores viduas devota &c. n. 630.

Cap. 6. v. 20. O Timothee depositum custodi. n. 546.

Posterior ad Timotheum.

Cap. 1. v. 13. 14. Formam habe sanorum &c. n. 546.

Cap. 2. v. 1. Quæ audivisti à me per multos testes &c. n. 547.

Cap. 3. v. 16. A pueritiâ sacras literas &c. n. 353.

Cap. 3. v. 17. Omnis Scriptura divinitus inspirata &c. n. 134.

Cap. 4. v. 8. Reposita est mihi corona justitiæ &c. n. 726. seq.

Ad Hebræos.

Cap. 2. v. 9. Videmus Jesum propter passionem &c. n. 22.

Cap. 11. v. 21. Adoravit fastigium virgæ ejus. n. 710.

Cap. 13. v. 10. Habemus altare. n. 671.

Cap. 13. v. 17. Obedite Præpositis vestris &c. n. 108. & 611.

Epistola Jacobi.

Cap. 1. v. 12. Accipiet coronam vitæ. n. 726. seq.

Cap. 1. v. 25. Non auditor obliviosus sed factor &c. n. 161.

Cap.

C. 2. v. 24. 26. *Videbis quomodo ex operibus &c.*

n. 162.

Epist. prior Petri.

Cap. 5. v. 13. *Salutat vos Ecclesia, quæ est in Baby-
lone.*

n. 569.

Epist. posterior Petri.

Cap. 1. v. 10. *Statagite fratres ut per bona opera &c.*

n. 417.

Cap. 1. v. 15. *Dabo operam & frequenter habere
vos &c.*

n. 689.

Epist. prima Johannis.

Cap. 2. v. 22. *Qui negat, quoniam Jesus non est Chri-
stus.*

n. 586.

Cap. 4. v. 1. *Probate Spiritus.*

n. 577.

Cap. 5. v. 3. *Mandata mea non sunt gravia.*

n. 193.

Epist. secunda Johannis.

v. 12. *Multa habeo vobis scribere &c.*

n. 548.

Epist. Tertia Johannis.

v. 13. *Multa habeo vobis scribere &c.*

n. 548.

Apocalypsis Johannis.

Cap. 5. v. 8. *Phialas aureas plenas odoramento-
rum &c.*

n. 686.

Cap. 6. v. 10. *Usquequo Domine (sanctus & verus)
non judicas &c.*

n. 687.

Cap. 8. v. 3. *Data sunt illi incensa multa, ut daret
de orationibus Sanctorum &c.*

n. 686.

Cap. 8. v. 4. *Ascendit fumus incensorum de oratio-
nibus Sanctorum &c.*

n. 690.

Cap.

- C. 11. v. 2. 3. seq.** *Dabo duobus testibus meis, & propheta-
bunt diebus mille ducentis & c.* n. 462
- Cap. 11. v. 8.** *Sodoma & Ægyptus ubi & Dominus
eorum crucifixus est.* n. 584.
- Cap. 12. v. 14.** *Alitur per tempus & tempora & c.*
n. 582.
- Cap. 13. v. 16.** *Et faciet omnes pusillos, & magnos &
divites & pauperes, & liberos & c.* n. 583.
- Cap. 19. v. 10.** *Vide ne feceris, conservus tuus sum & c.*
n. 698.
- Cap. 21. v. 14.** *Et murus civitatis habens fundamen-
menta duodecim, & in ipsis & c.* n. 145
- Cap. 22. v. 9.** *Vide ne feceris, conservus tuus sum
& c.* n. 698.
- Cap. 22. v. 11.** *Qui justus est, justificetur adhuc.* n. 164

*Index Tertius Rerum & ver-
borum.*

**Numerus non significat paginas,
sed Sectiones.**

A.

<i>Aaron vitulo erravit,</i>	310.
<i>Abraham quomodo justificatus,</i>	162.
<i>Aerianorum hæresis,</i>	427.
<i>Æquivocationes probantur à Pontificijs,</i>	270.
<i>Æquivocationum Pontif. exempla,</i>	271.
<i>Ambrosius corruptus à Pontificijs,</i>	240.
<i>Anabaptistarum errores,</i>	536.
<i>Antichristi nota 325, in Pontifice inveniuntur,</i>	326.
<i>D d d.</i>	<i>Anti.</i>

<i>Antichristus an una persona,</i>	579. seq. eius sedes,	584.
<i>Antiquitas an nota Ecclesie,</i>		453.
<i>Antiquitas vera quanam,</i>		454.
<i>Adoratio imaginum,</i>		242.
<i>Angeli nolunt adorari,</i>		698.
<i>Anima Samuelis an post mortem redierit,</i>	253. 254.	
<i>Animarum Somnus,</i>		681.
<i>Apparitiones animarum fictæ,</i>		251.
<i>Aqua consecrata,</i>	751. seq.	
<i>Arrianorum heresis,</i>		429.
<i>Articuli fidei an ex ratione probandi,</i>		301.
<i>Augustana Confessio ex Scripturis non potest refutari,</i>		
67. Scripturis innititur,	333. 339. à Melancthone	
est mutata,	334. verum illius exemplar,	336. non est
imperfecta,	337. 338. non favet Pontificijs,	340. 344.
<i>Augustinus de Petro & petra,</i>		559.

B.

<i>Babylon notat Romam,</i>		569.
<i>Balthasar Meisnerus non insanit,</i>	531. Scripta ipsius	
contra Papatum,		ibid.
<i>Baptismus à Scholasticis disputando ventilatus,</i>	15. 16.	
<i>Baptismus super sepulcra mortuorum,</i>		678.
<i>Baptismi formalia verba, an ex traditionibus,</i>		76.
<i>Baptismus infantium ex Sacris literis probatur,</i>		80.
<i>Baptismus Johannis & Christi,</i>		638.
<i>Baptismus non repetendus,</i>		639.
<i>Baruch liber apocryphus,</i>		406.
<i>Bellarminus docet, panem tolli posse in Cœnâ, si detur</i>		
<i>calix,</i>		769.
<i>Bibliorum versio Lutherana,</i>		415. 416.

C.

<i>Caiphas erravit,</i>		311.
		Calumnias

<i>Calumnia Pontificiorum de Luthero,</i>	
	233. 278. 282. 287. 430. 437. 504.
<i>Calumnia de Lutheranis diabolum adorantibus,</i>	
	287.
<i>Calix omnibus porrigendus,</i>	662.
<i>Capitulare Francofurtense,</i>	507.
<i>Caracter bestiae quid sit,</i>	583.
<i>Carolus Magnus indixit Synodum,</i>	508.
<i>Catholicum quid sit,</i>	446. 447.
<i>Catholica Ecclesia quanam,</i>	442.
<i>Christus sibi nihil promeruit, 21. an pro peccato origi-</i>	
<i>nali & actuali satisfecerit, 153. est caput Ecclesiae,</i>	
<i>327. non habet vicarium in terris,</i>	327.
<i>Ceremoniae quomodo admittendae,</i>	749.
<i>Cephas quale nomen,</i>	562.
<i>Certitudo salutis & justificationis nostrae,</i>	182. 183.
<i>Cherubini an adorati,</i>	242.
<i>Coccius de Luthero,</i>	430.
<i>Cœlibatus,</i>	628. seq.
<i>Conciliorum auctoritas, 101. non sunt regula fidei, i-</i>	
<i>bid. sibi contradicunt, III. an sint supra Papam, in-</i>	
<i>certum est, 111. sæpius errarunt, 114. legitima</i>	
<i>quanam, 117. difficultates de concilijs convocan-</i>	
<i>dis, 118. à Luthero non reiiciuntur, 119. Conci-</i>	
<i>lium Nicenum, 120. à Pontificijs reiiciuntur,</i>	
	121.
<i>Cœna Domini an sub unâ celebranda,</i>	653. 769.
<i>Cœna Dominicæ abusus apud Pontificios,</i>	768.
<i>Concilium Tridentinum de justificationis certitudine</i>	
<i>nihil definit,</i>	323.
<i>Concilium Hierosolymitanum,</i>	553.
<i>Concilium Constantiense deponit Papam,</i>	329.
<i>D d d 2</i>	Con-

<i>Confessio auricularis reiicitur,</i>	189.190.341.
<i>Confirmatio an Sacramentum,</i>	637.
<i>Concomitantia Papistica,</i>	665.
<i>Conscientiæ ad fidem non possunt cogi.</i>	380.
<i>Consilia Evangelica,</i>	624.
<i>Conjugij necessitas,</i>	503.
<i>Conjugiū Clericorū ab ipso Pontifice confirmatur,</i>	767.
<i>Conjugium an Sacramentum,</i>	637.
<i>Conversio Gentium,</i>	760.
<i>Creaturæ in Papatu consecrantur,</i>	750.
<i>Crux Christi an miracula operetur,</i>	263.
<i>Cucullorum monasticorum sanctitas,</i>	284.

D.

<i>Dissensiones Pontificiorum,</i>	27.28.29.30.
<i>Dissensiones in Ecclesiâ Lutherânâ, 31. expirant, 32.</i>	
<i>Diabolus non docuit Lutherum, sed tentavit,</i>	279.
<i>Diabolus tentat Sanctos,</i>	281.
<i>Divortium,</i>	504.

E.

<i>Ecclesia potest obscurari, 7. 8. potest errare, 9. 598.</i>	
<i>seq. testatur de Scripturis 83. est columna verita-</i>	
<i>tis, 106. in Veteri Testam. obscurata est, 514. 515.</i>	
<i>sine publico exercitio late!,</i>	594.
<i>Ecclesia an significet Papam,</i>	293.573.
<i>Eleemosynæ an peccata expient,</i>	168.
<i>Elias scribit Epistolam ad Foramum,</i>	622.
<i>Elisæ ossa mortuum resuscitant,</i>	261.
<i>Episcopi possunt errare,</i>	108. 109. 110. 599.
<i>Episcopi veri quinam,</i>	488.
<i>Episcopi an à Presbyteris distinguantur,</i>	491.
<i>Erasmus commendatur à Pontifice,</i>	322.
<i>Errores sunt distinguendi,</i>	510.

Esdræ

<i>Esdræ liber tertius & quartus apocryph.</i>	410.
<i>Ethnici Christianos emulati sunt, 205. Ethnorum cultus à Deo prohibitus,</i>	208. 209.
<i>Evangelici an Catholici,</i>	450.
<i>Exorcismi Papales, 46. rejiciuntur,</i>	47.
<i>Extrema unctio an Sacramentum,</i>	637.

F.

<i>Felicitas, an nota Ecclesie,</i>	362. 476.
<i>Fides justificat, 167. sola sine operibus,</i>	718.
<i>Fides Infantium, 640. qualis illa sit,</i>	642.
<i>Fides Majorum quæ fuerit?</i>	508.
<i>Figmenta Papatus,</i>	41.
<i>Flagellatio Monachorum,</i>	478.
<i>Florimundus de Inquisitione Hispan. 376. de nativitate Lutheri,</i>	431.
<i>Francisci Legenda an apocrypha, 151. ejusdem miraculum, 283. ejus nugæ & ineptiæ,</i>	285.
<i>Franciscus an vitam eternam nobis promeruerit, 152.</i>	
<i>Fraudes Pontificiorum,</i>	234.
<i>Funus Lutheri splendidum,</i>	281.

G.

<i>Garnetus approbat equivocationes,</i>	274.
<i>Græca Ecclesia est purior Romanâ, 520. Papam pro capite non agnoscit,</i>	521.

H.

<i>Hereses à Luthero excitatæ,</i>	426.
<i>Hereses non dependent ex astris,</i>	432.
<i>Hæretici non interficiendi,</i>	377.
<i>Hæretici quomodo tractandi,</i>	379.
<i>Hæretici definitio,</i>	588.
<i>Hierarchia Ecclesiastica,</i>	190.
<i>Hieronymi Savanorolæ doctrina,</i>	524.

Hispanica inquisitio, 365. non fundatur in Scripturis,	
366. seq. 377. qualis sit,	376.
Hussi doctrina,	I. 532.
Jacobi Epistola,	413.
Idololatria quomodo committatur,	714.
Jejunium quadragesimale rejicitur,	733.
Johannes non fecit miracula,	466.
Index expurgatorius,	238.
Indulgentiae rejiciuntur, 737. ultra mundi annos ex-	
tenduntur, 744. profuturis peccatis venduntur, 745.	
Infantes an credant,	517.
Imperatores Papae resisterunt,	521.
Impietas Papatus,	485.
Imagines an honorandae,	707.
Intentio ministri quotuplex, 187. non dat efficaciam	
Sacramentis,	188.
Judae Epistola,	414.
Judas Maccabeus an pro mortuis sacrificaverit, 674.	
Judex controversarium an privatus,	346.
Judaeorum tolerantia,	383.
Judith liber apocryphus,	408.
Jugum Christi suae & leve,	193.
Justificatio non recipit magis & minus,	164.
	L.
Leges Ecclesasticae an obligent conscientiam,	610.
Legatio Regis Hispaniae ad Papam,	321.
Leo Decimus commendat Testamentum Erasmi, 322.	
Lex non potest impleri, 191. 192. an ad Christianos	
pertineat,	419.
Legenda Sanctorum, 494. tranſeunt ridicula, 496.	
impia & blasphema, 497. scandalosa & scurrilia,	
498. ab ipsis Pontificijs accusantur, 499. Lutheri	
de illis iudicium,	500.
	impia

- Liberum arbitrium distinguitur* 719. in spiritualibus
 negatur, ibid.
Libri hereticorum an prohibendi, 236.
Libri Magici sunt comburendi, 237.
Lites Monachorum de conceptione Mariae, 321.
Lotio pedum Pontificia, 297.
Lutherus bona opera appellavit peccata, 25. fidem in
 Baptismo requirit, 26. Academias & Scholas am-
 plicavit, 38. 39. contra Missam scripsit, 45. non
 contemnit Scripturam, 62. non fuit osor sed defen-
 sor Magistratus, 231. cur durius scripserit contra,
 quosdam Principes, 231. seditiones non excitavit,
 sed prohibuit, 232. miracula petijt ab Anabaptistis,
 249. miraculis non opus habuit, 247. an docuerit
 fidem hereticis non esse servandam, 272. ejus collo-
 quium cum Diabolo, 278. seq. an mentitus fuerit,
 286. non excitavit turbas, 355. quid in Pathmo e-
 gerit, 386. vinci non potuit, 388. Deo adscripsit opus
 reformationis, 391. Legitime vocatus est, 393. seqq.
 ordinatus, 396. non rejicit libros Scripturae, 405.
 non depravat Scripturas, 415. 416. non jussit pec-
 care 424. non fuit inconstans, 433. seq. non contra-
 dixit sibi, 435. ejus prædictiones, 438. 439. non ex-
 punxit Catholicā in symbolo, 444. 445. nō prohibuit
 bona opera, M. 479. seq.
Maccabeorum Libri apocryphi, 407.
Magdalena Cruzia, ~~244.~~ 229.
Magistratus in Papatu contemnitur, 210. an sint oves
 monachorum, 212. debet scripturā legere, 213. ex ca-
 lice benedicto bibere, 214. à Luthero commendatur,
 217. est a Deo, non a Pontifice, 219. 220. Synodos con-
 vocat, 221. a Pontificijs ad tyrannidē incitatur, 223. a
 monachis trucidatur, 225. debet religionē carare, 613.
D d d 4   Magi.

- Magistratus potest decipi,* 471.
Magistratus hereticus non interficiendus, 226.
Magistratus non est Dominus conscientie, 358.
Magia in Papatu docetur, 48.
Majores in Papatu an salvati, 505.
Maria non contrivit caput serpentis, 141. an redemptrix & mediatrix, 142. seq. an Dea, 145. an passa pro nobis, 146. an lacte suo nos redemerit, 148. an sine peccato concepta, 321. an habuerit peccatum, 739. 771.
Mausim notat missam, 49. non Regē Septentrionis, 50.
Melchisedech an sacrificaverit? 666. cur obtuleris panem & vinum, 667.
Meritum Christi à Pontificijs extenuatur, 35. 138. An nostris operibus virtutem merendi tribuat, 140. infinitum est, aliasq; satisfactiones respuit, 171.
Methodus systematis Theologici, 535.
Missarum varietas, 41.
Missae in cena rejicitur, 671.
Missatici canonis inventio, 43.
Ministri Ecclesiae Lutheranae rectè vocantur & ordiantur, 487.
Miracula Papatus ficta, 243. 250. hodie rara, 468. 772. Diabolica, 469. falsa à veris non possunt discerni, 469.
Miracula Antichristi, 464.
Miracula Christi, 465. discernuntur à Pontificiorum miraculis, 472.
Miracula an necessaria, 245. 246. non probant doctrinam, 247. ultimis temporibus non promissa, 462. seq.
Morientes in Papatu non habent solatium, 175. 199.
Mona-

<i>Monachorum castitas,</i>	633. 770.
<i>Monachorum encomia,</i>	485.
<i>Monasteria olim erecta,</i>	511.
<i>Monarchia Papalis, 299. rejicitur,</i>	307.
<i>Moses an fuerit Sacerdos,</i>	618.
<i>Morientes in Papatu,</i>	518.
<i>Multitudo Confessorum non notat Ecclesiam,</i>	459.
<i>Mus hostiam arrodens,</i>	14.

N.

<i>Natura lumen an doceat cultum divinum,</i>	748.
<i>Nazaræi.</i>	659.
<i>Nota Ecclesie,</i>	396.
<i>Novum & renovatum differunt,</i>	456.

O.

<i>Opera bona an mereantur vitam eternam, 156. 157.</i>	
<i>158. 159. 160. 727. an justificent, 162. Opera omnia excluduntur à justificatione, 167. 170. à Luthero non prohibita, 420. non justificant, 425. an signent veram Ecclesiam. 482. in nostris Ecclesijs docentur,</i>	484.
<i>Opus operatum quid sit,</i>	343.
<i>Ordinatio Ministrorum in Ecclesiâ Lutheranâ, 486.</i>	
<i>an à tribus Episcopis necessario peragenda, 489. toti ministerio est commendata.</i>	493.
<i>Orandi præcepta,</i>	387.

P.

<i>Papa an supra Concilium, 113. an jussu Scripturæ venerandus sit, 228. 229. lavat pedes pauperum, 297.</i>	
<i>Papæ multi errarunt, 319. non potest decidere controversias, 321. 324. est Antichristus, 326. 586. 764.</i>	
<i>Paulus reprehendit Petrum, 316. Ejus prærogativa, 555. 567.</i>	
<i>Paupertas spontanea,</i>	626. 627.

<i>Papatus ex Ethnicismo ortus,</i>	201.
<i>Papissa femina,</i>	276. 277.
<i>Paparum Schismata,</i>	328.
<i>Patres unde dicantur, 84. non sunt regula fidei, 85. potuerunt errare, 86. non habuerunt immediatam adfistentiam Spiritus Sancti, 87. 88. Errarunt sepius, 90. fuerunt inconstantes, 91. contradicunt sibi, 92. illorum scripta multa interierunt, 93. quædam illorum scripta sunt suppositia, 95. Omnia illorum scripta non possunt perlegi, 96. à nobis honorantur, 100. 348. ab ipsis Pontificijs sepe reijciuntur, 98. 539. corrumpuntur,</i>	238.
<i>Patrum doctrina de fide iustificante,</i>	402.
<i>Peccata venialia,</i>	679.
<i>Peccatum Originale habitat in Renatis, 23. non imputatur credentibus, 24. à Pontificijs non habetur pro peccato,</i>	154.
<i>Peregrinationes religiose reijciuntur,</i>	756.
<i>Petrus an fundamentum Ecclesie,</i>	556.
<i>Petri fides, 107. an erraverit, 309. an fidem amiserit, 313. cibos quosdam immundos esse putabat, 314. à Paulo reprehensus est, 315. Oves Christi pascit, 550. tributum solvit, 551. claves regni cælorum accepit, 552. ejus prærogative,</i>	554.
<i>Petra Ecclesie quanam,</i>	563. seq. 763.
<i>Petrus an Romæ fuerit, 566. an iudex controversiarum.</i>	571. 572.
<i>Pietas vera & ficta distinguenda,</i>	483.
<i>Pilati scalas ascendere qualis cultus,</i>	325.
<i>Philippus Melancthon mutat Augustan. Confess. 334.</i>	
<i>Philosophia à Lutheranis non contemnitur, 302. Theologie non contrariatur,</i>	303.
	<i>Philo-</i>

- Philosophiæ usus in Theologia*, 305. *abusus ejusdem*, 306.
- Photinianorum errores*, 536.
- Pontificij artibus & lingvis non sunt imbuti*, 40. *fugiunt Scripturam in disputando*, 64. *scripturas depravant*, 69. 71. 72. *authoritatē Scripturæ ab Ecclesia depēdere docent*, *comburi cōfessores Scripturæ*, 74. *fatetur cōcilia errasse*, 116. *Concilijs adversantur*, 121. *incerti sunt de justificatione*, 177. *seq. non possunt morientes solari*, 199. *magistratum contemnunt*, 216. *ad tyrannidem incitant*, 223. *occidunt*, 225. *Magistratui prohibent lectionem libror. Luther.* 235. *an Catholici*, 449.
- Pœnitentia an Sacramentum*, 637.
- Pœnitentiæ partes*, 166.
- Pœnæ hominis an satisfactoria*, 166.
- Primatus Papæ*, 289. *a Christo probibitus*, 295.
- Principes Protestātes de Papistico Theologiæ studio*, 36.
- Principum multitudo non est signum Ecclesiæ*, 474.
- Prædicantes*, 762.
- Prædestinatio absoluta a Pontificijs docetur*, 195.
- Propositiones demonstrative*, 645.
- Processiones reijciuntur*, 759.
- Purgatorij locus incertus apud Pontificios*, 677.
- Purgatorium quos capiat*, 196. *an preces Monachorum exinde liberent*, 197. *penitus exstinguitur*, 680.
- R.
- Revelationes reijciuntur*, 181.
- Reliquiæ Sanctorum* 258. *cultus illarum*, 259. *reijciuntur*, 260. *abusus illarum in Papatu*, 265. *seq. non faciunt miracula*, 703.
- Remissio peccatorum non datur in altero seculo*, 675.
- Reli

<i>Religionis propaganda media,</i>	354.
<i>Romana Ecclesia errat,</i>	10.
<i>Rusticorum bellum non à Luthero excitatum,</i>	356.
<i>S.</i>	
<i>Sacrificium missaticum rejicitur,</i>	672.
<i>Sacrificia novi Testamenti,</i>	668.
<i>Sacramentorum proprietates, 78. numerus binarius ex Scripturis, 79. de numero illorum Pontificij dissentiunt,</i>	635.
<i>Salomo removet Abiathar,</i>	619.
<i>Samuel verus an resuscitatus,</i>	253. seq.
<i>Sancti an invocandi, 702. an orent pro nobis, 684. seq. an omnia videant in Deo,</i>	693.
<i>Sanctitas Ecclesie,</i>	607.
<i>Sanctorum satisfactiones negantur,</i>	738.
<i>Sanctorum canonizatio, 494. quales Sancti in Papatu, ibid. legenda illorum,</i>	496.
<i>Sanguis humanus an peccatum expiet,</i>	149.
<i>Sapientie liber apocryphus,</i>	411.
<i>Scholasticorum multitudo, 12. Dissensiones,</i>	27.
<i>Scholastica Theologia,</i>	13. 14. 15. 16.
<i>Scholasticorum quæstiones magis curiose quam utiles, 19. Intricata, 19. 27. profus inutilis, 34. De intentione ministri speculationes,</i>	185.
<i>Schismata Paparum,</i>	328.
<i>Scriptura contemnitur in Papatu, 53. 55. autoritas ejus unde, 54. 81. Lectio ejus prohibetur, 56. 57. 63. 64. 766. non seducit legentes, 60. 61. est verbum Dei, 81. 82. est perfecta, 135. est perspicua, 350. 351. debet legi in omnibus lingvis, 352. etiam à Laicis, 353. an sit Judex, 527. quomodo judicet, 574. seq.</i>	
<i>Septem Sacramenta Pontificiorum,</i>	636.
<i>Serpens</i>	

<i>Serpens aeneus,</i>	707.
<i>Spiritus Sanctus docet veritatem, 103. Apostolis ad-</i> <i>sistebat in Concilio,</i>	104.
<i>Successio Doctorum nihil probat,</i>	455.
<i>Symbolum Apostolicum à quo conscriptum,</i>	444.
<i>Teteli horrendum et Timpium dogma</i>	491.
<i>Transsubstantiatio à Scholasticis ventilata,</i>	17.
<i>Transsubstantiatio in Cœna rejicitur,</i>	650.
<i>Thesaurus indulgentiarum rejicitur,</i>	740.
<i>Tobie liber apocryphus,</i>	409.
<i>Traditiones rejiciuntur, 122. distinguuntur, 123. 131.</i> <i>137. à Paulo non sunt stabilitæ 125. nec ab Augusti-</i> <i>no, 126. illarum Catalogus à Pontificijs non potest</i> <i>produci, 128. pugnant cum Scripturis, 129. à Pha-</i> <i>riseis recipiebantur, 130. sunt incertæ & intrica-</i> <i>te, 133. ex scripturis non possunt probari, 542. seq.</i>	

V.

<i>Verbum Dei non Scriptum, 124. Verbo Dei nihil ad-</i> <i>dendum,</i>	173. 174.
<i>Vera doctrina potest inveterascere & obscurari,</i>	458.
<i>Versio Bibliorum Lutheri,</i>	59.
<i>Victoriæ an sint Ecclesiæ nota,</i>	363.
<i>Vitæ pravitas an ex doctrina,</i>	436.
<i>Vitia Vulgatæ Versionis,</i>	58. 765.
<i>Umbra Petri operatur miracula,</i>	261.
<i>Una species Cœnæ rejicitur,</i>	662. seq.
<i>Votum continentia,</i>	632.

W.

<i>Waldenses, eorumq; doctrina,</i>	519.

Z.

<i>Zizania doctrinae quomodo evellenda,</i>	378.

Erra.

Sphalmata sic corrigantur.

P. 64. lin. 20. *Extravag.* p. 67. lin. 19. *tribuerent* p.
 117. lin. 17. *esset.* p. 130. lin. 10. *Apoc 21. v. 14.* p. 131.
 lin. 29. *Domino* p. 133. lin. 22. *illos.* p. 181. lin. 15. *crede-*
bāt. p. 187. lin. 19. *canonizant.* p. 192. lin. 20. *distinēte.*
 p. 215. lin. 2. *suppressis.* p. 222. lin. 18. *Exod. 25.* p. 223.
 lin. 15. *Exod. 25.* p. 227. lin. 27. *immiscet.* p. 243. lin. 22.
Ossa Propbeta. p. 263. lin. 17. *Euchar.* p. 266. lin. 2.
equitis. lin. 14. *Ore.* p. 272. lin. 15. *uaticidico* p. 329.
 lin. 2. *mortuis.* p. 336. lin. 25. *operibus.* p. 341. lin. 7.
gratitudine. p. 351. lin. 11. *feceris.* p. 359. lin. 23. *tru-*
culentiam. p. 360. lin. 5. *Aaronis.* p. 400. lin. 13. *po-*
situm fuerit. p. 421. lin. ult. (*quamvis.* p. 441. lin. 21.
Paciano. p. 461. lin. 16. *Hieronymum.* p. 468. lin. 27.
fabulis. p. 473. lin. 21. *seculo.* p. 475. lin. 26. *sive ipsos.*
 p. 492. lin. 22. *aliquot.* p. 496. lin. 24. *Apostolos.* p.
 517. lin. 6. *Ecclesias.* p. 519. lin. 18. *sive.* p. 537. lin. 12.
Cleri. 540. lin. 11. *in scij.* p. 555. lin. 7. *dicere.* p. 559.
 lin. 18. *Biblitorum.* p. 625. lin. 12. *Deut. 30.* p. 640.
 lin. 24. *Seraphica.* p. 692. lin. 25. *ut.* p. 732. lin. 15.
Jer 35. p. 736. lin. 14. *adimunt.* p. 749. lin. 1. *Ponti-*
ficy. Cætera Benevolus Lector pro can-
 dore suo corriget.

F I N I S.

Müller, Johannes

Prodromus Anti-Jansenii

Hamburgum 1634

Polem. 1911

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10775345-5

VD17 12:109173